Adam Bede

George Eliot

George Eliot

Adam
Bede

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af George Eliot: *Adam Bede* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of George Eliot: *Adam Bede* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Første bog

1. Værkstedet

Uden andet spejl end en eneste dråbe blæk, påtager den ægyptiske troldmand sig at fremmane billeder fra den fjerne fortid for enhver tilfældigt kommende; og det er netop hvad jeg vil påtage mig at gøre for jer, mine læsere! Med denne dråbe blæk på enden af min pen vil jeg vise jer tømmer- og bygmester Jonathan Burges rummelige værksted i landsbyen Hayslope, således som det så ud den attende juni 1799.

Eftermiddagssolen skinnede varmt på de fem arbejdere, som der var travlt beskæftiget med døre, vinduesrammer og panelværk. Lugten af fyrretræ fra en teltformet stabel planker, som stod uden for den åbne dør, blandede sig med lugten fra hyldebuskene, som strøede deres sommersne uden for det åbentstående vindue; den dalende sols stråler skinnede igennem de klare spåner, som fløj foran den stadige høvl, og belyste de fine årer i det egetræspanel, som var stillet op mod væggen. På en bunke af disse bløde spåner havde en grå spids lavet sig et behageligt leje og lå med snuden imellem forpoterne, af og til rynkende sine øjenbryn for at kaste et blik på den højeste af de fem arbejdere, som var i færd med at udskære et skjold i en kamingesims af træ.

Det var denne arbejders stærke baryton, der overdøvede både høvl og hammer, medens han sang:

> "Vågn op, min sjæl, begiv med solen
> på pligtens bane dig på vej;
> al ladhed ..."

Nu skulle der tages et mål, som krævede en større opmærksomhed, og den velklingende stemme gik over til en sagte fløjten; men snart begyndte han igen med fornyet kraft:

> "Alt, hvad du siger, være sandt,
> og uden nag samvittigheden."

En sådan stemme måtte komme fra et bredt bryst, og det brede bryst tilhørte en svært bygget, muskuløs mand, som var næsten seks fod høj, og havde en ryg så lige og et hoved så vel proportioneret, at når han stillede sig hen for lidt på afstand at betragte sit arbejde, da så han ud som en soldat stående i hvil. Skjorteærmet var smøget op over albuen og viste en arm, som i kraftøvelser vistnok ville vinde prisen; men den lange, smidige hånd med sine brede fingerspidser så ud til at være vel skikket til kunstarbejde.

Adam Bede var en sakser i sin fulde kraft, men det kulsorte hår, som blev endnu mere iøjnefaldende ved sin modsætning til den lyse papirshue, og det gennemtrængende blik i de mørke øjne under de skarpt tegnede, fremstående og bevægelige øjenbryn tydede på en blanding af keltisk blod. Ansigtet var stort og groft tilhugget, og når det var roligt havde det ingen anden skønhed end den, som består i et udtryk af godmodighed og retskaffen tænkemåde.

At den tømmersvend, der står ved siden af ham, er Adams broder, kan man se med et halvt øje. Han er næsten lige så høj, har de samme træk, samme hår- og ansigtsfarve; men den stærke familielighed synes kun at gøre det højst forskellige udtryk både i skikkelse og ansigt endnu mere iøjnefaldende. Seths brede skuldre er lidt foroverbøjede, hans øjne grå, hans øjenbryn ikke så fremstående, men mere rolige end hans

broders, og hans blik er tillidsfuldt og godmodigt, i stedet for gennemtrængende. Han har taget sin papirshue af, og man ser, at hans hår ikke er tykt og glat, som Adams, men tyndt og kruset, så at man oppe på issen kan skelne det nøjagtige omrids af en bue, som træder meget bestemt frem oven over panden.

De ørkesløse landstrygere var altid visse på at få en skilling af Seth; Adam tiltalte de næsten aldrig.

Koncerten af værktøjet og Adams stemme blev afbrudt af Seth, som løftede den dør, han så ivrigt havde arbejdet på, og sagde, idet han stillede den op mod væggen:

"Se så! Nu fik jeg dog min dør færdig i dag."

Alle arbejderne så op; Jim Salt, en tyk, rødhåret karl, bekendt under navnet Sandy Jim, standsede sin høvl, og Adam sagde til Seth med et blik fuldt af forundring:

"Hvad! tror du, du har døren færdig?"

"Ja vel," svarede Seth lige så forundret, "hvad mangler der vel?"

De tre andre svende brød ud i en højrøstet latter, og Seth så sig forvirret om. Adam lo ikke med, men der var et let smil på hans læber, da han vedblev i en mildere tone:

"Ih, du har jo glemt fyldingerne."

Latteren udbrød på ny, da Seth slog sine hænder imod sit hoved og rødmede lige op til issen.

"Hurra!" råbte en lille geskæftig karl, ved navn Wiry Ben, idet han løb hen og tog fat på døren.

"Vi vil hænge døren op for enden af værkstedet og skrive på den: *Metodisten Seth Bedes arbejde* Kom, Jim, lad os få fat på farvepotten."

"Sniksnak!" sagde Adam. "Lad det være, Ben Cranage. Måske du engang selv kan gøre sådan en bommert, så får nok piben en anden lyd."

"Nej, Adam, der kan du lure længe, førend jeg får hovedet fuldt af metodister," sagde Ben.

"Ja, men det er tit og mangen gang fuldt af drik, og det er værre."

Imidlertid havde Ben fået fat på farvepotten og var i færd med at begynde indskriften, idet han foreløbigt skrev et M i luften.

"Lad det være, siger jeg!" råbte Adam, idet han lagde sit værktøj fra sig, gik med lange skridt hen imod Ben og greb ham i den højre skulder. "Lad det være, eller jeg ryster dig sjælen ud af livet."

Ben rystede, idet Adam tog et tag i ham med sin jernhånd, men, lille som han var, havde han dog ikke lyst til at give efter. Med sin venstre hånd snappede han penslen ud af den afmægtige højre og gjorde en bevægelse, som om han ville til at skrive med den venstre. I et nu snurrede Adam ham rundt, greb ham i den anden skulder og satte ham op mod væggen. Men nu sagde Seth:

"Lad ham være, Addy, lad ham være; det er kun hans spøg. Ben har jo god grund til at le ad mig – jeg kan ikke selv lade være at le."

"Jeg slipper ham ikke," sagde Adam, "førend han lover at lade døren stå."

"Nå, Ben," sagde Seth i en overtalende tone, "lad os nu ikke skændes om det. Du ved jo dog, du kommer ingen vegne med

Adam; du kunne lige så let vende med en fragtvogn i en snæver gyde. Sig nu, du vil lade døren stå, og lad så det være godt."

"Jeg er ikke bange for Adam," sagde Ben, "men når du beder mig om det, Seth, så kan jeg gerne sige, at jeg vil lade døren stå."

"Nå, det er klogt gjort af dig, Ben," sagde Adam leende og gav slip på ham.

De tog nu alle fat på deres arbejde igen; men Wiry Ben, som det legemligt var gået ud over i denne strid, søgte ved sin bidende skæmt at få oprejsning for denne ydmygelse.

"Hvad tænkte du på, Seth," begyndte han, "dengang du glemte fyldingen? Var det den smukke piges ansigt, eller hendes prædiken?"

"Kom hen og hør hende, Ben," sagde Seth godmodigt; "hun prædiker i aften ude på engen; måske du da selv kan få noget at tænke på, i stedet for de tossede sange, du holder så meget af. Du kunne måske få religion, og det ville være den bedste fortjeneste, du nogen dag havde haft."

"Det har god tid med det, Seth; jeg skal tænke på det, når jeg engang skal sætte bo; ungkarle behøver ikke så svær fortjeneste. Måske kan jeg ordne det på engang med frieriet og med religionen, ligesom du, Seth. Men du ville da vel ikke, jeg skulle lade mig omvende, og træde imellem dig og den smukke læserske og bortføre hende?"

"Det har ingen nød, Ben; jeg er bange for, hun er hverken for dig eller mig. Kom bare hen og hør hende, så taler du ikke sådan om hende igen."

"Ja, jeg har halvvejs tænkt på at tage hende i øjesyn i aften, hvis der ikke er godt selskab i *Kristtjørnen*. Hvad for en tekst

bliver det? Måske du kan sige mig det, Seth, hvis jeg ikke skulle komme tidsnok derhen. Bliver det "Hvad er I kommet for at se? En profetinde? Ja, jeg siger jer, mere end en profetinde" – en ualmindelig smuk, ung kvinde."

"Nå, Ben," sagde Adam alvorligt, "lad nu Bibelen være i fred; nu går du for vidt."

"Hvad! Sadler du nu om, Adam? For lidt siden syntes mig, du var døv for kvindfolks prædikener?"

"Nej, jeg sadler slet ikke om. Jeg har ikke sagt noget om kvindfolks prædikener; jeg sagde, lad Bibelen være i fred; du har jo en anekdotebog, som du er så stolt af, har du ikke? Hold dig til den med dine snavsede fingre."

"Ih nej, du bliver nok lige så hellig som Seth. Du går vel til prædikenen i aften, kan jeg tænke. Du kan prægtigt være forsanger. Men Gud ved, hvad pastor Irwine vil sige, når Adam Bede, som han holder så meget af, bliver metodist."

"Bryd du dig aldrig om mig, Ben. Jeg bliver ikke metodist, mere end du bliver det – men det er rimeligt nok, at du bliver til noget, som er værre. Pastor Irwine er for fornuftig til ikke at lade folk have deres frihed med hensyn til religionen. Det er en sag imellem dem og Vorherre, det har han sagt mig så mangen en gang."

"Ja, men han holder dog alligevel ikke så meget af denne trosforskellighed."

"Kan være; jeg holder heller ikke så meget af Jos Tods tykke øl, men jeg afholder derfor ikke dig fra at drikke dig fuld i det."

Dette udfald af Adam fremkaldte latter, men Seth sagde meget alvorligt:

"Nej, Addy, du må ikke sammenligne nogens tro med tykt øl. Det er dog din overbevisning, at metodisterne er lige så stærke i troen som kirkens tilhængere."

"Seth, min dreng, jeg ler ikke ad nogen som helst religion. Lad folk følge deres samvittighed. Kun mener jeg som så, at det var bedre, om deres samvittighed tillod dem at holde sig til kirken – der er meget man kan lære der. Og der er noget, som hedder at være alt for bibelsk; vi må have noget mere end evangeliet i denne verden. Se engang på kanalerne og vandledningerne, og maskinerne i kulminerne, og Arkwrights møller i Cromford; jeg mener, en mand må kunne noget mere end evangeliet for at bygge sådan noget. Men når man hører nogle af de præster, så skulle man tro, et menneske måtte ikke gøre andet sit hele liv igennem end lukke øjnene og se, hvordan det står til inden i ham. Jeg ved, at mennesket må have kærlighed til Gud i sit hjerte, og Bibelen er Guds ord. Men hvad siger Bibelen? Nå, den siger, at Guds ånd kom over den mand, der byggede tabernaklet, så at han med kunstfærdig hånd udførte det hele arbejde. Og det er nu min mening, at Guds ånd er i alle ting til enhver tid – både hverdag og søndag – og i de store opfindelser og i tegningen og mekanikken. Og Vorherre hjælper os med vore forstandsarbejder og vore hænders gerninger, såvel som med vor sjæl, og når en mand i sin fritid gør et eller andet lille arbejde – som at sætte en kakkelovn op for sin kone, så at hun kan spare at gå til bagerset, eller at skrabe lidt i sin smule have, så at der vokser to kartofler i stedet for én, så gør han mere godt, og er Gud ikke mindre nær, end hvis han tilbragte sin tid med bønner og suk, og med at løbe efter præsterne."

"Godt, Adam!" sagde Sandy Jim, som, medens Adam talte, havde hørt op at høvle for at tage et andet bræt; "det er den bedste prædiken, jeg længe har hørt. Det falder mig ind, min kone har i et helt år plaget mig om, at jeg skulle sætte en kakkelovn op for hende."

"Der er fornuft i, hvad du siger, Adam," bemærkede Seth alvorligt. "Men du ved selv, at mangen en doven krabat er blevet flittig, fordi han har hørt på præsterne, som du har så meget at udsætte på. Det er præsten, som trækker gæsterne fra værtshuset; og en mand gør ikke sit arbejde slettere, fordi han har religion."

"Nej, han glemmer bare engang imellem at sætte fyldinger i dørene, ikke sandt, Seth?" sagde Wiry Ben.

"Nå, Ben, der har du nok fået noget at hænge din hat på din hele levetid. Men religionen havde ikke noget med det at gøre; det var Seth Bede, som altid har været en tankeløs knægt, og religionen har desværre ikke kureret ham."

"Bryd dig ikke om, hvad jeg siger, Seth," sagde Wiry Ben, "du er en god, skikkelig fyr, fyldinger eller ikke fyldinger, og du bliver ikke stødt over en smule spøg, som visse andre, der måske er dygtigere."

"Seth, min ven," sagde Adam uden at agte på denne finte, "du må ikke misforstå mig; hvad jeg nu nyligt sagde, det sigtede ikke til dig. Enhver ser jo tingene på sin måde."

"Vist ikke, Addy," sagde Seth, "jeg ved jo alt for vel, du mener mig det godt. Du er ligesom din hund Gyp – du gøer sommetider ad mig, men bagefter slikker du altid min hånd."

I nogle minutter fortsatte man arbejdet i tavshed, indtil kirkeklokken begyndte at slå seks. Allerede ved det første slag

havde Sandy Jim slået sin høvl løs og taget sin trøje; Wiry Ben, som havde begyndt at skrue en skrue i, kastede skruenøglen i sin værktøjskasse; Mum Taft, som havde været tavs under den foregående samtale, havde løftet hammeren til slag, men kastede den fra sig i det samme; også Seth rettede sin ryg og rakte hånden ud efter sin papirshue. Kun Adam var blevet ved at arbejde og lod som ingenting. Men da lyden af værktøjet ophørte, så han op fra sit arbejde og sagde i en fortrydelig tone:

"Nej, se! Jeg kan dog ikke fordrage at se nogen slænge værktøjet sådan bort i det øjeblik, klokken begynder at slå, som om de ikke fandt fornøjelse i at arbejde, eller som om de var bange for at gøre et strøg for meget."

Seth blev lidt forlegen og tøvede med at lave sig til at gå, men Mum Taft brød tavsheden og sagde:

"Ej, ej, Adam, du taler som du har forstand til. Når du først bliver seks og fyrre, som jeg, i stedet for seks og tyve, så er du ikke mere så slikken efter at arbejde for ingenting."

"Sniksnak," sagde Adam ærgerligt; "jeg gad nok vide, hvad alderen har med det at gøre? Du er da ikke stiv endnu af alderdom. Jeg hader at se én lade armene synke, som om han var skudt, førend klokken endnu har ophørt at slå; det er som om hans arbejde var ham hverken til fornøjelse eller ære. Om det så er møllestenen, så går den rundt, lidt efter at man har standset den."

"Lad os nu være fri for den snak, Adam!" udbrød Wiry Ben. "For lidt siden rev du ned på præsterne, og dog holder du selv så meget af at prædike. Hold du kun mere af arbejde end af frihed, men jeg holder mere af frihed end af arbejde; det passer jo godt – desto mere bliver der for dig at bestille."

Efter denne, som han mente, kraftige slutningstale tog Wiry Ben sin kurv på nakken og forlod værkstedet, fulgt af Mum Taft og Sandy Jim. Seth tøvede og betragtede Adam opmærksomt, som om han ventede, han skulle sige noget.

"Går du hjem, førend du går til prædikenen?" spurgte Adam, idet han så op.

"Nej; jeg har min hat og mine ting hos Will Maskery; jeg kommer ikke hjem før klokken går til ti. Jeg vil følge Dinah Morris hjem, hvis hun vil have det; du ved nok, der kommer ingen med hende fra Poysers."

"Så vil jeg sige moder, at hun ikke skal vente på dig," sagde Adam.

"Går du ikke selv til Poysers i aften?" spurgte Seth en smule frygtsomt, idet han vendte sig for at gå.

"Nej, jeg går hen i skolen."

Gyp var blevet liggende på sit magelige leje, og havde kun løftet sit hoved og passet lidt mere på Adam, da den så de andre svende gå bort. Men aldrig så snart havde Adam puttet sin vinkel i lommen og begyndt at sno sit forklæde omkring livet, før Gyp løb hen til sin herre og så ham op i ansigtet med tålmodig forventning. Hvis Gyp havde haft en hale, havde den sikkert logret med den, men da den manglede dette middel til at meddele sine følelser, var den, som så mange andre hæderlige personer, bestemt til at synes mere flegmatisk, end den var af naturen.

"Nå, Gyp, er du parat til at bære kurven?" Sagde Adam i den samme blide tone, som når han talte til Seth.

Gyp sprang i vejret og bjæffede, hvilket var det samme som at sige: "Naturligvis." Den stakkel, den havde ikke noget stort valg

for sine udtryk.

Kurven var den, hvori Adam og Seth havde deres middagsmad, når de gik på arbejde, og ingen deltager i en procession kunne mere hårdnakket fornægte alle bekendtskaber, end Gyp, når den med sin kurv travede bag efter sin herre.

Da Adam forlod værkstedet, lukkede han døren i lås, tog nøglen af og bragte den ind i huset på den anden side af tømmerpladsen. Det var et lavt hus med gråt stråtag, som så venligt og indbydende ud i aftenbelysningen. Ruderne, som var indfattede i bly, var skinnende blanke, og dørflisen var så ren som en hvid rullesten ved ebbetid. På dørflisen stod en pæn gammel kone, iført en mørkstribet lærredskjole, et rødt tørklæde og en lærredskappe, og talte til nogle spraglede høns og ænder, som syntes at have nærmet sig hende i indbildt forventning om kolde kartofler eller byg. Den gamle kones syn lod til at være svagt, for hun kendte ikke Adam, før han sagde:

"Her er nøglen, Dolly; er I så god at lægge den ind for mig?"

"Det skal jeg, Adam; men vil I ikke gå indenfor? Jomfru Marie er inde, og mester Burge vil snart være tilbage; han så vist gerne, I blev her og spiste til aften med ham."

"Nej tak, Dolly, jeg skal hjem. God nat!"

Adam ilede med lange skridt, og Gyp lige bagefter sig, ud af gården og hen ad landevejen, der førte fra landsbyen ned i dalen. En aldrende rytter, med sin vadsæk spændt bag ved sig, standsede sin hest, da Adam ved foden af bakken var gået ham forbi, og vendte sig om for endnu engang at betragte den djærve håndværkssvend med sin papirshue, sine skindbukser og sine mørkeblå uldstrømper.

Uden at ane den beundring, han vakte, skråede Adam rask over marken og istemte den sang, som hele dagen havde svævet ham på læberne:

"Alt, hvad du siger, være sandt,
og uden nag samvittigheden,
thi Gud i Himlen skuer grant
din tanke og din færd herneden."

2. Prædikenen

Omtrent et kvarter i syv var der et ualmindeligt røre i landsbyen Hayslope, og i hele den lille gade, lige fra "Donnithorne Arms" og hen til kirkegårdsporten, så man tydeligt, at det var noget mere end aftenluften, der havde lokket beboerne ud af deres huse. Donnithorne Arms lå ved indgangen til landsbyen, og en lille bondegård med tilhørende stakkeplads, som lå ved siden af og tydede på, at der hørte et kønt lille stykke land til gæstgiverstedet, lovede den rejsende god kost for sig og sin hest, hvilket nok kunne trøste ham for den uvidenhed, det medtagne skilt lod ham forblive i med hensyn til den gamle familie Donnithornes våbenmærke. Værten, mr. Casson, havde stået en stund ved døren med hænderne i sine lommer, mens han gyngede sig frem og tilbage ved hjælp af sine hæle og tåspidser og fæstende sine øjne på en fri plads med en ahorn i midten, som han vidste var målet for nogle alvorlige mænd og kvinder, han fra tid til anden havde set at gå forbi.

Mr. Cassons person var ingenlunde af den almindelige slags, som man kan forbigå uden nøjere beskrivelse. Så man den forfra, så den ud til fortrinsvis at bestå af to kugler, som omtrent stod i samme forhold til hinanden som jorden til månen, det vil sige: den underste kugle kunne man på slump antage at være tretten gange så stor som den øverste, der naturligvis kun spillede en rolle som skatskyldig drabant. Men hermed var også ligheden til ende, for mr. Cassons hoved var langt fra nogen melankolsk drabant, heller ikke var det en "kugle fuld af pletter", som Milton uærbødigt har benævnt månen; tvært imod, intet hoved og ansigt kunne se mere glat og

frisk ud, og dets udtryk, som stort set indskrænkede sig til et par runde, røde kinder, for den lille knop og de små afbrydelser, som udgjorde næsen og øjnene, var næppe værd at nævne, var munter tilfredshed blandet med en følelse af personlig værdighed, der i almindelighed gjorde sig gældende i stilling og miner. Denne følelse af værdighed måtte vistnok anses for velberettiget hos en mand, der i femten år havde være "Familiens" butler, og som i sin nuværende, ophøjede stilling nødvendigvis måtte komme meget i berøring med sine undergivne. Hvorledes det lod sig forene med denne værdighed at tilfredsstille sin nysgerrighed ved at nærme sig engen, var den opgave, der i de sidste fem minutter havde beskæftiget mr. Casson; men da han til dels havde løst den ved at tage sine hænder op af lommerne og anbringe tommelfingrene i ærmehullerne på vesten, kaste hovedet til den ene side og påtage sig en mine af foragtelig ligegyldighed for alt, hvad der kom ham for øje, blev han forstyrret i sine tanker ved den rytters ankomst, som vi nylig så standse for at betragte vor ven Adam, og som nu holdt udenfor det Donnithorne Arms.

"Tag bidslet af og vand min hest, staldkarl," sagde den rejsende til en ung knøs, som iført en kittel kom ud fra gården ved lyden af hestens hovslag.

"Men hvad er der på færde her i landsbyen, min gode vært?" fortsatte han, idet han steg af hesten. "Alle mand synes at være på benene."

"Det er en metodist, som prædiker; man fortæller, at det er en ung kvinde, som vil prædike her på engen," svarede mr. Casson en smule affekteret. " Vil herren ikke være så artig at gå indenfor og nyde noget?"

"Nej tak, jeg må se at komme til Drosseter. Jeg vil kun have min hest vandet. Men hvad siger præsten til, at en ung kvinde prædiker lige for næsen af ham?"

"Pastor Irwine bor ikke her; han bor i Broxton. Præstegården her er faldefærdig og kan ikke bebos af folk af stand. Han kommer herover og prædiker søndag eftermiddag og sætter sin hest her ind. Det er en grå hingst, som han sætter megen pris på. Han har altid sat sin hest her ind, også før jeg overtog Donnithorne Arms. Jeg er ikke fra denne egn, som De nok kan høre på min tale. Ja, det er et løjerligt sprog, de fører her, den bedre klasse har ondt ved at forstå dem. Jeg er opdraget blandt den bedre klasse og har som dreng lært deres sprog. Det, som tales her, er hvad man kalder dialekt. Det har jeg hørt squire Donnithorne sige så mange gange; det er en dialekt, sagde han."

"Ja, jeg ved det nok," sagde den fremmede smilende. "Men her omkring er vel ikke mange metodister? Jeg havde ikke troet, man kunne finde en eneste her i egnen; I er jo alle agerdyrkere, ikke sandt? Dem kan metodisterne sjældent rigtigt få fingre i."

"Der er en god del håndværksfolk her omkring. Der er nu mester Burge, som ejer tømmerpladsen derovre, han har meget bygnings- og reparationsarbejde. Og så har vi stenbruddene ikke langt herfra. Der er nok at bestille her i egnen. Og der er en køn slump metodister i Treddleston – det er en markedsplads omtrent tre miles herfra – måske herren er kommet igennem den. Der er på det nærmeste en snes stykker ude på engen nu, som kommer derovre fra. Det er derfra, at vore folk får det, skønt her er dog kun to af dem i hele Hayslope, og det er

hjulmanden, Will Maskery, og Seth Bede, en ung tømmersvend."

"Læsersken kommer altså fra Treddleston?"

"Nej, hun kommer fra Stonyshire, det er næsten tredive miles herfra. Men hun er på besøg her hos mr. Poyser i forpagtergården – det er der henne til venstre, hvor herren ser disse ladebygninger og de store valnøddetræer. Hun er en kødelig søsterdatter af Poysers kone, og de vil nok ikke synes godt om, at hun sådan gør sig til nar. Men jeg har ladet mig sige, at der er ingenting at stille op med disse metodister, når de engang har fået disse nykker i hovedet: mange af dem går rent fra forstanden over det. Men denne unge kvinde skal være tækkelig nok, efter hvad jeg kan forstå; jeg har ikke selv set hende."

"Nå, jeg ville ønske, jeg kunne blive og få hende at se, men jeg må videre. I tyve minutter er jeg redet af min vej for at se det sted dernede i dalen. Det er formodentligt squire Donnithornes?"

"Ganske rigtigt, det er Donnithornes dyrehave. Prægtige egetræer, ikke sandt? Jeg må nok vide, hvad det er, for jeg har været butler der i femten år. Det er kaptajn Donnithorne, der skal arve det, – squire Donnithornes sønnesøn. Han bliver myndig i dette efterår, så bliver der lystighed. Han ejer hele landet her omkring, det gør squire Donnithorne."

"Det er et yndigt sted, hvem der så ejer det," sagde den rejsende, idet han steg op på hesten; "og man ser nogle prægtige karle her omkring. For omtrent en halv time siden, førend jeg kom op ad bakken, mødte jeg så køn en karl, som jeg nogensinde før har set – en tømrer, en høj, bredskuldret krabat

med sort hår og sorte øjne, som marcherede som en soldat. Sådanne karle kunne vi bruge til at børste franskmanden af."

"Det har været Adam Bede, det tør jeg nok vædde – en søn af Thias Bede – han er kendt af alle her i egnen. Det er en ualmindelig dygtig karl og mærkværdigt stærk. Han kan såmænd gå sine fyrretyve miles om dagen og løfte sine halvhundrede lispund. Han er ualmindelig afholdt af den bedre klasse; kaptajn Donnithorne og pastor Irwine gør meget af ham. Men han er lidt stor på det og en smule hidsig."

"Nå, en god aften! Jeg må videre."

"Ærbødigste tjener; en god aften!"

Den rejsende red hurtigt igennem landsbyen, men da han nærmede sig engen kunne han ikke modstå den skønne udsigt til højre, den besynderlige modsætning, som landsbyfolkene dannede til den lille klynge af metodister omkring ahorntræet, og fremfor alt måske sin nysgerrighed efter at se den unge læserske, og han standsede, til trods for sin higen efter at nå sin rejses mål.

Engen lå ved enden af landsbyen, og her delte vejen sig i to forskellige retninger; den ene førte op ad højen forbi kirken, og den anden slyngede sig ned i dalen.

På den ene side af engen, som førte til kirken, lå en række stråtækte hytter næsten lige op til indgangen til kirkegården; men på den modsatte, nordvestlige side havde man fri udsigt til den grønne eng, den skovgroede dal og de mørke bakker i baggrunden. Dette rige Loamshire-distrikt, som Hayslope tilhørte, ligger tæt op til en grim udkant af Stonyshire med golde bakker, ligesom man undertiden kan se en smuk og blomstrende søster i armene på en mørk, uvenlig broder; og i

løbet af to-tre timers ridt kunne den rejsende ombytte en nøgen, bladløs og stenet region for én, hvor hans vej slyngede sig i træernes skygge, eller over bølgende bakker, hvor kløver og korn og levende hegn afvekslede med hinanden, og hvor han hvert øjeblik stødte på ét eller andet kønt, gammelt landsted enten nede i dalen, eller oppe på en bakke, én eller anden herregård med sine lange ladebygninger og sine rige, gyldne stakke, ét eller andet gråt kirketårn, som kiggede frem blandt en forvirring af træer og stråtage og mørkerøde tagsten. Det var netop således, at kirken i Hayslope havde vist sig for den rejsende, da han begyndte at ride op ad bakken, der førte til dette yndige højland, og ved engen, hvor han nu standsede, kunne han overskue næsten alle landets øvrige skønheder, dale og skove, og i den fjerne horisont de høje, kegleformede bakker, der beskærmede kornmarkerne mod de barske nordenvinde.

Han kunne have opdaget endnu flere skønheder i dette landskab, hvis han havde drejet sig en smule i sadlen og set mod øst, på den anden side af Jonathan Burges tømmerplads, hen over forpagtergårdens grønne kornmarker og herlige valnøddetræer; men han lod til at have mere interesse for de levende grupper, der var ham så nær. Alle landsbyens generationer var forsamlede der, lige fra "gamle fatter Taft", som gik så krumbøjet med sin korte stok og sin brune, uldne nathue, men forresten så ud til at være sej nok til at holde sig på benene længe endnu, ned til de små bitte børn, som dinglede forover med deres små runde hoveder i de broderede lærredshuer. Af og til indfandt der sig en ny tilskuer, måske én eller anden dorsk bondemand, som havde spist sin aftensmad og kom ud for at betragte dette ualmindelige optrin med døsige

øjne, villig til at høre, hvad folk vidste at fortælle om det, men alt for magelig til at gide spørge. Men alle vogtede sig for at gå hen til metodisterne og således blande sig med de forventningsfulde tilhørere, for der var ikke én, som ikke ville have nægtet at være kommet ud for at høre "læsersken", – de var blot kommet ud for at se, "hvad der var på færde". Mandfolkene opholdt sig for størstedelen i nærheden af smedeværkstedet. Men tro blot ikke, at de stod i en klynge; landsbyfolk stimler aldrig sammen, de ved ikke, hvad det er at hviske, og at dæmpe stemmen synes for dem lige så umuligt, som for en ko eller en hjort. Den rigtige bonde vender ryggen til den, der taler til ham, henkaster et spørgsmål over skulderen, som om han havde i sinde at løbe bort fra svaret, og går et skridt eller to længere bort, når samtalens interesse er på sit højeste. Således var gruppen omkring smedens dør langt fra nogen tæt gruppe, og skjulte ikke smeden selv, Chad Cranage, som stod lænet imod dørstolpen med sine svære, sorte arme over kors, og af og til udstødte en skingrende latter over sine egne vittigheder, og således gjorde dem mere bemærkede, end Wiry Bens spydigheder, Wiry Ben, som havde givet afkald på kristtornens glæder for at se livet i en ny skikkelse. Men mr. Joshua Rann behandler begges vittigheder med lige foragt. Mr. Ranns læderforklæde og smudsige udseende lader ingen i tvivl om, at han er landsbyens skomager; hans fremstående hage og mave, og hans tommelfingres omdrejende bevægelse er finere kendetegn, som lader den uvidende fremmede ane, at han er i degnens nærværelse. "Gamle Joshway", som han uærbødigt kaldes af sine naboer, er i en tilstand af harme; men endnu har han kun åbnet sin mund for at sige i en dyb bastone: "Sehon,

amoritternes konge, thi hans miskundhed varer evindeligt", – et citat, som kunne synes at passe dårligt her, men som grundigere kendskab til sagen vil vise at være følgen af en ganske naturlig tankegang. Mr. Rann søgte i sit indre at opretholde kirkens værdighed overfor dette skandaløse udbrud af metodisme, og da denne værdighed stod i nøje forbindelse med hans eget, velklingende foredrag af kirkesangen, var det naturligt, at han anførte et citat af den salme, han havde læst den foregående søndag eftermiddag.

Fruentimmernes stærkere nysgerrighed havde ført dem tæt hen til engen, hvor de nøjere kunne iagttage de kvindelige metodisters kvækeragtige dragt og besynderlige adfærd. Under ahorntræet stod en lille karre, som var hentet hos hjulmanden for at tjene til prædikestol, og rundt omkring denne havde man stillet et par bænke og nogle få stole. Nogle af metodisterne havde sat sig ned på disse, med lukkede øjne, ligesom hensunkne i bøn eller betragtninger. Andre foretrak at blive stående, og havde vendt ansigtet imod landsbyfolkene med et udtryk af melankolsk medlidenhed, som i høj grad morede Bessy Cranage, smedens lystige datter, bekendt blandt naboerne under navnet Chads Bess, der ikke kunne begribe, "hvorfor de mennesker satte sådanne besynderlige ansigter op." Chads Bess var genstand for særlig medlidenhed, fordi hendes hår var strøget op under en lille hue, der sad bag ad nakken og således lod en prydelse komme til syne, som hun var mere stolt af, end af sine røde kinder, nemlig et par store runde ørenringe med ægte granater i, en prydelse, som ikke alene metodisterne foragtede, men også hendes eget søskendebarn og navne,

Timothys Bess, som med deltagelse ofte ønskede, at "disse ørenringe måtte bringe hende løn som forskyldt".

Timothys Bess, skønt hun iblandt sine nærmeste havde beholdt sit pigenavn, havde længe været Sandy Jims kone og ejede en prægtig besætning af juveler, blandt hvilke det er tilstrækkeligt at nævne den tykke unge, hun vuggede på sine arme, og den forvovne femårs dreng med knæbukser og røde ben, som havde en rusten mælkespand om halsen til tromme, og som Chads lille grævlingehund skyede meget omhyggeligt. Denne lille aflægger, bekendt under navnet Timothys Bess' Ben, der var af en meget spørgende natur, som ingen falsk beskedenhed lagde tømme på, havde trængt sig frem foran fruentimmere og børn, og spadserede rundt omkring metodisterne, imens han med opspilet mund så dem op i ansigtet, og til akkompagnement slog med sin stok på mælkespanden. Men da en af de ældre koner bukkede sig for at tage ham ved armen med en alvorlig, advarende mine, sparkede Ben først dygtigt ud, hvorpå han tog flugten og søgte ly bag sin faders ben.

"Din galgenfugl," sagde Sandy Jim, ikke uden faderlig stolthed, "hvis du ikke er rolig med den stok, skal jeg tage den fra dig. Hvad skal det betyde, at du sparker folk?"

"Kom her med ham, Jim," sagde Chad Cranage; "jeg skal binde ham og sko ham, som jeg gør ved hestene. Nå, mester Casson," fortsatte han, da denne kom slentrende hen imod dem, "hvordan går det? Er De kommet for at hjælpe med at stønne? Man siger, folk stønner altid, når de hører på metodisterne, ligesom de havde ondt. Jeg har i sinde at brøle så

højt, som Deres ko brølede forleden nat, så tænker fruentimmeret nok, at det er rigtigt fat med mig."

"Jeg vil dog råde Dem til at lade sådanne narrestreger være, Chad," sagde mr. Casson med nogen værdighed; "Poyser kunne vist ikke lide at høre, at man behandlede hans kones søsterdatter uhøfligt, selv om han nu ikke kan lide, at hun giver sig af med at prædike."

"Ja, og hun er køn oven i købet," sagde Wiry Ben; "jeg holder på, at de smukke fruentimmere skal prædike, jeg ved, de ville lettere kunne omvende mig, end de grimme mandfolk. Det skulle slet ikke forundre mig, om jeg blev metodist, før dagen er omme, og begyndte at bejle til læsersken, ligesom Seth Bede."

"Å, jeg mener, Seth ser lidt for højt tilvejrs," sagde mr. Casson. "Dette fruentimmers familie ville vist ikke synes om, at hun nedlod sig til en slet og ret tømrer."

"Puh," sagde Ben i en langtrukken tone, "hvad kommer det folks familie ved? – Ikke en snus. Poysers kone kan sætte næsen tilvejrs og glemme forrige tider, men denne Dinah Morris, siger man, er så fattig som en kirkerotte – hun arbejder i en fabrik og skal have ondt ved at slå sig igennem. En rask, ung tømrer, som Seth, som oven i købet er metodist, ville ikke være et dårligt parti for hende. Poysers gør jo desuden så meget væsen af Adam Bede, som om han var af deres egen slægt."

"Tosset snak! Tosset snak!" sagde mr. Joshua Rann. "Adam og Seth er to forskellige mænd; I vil da vel ikke skære dem over én kam?"

"Kan gerne være," sagde Wiry Ben foragteligt, "men Seth er just min mand, om så han var to gange metodist. Jeg holder på Seth, for jeg har drillet ham lige så længe, vi har arbejdet

sammen, og han er så from som et lam imod mig. Og han har mod, den knægt, for da vi en aften gik over marken og så det gamle træ i lys lue, og vi troede, det var en lygtemand, så gik Seth derhen uden videre snak, og det så kækt, som nogen. Men se, der kommer han ud fra Will Maskerys; og der kommer Will, han ser ud, som om han ikke nænnede at slå et søm i, for ikke at gøre det fortræd. Og der kommer det skønne kvindfolk! Hun har min tro fået huen af. Jeg må gå lidt nærmere."

Flere af mandfolkene fulgte Bens anvisning, og den rejsende styrede sin hest hen imod engen, da Dinah gik forbi sine ledsagere, og temmelig hurtigt nærmede sig karren under ahorntræet.

Når man så hende ved siden af Seths høje skikkelse, så hun lille ud, men da hun havde besteget karren og stod lidt væk fra de andre, syntes hun at være af mere end middelhøjde, skønt hun i virkeligheden ikke var det – en følge af hendes smækre figur og det simple omrids af hendes sorte, uldne kjole. Den fremmede forbavsedes, da han så hende nærme sig og bestige karren – ikke så meget over den fine kvindelighed, der var udbredt over hende, som over den fuldkomne mangel på selvfølelse i hendes adfærd. Han havde belavet sig på at se hende nærme sig med afmålte skridt og et udtryk af alvorlig højtidelighed; han havde været vis på, at hendes ansigt måtte udtrykke enten selvbevidst hellighed, eller anklagende bitterhed. Men Dinah gik så naturligt, som hun gik til torvs, og syntes at være sig sit udvortes så ubevidst, som et lille barn; der var ingen rødmen, ingen skælven, som sagde, "jeg ved, I synes jeg er køn og alt for ung til at prædike;" ingen kasten med øjnene, eller stillinger med armene, som sagde, "men I må

betragte mig som en helgen". Hun havde ingen bog i sine bare hænder, men lod dem hænge let foldede ned foran sig, mens hun stod og så på folk med sine grå øjne. Der var ingen bitterhed i hendes øjne; de så mere ud til at udgyde kærlighed end til at gøre bemærkninger; de havde dette klare blik, som siger, at sjælen er fuld, af hvad den har at meddele, og ikke påvirket af ydre genstande. Hun udstrakte sin venstre hånd mod den nedgående sol, og løvrige grene beskyttede hende mod dens stråler. Hendes ansigt var lille og aflangt og af en gennemsigtig hvidhed, hendes mund fyldig, hendes pande lav og lige, hendes hår lyst og rødligt; det var strøget op bag ørene, og en net, lille kvækerhue skjulte det indtil en tomme eller to oven over panden. Øjenbrynene, af samme farve som håret, var horisontale og skarpt tegnede; øjenhårene, skønt ikke mørkere, var lange og tætte; intet var grimt eller ufuldendt. Det var et af disse ansigter, der minder en om hvide blomster med et let farvestrøg på deres rene blade. Øjnene havde ingen anden skønhed end udtrykkets; de så så åbne, så ærlige, så inderligt kærlige ud, at enhver sur mine, ethvert foragteligt blik måtte forsvinde ved at betragte dem. Joshua Rann nærmede sig, som for at komme rigtig på det rene med sig selv; Chad Cranage lettede på sin kalot, og kløede sig i hovedet; og Wiry Ben korsede sig over, at Seth havde mod til at bejle til hende.

"En yndig pige," sagde den fremmede ved sig selv, "men naturen har næppe bestemt hende til at være præst."

Måske var han en af dem, som tror, at naturen er i besiddelse af teaterrekvisitter, og, i det bestemte øjemed at komme kunsten og psykologien til hjælp, danner sine karakterer, så at man ikke kan tage fejl af dem. Men Dinah begyndte at tale.

"Kære venner," sagde hun med en ren, men ikke høj stemme, "lader os bede om Herrens velsignelse."

Hun lukkede sine øjne, bøjede hovedet lidt og vedblev i samme tone, som om hun talte til en, der var hende ganske nær:

"Du syndernes forlader! da en stakkels, syndig kvinde kom til brønden for at hente vand, fandt hun dig siddende ved brønden. Hun kendte dig ikke; hun havde ikke søgt dig; hendes sjæl var mørk; hendes liv var ugudeligt. Men du talte til hende, du belærte hende, du viste hende, at hendes liv lå åbent for dig, og at du dog var villig til at give hende den velsignelse, hun aldrig havde søgt. Jesus! Du er i vor midte, og du kender alle menneskene: hvis her er nogen, som hin stakkels kvinde – nogen, hvis sjæl er mørk, hvis liv er ugudeligt – hvis de er kommet hid uden at søge dig, uden ønske om at belæres, da vis dem den nåde, som du viste hende. Tal til dem, herre; åbn deres øren for din lære; lad dem ihukomme deres synder og tørste efter den frelse, som du er villig til at berede dem.

Herre! Du er endnu med dit folk; og du er nær ved dem, som ikke har kendt dig: åbn deres øjne, at de må se dig – se dig græde over dem og sige: "I ville ikke komme til mig, at I kunne arve Guds rige" – se dig hænge på korset og sige: "Fader, tilgiv dem, thi de vide ikke, hvad de gøre" – se dig i al din herlighed, når du kommer at dømme dem på den yderste dag. Amen."

Dinah åbnede sine øjne og tav, imens hun betragtede den gruppe af landsbyfolk, som nu havde samlet sig tættere omkring hende.

"Kære venner," begyndte hun, idet hun hævede sin stemme, "I har alle været i kirke, og I må vistnok alle have hørt præsten læse disse ord: "Herrens ånd er over mig, thi han har salvet mig

til at forkynde evangeliet for de fattige." Jesus Kristus talte disse ord – han sagde, han kom *for at forkynde evangeliet for de fattige*. Jeg ved ikke, om I nogensinde har tænkt noget over disse ord; men jeg vil fortælle jer, hvornår jeg hørte dem første gang. Det var netop en aften som denne, da jeg var en lille pige, og min tante, som opdrog mig, tog mig med sig hen at høre en god mand prædike i det frie, netop sådan som her. Jeg husker så godt hans ansigt, han var en meget gammel mand, og havde meget langt, hvidt hår; hans stemme var så vidunderlig blid, jeg havde aldrig før hørt sådan en stemme. Jeg var et barn og vidste kun lidet, og denne gamle mand forekom mig så forskellig fra alle andre, jeg havde set, at jeg tænkte, han var måske kommet ned fra Himlen for at prædike for os, og jeg sagde: "Tante, vender han tilbage til Himlen i aften, således som der står i Bibelen?"

Denne Guds mand var mr. Wesley, som tilbragte sit liv med at gøre, hvad vor frelser gjorde – forkynde evangeliet for de fattige – og han gik ind til Herrens hvile for otte år siden. Jeg var dengang et tåbeligt, tankeløst barn, og jeg erindrede kun én ting, han sagde i sin prædiken. Han sagde, at "evangelium" betyder "glædeligt budskab". Evangeliet, ved I, er hvad Bibelen forkynder os om Gud.

Betænk nu dette! Jesus Kristus kom virkelig ned fra Himlen, som jeg tossede barn havde troet, at mr. Wesley gjorde; og han kom ned for at forkynde de fattige glædeligt budskab om Gud. Nu, mine venner, både I og jeg er fattige. Vi er opdraget i fattige hytter, og opfødt på havrebrød og simpel kost; og vi har ikke været meget i skole, eller læst bøger, og vi ved ikke besked med andet, end hvad der foregår omkring os. Det er netop folk som

os, der trænger til at høre et glædeligt budskab; for når nogen har det godt, bryder han sig ikke meget om at få efterretning om fjerne steder; men en stakkels mand eller kone, som er i nød, og har ondt ved at slå sig igennem, bliver glad ved et brev fra en ven, der vil hjælpe. Det er umuligt andet, end at vi må vide noget om Gud, selv om vi aldrig havde hørt noget om evangeliet, det glædelige budskab, som vor frelser bragte os; for vi ved, at alle ting kommer fra Gud: siger I ikke næsten hver dag: "dette eller hint vil hænde, om Gud vil", og, "vi kunne snart begynde at slå græsset, hvis Vorherre vil sende os lidt mere solskin." Vi ved ret vel, at vi alle står i Guds hånd: vi bragte os ikke selv til verden, vi kan ikke holde os selv i live, mens vi sover; solskin og blæst, kornet på marken, og køerne, som giver os mælk – alt, hvad vi har, kommer fra Gud. Og han gav os vor sjæl, og skabte kærlighed mellem forældre og børn, imellem mand og kvinde. Men er det alt, hvad vi behøver at vide om Gud? Vi ser, at han er stor og mægtig, og kan gøre, hvad han vil; vi svimler ved tanken om hans almagt.

Men måske der opstår tvivl i jeres sjæl, som denne: Kan Gud også bryde sig om os fattige mennesker? Måske skabte han verden kun for de store og kloge og rige. Det koster ham ikke meget at give os vor smule føde og klæder; men hvorledes kan vi vide, at han sørger for os på anden måde end vi sørger for ormene i vor have, når vi opelsker vore gulerødder og løg? Vil Gud sørge for os, når vi dør? Og har han nogen trøst for os, når vi er syge og dårlige og hjælpeløse? Måske han endog er vred på os; hvorfor sender han ellers lynild og misvækst, og feber og alle slags plager og elendighed? Og sender Gud os noget godt, da

synes han også at sende os noget ondt. Hvorledes skal vi forstå alt dette?

Ak, mine kære venner, vi trænger højligt til et glædeligt budstab om Gud; og hvad nytter andre gode budskaber, når vi ikke har dette? For alt andet forgår, og når vi dør, forlader vi det alt sammen. Men Gud er evig. Hvad skulle vi gøre, hvis vi ikke har ham til ven?"

Derpå fortalte Dinah, hvorledes det glade budskab var blevet bragt, og hvorledes Guds kærlighed til de fattige havde åbenbaret sig i Jesu liv, idet hun dvælede ved dets ringhed og dets barmhjertighedsgerninger.

"I ser altså, kære venner," vedblev hun, "Jesus tilbragte det meste af sin tid med at gøre vel imod de fattige; han prædikede for dem ude af huset, gjorde fattige arbejdsmænd til sine venner, lærte dem og gjorde sig umage med dem. Det er ikke fordi han ikke også gjorde vel imod de rige, for han var lutter kærlighed mod alle mennesker, men han så, at de fattige trængte mere til hans hjælp. Og han helbredte de lamme og de syge og de blinde, og han gjorde mirakler for at mætte de hungrige, for, sagde han, det gjorde ham ondt for dem; og han var så kærlig mod de små børn, og trøstede dem, som havde mistet deres venner; og han talte så venligt til de arme syndere, der sørgede over deres synd.

O! ville I ikke elske et sådant menneske, hvis I så ham – hvis han var her i denne landsby? Hvilket kærligt hjerte måtte han ikke have! Hvilken ven var det ikke at ty til i nøden! Hvor herligt måtte det ikke være at blive undervist af ham!

Nu, mine kære venner, hvem var dette menneske? Var det kun et godt menneske – et *meget* godt menneske og ikke mere –

et menneske, som vor kære mr. Wesley, der er blevet os berøvet? ... Han var Guds søn – i faderens billede, siger Bibelen; det vil sige, han var lig Gud, som er begyndelsen og enden på alle ting – den Gud, vi vil lære at kende. Nu altså, den kærlighed, som Jesus elskede de fattige med, er den samme kærlighed, Gud elsker os med. Vi kan forstå, hvad Jesus følte, fordi han havde påtaget sig menneskelig skikkelse, og talte ord som dem, vi taler til hinanden. Forhen skælvede vi ved at tænke på, hvad Gud var – den Gud, som skabte verden og himlen, og torden og lynild. Vi kunne aldrig se ham; vi kunne kun se de ting, han havde skabt; og nogle af disse ting var meget forfærdelige, så at vi nok kunne skælve, når vi tænkte på ham. Men vor frelser har vist os, hvad Gud er, og har vist os det på en måde, som stakkels enfoldige mennesker kan forstå; han har lært os Guds kærlighed til os at kende.

Men lade os betragte lidt nøjere, hvorfor Jesus kom til jorden. Engang sagde han: "Jeg er kommet for at opsøge og frelse dem, som er fortabte"; og en anden gang: "Jeg er ikke kommet for at kalde de retfærdige, men synderne, til omvendelse".

De fortabte! ... Synderne! ... Ak, kære venner, er det os, der er ment med dette?"

Hidindtil var den rejsende mod sin vilje blevet fængslet til pletten ved Dinahs milde toners trylleri. De ligefremme tin g, hun sagde, forekom ham som nyheder, ligesom en melodi gør et nyt indtryk på os, når vi hører den blive sunget af en ren og ungdommelig stemme; den dybe overbevisning, hun talte med, syntes i og for sig at være et vidnesbyrd om sandheden af hendes budskab. Han så, at hun ganske havde fængslet sine tilhørere. Landsbyfolkene havde trængt sig tættere omkring

hende, og alvorlig opmærksomhed herskede iblandt dem alle. Hun talte langsomt, men flydende, og standsede ofte efter et spørgsmål, eller før hun gik over fra én genstand til en anden. Der var ingen forandring af stilling, ingen gestikuleren; den virkning, hendes tale frembragte, skyldtes alene afvekslingen i hendes stemme; og da hun kom til det spørgsmål: "Vil Gud sørge for os, når vi dør?" fremførte hun det i en så rørende tone, at selv nogle af de mest forhærdede fik tårer i øjnene. Den fremmede havde ophørt at tvivle om, at hun kunne fængsle de mere rå tilhøreres opmærksomhed, men han var uvis, om hun forstod at vække deres stærkere følelser, hvilket han ville anse for et uimodsigeligt bevis på hendes kald til læserske, indtil hun kom til de ord: "De fortabte! – Synderne!" Da var der en betydelig forandring i hendes stemme og manerer. Hun havde gjort et langt ophold før dette udråb, og dette ophold syntes at udfyldes ved foruroligende tanker, som viste sig i hendes træk. Hendes blege ansigt blev endnu blegere; hendes øjne fyldtes med tårer; og disse milde, kærlige øjne antog et udtryk af forfærdelse og medynk, som om hun pludselig blev en dræbende engel va'r, der svævede over folkets hoveder. Hendes stemme blev dyb og dæmpet, men endnu var der ingen gestikuleren. Hun prædikede ikke, som hun hørte andre prædike, men talte ganske ud af sit eget hjerte, hvad hendes følelser og hendes ligefremme tro indgav hende.

Men nu var hun kommet ind i en ny strøm af følelser. Hun blev mindre rolig, hendes tale blev hurtigere og mere bevæget, da hun for sine tilhørere søgte at udmale deres brøde, deres forsætlige uvidenhed, deres ulydighed imod Gud – da hun dvælede ved syndens vederstyggelighed, den guddommelige

hellighed og frelserens lidelser, ved hvilke der var åbnet dem en vej til deres saliggørelse. Til sidst syntes hun, i sin brændende længsel efter at få det tabte får tilbage, ikke tilfreds med at henvende sig til sine tilhørere som en samlet masse, hun henvendte sig snart til en, snart til en anden, besværgede dem med tårer i øjnene at vende tilbage til Gud, mens det endnu var tid; udmalede for dem først deres sjæls trængsel, når de, nedsunkne i synden, langt borte fra deres Gud og fader, levede af denne verdens affald, og derpå frelserens kærlighed, som med længsel ventede på deres tilbagevenden.

Mangt et suk lød som svar fra metodisterne, men landboernes gemyt er ikke så let fængeligt, og en ulmende ængstelse, som snart igen kunne forsvinde, var al den virkning, Dinahs prædiken endnu havde frembragt. Imidlertid havde ingen endnu trukket sig tilbage, med undtagelse af børnene og "gamle fatter Taft", som var så døv, at han ikke kunne opfange ret mange ord, og for nogen tid siden var vendt tilbage til sin kakkelovnskrog. Wiry Ben var meget uhyggeligt til mode og ønskede næsten, han ikke var gået hen at høre Dinah; han var bange for, at hendes ord ville forfølge ham alle vegne. Og dog syntes han godt om at se på hende og høre hende, skønt han hvert øjeblik frygtede for, at hun skulle fæste sine øjne på ham og tiltale ham i særdeleshed. Hun havde allerede tiltalt Sandy Jim, som nu havde taget barnet for at lette sin kone, og den store, godmodige karl havde aftørret nogle tårer med bagen af sin hånd, mens han nærede et dunkelt forsæt om at blive et bedre menneske, gå mindre hyppigt til Kristtornen nede ved stenbruddene, og vaske sig mere regelmæssigt om søndagen.

Lige overfor Sandy Jim stod Chads Bess, som havde vist en ualmindelig rolighed og opmærksomhed, lige siden Dinah var begyndt at tale; ikke fordi indholdet af talen straks havde fængslet hende, for hun brød sig forgæves med at udgranske, hvad fornøjelse og tilfredshed en ung pige kunne finde i livet, når hun gik med sådan en hue som Dinahs. Fortvivlet opgav hun denne undersøgelse og begyndte opmærksomt at betragte Dinahs næse, øjne, mund og hår, og spørge sig selv, hvilket der var bedst, at være bleg som Dinah, eller at have tykke, røde kinder og sorte øjne som hun selv. Men lidt efter lidt udøvede den almindelige højtidelighed sin indflydelse på hende, og hun begyndte at høre efter, hvad Dinah sagde. De milde toner, de kærlige ord rørte hende ikke, men da de strengere opfordringer lød, da begyndte hun at blive bange. Stakkels Bess var altid blevet anset for en slem pige; det vidste hun; hvis det var nødvendigt at være god, så var det tydeligt, at hun var på gale veje. Hun kunne ikke i kirken slå op i Bibelen som Sally Rann, hun havde tit og mange gange fniset, når hun nejede for mr. Irwine, og denne mangel på gudsfrygt var ledsaget af en tilsvarende ligegyldighed med hensyn til de underordnede leveregler, for Bessy hørte ubestridelig til denne uvaskede og lade klasse af fruentimmere, hos hvem man i det højeste tør vove at spise "et æg, et æble, eller en nød".

Alt dette vidste hun ret godt, og hidtil havde hun ikke just skammet sig over det. Men nu havde hun en fornemmelse, omtrent som om politibetjenten var kommet for at bringe hende for retten for én eller anden ubestemt forbrydelse. Med forfærdelse forekom det hende nu, at Gud, som hun altid havde tænkt sig så langt borte, var meget nær, og at Jesus var ved

siden af hende og så på hende, skønt hun ikke kunne se ham. For Dinah havde denne blandt metodisterne almindelige tro på Jesu synlige åbenbarelser, og denne tro bibragte hun sine tilhørere; hun fik dem til at tro, at han var legemligt til stede iblandt dem, og at han i hvilket som helst øjeblik kunne vise sig for dem, på en måde, der ville bringe forfærdelse og omvendelse i deres hjerter.

"Se!" udbrød hun, idet hun vendte sig til siden og fæstede sine øjne på et punkt oven over tilhørernes hoveder – "se, hvor vor frelser står og græder og udstrækker sine arme imod jer. Hør, hvad han siger: "Hvor ofte har jeg villet samle jer, som en høne samler sine kyllinger under sine vinger, men I ville ikke!" ... "Men I ville ikke!" gentog hun i en bebrejdende tone og fæstede atter sine øjne på hoben. "Se naglegabene på hans kære hænder og fødder. Det er jeres synder, der har pådraget ham dem! Ak, hvor bleg og mat ser han ud! Det er af al den kval, han har gennemgået, da hans sjæl var bedrøvet indtil døden, og de store sveddråber faldt som blod til jorden. De spyttede på ham, de slog og piskede ham, de hånede ham og lagde det svære kors på hans blodige skuldre. Derpå korsfæstede de ham. O, hvilken smerte! Han vansmægter af tørst, og de spotter ham endnu i hans dødsstund; men selv med disse vansmægtende læber beder han for dem: "Fader, tilgiv dem, thi de vide ikke, hvad de gøre." Men da blev det mørkt for hans øjne, og der påkom ham en rædsel, og han følte, hvad syndere føler, når de for evigt er udelukket fra Gud. Dette var den sidste dråbe i den bitre kalk. "Min Gud, min Gud!" råber han, "hvorfor har du forladt mig?"

Alt dette tålte han for jer! For jer – og I tænker aldrig på ham; for jer – og I vender ham ryggen; I bryder jer ikke om, hvad han

har lidt for jer, og dog er han ikke træt af at virke for jer: han er opstanden fra de døde, han beder for jer ved Guds højre hånd – "Fader, tilgiv dem, thi de vide ikke, hvad de gøre". Og han er her på jorden også; han er iblandt os; han er ganske nær ved jer; jeg ser hans blodige legeme og hans kærlige blik."

Her vendte Dinah sig til Bessy Cranage, hvis ungdommelige skønhed og åbenlyse forfængelighed havde vakt hendes medlidenhed.

"Stakkels barn! Stakkels barn! Han taler til dig, og du hører ham ikke. Du tænker på ørenringe og smukke klæder og huer, men du tænker aldrig på din frelser, som døde for at frelse din kostbare sjæl. Den dag vil komme, da dine kinder vil være indfaldne, dit hår gråt, dit stakkels legeme usselt og skrøbeligt! Da vil du føle, at din sjæl ikke er frelst; da vil du stå frem for Gud, iført dine synder, dit onde sind og dine forfængelige tanker. Og Jesus, som nu er beredt til at hjælpe dig, vil ikke hjælpe dig da: han vil være din dommer, fordi du ikke vil have ham til din forløser. Nu ser han på dig med kærlighed og nåde og siger: "Kom til mig, at du kan arve det evige liv;" siden vil han vende sig bort fra dig og sige: "Gå bort fra mig og ind i den evige skærsild!""

Stakkels Bessys store, sorte øjne fyldtes med tårer, hendes tykke, røde kinder og læber blev ganske hvide, og hun fordrejede sit ansigt som et lille barn, før det bryder ud i gråd.

"Stakkels, forblindede barn!" vedblev Dinah, "tænk, om det skulle gå dig, som det engang gik en anden i hendes forfængeligheds dage. *Hun* tænkte på sine broderede huer, og dertil sparede hun alle sine penge; hun tænkte slet ikke på, hvorledes hun skulle få et rent hjerte og et ærligt sind, hun brød

sig blot om at have smukkere huer end de andre piger. Men en dag, da hun tog sin nye hue på og så sig i spejlet, så hun et blodigt ansigt med en tornekrone på. Dette ansigt skuer ned på dig nu," – Dinah pegede mod et sted lige overfor Bessy. – "O, afför dig disse dårskaber! Kast dem bort fra dig, som om det var dræbende slanger. De er dræbende – de forgifter din sjæl – de drager dig ned i en mørk, bundløs afgrund, hvor du vil synke dybere og dybere, og bestandigt komme længere bort fra lyset og fra Gud."

Bessy kunne ikke udholde det længere: en rædsel havde grebet hende, hun rev sine ørenringe ud af ørene, kastede dem på jorden og hulkede lydeligt. Dette indtryk på den opsætsige Bess forekom hendes fader som intet mindre end et mirakel, og af frygt for, at der også skulle blive lagt hånd på ham, skyndte han sig bort og gav sig til at arbejde ved sin ambolt, som et middel til at berolige sig selv. "Folk må dog have hestesko, enten der nu bliver prædiket eller ikke prædiket; Djævlen kan ikke gøre mig noget for det," mumlede han.

Men nu begyndte Dinah at fortælle om den glæde, der venter den bodfærdige, og på sin ligefremme måde at beskrive den guddommelige fred og kærlighed, som opfylder den troendes sjæl – hvorledes bevidstheden om Guds kærlighed gør den fattige rig og fylder sjælen med tilfredshed, så at intet utidigt ønske plager den, ingen frygt forfærder den; hvorledes omsider selve fristelsen ophører, og himlen tager sin begyndelse på jorden, fordi der ingen sky er imellem sjælen og Gud, som er dens evige sol.

"Kære venner," sagde hun, "brødre og søstre, som jeg elsker som dem, for hvem Herren hengav sit liv, jeg kender denne

lyksalighed; og fordi jeg kender den, vil jeg, at også I skal kende den. Jeg er fattig ligesom I; jeg må ernære mig ved mine hænders arbejde, men ingen fornem herre eller dame kan være så lykkelig som jeg, når ikke kærlighed til Gud opfylder deres sjæl. Betænk, hvad det vil sige – intet at hade uden synden; at være opfyldt af kærlighed til hver en skabning, ikke at forfærdes over noget; at være overbevist om, at alt er til vort bedste; ikke at frygte genvordigheder, fordi det er vor faders vilje; at vide, at intet – nej, end ikke om jorden skulle forgå ved ild eller vand – intet kan adskille os fra Gud, som elsker os, og som opfylder vor sjæl med fred og glæde, fordi vi er overbeviste om, at alt, hvad han vil, er helligt, retfærdigt og godt.

Kære venner, kom og tag denne velsignelse; den tilbydes jer; det er det glædelige budskab, som Jesus kom at forkynde de fattige. Det er ikke som med denne verdens rigdomme, at jo mere én har, desto mindre er der til de andre. Gud er evig; hans kærlighed er evig –

"Guds godhed er stor,
i himmel og på jord!
Guds miskundhed
varer evigt, evigt ved!"

Dinah havde talt i mindst en time, og aftenbelysningen gav hendes slutningsord en forøget højtidelighed. Den fremmede, som med interesse havde fulgt hendes prædiken, som om det var et drama, der udviklede sig for ham – for der er en slags fortryllelse i al naturlig, ukunstlet veltalenhed, der viser os talerens følelser – drejede nu sin hest til siden og fortsatte sin vej, mens Dinah sagde: "Lader os synge lidt, kære venner"; og da

han red ned ad bakken, hørte han metodisterne istemme en salme.

3. Efter prædikenen

Det var ikke en time derefter, at Seth Bede, ved Dinahs side, vandrede ad stien langs med hækken, der tjente til hegn for de græsgange og kornmarker, som lå imellem landsbyen og forpagtergården. Dinah havde atter taget sin lille kvækerhue af, og holdt den i hånden, for desto friere at nyde aftenens kølighed, og Seth kunne ganske tydeligt se udtrykket i hendes ansigt, mens han gik ved hendes side og frygtsomt overtænkte noget, han gerne ville sige hende. Det var et udtryk af rolig alvorlighed, et udtryk, der sagde, at hun var hensunken i tanker, som ikke stod i forbindelse med det nærværende øjeblik, eller med hendes egen personlighed – et udtryk, som var alt andet end opmuntrende for en elsker. Selv hendes gang måtte indgyde modløshed, for den havde denne rolige elasticitet, som ikke trænger til nogen støtte. Seth følte det dunkelt; han sagde til sig selv: "Hun er for god og hellig for nogen som helst mand," og de ord, han ville have tiltalt hende med, døde på hans læber. Men en anden tanke gav ham mod: "Ingen kunne elske hende højere end jeg, og give hende større frihed til at følge Herrens kald." Mange minutter havde de nu tilbragt i tavshed, siden de havde ophørt at tale om Bessy Cranage, og Dinah lod næsten til at have glemt Seths nærværelse; hun begyndte at gå hurtigere, og bevidstheden om, at de endnu kun havde et par minutters vej til indgangen af forpagtergården, gav endelig Seth mod til at tale.

"Er du ganske bestemt på at vende tilbage til Snowfield på lørdag, Dinah?"

"Ja," svarede Dinah roligt. "Jeg må derhen. Da jeg i søndags aftes sad og anstillede betragtninger, faldt det mig ind, at søster Allen, som er så affældig, trængte til mig. Jeg så hende så tydeligt, som vi ser den lille, hvide sky der; hun løftede sin stakkels, magre hånd i vejret og vinkede ad mig. Og i morges, da jeg åbnede Bibelen for at spørge den til råds, var de første ord, mine øjne faldt på: "Og efter at vi havde set dette syn, begav vi os straks til Makedonien." Var det ikke for dette tydelige bevis på Herrens vilje, da ville jeg nødigt gå, for mit hjerte ynkes over min tante og hendes små, og det stakkels vildfarende lam, Hetty Sorrel. Jeg har bedt mangen en bøn for hende i den senere tid, og jeg har det håb, at der vil være nåde for hende."

"Det give Gud," sagde Seth; "for jeg er bange for, at Adams hjerte hænger så fast ved hende, at han aldrig vil bryde sig om nogen anden; og dog ville det gå mig nær, om han tog hende til ægte, for jeg kan ikke tro, hun ville gøre ham lykkelig. Det er en forunderlig gåde, hvordan en mand fatter kærlighed til en eneste kvinde af alle dem, han har set i verden, og hvorfor han hellere vil tjene syv år for *hende*, som Jakob for Rachel, end at få en anden straks. Jeg tænker så tit på de ord: "Og Jakob tjente syv år for Rachel, og de syntes ham at være få dage, for han havde kærlighed til hende." Jeg ved, disse ord ville kunne anvendes på mig, Dinah, hvis så var, at du gav mig håb om at vinde dig om syv år. Jeg ved nok, du tror, at en husbond ville alt for meget optage dine tanker, fordi Paulus siger: "Hun, som er gift, haver omhyggelighed for det, som hører verden til, hvorledes hun kan behage manden;" og du synes måske, det er vel dristigt af mig at tale til dig om det igen, efter hvad du svarede mig forrige søndag. Men jeg har tænkt på det både nat og dag, og jeg har

bedt til, at mit inderlige ønske ikke måtte forlede mig til at tro, at hvad der er godt for mig, også måtte være godt for dig. Og mig forekommer det, at der er flere bibelsprog, som taler for ægteskabet, end imod det. For Paulus siger tydeligt nok et andet sted: "Jeg vil, at de yngre kvinder skulle gifte sig, føde børn, styre huset, og ikke give nogen anledning til forargelse;" og atter et andet sted: "To er bedre end én;" og det gælder om ægtestanden, såvel som om andre ting. For vi skulle være ét hjerte og én sjæl, Dinah. Vi tjener begge den samme herre, og stræber begge efter samme mål; og jeg skulle aldrig være den husbond, der ville forlange noget af dig, som kunne hindre dig i udførelsen af det hverv, Gud har beskikket dig til. Jeg ville gøre både det ene og det andet for at skaffe dig mere frihed – mere, end du kan have nu, for nu må du selv arbejde for dit brød, men jeg er stærk nok til at arbejde for os begge."

Da Seth først havde fået munden på gled, fortsatte han skyndsomst sin tale, af frygt for at Dinah skulle give et afgørende svar, førend han havde fremført alle de grunde, han havde belavet sig på. Blodet steg ham op i kinderne, hans milde grå øjne fyldtes med tårer, og hans stemme skælvede, da han sluttede sin tale. De havde nået én af disse snævringer imellem to meget store sten, som i Loamshire gør tjeneste som stenter, og Dinah standsede, idet hun vendte sig om til Seth, og sagde med sin kærlige, men rolige stemme:

"Seth Bede, jeg takker dig for din kærlighed til mig, og hvis jeg kunne betragte nogen mand som andet end min kristenbroder, så måtte det sikkert være dig. Men jeg har ikke lov til at gifte mig. Det passer godt nok for andre kvinder, og det er en stor og en herlig ting at være kone og moder; men lad

enhver vandre således, som Gud har bestemt det. Gud har kaldet mig til at tage vare på andre, til ikke selv at have glæder eller sorger, men til at glæde mig med de glade og græde med de bedrøvede. Han har kaldet mig til at forkynde hans ord, og han har vedkendt sig mit værk. Kun efter et tydeligt tegn fra Himlen kunne jeg forlade mine brødre og søstre i Snowfield, som kun har såre lidet af denne verdens gods; hvor træerne er så få, at et barn kan tælle dem, og hvor den fattige kun dårligt kan finde sit udkomme om vinteren. Det er mig givet at hjælpe, trøste og styrke denne lille flok, og det opfylder min sjæl, fra jeg står op, til jeg lægger mig. Mit liv er så kort og Guds værk få stort, at jeg ikke tør tænke på at berede mig et hjem i denne verden. Jeg har ikke været døv for dine ord, Seth, for da jeg så, at du havde skænket mig din kærlighed, tænkte jeg, det kunne måske være en styrelse af Forsynet, at jeg skulle forandre min levemåde, og at vi skulle være hinandens medhjælpere; og jeg forelagde sagen for Herren. Men hver gang jeg tænkte på giftermål, og på at vi skulle leve sammen, randt mig straks andre ting i hu – jeg mindedes, hvor ofte jeg har bedt for den syge og døende, mindedes de glade timer, jeg har tilbragt med at prædike, når mit hjerte var opfyldt af kærlighed, og ordet blev mig givet i fuldt mål. Og når jeg har åbnet Bibelen for at spørge den til råds, har jeg altid stødt på ét eller andet tydeligt ord, der kunne vise mig til rette. Jeg tror, hvad du siger, Seth, at du ville søge at være mig til hjælp ved mit arbejde, og ikke til hinder; men jeg ser, at vort giftermål ikke er Guds vilje – han drager mig en anden vej. Jeg ønsker at leve og dø uden mand og børn. Det er, som der ikke var plads i min sjæl for egen kval og

nød, det har behaget Gud så ganske at opfylde mit hjerte med de fattiges nød og elendighed."

Seth var ikke i stand til at svare, og tavse gik de videre. Til sidst, da de var nær ved indgangen, sagde han:

"Nuvel, Dinah, jeg må se at få kraft til at bære det. Men nu føler jeg, hvor svag min tro er. Det er for mig, som om jeg aldrig mere kunne glæde mig ved noget, når du er borte. Jeg tror, det er noget mere, end almindelig kærlighed, jeg føler for dig, for jeg kunne være tilfreds uden at ægte dig, hvis jeg kunne gå til Snowfield og leve i din nærhed. Jeg troede, at den stærke kærlighed, Gud havde indgivet mig til dig, skulle være en styrelse for os begge; men det lader til, den skulle kun være en prøvelse for mig. Måske føler jeg mere for dig, end jeg burde føle for nogen som helst skabning; for du er mit et og mit alt. Men, sig mig, ville det være dig imod, om jeg fik det indrettet således, at jeg kunne rejse bort herfra og tage ophold i Snowfield?"

"Nej, Seth; men jeg råder dig at vente tålmodigt og ikke letsindigt forlade dit fødested og dine slægtninge. Gør intet, uden hvad Herren tydeligt befaler dig. Det er en trist og ufrugtbar egn, ikke som den, du er vant til. Vi må ikke overile os med at vælge og bestemme vor egen skæbne; vi må vente og lade os lede."

"Men jeg måtte da nok skrive dig til, Dinah, hvis der var noget, jeg ville sige dig?"

"Ja, tilvisse; lad mig vide, når du har nogen som helst bekymring. Jeg skal aldrig glemme dig i mine bønner."

Nu havde de nået forpagtergården, og Seth sagde: "Jeg går ikke ind med, Dinah, altså farvel." Hun gav ham sin hånd, og

efter et øjebliks tøven sagde han: "Det kunne dog være, at du om nogen tid kunne se tingen fra en anden side."

"Lad os ikke tænke mere på det, Seth. Det er bedst kun at leve et øjeblik ad gangen, som jeg har læst i én af mr. Wesleys bøger. Det er hverken for dig eller mig at lægge planer; vi skal kun have tillid og adlyde. Farvel."

Dinah trykkede hans hånd med et næsten bedrøvet blik i sine kærlige øjne, og gik ind ad lågen, mens Seth vendte om og gik langsomt hjemad. Men i stedet for at gå den lige vej, valgte han at gå tilbage over markerne, den vej, han var kommet med Dinah; og jeg tror, hans blå lærreds lommetørklæde var ganske vådt af tårer, længe før han for alvor tænkte på at tage vejen hjemad. Han var kun tre og tyve år, og havde netop lært, hvad det er at elske – at elske med denne tilbedelse, en ung mand nærer for en kvinde, som han føler at være ædlere og bedre, end han selv. Kærlighed af denne slags er næsten ikke til at skelne fra religiøs følelse. Og hvilken dyb og ren kærlighed er vel det, hvad enten det er kærlighed til en kvinde eller til et barn, til kunst eller til musik? Og med denne tilbedende kærlighed har så mangen en ringe håndværksmand været udstyret siden verdens begyndelse, at det ingenlunde må forundre os at finde den hos en tømrer og metodist for et halvt århundrede siden. Heller ikke ville vi finde Dinah og Seth mindre værdige til vor medfølelse, end de heltinder med atlaskes støvler og krinoliner, og de helte på vælige gangere, over hvis hjertesorg vi er så vant til at græde.

Stakkels Seth! Han havde aldrig i sit liv redet nogen ganger, undtagen engang, da han var en lille dreng, og mr. Jonathan Burge tog ham op bag ved sig og sagde, han skulle "holde godt

fast"; og i stedet for at bryde ud i heftige bebrejdelser mod Gud og skæbnen, beslutter han, som han nu ved stjernernes lys vandrer hjemad, at bekæmpe sin sorg, opgive at få sin vilje sat igennem, og leve mere for andre, således som Dinah gør.

4. Hjemmet og dets sorger

En bæk, som efter den sidste regn er nær ved at flyde over, løber gennem den grønne dal; lave piletræer hænger ud over den; tværs over bækken er lagt et bræt, og over dette bræt går Adam Bede med sin sikre skridt, fulgt af Gyp med sin kurv; det er tydeligt, at han styrer sin gang mod det stråtækte hus, som ligger lidt oppe ad skråningen, med en stabel tømmer ved siden.

Døren til huset står åben, og en aldrende kone ser ud af det; men hun står ikke roligt og betragter aftenbelysningen; hendes dunkle øjne iagttager en plet, som bliver større og større, og som nu lader hende udenfor al tvivl om, at det er hendes yndlingssøn Adam. Lisbeth Bede elsker sin søn, som en kvinde, der først sent har fået sin førstefødte. Hun er en mager, men rørig, gammel kone, ren som sneen. Hendes grå hår er strøget op under en ren lærredskappe med et sort bånd omkring; et stift tørklæde skjuler hendes brede bryst, og nedenunder dette ser man en slags kort slåbrok af blåternet lærred, som er bundet om livet og når ned til hofterne, hvorfra der er en betydelig længde af hvergarns skørt. For Lisbeth er høj, og i mere end dette er der en påfaldende lighed imellem hende og hendes søn Adam. Hendes mørke øjne er nu noget dunkle – måske af alt for megen græden – men hendes brede øjenbryn er mørke endnu, hendes tænder er gode, og som hun der står, mens hendes hårdføre hænder, dem selv ubevidst, arbejder ivrigt på strikketøjet, har hun den samme rejsning, som når hun kommer fra kilden med en spand vand på sit hoved. Det var samme legemsbygning og samme driftige temperament hos

moder og søn, men det var ikke efter hende, at Adam havde fået sin gode forstand og sit ædelmodige sind.

Familielighed bærer ofte en dyb bedrøvelse i sig. Naturen, denne store dramatiker, sammenknytter os ved muskler og ben, og adskiller os ved hjernens finere væv, blander heftig længsel med ganske modstridende følelser, og binder os ved vort hjertes streng til væsener, der intet øjeblik stemmer overens med os. Vi hører en stemme, så ganske lig vor egen, ytre tanker, som vi afskyr; vi ser øjne – ak! de ligner så ganske vor moders – som vender sig bort fra os i vanvid; og vort sidste yndlingsbarn forfærder os, idet hun ved udtryk og manerer minder os om den søster, som vi med bitre følelser skiltes fra for mange år tilbage. Faderen, som vi skylder vort bedste arvegods – vore mekaniske anlæg, vort rigtige øre, vor behændigt dannede hånd – sårer os og bringer os til at rødme over hans daglige vildfarelser; den for længe siden afdøde moder, hvis ansigt vi ser i spejlet, efterhånden som vore egne rynker indfinder sig, forbitrede engang vor unge sjæl ved sit ængstelige sind og sin hårdnakkede urimelighed.

Det er en sådan urimelig, ængstelig moders stemme, vi hører, da Lisbeth siger:

"Nå, min dreng, klokken er over syv. Du bliver altid til det yderste. Det kan nok være, du trænger til din aftensmad. Hvor er Seth? Sikkert løbet efter en eller anden prædikant?"

"Seth er i god behold, moder, du kan være ganske rolig. Men hvor er fader?" sagde Adam hurtigt, idet han trådte indenfor og kastede et blik ind i stuen til venstre, der blev brugt til værksted. "Har han ikke lavet ligkisten til Tholer? Der står jo alting, lige som jeg gik fra det i morges."

"Lavet ligkisten?" sagde Lisbeth, idet hun fulgte efter ham og strikkede uafbrudt, skønt hun meget ængsteligt betragtede sin søn. "Han gik til Treddleston i formiddags, min dreng, og har ikke været hjemme siden. Jeg er bange for, han er igen gået til "*Den væltede Vogn*"."

En dyb rødme fløj hurtigt over Adams ansigt. Han sagde intet, men trak sin trøje af og begyndte at smøge sine skjorteærmer op.

"Hvad har du i sinde, Adam?" spurgte moderen med ængstelig stemme. "Du vil dog vel aldrig give dig til at arbejde igen, førend du har fået din smule aftensmad?"

Alt for vred til at svare, gik Adam ind i værkstedet. Men moderen kastede strikketøjet fra sig, skyndte sig efter ham, tog fat på hans arm og sagde i en klynkende, bebrejdende tone:

"Nej, min dreng, du får ikke lov til at gå uden aftensmad; der er kartofler og sauce, sådan som du holder så meget af dem. Jeg har netop gemt dem for din skyld, kom nu og få din mad, kom."

"Lad mig være!" sagde Adam heftigt, rev sig løs fra hende og greb én af de planker, som stod op imod væggen. "Det kan ikke nytte at snakke om aftensmad, når der er en ligkiste lovet til Broxton, til klokken syv i morgen tidlig; den skulle have været der nu allerede, og der er ikke så meget som et søm slået i endnu. Det sidder mig alt for højt i halsen, til at jeg skulle kunne spise nu."

"Men du kan jo dog ikke få kisten færdig," sagde Lisbeth. "Du ville jo arbejde dig til døde. Den hele nat ville gå med for at få den færdig."

"Hvad gør det, hvor længe det varer? Er kisten ikke lovet? Kan de begrave manden uden kiste? Hellere ville jeg arbejde, så jeg

mistede min højre hånd, end sådan holde folk for nar. Jeg kunne blive gal, når jeg tænker på det. Nu er jeg snart ked af dette væsen; nu har jeg haft nok af det."

Det var ikke første gang, at stakkels Lisbeth hørte denne trussel, og havde hun været klog, var hun ganske roligt gået sin vej, og havde ikke sagt noget i den første time. Men én af de regler, en kvinde sjældent kan lære, er aldrig at tale til en mand, når han er vred eller drukken. Lisbeth satte sig på huggeblokken og gav sig til at græde, og da hun havde grædt så længe, at hendes stemme var blevet rigtig ynkelig, brød hun ud i ord:

"Nej, min dreng, min egen dreng, du kan ikke ville gå bort og lade din moder sørge sig ihjel, og din fader gå til grunde. Du kan ikke ville lade dem bære mig til kirkegården, uden at du er med. Jeg får ingen ro i min grav, når jeg ikke ser dig til det sidste, og hvordan skal du få at vide, at jeg er død, hvis du søger arbejde langt borte herfra, og Seth måske rejser bagefter, og din fader ikke kan holde en pen, fordi han ryster sådan på hånden, og desuden ikke ved, hvor du er. Du må tilgive din fader – du må ikke være så bitter imod ham. Han var dig en god fader, førend han slog sig til drik. Han er en dygtig arbejder og har lært dig dit håndværk, husk på det, og har aldrig slået mig, eller sagt mig så meget som et ondt ord – nej, ikke engang når han havde fået for meget. Du vil ikke, at din egen fader skal komme i arbejdshuset – han, som var sådan en køn karl og behændig til alting, næsten ligesom du selv, for fem og tyve år siden, da du var et pattebarn."

Lisbeth hulkede, og hendes klynkende stemme gik over til en slags klageskrig, den mest irriterende lyd, når man har en

virkelig sorg at bære, og et virkeligt stykke arbejde at udføre. Adam afbrød hende utålmodigt:

"Nå, mo'er, snak og græd nu ikke sådan. Har jeg ikke plage nok uden det? Hvad kan det nytte at fortælle mig ting, som jeg kun alt for meget tænker på hver dag? Hvis jeg ikke tænkte på dem, hvorfor skulle jeg da gøre, hvad jeg gør, for at holde sammen på det hele? Men jeg hader unyttige ord, jeg vil hellere spare mine kræfter til arbejdet."

"Jeg ved nok, du gør, hvad ingen andre ville gøre, min dreng; men du er altid så hård mod din fader, Adam. Du synes aldrig, man kan gøre for meget for Seth; du bider mig af, når jeg har noget at udsætte på drengen; men på din far er du mere vred, end på nogen anden."

"Jeg mener som så, at det er bedre end at være mild og lade tingene gå deres skæve gang. Hvis jeg ikke tog ham med en trumf, så solgte han hvert et bræt i gården og drak pengene op. Jeg ved nok, at jeg har pligter mod min fader, men det er ikke min pligt at opmuntre ham til at styrte sig hovedkulds i fordærvelsen. Og hvad har Seth med det at gøre? Han gør ingen fortræd, det jeg ved af. Men lad mig nu have ro, moder, at jeg kan fortsætte mit arbejde."

Lisbeth turde ikke sige mere; men hun rejste sig og kaldte på Gyp, i den tanke at fodre Adams hund med mere end almindelig gavmildhed, og derved så godt som muligt trøste sig over, at Adam ikke ville spise den aftensmad, som hun havde sat hen til ham, i kærlig forventning om at se ham nyde den. Men Gyp gav agt på sin herre med rynkede bryn og spidsede øren, og kunne ikke forstå sig på denne tingenes ualmindelige gang; og skønt den så på Lisbeth, da hun kaldte på den, og flyttede sine

forpoter uroligt frem og tilbage, vel vidende, at den blev kaldt til sit aftensmåltid, så forblev den dog siddende med øjnene ængsteligt hæftede på sin herre. Adam lagde mærke til Gyps indre kamp, og skønt hans vrede havde gjort ham mindre kærlig imod hans moder, end han plejede at være, forhindrede den ham ikke i at bryde sig lige så meget om sin hund, som han plejede. Vi er tilbøjelige til at være mere kærlige imod de dyr, som elsker os, end imod de kvinder, som elsker os. Er det, fordi dyrene er stumme?

"Gå, Gyp, gå, min dreng!" sagde Adam i en halvt opmuntrende, halvt befalende tone; og Gyp, synligt tilfreds med, at pligt og fornøjelse var ét, fulgte Lisbeth ind i stuen.

Men aldrig så snart havde den nydt sit måltid, før den vendte tilbage til sin herre, mens Lisbeth sad alene og græd over sit strikketøj. Kvinder, som hverken er bitre eller let fornærmelige, er ofte de mest klynkevorne; og hvis Salomon var så vis, som han har ord for at have været, da er jeg vis på, at når han sammenlignede en trættekær kvinde med et bestandigt dråbefald på en regnfuld dag, så mente han ikke en havgasse – en spydig og egoistisk furie med lange negle; nej, jeg er overbevist om, at han mente et skikkeligt skrog, som satte sin glæde i deres lykke, for hvem hun bidrog sit til at gøre det hyggeligt; som gemte alle lækkerbiskener til de andre, uden at unde sig selv noget. Sådant en kvinde som Lisbeth, for eksempel – på engang tålmodig og klagende, selvfornægtende og fordringsfuld, grublende, så lang som dagen var, over hvad der skete i går, og hvad der rimeligvis ville ske i morgen, og rede til at græde både over godt og ondt. Men en vis ærefrygt

blandede sig med hendes forgudelse af Adam, og når han sagde: "Lad mig have ro", tav hun altid stille.

Således gik tiden, mens man kun hørte det gamle stueurs lydelige dikken og lyden af Adams værktøj. Omsider bad han om et lys og en drik vand (øl blev kun drukket om helligdagene), og Lisbeth vovede at sige, da hun bragte det: "Din aftensmad står der, hvis du vil have den."

"Bliv nu ikke længere oppe, mor," sagde Adam venligt, for nu havde han arbejdet sin vrede bort. "Jeg skal nok se efter fader, når han kommer hjem; måske kommer han slet ikke i aften. Det vil berolige mig, hvis du går i seng."

"Nej, jeg vil vente til Seth kommer; det varer vist ikke ret længe." Uret, som altid gik for stærkt, viste dengang noget over ni, og førend det havde slået ti, blev klinken på døren løftet, og Seth trådte ind. Han havde hørt lyden af værktøjet, da han nærmede sig.

"Men hvad kommer det af, at fader arbejder så sent?"

"Det er ikke din fader, som arbejder – det måtte du nok kunne vide, når du ikke havde hovedet fuldt af prædikanter – det er din broder, som gør alting, for der er aldrig nogen ellers, der gør noget."

Lisbeth ville blive ved, for hun var slet ikke bange for Seth, og han måtte som oftest døje alle de klager, som hun af frygt for Adam havde måttet undertrykke. Seth havde aldrig i sit liv talt et ondt ord til sin moder, og frygtsomme folk lader altid deres vrantenhed gå ud over de fromme. Men Seth var med et ængsteligt blik gået ind i værkstedet og sagde:

"Hvad er dette, Addy? Hvad! Har fader glemt ligkisten?"

"Ja, min dreng, det er den gamle historie; men jeg skal nok få den færdig," sagde Adam, idet han så op på sin broder. "Men hvad er der i vejen med dig? Du er forknyt."

Seths øjne var røde, og der var et udtryk af dyb bedrøvelse over hans milde ansigt.

"Ja, Addy, men det er ingen nytte til, der er intet ved den sag at gøre. Så har du altså ikke været i skolen?"

"I skolen? Nej," sagde Adam og hamrede løs på ny.

"Lad nu mig løse dig af, og gå så du i seng," sagde Seth.

"Nej, min dreng, jeg vil hellere blive ved, mens jeg er i tøjet. Du kan hjælpe mig at bære den til Broxton, når den er færdig. Jeg skal kalde på dig, når solen står op. Gå og spis din aftensmad og luk døren, så at jeg ikke kan høre moder tale."

Seth vidste, at Adam altid mente, hvad han sagde, og at man ikke kunne overtale ham til at mene noget andet. Beklemt om hjertet gik han derfor ind i stuen.

"Adam har ikke rørt en bid, siden han kom hjem," sagde Lisbeth. "Du har formodentlig spist til aften hos dine metodister."

"Nej, mor," sagde Seth, "jeg har ingen aftensmad fået endnu."

"Så kom da," sagde Lisbeth, "men du må ikke spise kartoflerne, måske Adam nok spiser dem, når jeg lader dem stå. Han holder så meget af lidt kartofler og sauce. Men han har været så vred, så han ikke ville spise dem, og jeg havde dog ladet dem stå for hans skyld. Og han har truet med at ville gå sin vej," vedblev hun klynkende, "og jeg er vis på, han går en morgenstund, førend jeg er stået op, uden at sige det i forvejen, og når han først er gået, kommer han aldrig mere igen. Og det var bedre, at jeg aldrig havde haft en søn, som er nettere og

flinkere, end andres sønner, og som de fornemme folk synes så godt om, og som er høj og rank som en poppel, end at jeg skulle skilles fra ham og aldrig mere få ham at se."

"Nå, mor, gør dig nu ikke sådanne unyttige sorger," sagde Seth beroligende, "du har ikke halvt så megen grund til at tro, at Adam vil gå sin vej, som til at tro, at han vil blive hos dig. Han kan nok sige sådan noget, når han er vred – og han kan tit have grund til at være vred – men han kunne aldrig bringe det over sit hjerte at gøre alvor af det. Husk blot på, hvordan han har stået os bi, selv når det ikke var så let en sag – har han ikke købt mig fri for at være soldat, og har han ikke købt tømmer til fader for alt, hvad han tjente, når han selv havde mere end nok at bruge pengene til, og når mangen en anden svend i hans alder ville have været gift og bosat for længe siden. Han vil aldrig sadle om, og rive ned, hvad han selv har bygget, og forlade dem, som det har været hans livs opgave at stå bi."

"Tal ikke til mig om giftermål," sagde Lisbeth og begyndte på ny at græde. "Han har kastet sin kærlighed på denne Hetty Sorrel, som aldrig vil lægge to skilling til side, og som vil slå med nakken ad sin gamle moder. Og når jeg så tænker på, at han kunne få Mary Burge, og gå i kompagni med mester Burge, og blive en stor mand ligesom han, og have mange folk under sig – og det har Dolly sagt så mange, mange gange – hvis det ikke var, at han havde et godt øje til den tøs, som ikke er mere nytte til, end som blomsten på marken. Og han, som er så flink med sine hænder, og så bære sig således ad!"

"Ja men, moder, du ved nok, vi kan ikke lade andre bestemme, hvem vi skal holde af. Der er ingen, uden Gud, der har magt over menneskets hjerte. Jeg kunne selv ønske, at

Adam havde truffet et andet valg, men jeg vil ikke bebrejde ham, hvad der ikke er hans skyld. Forresten tror jeg nok, han ser til at komme over det; men det er en ting, han ikke kan lide, man taler om, og jeg kan kun bede til Gud, at han vil lede ham på den rette vej."

"Ja, du er altid parat til at bede, men jeg ser ikke, at dine bønner nytter dig stort. Du får ikke højere dagløn på denne side jul. Metodisterne ville aldrig kunne gøre dig til halv sådan en karl, som din broder er, om de end prædiker nok så meget for dig."

"Der er noget sandt i, hvad du siger, moder," svarede Seth sagtmodigt; "Adam står langt over mig, og har gjort mere for mig, end jeg nogensinde kan gøre for ham. Herren uddeler talenter efter sit eget forgodtbefindende. Men du må ikke kaste vrag på bønnen. Bønnen skaffer os vel ingen penge, men den skaffer os, hvad vi ikke kan købe for penge – kraft til at modstå synden og være tilfredse med Guds vilje, hvad han end tilskikker os. Hvis du ville bede til Gud om hjælp og trygt forlade dig på hans godhed, så ville du ikke ængste dig over så mange ting."

"Ængste mig? Jeg er nok nødt til at ængste mig. Man ser nok på dig, hvad det er aldrig at ængste sig. Du giver al din fortjeneste bort, og lægger aldrig noget op, fordi du ikke ængster dig for den kommende dag. Havde Adam været så lidt ængstelig som du, havde han aldrig haft penge til at betale med for dig. Sørg ikke for den dag i morgen – det råber du altid på, men hvad kommer der ud af det? At Adam må sørge for dig."

"Det er Bibelens ord, moder," sagde Seth, "men dermed er ikke ment, at vi skal være ørkesløse. Vi skal kun ikke være alt for

ængstelige, og plage os selv med den dag i morgen, men gøre vor pligt og overlade resten til Vorherre."

"Ja vist, det er din maner: Du kan koge suppe på en pølsepind, og hvor der kun står ét ord i Bibelen, der kan du læse ti. Jeg ved ikke, hvordan du kan vide at "ikke sørge for den dag i morgen" betyder alt dette. Og når Bibelen er sådan en stor bog, og du kan læse den helt igennem, og vælge hvad sprog du vil, så ved jeg ikke hvorfor du just vælger sådanne sprog, som der er ment så meget mere med, end der er sagt. Det gør Adam ikke; jeg kan godt forstå det sprog, han altid anfører: "Hjælp dig selv, så vil Gud hjælpe dig.""

"Nej, mor," sagde Seth, "det er intet bibelsprog. Det er noget, der står i en bog, som Adam har fået nede i Treddleston. Den er skrevet af en kyndig, men vist meget verdslig mand. Imidlertid er der noget sandt i dette ordsprog, for Bibelen siger: "Vi skal arbejde sammen med Gud.""

"Ja, hvor kan jeg vide det? Det lyder jo som et bibelsprog. Men hvad går der af drengen? Du har jo næsten ingenting spist. Skal du ikke have mere end den smule havrekage? Og du er jo så hvid som en kalket væg. Hvad fejler dig? "

"Det et ikke noget at tale om, moder; jeg er ikke sulten. Jeg vil se ind til Adam igen, om han ikke vil lade mig gøre kisten færdig."

"Kom og få en smule varm havresuppe," sagde Lisbeth, hvis moderlige følelser nu vandt sejren. "Jeg skal straks lægge et par pinde til ilden."

"Nej tak, mor, du er alt for god," sagde Seth taknemmeligt; og, opmuntret ved denne smule kærlighed, vedblev han: "Lad os

bede lidt for fader og Adam og os alle – det vil måske gøre dig mere godt, end du tror."

"Nu vel, jeg har ikke noget imod det."

Skønt Lisbeth altid var tilbøjelig til at svare Nej, når hun talte med Seth, så havde hun dog nu en dunkel følelse af, at der var nogen trøst i hans fromhed, og at det på en måde ville fritage hende for al videre åndelig ulejlighed.

Altså knælede moder og søn, og bad for den stakkels, vildfarende fader og for dem, som sørgede over ham i hjemmet. Og da han kom til den bøn, at Adam aldrig måtte opslå sit telt i fjerne lande, men at hans moder måtte glædes og trøstes ved hans nærværelse i alle sine dage, da flød Lisbeths beredvillige tårer på ny, og hun græd lydeligt.

Da de rejste sig op, gik Seth atter ind til Adam og sagde: "Vil du ikke lægge dig blot en time eller to, og lade mig arbejde så længe?"

"Nej, Seth, nej. Få moder til at gå i seng, og gå du med."

Imidlertid havde Lisbeth tørret sine øjne og kom nu bagefter Seth med noget i hånden. Det var det brune og gule fad, som indeholdt de brunede kartofler og saucen, og kød, som hun havde skåret i små stykker og blandet imellem. Det var knappe tider, da hvedebrød og fersk kød var lækkerier for den arbejdende klasse. Halvt ængsteligt satte hun fadet ved siden af Adam og sagde: "Du kan tage dig en bid, mens du arbejder; jeg vil hente dig en tår vand til."

"Ja, gør det, mor," sagde Adam venligt, "jeg er meget tørstig."

Efter en halv times forløb var alting roligt; i hele huset hørte man kun Adams værktøj og det gamle stueur. Natten var meget stille: da Adam klokken tolv åbnede døren og så ud, var

stjernernes tindren den eneste synlige bevægelse; hvert græsstrå var gået til hvile.

Legemlig anstrengelse og hastværk lader som oftest følelserne og indbildningskraften få herredømmet over vore tanker; det var i aften tilfældet med Adam. Mens hans muskler arbejdede på det kraftigste, var hans ånd så passiv, som en tilskuer ved et diorama: scener af den bedrøvelige fortid og rimeligvis bedrøvelige fremtid foresvævede ham, den ene afløste den anden i en hurtig følge.

Han så, hvorledes det ville gå i morgen tidlig, når han havde bragt ligkisten til Broxton og var kommet hjem igen, og havde fået sin frokost: hans fader ville måske komme ind, skamfuld over at møde sin søns blik – ville sidde ned, se endnu ældre og mere affældig ud end i morges, hænge med hovedet og se ned på stengulvet, mens Lisbeth ville spørge ham, hvordan han troede, at den ligkiste var blevet færdig, som han havde listet sig fra; for Lisbeth var altid den første til at give ondt af sig, skønt hun beskyldte Adam for at være så streng imod sin fader.

"Og sådan vil det gå, altid værre og værre," tænkte Adam; "er man engang begyndt at gå ned ad bakke, kan man hverken stå stille eller komme op igen." Og så kom han i tanker om den tid, da han var en lille dreng, og plejede at gå ved siden af sin fader, stolt af at komme med på arbejde, og endnu stoltere af at høre sin fader fortælle sine kammerater, at "den lille knægt havde et ualmindeligt greb på at tømre." Hvilken stolt karl var hans fader dengang! Når folk spurgte Adam, hvis lille dreng han var, var det med en vis selvfølelse at han svarede: "Jeg er Thias Bedes dreng" – han var overbevist om, at alle kendte Thias Bede: var ikke det prægtige duehus i Broxton præstegård hans arbejde?

Det var lykkelige dage, især da Seth, som var tre år yngre, begyndte at gå med på arbejde, og Adam skulle både lære fra sig og lære selv. Men da kom bedrøvelsens dage, da Adam var en femten-seksten år, og Thias begyndte at drive omkring på værtshusene, og Lisbeth sad hjemme og græd, og beklagede sig for sine sønner. Adam erindrede tydeligt denne angstens og skændslens nat, da han første gang så sin fader ganske ude af sig selv, syngende af fuld hals for sine drukne kammerater i "*Den væltede Vogn*". Engang, da han var atten år, var han en tidlig morgenstund løbet bort med en lille, blå bylt på nakken, og sin "målebog" i lommen, idet han anså det for umuligt længere at kunne udholde hjemmets genvordigheder – han ville gå at søge sin lykke, plante sin stav ved korsvejene, og vælge den vej, hvor staven faldt. Men da han kom til Stoniton, overvældedes han af tanken om moderen og Seth, som han havde forladt, og som nu skulle bære byrden alene, og han tabte modet til at udføre sin plan. Han kom hjem igen den næste dag; men den elendighed og skræk, hans moder havde udstået i disse to dage, havde hun aldrig siden kunnet glemme.

"Nej!" sagde Adam i aften ved sig selv, "det må aldrig tiere ske. Det vil kun dårligt balancere, når mine gerninger engang skal vejes, og min stakkels, gamle moder står på den forkerte side. Min ryg er bred nok og stærk nok; jeg ville ikke være stort andet end en kryster, hvis jeg gik min vej, og overlod byrderne til dem, som ikke nær så godt kan bære dem. "De, som er stærke, skal hjælpe de svage at bære deres skrøbeligheder, og ikke gøre dem selv til behag." Det er et sprog, man ikke behøver lys for at se: det skinner med sit eget lys. Det er tydeligt nok, at man kommer på afveje, når man løber efter både det ene og det

andet, bare for at gøre sig det let og behageligt. Et svin kan stikke sin tryne i truget, og ikke bryde sig om, hvad der er udenfor; men når man har mod og mandshjerte, kan man ikke være tilfreds med at rede en seng til sig selv, og lade de andre ligge på brostenene. Nej, nej, jeg vil ikke tage åget af min egen nakke, og lægge det på de andres. Fader er et svært kors for mig, og vil rimeligvis blive det endnu i mange, lange år. Men hvad så? Jeg har helbred og lemmer og mod til at bære det."

Et stærkt rap, som af en pilekvist, hørtes i dette øjeblik på stuedøren, og Gyp, i stedet for at gø, som man kunne have ventet, gav sig til at tude højt. Forbavset gik Adam straks hen til døren og åbnede den. Der var intet. Alting var stille, som da han åbnede den for en time siden: bladene rørte sig ikke, og på begge sider af åen var der intet synligt liv at opdage på markerne. Adam gik rundt omkring huset, men så intet, ud over en rotte, som fo'r ind i et skur, da han gik forbi. Han gik forundret ind igen; lyden var så ejendommelig, at han, i det øjeblik han hørte den, måtte tænke på sagnet om pilekvisten. En uvilkårlig gysen gennemfo'r ham ved tanken om, hvor ofte hans moder havde fortalt ham, at netop denne lyd var tegn på, at en skulle dø. Adam var ikke den mand, der var ubetinget overtroisk; men han havde bondeblod i sig, og for en bonde er det ligeså umuligt, ikke at fæste lid til en gammel overtro, som det er for en hest ikke at skælve, når den ser en kamel. Desuden var hans ånd af den beskaffenhed, at den på engang var ydmyg og beskeden i alt, hvad der angik det hemmelighedsfulde, og dristig og gennemtrængende i kundskabens regioner: det var lige så meget hans dybe ærefrygt, som hans gode, sunde forstand, der gjorde ham uimodtagelig for den dogmatiske

religion, og han imødegik ofte Seths spidsfindige spiritualisme ved at sige: "Å, det er en dyb hemmelighed; det forstår du dig kun lidet på." Således var Adam på engang dybttænkende og lettroende. Hvis en ny bygning var styrtet sammen, og man havde sagt ham, at det var en Herrens straf, ville han have svaret: "Måske; men støtteværket må ikke have været godt, ellers var det ikke sket;" og dog troede han på drømme og varsler, og vi har set ham gyse ved tanken om pilekvisten.

Men han havde det bedste middel mod indbildt frygt i nødvendigheden af at måtte arbejde videre på ligkisten, og i de næste ti minutter brugte han sin hammer så ufortrødent, at enhver anden lyd, hvis der var nogen sådan, nødvendigvis måtte overdøves. Imidlertid indtraf der en pause, da han skulle tage sin tommestok op, og nu hørtes atter det besynderlige rap, og atter begyndte Gyp at tude. Uden at spilde et øjeblik var Adam ved døren; men atter var alting stille, og stjernerne belyste intet, uden det tilduggede græs udenfor huset.

Et øjeblik gjorde Adam sig uhyggelige tanker om sin fader; men i de senere år var han aldrig kommet hjem fra Treddleston, når det var mørkt, og der var al grund til at tro, at han nu var i færd med at sove sin rus ud i "*Den væltede Vogn*".

Desuden var for Adam tanken om fremtiden så uadskillelig fra det bedrøvelige billede af hans fader, at hans dybt indgroede frygt for, at denne skulle synke bestandigt dybere, udelukkede frygten for, at han kunne være kommet til en ulykke. Ved den næste tanke, der faldt ham ind, tog han sine sko af, og listede op ad trappen, for at lytte ved sovekammerdørene; men både Seth og hans moder sov trygt.

Adam kom ned igen og begyndte at arbejde, idet han tænkte: "Jeg vil ikke tiere lukke døren op. Det kan ikke nytte at stå og stirre, for at få øje på en lyd. Måske er der en verden udenfor os, som vi ikke kan se, men øret er hurtigere end øjet, og opsnapper nu og da en lyd derfra. Nogle folk tror, at de også ser syner derfra, men det er for det meste folk, som ikke synderligt kan bruge deres øjne til andet. Hvad mig angår, så vil jeg hellere se, om mit retholt er rigtigt, end jeg vil se et genfærd."

Sådanne tanker bliver mægtigere og mægtigere, efterhånden som dagskæret dæmper lysene, og fuglene begynder at synge; og da solens stråler skinnede på messingsømmene, der dannede forbogstaverne på kistelåget, havde enhver rest af frygt for den ildevarslende pilekvist opløst sig i tilfredshed over, at arbejdet var færdigt, og løftet holdt. Det behøvedes ikke at kalde på Seth, for han rørte sig allerede ovenpå, og kom straks derpå ned ad trappen.

"Nå, min dreng," sagde Adam, da Seth kom ned, "kisten er færdig, og vi kan bringe den til Broxton og være her tilbage igen, førend klokken er halv syv. Jeg vil spise en bid havrekage, og så vil vi gå."

Kisten stod snart oppe på brødrenes brede skuldre, og fulgt af Gyp tog de vejen ud igennem den lille gård, ad stien bag ved huset. Der var kun omtrent halvanden mil til Broxton, og vejen gik over marker og stier, hvor kaprifolium og vilde roser fyldte hækkene med vellugt, og fuglene kvidrede og sang i ege- og elmetræernes tætte løv. Det var et forunderligt, blandet maleri – den friske sommermorgen med sin paradisiske fred og ånde, de to drabelige brødre i deres gamle arbejdsklæder, og den lange kiste på deres skuldre. De hvilede sidste gang ved et lille

bondehus udenfor landsbyen Broxton. Klokken seks var målet nået, kisten slået til, og Adam og Seth på tilbagevejen. De valgte en kortere vej hjemad, som førte over markerne og bækken foran huset. Adam havde ikke omtalt til Seth, hvad der var hændt om natten, men han tænkte dog selv på det og sagde:

"Seth, min dreng, hvis fader ikke er kommet hjem, til vi har spist frokost, er det vist bedst, at du går over til Treddleston og ser efter ham, så kan du med det samme få mig den messingtråd, jeg skal bruge. Det kan jo være det samme, at du spilder en time fra dit arbejde, det kan vi nok indhente igen. Hvad synes du?"

"Jeg skal gerne gå," sagde Seth. "Men se, hvor himlen er blevet overtrukket, siden vi gik hjemme fra; vi får vist mere regn. Det bliver en sørgelig tid for høhøsten, hvis engene bliver oversvømmet igen. Nu er bækken fuld; endnu en dags regn, så går vandet over brættet, og så må vi gå den anden vej omkring."

De var nu kommet igennem dalen, ind på den eng, som bækken gennemskar.

"Men hvad er det derhenne ved piletræet?" vedblev Seth, og begyndte at gå stærkere. Adams hjerte steg ham op i halsen. Den ubestemte ængstelse, han havde for faderen, gik over til en alvorlig frygt. Han gav intet svar, men gav sig til at løbe, med Gyp foran, som begyndte at gø; og på et øjeblik havde han nået broen.

Det var altså betydningen af varslet! Og den gråhårede fader, som han for et par timer siden havde tænkt på med en slags bitterhed, i den tro at han skulle leve, og være ham en torn i øjet, kæmpede måske netop dengang med den våde død.

Det var den første tanke, der fo'r igennem Adams samvittighed, endnu før han havde tid til at tage fat i frakken og drage det store, svære legeme op. Seth var allerede ved hans side og hjalp ham, og da de havde fået det op på land, knælede begge sønnerne, og betragtede med stum forfærdelse de brustne øjne, og glemte, at det var tid at handle – glemte alt, undtagen at deres fader lå død foran dem. Adam var den første, der talte.

"Jeg vil løbe hjem til moder," sagde han halvhøjt. "Jeg skal straks være her tilbage."

Stakkels Lisbeth var i færd med sine sønners morgenmad, og deres suppe dampede allerede over ilden. Hendes køkken var altid et mønster på renlighed, men i dag især måtte hendes ildsted og hendes morgenbord se hyggeligt og indbydende ud. "Mine drenge vil nok være dygtigt sultne," sagde hun halvhøjt og rørte i suppen. "Det er et godt stykke vej til Broxton, og luften tærer – og så den tunge kiste oven i købet. Ja, nu er den endnu tungere, med stakkels Bob Tholer i. Jeg har også lavet lidt mere suppe i dag end ellers; måske vor far kan komme og ville have lidt med. Det er ikke fordi han spiser megen havresuppe, nej, han fortærer for seks penny ale, og gemmer en penny til suppe, det er nu hans måde at lægge penge op, som jeg har sagt ham så mange gange, og som jeg sikkert kommer til at sige ham igen i dag. Stakkel, han tager meget godt imod det, det kan man ikke nægte."

Men nu hørte Lisbeth nogen komme løbende med tunge skridt hen ad grønsværen; hun vendte sig hurtigt mod døren og så Adam komme ind, så bleg og så medtaget, at hun udstødte et

højt skrig, og styrtede hen imod ham, inden han kunne få tid til at tale.

"Stille, moder," sagde Adam med hæs stemme, "bliv ikke forskrækket. Fader er faldet i vandet. Måske han nok kan komme til sig selv igen. Seth og jeg vil bære ham hjem. Tag et lagen og varm det ved ilden."

Adam tvivlede ikke om, at hans fader jo var død; men han vidste, at han ikke på anden måde kunne dæmpe sin moders heftige jammerklage end ved at beskæftige hende på en måde, der ikke betog hende alt håb.

Han ilede tilbage til Seth, og tavse bar de den tunge byrde. De helt åbne, brustne øjne var grå, ligesom Seths, og havde engang med stolthed set ned på de drenge, som Thias nu skamfuldt havde måttet slå øjnene ned for. Seths hovedfølelse var rædsel over, at hans faders sjæl så pludseligt var blevet rykket bort; men Adams tanker randt tilbage over fortiden i en strøm af milde, medlidende følelser. Når døden er kommet, denne store forsoner, er det aldrig vor kærlighed, vi angrer, men vor strenghed.

5. Sognepræsten

Før klokken tolv var der faldet nogle svære regnbyger, og vandet havde samlet sig i dybe render på begge sider af grusgangene i Broxton præstegårds have; de store provenceroser var forfærdeligt medtagne af vinden og forpiskede af regnen, og alle de mindre planter og blomster var kastet omkuld og tilstænket af den våde jord. En bedrøvelig morgen – for det var næsten på den tid, at høhøsten skulle begynde, og i stedet var engene nær ved at blive oversvømmede.

Men folk, som har et godt hjem, har fornøjelser inden døre, som de aldrig ville tænke på, hvis det ikke var for regnen. Havde det ikke været en våd morgenstund, ville mr. Irwine ikke have siddet i spisestuen og spillet skak med sin moder, og han holder så meget både af sin moder og af skak, at han ved deres hjælp meget behageligt kan tilbringe nogle regnfulde timer. Lad mig føre jer ind i denne spisestue, og vise jer den velærværdige Adolphus Irwine, sognepræst i Broxton, vikarius i Hayslope og i Blythe, en præst som selv den strengeste kirkereformator ville have haft ondt ved at se surt til. Vi vil gå ganske sagte ind, og blive stående i den åbne dør, uden at vække den glinsende brune hønsehund, som ligger foran kaminen med sine to hvalpe ved siden, eller mopsen, som blunder med sin sorte snude i vejret, lig en søvnig lille præsident. Værelset er stort og højt, med et bredt karnapvindue i den ene ende; væggene er nye, som I ser, og endnu ikke malet; men bohavet, skønt oprindeligt af en kostbar slags, er gammelt og sparsomt, og der er intet gardin i vinduet. Det karmoisinrøde tæppe på det store spisebord er meget luvslidt; men på dette tæppe står en massiv

sølvpræsenterbakke med en vandkaraffel på, og to større af samme slags, i hvis midte et våbenskjold er synligt, er opstillet på skænkebordet. Man aner straks, at beboerne af dette værelse har arvet mere blod end rigdom, og man vil ikke forbavses over at se, at mr. Irwine har en meget smukt formet næse og mund; men for øjeblikket kan vi kun se, at han har en bred, flad ryg og en overflødighed af pudret hår, som er strøget tilbage og bundet i nakken med et sort bånd – en skik, som tyder på, at han ikke er nogen ung mand. Måske vil han lidt efter lidt vende sig om, og imens kan vi betragte hans moder, denne stadselige, gamle dame, en smuk brunette, hvis mørke hudfarve vinder ved det skinnende hvide, med kniplinger besatte kammerdug, hendes hoved og hals er indhyllet i. Hun er, trods sin kønne fyldighed, så rank som en statue af Ceres, og hendes mørke ansigt med dets smukke ørnenæse, stolte mund og små gennemtrængende øjne er så kækt og sarkastisk i sit udtryk, at man uvilkårligt ombytter skakbrikkerne med et spil kort, og tænker sig, at hun er i færd med at spå. Den lille, brune hånd, hun flytter sin dronning med, er belæsset med perler, diamanter og turkiser; og et stort, sort slør er meget omhyggeligt anbragt på toppen af kappen, og danner en stærk modsætning til de hvide folder om halsen. Det må tage lang tid at klæde denne gamle dame på om morgenen. Men det synes at være et naturens bud, at hun skal klædes således; det er åbenbart, at hun er et af disse kongebørn, som aldrig har tvivlet om deres guddommelige ret, og aldrig truffet på nogen, der har været så tåbelig at drage den i tvivl.

"Se så, Dauphin, sig mig, hvad det hedder!" siger denne prægtige, gamle dame, idet hun ganske roligt flytter sin

dronning og lægger armene over kors. "Jeg vil nødigt nævne et ord, som kunne såre dine følelser."

"O, du heksemoder, du troldkvinde! Hvor kan et kristenmenneske vinde et spil fra dig? Jeg skulle have stænket bordet med vievand, førend vi begyndte. Det er aldrig gået rigtigt til, at du har vundet det spil."

"Ja vist, det har de overvundne altid sagt om store sejrherrer. Men se, nu skinner solen på bordet, for desto tydeligere at vise dig, hvad for et dumt træk du gjorde med den bonde. Kom, vil du prøve din lykke endnu engang?"

"Nej, moder, nu vil jeg lade dig sejle i din egen sø, nu klarer det op. Vi må ud og røre lidt op i mudderet, ikke sandt, Juno?" Disse ord var henvendt til den brune hønsehund, som var sprunget op ved lyden af hans stemme, og på en indsmigrende måde havde lagt sin snude på sin herres ben. "Men jeg må først gå ovenpå og se til Anna. Før, da jeg ville gå derop, blev jeg netop hentet til Tholers begravelse."

"Det er til ingen nytte, mit barn; hun kan ikke tale med dig; Kate siger, hendes hovedpine er på det allerværste i dag."

"Hun kan alligevel godt lide, at jeg kommer og ser til hende; det holder hun af, om hun så er aldrig så syg."

Hvis I ved, hvor meget af menneskets tale er hensigtsløs drift eller vane, vil det ikke undre jer at høre, at denne selvsamme indvending var blevet fremsat og blevet besvaret på selv samme måde mange hundrede gange i de femten år, mr. Irwines søster Anna havde været sygelig. Pragtfulde, gamle damer, som bruger lang tid til at klæde sig på om morgenen, har som oftest kun liden medlidenhed med sygelige døtre.

Mr. Irwine havde endnu ikke rejst sig, men lænede sig tilbage i sin stol, og klappede Junos hoved, da tjeneren kom til døren og sagde: "Hvis det er herren belejligt, vil Joshua Rann gerne tale med Dem."

"Lad ham kun komme herind," sagde mrs. Irwine og tog sit strikketøj. "Jeg kan nok lide at høre, hvad mr. Rann har at fortælle. Hans sko er sikkert snavsede, men se til, at han tørrer dem af, Carrol."

Et øjeblik efter kom mr. Rann til syne i døren med meget ærbødige buk, som imidlertid langt fra tilfredsstillede Mops, der gav sig til at gø, og løb over gulvet for at tage den fremmedes ben i øjesyn; mens de to hvalpe betragtede mr. Ranns iøjnefaldende lægge med de stribede uldstrømper fra et mere sanseligt synspunkt, og kastede sig over dem, knurrende af henrykkelse. Mr. Irwine vendte sig om med sin stol og sagde: "Nå, Joshua, er der noget i vejen i Hayslope, siden I kommer herover i dette dårlige vejr? Sid ned, sid ned. Bryd jer ikke om hundene; spark lidt til dem i al venskabelighed. Nå, Mops, dit skarn!"

Det er meget behageligt, når somme mennesker vender sig om; lige så behageligt, som en varm luftstrøm om vinteren, eller synet af kaminilden i skumringen. Mr. Irwine var ét af disse mennesker. Han havde samme lighed med sin moder, som vor erindring om en kær vens ansigt ofte har med ansigtet selv; trækkene var alle mere ædle, smilet venligere, udtrykket hjerteligere. Hvis omridset havde været mindre fint, kunne man have kaldt hans ansigt smukt; men det var ikke det rette udtryk for denne blanding af godmodighed og adel.

"Tak, Deres Velærværdighed," svarede mr. Rann, og søgte at lade ubekymret for sine ben, men rystede dem dog af og til, for at holde hvalpene borte; "det passer sig bedre, at jeg står. Jeg håber, at både De og mrs. Irwine befinder sig vel, og miss Irwine – og miss Anna, håber jeg, har det lige så godt som ellers."

"Tak, Joshua; se kun, hvor blomstrende min moder ser ud. Hun gør os yngre til skamme. Men hvad er dit ærinde?"

"Jeg skulle til Broxton med noget arbejde, så tænkte jeg, det var ikke mere end min skyldighed at gå indenfor og lade Deres Velærværdighed vide, hvad der er passeret i landsbyen, som jeg aldrig i mit liv har oplevet, og jeg har været der fra dreng af, i år bliver det tresindstyve år, og krævet skatter ind ved påsken for mr. Blick, førend Deres Velærværdighed kom til sognet, og ringet med hver en klokke, og været med ved hver en grav, der er blevet gravet, og sunget i koret længe førend Bartle Massey kom fra Gud ved hvor med sin forkerte syngen, som forstyrrer alle andre end ham selv – den ene begynder, hvor den anden ender, ligesom fårene i en fåresti. Jeg ved, hvad der tilkommer en degn, og jeg ved, det ville være mangel på ærbødighed for Deres Velærværdighed, og for kirken og kongen, hvis jeg lod sådant noget gå upåtalt. Det kom så bag på mig, jeg vidste ikke en smule af det i forvejen, og jeg blev så befippet, jeg var rent, som jeg var gået fra sans og samling. Jeg har ikke sovet mere end fire timer i denne nat, og så var det ikke andet end mareridt, så det var værre end at ligge vågen."

"Men hvad i al verden er der dog hændet, Joshua? Har der været tyve i kirken igen?"

"Tyve! Jo på det lag, – dog jo, man kan gerne sige, det er tyve, og kirketyve oven i købet. Det er metodisterne, der er nær ved at få overhånd i sognet, hvis Deres Velærværdighed og Hans Højvelbårenhed, squire Donnithorne, ikke finder for godt at tale et ord med, og forbyde det. Ikke fordi jeg vil sige Dem, hvad De skal gøre, jeg glemmer ikke mig selv i den grad, at jeg skulle være klogere end mine foresatte. Men enten jeg nu er klog eller ikke, det er hverken her eller der, men hvad jeg ville sige, det var – at den unge metodistpige, som er hos mester Poysers, prædikede og holdt bøn på engen forleden aften, så vist som jeg står her."

"Prædikede på engen!" sagde mr. Irwine forundret, men ganske roligt. "Hvad, den kønne, blege, unge pige, jeg har set hos Poysers? Jeg så nok af hendes påklædning, at hun var metodist eller kvæker eller noget lignende, men jeg vidste ikke, hun gav sig af med at prædike."

"Det er et sandt ord, jeg siger, Deres Velærværdighed," svarede mr. Rann og kneb munden sammen. "Hun prædikede på engen forleden aften, og hun lagde hånd på Chads Bess, så pigebarnet har haft krampetilfælde al den stund siden."

"Nå, Bessy Cranage ser ud til at være en dygtig kvinde, hun kommer sig nok igen, Joshua. Var der ellers andre, der fik noget tilfælde?"

"Nej, det kan jeg dog ikke sige. Men man kan aldrig vide, hvordan det vil gå, hvis vi skulle have sådanne prædikener hver ugedag – så kan man ikke holde det ud i landsbyen. For de metodister bilder folk ind, at når de tage en tår over tørsten, eller gør sig det en smule mageligt, så kommer de i Helvede for det, så vist som de er til. Jeg er ingen svirebroder eller

drukkenbolt – det kan ingen sige mig på – men jeg kan nok lide et ekstra krus ved påske- eller juletider, som er så naturligt, når man går omkring og synger, og folk byder én det for ingenting; eller når jeg kræver skatter ind; og jeg holder nok af et krus til min pibe, og en lun passiar hos mester Casson engang imellem, for jeg er oplært til kirken, Gud være lovet, og har været degn nu i to og tredive år, og ved nok, hvad religion er."

"Nå, hvad råder du mig da til, Joshua? Hvad mener du, man burde gøre?"

"Jeg ville ikke gøre den unge pige noget, Deres Velærværdighed; hun er god nok, når hun vil lade være at prædike, og jeg hører, hun rejser snart hjem igen. Det er mrs. Poysers egen søsterdatter, og jeg ville ikke gerne sige noget, der på nogen måde kunne være krænkende for familien i forpagtergården, siden jeg har taget mål til sko af både store og små, så længe som jeg har været skomager. Men der er denne Will Maskery, Deres Velærværdighed, som er den mest gedigne metodist, der kan gå i to sko, og jeg er vis på, det var ham, der fik den unge kvinde til at prædike forleden aften, og han vil nok få flere herover fra Treddleston til at prædike, hvis han ikke får vingerne stækket en smule; og jeg mener, man burde lade ham vide, at han ikke længere skal have kirkens arbejde, hverken nyt eller gammelt, for ikke at tale om at blive i det hus, som hører squire Donnithorne til."

"Nå, men du siger jo selv, Joshua, at du aldrig før har hørt nogen prædike på engen, hvorfor mener du da, at det skulle ske tiere? Metodisterne kommer ikke til små landsbyer som Hayslope, hvor der ikke er andre end en håndfuld bønder, som er alt for trætte til at høre på dem. De kunne næsten lige så godt

gå at prædike på Binton Hills. Will Maskery er vel ikke selv nogen prædikant?"

"Nej, Deres Velærværdighed, han har ikke gaver til at sætte ordene sammen uden bog; han ville blive siddende som en ko i vådt ler. Men tale ondt om sine naboer, det kan han, for han har sagt, jeg var en blind farisæer; – bruge Bibelen til at finde øgenavne til folk, som er både ældre end han, og mere end han! – og hvad der er værre, han skal have brugt meget upassende ord om Deres Velærværdighed; for jeg ved dem, der tør bande på, at han har kaldt Dem for en "umælende hund", og en "doven hyrde". Tag mig det ikke ilde op, at jeg gentager sådanne ting."

"Lad det hellere være, Joshua. Lad det onde, der bliver sagt om os, være dødt og magtesløst. Will Maskery kunne være meget værre, end han er. Efter hvad man har sagt mig, har han før været en slem, fordrukken karl, der forsømte sit arbejde og pryglede sin kone; nu er han flittig og anstændig, og han og hans kone ser ud til at komme godt ud af det sammen. Hvis I kan skaffe mig bevis for, at han ypper klammeri med sine naboer, eller forvolder anden ulempe, vil jeg anse det for min pligt som præst og øvrighedsperson at blande mig i det. Men det ville ikke sømme sig for fornuftige folk, som du og jeg, at gøre en flue til en elefant, som om vi troede, at kirken var i fare, fordi Will Maskery lader tungen løbe af med sig, eller fordi en ung kvinde taler lidt alvorligt til en håndfuld mennesker ude på engen. Vi må leve og lade leve, Joshua, i religionen såvel som i andre ting. Bliv du kun ved, som altid, at gøre din pligt som klokker og degn, og at sy disse prægtige, tykke støvler til dine naboer, og det vil ikke gå så galt i Hayslope, det kan I stole på."

"Deres Velærværdighed er særdeles god; men, da De ikke bor i sognet, føler jeg, at der er mere, der hviler på mig."

"Ja, det forstår sig; og du må vel vogte dig for at nedsætte kirken i folks øjne, ved at nære frygt for den uden anledning. Nu stoler jeg på, at du er så fornuftig, slet ikke at bryde dig om, hvad Will Maskery siger, hverken om dig eller mig. Du og dine naboer kan gå og drikke jeres krus øl efter endt dagværk; men hvis Will Maskery ikke vil gå med, men hellere i stedet vil gå til en gudelig forsamling i Treddleston, så lad ham gå; det kommer ikke jer ved, så længe han ikke hindrer jer i at gøre, hvad I vil. Og bliver der sagt et par tomme ord om os, så lad os ikke bryde os mere om det, end det gamle kirketårn bryder sig om ravnenes skrig. Will Maskery går i kirke hver søndag eftermiddag, og passer sit hjulmandsarbejde om hverdagen, og så længe som han gør det, må vi lade ham være i fred."

"Ja, men når han kommer i kirken, så sidder han og ryster på hovedet, og ser så utålelig ud, at jeg kunne have lyst til at lægge ham en over nakken – Gud forlade mig – og mrs. Irwine og Deres Velærværdighed med, at jeg bruger sådanne ord i Deres nærværelse. Og han sagde, at vor julesang var at høre på, som når brændet knitrede under gryden."

"Nå, så har han ikke noget musikalsk øre, Joshua. Men han får ingen andre i Hayslope til at være af hans mening, og du bliver ved at synge, det bedste du kan."

"Ja, Deres Velærværdighed, men man kan få ganske ondt af at høre, hvordan han misbruger Skriften. Jeg kan min Bibel så godt som han, og kunne synge salmerne i søvne, hvis man kneb mig i den store tå; men jeg tager dem ikke forfængeligt. Lige så

godt kunne jeg tage kalken hjem fra kirken, og bruge den ved mine måltider."

"Det er en meget fornuftig bemærkning, Joshua; men, som sagt –"

Mens mr. Irwine talte, hørtes fodtrin og klirren af sporer på stengulvet i forstuen, og Joshua Rann gik hastigt til side for at gøre plads for en, som standsede i døren, og sagde med rungende stemme:

"Gudsøn Arthur, – må han komme ind?"

"Kom ind, kom ind, gudsøn!" svarede mrs. Irwine med sin dybe, næsten mandige stemme, og en ung herre i ridedragt, med den højre arm i et bind, trådte ind i stuen; og derpå fulgte denne travle blanding af muntre udråb, og tagen i hånden, og "Hvordan har du det?" i forening med en fornøjelig gøen og logren med halen for familiens hundes vedkommende, som tyder på, at den besøgende står på en særdeles god fod med dem, han besøger. Den unge mand var Arthur Donnithorne, bekendt i Hayslope under de forskellige navne: "den unge squire", "arvingen", og "kaptajnen." Han var kun kaptajn ved Loamshire milits; men for fæstebønderne i Hayslope var han meget mere kaptajn end alle de unge herrer af samme rang i Hans Majestæts regulære tropper – han fordunklede dem, som planeten Jupiter fordunkler Mælkevejen. Hvis I ønsker at vide lidt nøjere, hvorledes han så ud, da kald tilbage i jeres erindring en eller anden dannet, ung englænder, som I har truffet på i en fremmed by, og været stolte af at kalde jeres landsmand – med rødlige bakkenbarter, brunt, krøllet hår, ren hudfarve og hvide hænder. Jeg vil ikke være så skrædderagtig at besvære jeres

fantasi med klædedragten og opholde mig ved den stribede vest, den langskødede kjole og kravestøvlerne.

Kaptajn Donnithorne vendte sig om, for at tage en stol, og sagde: "Men lad mig ikke forstyrre Joshua – han har noget at sige."

"Jeg beder Deres Højvelbårenhed om forladelse," sagde Joshua og bukkede dybt, "der er én ting, jeg skulle sige Hans Velærværdighed, men som jeg nær havde glemt over alt det andet."

"Kom frem med det i en fart, Joshua!" sagde mr. Irwine.

"Deres Velærværdighed har formodentligt ikke hørt, at Thias Bede er død i morges, eller vel snarere i aftes – druknet i bækken, ved broen lige overfor huset."

"Er det muligt!" udbrød begge herrerne på engang, som om de tog megen andel i denne efterretning.

"Og Seth Bede var hos mig i morges, for at bede mig sige til Deres Velærværdighed, at hans broder Adam udbad sig det som en særdeles nåde, at hans faders grav måtte blive gravet ved den hvide tjørn, fordi hans moder har sat sig det i hovedet, på grund af en drøm, hun har haft; og de ville være kommet selv for at bede Dem om det, men de har så meget at tage vare på, og deres moder tog sådan på veje og ville have, de skulle sikre sig stedet, førend nogen anden fik det. Og hvis Deres Velærværdighed ikke har noget imod det, så vil jeg sende bud til dem med min dreng, så snart som jeg kommer hjem; og derfor er jeg så dristig at bebyrde Dem med det i Hans Højvelbårenheds nærværelse."

"Der er ingenting i vejen, Joshua. Jeg vil selv ride over til Adam og tale med ham. Men send dog alligevel Deres dreng

derhen, for at lade dem vide, at de kan få graven, ifald jeg selv skulle blive opholdt. Og nu en god morgen, Joshua; gå ned i køkkenet og få en drik øl."

"Stakkels, gamle Thias!" sagde mr. Irwine, da Joshua var gået. "Jeg er bange for, han er druknet på grund af drukkenskab. Jeg kunne have undt min ven Adam at blive denne byrde kvit på en mindre smertelig måde. I de sidste fem eller seks år har han gjort alt, for at faderen ikke skulle gå rent til grunde."

"Han er en herlig karl, den samme Adam," sagde kaptajn Donnithorne. "Dengang jeg var en lille dreng, og Adam var en stor knægt på femten år, og lærte mig at tømre, tænkte jeg altid, at hvis jeg nogensinde blev en rig sultan, ville jeg gøre Adam til min storvesir. Og jeg tror, han kunne tåle denne ophøjelse, lige så godt som én eller anden vismand i et østerlandsk eventyr. Hvis jeg lever den dag, at jeg bliver en mand på mange tønder land, i stedet for en fattig djævel, som har måttet pantsætte anvisningen på sine lommepenge, så skal Adam være min højre hånd. Han skal bestyre mine skove for mig, for han synes at forstå sig bedre på de dele, end nogen som helst anden, jeg kender; og jeg ved, han ville bringe dobbelt så meget ud af dem som min bedstefader, der lader dem bestyre af den elendige, gamle Satchell, som ikke forstår sig mere på tømmer end en gammel karpe. Jeg har et par gange slået på det overfor min bedstefader, men han kan ikke lide Adam, jeg ved ikke hvorfor, og jeg formår intet. Men kom, Deres Velærværdighed, har De lyst til at ride med mig? Det er yndigt udenfor nu. Vi kan følges ad til Adam, om Du synes; men på vejen vil jeg ind i forpagtergården og se på de hvalpe, som Poyser har til mig."

"Du må blive og spise frokost først, Arthur," sagde mrs. Irwine. "Klokken er næsten to. Nu kommer Carrol straks ind med den."

"Jeg vil også ind i forpagtergården," sagde mr. Irwine, "og se engang endnu på den lille metodist, som er der. Joshua fortæller mig, at hun prædikede på engen forleden aften."

"Å," sagde kaptajn Donnithorne leende, "hun ser ud til at være så stille som en mus. Men der er alligevel noget påfaldende ved hende. Jeg var bogstavelig talt ganske undselig den første gang, jeg så hende: hun sad udenfor huset i solen, og bukkede sig over sit sytøj, da jeg kommer ridende og, uden at lægge mærke til, at det er en fremmed, råber: "Er Martin Poyser hjemme?" Jeg forsikrer, at da hun rejste sig og så på mig, og sagde: "Jeg tror han er inde i stuen; jeg skal kalde på ham," da stammede jeg mig over, at jeg havde talt så rask til hende. Hun så ud som den hellige Catharina i kvækerdragt. Det er en slags ansigt, som ikke er almindeligt."

"Jeg gad nok se den unge kvinde, Dauphin," sagde mrs. Irwine. "Kan du ikke få hende her hen under ét eller andet påskud?"

"Jeg ved ikke rigtigt, hvordan jeg skulle kunne udrette det, kære moder; det går næppe an, at jeg tager mig af en metodistisk læserske, selv om hun ville samtykke i, at en doven hyrde, som Will Maskery kalder mig, tog sig af hende. Du skulle være kommet lidt før, Arthur, så kunne du have hørt Joshua forklage sin nabo, Will Maskery. Han vil have, at jeg skal sætte hjulmanden i ban, og derpå overlevere ham til den borgerlige retfærdighed, – det vil sige, til din bedstefader, – for at blive jaget fra hus og gård. Hvis jeg nu blandede mig i denne sag,

kunne metodisterne aldrig ønske sig nogen prægtigere historie til at offentliggøre i det næste nummer af deres repertorium. Det skulle ikke falde mig vanskeligt at overbevise Chad Cranage og et halvt dusin andre tykhovedede karle om, at de ville gøre kirken en vigtig tjeneste ved at jage Will Maskery ud af landsbyen med tampe og høforke; og når jeg så havde givet dem penge til at drikke sig hæderligt fulde oven på deres anstrengelser, så havde vi der så god en farce, som nogen af mine medbrødre i gejstligheden har ladet opføre i de sidste tredive år."

"Men det er dog virkeligt uforskammet af manden at kalde dig en doven hyrde, og en umælende hund," sagde mrs. Irwine. "Du er alt for godmodig, Dauphin."

"Du mener dog vel ikke, kære moder, at det var den rette måde at opretholde min værdighed, om jeg ville forsvare mig mod Will Maskerys bagvaskelser? Desuden er jeg ikke ganske vis på, at det er bagvaskelser. Jeg *er* en doven knægt, og sidder meget tungt i sadlen; for ikke at tale om, at jeg altid bruger mere, end jeg har råd til, til kalk og mursten, så at jeg bliver vild, når en fattig stodder beder mig om et par skilling. Disse stakkels, magre stympere, som tror, de kan hjælpe til at genføde menneskeslægten ved at gå ud og prædike om morgenen tidligt, inden de begynder på deres daglige arbejde, må sagtens have en ringe mening om mig. Men kom, lad os spise vor frokost. Kommer Kate ikke ned og spiser?"

"Miss Irwine bad Bridget at bringe hendes frokost ovenpå," sagde Carrol; "hun kan ikke gå fra miss Anna."

"Godt. Lad Bridget sige, jeg skal straks komme op og se til miss Anna. Nu kan du nok ganske godt bruge din højre arm,

Arthur," vedblev mr. Irwine, da han så, at kaptajn Donnithorne havde taget armen ud af bindet.

"Ja, ganske godt; men Godwin vil endelig have, at jeg endnu i nogen tid skal gå med den i bind. Dog håber jeg, at jeg skal kunne vende tilbage til regimentet i begyndelsen af august. Det er en fortvivlet kedsommelig tilstand i disse sommermåneder, at jeg hverken kan jage eller skyde, og blive behageligt søvnig til om aftenen. Imidlertid vil vi dog den tredivte juli få ekkoet til at genlyde. Min bedstefader har for en gangs skyld givet mig *carte blanche,* og jeg lover jer, gæstebuddet skal blive anledningen værdig. Verden vil ikke to gange opleve, at jeg bliver myndig. Jeg skal sørge for at få en trone til dig, gudmoder, eller hellere to, én på græsplænen og én i balsalen, at du kan sidde og se ned på os som en olympisk gudinde."

"Ja, jeg har i sinde at iføre mig min bedste brokade, som jeg havde på til din dåb for tyve år siden," sagde mrs. Irwine. "Ak, jeg ser endnu din stakkels moder flagre omkring i sin hvide dragt, som for mine øjne så ud næsten som en ligdragt; og det *blev* hendes ligdragt tre måneder efter; og din lille hue og dåbskjole blev begravet med hende. Det havde hun sat sig i hovedet, den kære sjæl! Gud være lovet, Arthur, at du slægter din moders familie på. Havde du været en dårlig, forkrøben lille unge, ville jeg ikke have stået fadder til dig, for så kunne jeg have været vis på, at du ville blive en Donnithorne. Men du var sådan en rask, bredbrystet skrålhals, jeg kunne se, at du var en Tradgett i ét og alt."

"Men der kunne du dog have taget fejl, kære moder," sagde mr. Irwine smilende. "Kan du ikke huske, hvordan det gik med Junos sidste hvalpe? Den ene af dem var sin moders udtrykte

billede, men den havde dog alligevel to-tre af sin faders vaner. Naturen er snild nok til at narre selv dig, kære moder."

"Sludder, mit barn! Naturen skaber aldrig en væsel i skikkelse af en bulbider. Du får mig aldrig snakket fra, at jeg ikke skulle kunne bedømme menneskene efter deres ydre. Når jeg ikke synes om en mands udvortes, kan du forlade dig på, jeg kommer heller aldrig til at synes om ham selv. Jeg bryder mig lige så lidt om at kende mennesker, der ser grimme og ubehagelige ud, som jeg bryder mig om at smage på retter, der ser ubehagelige ud. Når de får mig til at gyse ved første øjekast, så siger jeg, tag dem bort. Et grimt, svine- eller fiskeagtigt øje gør mig ganske dårlig; det er ligesom en væmmelig lugt."

"Siden vi taler om øjne," sagde kaptajn Donnithorne, "så kommer jeg i tanker om, at jeg havde fået en bog, som jeg havde i sinde at bringe dig, kære gudmoder. Den kom i en pakke fra London forleden dag. Jeg ved, du holder af snurrige fortællinger. Det er digte, "Lyriske ballader"; de fleste af dem ser meget ubetydelige ud, men den første er noget anderledes – "Den gamle Sømand" er titlen. Som fortælling betragtet, har den rigtignok hverken hoved eller hale, men den er ret interessant alligevel. Jeg skal sende dig den; og så er der nogle andre bøger, som du, Irwine, måske gider læse – flyveskrifter om antinomianisme og evangelikalisme, eller hvad det hedder. Jeg kan ikke begribe, hvad der går af manden, at han sender sådan noget til mig. Jeg har skrevet til ham, at han herefter ikke må sende mig nogen bog eller noget flyveskrift om noget som helst, som ender på –isme."

"Nå, jeg kan just ikke sige, at jeg heller gør meget af *ismer*; men jeg får vel se på dem, for at følge med tiden. Jeg har blot en

lille ting at besørge, Arthur," vedblev mr. Irwine og rejste sig for at forlade værelset, "så skal jeg straks være færdig til at følge med dig."

Den lille ting, som mr. Irwine havde at besørge, førte ham op ad den gamle stentrappe (huset var for en dels vedkommende meget gammelt), og lod ham standse udenfor en dør, hvor han sagte bankede på. "Kom ind," sagde en kvindelig stemme, og han trådte ind i et værelse, som jalousier og gardiner havde gjort i den grad mørkt, at miss Kate, den magre, halvgamle dame, som stod ved siden af sengen, ikke kunne have beskæftiget sig med noget andet arbejde end sit strikketøj, som lå på det lille bord ved siden af hende. Men hvad hun for øjeblikket gjorde, krævede endnu mindre lys – hun vaskede det forpinte hoved, som lå på puden, med frisk eddike. Den stakkels lidende havde et lille ansigt; måske havde det engang været smukt, men nu var det gustent og udtæret. Miss Kate gik sin broder i møde og hviskede: "Tal ikke til hende; i dag kan hun ikke tåle, at man taler til hende." Annas øjne var lukkede, og hendes pande var rynket som af heftig smerte. Mr. Irwine gik hen til sengen, tog én af de fine hænder og kyssede den; et svagt tryk af de små fingre sagde ham, at det nok var umagen værd at gå op ad trapperne for. Et øjeblik stod han og så på hende, så vendte han sig om og forlod værelset med sagte trin – han havde taget sine støvler af og sine tøfler på, inden han gik ovenpå. Enhver, som ved, hvor mangen en ting han har ladet ugjort, endog for sig selv, for ikke at have den ulejlighed at trække sine støvler af eller på, vil ikke anse denne lille omstændighed for uvigtig.

Og mr. Irwines søstre, det kunne ethvert dannet menneske i ti miles omkreds af Broxton bevidne, var sådanne enfoldige, uinteressante kvindfolk! Det var virkelig synd, at den smukke, kløgtige mrs. Irwine skulle have sådanne hverdagsagtige døtre. Denne nydelige, gamle dame var værd at køre ti miles for at se; hendes skønhed, hendes friske åndsevner og gammeldags værdighed gjorde hende til en værdig genstand for samtalen, der afvekslende drejede sig om hende, om kongens helbred, om de yndige, nye mønstre i bomuldsstoffer, om efterretningerne fra Ægypten, og om lord Daceys proces, stakkels lady Dacey tog sin død over. Men det faldt aldrig nogen ind at tale om mrs. Irwines døtre, undtagen de fattige i Broxton, som anså dem for vel bevandrede i lægevidenskaben, og talte om dem med den ubestemte benævnelse, "de fornemme folk". Hvis nogen havde spurgt gamle Job Dummilow, hvem der havde givet ham hans uldne trøje, ville han have svaret: "Den fik jeg forrige vinter af de fornemme folk"; og enken Steene udbredte sig meget vidtløftigt over den "mixtur", som de fornemme folk havde givet hende for hendes hoste. Under dette navn brugte man dem også med meget held som en skræk for genstridige børn, så at adskillige små unger, når de så den stakkels miss Annas gustne ansigt, havde den forfærdende bevidsthed, at hun vidste besked med alle deres værste optøjer, og vidste til punkt og prikke, hvor mange sten de havde villet kaste efter forpagter Brittons ænder. Men for alle, som så dem i et mindre fabelagtigt lys, var mrs. Irwines døtre ganske overflødige skabninger; ukunstneriske figurer, som tog plads op på livets store maleri uden forholdsmæssig virkning. Havde man kunnet tilskrive miss Annas kroniske hovedpine en rørende historie om ulykkelig

kærlighed, da havde der dog været nogen romantisk interesse ved hende; men en sådan historie havde man hverken hørt eller opdigtet om hende, og den almindelige tro var ganske overensstemmende med virkeligheden, at begge søstrene var gamle jomfruer af den prosaiske grund, at der aldrig var gjort dem noget antageligt tilbud.

Ikke desto mindre, for at bruge en paradoks, er ubetydelige menneskers tilværelse af vigtig indflydelse i verden. Det kan bevises, at den virker på brødpriserne og på folkelønnen, at den fremkalder ondt lune hos de egenkærlige, og heltemod hos de deltagende, og at den på mange måder spiller en ikke lille rolle i livets tragedie. Og hvis denne smukke, ædelmodige præstemand, den velærværdige Adolphus Irwine, ikke havde haft disse to afgjort gamle jomfruer til søstre, ville hans skæbne have været en ganske anden: han ville sandsynligvis have taget sig en smuk kone, dengang han var ung, og nu, da hans hår begyndte at blive gråt underneden pudderet, ville han have haft voksne sønner og blomstrende døtre – kort sagt, sådanne ejendele, om hvilke menneskene i almindelighed tror, at de vil gengælde dem for al den møje, de har haft under solen. Men således som sagerne stod – da han med alle sine tre præstekald ikke havde mere end syv hundrede om året, og ikke kunne se udveje til at lade sin pragtelskende moder og sin sygelige søster, for ikke at tale om en anden søster, om hvem man i reglen talte uden tillægsord, leve på en så standsmæssig fod, som de var født og opdraget til, når han tillige skulle sørge for sin egen familie – var han, som I ser, i en alder af otte og fyrre år endnu ugift; og langt fra at gøre sig til af det afkald, han havde gjort, svarede han blot leende, når nogen hentydede til det, at det var

en undskyldning for mangen en nydelse, som en kone aldrig ville have tilladt ham. Og han var måske det eneste menneske i verden, som ikke fandt sine søstre uinteressante og overflødige; for han var én af disse ædelmodige naturer, som hverken er snæverhjertede eller uvillige; epikuræisk, om man så vil, uden sværmeri eller begreb om selvtugtelse som pligt; men dog, som I har set, tilstrækkeligt dydig til at nære en utrættelig omhyggelighed for skjulte og langvarige lidelser. Det var hans ædelmodige overbærenhed, der gjorde, at han lukkede øjnene for sin moders hårdhed imod sine døtre, hvilken hun gjorde så meget mere påfaldende ved modsætningen af sin overdrevne kærlighed til ham: han anså det ikke for nogen dyd at se surt til, hvad der ikke kunne være anderledes.

Hvilken forskel der er på det indtryk, en mand gør på jer, når I går ved siden af ham i fortrolig samtale, eller ser ham i sit hjem, og den figur, han gør, når man betragter ham fra et ophøjet, historisk synspunkt, eller med en kritisk nabos øjne, der snarere anser ham for et legemliggjort system eller mening, end for et menneske. Mr. Roe, den "rejsende præst", som opholdt sig i Treddleston, havde indbefattet mr. Irwine i en offentlig beretning om gejstligheden i det omgivende distrikt, hvilken han beskrev som mænd, der havde givet sig til pris for kødets lyst og livets forfængelighed; som jagede og skød, og smykkede deres egne huse; som spurgte, hvad skal vi æde, og hvad skal vi drikke, og hvad skal vi klæde os i? – som ikke brød sig om at uddele livets brød blandt deres hjord; som, når højt skulle være, prædikede en verdslig og sjælen bedøvende moralitet, og som drev handel med menneskesjæle, idet de modtog penge for at udøve deres kald i sogne, hvor de kun én

gang om året knapt så meget som så på folk. Den gejstlige historieskriver finder også, ved at læse den tids parlamentariske beretninger, værdige, for kirken ivrige medlemmer, som ikke føler nogen sympati for "metodisternes syngende slægt", og hvis udsagn næppe er mindre bedrøvelige end mr. Roes. Og det er umuligt for mig at sige, at der så ganske er blevet gjort mr. Irwine uret ved denne klassifikation. Han havde virkeligt ikke noget meget ophøjet mål, eller nogen teologisk begejstring: hvis jeg blev nøje udspurgt, ville jeg være nødt til at tilstå, at han ikke følte nogen alvorlig bekymring med hensyn til sine sognefolks sjæle, og ville have anset det for en ren tidsspilde at tale belærende eller opvækkende til gamle "fatter Taft", eller til grovsmeden, Chad Cranage. Hvis han havde været i vane med at tale teoretisk, ville han måske have sagt, at den eneste sunde skikkelse, religionen kunne antage i sådanne sjæle, var skikkelsen af visse heftige sindsbevægelser, der har en helliggørende indflydelse på familieforhold og pligter imod næsten. Dåbsakten anså han for mere vigtig end selve læren om dåben, og han mente, at den åndelige fordel, som bønderne drager af den kirke, hvor deres fædre havde holdt gudstjeneste, og af den hellige plet af jord, hvor de lå begravet, kun i en meget ringe grad var afhængig af en klar opfattelse af prædikenen og af kirkens skikke. Det er tydeligt, at sognepræsten ikke var, hvad man nutildags kalder en "ivrig" præst: han havde meget mere kendskab til menneskenes karakter end interesse for deres meninger; han var hverken arbejdsom eller åbenbart selvfornægtende eller meget gavmild, og i hans teologi herskede der, som I ser, en vis slappelse. Hans åndelige gane var i sandhed temmelig hedensk, og fandt et vist

velbehag i et citat af Sophokles eller Theokritus, som var meget fjernt fra nogen tekst i Esaias eller Amos. Men når I fodrer jeres unge hønsehund med råt kød, hvor kan I da undres over, at den i sit senere liv beholder smag for rå agerhøns? Og mr. Irwines erindringer om yngre dages begejstring og ærgerrighed stod alle i forbindelse med poesi og moral, som lå langt borte fra Bibelen.

På den anden side må jeg anføre, for jeg har en stor forkærlighed for sognepræsten og hans minde, at han ikke var hævngerrig – og nogle filantroper har været det; at han ikke var intolerant – og rygtet siger, at nogle ivrige teologer ikke har været ganske fri for denne fejl; at, selv om han rimeligvis ville have nægtet at lade sig brænde for én eller anden offentlig sag, og var langt fra at skænke alt sit gods til de fattige, han dog havde denne menneskekærlighed, som undertiden selv den berømte dyd har savnet – han var overbærende mod andres fejl, og utilbøjelig til at regne dem noget til last. Han var ét af disse mennesker, og de er ikke de almindeligste, hvis gode sider vi først lærer at kende, når vi følger med dem fra de offentlige steder hjem i deres eget hus, og hører den stemme, hvormed de taler til unge og gamle ved deres egen arne, og er vidne til den omhyggelighed, hvormed de sørger for deres husfællers hverdagsfornødenheder, mens disse betragter al deres godhed som noget, der følger af sig selv, og ikke som noget, der fortjener at lovprises.

Sådanne mænd har heldigvis levet på tider, da svære misbrug har gået i svang, og har undertiden endog været levende repræsentanter for disse misbrug. Det er en tanke, som nok kan trøste os lidt for den modsatte kendsgerning – at det

undertiden er bedst ikke at følge de store misbrugsreformatorer længere end til deres egen dørtærskel.

Men, hvad I nu end tænker om mr. Irwine, hvis I havde mødt ham denne juni eftermiddag, ridende på sin grå hingst, med sine hunde ved siden af sig – anselig, rank, mandig, med et godmodigt smil på sine smukt formede læber, mens han talte med sin pyntelige, unge ledsager på den rødbrune hoppe, da måtte I have følt, at hvor slet han end harmonerede med den gejstlige forretnings teorier, så var han i fuldkommen samklang med dette fredelige landskab.

Se dem i det smukke solskin, som af og til afbrydes af forbidragende skyer, ride op ad bakken, hvor de høje gavle og elmetræerne i præstegården fremhersker over den lille, hvidtede kirke. De er snart i Hayslope sogn; det grå kirketårn og landsbytagene ligger foran dem til venstre, og længere fremme, til højre, kunne de netop øjne skorstenene på forpagtergården.

6. Forpagtergården

Det er åbenbart, at den port aldrig bliver lukket op, for det høje græs og de mægtige skarntyder vokser tæt op ad den; og hvis den blev lukket op, da er den så rusten, at den magt, man nødvendigvis måtte bruge for at dreje den på sine hængsler, rimeligvis ville rive de firkantede stensøjler omkuld, til skade for de to stenløvinder, som med en mistænkelig, glubende venlighed viser tænder oven over et våbenskjold, som hviler på hver af søjlerne. Det ville være en let sag at klatre over muren ved hjælp af sprækkerne i stensøjlerne; men når vi sætter øjnene tæt til portens rustne jernstænger, kan vi ret godt se huset og alt, undtagen netop hjørnerne af den med græs begroede indhegning.

Det er et meget smukt, gammelt sted af røde mursten, som mildnes ved blege, pulverformede lavarter, der har udbredt sig med heldig uregelmæssighed, og derved bringer de røde mursten i venlig samklang med de kalkstens ornamenter omkring de tre gavle, vinduerne og dørene. Men vinduerne er lappet med træruder, og døren, tænker jeg, er ligesom porten – den bliver aldrig åbnet: hvor den ville stønne og skurre mod stenbroen, hvis den blev det! For det er en smuk, massiv dør, som vist engang har været i vane med at lukke sig med et velklingende dunder efter en lakaj i liberi, som havde fulgt sin herre og frue tilvogns.

For øjeblikket kunne man gerne tro, at huset var forladt, og at frugten af den lange, dobbelte række valnøddetræer på højre side af indhegningen ville falde i græsset, og ligge der og rådne, hvis det ikke var, at vi hørte hundeglam genlyde fra store

bagbygninger. Og nu kommer de halvt fravænnede kalve, som har søgt ly i et skur ved den venstre mur, frem og istemmer et sølle svar på denne frygtelige gøen, om hvilken de uden tvivl tror, at den står i ét eller andet forhold til spande med mælk.

Jo, huset må være beboet, og vi vil se, af hvem; for fantasien har bevilling på at gøre indgreb: den er ikke bange for hunde, men kan ustraffet krybe over murene og kigge ind ad vinduerne. Sæt dit ansigt til én af glasruderne i vinduet til højre; hvad ser du? Et stort, åbent ildsted med rustne bukke, og et bart bræddegulv; i den ene ende af værelset store bunker uld; midt på gulvet nogle tomme kornsække. Det er bohavet i spisestuen. Og hvad ser du igennem vinduet til venstre? Adskillige bukke, en sadelpude, en spinderok og en gammel kasse, som står helt åben, og er fuld af kulørte klude. På kanten af denne kasse ligger der en stor trædukke, som med hensyn til lemlæstelse har påfaldende lighed med det smukkeste, græske billedhuggerarbejde, især da den aldeles mangler næse. Tæt derved står en lille stol, hvorpå ligger den tykke ende af en pisk.

Nu ligger husets historie tydeligt for os. Det var engang sædet for en herremand, hvis familie, da den mandlige linje uddøde, antog det mere territoriale navn Donnithorne. Det var engang herregården; nu er det forpagtergården. Ligesom livet i en søstad, der tidligere var et badested og nu er en havn, hvor de smukke gader er tavse og græsgroede, og dokker og pakhuse genlyder af travlhed, har livet på herregården forandret sit brændepunkt, og stråler ikke længere fra stadsestuen, men fra køkkenet og avlsgården.

Der er fuldt op af liv! Skønt dette er den søvnigste tid af året, lige før høhøsten; og det er tillige den søvnigste tid på dagen,

for klokken er straks tre efter solen, og halv fire på mrs. Poysers smukke, ottedages stueur. Men der er altid mere liv, når solen skinner, efter at det har regnet; og nu nedsender den sine stråler og funkler i det våde strå, oplyser hver lille mosplet på kostaldens røde tag, og forvandler selv det mudrede vand, som skynder sig igennem afløbsrenden, til et spejl for de gulnæbbede ænder, som griber denne lejlighed til at få en drik med så megen substans i som muligt. Der er en fuldstændig koncert: den store bulbider, som står lænket ved stalden, er yderlig forbitret over, at en ubetænksom hane kommer hullet i dens hundehus alt for nær, og udsender en tordnende gøen, som besvares af to jagthunde, der er indespærrede i den lige overfor liggende kostald; de gamle tophøner, som med deres kyllinger skraber op i halmen, istemmer en deltagende sang, da den på flugten jagede hane kommer til dem; en so med sine grise, alle med snavsede ben og krøllede haler, udstøder dybe, afbrudte toner; fra vænget bræger vore venner, de omtalte kalve; og midt i alt dette skelner et skarpt øre en uafbrudt mumlen af menneskelige stemmer.

For de store ladedøre står helt åbne, og en mængde mennesker er beskæftigede derinde med at udbedre seletøjet under overopsyn af sadelmageren, der underholder dem med den sidste bysnak fra Treddleston. Det er rigtignok en temmelig uheldig dag, at Alick har valgt til at få sadelmagerne fat, siden morgenstunden blev så våd; og mrs. Poyser har udtalt sig temmelig tydeligt om det snavs, som dette ekstra antal af sko slæbte ind i huset ved middagstid. Hun har endnu ikke ganske genvundet sin sindsrolighed, skønt det nu er næsten tre timer efter middag, og gulvet igen er fuldkomment rent; så

rent, som alt andet i denne vidunderlige stue, hvor den eneste mulighed for at samle et par støvgran ville være ved at krybe op på saltkassen, og lade fingrene glide hen over den høje kamingesims, på hvilken de skinnende messinglysestager nyder deres sommerhvile, for på denne tid af året går naturligvis alle i seng, mens det endnu er lyst, eller i det mindste lyst nok til at skelne omridset af genstandene, efter at man har slået sig fordærvet på dem. Et egetræs urfoderal og et egetræs bord kunne visseligen intet andet sted have fået en sådan politur: ægte "albue-politur", som mrs. Poyser kaldte den, for hun takkede sin Gud, at hun aldrig havde haft noget af dette fernis-tøjeri i sit hus. Hetty Sorrel greb ofte lejligheden, når hendes tante vendte ryggen til, og betragtede genskinnet af sin egen, behagelige person på denne blanke overflade, for bordet var som oftest slået op som en skærm, og tjente mere til pryd end til nytte; og undertiden kunne hun se sig selv i de store, runde tinfade, som var opstillet på hylderne over det lange fyrretræs spisebord, eller i kaminpladerne, som altid skinnede som jaspis.

Alting var i dette øjeblik så smukt, som det kunne blive, for solen skinnede lige på tinfadene, som kastede strålerne tilbage både på egetræ og messing, – og på en endnu behageligere genstand; for nogle af strålerne faldt på Dinahs smukt formede kind, og forvandlede hendes rødlige hår til kastanjebrunt, som hun der sad og bukkede sig over det svære, hjemmegjorte linned, som hun lappede for sin tante. Ingen scene kunne have været mere fredelig, hvis mrs. Poyser, som var i færd med at stryge noget, der endnu var tilbage fra mandagsvasken, ikke jævnligt havde klirret med sit strygejern, og var gået fra og til,

hver gang det skulle afkøles, imens hun lod sine blågrå øjnes gennemtrængende blik glide fra køkkenet til mælkestuen, hvor Hetty æltede smør, og fra mælkestuen til bagkøkkenet, hvor Nancy tog postejerne ud af ovnen. Man må blot ikke tro, at mrs. Poyser så gammel eller fortrædelig ud; hun var en net kone på otte og tredive år, med lyst hår og smuk ansigtsfarve, velskabt og let til bens. Det mest iøjnefaldende ved hendes påklædning var et meget bredt, ternet lærredsforklæde, som næsten skjulte hendes skørt, og intet kunne være simplere, eller mindre påfaldende end hendes kappe og kjole; for der var ingen svaghed, hun var mindre overbærende med end med kvindelig forfængelighed, som ser mere på pynt end på nytte. Familieligheden imellem hende og hendes søsterdatter, Dinah Morris, i forening med den modsætning, som hendes gennemtrængende blik dannede til Dinahs himmelsk milde udtryk, ville for en maler have afgivet en fortræffelig fremstilling af Martha og Maria. Deres øjne var ganske af samme farve, men et tydeligt bevis på deres forskellige virkning sås i Trips, den sorte og brune rottehunds adfærd, så ofte denne meget mistænkelige hund uforvarende udsatte sig for mrs. Poysers isnende blik. Hendes tunge var ikke mindre sen end hendes øje, og, så snart et kvindfolk kom inden for hørevidde, syntes den at fortsætte en ufuldendt tale, ligesom en lirekasse begynder netop ved den tone, hvor den sidst har holdt op.

Den omstændighed, at det var kærnedag, var én grund til, hvorfor det var ubelejligt at have sadelmagere, og til at mrs. Poyser måtte skænde på stuepigen Molly med ualmindelig strenghed. Så vidt man kunne se, havde Molly skilt sig overordentligt godt ved sit eftermiddagsarbejde, og "hæget sig"

i en fart, og kom nu i al underdanighed for at spørge, om hun skulle sætte sig til at spinde indtil malketid. Men denne uskyldige opførsel måtte, efter mrs. Poysers mening, skjule hemmelige, upassende ønsker, som hun nu drog frem for lyset og foreholdt Molly med bidende veltalenhed.

"Spinde, jovist! Det er nok ikke spinderokken, du tænker på, det tør jeg nok sige. Jeg har aldrig kendt din lige! Tænke, at en pige på din alder vil gå hen at sætte sig hos en halv snes mandfolk! Jeg ville have skammet mig over at lade de ord komme over mine læber, hvis jeg havde været i dit sted. Og du, som har været her lige siden forrige Mikkelsdag, og jeg fæstede dig i Treddleston uden mindste smule skudsmål – som jeg siger, du skulle skønne på, at du sådan blev fæstet bort til et anstændigt sted; og du vidste ikke mere end katten, hvad det vil sige at bestille noget, dengang du kom her. Du var et sølle skrog, hvis mage jeg aldrig har set. Jeg gad nok vidst, hvem der lærte dig at skrubbe et gulv? Jo, du lod snavset ligge i bunker i krogene – ingen skulle kunne tro, at du var opdraget blandt kristne mennesker. Og hvad det angår at spinde, så har du ødelagt lige så meget hør, som for hele din løn, inden du lærte det. Og det burde du tænke på, og ikke gå omkring og gabe hen i vejret, som om du ingen forbindtligheder havde imod nogen. Karte ulden til sadelmagerne, jovist! Det var det, du gad gøre, ikke sandt? Det er din manér – det er den vej, I alle helst ville gå, på hovedet i snavset. I er ikke glade, før I får en kæreste, der er lige så stor en tosse, som I selv; I tror vist, det bliver så rart, når I bliver gift, og får en trebenet stol at sidde på, og ikke så meget som et tæppe at dække over jer, og til middag en smule havrekage, som tre unger slås om."

"Jeg bryder mig såmænd ikke om at komme ud til sadelmagerne," sagde Molly grædefærdig og ude af sig selv over den forfærdelige skildring af hendes fremtid, "men vi plejede altid at karte ulden for dem hos mester Ottley, og derfor var det, jeg spurgte om det. Jeg bryder mig ikke om at se dem for mine øjne; gid jeg må ske skam, om jeg lyver."

"Hos mr. Ottley, ja så! Det er kønt at høre dig tale om, hvad du gjorde hos mr. Ottleys. Så vidt jeg ved, holdt nok mrs. Ottley af at få sine gulve snavset til af sadelmagerne. Det er ikke godt at vide, hvad folk da ikke holde af! Jeg har aldrig fået nogen tjenestepige i mit hus, som vidste, hvad det var at gøre rent; jeg for min part tror, at folk lever som svin. Og den Betty, som var mejerske hos Trants, førend hun kom til mig, hun kunne gerne have ladet ostene ligge uden at vende dem fra den ene uge til den anden, og hylderne i mælkestuen, jeg kunne have skrevet mit navn på dem, da jeg kom derned efter min sygdom, som doktoren sagde var inflammation – det var en Guds lykke, jeg slap vel fra det. Og så tænke, at du ikke endnu ved bedre besked, Molly, og har gået her i ni måneder, og det er da ikke fordi man ikke taler til dig – og hvad står du så der efter, ligesom en tosse, i stedet for at tage din spinderok frem? Du er mig den rette, du går ikke til dit arbejde, før det er tid til at lægge det bort."

"Mamma, mit strygejern er ganske koldt; vil du ikke varme det lidt?"

Denne bøn kom fra en lille, lyshåret pige imellem tre og fire år, som sad på en høj stol for enden af strygebordet; hun knyttede sin lille, buttede hånd så fast om håndgrebet på et strygejern i det små, og strøg klude med en sådan

ufortrødenhed, at hendes lille, røde tunge kom så langt ud af munden, som den vel kunne.

"Er det koldt, min unge? Gud velsigne dit kære ansigt!" sagde mrs. Poyser, som med en mærkværdig lethed kunne gå over fra sin skændende forretningstone til en kærlig eller venskabelig konversationstone. "Det skal du ikke bryde dig om! Nu er moder færdig med at stryge. Nu sætter hun alting til side."

"Mamma, jeg vil gå ned i laden til Tommy og se på sadelmagerne."

"Nej, nej, nej; Totty ville blive våd om fødderne," sagde mrs. Poyser og satte sit strygejern bort. "Løb ned i mælkestuen og se på, at kusine Hetty ælter smør."

"Jeg ville gerne have et stykke kage," vedblev Totty, som lod til at have fuldt op af ønsker; i det samme benyttede hun sin øjeblikkelige uvirksomhed til at putte fingrene ned i en skål med stivelse og vælte den, så at næsten hele indholdet flød ud over strygetæppet.

"Har man nogensinde set så galt?" udbrød mrs. Poyser og løb hen til bordet, da hendes øjne faldt på denne blå sø. "Det barn gør altid ulykker, så snart man vender sig bort fra hende. Hvad skal jeg gøre ved dig, du slemme, uartige barn!"

Men Totty var i en fart kommet ned af stolen, og var allerede på vej til mælkestuen; og som hun der vraltede afsted med sin lille, tykke flaskehals, så det ud, som om hun var blevet forvandlet til en lille, hvid pattegris.

Da stivelsen ved Mollys hjælp var skaffet af vejen, og strygeapparaterne sat til side, tog mrs. Poyser sit strikketøj, som hun altid havde ved hånden, og som var det arbejde, hun holdt mest af, fordi hun kunne drive det maskinmæssigt, når

hun gik fra og til. Men nu kom hun og satte sig lige overfor Dinah, som hun eftertænksomt betragtede, mens hun strikkede på sin grå uldstrømpe.

"Du er din tante Judiths udtrykte billede, Dinah, når du sidder og syer. Jeg kunne næsten bilde mig ind, at det var tredive år tilbage i tiden, og at jeg var en lille tøs, som sad og så på Judith, mens hun syede, når hun var færdig i huset; kun med den forskel, at faders hus var et lille ét, og ikke sådan et stort ét, som bliver snavset i den ene ende, mens man gør rent i den anden; når jeg undtager dette, så kunne jeg forestille mig, at du var din tante Judith, kun at hendes hår var noget mørkere end dit, og at hun var fyldigere og bredere over skuldrene. Judith og jeg holdt altid sammen, skønt hun var sådan en underlig én, men din moder og hun kunne aldrig komme ud af det sammen. Ak! Din moder tænkte kun lidt på, at hun skulle få en datter, der var skåret lige efter samme mønster som Judith, og dø bort fra hende, og måtte overlade det til Judith at passe hende og føde hende op med en ske, når *hun* lå på Stoniton kirkegård. Det sagde jeg altid om Judith, at hun gerne bar et pund, når hun kunne skåne en anden for at bære et lod. Og sådan har hun været lige fra det første, jeg kan huske hende; det gjorde ingen forandring på hende, så vidt jeg kunne se, at hun gik over til metodisterne, kun at hun talte lidt anderledes og havde en andet slags kappe på; men hun har aldrig i sit liv ødt en skilling på sig selv, andet end klædt sig anstændigt."

"Hun var et velsignet menneske," sagde Dinah; "Gud havde givet hende en kærlig, selvfornægtende natur, som blev forhøjet ved hendes indtagende væsen. Og hun holdt også meget af dig, tante Rachel. Jeg har ofte hørt hende tale om dig på samme

måde. Dengang hun var så meget syg, og jeg kun var elleve år, plejede hun at sige: "Hvis jeg falder bort, da vil du i din tante Rachel have en ven her på jorden, for hun har et godt hjerte;" og det var sandt, hvad hun sagde."

"Jeg ved ikke, hvoraf det kommer, mit barn; jeg tror, alle ville kunne gøre noget for dig; du er som fuglene i luften, ingen ved, hvordan du lever. Det ville glæde mig at være imod dig som en moders søster, hvis du ville blive i denne egn, hvor der er ly og føde for mennesker og dyr, og hvor folk ikke lever på de nøgne bakker, som høns, der skraber på en grusbunke. Og så kunne du blive gift og få en skikkelig mand, og der var nok, der ville have dig, når du bare ville lade være med det prædiken, som er ti gange værre end alt, hvad din tante Judith nogensinde gjorde. Og selv om du giftede dig med Seth Bede, som er en sølle stakkel, der vist aldrig kan lægge en skilling op, så ved jeg vist, din onkel ville hjælpe dig med et svin, ja måske med en ko, for han har altid været god imod min familie, skønt de er fattige, og de har altid været velkomne i hans hus; og jeg tør nok sige, han ville gøre det samme for dig, som han nogensinde ville gøre for Hetty, skønt hun er hans egen søsterdatter. Og linned har jeg i huset, som jeg kunne overlade dig, for jeg har masser af lagner og duge og håndklæder, som ikke er syet endnu. Der er et stykke lagenlærred, jeg kunne give dig, som den skeløjede Kitty har spundet – det var en sjælden pige til at spinde, selv om hun skelede, og børnene kunne ikke fordrage hende; og du ved, der bliver bestandig spundet, og der bliver vævet nyt linned dobbelt så hurtigt, som det gamle bliver slidt op. Men hvad kan det nytte at snakke, når du ikke vil lade dig overtale, og sætte bo som en anden, fornuftig pige, i stedet for at slide dig selv op ved

at gå omkring og prædike, og give hver en skilling bort, du får, så at du ikke har noget i sygdomstilfælde; og jeg tror såmænd, at alt, hvad du ejer og har i verden, kunne rummes i en bylt, der ikke var større end en stor ost. Og det er alt sammen, fordi du har disse religionsnykker i dit hoved, som hverken står i katekismussen eller bønnebogen."

"Men i Bibelen, kære tante," sagde Dinah.

"Nej, heller ikke i Bibelen," svarede mrs. Poyser temmelig bidende; "hvorfor skulle ellers de, som bedst må vide, hvad der står i Bibelen – præsterne og folk, som ikke har andet at bestille end at lære det – ikke bære sig ad ligesom du? Men, hvad det angår, hvis alle bar sig ad ligesom du, så måtte verden snart stå stille; for hvis alle ville hjælpe sig uden hus og hjem, og med dårlig mad og drikke, og altid talte om, at vi må foragte denne verdens gods, som du siger, så gad jeg nok vidst, hvad der skulle blive af besætningen og kornet og de dejlige sødmælks-oste? Alle ville da komme til at mangle brød, og den ene ville løbe efter den anden for at prædike for ham, i stedet for at de skulle opdrage vores børn og lægge noget til side til de dårlige åringer. Det giver den sunde fornuft, at det ikke kan være den rette religion."

"Nej, kære tante, du har aldrig hørt mig sige, at alle mennesker er kaldet til at forlade deres arbejde og deres familie. Det er fuldkommen rigtigt, at der bliver pløjet og sået, at det kostbare korn bliver samlet i lade, og at man sørger for dette livs fornødenheder, og det er ret, at folk glæder sig ved deres familie og sørger for den, når kun det sker i Herrens frygt, og de ikke er uagtsomme på sjælens fornødenheder, mens de sørger for legemets. Vi kunne alle være Herrens

tjenere, hvor som helst vor lod er kastet, men han giver os forskelligt arbejde, alt eftersom vi er egnet eller kaldet til det. Det er lige så umuligt for mig at leve, uden at gøre hvad jeg kan for andres sjæle, som det ville være for dig at blive stående, hvis du hørte lille Totty græde i den anden ende af huset; hendes stemme ville gå dig til hjertet, du ville tro, at det kære barn var i nød eller fare, og du ville ikke lade være at gå til hende, for at hjælpe og trøste hende."

"Ja," sagde mrs. Poyser, idet hun rejste sig og gik hen imod døren, "jeg ved nok, jeg kunne gerne tale til dig i hele timer, og dog til sidst få det samme svar. Jeg kunne lige så gerne tale til bækken og bede den holde op at løbe."

Stien udenfor køkkendøren var nu så tør, at mrs. Poyser mageligt kunne stå der og se, hvad der gik for sig ude i gården, alt imens den grå uldstrømpe blev større og større. Men hun havde ikke stået der mere end fem minutter, førend hun kom ind igen og sagde til Dinah i en befippet, næsten forfærdet tone:

"Hvis det ikke er kaptajn Donnithorne og mr. Irwine, som dér kommer ind i gården! Jeg tør give mit hoved på, at de kommer for at tale om, at du har prædiket på engen, Dinah; ja, det er dig, der må svare, for jeg er stum. Jeg har allerede sagt nok om den skam, du bringer over din onkels familie. Jeg ville ikke have brudt mig om det, hvis du havde været mr. Poysers egen søsterdatter – folk må tage til takke med deres egne slægtninge, som med deres egne næser – det er deres eget kød og blod. Men at tænke, at min søsterdatter skal være skyld i, at min mand bliver jaget fra gården, og jeg som ikke har bragt ham en skilling, uden hvad jeg har sparet –"

"Nej, kære tante Rachel," sagde Dinah venligt, "det har du ikke nødig at være bange for. Jeg er forvisset om, at intet ondt vil vederfares dig eller onkel, eller børnene, for hvad jeg kan have gjort. Jeg har ikke prædiket uden indskydelse."

"Indskydelse! Ja, jeg ved nok, hvad du forstår ved indskydelse," sagde mrs. Poyser, idet hun strikkede foruroligende ivrigt på strømpen. "Når du har lidt flere fluer i hovedet end sædvanligt, så kalder du det 'indskydelse'; og så er der ingenting, der rører dig – så ser du ud som billedstøtten udenpå Treddleston Kirke, så går du og stirrer og smiler, enten så vejret er godt eller ondt. Jeg er snart ved at tabe tålmodigheden med dig."

Nu havde de to ridende herrer nået stakittet, og var steget af deres heste; det var tydeligt, at de havde i sinde at komme ind. Mrs. Poyser gik dem i møde i døren, nejede dybt og skælvede imellem vrede over Dinah og ængstelse for at opføre sig med en for denne lejlighed passende værdighed. For i hine dage følte selv de mest uforfærdede hyrdesjæle en hemmelig frygt ved synet af fornemme folk, ligesom den, som de gamle følte, når de stod på tåspidserne for at se guderne drage forbi i menneskelig skikkelse.

"Nå, mrs. Poyser, hvorledes har De det efter al denne regn og storm?" spurgte mr. Irwine med sin sædvanlige hjertelighed. "Vore støvler er ganske rene; vi skal ikke tilsmudse Deres pæne gulv."

"Å, tal ikke om det, Deres Velærværdighed," sagde mrs. Poyser. "Vær så god at gå ind i dagligstuen."

"Nej tak, mrs. Poyser," sagde kaptajnen, og så sig om i køkkenet, som om han søgte noget, han ikke kunne finde. "Jeg

holder så meget af Deres køkken. Det er det yndigste sted, jeg ved. Jeg ville ønske, at enhver forpagterkone ville tage det til mønster."

"O, De er alt for artig. Vær så god at sidde ned," sagde mrs. Poyser, som følte sig lidt lettere om hjertet ved denne kompliment og kaptajnens synligt gode humør, men som dog stadig så ængsteligt på mr. Irwine, da denne betragtede Dinah og nærmede sig hende.

"Poyser er nok ikke hjemme?" sagde kaptajn Donnithorne og satte sig således, at han kunne se igennem den korte gang ned til mælkestuen, hvortil døren stod åben.

"Nej, han er ikke; han er gået til Rosseter for at tale med mr. West, agenten, angående ulden. Men der er avlsforvalteren, hvis herren vil tale med ham."

"Nej tak; jeg vil bare se til hvalpene og sige røgteren besked om dem. Så kommer jeg en anden dag for at tale med Deres mand; jeg vil spørge ham til råds angående nogle heste. Ved De, hvornår jeg bedst kan træffe ham?"

"Kaptajnen kan træffe ham til enhver tid, undtagen når det er markedsdag i Treddleston – det er om fredagen, ved De nok; for hvor som helst han er på gården, kan vi få fat på ham på et øjeblik. Kunne vi blot blive af med det overdrev, så havde vi ingen fraliggende jorder mere, og det så jeg gerne, for når der nogensinde hænder noget, kan man være vis på, at han er gået ud til overdrevet, det skal nu altid træffe sig så uheldigt som muligt. Det er også en unaturlig ting at have en strimmel jord i ét grevskab, og alt det øvrige i et andet."

"Ja, overdrevet lå bedre for Choyces gård, især da han mangler græsgange, og her er en overflødighed af dem; ikke

desto mindre tror jeg nok, at denne er den bedste gård på godset, og ved De vel, mrs. Poyser, at hvis jeg ville gifte mig, kunne jeg fristes til at jage Dem ud, og lade det smukke, gamle hus sætte i stand igen og drive gården selv."

"Å," udbrød mrs. Poyser lidt forskrækket, "det ville De slet ikke synes om. En forpagter putter pengene i lommen med den højre hånd og tager dem op med den venstre. Det er at skaffe føde til andre, og med det samme få en mundfuld til sig selv og sine børn. Det var jo rigtignok ikke med Dem, som med en stakkels mand, der skal leve af det: De havde jo råd til at sætte så mange penge på gården, som De havde lyst til; men jeg mener, det er en dårlig fornøjelse at sætte penge til, skønt det, efter hvad jeg kan forstå, er det, som de fornemme folk i London lægger mest an på. For dengang min mand var til marked, hørte han, at lord Daceys ældste søn havde tabt flere tusinde til prinsen af Wales, og man sagde, at Hendes Nåde måtte sætte sine juveler ud for at betale for ham. Men det ved De vist bedre end jeg. Men drive gården, det kan jeg rigtignok ikke tro, De ville synes om; og dette hus – ja, her er en træk, som går en gennem marv og ben, og gulvene ovenpå er efter min mening ganske rådne, og rotterne i kælderen, de overgår alting."

"Ih, det er jo en forfærdelig skildring, mrs. Poyser. Det ville jo være en velgerning, om jeg jog Dem bort fra sådan et sted. Men der er ingen sandsynlighed for det. Det er ikke rimeligt, at jeg sætter bo i de første tyve år; og bedstefader ville aldrig skille sig ved sådanne forpagterfolk."

"Hvis så er, at han synes så godt om mr. Poyser som forpagter, da var jeg tilfreds, hvis De kunne lægge et ord ind for

ham, at vi kunne få et nyt lukke for de fem vænger, for min mand har bedt og bedt så længe, at han er bleven træt af det; og når man tænker, hvad han har gjort for gården, og at der aldrig er tilstået ham så meget som en skilling, hvad enten det har været gode eller onde tider. Og som jeg har sagt til min mand, tit og mange gange, jeg er vis på, at hvis kaptajnen havde noget med det at gøre, ville det være ganske anderledes. Det er ikke for at tale ilde om dem, som har magten i hænde, men det er sommetider mere, end kød og blod kan udholde, at slide og slæbe, tidligt op og sildigt til ro, og næppe få blund i sine øjne for at ligge og tænke på, at ostene kunne bulne ud, eller køerne kaste deres kalve, eller hveden stå og gro i negene – og når alt kommer til alt, og året er omme, så er det, som når man havde lavet mad til et gæstebud og kun fået lugten af det for sin ulejlighed."

Når mrs. Poyser engang havde fået munden på gang, lod hun den løbe uden at lade sig standse af sin tidligere frygt for de fornemme folk. Den tillid, hun havde til sine egne talegaver, var en magt, der overvandt al modstand.

"Jeg er bange, jeg ville kun gøre ondt værre, mrs. Poyser, ved at tale om et nyt led," sagde kaptajnen, "men jeg forsikrer Dem, der er ingen på hele godset, jeg hellere ville lægge et ord ind for, end for Deres mand. Jeg ved, hans gård er i bedre stand end nogen anden i ti miles s omkreds; og hvad køkkenet angår," tilføjede han smilende, "da tror jeg ikke, der er ét i hele kongeriget, der kan måle sig med dette. Det falder mig ind, jeg har aldrig set Deres mælkestue; jeg må se Deres mælkestue, mrs. Poyser."

"Nej, det går rigtig nok ikke an, at kaptajnen går ind; Hetty står og ælter smør, for det er blevet så sent kærnet, at det er en skam." Dette sagde mrs. Poyser rødmende og i den tro, at kaptajnen virkelig interesserede sig for hendes mælkebøtter, og at hans mening om hende beroede på mælkestuens udseende.

"O, jeg tvivler ikke om, at den er i den fuldkomneste orden. Lad mig kun komme ind," sagde kaptajnen og viste selv vejen, mens mrs. Poyser fulgte efter.

7. Mælkestuen

Mælkestuen var nok værd at se, og der var godt at være i den hede sommertid – denne kølighed, denne renhed, denne vellugt af friske oste og nykærnet smør, og træbøtter, som stadigt blev badet i rent vand; denne yndige farveblanding af røde lerfade med tyk fløde på, brunt træ og blankt tin, grå kalksten og prægtig, orangefarvet rust på vægte, kroge og hængsler. Men man får kun en dunkel forestilling om disse enkeltheder, når de omgiver en foruroligende smuk pige på sytten år, med små trætøfler og buttede arme, som hun bøjer for at løfte et pund smør ud af vægtskålen.

Hetty blev blussende rød, da kaptajn Donnithorne kom ind i mælkestuen og talte til hende; men hun rødmede slet ikke af forlegenhed, for hun smilede samtidig, og øjnene funklede under de lange, mørke øjenvipper; og mens hendes tante talte til ham om den smule mælk, man havde til smør og ost, så længe som kalvene endnu fik mælk, og den mængde dårligere mælk, man fik af de korthornede, der var købte til en prøve, og en hel del andre genstande, som måtte have interesse for en ung mand, der engang skulle være godsejer, tumlede Hetty med sit smør, meget veltilfreds og koket, og snu nok til at vide, at man lagde mærke til hende.

Der gives forskellige slags skønheder, som på forskellig måde fordrejer hovedet på mandfolkene; men der er én slags skønhed, som synes skabt til at fordreje hovedet ikke alene på mandfolk, men også på kvinder. Det er den skønhed, man finder hos kattekillinger, eller ganske små dunede ællinger, som med deres små næb gør sagte, krusede bevægelser i vandet,

eller små børn, som lige begynder at gå og at blive uartige – en skønhed, som man aldrig kan blive vred på, men som man kunne have lyst til at knuse, fordi man ikke kan forstå, hvorledes den kan bringe en i en sådan sjælstilstand. Hetty Sorrels skønhed var af denne slags. Hendes tante, mrs. Poyser, som forsikrede, at hun foragtede al personlig ynde, og som gerne ville være den strengeste mentor, lod sig mod sin vilje fortrylle af Hettys yndigheder; og når hun havde meddelt hende en dygtig portion skænd, som var en naturlig følge af hendes omsorg for at gøre vel imod sin mands søsterdatter – det stakkels barn havde jo ingen moder, der kunne skænde på hende! – måtte hun ofte, når ingen hørte det, tilstå for sin mand, at hun virkelig troede, at "jo uartigere det lille kvindfolk teede sig, jo kønnere var hun".

Det kan kun lidet nytte mig at fortælle Dem, at Hettys kinder var røde som roser, at smilehuller spillede omkring hendes fyldige læber, at hendes store, mørke øjne skjulte en fin skalkagtighed under deres lange vipper, og at hendes krusede hår, skønt det var strøget op under hendes runde hue, mens hun var ved sit arbejde, i yndige, mørke krøller stjal sig tilbage på hendes pande og omkring hendes hvide øren; det kan kun lidet nytte mig at sige, hvor nydeligt omridset var af hendes røde og hvide halstørklæde, der var stukket ned under hendes nedringede, blommefarvede, uldne livstykke, og at hendes lærreds køkkenforklæde med sin smæk sad så yndigt, at en hertuginde kunne lade det eftergøre i silke, eller at hendes brune strømper og tyksålede sko mistede al deres plumphed ved at indeslutte hendes fod og ankel; – det kan kun lidet nytte, med mindre De har set en pige, der gjorde det indtryk på Dem,

som Hetty gjorde på sine beskuere, for ellers, selv om De fremmanede billedet af et yndigt, kvindeligt væsen, ville det dog ikke i mindste måde ligne denne fortryllende pige.

Og når en smuk pige ælter smør, indtager hun de allersmukkeste stillinger og bevægelser – bevægelser, som giver armene en yndig bøjning, og den runde hvide hals en hældning til siden; små, klappende og drejende bevægelser med den flade hånd, og nydelige tilpasninger, som på ingen måde kunne udføres, uden at den fremstående mund og de mørke øjne spille en stor rolle ved dem. Og selve smørret synes at meddele en ny fortryllelse – det er så rent, det lugter så sødt; det kommer ud af formen med sådan en smuk, glat overflade, ligesom lysegul marmor! Og Hetty var oven i købet så særdeles dygtig til at ælte smør, det var ét af de arbejder, hun kunne udføre uden at få en streng bedømmelse fra tantens side; for hun udførte det med yndig og mesterlig kunstfærdighed.

"Jeg håber, De belaver Dem på en stor festdag den tredivte juli, mrs. Poyser," sagde kaptajn Donnithorne, da han tilstrækkeligt havde beundret mælkestuen og ytret sin mening angående svenske turnips og den korthornede kvægrace. "De ved, hvad der er på færde den dag, og jeg venter, at De er én af de gæster, der kommer tidligst og tager sidst hjem. Vil De love mig to danse, miss Hetty? Hvis jeg ikke får løfte om dem nu, så ved jeg nok, det vil holde vanskeligt, for alle de smukke, unge mandfolk vil nok vide at sikre sig Dem."

Hetty smilede og rødmede, men førend hun kunne svare, lagde mrs. Poyser sig imellem, oprørt ved den blotte tanke, at den unge squire kunne blive tilsidesat for nogen ringeres skyld.

"Det er rigtignok meget artigt af kaptajnen at tage så megen notits af hende; og jeg er vis på, hun vil være stolt af det, når som helst De vil danse med hende, selv om hun skulle sidde over hele den øvrige aften."

"Nej, Gud bevare os, det ville være alt for grusomt imod alle de andre dansere. Men De vil nok love mig to danse, ikke sandt?" vedblev kaptajnen, som havde foresat sig, at Hetty skulle se på ham og tale med ham.

Hetty gjorde det nydeligste, lille kniks og skottede halvt beskedent, halvt koket til ham, idet hun sagde:

"Jo, mange tak."

"Og De må naturligvis tage alle Deres børn med, mrs. Poyser; Deres lille Totty og drengene. Jeg vil, at alle de yngste børn på godset skal komme med – alle de, som bliver smukke, unge mænd og kvinder, når jeg er en skaldet, gammel karl."

"Å, kære kaptajn, der er længe til," sagde mrs. Poyser, henrevet af den unge squires lette sind, og i tankerne glædende sig til at meddele sin mand den interessante beretning om et så mærkeligt bevis på lune. Kaptajnen var anset for at være meget "spøgefuld", og var særdeles afholdt på hele godset på grund af sin ligefremhed. Enhver var overbevist om, at tingene ville få et ganske andet udseende, når han kom til roret.

"Men hvor er dog Totty i dag?" spurgte han. "Kan jeg ikke få hende at se?"

"Hetty, hvor er den lille?" sagde mrs. Poyser. "Hun gik herind for lidt siden."

"Jeg ved det ikke. Jeg tror, hun gik ned i bryggerset til Nancy."

Den forfængelige moder, som ikke kunne modstå den fristelse at vise sin Totty frem, gik straks ned i bagkøkkenet for

at se efter hende, dog ikke uden en bange anelse om, at der kunne være hændt et eller andet, der havde gjort hende selv eller hendes påklædning uskikket til at blive vist frem.

"Må De selv bringe smørret til marked, når det er færdigt," spurgte kaptajnen imidlertid.

"Å nej; ikke når det er så tungt; jeg har ikke kræfter nok til at bære det. Alick rider ind med det."

"Nej, de smukke arme er sikkert ikke bestemt til at bære sådan en byrde. Men De går vist undertiden ud at spadsere om aftenen, ikke sandt? Hvorfor kommer De ikke sommetider ned i dyrehaven, nu den er så grøn? Jeg ser Dem næsten aldrig andre steder end hjemme og i kirken."

"Tante kan ikke lide, jeg går ud, undtagen når jeg går et sted hen," sagde Hetty. "Men jeg går dog undertiden igennem dyrehaven."

"Besøger De aldrig husholdersken, mrs. Best? Det forekommer mig, at jeg så Dem engang i hendes værelse."

"Det er ikke mrs. Best, jeg besøger, det er mrs. Pomfret, kammerjomfruen. Hun lærer mig at sy navn og stoppe kniplinger. Jeg skal drikke te hos hende i morgen aften."

Grunden til, at der havde været tid til denne samtale under fire øjne, kan kun erfares ved at kigge ind i bagkøkkenet, hvor Totty havde fået fat på en pose blå farve, som hun havde gnedet sin næse med, hvorved hun havde fået nogle dråber indigo på sit eftermiddagsforklæde. Men nu kom moderen med hende ved hånden – hendes runde næsetip glinsede af det nyligt i al hast anvendte sæbevand.

"Her er hun!" sagde kaptajnen, idet han løftede hende op og satte hende på den lave stenhylde. "Her er Totty! Men hvad er

hendes rigtige navn? Hun er ikke døbt Totty."

"Nej, vi har rent forvansket hendes navn. Hun er døbt Charlotte. Det er efter mr. Poysers familie: hans bedstemoder hed Charlotte. Men så begyndte vi med at kalde hende Lotty, og nu er det blevet til Totty. Det passer rigtignok bedre til en hund end til en lille pige."

"Totty er et prægtigt navn. Har hun en lille lomme?" spurgte kaptajnen, og følte i sine egne vestelommer.

Meget højtideligt løftede Totty straks sin kjole op, og viste en lille, blegrød lomme frem, som for øjeblikket var meget indsunken. "Der er slet ingenting i den," sagde hun, da hun meget alvorligt så ned på den.

"Ikke det! Det var da slemt! Og det er sådan en nydelig, lille lomme. Men vent lidt, jeg tror, jeg har noget i mine, som vil kunne rasle smukt. Ja! jeg har såmænd fem små, runde sølvskillinger, og hør, hvilken dejlig musik de laver i Tottys lyserøde lomme."

I det samme rystede han lommen med de fem sølvskillinger i, og Totty viste tænder og slog rynker på næsen af bare glæde; men da hun anede, at der ikke var mere i vente, sprang hun ned af hylden og løb sin vej for at klingre med lommen for Nancy, mens moderen råbte efter hende: "Skam dig dog, din uartige pige! Siger du ikke tak til kaptajnen? Ja, hun er skrækkelig forkælet; hendes fader kan ikke tåle, at man nægter hende det allerringeste, og der er intet udkomme med hende. Det er fordi hun er den yngste og den eneste pige."

"Å, det er en morsom, lille tyksak; hun er aldeles udmærket, som hun er. Men nu må jeg gå; præsten venter vist på mig."

Med et "Farvel", et venligt blik til Hetty og et buk forlod Arthur mælkestuen. Men han tog fejl, da han troede, at der blev ventet på ham. Præsten havde fundet så megen fornøjelse i at tale med Dinah, at tiden ikke var faldet ham lang; og nu skal De høre, hvad de talte om.

8. Et indre kald

Dinah, som havde rejst sig, da herrerne kom ind, men endnu holdt det lagen i hånden, som hun var i færd med at lappe, nejede ærbødigt, da hun så mr. Irwine nærme sig hende. Han havde aldrig før talt med hende, eller stået overfor hende, og hendes første tanke, da deres øjne mødtes, var: "Hvilket behageligt ydre! O, måtte den gode sæd falde i denne jord, for den ville sikkert spire." Det behagelige indtryk må have været gensidigt, for mr. Irwine bukkede for hende med en så venlig ærbødighed, som om hun havde været den fornemste dame af hans bekendtskab.

"De er nok kun på besøg her i egnen?" var hans første ord, da han satte sig foran hende.

"Ja, jeg kommer fra Snowfield i Stonyshire. Min tante vidste, at jeg havde været syg og trængte til ro, og så var hun så god at invitere mig herned for en tid."

"Jeg husker godt Snowfield; jeg har været der engang. Det er et mørkt og trist sted. De byggede et bomuldsspinderi dengang; men det er mange år siden: jeg formoder, at stedet er meget forandret, efter at det spinderi blev anlagt."

"Det *er* forandret, for så vidt at spinderiet har bragt folk dertil, som tjener deres brød ved at arbejde der. Jeg arbejder der selv, og har grund til at være taknemmelig, for jeg har nok og endda lidt til overs. Men det er alligevel et trist sted – ganske forskelligt fra dette."

"De har vel slægtninge der, så at De holder af stedet som Deres hjem?"

"Jeg havde engang en tante der; hun opdrog mig, for jeg havde hverken fader eller moder. Men hun døde for syv år siden, og nu har jeg ingen anden slægtning, det jeg ved af, end min tante Poyser, som er meget god imod mig, og gerne ville, at jeg skulle opslå min bopæl her i denne egn, hvor der er brød i overflod. Men det står mig ikke frit at forlade Snowfield, hvor jeg har fæstet rod som græsset på bakkerne."

"De har vist mange venner og trosfæller der; De er nok metodist – wesleyaner formodentlig?"

"Ja, min tante i Snowfield hørte til dette trossamfund, og jeg har grund til at være taknemmelig for de rettigheder, jeg derved har haft fra min tidligste ungdom af."

"Og har De længe været i vane med at prædike? – for jeg hører, De prædikede i Hayslope forleden aften."

"Jeg begyndte først på det for fire år siden, da jeg var en og tyve år."

"Deres samfund tillader altså kvinder at prædike?"

"Det forbyder dem det ikke, hvis de har et afgjort kald til det, og har stadfæstet det ved synderes omvendelse. Mrs. Fletcher, som De måske har hørt tale om, var, så vidt jeg ved, den første kvinde, der prædikede i samfundet; det var førend hun blev gift, som miss Bosanquet; og mr. Wesley billigede hendes foretagende. Hun var meget begavet, og der er mange andre nulevende, som er dygtige medhjælpere i Herrens værk. Jeg hører, at der for nylig er blevet stemt imod det i samfundet, men jeg kan ikke tro, at man tager sig af det. Menneskene kan ikke lede Herrens ånd, som de leder vandet i kanalerne og siger: 'Flyd her, men flyd ikke der'."

"Men er der ingen fare ved det – jeg mener ikke, at det er tilfældet med Dem, langtfra – men er det ikke undertiden tilfældet, at både mænd og kvinder ganske fejlagtigt tror sig selv at være Herrens redskaber, og begynder på et værk, som de er uskikkede til, og derved bringer det hellige i vanrygte?"

"Uden tvivl er det undertiden tilfældet; for der har været misgerningsmænd iblandt os, der har søgt at bedrage brødrene, og der er nogle, som bedrager sig selv. Men vi mangler ikke tugtelse og straf til at råde bod på disse ting. Der hersker en meget streng orden iblandt os, og brødrene og søstrene våger over hinandens sjæle, som sådanne, der må aflægge regnskab. De gå ikke hver sin vej og sige: 'Er jeg min broders vogter?'"

"Men sig mig engang, hvis jeg tør spørge – og det interesserer mig virkelig at få det at vide – hvad der først bragte Dem på den tanke at prædike?"

"Jeg havde såmænd aldrig tænkt på det – fra jeg var seksten år har jeg været vant til at tale med de små børn og undervise dem, og sommetider gav jeg mit hjerte luft ved at tale i skolen; og jeg besøgte meget de syge og opsendte mine bønner for dem. Men jeg havde ikke følt noget kald til at prædike; for jeg er allerede for tilbøjelig til at sidde stille, indesluttet i mig selv: det er, som om jeg kunne sidde tavs den hele dag, med sjælen fuld af tanken om Gud. For tankerne er så mangfoldige – ikke sandt? Og det er min svage side at glemme, hvor jeg er, glemme alting omkring mig, og fortabe mig i tanker, som jeg ikke ville kunne gøre rede for, og som jeg hverken ville kunne finde ende eller begyndelse på. Således har jeg været, så længe jeg kan huske; men der var tider, hvor jeg ligesom kom til at tale uden

selv at ville det, og ordene kom ligesom tårerne, fordi hjertet er fuldt; og disse var salige tider, skønt jeg aldrig havde troet, at jeg kunne tale for en forsamling. Men vi bliver ledet, ligesom små børn, på en vej, vi ikke kender. Pludselig blev jeg kaldet til at prædike, og siden den tid har jeg aldrig været i tvivl om det hverv, der var mig pålagt."

"Men fortæl mig de nøjere omstændigheder – hvordan det gik til den første gang, De prædikede."

"Det var en søndag, at jeg gik med broder Marlowe, som var en gammel mand og én af dem, som prædikede, hele vejen til Hetton-Deeps – det er en landsby, hvor indbyggerne lever af at arbejde i blyminerne, og hvor der hverken er kirke eller præst, men de lever som får uden hyrde. Det er mere end tolv miles fra Snowfield, altså gik vi hjemmefra tidligt om morgenen, for det var sommer; og jeg havde en vidunderlig følelse af den guddommelige kærlighed, da vi gik over bakkerne, hvor der ingen træer er, som her, der betager en udsigten, men hvor man ser himlen i hele sin udstrækning, og føler sig omsluttet af Guds evige arme. Men førend vi kom til Hetton blev broder Marlowe grebet af svimmelhed, så at han var bange for at falde, for han overanstrengte sig i sin høje alder med at våge og bede, og gå så mange miles for at tale Guds ord, tilligemed at drive sin håndtering som linnedvæver. Og da vi kom til landsbyen, ventede folk ham der, for han havde bestemt tid og sted, dengang han var der sidst, og de, som ønskede at høre livets ord, havde forsamlet sig der, hvor der var flest huse, for at andre skulle følge deres eksempel. Men han følte, at han ikke kunne stå og prædike, og han var nødt til at lægge sig i den første hytte, vi kom til. Jeg gik da ud at sige det til de ventende, og

havde i sinde at gå ind i ét af husene og læse og holde bøn med dem. Men da jeg gik forbi deres hytter og så de gamle, affældige koner og mændene, som så så forstokkede ud, som om de ikke tænkte mere på sabbatten end de umælende, der aldrig løfter deres øjne til Himlen, da følte jeg en heftig bevægelse i min sjæl, og jeg skælvede, som om en mægtig ånd fo'r ind i mit svage legeme. Og jeg begav mig derhen, hvor den lille flok havde forsamlet sig, og steg op på den lave mur, der var bygget op mod den grønne bakke, og forkyndte ordene, som blev mig indgivet i mængde. Og de samledes omkring mig fra alle hytterne, og mange græd over deres synder og har siden tilhørt Herren. Sådan skete begyndelsen, og siden den tid er jeg fortsat med at prædike."

Dinah havde ladet sytøjet falde, mens hun fortalte dette på sin sædvanlige, ligefremme måde, og med denne troskyldige og tydelige stemme, som hun altid beherskede sine tilhørere med. Nu bukkede hun sig for at tage sytøjet op, og gav sig atter til at arbejde. Mr. Irwine havde hørt efter med megen interesse. Han tænkte: "Det måtte være en underlig snegl, som her ville give sig af med at hovmesterere; lige så godt kunne man give træerne en irettesættelse, fordi de vokser, som de selv vil." – "Og De føler aldrig nogen forlegenhed ved tanken om Deres ungdom og ved den bevidsthed, at De er en smuk, ung kvinde, som mandfolkene gerne fæster deres øjne på?" sagde han til hende.

"Nej, jeg har ikke rum for sådanne følelser, og jeg tror ikke, at folk nogensinde tænker på det. Jeg tror, at når Gud giver sin nærværelse til kende gennem os, da er vi som den brændende busk: Moses agtede slet ikke på, hvad det var for en busk – han så kun Herren i sin glans. Jeg har prædiket for så rå og uvidende

mennesker, som tænkes kan, i landsbyerne omkring Snowfield – mennesker, som ser meget vilde og forstokkede ud; men de har aldrig sagt et uhøfligt ord til mig, men ofte takket mig venligt og gjort plads for mig, når jeg gik igennem den forsamlede flok."

"Det vil jeg tro – det kan jeg godt begribe," sagde mr. Irwine med eftertryk. "Men hvorledes syntes De om Deres tilhørere forleden aften? Var de rolige og opmærksomme?"

"Meget rolige; men jeg så ingen tegn til, at det gjorde særdeles indtryk på dem, undtagen på en ung pige ved navn Bessy Cranage, som jeg ynkedes meget over, da mine øjne faldt på hendes blomstrende ungdom, der var givet til pris for dårskab og forfængelighed. Sidenefter talte jeg med hende under fire øjne, og jeg har den tro, at hendes hjerte blev rørt. Men jeg har lagt mærke til, at der i disse landsbyer, hvor menneskene fører et roligt liv, mens de pløjer jorden og vogter kvæget, hersker en besynderlig ligegyldighed for Guds ord, så ganske modsat de store byer, som Leeds, hvor jeg engang besøgte en hellig kone, som prædiker der. I disse gader med de høje huse, hvor man går som i en fængselsgård, og hvor øret døves af verdslig støj og larm, er der en mærkværdigt rig sjælehøst. Det er måske, fordi forjættelsen er skønnere, når dette liv er så mørkt og trættende, og fordi sjælen føler større hunger, når legemet er ilde tilpas."

"Det er meget sandt; vore markarbejdere vækkes ikke så let, de er næsten lige så sløve som får og køer. Men vi har nogle opvakte håndværksfolk her omkring. De kender uden tvivl Bedes; Seth Bede er jo metodist."

"Ja, jeg kender Seth meget godt, og hans broder Adam lidt. Seth er en net, ung mand – han er ærlig og kommer ingen for nær; og Adam er som patriarken Joseph, med hensyn til hans dygtighed og erfaring, og den godhed, han har for sin broder og sine forældre."

"De ved måske ikke, hvilken ulykke der er vederfaret dem? Deres fader, Matthias Bede, er druknet i aftes i bækken, ikke langt fra deres egen dør. Jeg er på vej hen til Adam."

"Ak, den stakkels, gamle kone!" sagde Dinah, idet hun lod hænderne synke og så medlidende hen for sig, som om hun så genstanden for sin medlidenhed. "Hun vil tage sig det nær; for Seth har fortalt mig, at hun er af en urolig, ængstelig natur. Jeg må se, om jeg kan være hende til nogen hjælp." Da hun rejste sig og begyndte at lægge sit arbejde sammen, kom kaptajn Donnithorne, som nu ikke længere kunne finde noget rimeligt påskud til at blive iblandt mælkefadene, ud af mælkestuen, ledsaget af mrs. Poyser. Mr. Irwine rejste sig nu ligeledes, gik hen til Dinah og sagde, idet han rakte hende hånden:

"Farvel. Jeg hører, De rejser snart herfra; men det er ikke sidste gang, De besøger Deres tante – og jeg håber, vi skal ses igen."

Hans venlighed imod Dinah beroligede fuldkommen mrs. Poyser, og med et ualmindelig strålende ansigt sagde hun: "Jeg har rent glemt at spørge til mrs. Irwine og hendes døtre; jeg håber, de befinder sig vel?"

"Ret vel, mrs. Poyser, undtagen at miss Anna har sin slemme hovedpine i dag. Det er sandt, vi holder alle af den prægtige flødeost, De sendte os – især min moder."

"Det fornøjer mig ret; det er kun sjældent, jeg laver sådan én, men jeg kom i tanker om, at mrs. Irwine holdt så meget af dem. Vær så god at hilse både hende og miss Kate og miss Anna. Det er så længe siden, de har været henne og se mit fjerkræ, og jeg har fået nogle yndige, spraglede kyllinger, sorte og hvide, som miss Kate vist gerne ville have nogle af."

"Jeg skal sige til hende, at hun skal komme og se på dem. Farvel," sagde præsten og steg til hest.

"Rid langsomt i forvejen, Irwine," sagde kaptajn Donnithorne, som ligeledes steg til hest. "Jeg skal indhente dig om et par minutter; jeg skal blot tale med røgteren om hvalpene. Farvel, mrs. Poyser; sig til Deres mand, jeg skal snart komme og slå en lang passiar af med ham."

Mrs. Poyser nejede tilbørligt og så efter de to ryttere, til de var ude af gården, mens svin og fjerkræ var i livlig bevægelse, og lænkehunden var så yderligt opbragt, at den opførte en dans, der hvert øjeblik truede med at sønderrive dens lænke. Mrs. Poyser frydede sig over denne støjende afsked; den var et vidnesbyrd om, at gården var vel bevogtet, og at ingen dagdriver kunne komme ubemærket ind; og først da porten var lukket efter kaptajnen, vendte hun tilbage til køkkenet, hvor Dinah stod med hatten i hånden og ventede på sin tante, for at tale med hende, inden hun begav sig til Lisbeth Bedes bolig.

Mrs. Poyser lod, som om hun ikke så hatten, før hun havde udtalt sin forundring over mr. Irwines adfærd.

"Nå, var mr. Irwine så ikke vred? Hvad sagde han til dig, Dinah? Skændte han ikke på dig, fordi du prædikede?"

"Nej, han var slet ikke vred; han var meget venlig imod mig og særdeles behagelig at tale med. Jeg ved ikke hvorfor, men jeg

har altid tænkt mig ham som en verdslig saddukæer; men hans ansigt er så behageligt som morgensolen."

"Behageligt! Ja, havde du ventet andet?" sagde mrs. Poyser utålmodigt og begyndte igen at strikke. "Jeg skulle rigtignok mene, at hans ansigt er behageligt! Og han er en dannet mand, og har en moder som det dejligste maleri. Du kan rejse landet rundt, uden at finde ét sådant kvindfolk til på seks og tres. Det er en mand, som er værd at se på, når han står på prædikestolen om søndagen! Det er, som jeg siger til Poyser, ligesom når man ser en prægtig hvedeager, eller en græsgang med en herlig hjord; det gør et behageligt indtryk på én. Men sådanne væsener, som I metodister løber efter, de er som en flok skindmagre vantrivninge. Ja, det er de rette til at lære én, hvad man skal tro og gøre, de ser ud, som om de aldrig havde smagt andet end flæskesvær og brødskorper. Men hvad sagde mr. Irwine om de narrestreger, at du havde prædiket på engen?"

"Han sagde blot, at han havde hørt det; det lod ikke til, at han var fortrydelig over det. Men tænk ikke mere på det, kære tante. Han fortalte mig noget, som sikkert vil bedrøve dig, som det bedrøver mig. Thias Bede er druknet i aftes i bækken, og jeg tænker, den gamle moder er utrøstelig. Måske kan jeg være hende til nytte; jeg har taget min hat, og nu går jeg derhen."

"Du kære sjæl! Men du må først have en kop te, mit barn," sagde mrs. Poyser, idet hun gik fra den ene yderlighed til den anden. "Kedlen koger – teen kan være færdig om et øjeblik, og de små kommer vist straks ind for at få deres. Jeg ser gerne, at du går hen til den gamle kone, for du er én, som altid er velkommen, når man er bedrøvet, enten du nu er metodist eller ikke metodist; men hvad det angår, så kommer det an på, hvad

slags kød og blod der er i folk. Nogle oste er lavet af sødmælk, og nogle af skummetmælk, og det gør ikke noget til sagen, hvad man kalder dem, man behøver kun at se dem og at lugte til dem, for at sige, hvilket der er hvilket. Men Thias Bede, det er ingen skade til, at han er af vejen – Gud forlade mig, at jeg siger det – men han har i de sidste ti år kun gjort dem livet surt, som var om ham; og jeg tror, det var godt, om du tog en lille flaske rom med til den gamle kone, for jeg er vis på, hun har ikke så meget som en tår af nogenting til at trøste sig med. Sæt dig ned, mit barn, og stå dig til ro, for du får ikke lov til at gå, førend du har fået en kop te."

Alt imens hun talte, havde mrs. Poyser taget tetøjet ned af hylderne og var på vejen ud til spisekammeret efter brødet, fulgt af Totty, som havde indfundet sig, da der blev raslet med tekopperne. Nu kom Hetty ud fra mælkestuen, og til lindring for sine trætte arme løftede hun dem i vejret og slog hænderne sammen over hovedet.

"Molly," sagde hun med temmelig mat stemme, "gå ud og hent nogle skræppeblade, nu er smørret færdigt."

"Har du hørt, Hetty, hvad der er sket?" spurgte tanten.

"Nej, hvor skulle jeg få noget at høre?" svarede hun i en vranten tone.

"Ikke fordi jeg tror, du bryder dig meget om det, når du får det at høre, for du brød dig ikke om, hvis alle mennesker døde, blot du kunne blive ovenpå og pynte dig i to stive klokketimer. Men enhver anden end du ville bryde sig om, når sådan noget hændte dem, som tænker meget mere på dig, end du fortjener. Men Adam Bede og hele hans slægt kunne gerne drukne for dig – det næste øjeblik stod du ligefuldt for spejlet og knejsede."

"Adam Bede druknet?" sagde Hetty, idet hun lod armene synke og så temmelig forvirret ud, men dog anede, at hendes tante som sædvanlig havde overdrevet, i ét eller andet belærende øjemed.

"Nej, min bedste, nej," sagde Dinah venligt, for mrs. Poyser var gået ud i spisekammeret, uden at værdige hende en nøjere forklaring; "ikke Adam. Det er Adams fader, den gamle mand, der er druknet. Han druknede i aftes i bækken; mr. Irwine har netop fortalt mig det."

"Det er jo skrækkeligt!" sagde Hetty, og så alvorlig, men ikke meget bedrøvet ud; og da Molly nu kom ind med skræppebladene, tog hun dem stiltiende og gik ind i mælkestuen uden at sige mere.

9. Hettys verden

Mens Hetty lagde de brede, grønne blade til rette på det lyse, vellugtende smør, er jeg bange for, at hun tænkte mere på de øjne, kaptajn Donnithorne havde set på hende med, end på Adam og hans sorg. Livlige, beundrende blikke af en ung mand med hvide hænder, guldkæde og uniform, og umådelig rigdom og pragt – det var de varme stråler, som satte strengene i Hettys hjerte i bevægelse og fik dem til at spille deres små, tåbelige melodier igennem, den ene gang efter den anden. Ikke det mægtigste vindstød, eller nogen som helst anden, guddommelig eller menneskelig indflydelse – kun morgen- og aftensolens stråler formåede at aflokke Memnonstatuen sine toner; og vi må lære at lempe os efter den opdagelse, at nogle af disse kunstigt indrettede instrumenter, som kaldes menneskelige sjæle, kun har et meget begrænset toneomfang, og slet ikke vibrerer ved en berørelse, som får andre til at sitre af henrykkelse, eller bæve af sjæleangst.

Hetty var ganske fortrolig med den tanke, at folk godt kunne lide at se på hende. Hun var ikke blind for den kendsgerning, at den unge Luke Britton fra Broxton kom til eftermiddagsprædiken i Hayslope for at få hende at se, og at han ville have gjort langt mere afgørende skridt, hvis hendes onkel Poyser, som ikke havde store tanker om en ung mand, hvis faders jorder var så slette, ikke havde forbudt hendes tante at opmuntre ham ved nogen som helst artighed. Hun vidste også, at mr. Craig, gartneren på godset, var forelsket i hende til op over begge ørene, og at han nylig havde gjort hende en umiskendelig erklæring i sukkersøde stikkelsbær og dejlige

ærter. Hun vidste endnu bedre, at Adam Bede – den høje, ranke, dygtige, retskafne Adam Bede – som var så vel anset af alle der i egnen, og som hendes onkel altid så gerne ville se hos sig om aftenen, fordi, som han sagde, "Adam vidste meget bedre besked om tingenes natur, end så mange andre, der troede at stå langt over ham" – hun vidste, at denne Adam, som i almindelighed var mørk og alvorlig mod andre, og som ikke gav sig af med at løbe efter pigerne, kunne til enhver tid blive både rød og bleg over et ord eller et blik af hende. Det kunne heller ikke undgå Hetty, at Adam var noget mere end folk i almindelighed; han vidste altid noget at sige om enhver ting, kunne lære hendes onkel at sætte stivere til skuret, og havde gjort smørkærnen i stand på et øjeblik; han vidste, hvor meget kastanjetræet var værd, som var blæst omkuld, og hvoraf fugtigheden i murene kom, og hvordan man kunne fordrive rotter; han skrev en smuk hånd, som var god at læse, og kunne regne i hovedet – et talent, som var ganske ukendt iblandt de rigeste forpagtere i denne egn. Han var slet ikke som den tossede Luke Britton, som dengang, da hun fulgte med ham hele vejen fra Broxton til Hayslope, kun en eneste gang havde lukket munden op, og det for at sige, at den grå gås var begyndt at lægge æg. Og hvad mr. Craig angik, han var jo vistnok en meget fornuftig mand, men han var kalveknæet og havde sådan en underlig, syngende stemme; desuden måtte han, selv efter den mildeste bedømmelse, være godt på vej til de fyrretyve.

Hetty var ganske vis på, at hendes onkel gerne så, at hun ægtede Adam. For i de tider var der ikke noget uoverstigeligt grænseskel imellem forpagteren og den agtværdige håndværksmand, og man kunne se dem drikke deres krus øl

sammen, både i hjemmet og på offentlige steder. Martin Poyser søgte ikke på værtshuse, men han holdt af en lun passiar ved sit krus hjemmebryggede øl; og skønt det var morsomt at lære en enfoldig nabo, hvorledes han skulle få penge ud af det, så var det også behageligt, til en forandring, at lære noget af en dygtig karl som Adam Bede. Som en følge deraf havde Adam i de tre sidste år – lige siden han havde haft opsyn med den nye ladebygning – altid været velkommen i forpagtergården, især om vinteraftenen, når hele familien, på patriarkalsk vis, husbonde og madmoder, børn og tyende, var forsamlet i det prægtige køkken, i tilbørlig afstand fra den blussende ild. Og i de sidste to år i det mindste, havde Hetty været vant til at høre sin onkel sige: "Adam Bede arbejder rigtignok nu for løn, men han bliver mester engang, så vist som jeg sidder i denne stol. Mester Burge vil nok gå i kompagni med ham og give ham sin datter til ægte, hvis det er sandt, hvad man siger; den pige, der gifter sig med ham, tager ikke fejl, hvad enten det er til Frue- eller Mikkelsdag," – en bemærkning, som altid vandt mrs. Poysers hjertelige bifald. "Ja," plejede hun at sige, "det er meget godt at få en ung mand, men måske er han en rig nar, og det kan ikke nytte at stoppe lommen fuld af penge, når der er hul i hjørnet. Jeg har altid sagt, jeg ville ikke have en mand uden hoved; for hvad kan det nytte, at man selv har hoved, når man har en nar til mand, som alle ler ad? Lige så godt kunne man pynte sig, for at ride baglæns på et æsel."

Disse udtryk, skønt billedlige, tilkendegav dog tilstrækkeligt mrs. Poysers tænkemåde med hensyn til Adam; og skønt hun og hendes mand måske havde set sagen fra en anden side, hvis Hetty havde været deres egen datter, så var det dog åbenbart, at

Adam havde været et velkomment parti for en fattig slægtning. For hvad andet end et tyende var Hetty blevet, når ikke hendes onkel havde taget sig af hende og opdraget hende til at hjælpe tanten i huset, da dennes helbred, siden Totty blev født, ikke havde tilladt hende andet arbejde end overopsynet med tjenestefolk og børn. Men Hetty havde aldrig givet Adam noget egentligt håb. Selv i de øjeblikke, da hun allertydeligst var sig hans overlegenhed over hendes andre tilbedere bevidst, havde hun aldrig tænkt på at modtage hans hånd. Hun holdt af at vide, at denne kløgtige, skarptseende mand var i hendes magt, og ville være blevet opbragt, hvis han havde givet mindste tegn til at afkaste hendes tyranniske åg og binde sig til den fromme Mary Burge, der ville have været evigt taknemmelig, hvis han i mindste måde havde lagt mærke til hende. "Mary Burge, jovist! sådan en gusten én: når hun tog en stump rødt bånd på, så var hun så gul som en kodriver, og hendes hår var ikke mere krøllet end en dukke garn." Og hver gang Adam blev flere uger borte fra forpagtergården, eller på anden måde lod til at bekæmpe sin lidenskab som tåbelig, sørgede Hetty for at lokke ham tilbage i sit garn ved at se så alvorlig og forknyt ud, som om hun tog sig hans ligegyldighed nær. Men gifte sig med Adam, det var en helt anden ting! Der var intet i verden, der kunne friste hende dertil. Hendes kinder blev ikke en smule rødere, når man nævnede hans navn; ingen gysen gennembævede hende, når hun så ham gå forbi vinduerne, eller uventet komme hende i møde på fodstien; hun følte intet, når hans øjne hvilede på hende, uden den triumferende bevidsthed, at han elskede hende og ikke brød sig om at se på Mary Burge: han kunne lige så lidt vække kærlighedens berusende følelser hos hende, som

det blotte billede af solen formår at vække de slumrende kræfter i plantens fine tråde. Hun så ham som han var – en uformuende mand, der skulle ernære sine gamle forældre, og som foreløbig ikke engang kunne tilbyde hende en sådan overdådighed som den, hun var vant til i sin onkels hus. Og Hetty drømte kun om overdådighed: om at sidde i en stue med tæppe på gulvet, og altid gå med hvide strømper; have store, smukke, moderne ørenringe; have Nottingham-kniplinger i halsen af sin kjole, og noget at komme på sit lommetørklæde, så at det kunne lugte så yndigt som miss Lydia Donnithornes, når hun tog det frem i kirken; og ikke være nødt til at stå tidligt op eller få skænd af nogen. Hun troede, at hun, hvis Adam havde været rig, og havde kunnet give hende alt dette, holdt nok af ham til at kunne gifte sig med ham.

Men i de sidste par uger var hidtil ukendte tanker opståede hos Hetty – ubestemte, atmosfæriske tanker, som ikke formede sig til åbenbare forhåbninger eller udsigter, men frembragte en behagelig, bedøvende virkning, som havde til følge, at hun gik omkring og udrettede sit arbejde i en slags drøm, og som viste hende alting igennem et yndigt, klart slør, som om hun levede, ikke i denne verden af mur- og teglsten, men i en forklaret verden, sådan som solen viser os den i vandet. Hetty havde lagt mærke til, at mr. Arthur Donnithorne gjorde sig megen ulejlighed for at få hende at se; at han altid valgte en plads i kirken, hvorfra han kunne se hende både siddende og stående; at han altid fandt påskud til at se ind i forpagtergården, og altid passede at sige noget, hvorved han nødte hende til at tale med ham og se på ham. Det stakkels barn tænkte sig for øjeblikket ikke mere muligheden af, at den unge squire nogensinde kunne

blive hendes elsker, end en smuk bagerdatter tænker sig muligheden af at blive kejserinde, fordi en ung kejser udmærker hende blandt mængden ved et beundrende smil. Men bagerdatteren går hjem og drømmer om den smukke, unge kejser, og vejer måske melet galt af, mens hun tænker på, hvilken himmelsk skæbne det må være at have ham til mand: og således var der et ansigt og et væsen, der forfulgte stakkels Hetty både i vågen og i sovende tilstand; venlige, ildfulde øjekast havde gennemboret hende og udbredt en forunderlig, lyksalig følelse over hende. De øjne, som udsendte disse øjekast, var rigtignok ikke halvt så smukke som Adams, der undertiden så på hende med en sørgmodig, bønfaldende kærlighed; men de havde fået indpas i Hettys lille, tåbelige indbildning, hvorimod Adams ikke kunne trænge ind i denne atmosfære. I tre uger i det mindste, havde hendes tanker været beskæftiget med at gennemgå i erindringen de ord og blikke, som Arthur havde henvendt til hende; at genkalde sig den følelse, med hvilken hun hørte hans stemme udenfor huset, og så ham træde ind, og blev sig det bevidst, at hans øjne hvilede på hende, og at en høj skikkelse nærmede sig hende i smukke klæder og med en duft lig den, aftenvinden tilvifter os fra en blomsterhave. Tåbelige tanker! som I ser slet intet har til fælles med den kærlighed, som attenårs piger føler i vore dage; men I må erindre, at alt dette fandt sted for tresindstyve år siden, og Hetty var aldeles uopdragen – en simpel forpagterdatter, som en fin herre med hvide hænder forekom som en Gud fra Olympen. Hidtil havde hun endnu aldrig set længere ind i fremtiden end til den næste gang, kaptajn Donnithorne kom til forpagtergården, eller til den næste søndag, hun skulle se ham i

kirken; men nu tænkte hun, at han måske ville se til at møde hende i morgen, når hun gik til Dyrehavsgård – og hvis han talte til hende og fulgtes et stykke vej med hende, når ingen så det! Det var endnu aldrig hændt; og nu, i stedet for at tilbagekalde fortiden, fik hendes indbildningskraft travlt med at udmale, hvad der ville ske i morgen – hvor i Dyrehaven hun skulle se ham komme hende i møde, hvorledes hun ville pynte sig med det nye, rosenrøde bånd, som han aldrig havde set, og hvad han ville sige til hende, for at få hende til at besvare hans øjekast – et øjekast, som hun i tankerne skulle genkalde sig, så lang som dagen var.

Hvorledes kunne Hetty i denne sjælstilstand tage sig Adams sorg nær, eller have tanker for, at stakkels, gamle Thias var druknet? Unge sjæle i så yndige feberdrømme som hendes, er lige så udeltagende som sommerfugle, når de indsuger blomsternes nektar.

Mens Hettys hænder havde travlt med at pakke smørret ned, og hendes hoved var fuldt af forudfølelser om den kommende dag, havde Arthur Donnithorne, som red ved siden af mr. Irwine, ligeledes visse utydelige forestillinger, der beskæftigede ham, alt imens mr. Irwine fortalte om Dinah; – utydelige, dog ikke i den grad, at han ikke følte sig truffen, da mr. Irwine pludselig sagde:

"Hvad var det, der fortryllede dig i mrs. Poysers mælkestue, Arthur? Er du blevet en liebhaver af fugtige stengulve og mælkefade?"

Arthur kendte præsten alt for godt til at tro, at han kunne bilde ham noget ind, derfor svarede han med sin sædvanlige frimodighed:

"Nej, jeg så på den smukke mejerske, Hetty Sorrel. Det er en fuldkommen Hebe, og hvis jeg var kunstner, så ville jeg male hende. Det er forbavsende, hvad man ser for smukke piger blandt forpagterdøtrene, og mandfolkene er så klodsede. Dette simple, runde, røde ansigt, man så tit ser hos mandfolkene – som er kinder alt sammen, ligesom Martin Poysers – det er hos fruentimmerne det yndigste, lille ansigt, man kan tænke sig."

"Nå, jeg har ikke noget imod, at du betragter Hetty i et kunstnerisk lys, men jeg kan ikke tillade, at du nærer hendes forfængelighed og bilder hende ind, at hun er en udmærket skønhed, som endog kan sætte sine herrer fluer i hovedet, for så duer hun ikke til at blive en simpel mands kone, for eksempel den skikkelige Craigs, og jeg tror, han har et godt øje til hende. Den lille taske ser mig ud til at have nykker nok til at gøre en mand hovedet kruset; men det er jo naturens bud, når en skikkelig mand ægter en skønhed. Men siden vi tale om ægteskab, jeg håber, vor ven Adam gifter sig, nu den gamle mand er død. Herefter har han jo kun sin moder at sørge for, og af et ord, som den gamle Jonathan lod falde en dag, da jeg talte med ham, må jeg formode, at han har godhed for den nette, beskedne Mary Burge. Men da jeg talte til Adam om det, blev han forlegen og gav samtalen en anden vending. Det går måske ikke så glat med frieriet, eller måske vil han vente, til han er bedre i vej. Selvstændighed har han for to – men han er måske lidt vel stolt."

"Det ville være et udmærket parti for Adam. Han kunne gå lige ind i forretningen efter gamle Burge, og han ville blive en stolt bygmester, det tør jeg nok sige. Det skulle glæde mig at se ham bosat her i sognet, så var han parat til at blive min

storvezir, når som helst jeg trængte til ham. Vi ville lægge planer i det uendelige til forbedringer og fremskridt. Jeg har vist aldrig set pigen – i det mindste har jeg aldrig set på hende."

"Se på hende næste søndag i kirken – hun sidder ved siden af sin fader, til venstre for prædikestolen. Så behøver du ikke at se slet så meget på Hetty Sorrel. Når jeg er kommet på det rene med mig selv, at jeg ikke har råd til at købe en hund, jeg synes godt om, så lægger jeg ikke mere mærke til den; for hvis den nu fik forkærlighed for mig og så venligt på mig, da kunne let kampen imellem beregning og tilbøjelighed blive alvorligere end jeg ønskede. Jeg gør mig til af min klogskab i dette kapitel, Arthur, og som en gammel karl, der ikke mere har brug for den, overlader jeg den til dig."

"Tak skal du have. Den kan måske komme mig til nytte engang, skønt jeg for øjeblikket ikke ved at have brug for den. Nej, se blot, hvor bækken flyder over. Men skulle vi ikke have en kort galop, nu da vi er nede af bakken?"

Det er den store fordel ved at være til hest; samtalen kan på et øjeblik opløse sig i et trav eller en galop. Vennerne var nu fritaget for al videre samtale, indtil de standsede på den snævre vej bagved Adams hus.

10. Dinah besøger Lisbeth

Klokken fem kom Lisbeth ned ad trappen med en stor nøgle i hånden. Det var nøglen til det værelse, hvor hendes mand lå lig. Hele dagen igennem, undtagen når hun af og til brød ud i lydelige klager, havde hun været uafbrudt beskæftiget med at opfylde de foreløbige pligter mod den døde, med den ærefrygt og nøjagtighed, som skik og brug krævede. Hun havde taget sit lille forråd af bleget linned frem, som hun i mange år havde haft liggende i reserve til denne særlige brug. Det forekom hende som i går – og det var dog så mange somre siden, at hun havde fortalt Thias, hvor dette linned lå, for at han kunne finde det til hende, når *hun* døde, for hun var den ældste af dem. Derpå havde hun med den strengeste nøjagtighed rengjort enhver genstand i det hellige kammer, og bortryddet hvert spor af hverdagslivets beskæftigelser. For det lille vindue, som hidtil havde tilladt den blege måne eller den opstående sol at skinne på den sovende håndværksmand, måtte der nu hænges et smukt, hvidt lagen, for dette var den søvn, der var lige så hellig under de nøgne bjælker som under det gipsede loft. Lisbeth havde endog stoppet en længe forglemt og umærkelig rift i det ternede sengeomhæng; for de øjeblikke var få og kostbare, hvor hun endnu kunne lægge sin agtelse og kærlighed for dagen for den afdøde, som hun ikke kunne tænke sig som ganske bevidstløs. Vore døde er ikke døde for os, før vi har glemt dem; vi kan fornærme og såre dem; de kender vor sorg over, at deres plads er ledig; de ser alle de kærtegn, vi skænker den mindste erindring om deres tilværelse. Og mest af alle tror den gamle bondekone, at hendes døde har bevidsthed. En anstændig

begravelse for sit eget vedkommende var det, som Lisbeth havde tænkt på i sine lykkelige dage, i det dunkle håb, at hun skulle være sig det bevidst, når hun blev båret til kirkegården, fulgt af sin mand og sine sønner; og nu forekom det hende som hendes livs største opgave at sørge for, at Thias fik en anstændig begravelse – under den hvide tjørn, hvor hun engang havde drømt, at hun lå i kisten, men alligevel kunne se solen skinne og lugte de hvide blomster, som der var så mange af den søndag, da hun holdt kirkegang, efter at Adam var født.

Men nu havde hun udrettet alt, hvad der kunne udrettes i dag i den dødes kammer – havde udrettet det alt sammen selv, kun at hendes sønner havde hjulpet hende med at løfte; for hun ville ikke have nogen fra landsbyen til at hjælpe sig, da hun ikke holdt af nabokoner i almindelighed, og hendes veninde Dolly, mr. Burges gamle husholderske, som straks om morgenen, da hun havde hørt, at Thias var død, var kommet for at bevidne hende sin deltagelse, var alt for svagsynet til at være til synderlig nytte. Hun havde lukket døren i lås og holdt nu nøglen i hånden, da hun udmattet kastede sig på en stol, som stod midt på gulvet, hvor hun, til enhver anden tid, aldrig ville have fundet sig i at sidde. Køkkenet havde hun den dag slet ikke gjort noget ved; gulvet var snavset, og klæder og andre ting lå uordentligt omkring. Men hvad der for Lisbeths vanlige orden og renlighed til enhver anden tid ville have været utåleligt, syntes nu at være som det skulle være; det var ganske i sin orden, at alting skulle se uordentligt og forstyrret ud, nu da den gamle mand var kommet af dage på en så bedrøvelig måde: køkkenet burde ikke se ud som om der ingenting var i vejen. Adam, udmattet af dagens besværligheder oven på en så

anstrengende nat, var faldet i søvn på en bænk i værkstedet; og Seth var i bagkøkkenet, i færd med at tænde op, for at få vandet til at koge, og overtale sin moder til at drikke en kop te, en nydelse, som hun kun sjældent tillod sig.

Der var ingen i køkkenet, da Lisbeth kom ind og kastede sig på stolen. Med stirrende øjne betragtede hun al denne bedrøvelige forvirring, som den klare eftermiddagssol oplyste; det var den samme, bedrøvelige forvirring, der herskede i hendes sjæl – denne forvirring, der er uadskillelig fra de første timer af en pludselig sorg, når det går med den stakkels, menneskelige sjæl, som med én, der i søvne bliver hensat iblandt ruinerne af en umådelig by, og vågner op i forfærdelse uden at vide, om det er morgen eller aften – uden at vide, hvorfor eller hvorfra denne grænseløse ødelæggelse er kommet, eller hvorfor også han befinder sig ensom i dens midte.

Til enhver anden tid ville Lisbeths første tanke have været: "Hvor er Adam?" men hendes mands pludselige død havde for i dag atter ladet ham indtage denne første plads i hendes hjerte, som han havde haft for seks og tyve år tilbage: hun havde glemt hans fejl, ligesom vi glemmer vor tidlige barndoms sorger, og tænkte nu kun på den unge ægtemands kærlighed og den gamle mands tålmodighed. Hun vedblev at se sig forvirret om, indtil Seth kom ind og begyndte at rydde op på det lille, runde spisebord, for at sætte sin moders te på det.

"Hvad har du i sinde?" sagde hun i en lidt fortrydelig tone.

"Jeg vil give dig en kop te, moder," svarede Seth kærligt. "Det kan du have godt af; og jeg vil sætte noget af alt dette af vejen, så her kan se lidt mere hyggeligt ud."

"Hyggeligt! Hvor kan du dog tale om at gøre det hyggeligt? Lad det være! Lad det være! Der er ingen trøst mere for mig," vedblev hun grædende, "nu da din stakkels fader er død og borte, som jeg har vasket og lappet om, og lavet mad til i tredive år, og som altid var så fornøjet med alt, hvad jeg gjorde for ham, og som plejede at varte mig op, når jeg var syg, og bringe alting op ad trapperne til mig, nok så net, og som bar drengen, der var så svær som to andre, hele fem miles uden at knurre, bare fordi jeg ville se til min søster. Og han skulle drukne i den bæk, vi kom over den dag, da vi havde haft bryllup og kom hjem sammen, og han havde lavet disse hylder til mig, så jeg kunne sætte mine tallerkener på og andre ting, og var nok så stolt af den, fordi han vidste, det ville fornøje mig. Og han skulle dø, uden at jeg vidste noget deraf, men lå og sov i min seng, som om jeg brød mig om ingenting. Og det skulle jeg opleve! Og vi, som var unge folk engang og troede, det skulle blive så evigt rart, når vi giftede os. Lad det være, dreng, lad det være! Jeg vil ingen te have: jeg bryder mig hverken om mad eller drikke mere. Når den ene ende af broen falder sammen, hvad kan det så nytte, at den anden bliver stående? Jeg kan lige så godt gå bagefter min gamle mand. Der er ingen, der kan vide, om han ikke savner mig."

Fra at tale gik nu Lisbeth over til at jamre sig, mens hun utålmodigt rokkede frem og tilbage på sin stol. Seth, som altid var frygtsom i sin adfærd mod sin moder, fordi han følte, han ingen indflydelse havde på hende, indså, at det ikke kunne nytte at ville overtale eller trøste hende, førend denne heftige sindsbevægelse var gået over; han nøjedes derfor med at passe ilden i køkkenet og lægge sin faders klæder sammen, som havde

hængt til tørre fra om morgenen; han ville ikke foretage sig mere inde i stuen, hvor hans moder var, for ikke yderligere at ophidse hende.

Men da Lisbeth et par minutter havde stønnet og rokket frem og tilbage, blev hun pludseligt stille og sagde højt til sig selv:

"Jeg vil gå og se efter Adam, jeg kan ikke vide, hvor han kan være; og jeg vil have, at han skal gå ovenpå med mig, førend det bliver mørkt, for de øjeblikke, vi endnu kan se på liget, er som den smeltende sne."

Seth hørte dette og sagde, idet moderen rejste sig: "Adam er faldet i søvn i værkstedet, moder. Du skal ikke vække ham. Han var overanstrengt af arbejde og bekymring."

"Vække ham? Hvem taler om at vække ham? Jeg skal ikke vække ham ved at se på ham. Jeg har ikke set ham nu i to timer."

Adam sad på en hård bænk, med hovedet støttet mod armen, som fra skulderen til albuen hvilede på den lange høvlebænk, der stod midt i værkstedet. Det så ud, som om han havde sat sig for at hvile sig et par minutter, og var faldet i søvn i denne stilling, der tydede på træthed og bedrøvelige tanker. Hans ansigt, som ikke havde været vasket siden i går, var blegt og klamt; hans hår hang pjusket omkring panden, og hans lukkede øjne havde dette indfaldne udseende, som følger efter sorg og nattevågen. Hans pande var rynket, og hele hans ansigt udtrykte træthed og smerte. Gyp var ilde til mode, det var tydeligt; den hvilede sin snude på sin herres udstrakte ben og stirrede lyttende mod døren, af og til slikkede den den nedhængende hånd. Den stakkels hund var sulten og urolig, men ville ikke forlade sin herre og ventede med utålmodighed, at scenen skulle forandre sig. Det var på grund af dette, at

Lisbeth, da hun kom ind i værkstedet og nærmede sig Adam så sagte som muligt for ikke at vække ham, straks så sin hensigt tilintetgjort; for Gyp måtte give sin glæde luft i en høj gøen, og i et nu åbnede Adam øjnene og så sin moder stå foran sig. Det var ikke så ganske uligt hans drøm, for i søvne havde han på ny, i en feberagtig tilstand, gennemlevet alt, hvad der var hændt siden dagens frembrud, og hans moder med sin græmmelse og sorg stod stadig for ham. Hovedforskellen mellem virkeligheden og drømmen var den, at i drømmen viste Hetty sig ganske tydeligt for ham, og var til stede selv ved de optrin, hun intet havde at gøre med. Hun var endog med ved bækken; hun gjorde hans moder vred ved at komme der i huset; og han mødte hende med hendes stadsklæder ganske gennemblødte af regnen, dengang han gik til Treddleston for at hente ligsynsmanden. Men hver gang Hetty kom, kunne han være vis på, at hans moder fulgte snart bagefter; og da han åbnede sine øjne, var det slet ikke overraskende at se hende stå foran sig.

"Nå, min dreng, min dreng!" udbrød Lisbeth jamrende, for sorgen, i sin begyndelse, bryder ud på ny, hver gang scenen forandrer sig, "nu har du ingen andre end din gamle moder til at plage dig og være en byrde for dig: din stakkels fader vil aldrig mere ærgre dig; og din moder kan lige så godt gå bagefter ham – jo før, jo hellere – for jeg er ikke mere nogen nytte til. Én gammel kjole er god til at lappe en anden med, men heller ikke til andet. Du vil sagtens hellere have en kone til at lappe dine klæder og lave din mad, end din gamle moder. Og jeg vil kun være jer til byrde, når jeg sidder i kakkelovnskrogen." (Adam vred og drejede sig utålmodigt; mest af alt var han bange for at høre sin moder tale om Hetty.) "Men hvis din fader havde

levet, havde jeg aldrig haft nødigt at gøre plads for en anden, for han kunne ikke bedre have undværet mig, end den ene halvdel af saksen kan undvære den anden. Nej, vi skulle begge have været bort på engang, så havde jeg ikke set denne dag, og så havde én begravelse været nok for os begge."

Her tav Lisbeth, men Adam sad i stum bedrøvelse: i dag kunne han kun tale venligt til sin moder; men denne klage kunne ikke andet end gøre ham vred. Stakkels Lisbeth vidste ikke, hvor skrækkeligt dette virkede på Adam, lige så lidt som en såret hund ved, hvorledes dens jamren virker på dens herres nerver. Som alle klagende kvinder, klagede hun i håb om at få trøst, og at Adam intet sagde, fremskyndede kun en endnu mere bitter klage.

"Jeg ved, det var bedre for dig, når du ikke havde mig, for så kunne du gå, hvorhen du ville, og gifte dig, med hvem du ville. Men jeg har ikke i sinde at sætte mig imod, hvem du så har lyst til at bringe hjem; jeg skal aldrig lukke min mund op for at have noget at udsætte på nogen, for når man er gammel og ingen nytte til, må man være glad for, at man kan få sin føde, selv om man skal døje lidt ondt for den. Og hvis du har kastet din kærlighed på en pige, som ingenting har, og som sætter alting overstyr, når du kunne få den, der kunne gøre dig til noget, så siger jeg ingenting, nu da din fader er død og druknet, for jeg er ikke bedre end et gammelt knivskaft, når bladet er borte."

Adam, ikke i stand til at holde dette længere ud, rejste sig stiltiende fra bænken og gik fra værkstedet ud i køkkenet. Men Lisbeth fulgte efter.

"Vil du da ikke gå ovenpå og se din fader? Nu er alting i stand, og det ville fornøje ham, om du gik op og så ham, for han var

altid så glad, når du var venlig imod ham."

Adam vendte sig om og sagde: "Jo, lad os gå ovenpå. Kom, Seth, lad os gå sammen."

De gik ovenpå, og i fem minutter var alting stille. Da blev nøglen drejet om igen, og man hørte fodtrin på trapperne. Men Adam kom ikke med ned; han var alt for træt og medtaget til at høre længere på sin moders jammerklager, og lagde sig til hvile på sin seng. Aldrig så snart var Lisbeth kommet ind i køkkenet og havde sat sig ned, før hun kastede sit forklæde over hovedet og begyndte at græde og jamre sig og rokke frem og tilbage ligesom før. Seth tænkte: "Nu da vi har været ovenpå, vil hun nok efterhånden blive roligere;" og han gik atter ud i bagkøkkenet for at passe sin smule ild, i det håb, at han snart ville kunne overtale hende til at drikke en kop te.

Lisbeth havde således siddet og rokket og stønnet i mere end fem minutter, da hun pludseligt følte at en hånd blev sagte lagt på hendes, og en mild stemme sagde: "Kære søster, Herren har sendt mig for at se, om jeg kan være dig til nogen trøst."

Lisbeth sad tavs, i en lyttende stilling, uden at tage forklædet fra øjnene. Stemmen var hende ubekendt. Kunne det være hendes søsters ånd, der var vendt tilbage fra de døde efter så mange års forløb? Hun skælvede og vovede ikke at se.

Dinah, som troede, at denne forventningsfulde pause i og for sig var en lindring for den bedrøvede kone, sagde ikke mere straks, men tog stiltiende sin hat af, og da Seth, som havde hørt hendes stemme, kom ind med bankende hjerte, gjorde hun tegn til ham, at han skulle tie stille, lagde derpå sin hånd på ryggen af Lisbeths stol og bøjede sig over hende, for at tilkendegive sin nærværelse.

Langsomt trak Lisbeth forklædet fra ansigtet, og frygtsomt lukkede hun sine dunkle øjne op. Først så hun kun et ansigt – et blegt, uskyldigt ansigt, med kærlige, grå øjne, og det var hende ganske fremmed. Hendes forbavselse tiltog; måske det var en engel. Men i det samme øjeblik havde Dinah atter lagt sin hånd på Lisbeths, og den gamle kone så ned på den. Den var meget mindre end hendes egen, men den var ikke hvid og fin, for Dinah havde aldrig i sit liv haft en handske på, og hendes hånd bar spor af, at hun havde måttet arbejde fra sin tidligste ungdom af. Lisbeth betragtede et øjeblik hånden alvorligt, derpå fæstede hun atter sine øjne på Dinahs ansigt og sagde med tilbagevendende mod, men i en forundret tone:

"Du hører til de arbejdende!"

"Ja, jeg er Dinah Morris og arbejder i bomuldsspinderiet, når jeg er hjemme."

"Å!" sagde Lisbeth langsomt, med vedvarende forundring: "Du kom så sagte ind som skyggen på væggen, og hviskede til mig, så at jeg troede, du var en ånd. Du ligner en, som sidder på graven i Adams nye Bibel."

"Jeg kommer fra forpagtergården. Du kender nok mrs. Poyser – hun er min tante, og hun har hørt om din store sorg og er meget bedrøvet over det; og jeg er kommet for at se, om jeg kan være dig til nogen hjælp i din ulykke; for jeg kender dine sønner, Adam og Seth, og jeg ved, du har ingen datter, og dengang præsten fortalte mig, hvorledes Guds hånd hvilede tungt på dig, da rørtes mit hjerte, og en stemme bød mig at gå til dig og være dig i datters sted i denne trængsel, hvis du vil tillade mig det."

"Ak, nu ved jeg, hvem du er; du er en metodist, ligesom Seth; han har fortalt mig om dig," sagde Lisbeth fortrædeligt, for forundringen havde nu atter veget pladsen for den overvejende smerte. "Du vil vel fortælle mig, at sorg er en god ting, ligesom han altid gør. Men hvad kan det nytte at tale til mig om det? Du kan ikke jage sorgen bort med snak. Du skal aldrig få mig til at tro, at det ikke var bedre for mig, om min gamle mand var død i sin seng, når han endelig skulle dø, og om præsten havde bedet for ham, og jeg havde siddet hos ham og sagt ham, han skulle ikke bryde sig om det onde, jeg havde givet af mig, når jeg var vred, og havde givet ham lidt mad og drikke, så længe han kunne få en smule mad og drikke ned. Men sådan at dø i det kolde vand, når vi var ganske nær ved ham, og ikke vidste det ringeste af det; og når jeg lå og sov, som om han ikke mere kom mig ved, end en landstryger fra Gud ved hvor."

Nu begyndte Lisbeth at græde og rokke frem og tilbage; og Dinah sagde:

"Ja, min bedste, din sorg er stor. Jeg måtte være hårdhjertet, om jeg ville sige, at din ulykke ikke var svær at bære. Gud sendte mig ikke til dig, for at jeg skulle betragte din sorg som ringe, men for at jeg skulle sørge med dig, hvis du vil tillade mig det. Hvis du havde dækket dit bord til et gæstebud og var munter og glad med dine venner, da ville du synes, at det var kønt af dig, om du lod mig komme med og tage del i alle disse gode ting; men jeg vil hellere dele din sorg og dit arbejde med dig, og det ville gøre mig mere ondt, om du nægtede mig det. Vil du vel sende mig bort? Er du vel vred, fordi jeg er kommet?"

"Vred! nej, vist ikke. Hvem siger, jeg er vred? Det var kønt af dig at komme. Men Seth dog, hvorfor giver du hende ikke en

kop te? Du havde så travlt med mig, som ikke behøvede den, men du tænker ikke på dem, som trænger til det. Sæt dig; sæt dig. Du skal ret have tak, fordi du er kommet, for det er kun dårlig løn, du høster, ved at gå over de våde marker for at se til en gammel kone – nej, jeg har ikke selv nogen datter – jeg har aldrig haft nogen – og jeg har heller ikke brudt mig om det, for de piger, det er nogle stakler; jeg ville altid hellere have drenge, som kunne tage sig af én. Og drengene, de gifter sig – jeg kan få døtre nok, måske for mange. Men kom nu, lav teen til, som du holder af den, for jeg har ingen smag i min mund i dag – det smager alt sammen ens – det smager alt sammen af sorg."

Dinah tog sig vel i agt for at sige, at hun havde drukket te, men tog straks imod Lisbeths tilbud, for at formå den gamle kone til selv at nyde noget, hvortil hun så højligt trængte, efter en hel dags fasten og anstrengende arbejde.

Seth var så lykkelig over, at Dinah var kommet, at han ikke kunne andet end tænke, at hendes nærværelse var værd at betale med et liv fuldt af evig kummer; men det næste øjeblik gjorde han sig bebrejdelser over dette – det var jo næsten som om han glædede sig over sin faders bedrøvelige død. Men glæden over at være sammen med Dinah *måtte* ikke desto mindre sejre: det var med den, som med klimaets indflydelse, som ingen kan modstå. Og glæden udbredte sig endog over hans ansigt, så at hans moder, mens hun drak sin te, lagde mærke til det.

"Du kan sagtens tale om, at sorg er en god ting, Seth, for du trives af den. Du ser ud, som om du ikke kendte mere til sorg og kummer, end dengang du var et lille barn og lå vågen i din vugge. For du lå altid stille med åbne øjne, men Adam ville

aldrig ligge et øjeblik stille, når han var vågen. Du var altid som en sæk mel, der aldrig kan støde sig, men for den sags skyld, så var du og din stakkels fader to alen af ét stykke. Men du ser også sådan ud" (her vendte Lisbeth sig om til Dinah). "Det må nok komme af at være metodist. Ikke fordi jeg har noget at udsætte på dig for det, for du ser dog alligevel bedrøvet ud. Nå, hvis metodisterne holder meget af sorg, så kunne de vist få deres lyst styret: det er kun skade, at de ikke kunne få den alt sammen og skille dem ved den, som ikke skøtter om den. Hos mig kunne de have fået nok; for da jeg havde min gamle, da pintes jeg fra morgen til aften; og nu han er borte, er det endnu meget værre."

"Ja," sagde Dinah, idet hun vogtede sig for at sige Lisbeth imod, for hun havde denne fine, kvindelige takt, der hidrører fra en høj grad af deltagelse, "ja, jeg kan huske, at da min kære tante døde, da længtes jeg efter at høre hendes slemme hoste om natten, i stedet for den stilhed, der fulgte, da hun var borte. Men drik nu en kop te endnu, min kære, og spis en lille smule til."

"Men havde du da ingen fader og moder," sagde Lisbeth, idet hun tog koppen, i en mindre gnaven tone, "siden du sørgede så meget over din tante?"

"Nej, jeg har aldrig kendt hverken fader eller moder; min tante har taget sig af mig, fra jeg var lille. Hun havde ingen børn, for hun var ikke gift, og hun opdrog mig med så megen kærlighed, som om jeg havde været hendes eget barn."

"Nå, det var et godt stykke arbejde for et ene kvindfolk at klække sådan et dæggelam op. Men du var vist ikke slem at komme til rette med, for du ser ud, som om du aldrig i dit liv

havde været vred. Men hvad gjorde du, dengang din tante døde? Og hvorfor kom du ikke hertil, siden mrs. Poyser også er din tante?"

Da Dinah så, at hun havde tilvendt sig Lisbeths opmærksomhed, fortalte hun hende sin ungdoms historie – hvorledes hun var opdraget til strengt arbejde, og hvad Snowfield var for et sted, og hvor usselt et liv mange mennesker førte der – alt, hvad hun kunne tro at have interesse for Lisbeth. Den gamle kone hørte efter og glemte at være fortrædelig, påvirket, uden selv at mærke det, af Dinahs milde ansigt og stemme. Lidt efter lod hun sig formå til at lade køkkenet gøre ryddeligt; for Dinah ønskede det særdeles, da hun troede, at Lisbeth, når hun så, at alting var ordentligt og hyggeligt, snarere ville lade sig bevæge til at tage del i den bøn, som hun længtes efter at opsende for hende. Imidlertid gik Seth ud at hugge brænde, idet han formodede, at Dinah ønskede at være alene med hans moder.

Lisbeth holdt øje med hende, mens hun gik omkring på sin stille vis, og sagde omsider: "Du forstår dig godt på at rydde op. Jeg skulle ikke have noget imod at have dig til datter, for du ville da ikke sætte fortjenesten overstyr til fine klæder og anden ødselhed. Du er ikke som pigerne her omkring. Folk må nok være anderledes i Snowfield end de er her."

"Mange af dem fører et ganske andet liv," sagde Dinah; "deres arbejde er forskelligt – nogle arbejder i spinderiet, og mange i minerne i de omkringliggende landsbyer. Men menneskets hjerte er over alt det samme, og der er denne verdens børn og lysets børn hos os, såvel som andetsteds. Men der er mange flere metodister end her på egnen."

"Nå, jeg vidste ikke, at metodisternes kvindfolk var som du, for der er nu Will Maskerys kone, som man siger er metodist i et og alt, hun er slet ikke rar at se på. Jeg ser lige så gerne på en skrubtudse. Og jeg tror, jeg ville ikke have noget imod, at du blev her og sov, så kunne jeg se dig her i morgen tidlig. Men måske venter de dig hos mester Poysers."

"Nej," sagde Dinah, "de venter mig ikke, og jeg vil gerne blive, hvis jeg må."

"Nå, godt, her er plads; jeg har redt min seng i det lille kammer over bagkøkkenet, og du kan ligge ved siden af mig. Jeg vil gerne have dig at tale med i nat, for du har en rar måde at tale på. Den minder mig om svalerne, som byggede under taget forrige år, og som sang så sagte om morgenen. Og min gamle, han var så kær af de fugle! og det var Adam med, men de er ikke kommet igen i år. Måske de også er døde."

"Se så," sagde Dinah, "nu er køkkenet i stand, og nu, kære moder – for i aften er jeg din datter, ved du – ville jeg gerne, at du skulle vaske dit ansigt og tage en ren kappe på. Husker du, hvad David gjorde, da Gud tog hans barn fra ham? Medens barnet endnu var i live, fastede han og bad til Gud, at han måtte beholde det, og han ville hverken spise eller drikke, men lå på gulvet hele natten og bad indstændigt til Gud. Men da han hørte, at det var dødt, stod han op og vaskede og salvede sig, og skiftede sine klæder og spiste og drak; og da man spurgte ham, hvor det kunne være, at han havde hørt op at sørge, nu da barnet var dødt, sagde han: "Mens barnet endnu var i live, fastede og græd jeg, for jeg tænkte, hvem kan vide, om Gud vil være mig nådig og lade barnet leve? Men nu, da han er død,

hvorfor skulle jeg nu faste? Kan jeg bringe ham til live igen? Jeg skal gå til ham, men han skal ikke vende tilbage til mig.""

"Ja, det er et sandt ord!" sagde Lisbeth. "Nej, min gamle mand vil ikke komme tilbage til mig, men jeg skal gå til ham – jo før, jo bedre. Nå, du kan gøre med mig, hvad du vil: der ligger en ren kappe i denne skuffe, og nu går jeg ud i køkkenet og vasker mit ansigt. Og Seth, du kan tage Adams nye Bibel ned med billederne i, så kan hun læse et kapitel for os. Nå, jeg kan godt lide de ord – jeg skal gå til ham, men han kommer ikke tilbage til mig."

Dinah og Seth takkede begge i stilhed deres gud for den sindsro, der var kommet over Lisbeth. Det var netop hvad Dinah havde villet opnå ved al sin deltagelse. Fra sin tidligste ungdom havde hun samlet erfaring blandt de syge og de sørgende, blandt forhærdede og i armod og uvidenhed forknyttede sjæle, og vidste på det nøjagtigste, på hvilken måde man bedst kunne røre deres hjerte og formå dem til at høre trøstens og påmindelsens ord. Som Dinah udtrykte sig: "Det kom aldrig an på hende selv; men det blev altid indgivet hende, når hun skulle tie, og når hun skulle tale." Og er vi ikke alle enige om at give hurtige tanker og ædle tilskyndelser navn af inspiration? Efter den nøjagtigste undersøgelse af den åndelige proces, må vi endnu sige som Dinah, at vore mest ophøjede tanker og vore bedste gerninger bliver os indgivet.

Og således holdtes der nu andagt – tro, håb og kærlighed udstrømmede i denne aftenstund i det lille køkken. Og den stakkels, gamle Lisbeth, uden at holde fast ved noget bestemt begreb, og uden just at gennemgå en række af religiøse sindsbevægelser, havde dog en ubestemt fornemmelse af

godhed og kærlighed, og af en vis retfærdighed, der gik igennem dette sørgelige liv. Hun kunne ikke forstå sorgen; men for øjeblikket følte hun, påvirket af Dinahs formående ånd, at hun måtte være rolig og tålmodig.

11. I hytten

Klokken var ikke mere end halv fem den næste morgen, da Dinah, ked af at ligge vågen og høre på fuglene, og se det tiltagende dagskær gennem det lille tagvindue, stod op og begyndte at klæde sig på uden mindste støj, for ikke at forstyrre Lisbeth. Men en anden var allerede på benene og var gået ned ad trappen med Gyp foran. Lyden af hundens poter var et ufejlbarligt kendetegn på, at det var Adam, der var gået ned; men det vidste Dinah ikke, og hun troede snarere, det måtte være Seth, da denne havde fortalt hende, at Adam havde arbejdet hele den foregående nat. Men Seth var først vågnet, da han hørte døren blive lukket op. Den foregående dags begivenheder, i forening med Dinahs uventede nærværelse, havde bragt hans sind i en ualmindelig bevægelse, som ikke blev modvirket af nogen legemlig anstrengelse, for han havde ikke arbejdet, som han plejede; derfor indfandt søvnen sig først, efter at han havde ligget flere timer vågen i sengen, og derfor sov han i dag en tryggere morgensøvn, end han plejede.

Men Adam følte sig styrket af sin lange søvn, og med sin sædvanlige higen efter at være i virksomhed, længtes han efter at begynde den nye dag og overvinde sin bedrøvelse ved hjælp af sin stærke arm og sin stærke vilje. En hvid tåge lå over dalen; det ville blive en smuk, varm dag, og han ville give sig til at arbejde, så snart han havde fået sin morgenmad.

"Alting kan bæres, så længe som man blot kan arbejde," sagde han ved sig selv; "tingenes natur forandrer sig ikke, skønt vort eget liv synes at være idel forandring. At kvadrattallet af fire er seksten, og at man må forlænge vægtstangen i forhold til sin

vægt, det er lige så sandt, når man er ulykkelig, som når man er lykkelig; og det bedste ved arbejdet er, at det nøder os til at tænke på andet end os selv."

Da han havde hældt koldt vand over sit hoved og ansigt, var han ganske sig selv igen og med så spillende sorte øjne som altid, og med det tykke, sorte hår ganske glinsende af vandet gik han ind i værkstedet for at søge træ ud til sin faders ligkiste, i den hensigt, at han og Seth skulle tage det med til Jonathan Burge, og der lade en af folkene lave kisten, for at hans moder ikke skulle se eller høre dette bedrøvelige arbejde gå for sig hjemme.

Han var lige kommet ind i værkstedet, da hans skarpe øre opfangede lyden af lette, hurtige trin på trapperne – ganske bestemt ikke hans moders. Han var i sin seng og sov, dengang Dinah kom om aftenen, og nu kunne han ikke begribe, hvem det kunne være. En tåbelig tanke faldt ham ind og gjorde ham forunderlig til mode. Som om det kunne være Hetty! Hun var den sidste af alle, som der var rimelighed for, at det kunne være. Og dog havde han ikke lyst til at gå og se, og få vished om, at det var en anden. Han stod og lænede sig til et bræt, som han havde taget fat på, og lyttede til en lyd, som hans indbildningskraft udtydede så behageligt for ham, at en svag rødme fo'r over hans kække ansigt. De lette fodtrin bevægede sig i køkkenet, ledsaget af lyden af en fejekost, der næppe gjorde så megen støj som den letteste vind, der fejer efterårsløvet hen ad den støvede landevej; og Adams indbildning fremmanede et ansigt med mørke, funklende øjne og skælmske smilehuller, der så tilbage over denne kost, og en trind skikkelse, der bøjede sig en smule for at holde på skaftet. En meget tåbelig tanke – det *kunne* ikke

være Hetty; men den eneste måde at få denne urimelighed ud af hovedet, var at gå og se, *hvem* det var, for, som han stod der og lyttede, nærmede hans indbildning sig mere og mere til overbevisning. Han satte brættet fra sig og gik til køkkendøren.

"Hvordan har du det, Adam Bede?" spurgte Dinah med sin rolige, velklingende stemme, idet hun holdt op med at feje, og fæstede sine milde, alvorlige øjne på ham. "Jeg håber, du har samlet kræfter igen til at bære dagens byrde og hede."

Det var som at drømme om solskin og vågne i måneskin. Adam havde set Dinah nogle gange, men altid i forpagtergården, hvor han ikke lagde synderligt mærke til andre kvinder end Hetty, og det var først i de sidste par dage, at han havde begyndt at ane, at Seth var forelsket i hende, så at han hidtil ikke havde henvendt sin opmærksomhed på hende for broderens skyld. Men nu gjorde hendes slanke figur, hendes tarvelige, sorte kjole og hendes blege, milde ansigt virkelighedens stærke indtryk på hans forudindtagne indbildning. I de første par øjeblikke gav han intet svar, men så på hende med dette prøvende blik, man betragter en genstand med, som man pludselig begynder at interessere sig for. Dinah følte, for første gang i sit liv, en pinlig selvbevidsthed; der var i denne kraftfulde mands mørke, gennemtrængende blik noget, som var så forskelligt fra hans broder Seths milde og frygtsomme væsen. Hun rødmede let, og ved at mærke det, rødmede hun endnu mere. Denne rødmen vækkede Adam af sine tanker.

"Jeg blev ganske overrasket; det var smukt af dig at se til min moder i hendes bedrøvelse," sagde han i en venlig og taknemmelig tone, for han havde straks fundet grunden til

hendes komme. "Jeg håber, min moder skønnede på, at du kom," tilføjede han, lidt ængstelig over, hvad modtagelse Dinah vel havde fået.

"Ja," sagde Dinah og tog atter fat på sit arbejde, "det lod til, at hun følte sig oplivet derved, og hun har haft god ro i nat, af og til; hun sov trygt, da jeg gik fra hende."

"Hvem bragte efterretningen til forpagtergården?" spurgte Adam, idet hans tanker vendte tilbage til Hetty; han gad nok vidst, om *hun* havde følt noget ved det.

"Det var præsten, mr. Irwine, der fortalte det, og min tante var så bedrøvet på din moders vegne, da hun hørte det, og ønskede, jeg skulle gå herhen; og jeg er vis på, min onkel er lige så, nu da han må have hørt det, for i går var han hele dagen i Rosseter. Du vil være velkommen der, så snart du får tid til at gå derhen, for der er ingen i hele huset, som ikke er glad ved at se dig."

Dinah, med sin sympatetiske anelse, vidste meget vel, at Adam længtes efter at høre, om Hetty havde talt om deres sorg; men hun var alt for strengt sandfærdig til at opdigte noget, selv i en kærlig hensigt, og derfor fandt hun på at sige noget, hun stiltiende kunne indbefatte Hetty i. Kærlighed er fuld af selvbedrag – den er som et barn, der leger skjul med sig selv; den finder behag i forsikringer, som den alligevel ikke fæster lid til. Adam syntes så godt om, hvad Dinah havde sagt, at han straks havde hovedet fuldt af det næste besøg, han skulle aflægge i forpagtergården, hvor Hetty måske ville være venligere imod ham, end hun før havde været.

"Men du selv bliver der ikke længere?" sagde han til Dinah.

"Nej, jeg vender tilbage til Snowfield på lørdag, og jeg må gå tidligt til Treddleston for at træffe fragtmanden. Derfor må jeg tilbage til forpagtergården i aften, så jeg kan tilbringe den sidste dag hos min tante og hendes børn. Men jeg kan blive her hele dagen, hvis din moder kunne ønske det; og hun lod til at synes om mig i aftes."

"Ja, så vil hun vidst gerne beholde dig i dag, for dem, som moder synes om i begyndelsen, kan man være vis på, at hun kommer til at holde af; men hun har den besynderlighed, at hun ikke kan lide unge piger. Men det forstår sig," blev Adam smilende ved, "at hun ikke kan lide andre unge piger, er da ingen grund til, at hun ikke skulle kunne lide dig."

Under denne samtale havde Gyp siddet tavs og ubevægelig, imens den afvekslende betragtede sin herres ansigt for at iagttage dets udtryk, og holdt øje med Dinahs bevægelser i køkkenet. Det venlige smil, hvormed Adam ytrede de sidste ord, var åbenbart afgørende for Gyp, med hensyn til det lys, hvori den fremmede skulle betragtes, og da hun vendte sig om, efter at have sat fejekosten til side, gik den hen til hende og snusede på en venskabelig måde til hendes hånd.

"Du ser, Gyp byder dig velkommen," sagde Adam, "og den er meget sen til at byde fremmede velkommen."

"Stakkels hund!" sagde Dinah og klappede dens lodne, grå pels, "jeg bilder mig ind, at de umælende gerne ville tale, og at det piner dem ikke at kunne. Jeg kan ikke gøre ved, at det altid gør mig ondt for hundene, skønt det måske er uden grund. Men de kan vistnok føle mere, end de forstår at udtrykke, for vi kan, med alle vore ord, dog ikke nær sige, hvad vi føler."

Seth kom nu ned og glædede sig, da han hørte Adam tale med Dinah; han ønskede, at Adam skulle vide, hvor meget bedre hun var, end alle andre kvinder. Men efter at de havde vekslet et par ord med hinanden, tog Adam ham ind i værkstedet for at tale med ham om kisten, og Dinah fortsatte sin rengøring.

Da klokken var seks, var de alle ved morgenmaden tillige med Lisbeth, i et køkken så rent, som hun selv kunne have gjort det. Vinduet og døren var åbne, og blomsterduft fra den lille strimmel have ved siden af hytten, strømmede ind sammen med den friske morgenluft. I begyndelsen sad Dinah ikke, men gik omkring og vartede de andre op med varm havresuppe og ristet hvedekage, som de var vant til, for Seth havde nøjagtigt måttet sige hende, hvad hans moder plejede at give dem til morgenmad. Lisbeth havde været ualmindeligt tavs, siden hun kom ned; hun måtte formodentlig have nogen tid til at sætte sig ind i denne tingenes tilstand, hvor hun kom ned som en fornem dame, der fandt alt sit arbejde gjort, og sad stille og lod sig opvarte. Disse nye indtryk syntes at udelukke erindringen om hendes sorg. Omsider, da hun havde smagt på suppen, brød hun tavsheden:

"Den suppe kunne have været dårligere," sagde hun til Dinah, "jeg kan da spise den, uden at det vender sig i mig. Den kunne uden skade have været en smule tykkere, og jeg selv kommer altid en kende mynte i; men hvor kunne du vide det? Det er ikke rimeligt, at drengene får nogen, der laver deres suppe, som jeg har lavet den; det er godt, om de i det hele taget får nogen, der vil lave suppe til dem. Men du kunne blive god, når du fik en smule anvisning, for du kan stå tidligt op om morgenen, så at

ingen kan høre dig, og det kan nok gå an, som du har gjort huset rent."

"Kan nok gå an?" sagde Adam. "Ih, jeg synes såmænd huset ser meget godt ud; jeg ved ikke, hvordan det skulle være ellers."

"Nej, du ved ikke; hvor skulle du vel også kunne vide det? Mandfolkene forstår sig ikke på, om et gulv er rent, eller det bare er jaget over med en kost. Men du forstår dig nok på, om din havresuppe er, som du plejer at få den, og så kan du måske engang indse, at der dog var noget, din moder duede til."

"Dinah," sagde Seth, "kom dog nu og sæt dig ned, at du selv kan få noget. Vi er alle forsynet."

"Ja vist, kom og sæt dig – kom," sagde Lisbeth, "og spis en smule; du kan nok trænge til det, siden du allerede har været på benene i halvanden time. Kom, mit barn," tilføjede hun i en kærlig tone, da Dinah satte sig ved siden af hende; "jeg vil nødig miste dig, men du kan vel sagtens ikke blive ret længe. Med dig kunne jeg komme bedre ud af det, end med de fleste andre."

"Jeg kan blive til i aften, hvis du ønsker det," sagde Dinah. "Jeg ville gerne blive længere, hvis jeg ikke måtte hjem til Snowfield på lørdag, og være hos min tante i morgen."

"Var det mig, så rejste jeg ikke hjem igen. Min gamle var fra den kant, men han tog derfra, da han var ung, og det gjorde han ret i, for han sagde, der var ingen træer, og det havde været en dårlig egn for en tømrer."

"Ja," sagde Adam, "jeg kan huske, at fader fortalte mig, da jeg var en lille dreng, at hvis han nogensinde ville gøre forandring, så ville han drage syd på. Men det ved jeg dog ikke så lige. Bartle Massey siger – og han kender de sydlige lande – at nordboerne er af en bedre race end sydboerne, højere og stærkere af

legemsbygning. Og så siger han, at i nogle af disse lande er der så fladt som bag på ens hånd, og man kan ingenting se i afstand, uden at klatre op i de højeste træer. Det holdt jeg ikke af: når jeg går på arbejde, kan jeg nok lide, at min vej skal føre mig over en smule bakke, hvorfra jeg kan se markerne omkring mig, og en bro, eller en by, eller en smule kirketårn hist og her. Så føler man, at verden er stor, og at der er andre end vi, der arbejde både med hoved og hænder."

"Jeg holder mest af bakkerne," sagde Seth, "når skyerne hænger én over hovedet, og man ser solen skinne så langt borte, over Loamford-vejen, som jeg har set det så tit i den senere tid, i stormfuldt vejr: da forekommer det mig, som om jeg så Himlen, hvor der er idel glæde og solskin, mens dette liv er mørkt og fuldt af skyer."

"O, jeg elsker Stonyshire," sagde Dinah; "jeg brød mig ikke om at drage til de lande, hvor der er korn og kvæg i overflødighed, og hvor jorden er så jævn og så let at gå på, og vende ryggen til de nøgne klipper, hvor de fattige lever sådant et usselt liv, og mændene tilbringer deres liv i minerne, langt borte fra solens lys. Det er en velsignet ting på en mørk, kold dag, når skyerne hænger tungt over éns hoved, at føle Guds kærlighed i sin sjæl, og bringe den med sig ind i de usle, nøgne stenhytter, som er blottede for alt andet."

"Ja, det er godt nok," sagde Lisbeth, "men de forsultne mennesker skulle hellere rejse ud af det magre land, så var der færre munde til det knappe brød. Men," vedblev hun, idet hun henvendte sig til Adam, "tal du blot ikke om at gå syd på eller nord på, og lade din fader og moder blive på kirkegården, og

rejse til et land, som de ikke kender noget til. Jeg får aldrig ro i min grav, når jeg ikke ser dig på kirkegården om søndagen."

"Vær kun ikke bange, moder," sagde Adam; "havde jeg villet gå, så var jeg gået for længe siden."

Han var færdig med sin morgenmad nu og rejste sig, mens han talte.

"Hvad vil du nu?" spurgte Lisbeth. "Tage fat på din faders kiste?"

"Nej, moder," sagde Adam; "vi vil tage brædderne med til landsbyen og få den lavet der."

"Nej, min dreng, nej," udbrød Lisbeth heftigt jamrende, "du vil dog vel ikke lade en fremmed lave din faders kiste? Hvem kunne lave den så godt som du? Og han, som forstod sig på, hvad der var godt gjort, og som har en søn, der er den dygtigste i hele landsbyen og Treddleston med."

"Godt, moder, hvis det er dit ønske, så laver jeg kisten her hjemme; men jeg troede ikke, du holdt af at høre os arbejde på den."

"Og hvorfor skulle jeg ikke det? Det er jo noget, der må gøres, enten jeg nu holder af det eller ikke. Der er ingenting i denne verden, jeg holder af. Den ene mundfuld er lige så god som den anden, når man ingen smag har for maden. Du må give dig i færd med den nu straks. Der må ingen anden røre ved kisten end du."

Adams øjne mødte Seths, som temmelig alvorligt så på ham.

"Nej, moder," sagde han, "jeg samtykker ikke i at lave den, uden at Seth hjælper med, hvis den skal laves her hjemme. Jeg går til landsbyen i formiddag, for mr. Burge har brug for mig,

og Seth kan blive hjemme og begynde på kisten. Jeg skal være hjemme til middag, og så kan han gå."

"Nej, nej," vedblev Lisbeth hårdnakket og gav sig til at græde, "jeg har nu sat mig i hovedet, at du skal lave din faders kiste. Men du er så stivsindet og så egenrådig, du vil aldrig gøre, hvad din moder siger. Du var tit vred på din fader, dengang han levede; nu han er død, må du være desto bedre imod ham."

"Tal ikke mere om det, Adam," sagde Seth venligt, skønt man kunne høre, at det kostede ham overvindelse, "moder har ret. Lad mig gå på arbejde, og bliv du hjemme."

Han gik straks ind i værkstedet, fulgt af Adam, mens Lisbeth, som maskinmæssigt gjorde, som hun var vant, begyndte at rydde af frokostbordet, som om hun ikke længere ønskede, at Dinah skulle indtage hendes plads. Dinah sagde intet, men benyttede lejligheden til stiltiende at gå ind til brødrene i værkstedet.

De havde allerede taget deres forklæder og papirshuer på, og Adam stod med sin venstre hånd på Seths skulder, mens han med hammeren i den højre pegede på nogle brædder, som de så på. De vendte ryggen mod døren, da Dinah kom ind, og hun kom så sagte, at de ikke opdagede hendes nærværelse, før de hørte hende sige: "Seth Bede!" Seth studsede, og de vendte sig begge om. Dinah lod til ikke at se Adam og fæstede sine øjne på Seth, mens hun med rolig venlighed sagde:

"Jeg vil ikke sige farvel. Jeg skal se dig igen, når du kommer fra arbejde. Det er mere end tidsnok, når jeg er hjemme, inden det bliver mørkt."

"Tak, Dinah; jeg ville gerne følge dig hjem endnu engang. Det bliver måske den sidste."

Seths stemme skælvede. Dinah rakte ham sin hånd og sagde:

"Du vil have fred i din sjæl i dag, Seth, for din kærlighed og overbærenhed med din gamle moder."

Hun vendte sig om og forlod værkstedet lige så hurtigt og stille, som hun var kommet ind. Adam havde hele tiden betragtet hende opmærksomt, men hun havde ikke set på ham. Så snart hun var gået, sagde han:

"Det er intet under, Seth, at du holder af hende. Hun har et ansigt som en lilje."

Seths hjerte fo'r ham op på læberne; han havde endnu aldrig tilstået Adam sin hemmelighed, men nu lettede han sin sjæl ved at svare:

"Ja, Addy, jeg holder af hende – alt for meget, er jeg bange for. Men hun elsker ikke mig, min ven, kun som det ene Guds barn elsker det andet; og anderledes vil hun aldrig elske nogen mand – den tro har jeg."

"Det er der ingen, der kan vide. Min dreng; du må ikke tabe modet. Hun er af en finere bonitet end de fleste piger, det kan jeg godt se. Men er hun end bedre i alle andre henseender – om kærligheden gælder det næppe."

Der blevikke sagt mere. Seth gik til landsbyen, og Adam begyndte at arbejde på kisten.

"Gud hjælpe ham, og mig med," tænkte han, da han tog fat på brættet, "det kan blive svært nok for os – – strengt arbejde både udvendigt og indvendigt. Det er en besynderlig ting at tænke sig, at en mand, som kan løfte en stol med sine tænder og gå halvtreds miles som ingenting, kan skælve og blive både rød og bleg, over et blik alene af et eneste kvindfolk blandt alle dem, som er til. Det er en hemmelighed, som vi ikke kan gøre rede

for; men vi kan da, for den sags skyld, heller ikke gøre rede for, at sæden spirer."

12. I skoven

Den samme torsdagmorgen, da Arthur Donnithorne gik omkring i sit påklædningsværelse og så genskinnet af sin egen, behagelige person i de gammeldags spejle, mens Faraos datter og hendes piger, som skulle have passet på den lille Moses, stirrede ned på ham fra et smudsigt, olivengrønt tapet, holdt han et hemmeligt råd med sig selv, som, på den tid, da hans tjener bandt det sorte silkebind om hans skulder, endte med, at han tog en fast beslutning.

"Jeg har i sinde at tage en uges tid eller så til Eagledale for at fiske," sagde han højt. "Du skal tage med mig, Pym, klokken halv tolv; hold dig færdig til den tid."

Den sagte fløjten, som havde hjulpet ham til at tage denne beslutning, gik nu over til den højeste tenor, og i korridoren, som han fo'r igennem, lød hans yndlingssang: "Når menneskets hjerte af sorg er opfyldt." Det var ingen heroisk sang; ikke desto mindre forekom Arthur sig selv meget heltemodig, da han med lange skridt nærmede sig stalden for at give ordrer angående hestene. Hans eget bifald var ham uundværligt, og det var ikke så ganske let at vinde; det kunne kun ske ved tilbørlig fortjeneste. Han havde endnu aldrig forspildt dette bifald, og han havde betydelig tillid til sine egne dyder. Ingen ung mand kunne mere åbent tilstå sine fejl, oprigtighed var én af hans yndlingsdyder; og hvorledes kan en mands oprigtighed ses i sin fulde glans, med mindre han har nogle få svagheder at tale om? Men han havde den behagelige selvtillid, at hans fejl alle var af en ædel slags – heftig, opbrusende, løveagtig; aldrig lumsk og krybende. At være slet, fej eller grusom, var ikke muligt for

Arthur Donnithorne. "Nej! jeg er en pokkers karl til at komme i forlegenhed, men jeg sørger altid for, at det kommer til at gå ud over mig selv." Men uheldigvis er forlegenheder ikke i besiddelse af nogen, dem egen, poetisk retfærdighed, og de ville undertiden hårdnakket nægte at lade deres værste følger gå ud over den egentlige ophavsmand, til trods for hans lydeligt udtalte ønske. Det måtte alene tilskrives denne ufuldkommenhed i tingenes ordning, hvis Arthur nogensinde havde bragt andre end sig selv i forlegenhed. Han var godmodig i højeste grad; og alle hans forestillinger om fremtiden, når han skulle bestyre godset, drejede sig om lykkelige, velstående forpagtere, der tilbad deres godsejer, som ville være et mønster på en engelsk gentleman – herregård af første rang, alting elegant og smagfuldt – muntert hus – den prægtigste hingst i Loamshire – åben pung for alle offentlige udgifter – kort sagt, alting så forskelligt som muligt fra hvad der nu var forbundet med navnet Donnithorne. Og én af de første, gode gerninger, han ville udøve i denne fremtid, skulle være at forhøje Irwines indtægter for præstekaldet i Hayslope, så at han kunne holde hest og vogn til sin moder og sine søstre. Hans inderlige hengivenhed for præsten skrev sig fra den tid, da han gik med kjole og bukser. Det var en halvt sønlig, halvt broderlig hengivenhed; – så broderlig, at han foretrak Irwines selskab for de fleste yngre mænds, og så sønlig, at han meget nødig ville pådrage sig Irwines dadel.

Man ser, at Arthur Donnithorne var "en skikkelig fyr" – det var alle hans kammeraters mening om ham: han kunne ikke tåle at vide nogen utilfreds; han ville, selv når han var allermest vred, have taget sig det nær, om der var vederfaret hans

bedstefader noget ondt; og den velvilje, som han nærede for det hele køn, kom selv hans tante Lydia til nytte. Om han ville have selvbeherskelse nok til altid at være så ufordærvet og så godgørende, som hans gode natur bragte ham til at ønske, var endnu et uafgjort spørgsmål: Man erindrer, han var kun én og tyve år; og vi undersøger ikke karakteren alt for nøje, når talen er om en ung, smuk mand, hvis formue vil blive stor nok til at dække utallige små synder – som, hvis han skulle være så uheldig at brække en mands ben ved at køre for rask, vil have råd til at give ham en anselig pension; eller, hvis han skulle forspilde et fruentimmers tilværelse, vil vide at bøde på det ved kostbare bonbons, som han selv pakker ind og skriver uden på. Det ville være latterligt, om vi ville være nøjeseende i sådanne tilfælde, ret som om det var vor skriftefaders karakter, vi skulle undersøge. Vi bruger almindelige, omfattende udtryk, når vi taler om en ung, velhavende mand af god herkomst; og damerne med den opfattelsesevne, som er et særkende for deres køn, vil straks kunne se, at han er "et net menneske." Efter sandsynlighedsregningen vil han komme igennem verden, uden at forarge nogen – et skib, der er skikket til at gå til søs, og som ingen vil vægre sig ved at assurere. Skibe er visseligen udsat for tilfælde, der undertiden kan gøre én eller anden fejl i deres bygning synlig, som i smult vande aldrig var blevet opdaget; og mangen en "skikkelig fyr" har, ved omstændighedernes uheldige kombination, haft en lignende skæbne.

Men vi har ingen gyldig grund til ugunstige forudsigelser med hensyn til Arthur Donnithorne, som i denne morgenstund har vist, at han var i stand til at tage en fornuftig, på

samvittigheden bygget, beslutning. Så meget er tydeligt, at naturen har sørget for, at han aldrig med selvtilfredshed vil gå langt bort fra den rette vej; han vil aldrig komme ud over denne syndens grænse, hvor han bestandig vil blive foruroliget af angreb fra den modsatte side. Han vil aldrig blive en tilbeder af lasten og bære dens ordener i sit knaphul.

Klokken var omtrent ti, og solen skinnede lifligt; alting var forfrisket af gårsdagens regn. Det er meget behageligt en sådan morgenstund, når man pønser på en udflugt, at begive sig gennem en tør grusgang på vejen til stalden. Men staldlugten, som i en tingenes naturlige tilstand burde høre til de ting, der gør et behageligt indtryk på en mand, havde for Arthur altid noget forbitrende ved sig. I stalden kunne han slet ikke få det, som han ville have det; der gik alting, som det bedst kunne. Hans bedstefader stod på at beholde til staldmester en gammel klodrian, som ingen kunne bringe ud af hans gamle vaner, og som til underordnede havde lov til at fæste nogle rå Loamshire-lømler, af hvilke én for nylig havde prøvet en ny fåresaks ved at klippe et aflangt mærke på Arthurs rødbrune hoppe. En sådan tingenes tilstand er naturligvis oprørende; man kan finde sig i huslige fortrædeligheder, men at stalden skal forårsage én ærgrelser og ubehageligheder, det er mere, end man kan vente, at et menneske af kød og blod skal kunne tåle længe uden at blive misantrop.

Gamle Johns ubevægelige, furede ansigt var det første, som mødte Arthurs øje, da han kom ind i gården, og det forgiftede ham ganske de to jagthundes gøen, som der holdt vagt. Han kunne aldrig tale helt roligt til den gamle dumrian.

"Meg skal sadles til mig og være for døren klokken halv tolv, og Rattler skal sadles til Pym på samme tid. Hører du? "

"Ja, jeg hører, jeg hører, kaptajn," sagde gamle John ganske roligt og fulgte den unge herre ind i stalden. John betragtede en ung herre som en gammel tjeners naturlige fjende, og unge mennesker i almindelighed som en dårlig opfindelse med hensyn til verdens tarv.

Arthur gik ind for at klappe Meg, bestemt på, så vidt muligt, slet intet at ville se i stalden, for ikke at blive i dårligt humør inden frokost. Det smukke dyr stod i en af de indre stalde og drejede sit hoved, da det hørte sin herre komme. Trot, en lille bologneserhund, dets uadskillelige staldkammerat, lå i god ro på dets ryg.

"Nå, Meg, min tøs," sagde Arthur og klappede den på halsen, "vi skal have os en ordentlig galop i dag."

"Nej, Deres Højvelbårenhed, jeg tror næppe det lader sig gøre," sagde John.

"Lader sig gøre? Hvorfor ikke?"

"Ih, hun er blevet halt."

"Halt, for en ulykke! Hvad vil det sige?"

"Ih, drengen lod hende komme for nær til Daltons heste, og den ene af dem sparkede, så hun fik skanken skrabet på det nærmer forben."

Den kloge fortæller beretter ikke nøjagtigt, hvad der påfulgte. Man kan tænke sig, at der faldt hvasse ord, blandede med mangt et deltagende "Hoa", mens benet blev undersøgt; at det ikke rørte John mere, end om han havde været en smukt udskåren spadserestok, og at Arthur Donnithorne, da han forlod stalden, ikke sang, som dengang han gik derhen.

Han var nu blevet så aldeles skuffet og forstyrret i sine planer. Der var ingen andre heste i stalden til ham og hans tjener, end Meg og Rattler. Det var fortrædeligt, netop da han så gerne ville bort en uges tid eller to. Det var skæbnen uværdigt at tillade et sådant sammenstød af omstændigheder. At være indespærret på Dyrehavsgård, med en brækket arm, når andre af hans regiment levede lystigt i Windsor – indespærret med sin bedstefader, der havde samme slags kærlighed for ham, som for sine pergamentsruller! Og at være i enhver retning misfornøjet med husets og godsets bestyrelse! Under sådanne omstændigheder må en mand nødvendigvis blive i dårligt humør, og vil give sin forbitrelse luft i én eller anden udskejelse! "Satchell ville have drukket en flaske portvin hver dag," mumlede han; "men det er jeg ikke oplagt til. Nu vel, siden jeg ikke kan komme til Eagledale, så vil jeg i det mindste ride på Rattler til Norburne og spise frokost hos Gawaine."

Denne tydelige beslutning skjulte en utydelig. Hvis han spiste frokost hos Gawaine og blev der og passiarede, kunne han ikke være hjemme igen før omtrent klokken fem, ved hvilken tid Hetty ville være i god behold i husholderskens værelse; og når hun skulle til at gå hjem, ville han holde sin eftermiddagshvile, og på den måde slet ikke få hende at se. Der var i grunden intet ondt i at være venlig imod pigebarnet; og at se på Hetty en halv time var lige så godt som at danse med en halv snes balskønheder. Men det var dog måske bedre ikke at tage mere notits af hende; man kunne sætte hende fluer i hovedet, som Irwine sagde, skønt Arthur rigtignok ikke syntes, at pigerne var så ømskindede; han havde i almindelighed fundet dem meget mere koldsindige og mere listige, end han

selv. At tilføje Hetty nogen virkelig fortræd var her slet ikke tale om; Arthur Donnithorne havde den fuldkomneste tillid til sig selv.

Da klokken var tolv, så man ham galopere ad Norburne til; og efter hvad der allerede er fortalt, vil man forundres over at høre, at, skønt Gawaine var hjemme, havde viseren på solskiven i gården næppe vist tre, før Arthur atter red ind ad porten, sprang ned af den forpustede Rattler og gik ind, for i en hast at spise frokost. Men jeg tror, der har levet mænd efter hans tid, som har redet en lang vej for at undgå et møde, og derpå i al hast er galoperet tilbage, for ikke at gå glip af det. Det er vore lidenskabers yndlings-krigspuds at foregive et tilbagetog, og gøre et svært udfald imod os i det øjeblik, da vi tror, at sejren er vor.

"Det er fanden til trav, kaptajnen har redet," sagde kusken, Dalton, som stod i *haut-relief* op ad staldmuren og røg sin pibe, da John kom trækkende med Rattler.

"Og jeg ville ønske, han havde Fanden til staldkarl," brummede John.

"Ja, så havde han en betydeligt elskværdigere staldkarl, end han nu har," bemærkede Dalton; og denne vittighed forekom ham så god, at han, da han var blevet alene, af og til tog piben ud af munden, for at gøre tegn til en indbildt tilhørerforsamling, mens en tavs, indvendig latter fik hans mave til at ryste, og han i tankerne atter gennemgik denne samtale, for at han med tilbørlig virkning kunne give den igen i folkestuen.

Da Arthur efter frokosten igen gik op i sit påklædningsværelse, måtte han nødvendigvis komme til at

tænke på den kamp, han der havde haft med sig selv om morgenen; men det var umuligt for ham at dvæle ved denne erindring – umuligt at tilbagekalde de følelser og betragtninger, som dengang havde været afgørende for ham, lige så umuligt som at tilbagekalde den særegne duft, der strømmede ham i møde, da han første gang lukkede sit vindue op. Ønsket at få Hetty at se brusede tilbage som en strøm, der har gennembrudt sin dæmning; han forbavsedes selv over den heftighed, hvormed denne grille syntes at bemægtige sig ham: han var ikke fri for at ryste på hånden, da han børstede sit hår – hu! det var fordi han havde redet så halsbrækkende. Det var fordi han havde gjort en flue til en elefant, og tænkt på en ubetydelig ting, som på en ting af vigtighed. Han ville i dag more sig med at se Hetty og derpå slå det hele ud af sine tanker. Det var alt sammen Irwines skyld. "Havde Irwine ikke sagt noget, havde jeg ikke tænkt halvt så meget på Hetty, som på at Meg er halt." Men det var netop en passende dag til at ligge og strække sig i skovhytten, og der ville han gå hen før middag og læse dr. Moores *Zeluco* færdig. Skovhytten stod i granskoven – den vej, Hetty måtte komme fra forpagtergården. Altså kunne intet være simplere og mere naturligt: at møde Hetty var en tilfældighed, ikke målet for hans gang.

Arthurs skygge bevægede sig hurtigere imellem dyrehavens svære egestammer, end man skulle have ventet af en træt mands skygge på en varm dag, og klokken var ikke engang fire, da han stod ved indgangen til den yndige, labyrintiske lund, som løb langs med den ene side af dyrehaven, og som kaldtes granskoven, ikke fordi der var mange grantræer, men fordi der var få. Den bestod af bøge- og lindetræer, og hist og her en lys,

sølvstammet birk – det er netop den slags skov, hvor nymferne har deres tilholdssted; man ser deres hvide, solbeskinnede legeme glimte imellem grenene, eller kigge frem bag de høje lindetræer; man hører deres blide, yndige latter – men hvis man betragter dem med alt for nysgerrige, vanhellige blikke, forsvinder de bag birkens sølvstammer, de bilder én ind, at deres stemme var bækkens rislen, de forvandler sig måske til et gulbrunt egern, som hurtigt flygter bort og driver spot med én fra træets højeste grene. Det er ikke en skov med afstukne grusgange, men med snævre, hule jordveje – stier, der ser ud, som om træerne og underskoven selv havde dannet dem, ved ærbødigt at gå til side for at betragte de hvidfodede nymfers høje dronning.

Det var den bredeste af disse stier, at Arthur Donnithorne fulgte, i en alle af linde- og bøgetræer. Det var en stille eftermiddag – Arthur skred sorgløst fremad, med en bog under armen, men ikke med øjnene fæstede på jorden, som dybsindige mænd plejer at gøre; hans øjne søgte det sted, hvor vejen drejede om, og hvor en lille skikkelse sikkert snart måtte komme til syne. O, der kommer hun: først noget broget, lig en tropisk fugl imellem grenene, derpå en væver skikkelse med en rund hat på, og en lille kurv under armen, til sidst, da Arthur nærmer sig hende, en rødmende, næsten forfærdet, men dog smilende pige, som nejer med et forvirret, men lyksaligt blik. Hvis Arthur i det hele taget havde haft tid til at tænke, ville han have fundet det besynderligt, at også han blev forvirret, at også han rødmede – ja, i sandhed bar han sig så tåbeligt ad, som om han var blevet overrasket, og ikke som om det var gået akkurat som han ventede. Stakkels skabninger! Det var skade, at de ikke

var i hin gyldne barndomsalder, hvor de kunne have mødt hinanden, betragtet hinanden med velbehag, givet hinanden et uskyldigt kys og givet sig til at lege sammen. Arthur ville da være gået hjem til sin silkebetrukne vugge, og Hetty til sin hjemmespundne pude, og begge ville have sovet uden at drømme, og den dag i morgen ville næppe have vidst noget af den dag i går.

Arthur vendte om og fulgte med Hetty, uden at anføre nogen grund til det. De var for første gang alene. Hvor den første, hemmelige sammenkomst er overvældende! I de første par minutter vovede han virkelig ikke at se på denne lille smørælterske, som befandt sig i den syvende himmel. Det kan måske se ud som en modsigelse, men Arthurs frygtsomhed gav ham en vis selvtillid og sorgløshed; det var en sjælstilstand, så ganske forskellig fra hvad han havde ventet ved et sådant møde med Hetty; og, opfyldt som han var af ubestemte følelser, var der dog i disse tavshedens øjeblikke rum for den tanke, at hans tidligere skrupler havde været overflødige.

"De gør ret i at vælge denne vej til dyrehaven," sagde han omsider og så på Hetty, "den er både smukkere og kortere, end nogen af de andre."

"Ja, herre," svarede Hetty med skælvende, næsten hviskende stemme. Hun vidste ikke i mindste måde, hvordan man skulle tale til en fornem herre som mr. Arthur, og hendes forfængelighed gjorde hende endnu mere undselig.

"Besøger De mrs. Pomfret hver uge?"

"Ja, herre, hver torsdag, så nær som når hun skal ud med miss Donnithorne."

"Og hun lærer Dem noget, ikke sandt?"

"Ja, herre, at stoppe kniplinger og strømper – det ser akkurat ud som strømpen, man kan slet ikke se, at den er stoppet; og hun lærer mig også at skære til."

"Skal De da være kammerjomfru?"

"Ja, det havde jeg stor lyst til." Hetty talte nu højere, men dog endnu noget frygtsomt; hun var bange for, at hun forekom kaptajn Donnithorne lige så enfoldig, som Luke Britton forekom hende.

"Mrs. Pomfret venter Dem formodentlig altid ved denne tid?"

"Hun venter mig klokken fire. I dag kommer jeg lidt sent, fordi min tante ikke kunne undvære mig; men den egentlige tid er klokken fire, for så har vi tid, inden miss Donnithorne ringer."

"Å, så tør jeg ikke opholde Dem nu, ellers ville jeg have vist Dem skovhytten. Har De nogensinde set den?"

"Nej, herre."

"Her er vejen, som fører dertil. Men vi vil ikke gå derhen nu. Jeg skal vise Dem den en anden gang, hvis De har lyst til at se den."

"Ja tak, det vil jeg gerne."

"Går De altid denne vej, når De går hjem om aftenen, eller er den Dem for ensom?"

"Å nej, jeg går aldrig sent; jeg går altid derfra klokken otte, og det er så lyst nu om aftenen. Min tante ville blive vred, hvis jeg ikke kom hjem inden klokken ni."

"Måske gartneren følger Dem hjem?"

Hetty blev blussende rød. "Nej, det gør han rigtignok ikke. Det har han aldrig gjort; det fik han ikke lov til; jeg kan ikke lide ham," sagde hun hurtigt, mens hun af ærgrelse fik tårer i

øjnene, og inden hun havde talt ud, trillede en stor tåre ned ad hendes hede kind. Derpå blev hun ganske skamfuld over, at hun græd, og i ét langt øjeblik var al hendes lyksalighed forsvundet. Men i det næste følte hun en arm omkring sit liv, og en blid stemme sagde:

"Men hvorfor græder De, Hetty? Jeg sagde det ikke for at drille Dem. Jeg ville ikke drille Dem for alt i verden. Så, græd nu ikke; se på mig, ellers tror jeg, at De er vred."

Arthur havde lagt sin hånd på den bløde arm, der var ham nærmest, og bøjede sig ned mod Hetty med et bønfaldende blik. Hetty slog øjnene op og mødte Arthurs hulde, bedende blik. Hvilket tidsrum var ikke dette øjeblik, mens deres øjne mødtes, og hans arme berørte hende! Kærlighed er noget så naturligt, når vi kun er én og tyve år, og en smuk, syttenårs pige skælver for vort blik, som om hun var en knop, der henrykt åbnede sit hjerte for morgensolens stråler. Mens Arthur stirrede i Hettys yndige, mørke øjne, var det ham ganske uden forskel, hvad slags engelsk hun talte; og selv hvis pudder og fiskebensskørter havde været i brug dengang, havde han rimeligvis i dette øjeblik ikke lagt mærke til, at Hetty manglede disse tegn på god opdragelse.

Men med bankende hjerter fo'r de fra hinanden: med en raslende støj faldt noget til jorden; det var Hettys kurv; alle hendes små syapparater lå spredt ud på vejen, og nogle af dem udviste en vis færdighed i at trille langt bort. Der var meget at gøre med at samle op, og ikke et ord blev talt; men da Arthur atter gav hende kurven på armen, følte det stakkels pigebarn, at der var foregået en svær forandring med ham. Næppe

mærkeligt trykkede han hendes hånd og sagde i en tone, der gennemisnede hende:

"Jeg har forsinket Dem; jeg vil ikke opholde Dem længere. Man venter vist på Dem. Farvel."

Uden at vente på noget svar, vendte han sig om og skyndte sig tilbage til den vej, der førte til skovhytten, mens Hetty gik videre som i en drøm, der havde begyndt så henrivende dejligt og nu gik over til modgang og bedrøvelse. Ville han komme hende i møde igen, når hun gik hjem? Hvorfor havde han ladet, næsten som han var vred på hende? Og hvorfor var han så pludseligt gået sin vej? Hun græd, men vidste næppe hvorfor.

Også Arthur var meget ilde til mode, men nu var han sig sine følelser klarere bevidst. Han ilede til skovhytten, som stod midt i lunden, rykkede døren heftigt op, smækkede den i efter sig, kastede *Zeluco* i den mest afsides krog og gik, med den højre hånd i lommen, først fire-fem gange frem og tilbage i det lille værelse, hvorpå han satte sig i sofaen, stift og umageligt, som vi gør, når vi ikke ønsker at overlade os til vore følelser.

Han var forelsket i Hetty – det var åbenbart. Han var i stand til at gøre alt, for at overlade sig til denne yndige følelse, der nu havde givet sig til kende. Nu kunne det ikke nytte at dølge sandheden – de ville komme til at holde for meget af hinanden, hvis han blev ved at lægge mærke til hende – og hvad så? Om et par uger skulle han bort, og det stakkels barn ville blive ulykkeligt. Han *turde ikke* tiere være alene med hende, han måtte undgå hende. Hvor det var tåbeligt af ham, at han kom tilbage fra Gawaine!

Han åbnede vinduerne for at indånde den kølige eftermiddagsluft og den velgørende lugt fra grantræerne, der

omgav skovhytten. Hans beslutning var nu taget: han var ikke længere uenig med sig selv. Han havde fast bestemt ikke tiere at møde Hetty; og nu havde han lov at tænke på, hvor umådelig behageligt det havde været, hvis omstændighederne havde været anderledes – hvor yndigt det havde været at møde hende i aften, når hun gik hjem, og tage hende om livet igen og se hende ind i de dejlige øjne. Han gad vidst, om det kære, lille væsen også tænkte på ham – tyve mod én på, at hun gjorde det. Hvor smukke hendes øjne var, da hun havde tårer i dem! En eneste dag gad han betragte dem ret af hjertens lyst, og han *måtte* se hende igen: – han måtte se hende, om ikke for andet, så for at udslette af hendes sjæl det fejlagtige indtryk, som hans adfærd muligvis havde gjort. Han ville være venlig imod hende, men rolig og besindig – for at forebygge, at hun gik hjem med hovedet fuldt af forkerte ideer. Ja, således ville det være bedst.

Det varede længe – mere end en time – førend Arthur kom så vidt i sine betragtninger; men da han først var kommet så vidt, kunne han ikke blive længere i skovhytten. Han måtte være i bevægelse, indtil han igen skulle se Hetty. Og det var allerede sent nok at klæde sig på til middagsbordet, for hans bedstefaders spisetid var klokken seks.

13. Aftenen i skoven

Det traf sig just, at mrs. Pomfret denne torsdag morgen havde været lidt uenig med husholdersken, mrs. Best – en omstændighed, der i to henseender kom Hetty meget belejligt. For det første fik mrs. Pomfret te op på sit eget værelse, og for det andet kom denne eksemplariske kammerjomfru ved denne lejlighed så levende i tanker om tidligere træk af mrs. Bests opførsel, og om samtaler, hvori hun uimodsigeligt havde slået mrs. Best af marken, at Hetty ikke behøvede mere åndsnærværelse, end det var nødvendigt for at bruge sin synål og af og til sige "ja" eller "nej". Hun havde gerne taget sin hat på tidligere end hun plejede; men hun havde sagt til kaptajn Donnithorne, at hun i almindelighed gik hjem klokken otte, og *hvis* han nu gik hen i lunden igen for at møde hende, og hun så allerede var gået! Mon han ville komme? Hendes lille sommerfuglesjæl flagrede uophørligt imellem erindring og tvivlende forventning. Omsider viste det gammeldags stueur kvart i otte, og der var al grund til at gøre sig færdig til at gå. Skønt mrs. Pomfret havde hovedet så fuldt af andre tanker, måtte hun dog lægge mærke til det lille væsens skønhed, da hun bandt sin hat foran spejlet.

"Det barn bliver hver dag smukkere og smukkere, tror jeg," tænkte hun ved sig selv. "Det er i grunden skade; for det skaffer hende hverken en tjeneste eller en mand. Skikkelige og ordentlige mænd holder ikke af sådanne smukke koner. Da jeg var ung, var jeg mere afholdt, end om jeg havde været så meget smuk. Hun må imidlertid takke mig for, at jeg lærer hende noget, hun kan tjene sit brød ved. Jeg har altid haft ord for at

være godmodig – og det er sandhed, og det oven i købet til min egen skade, ellers var der dem her i huset, der ikke ville have noget at sige over mig i husholderskens værelse."

Med hurtige skridt gik Hetty igennem den lille have, af frygt for at møde mr. Craig, som hun næppe kunne have været høflig imod. Hvor følte hun sig lettet, da hun var kommet ind i dyrehaven. Men selv da blev hun ligeså let skræmt som dyret, der løb sin vej, når hun nærmede sig. Hun tænkte ikke på aftensolen, i hvis milde belysning bregnernes levende, grønne farve tog sig endnu bedre ud, end om eftermiddagen; hun tænkte ikke på det nærværende – hun tænkte kun på den mulighed, at mr. Arthur kunne møde hende igen i granskoven. Det var forgrunden i Hettys maleri; baggrunden var smuk, men tåget – dage, der ikke skulle være som de andre dage af hendes liv havde været. Det var som om en flodgud havde bejlet til hende, og til hvilken som helst tid kunne tage hende med sig ned til sin pragtfulde bolig på havets bund. Man kunne aldrig vide, hvad der kunne komme efter en sådan henrivende glæde. Hvis en kiste fuld af kniplinger og atlask og juveler var blevet hende sendt fra én eller anden ukendt kilde, hvor kunne hun da andet end tro, at hendes hele skæbne måtte undergå en forandring, og at den følgende dag måtte bringe hende noget endnu bedre? Hetty havde aldrig læst nogen roman, hvorledes skulle hun da kunne klæde sine forventninger i nogen bestemt form? De var ligeså formløse som den blomsterduft, hun havde indåndet, da hun gik igennem haven.

Nu står hun ved indgangen til granskoven. Hun går ind i skoven, hvor der allerede er tusmørke, og ved hvert skridt hun tager, vokser hendes hjerteangst. Hvis han ikke kom! O, hvilken

sørgelig tanke – at komme ud af skoven på den åbne landevej, uden at have set ham. Langsomt når hun den første omdrejning – han er der ikke. Hun hader den lille hare, der løber over vejen: hun hader alt, som ikke er det, hun længes efter. Hun går videre, glad ved hver omdrejning hun kommer til, for måske vil han der komme til syne. Nej. Hun er lige ved at græde, tårerne står hende i øjnene; hun udstøder et dybt suk, læberne dirrer og tårerne strømmer ned ad kinderne.

Hun ved ikke, at der er endnu en omdrejning, inden man kommer til skovhytten, at hun er lige ved den, og at Arthur Donnithorne er kun et par skridt fra hende, opfyldt af én tanke, og en tanke, hvis genstand hun alene er. Han skal se Hetty igen – det er den tanke, der i de sidste tre timer er blevet til en feberagtig længsel. Det er naturligvis ikke for at tale til hende på denne kærlige måde, han uforsigtigvis talte til hende på i formiddags, men for ved venlig høflighed at bringe tingene på det rene og forebygge, at hun går hjem med fejlagtige begreber om deres gensidige forhold.

Hvis Hetty havde vidst, at han var der, ville hun ikke have grædt; og det havde været bedre, for da havde Arthur måske båret sig så fornuftigt ad, som han havde foresat sig. Således som det var, studsede hun, da han drejede om fra sidegangen, og så på ham, idet to store tårer trillede ned ad kinderne. Hvor kunne han andet end tale til hende i en kærlig, beroligende tone?

"Er der noget, der har forskrækket Dem, Hetty? Har De set noget i skoven? Vær ikke bange – nu skal jeg nok passe på Dem."

Hetty rødmede; hun vidste hverken om hun var lykkelig, eller ulykkelig. Atter grædende – hvad måtte en herre tænke om en

pige, der således græd? Hun var ikke engang i stand til at sige "nej", men kunne blot vende sig om og tørre tårerne af sine kinder. Dog ikke før en stor dråbe var faldet ned på hendes lyserøde bånd, det så hun meget godt.

"Så, lad nu det være glemt. Se på mig og sig mig, hvad der var i vejen? Kom, lad mig høre."

Hetty vendte sig om til ham, hviskede: "Jeg var bange for, at De ikke skulle komme," og vovede at se på ham. Dette blik var for meget: han måtte have haft øjne af ægyptisk granit, for ikke til gengæld at se alt for kærligt på hende.

"Mit lille, forskrækkede lam! min grædende rose! Nu er jeg her, nu græder De ikke mere, vel?"

Ak, han ved slet ikke, hvad han siger. Det er ikke hvad han havde i sinde at sige. Atter stjæler hans arm sig omkring hendes liv, han trykker hende op til sig; hans ansigt nærmer sig mere og mere den runde kind, og han trykker et kys på disse fyldige barnelæber.

I et par minutter talte ingen af dem. De gik ved siden af hinanden med bankende hjerte, indtil de kunne se porten for enden af dyrehaven. Da så de på hinanden, ikke ganske som før, for i deres øjne var erindringen om et kys. Men allerede begyndte noget bittert at blande sig i denne sødme: allerede følte Arthur sig uhyggelig til mode. Han tog sin arm til sig og sagde:

"Se, nu er vi næsten ved enden af skoven. Hvad mon klokken kan være," tilføjede han, idet han tog sit ur op. "Tyve minutter over otte – men mit ur går for stærkt. Det er dog nok alligevel ikke værd, at jeg går længere. Brug nu de små fødder rask og kom godt hjem. Farvel."

Han tog hendes hånd og så på hende, halvt bedrøvet, halvt med et tvungent smil. Hettys øjne bønfaldt ham om ikke at gå fra hende endnu; men han klappede hende på kinden og sagde igen "farvel". Hun var nødt til at vende sig og gå videre.

Arthur fo'r tilbage igennem skoven, som for at gøre afstanden mellem sig og Hetty så stor som muligt. Han ville ikke vende tilbage til skovhytten; han huskede nok, hvorledes han der havde kæmpet med sig selv om formiddagen, og alt til ingen nytte. Han gik lige frem, ind i dyrehaven, glad ved at slippe ud af lunden, hvor sikkert hans onde ånd havde hjemme; synet af de mægtige, gamle, knudrede ege ville give ham kraft, håbede han. Han drev omkring, uden at søge nogen udgang, indtil tusmørket blev til nat under de tætte grene; han var misfornøjet med sig selv, opbragt, ydmyget. Aldrig så snart havde hans tanker dvælet ved de mulige følger af at give efter for de følelser, der i dag havde bemægtiget sig ham – af vedvarende at lægge mærke til Hetty og benytte lejligheden til sådanne små kærtegn, han allerede havde ladet sig forlede til – for han nægtede at tro på muligheden af en sådan fremtid. At gøre kur til Hetty var en ganske anden ting, end at gøre kur til en smuk pige af hans egen stand – det var en morskab for begge parter, eller, hvis det blev alvorligt, var der intet til hinder for at gifte sig. Men dette lille pigebarn ville der straks blive talt ilde om, hvis nogen så hende spadsere med ham, og så denne fortræffelige familie Poyser, hvis gode navn og rygte var dem lige så meget værd, som om det fornemste blod havde flydt i deres årer – han ville foragte sig selv, hvis han begik en skandale af denne slags på det gods, der engang skulle være hans eget, og blandt forpagterfamilier, af hvem han frem for alt

ønskede at være agtet og æret. Det forekom ham lige så utroligt, at han skulle falde så dybt i sin egen agtelse, som at han skulle brække begge sine ben og gå på krykker sin hele levetid. Han kunne ikke tænke sig selv i denne stilling – den var alt for afskyelig, alt for ulig ham selv.

Og selv om ingen fik noget at vide om det, så kunne de komme til at holde for meget af hinanden, og så ville enden dog blive, at de måtte skilles ad. Ingen mand af stand kunne ægte en forpagterdatter. Der måtte på engang gøres en ende på det hele. Det var alt for tåbeligt.

Men han havde jo rigtignok taget en så fast beslutning i morges, inden han red til Gawaine, og mens han var der, var der noget, der havde drevet ham i galop tilbage. Det lod altså til, at han ikke så ganske kunne forlade sig på sine faste beslutninger, som han havde troet; han ønskede næsten, at hans arm ville begynde at gøre ondt igen, da ville han kun tænke på, hvor rart det var at blive af med denne smerte. Man kunne aldrig vide, hvad han kunne finde på i morgen, på dette forbistrede sted, hvor han ikke havde noget ordentligt at bestille, så lang som dagen var. Hvad kunne han gøre, for at sikre sig mod slige dårskaber?

Der var kun ét middel. Han ville tale til Irwine om det – fortælle ham alting. Alene ved at blive fortalt, ville det hele synes ubetydeligt: fristelsen ville forsvinde, ligesom indtagende ord taber det fortryllende ved at gentages for den ligegyldige. Det ville i alle henseender være godt at sige det til Irwine. I morgen, straks efter morgenmaden, ville han ride til Broxton præstegård.

Aldrig så snart havde Arthur taget denne beslutning, før han tænkte på at vende hjem og valgte den korteste vej. Han var vis på at kunne sove – han havde haft nok at blive træt af, og der var ikke mere, han behøvede at tænke på.

14. Hjemkomsten

Mens denne afsked fandt sted i skoven, var der også taget afsked i hytten, og Lisbeth havde stået i døren, ved siden af Adam, og anstrengt sine gamle øjne for at se det sidste glimt af Seth og Dinah, da de gik op ad bakken lige overfor.

"Jeg er ked af, at hun skulle bort," sagde hun til Adam, da de gik ind i stuen igen. "Jeg havde gerne beholdt hende hos mig, til jeg døde og kom til at ligge ved siden af min gamle. Hun ville have gjort mig døden lettere – hun taler så kærligt og går så stille omkring. Hun ligner så livagtigt billedet i din nye bibel – englen, som sidder på den store sten ved graven. En datter som hende ville jeg nok have; men der er aldrig nogen, der gifter sig med dem, der er noget ved."

"Nu vel, moder, jeg håber du skal få hende til datter, for Seth holder af hende, og jeg håber, hun vil holde af Seth med tiden."

"Hvad kan det nytte at tale om det? Hun bryder sig ikke om Seth. Hun rejser tyve miles bort herfra. Hvor skulle hun kunne komme til at holde af ham? Det ville være lige så umuligt som for en kage at hæve sig uden gær. Det mener jeg, dine talbøger måtte kunne sige dig, ellers kunne du lige så godt læse bogstaver, som Seth gør."

"Nej, moder," sagde Adam leende, "tallene lærer os en hel del, og vi kunne ikke komme langt uden dem, men de lærer os ikke noget om folks følelser. At beregne *dem* er et vanskeligt stykke arbejde. Men Seth er så godmodig en fyr, som nogensinde håndterede et stykke værktøj, og sund fornuft har han og ser godt ud; og han har samme tænkemåde som Dinah. Han

fortjener at vinde hende, skønt man ikke kan nægte, at hun er et sjældent stykke kvindfolk."

"Ja vist, du tager altid din broders parti. Det har du gjort, lige siden I begge var små. Du skulle altid dele alting med ham. Men hvad tænker du på, at Seth skulle gifte sig, og han er kun tre og tyve år? Det var bedre, han lærte at lægge et par skilling til side. Og hvad det angår at fortjene hende – hun er to år ældre end Seth, hun er næsten lige så gammel som du. Men sådan er det altid, folk vælger den, som mindst passer til dem, som om de skulle sorteres som flæsk – ét stykke godt flæsk og ét stykke affald."

For den lunefulde kvinde har alt det, som kunne være, sammenlignet med det, som er, noget vist tiltrækkende, og at Adam ikke selv ville ægte Dinah, gjorde Lisbeth fortrædelig – lige så fortrædelig som hun ville være blevet, hvis han *havde* villet ægte hende og derved gå glip af Mary Burge og af at gå i kompagni med faderen, lige så afgjort som ved at gifte sig med Hetty.

Klokken var mere end halv ni, da Adam og hans moder således talte med hinanden, og da Hetty, omtrent ti minutter senere, nåede omdrejningen til den vej, der førte til forpagtergården, så hun Dinah og Seth nærme sig fra den modsatte kant og stod stille, for at vente på dem. De havde, ligesom Hetty, nølet lidt på vejen; for Dinah havde forsøgt at tale trøstens ord til Seth i disse afskedens øjeblikke. Men da de så Hetty, standsede de og gav hinanden hånden: Seth gik hjem igen, og Dinah nærmede sig alene.

"Seth Bede var gerne kommet hen at tale med dig, min kære," sagde hun, da hun nåede Hetty, "men han er meget bedrøvet i

aften."

Hetty svarede med et smil, som om hun ikke ret vidste, hvad der var blevet sagt; og det var en besynderlig modsætning at se denne strålende, selvbevidste elskværdighed betragtet af Dinahs rolige, medlidende ansigt med dette åbne blik, der sagde, at hendes hjerte ikke søgte næring i hendes egne hemmeligheder, men i følelser, som hun længtes efter at dele med hele verden, Hetty holdt så meget af Dinah, som hun nogensinde havde holdt af nogen kvinde: hvor var det muligt andet, da hun altid lagde et godt ord ind for hende, når hendes tante skændte, og altid var villig til at skille hende af med Totty – den lille, kedsommelige Totty, der blev så forkælet af alle, og som Hetty slet ikke fandt noget tiltrækkende ved. Dinah havde aldrig, så længe som hun havde været i forpagtergården, talt et misbilligende eller bebrejdende ord til Hetty; hun havde ofte talt alvorligt med hende, men det brød Hetty sig ikke meget om, for hun hørte aldrig efter, og hvad Dinah end sagde, så endte hun næsten altid med at klappe Hetty på kinden og tilbyde hende sin hjælp til at lappe hendes tøj. Dinah var hende en gåde; Hetty betragtede hende omtrent med samme øjne, som man kan tænke sig, at en lille fugl, der kun kunne flagre fra én gren til en anden, ville betragte den sejlende svale eller den stigende 8ærke. Men hun brød sig ikke mere om at løse sådanne gåder, end om at kende betydningen af billederne i den gamle bibel, som Marty og Tommy altid plagede hende med om søndagen.

Dinah tog hendes hånd under sin arm.

"Du ser så lykkelig ud i aften, mit barn," sagde hun. "Jeg vil ret ofte tænke på dig, når jeg er i Snowfield og ser dit ansigt for

mig, således som nu. Det er besynderligt – undertiden, når jeg er ganske alene, enten jeg sidder i mit værelse med lukkede øjne, eller jeg går omkring, da ser jeg i ånden mennesker, som jeg har set og kendt, selv om det kun var et par dage, og jeg hører deres stemme og ser dem bevæge sig, næsten tydeligere, end det var tilfældet, dengang jeg virkelig var sammen med dem. Og da drages mit hjerte hen til dem, og jeg føler deres skæbne, som om det var min egen, og jeg finder trøst i at lægge den i Herrens hånd og stole på hans kærlighed, for deres vedkommende, såvel som for mit eget. Og således er jeg overbevist om, at du vil stå for mig."

Hun tav et øjeblik, men Hetty sagde intet.

"Det har været mig en kostelig tid," vedblev Dinah, "i går og i dag – jeg har set to herlige sønner, Adam og Seth Bede. De er så kærlige og omhyggelige for deres gamle moder. Og hun har fortalt mig, hvad Adam har gjort i alle disse år for at hjælpe sin fader og sin broder: han er beundringsværdigt klog og erfaren og så beredvillig til at lade de svage drage fordel af det. Og jeg er vis på, han har også et kærligt sind. Jeg har ofte lagt mærke til det blandt mine egne folk omkring Snowfield, at de stærke, dygtige mænd tit er de kærligste imod kvinder og børn; og det er smukt at se dem bære de små børn, som om de ikke var tungere end små fugle. Og de små børn synes altid at holde mest af den stærke arm. Jeg er vis på, det ville være tilfældet med Adam Bede. Tror du ikke også, Hetty?"

"Jo, " sagde Hetty adspredt, for i tankerne havde hun hele tiden været i skoven, og det ville have faldet hende vanskeligt at sige, hvad hun havde svaret ja til. Dinah mærkede nok, at hun ikke havde lyst til at tale, men der havde heller ikke været tid til

at sige synderligt mere, for nu var de ved indgangen til forpagtergården.

Det stille tusmørke med den døende aftenrøde og de så mat skinnende stjerner hvilede over forpagtergården, hvor ikke en lyd hørtes, undtagen kørehestenes stampen i stalden. Det var omtrent tyve minutter efter solens nedgang: hønsene var alle fløjet op, og lænkehunden lå udstrakt på halmen udenfor sit hundehus, med den sorte og brune rottehund ved sin side; da smækkede porten i og forstyrrede dem, og som tro tjenere gav de sig til at gø, inden de ret vidste hvorfor.

Denne gøen var ikke uden virkning inde i huset, for da Dinah nærmede sig, var døren optaget af en anselig skikkelse med et rødmosset, sortøjet ansigt, der besad den egenskab at kunne have et meget heftigt og af og til foragteligt udtryk, men som for øjeblikket havde et overvejende eftermiddagsudtryk af hjertelig godhed. Det er vel bekendt, at berømte lærde, der har udvist den mest skånselsløse strenghed i deres kritik over andre mænds lærdom, i det huslige liv har været af et kærligt og overbærende sind; og jeg har hørt fortælle om en lærd mand, der med den venstre hånd tålmodigt vuggede sine tvillinger, mens han med den højre udøste den mest bidende spot over en modstander, der havde udvist en grov uvidenhed i det hebraiske. Svagheder og vildfarelser må tilgives – ak! de er ikke fremmede for os – men den mand, der begår en fejl i det vigtige, hebraiske sprog, må behandles som menneskeslægtens fjende. Der var samme antitetiske blanding i Martin Poyser: han var af en så fortræffelig tænkemåde, at han havde været kærligere og ærbødigere end nogensinde før imod sin gamle fader, siden denne ved et gavebrev havde skænket hele sin

formue bort, og ingen kunne være mere overbærende mod sine naboer i alle personlige anliggender; men mod en forpagter som Luke Britton, for eksempel, hvis brakmark ikke var godt renset, som hverken forstod at plante hække eller grave grøfter, og som ved indkøbet af sit vinterforråd lagde kun liden forstand for dagen, var Martin Poyser lige så hård og ubøjelig som nordøstenvinden. Luke Britton kunne ikke gøre en eneste bemærkning, end ikke om vejret, uden at Martin Poyser deri opdagede denne uvidenhed og mangel på grundighed, der var åbenbar i hele hans landøkonomiske virksomhed. Han hadede, på markedsdagene, at se den karl sætte tinkruset for munden i værtshuset "*Royal George*", og det blotte syn af ham på den modsatte side af vejen fremkaldte et strengt og kritisk udtryk i hans sorte øjne, så forskelligt som muligt fra det faderlige blik, hvormed han betragtede sine to niecer, da de nærmede sig døren. Mr. Poyser havde røget sin aftenpibe og havde nu hænderne i lommerne, den eneste tilflugt for en mand, der sidder oppe efter endt dagværk.

"Nå, pigebørn, I kommer lidt sent i aften," sagde han, da de havde nået det lille led, som førte ind til stien. "Vor moder har vimset ud og ind efter jer, og den lille er dårlig. Og hvordan har den gamle mor Bede det, Dinah? Er hun meget forknyt over den gamle mand? Han har været hende en dårlig hjælp i de sidste fem år."

"Hun har taget sig hans død meget nær," sagde Dinah; "men hun har været roligere i dag. Hendes søn Adam har været hjemme hele dagen og arbejdet på sin faders kiste, og hun vil gerne have ham hjemme. Hun har talt til mig om ham næsten hele dagen. Hun har et kærligt hjerte, skønt hun er meget

gnaven og ængstelig. Jeg ville ønske, hun havde en sikrere trøst på sine gamle dage."

"Adam er sikker nok," sagde mr. Poyser, som misforstod Dinahs ønske. "Han er ikke af dem, der er bare strå og ingen kerne; jeg vil stå inde for, at han vil være en god søn til det yderste. Sagde han ikke, at han snart ville komme hen til os? Men kom dog ind, kom ind," tilføjede han, idet han gjorde plads for dem, "jeg havde da ikke nødig at opholde jer endnu længere."

Trods de høje bygninger omkring gården faldt der dog tilstrækkelig lysning gennem det store vindue til at oplyse hver krog i stuen.

Mrs. Poyser, siddende i gyngestolen, som var hentet ind fra stadsestuen, søgte at få Totty til at sove. Men Totty var ikke oplagt til at sove, og da hendes kusiner trådte ind, rejste hun sig og viste et par blussende kinder, som så endnu tykkere ud end ellers, nu da den lærreds natkappe betegnede deres grænse.

I kakkelovnskrogen, i den store lænestol med det flettede sæde, sad gamle Martin Poyser – et frisk og sundt, men indkrøbent og afbleget billede af hans anselige, sorthårede søn – med hovedet lidt forover og albuerne tilbage, så at hele forarmen hvilede på armlænet. Hans blå lommetørklæde var bredt ud over hans knæ, som altid var tilfældet, når det ikke hang over hans hoved; og han sad og så til, med dette alderdommens rolige, udad vendte blik, som opdager knappenåle på gulvet, følger ens mindste bevægelser med en hensigtsløs udholdenhed, passer på flammens ustadige bevægelser eller på solstrålerne på væggen, tæller stenene på

gulvet, holder øje med viseren på uret og morer sig med at finde en melodi i urets dikken.

"Hvad det er for en tid på aftenen at komme hjem, Hetty," sagde mrs. Poyser. "Se engang på uret; nå, klokken er snart halv ti, og jeg har ladet pigerne gå i seng for en halv time siden, og det er endda sent nok, når de må op klokken halv fem, og der skal bages, og høstfolkenes flasker skal fyldes; og her sidder dette velsignede barn og har feber og er så årvågent, som om det var middagstid, og ingen uden din onkel, der kunne hjælpe mig at give hende medicin, og derfor gik det også som det gik, det halve blev spildt på hendes natkjole – når hun nu bare har fået så meget, at hun ikke bliver værre af det, i stedet for bedre. Men folk, som ikke har lyst at være til nytte, er altid så heldige at være af vejen, når der er noget at bestille."

"Jeg gik derfra, før klokken var otte," sagde Hetty ærgerlig og slog lidt med nakken. "Men dette ur går så meget hurtigere, at jeg umuligt kan vide, hvad klokken er her, når jeg kommer hjem."

"Nå, du ville have, at uret skulle stilles efter de fornemme folks? Så at du skulle sidde oppe og brænde lys, og ligge i sengen og lade solen skinne på dig, som en agurk i en mistbænk? Det er ikke første gang i dag, at uret er stillet frem, skulle jeg mene."

Sagen var, at Hetty virkelig havde glemt forskellen imellem urene, dengang hun fortalte kaptajn Donnithorne, at hun gik derfra klokken otte, og dette, i forening med hendes langsomme gang, var grunden til, at hun kom næsten en halv time senere, end hun plejede. Men her blev tantens opmærksomhed afvendt fra denne genstand ved Totty, som,

idet hun opdagede, at kusinernes ankomst rimeligvis ikke ville have videre tilfredsstillende følger for hendes vedkommende, begyndte at råbe "*Mamma, mamma*", på en meget eftertrykkelig måde.

"Ja, mit lam, mamma har dig jo, mamma skal ikke gå fra dig; Totty må være en god lille pige og lægge sig til at sove," sagde mrs. Poyser, idet hun lænede sig tilbage og gyngede med stolen. Men Totty græd og sagde: "Ikke gynge!" Altså satte moderen sig atter frem i stolen, med denne beundringsværdige tålmodighed, som kærligheden indgiver selv det heftigste sind, og trykkede sin kind op til den lille natkappe og kyssede den og glemte at skænde mere på Hetty.

"Kom, Hetty," sagde Martin Poyser i en forsonende tone, "gå ud i spisekammeret og tag din aftensmad, siden alting er sat af vejen; og så kan du komme og tage den lille, mens din tante klæder sig af, for hun vil ikke ligge i sengen, undtagen når hendes moder kommer med. Og du kan vist også trænge til lidt, Dinah, for de fører nok ingen stor husholdning dernede."

"Nej tak, onkel," sagde Dinah, "jeg holdt et godt måltid, inden jeg gik derfra."

"Jeg bryder mig ikke om aftensmad," sagde Hetty og tog sin hat af; "jeg kan gerne tage Totty nu, hvis tante vil have det."

"Å, hvad er det for tosset snak," sagde mrs. Poyser. "Tror du, du kan leve uden at spise, og blive mæt af at gå med røde sløjfer? Gå nu straks og tag din aftensmad; der er et godt stykke kold budding i skabet – det holder du jo så meget af."

Hetty indvilligede tavs i dette, idet hun gik hen til spisekammeret, og mrs. Poyser henvendte sig til Dinah.

"Sæt dig ned, mit barn, og lad som du forstod at gøre dig det lidt mageligt i verden. Den gamle kone var vist glad for dig, siden du blev så længe?"

"Til sidst lod det til, at hun gerne så mig; men hendes sønner siger, at hun i almindelighed ikke holder af at have unge kvindfolk om sig, og i begyndelsen troede jeg næsten, at hun var vred, fordi jeg var kommet."

"Det duer ikke," sagde gamle Martin, "når gamle folk ikke holder af de unge."

"Nej," sagde mrs. Poyser, "der er ikke godt i en hønsesti, for hvem der ikke holder af lopper. Jeg skulle mene, vi har alle været unge, hvad enten det var til vort gavn eller vor skade."

"Ih, hun må lære at vænne sig til unge piger," sagde mr. Poyser, "for det er ikke rimeligt, at Adam og Seth vil leve som ungkarle i de næste ti år endnu, for at gøre deres moder til behag. Det var mere, end man kunne forlange. Jeg er ingen ven af, at unge karle gifter sig, inden de kender forskel på et surt æble og et sødt; men de kan også vente alt for længe."

"Ja, det er ganske vist," sagde mrs. Poyser, "når det går over ens middagstid, så taber man appetitten til maden. Man vender og drejer kødet, og til sidst lader man det ligge; man tror, at det er kødets skyld, og så er det mavens."

Nu kom Hetty tilbage fra spisekammeret og sagde: "Nu kan jeg tage Totty, hvis tante vil have det."

"Kom, Rachel," sagde mr. Poyser, da hans kone syntes at tøve, fordi Totty omsider havde lagt sig til ro, "du gør bedst i at lade Hetty bære hende ovenpå, mens du tager af dig. Du er træt. Du burde allerede være i din seng; du kan få ondt i din side igen."

"Ja, så kan hun jo holde hende, hvis barnet vil gå til hende," sagde mrs. Poyser.

Hetty gik helt hen til gyngestolen, men stod uden sit sædvanlige smil og uden at gøre noget som helst forsøg på at lokke Totty til sig, og ventede på, at tanten skulle give hende barnet.

"Vil du gå til kusine Hetty, mit lam, mens moder gør sig i stand til at gå i seng? Så skal Totty få lov til at ligge i moders seng og sove der hele natten."

Førend moderen havde talt ud, havde Totty svaret på en måde, som man ikke kunne tage fejl af, idet hun rynkede panden, bed sine små tænder fast i underlæben og bøjede sig forover, for af alle kræfter at slå Hetty på armen. Uden at sige noget, lænede hun sig derpå atter op til sin moder.

"Ih, hvad," sagde mr. Poyser, mens Hetty stod uden at røre sig, "vil du ikke gå til kusine Hetty? Totty er jo intet barn, Totty er en stor pige."

"Det kan ikke nytte at overtale hende," sagde mrs. Poyser. "Hun kan aldrig lide Hetty, når hun ikke er rask. Måske vil hun gå til Dinah."

Dinah, som havde taget hat og sjal af, havde hidtil siddet roligt i baggrunden, uden at ville lægge sig imellem Hetty og det der blev anset for Hettys arbejde. Men nu kom hun frem, rakte armene ud og sagde: "Kom, lille Totty, kom og lad Dinah bære dig op ad trappen, så går moder med, stakkels moder! hun er så træt – hun vil så gerne i seng." Totty vendte sig om til Dinah, så et øjeblik på hende, rakte sine små arme ud og lod sig af Dinah løfte fra moderens skød. Hetty vendte sig om, uden at tage sig det nær, tog sin hat på bordet og blev stående, med en

ligegyldig mine, for at afvente om der ellers var noget, hun skulle udrette.

"Nu kan du lukke døren i lås, Poyser; Alick er kommet ind for længe siden," sagde mrs. Poyser og rejste sig, tilsyneladende lettet, fra sin gyngestol. "Tag mig svovlstikkerne, Hetty, jeg må have natlampen tændt i aften. Kom, fader."

Den svære slå blev slået for døren, og gamle Martin gjorde sig klar til at gå, idet han lagde sit blå lommetørklæde sammen og tog sin blanke valnøddetræsstok frem af krogen. Mrs. Poyser gik nu foran, fulgt af bedstefaderen og Dinah med Totty på armen – de gik alle i seng i tusmørket ligesom fuglene. På vejen kiggede mrs. Poyser ind i det værelse, hvor hendes to drenge lå, for at se deres tykke, rødmossede kinder på puden og lytte til deres lette, regelmæssige åndedræt.

"Nå, Hetty, gå nu i seng," sagde mr. Poyser venligt, da han ville til at gå op ad trappen. "Jeg er vis på, det var mod din vilje, at du kom så sent hjem; men din tante har haft så meget at gøre i dag. God nat, mit barn, god nat."

15. De to sovekamre

Hetty og Dinah sov begge i anden etage, i værelser, der stødte op til hinanden, tarveligt møblerede værelser uden skodder til at holde lyset ude, der nu blev stærkere på grund af at månen stod op – mere end stærkt nok til at Hetty i al magelighed kunne gå omkring og klæde sig af. Hun kunne godt se knagerne på det gamle, malede skab, hun hængte sin kjole på; hun kunne se hovedet af hver en knappenål i sin røde klædes nålepude; hun kunne se et genskin af sig selv i det gammeldags spejl så tydeligt, som det behøvedes, da hun ikke skulle andet end børste sit hår og tage sin natkappe på. Et tosset, gammelt spejl; Hetty blev i dårligt humør næsten hver gang, hun klædte sig på. Det havde engang i sin tid været et smukt spejl og var formodentlig for en snes år siden, eller mere, af den Poyserske familie blevet købt på en møbelauktion. Selv nu kunne en auktionarius sige noget til dets fordel: der var en hel del anløben forgyldning på det; det stod på en mahognitræs fod, som var vel forsynet med skuffer, der kun kunne åbnes med et kraftigt ryk, så at alt, hvad de indeholdt, kom flyvende frem, uden at man behøvede at række hånden ind efter det; og frem for alt havde det en messing lysepibe på hver side, som ville give det et aristokratisk udseende lige til det sidste. Men hvad Hetty havde imod det var, at der var så mange pletter i glasset, som ikke lod sig gnide af, og at det, i stedet for at lade sig bevæge frem og tilbage, stod ganske lige op, så at hun kun på én måde kunne få sit hoved og sin hals at se, og det var ved at sidde på en lav stol foran sit påklædningsbord. Og påklædningsbordet var slet intet påklædningsbord, men en lille, gammel dragkiste, den

mest forkerte ting af verden at sidde ved, for hun stødte sine knæ på de store messingbeslag og kunne slet ikke komme tæt hen til spejlet. Men andægtige tilbedere lader sig aldrig ved nogen som helst besværlighed afholde fra at udøve deres religionsskikke, og Hetty var i denne aften mere end almindeligt tilbøjelig til at udøve tilbedelse på sin vis.

Da hun havde taget sin kjole og sit hvide tørklæde af, tog hun en nøgle frem af den store lomme, som hang udenpå hendes skørt, lukkede én af de underste dragkisteskuffer op, tog to stumper vokslys frem – som i al hemmelighed var købt i Treddleston – og satte dem i de to messinglysepiber. Derpå tog hun et bundt svovlstikker frem og tændte lysene; og til aller sidst et lille skillingsspejl med rød ramme, men uden pletter. Da hun havde sat sig, så hun først i det lille spejl. Hun så deri og smilede og lagde hovedet på siden et øjeblik, derpå lagde hun spejlet fra sig og tog sin børste og kam op af en skuffe. Hun ville tage sit hår ned, for at ligne det dameportræt, der hang i miss Lydia Donnithornes påklædningsværelse. Det var snart gjort, og de mørke lokker hang ned ad hendes hals. Det var ikke tykt, svært, kruset, men silkeblødt hår, som ved den mindste anledning dannede de yndigste krøller. Men hun strøg det helt tilbage, for at det, ligesom på maleriet, kunne danne en mørk baggrund, der kunne hæve den fyldige, hvide hals. Derpå lagde hun kam og børste fra sig og betragtede sig selv, med armene over kors, det hele ligesom maleriet. Selv det gamle, plettede spejl kunne ikke andet end vise et yndigt billede frem, ikke mindre yndigt, fordi Hettys livstykke ikke var af hvidt atlask – således som det vist i almindelighed er tilfældet med heltinder – men af mørkt, grønligt bomuldsstof.

O ja! hun var meget smuk: det syntes kaptajn Donnithorne. Smukkere end nogen som helst i omegnen af Hayslope – smukkere end nogen af de damer, han nogensinde havde set på besøg på Dyrehavsgård – i sandhed, det lod næsten til, at fornemme damer var gamle og grimme – og smukkere end miss Bacon, møllerens datter, som kaldtes Skønheden i Treddleston. Og i aften betragtede Hetty sig selv med ganske andre følelser end nogensinde før; der var en usynlig tilskuer, hvis øje hvilede på hende; hans blide stemme gentog atter og atter disse smukke ting, hun havde hørt i skoven; hans arm lå omkring hendes liv, og den yndige rosenduft fra hans hår duftede hende endnu i møde. Den mest forfængelige kvinde er sig aldrig sin skønhed fuldkommen bevidst, for hun er elsket af den mand, som hun elsker igen.

Men Hetty syntes at være af den mening, at der manglede noget, for hun rejste sig og tog et gammelt, sort kniplings sjal ud af skabet, og et par store ørenringe af den hellige skuffe, hvori hun havde haft sine lys. Det var et gammelt, gammelt sjal fuldt af rifter, men det kunne udgøre en smuk indfatning til hendes skuldre og fremhæve overarmens hvidhed. Og hun ville tage de små ørenringe ud af sine øren – ak, hvor havde hendes tante skændt, fordi hun havde ladet stikke huller i ørene! – og tage de store på: de var kun af kulørt glas og forgyldte, men når man blot ikke vidste det, så de fuldkomment så godt ud som dem, de fornemme damer gik med. Og nu satte hun sig ned igen, med de store ørenringe i ørene og det sorte kniplingssjal omkring sine skuldre. Hun så ned på sine arme: ingen arme kunne være smukkere indtil et lille stykke nedenfor albuen – de var hvide og fyldige, med små huller, der svarede til

smilehullerne i hendes kinder; men ned imod håndleddet så hun med sorg, at de var grove af at ælte smør og andet arbejde, som damer aldrig gav sig af med.

Kaptajn Donnithorne kunne umuligt ville, at hun skulle blive ved at arbejde: han ønskede vist at se hende i smukke klæder, tynde sko og hvide strømper, måske endog med svikler på; for han måtte holde grumme meget af hende – der var aldrig før nogen, der havde taget hende om livet og kysset hende således. Han ville sikkert gifte sig med hende og gøre hende til en fornem dame – hun vovede næppe at tænke sig det – men hvor kunne det være anderledes? Ægte hende hemmeligt, som mr. James, doktorens medhjælper, ægtede doktorens niece; ingen opdagede det før længe efter, og da kunne det ikke nytte at blive vred. Doktoren havde fortalt hendes tante det alt sammen, og Hetty havde hørt på det. Hun vidste ikke ret, hvordan det kunne lade sig gøre, men så meget var tydeligt, at den gamle squire ikke måtte få det at vide, for Hetty var færdig at få ondt af skræk, når hun stødte på ham på gården. Det var muligt, at han var kommet til verden som andre dødelige, hun vidste det ikke; men det var aldrig faldet hende ind, at han havde været ung som andre mennesker – han havde altid været den gamle squire, som alle var bange for. O, det var umuligt at tænke sig, hvorledes det skulle blive! Men kaptajn Donnithorne vidste det vel; han var en fornem herre og kunne få det som han ville, og kunne købe alt, hvad han havde lyst til. Og intet kunne mere være, som det havde været: måske kunne hun engang blive en fornem dame og køre i sin egen vogn, og klæde sig til middag i en silkebrokades kjole, med fjer i håret og kjolen slæbende efter sig, ligesom miss Lydia og lady Dacey, da hun en aften kiggede

igennem det lille, runde vindue i forstuen og så dem gå ind i spisesalen; kun skulle hun ikke være gammel og grim som miss Lydia, og ikke så tyk som lady Dacey, men rigtigt smuk, med håret sat på mange forskellige måder, og sommetider i en rød dragt, sommetider i en hvid – hun vidste ikke, hvad hun holdt mest af; og Burge og alle andre ville måske se hende kere ud – eller snarere, de ville høre tale om det; for det var umuligt at forestille sig, at alt dette kunne gå for sig i Hayslope, i hendes tantes nærhed. Ved tanken om al denne pragt rejste Hetty sig fra stolen, hvorved kanten af hendes sjal tog fat i det lille håndspejl og rev det på gulvet; men hun var alt for ivrigt beskæftiget med sine drømmebilleder til at bryde sig om at tage det op igen. Med påtaget værdighed begyndte hun nu at spadsere frem og tilbage i værelset, i sit kulørte livstykke og brogede skørt, med det gamle, sorte kniplingssjal om skuldrene, og de store glasørenringe i ørene.

Hvor yndig ser hun ud i denne naragtige påklædning! Intet er lettere i denne verden, end at blive forelsket i hende: der er noget så yndigt, barnligt ved hendes ansigt og skikkelse; de mørke krøller hænger så nydeligt ned over hendes hals; hendes store, sorte øjne med de lange øjenhår ser så vidunderligt på én!

Hvor lykkelig den mand, der får så yndig en brud som Hetty! Hvor han bliver misundt af alle dem, som er med ved brylluppet og ser hende, med sit hvide slør og orangeblomsterne, støtte sig på hans arm. Det kære, unge, bløde, bøjelige væsen! Hendes hjerte må være lige så blødt, hendes sind lige så frit for kanter, hendes karakter lige så bøjelig. Hvis nogensinde noget går galt her, må det være mandens skyld: han kan bøje hende, som han selv vil, det er tydeligt. Og elskeren selv tænker ligesådan: den

kære lille holder så meget af ham, hendes små naragtigheder er så indtagende, han ville ikke have hende en eneste smule klogere. Enhver mand tror sig, under sådanne omstændigheder, at være en stor fysiognomist. Han ved, at naturen har sit eget sprog, og han anser sig selv for at være indviet i sproget. Naturen har tegnet ham hans bruds karakter i disse kindens, læbens og hagens fortræffelige linjer, i disse øjenlåg, så fine som blomsterblade, i disse lange øjenhår, der bøjer sig som støvdragerne i en blomst, i disse vidunderlige øjnes mørke dybde. Hvor hun vil elske sine børn! Hun er selv næsten et barn, og de små, rosenrøde væsener ville hænge omkring hende som små blomster om den midterste store; og manden vil se til, venligt smilende, i stand til, når som helst han ønsker det, at trække sig tilbage til sin visdoms helligdom, som hans yndige kone vil betragte med ærbødighed, og hvis forhæng hun aldrig vil løfte. Det er et ægteskab, således som de fandt sted i den gyldne alder, da mændene alle var vise og majestætiske, og kvinderne alle elskværdige og kærlige.

Det var omtrent således, at vor ven Adam Bede tænkte om Hetty, kun indklædte han sine tanker i andre ord. Når hun undertiden var kold imod ham, tænkte han ved sig selv: det er kun fordi hun ikke elsker mig højt nok; og han var overbevist om, at hendes kærlighed, når som helst hun skænkede den til nogen, ville være det kosteligste, en mand kunne eje her på jorden. Forinden De bebrejder Adam hans mangel på indsigt, spørger da Dem selv, om De nogensinde var tilbøjelig til at tænke ondt om en smuk pige – om De nogensinde *kunne*, uden strengt bevis, tænke ondt om netop denne *ene* pige, der har forhekset Dem. Nej: de, som holder af bløde ferskner, tænker

undertiden ikke på stenen, før de bider tænderne til blods på den.

Også Arthur Donnithorne havde samme tanker om Hetty, for så vidt han i det hele taget havde tænkt over hendes natur. Han var vis på, at hun var et godt, kærligt væsen. Den mand, der vækker en ung piges lidenskab, tror altid, at hun er af en kærlig natur; og hvis det træffer sig, at han ser fremad mod kommende år, da bilder han sig vist ind at ville være overordentlig kærlig imod hende, for den stakkel er ham så inderligt hengiven. Når alt kommer til alt, så tror jeg, at selv de klogeste af os undertiden lader sig narre i denne retning, og tror både bedre og værre om folk, end de fortjener. Naturen har sit sprog, og det er ikke usandfærdigt, men vi kender endnu ikke alle forviklingerne i dette sprogs syntaks, og ved en hurtig gennemlæsning kunne vi muligvis udlede lige det modsatte af det, af hvad der virkelige er ment. Således fristes man til at tro, at smukke øjne med lange, mørke øjenhår må skjule en ædel sjæl, skønt erfaringen har vist, at de kan skjule bedrag, underslæb og dumhed; og omvendt. Omsider begynder man at tro, at der ikke er noget umiddelbart forhold imellem øjenhår og moralitet, eller også, at øjenhårene udtrykker den skønnes bedstemoders tænkemåde, hvilken i det hele taget er os af mindre vigtighed.

Ingen øjenhår kunne være smukkere end Hettys, og nu, som hun med sin påtagne værdighed går op og ned ad gulvet og ser ned på sine skuldre og det gamle, sorte sjal, viser den mørke frynse sig fuldkomment skønt på hendes rosenrøde kind. Det er kun dunkle, utydelige billeder, som hendes indskrænkede smule indbildningskraft formår at skabe af fremtiden; men i

hvert billede danner hun hovedfiguren i smukke klæder; kaptajn Donnithorne er meget nær ved hende, tager hende om livet, kysser hende måske, og alle andre beundrer og misunder hende – især Mary Burge, hvis nye kattuns kjole ser meget foragtelig ud ved siden af Hettys glimrende toilette. Blander der sig nogen kær eller bedrøvelig erindring i denne drøm om fremtiden – nogen kærlig følelse for hendes plejeforældre – for de børn, hun har hjulpet at passe – for en eller anden ungdomsveninde, et eller andet yndlingsdyr, eller hendes egne barndomserindringer? Ikke én. Der gives planter, der så godt som ingen rødder har: man kan rykke dem op fra den klippe, eller den mur, hvor de vokser, og lægge dem på en urtepotte, og de vil vokse lige godt for det. Hetty kunne lade hele sit forbigangne liv bagved sig, uden nogensinde at bryde sig om at blive mindet om det igen. Jeg tror ikke, hun havde noget som helst til overs for det gamle hus, og holdt ikke mere af den lange række stokroser i haven, end af andre blomster – måske ikke engang så meget. Det var besynderligt, hvor lidt hun brød sig om at passe sin onkel, som havde været en god fader imod hende: hun huskede næsten aldrig at række ham sin pibe i rette tid, uden at det blev hende sagt, med mindre der var en fremmed, som derved kunne få bedre lejlighed til at betragte hende. Hetty kunne ikke begribe, hvor nogen kunne holde meget af midaldrende folk. Og så disse kedsommelige børn, Marty og Tommy og Totty, de havde været hendes livs sande plage – lige så slemme som surrende insekter, der piner én på en varm dag, når man gerne vil holde sig i ro. Marty, den ældste, var et lille barn, dengang hun kom der i huset, for de børn, der var født før ham, var døde, og Hetty havde således

haft dem alle tre, den ene efter den anden, tumlende om sig på engen, eller, i dårligt vejr, i de halvt ledige værelser i det store, gamle hus. Drengene var fra hånden nu, men Totty var endnu en daglig plage, værre end nogen af de andre havde været, fordi der blev gjort så meget væsen af hende. Og der var ingen ende på at sy og lappe om hende. Hetty ville have været glad ved at høre, at hun aldrig mere skulle se noget barn for sine øjne; de var værre end de ækle, små lam, som fårehyrden altid bragte ind, for at hun skulle tage sig af dem; for lammene *blev* man dog af med, før eller senere. Med hensyn til kyllinger og unge kalkuner, da ville Hetty have hadet ordet "ruge", hvis hendes tante ikke havde købt hende til at passe fjerkræet ved at love hende indtægten af én af hvert kuld. De bløde, runde kyllinger, som kiggede frem under moderens vinge, vakte ikke mindste glæde hos Hetty; det var ikke den slags skønhed, hun brød sig om, men hun brød sig om de smukke, nye ting, som hun kunne købe sig på Treddleston marked for de penge, hun fik ind for dem. Og alligevel så hun så yndig ud, når hun bukkede sig for at lægge det opblødte brød ind til kyllingerne, at man i sandhed måtte have været meget skarpsindig for at tro, at hun kunne være så følelsesløs. Stuepigen, den braknæsede Molly med de fremstående kæber, havde virkeligt et godt hjerte og var, som mrs. Poyser sagde, en sand perle til at passe hønsene, men denne moderlige ømhed skinnede ikke ud af hendes sløve ansigt, lige så lidt som et lys vil kunne skinne igennem en brun lerkrukke.

Det er i almindelighed et kvindeligt øje, som først opdager de moralske mangler, der skjules under skønheds maske; det er derfor ikke at undres over, at mrs. Poyser, med sit skarpe blik og

rigelige lejlighed til iagttagelser, havde dannet sig et nogenlunde rigtigt begreb om, hvad man kunne vente sig af Hetty med hensyn til hendes følelser; og i sine vrede øjeblikke havde hun undertiden talt temmelig uforbeholdent om det til sin mand.

"Hun er ikke bedre end en påfugl, der vil spanke omkring på muren og sprede sin hale ud i solen, selv om alle folk i hele sognet lå for døden: der er ingenting, der rører hende, ikke engang, da vi troede, at Totty var faldet i møddingpølen. Tænke sig den lille engel! Og vi fandt hende langt borte ved hestekæret, hvor hun var blevet siddende fast i mudderet og græd, så det var forskrækkeligt. Men jeg kunne se, Hetty brød sig ikke det mindste om det, skønt hun har været om barnet, siden det blev født. Jeg har den tro, at hendes hjerte er så hårdt som en sten."

"Nej," sagde mr. Poyser, "du må heller ikke dømme Hetty alt for strengt. De unge piger er som umodent korn; der kan blive godt mel af dem med tiden. Du skal se, Hetty kan nok blive god, når hun får en god mand og selv får børn."

"Jeg vil ikke være streng imod hende. Hun er nem på sine fingre og kan gøre nytte, når hun vil, og jeg ville savne hende til smørret. Og hvordan hun så var, ville jeg gøre hvad jeg kunne for din søsterdatter, og det har jeg gjort; jeg har lært hende alt, hvad der hører til et hus, og jeg har tit nok sagt hende, hvad der var hendes pligt og skyldighed, skønt det tager på vejret, og Gud ved, jeg har ikke for meget af det, og den smerte i min side er sommetider meget slem. Med de tre piger i huset, kunne jeg behøve dobbelt så mange kræfter, for at holde dem til deres arbejde. Det er, som når man har steg på spid på tre steder; så snart man har dryppet den ene, brænder den anden på."

Så megen frygt havde Hetty for sin tante, at hun for hende skjulte så meget af sin forfængelighed, som hun kunne skjule uden alt for stor opofrelse. Hun kunne ikke modstå at bruge sine penge til stads, mod mrs. Poysers vilje; men hun ville være død af skam og ærgrelse og skræk, hvis hendes tante i dette øjeblik havde åbnet døren og set hende, med sine tændte lysestumper, spankende omkring med silkesjal og ørenringe. For at undgå en sådan overraskelse, skød hun altid slåen for døren, og det havde hun heller ikke glemt i aften, som vel var; for nu blev der banket sagte på, og Hetty, med bankende hjerte, skyndte sig at puste lysene ud og putte dem i skuffen. Hun turde ikke give sig tid til at tage ørenringene ud, men sjalet tog hun af og lod det falde på gulvet, førend der atter sagte blev banket på. Vi skal få at vide, hvorfor der blev banket på døren, når vi en stund forlader Hetty og vender tilbage til Dinah, i det øjeblik, da hun havde lagt Totty i sin moders arme og gik op ad trappen til sit sovekammer, der stødte op til Hettys.

Dinah holdt meget af sit sovekammervindue. Da det var i anden etage, havde hun en vid udsigt over markerne. På grund af murens tykkelse var der udenfor hendes vindue et alenbredt trin, som hun kunne sætte sin stol på; og det første, hun gjorde, da hun kom ind i sit værelse, var at sætte sig på denne stol og se ud over de stille marker, og på månen, som var i færd med at stå op. Hun holdt mest af den græsgang, hvor malkekøerne lå, og næst efter den af engen, hvor græsset var slået og lå i bølgeformede rækker. Hendes hjerte var fuldt, for kun én aften endnu kunne hun se på disse marker, og så ikke i lang, lang tid; men hun tænkte kun lidet på at forlade den egnen helt, thi for hende havde det triste Snowfield lige så meget tiltrækkende;

hun tænkte på alle de kære mennesker, som hun her havde lært at elske, og som nu for stedse ville beholde en plads i hendes kærlige erindring. Hun tænkte på den kamp og møje, som måske endnu kunne forestå dem på livets vej, når hun ikke mere var hos dem og vidste, hvorledes det gik dem; og denne tanke gjorde snart et så mægtigt indtryk på hende, at hun ikke længere var i stand til at glæde sig over den stille, måneklare aften. Hun lukkede sine øjne, for desto inderligere at føle tilværelsen af en kærlighed og sympati, der var dybere og mægtigere, end himmel og jord kunne udsige. Dette var ofte Dinahs måde at bede på, når hun var alene. Hun lukkede blot sine øjne og følte sig omgærdet af den guddommeliges nærværelse; og lidt efter lidt forsvandt hendes frygt og hendes ængstelse for andre, ligesom isen forsvinder i det varme vand. Således havde hun siddet i mindst ti minutter, aldeles stille, med hænderne foldede i skødet, og det rolige ansigt belyst af månens milde skin, da hun blev vækket ved en lyd som af noget, der faldt på gulvet i Hettys værelse. Men som enhver lyd, der når vort øre, når vi er fordybet i tanker, havde den ingen bestemt karakter, så at hun var uvis på, om hun havde udtydet den rigtigt. Hun rejste sig og lyttede, men alting var stille, og hun tænkte, at Hetty måske havde revet noget ned, idet hun gik i seng. Langsomt begyndte hun at klæde sig af; men som en følge af denne lyd drejede nu alle hendes tanker sig om Hetty: dette kære, unge væsen, med livet og alle dets prøvelser for sig – en kones og moders vigtige, daglige pligter – og hendes sjæl var så uforberedt for dem alle, og fandt kun behag i tomme glæder, ligesom et barn, der holder fast ved sit legetøj i begyndelsen af en lang og besværlig rejse, på hvilken det vil komme til at lide

både sult og tørst og kulde. Dinah var dobbelt bekymret for Hetty, for hun delte Seths ængstelse med hensyn til hans broders skæbne, og hun var kommet til den erkendelse, at Hetty ikke elskede Adam højt nok til at gifte sig med ham. Hun så kun alt for tydeligt denne mangel på inderlig, selvopofrende kærlighed hos Hetty, til at anse hendes kolde adfærd mod Adam som et bevis for, at han ikke var den, hun kunne ønske sig til mand. Og denne mangel hos Hetty, i stedet for at vække Dinahs mishag, indgød hende kun endnu inderligere medlidenhed; det elskelige ansigt virkede på hende, som skønhed altid virker på en ren og ædel sjæl, der er fri for egenkærlig skinsyge: det var en fortrinlig, guddommelig gave, der gjorde den nød og synd og sorg, den var blandet med, endnu mere rørende, ligesom det gør os mere ondt at se den fortærende orm i en liljehvid knop, end i en almindelig køkkenurt.

På den tid, da Dinah havde klædt sig af og taget sin natkjole på, havde denne følelse for Hetty nået en pinefuld styrke; hendes indbildningskraft havde fremmanet en tornefuld tykning af synd og sorg, hvori hun så det stakkels barn, blodigt og forrevent, med tårer i øjnene, kæmpe for sin frelse, uden at kunne finde den. Det var i almindelighed på denne måde, at Dinahs indbildningskraft og hendes sympati virkede på hinanden og forhøjede hinanden. Hun følte en inderlig længsel efter at gå ind til Hetty og udgyde i hendes sjæl alle disse kærlige advarsler og opfordringer, som hendes hjerte var fuldt af. Men måske var Hetty allerede faldet i søvn. Dinah lagde sit øre til væggen og hørte endnu en let bevægelse, som overtydede hende om, at Hetty ikke var i seng. Hun tøvede endnu; hun var ikke ganske vis på, at det var en guddommelig indskydelse; den

stemme, der bød hende gå til Hetty, var ikke stærkere end den anden stemme, der sagde, at Hetty var træt, og at det kun ville have en endnu større genstridighed til følge, hvis hun gik til hende på en ubelejlig tid. Dinah var ikke tilfreds uden en mere umiskendelig styrelse end disse indre stemmer. Det var lyst nok for hende til at åbne sin bibel og se, hvad den ville råde hende. Hun vidste, hvorledes hvert blad så ud, og kunne sige, i hvilken bog hun lukkede den op, og undertiden i hvilket kapitel, uden at se overskrift eller nummer. Det var en lille, tyk bibel, helt afslidt på hjørnerne. Dinah lagde den i vindueskarmen, hvor lyset var stærkest, og åbnede den med sin pegefinger. De første ord, hun så på, stod øverst på den venstre side: "Og de græd alle og faldt Paulus om halsen og kyssede ham." Det var tilstrækkeligt for Dinah; hun havde slået op på denne mindeværdige afsked i Ephesus, da Paulus havde følt trang til at åbne sit hjerte i denne sidste formaning og advarsel. Nu tøvede hun ikke længere, men åbnede sagte sin egen dør og gik hen og bankede på Hettys. Vi ved, at hun måtte banke to gange, fordi Hetty først måtte puste lysene ud og tage sit sorte kniplingssjal af; men da hun havde banket anden gang, blev døren straks åbnet. Dinah sagde: "Må jeg komme ind, Hetty?" Og Hetty, uden at svare, for hun var forvirret og ærgerlig, lukkede døren højere op og lod hende komme ind.

Hvilken besynderlig modsætning disse to skikkelser dannede! Den var synlig selv i denne blanding af tusmørke og måneskin. Hetty, med blussende kinder og tindrende øjne, med blottet hals og bare arme, det krøllede hår ned ad nakken og de glimrende ringe i ørene. Dinah, i sin lange, hvide natdragt, et udtryk af skjult bevægelse i det blege ansigt, næsten som et

dødt legeme, som sjælen er vendt tilbage til med en forædlet kærlighed og indviet i højere hemmeligheder. De var næsten af ens højde; dog så man, at Dinah var en kende højere, da hun tog Hetty om livet og kyssede hende på panden.

"Jeg vidste, at du ikke var i seng, kære," sagde hun med sin yndige, klare stemme, som var oprørende for Hetty, idet den passede til hendes egen, ærgerlige stemning som musik til raslende lænker, "for jeg hørte, at du rørte dig; og jeg længtes efter at tale med dig igen i aften, for jeg har kun én aften endnu at være her, og man kan ikke vide, hvad der kan komme i vejen for os i morgen. Må jeg sidde hos dig, mens du sætter dit hår op?"

"Ja, gør det," sagde Hetty og vendte sig hastigt om for at tage den anden stol, glad over, at Dinah ikke lod til at lægge mærke til ørenringene.

Dinah satte sig, og Hetty begyndte, med denne overdrevent ligegyldige mine, der er en følge af forlegen selvbevidsthed, at børste sit hår, førend hun snoede det op. Men udtrykket i Dinahs øjne beroligede hende efterhånden, hun så ikke ud til at lægge mærke til den slags.

"Kære Hetty," sagde hun, "det bares mig for i aften, at du engang kunne komme i nød – sorg og fare venter os alle herneden, og der kommer en tid, da vi behøver mere trøst og hjælp, end denne verdens ting kunne yde os. Jeg vil blot sige dig, at hvis du nogensinde føler dig ulykkelig og trænger til en veninde, som altid vil føle for dig og elske dig, da har du en sådan veninde i Dinah Morris i Snowfield; og hvis du kommer til hende, eller sender bud efter hende, da skal hun aldrig

glemme denne aften og de ord, hun taler til dig nu. Vil du huske det, Hetty?"

"Ja," sagde Hetty næsten forskrækket. "Men hvor falder du på, at jeg skulle blive ulykkelig? Ved du da noget?"

Hetty havde sat sig, da hun tog sin kappe på, og nu bøjede Dinah sig forover og greb hendes hånd, idet hun svarede: "Fordi at sorg træffer os alle her i livet, min kære: vort hjerte hænger ved en ting, som Gud ikke vil, at vi skulle eje, og så sørger vi; de mennesker, vi elsker, bliver revet bort fra os, og der er ingen glæde mere for os uden dem; sygdom indfinder sig, og vi segner under byrden af vore svage legemer; vi kommer bort fra den rette vej og bringer os selv og vore medmennesker i fordærvelse. Den mand eller kvinde er ikke født til verden, som ikke én eller anden af disse prøvelser bliver tilskikket, og således føler jeg, at noget lignende må vederfares dig; og jeg ville ønske, at du, mens du er ung, ville søge styrke hos din himmelske fader, at du kunne have en sikker støtte i de onde dage."

Dinah tav og gav slip på Hettys hånd. Hetty sad ganske stille; Dinahs kærlige hengivenhed fandt ingen genklang hos hende, men hendes tydeligt og højtideligt fremsagte ord angreb hende på en besynderlig måde. Hendes blussende kinder var blevet næsten blege; hun havde en yppig, forlystelsessyg naturs frygtsomhed, der gyser tilbage ved tanken om smerte. Dinah så den gode virkning, og hendes kærlige tale blev endnu alvorligere, indtil Hetty, opfyldt af en ubestemt frygt for, at noget ondt engang ville vederfares hende, gav sig til at græde.

Dinah havde aldrig før set Hetty således rørt, og fuld af håb, som altid, troede hun, det var noget guddommeligt, der rørte

sig i hende. Hun kyssede den hulkende pige og græd af glæde over hende. Men Hetty var slet og ret i denne pirrelige sindsstemning, hvori man ikke kan beregne, hvilken vending følelserne kan tage fra det ene øjeblik til det andet, og for første gang blev hun ærgerlig over Dinahs kærtegn. Utålmodigt skød hun hende til side og sagde med en barnlig, hulkende stemme:

"Lad være at tale sådan til mig, Dinah. Hvorfor kommer du og forskrækker mig? Jeg har jo aldrig gjort dig noget. Hvorfor kan du ikke lade mig være i fred?"

Den stakkels Dinah blev inderligt bedrøvet. Hun var for klog til at blive ved og sagde blot venligt: "Ja, min kære, du er træt; jeg vil ikke længere være dig i vejen. Skynd dig at gå i seng. God nat."

Hun forlod værelset næsten så lydløst og så hurtigt, som om hun havde været en ånd; men da hun var kommet hen til sin egen seng, kastede hun sig på knæ og udgød den inderlige medlidenhed, der fyldte hendes hjerte, i stille tanker.

Hvad Hetty angik, da var hun snart igen i skoven – hendes sovende liv var lige så afbrudt og forvirret som hendes vågne drømme.

16. Arthur besøger mr. Irwine

Arthur Donnithorne har, som I sikkert erindrer, lovet sig selv at ville besøge mr. Irwine denne fredag morgen, og han er vågen og klæder sig så tidligt på, at han beslutter at gå før frokost, i stedet for efter. Han ved, at præsten spiser frokost alene klokken halv ti, da damerne i familien har en særskilt frokosttid; Arthur vil ride tidligt derhen og spise frokost med ham. Alting lader sig bedst sige under et måltid.

Civilisationens fremskridt har gjort en frokost eller et middagsmåltid til et let og behageligt surrogat for mere besværlige og ubehagelige ceremonier. Vi ser vore vildfarelser i et mindre bedrøveligt lys, nu da vor skriftefader hører på os ved sit æg og sin kop kaffe. Vi er os mere tydeligt bevidst, at der i en oplyst tidsalder ikke kan være tale om at pålægge en dannet mand nogen hård pønitense, og at menneskelig synd ikke er uforenelig med en god appetit; et angreb på vore lommer, som i mere barbariske tider var blevet udøvet ved et pistolskud, gøres nu på en aldeles velopdragen og smilende måde, idet man, imellem det andet og tredje glas vin, ligesom i en parentes, kommer frem med et andragende om et lån.

Dog var der denne fordel ved de gamle, strenge former, at de ved en eller anden udvortes handling nødte en til at udføre sin tagne beslutning: når man har sat munden til den ene ende af et talerør og ved, at der er et ventende øre ved den anden ende, er der mere rimelighed for, at man siger, hvad man er kommet for at sige, end når man, med benene mageligt udstrakte under et mahognibord, sidder hos en ven, der ikke har grund til at blive forundret, fordi man ikke har noget særdeles at sige ham.

Imidlertid har dog Arthur Donnithorne, da han om morgenen rider over til præsten, den faste beslutning at åbne sit hjerte for ham, og lyden af den mejende le, som møder ham, da han rider forbi engen, er ham dobbelt behagelig, på grund af dette redelige forsæt. Han glæder sig over, at det nu ser ud til at blive stadigt vejr, så at høet, som landmanden frygtede for, kan komme godt ind; og der er noget så velgørende ved at dele en glæde, der er almindelig og ikke udelukkende personlig, at denne tanke om høhøsten virker således på hans sindsstemning, at hans beslutning forekommer ham endnu lettere.

Arthur var kommet igennem landsbyen Hayslope og nærmede sig bakken ved Broxton, da han, idet vejen drejede om, bemærkede en skikkelse omtrent hundrede skridt foran sig, som det var umuligt at antage for nogen anden end Adam Bede, selv om der ikke havde været en grå, haleløs spids i hælene på ham. Han skred fremad med sin sædvanlige, hurtige gang, og Arthur sporede sin hest for at indhente ham; for han havde endnu fra drengeårene alt for meget til overs for Adam, til ikke at benytte denne lejlighed til at sludre lidt med ham.

Adam vendte sig om ved lyden af det hurtige hovslag og ventede på rytteren, idet han, med et fornøjet genkendelsessmil, tog papirshuen af hovedet. Næst efter hans egen broder Seth, ville Adam have gjort mere for Arthur Donnithorne, end for noget andet ungt menneske i verden. Der var næppe den ting, som han nødigere havde mistet, end sin tommestok, som han altid havde hos sig i lommen; det var en foræring af Arthur, som han havde købt for sine lommepenge, dengang han var en lyshåret dreng på elleve år, og da han havde

nydt så meget godt af Adams undervisning i at tømre og dreje, at han kunne falde ethvert kvindeligt væsen i huset besværlig ved mere end tilstrækkelige foræringer af garnvinder og runde æsker. Adam var ganske stolt af den lille squire i disse ungdomsdage, og denne følelse var kun blevet en smule modificeret, da den lyshårede dreng var blevet til en ung mand med bakkenbarter. Jeg må tilstå, at Adam lod sig meget let påvirke af rang og stand, og altid var rede til at vise ekstra-agtelse for enhver, der havde flere fortrin end han selv, som var en slet og ret, flink tømrer, i hvis natur der var nedlagt et betydeligt kvantum ærbødighed, der gjorde ham tilbøjelig til at indrømme alle grundede fordringer, med mindre det var meget indlysende, at der var grund til at drage dem i tvivl. Han forstod sig ikke på at forbedre verden, men han så, at der blev gjort megen fortræd ved at bygge med vådt tømmer, ved at mænd i fine klæder lagde planer til udhuse og værksteder og deslige, når de ikke forstod sig på det, – ved sjusket snedkerarbejde, og ved overilede kontrakter, som aldrig kunne opfyldes uden at ødelægge den ene eller den anden; og han besluttede, hvad ham angik, at sætte sig imod den slags. I disse punkter ville han have gjort sin mening gældende lige overfor den mest ansete godsejer i Loamshire eller Stonyshire; men i alt, hvad der gik ud over disse, følte han, at det var bedre at henstille det til deres mening, der vidste mere end han. Han så så tydeligt, som det vel var muligt, hvor slet skovene på godset blev bestyret, og i hvor dårlig en tilstand forpagterboligerne var; og hvis den gamle squire Donnithorne havde spurgt ham om følgen af denne slette bestyrelse, ville han hav sagt sin mening uden omsvøb, uden dog noget øjeblik at glemme den ærbødighed,

han skyldte en "gentleman". Ordet "gentleman" var for Adam en trylleformel, og, som han ofte sagde, han kunne ikke fordrage den karl, der satte en ære i at være brøsig imod sine foresatte. Jeg må atter erindre jer om, at der flød bondeblod i hans årer, og at man, eftersom han var i sin bedste alder for et halvt århundrede siden, må vente, at nogle af hans ejendommeligheder er forældede.

Med hensyn til den unge squire, blev Adams medfødte ærbødighed end yderligere forhøjet ved barndoms erindringer og personlig agtelse; man kan altså forestille sig, at han havde langt højere tanker om Arthurs gode egenskaber, og tilskrev hans ubetydeligste handlinger langt mere værd, end om det havde været en almindelig håndværksmands egenskaber og handlinger. Han var overbevist om, at det ville blive lykkelige dage for alle der i egnen, når den unge squire kom til at bestyre godset – han var så ædelmodig, så åbenhjertig, og havde sådan en "ualmindelig" forstand på forbedringer og fremskridt, når man betænkte, at han nu først blev myndig. Således lå der altså både ærbødighed og hengivenhed i det smil, hvormed han tog sin papirshue af, da Arthur Donnithorne kom ridende hen til ham.

"Nå, Adam, hvordan har du det?" sagde Arthur og rakte ham sin hånd. Han tog aldrig nogen af forpagterne i hånden, og Adam vidste at påskønne denne ære. "Jeg turde sværge på, at det var din ryg, endnu da jeg var langt borte. Det er akkurat den samme, som dengang du plejede at bære mig på den, kun at den er bredere. Kan du huske dengang?"

"Ja, det husker jeg nok. Det var ikke godt, at man ikke skulle kunne huske, hvad man har gjort og sagt som yngre. Så ville

man ikke bryde sig mere om gamle venner, end om nye."

"Du skal formodentligt til Broxton?" sagde Arthur og lod sin hest gå i skridt, mens Adam gik ved siden af ham. "Skal du til præstegården?"

"Nej, jeg skal se til Bradwells ladebygning. De er bange for, at taget skal skubbe murene ud, og nu må jeg se, hvad der er at gøre, førend vi sender arbejdsfolk og materialer derhen."

"Nu overlader Burge nok alting til dig, Adam, ikke sandt? Jeg tænker, han går snart i kompagni med dig. Er han klog, så gør han det."

"Nej, jeg indser ikke, at det ville nytte ham stort. Han er lige så godt tjent med en mestersvend, som er samvittighedsfuld og finder fornøjelse i sit arbejde, som med en kompagnon. Jeg ville ikke give to skilling for den, der ville slå et søm dårligt i, fordi han ikke fik ekstra betaling for det."

"Det ved jeg nok, Adam; jeg ved du arbejder for ham, som du ville arbejde for dig selv. Men du fik mere at sige, end du har nu, og kunne måske bringe noget mere ud af forretningen. Den gamle mand må jo dog engang opgive sin håndtering, og han har ingen søn; jeg formoder, han vil have en svigersøn, der kan overtage den. Men han er lidt grisk, er jeg bange for; han vil sikkert have en, der kan sætte penge i forretningen. Hvis jeg ikke var så fattig som en kirkerotte, ville jeg med fornøjelse anvende nogle penge til at se dig bosat her på godset. Jeg er vis på, jeg selv ville have nytte af det. Måske får jeg bedre råd om et års tid eller to. Når jeg nu bliver myndig, får jeg flere lommepenge, og når jeg så har betalt en og anden gæld, så vil vi se."

"Det er meget smukt af Dem, og jeg er ikke utaknemmelig, men" – vedblev Adam i en bestemt tone – "jeg ville ikke gerne give mr. Burge et tilbud, eller have, at nogen skulle give ham noget på mine vegne. Jeg ser slet ingen grund til at gå i kompagni med ham. Hvis han engang skulle ville afstå forretningen, det var en anden sag; da ville jeg være glad ved at kunne få nogle penge mod rimelige renter, for jeg er vis på, jeg ville kunne afbetale dem med tiden."

"Nu vel, Adam," sagde Arthur, idet han kom i tanker om, hvad mr. Irwine havde sagt om Adam og Mary Burge, "vi vil ikke tale mere om det nu. Hvornår skal din fader begraves?"

"På søndag; mr. Irwine kommer tidligere i den anledning. Jeg skal være glad, når det er overstået, for jeg antager, at moder vil blive roligere derefter. Det gør en så ondt at se, når gamle folk har kummer; de kan ikke arbejde den bort; og foråret bringer ingen nye skud på det visne træ."

"Ja, Adam, du har haft sorg og bekymringer nok i dit liv. Du har nok aldrig været lystig og munter som andre unge mennesker. Der har altid været noget, der har trykket dig."

"Ja vel har der det; men det er ikke noget at gøre væsen af. Er vi mennesker og har menneskelige følelser, så mener jeg, vi må også have menneskelige sorger. Vi kan ikke være som fuglene, der forlader deres rede, så snart de kan flyve, og ikke kende deres egne igen, når de træffer på dem. Jeg har haft nok at være taknemmelig for: jeg har altid været sund og stærk, og fundet fornøjelse i mit arbejde; og jeg anser det for et stort gode, at jeg har kunnet gå i Bartle Masseys aftenskole. Der har jeg lært ting, som jeg aldrig kunne have lært mig selv."

"Du er et sjældent stykke mandfolk Adam," sagde Arthur efter et ophold, hvor han eftertænksomt havde betragtet den svære skikkelse, der gik ved siden af ham. "Jeg kan slå fra mig, bedre end de fleste i Oxford, og dog tror jeg, du ville slå mig sønder og sammen, hvis jeg skulle slås med dig."

"Gud forbyde, at det nogensinde skulle ske," sagde Adam og så smilende på Arthur. "Jeg plejede undertiden at slås for løjer; men siden jeg var skyld i, at stakkels Gil Tranter måtte holde sengen i fjorten dage, har jeg aldrig gjort det mere. Jeg vil ikke tiere slås med nogen, undtagen han bærer sig ad som en skurk. Når man træffer på en fyr, der har bidt hovedet af al skam, må man hjælpe lidt på ham med et par blå øjne."

Arthur lo ikke, for han var faldet i tanker; et øjeblik efter sagde han:

"Du er vist aldrig i strid med dig selv, Adam. Jeg bilder mig ind, at hvis du havde et ønske, som du var kommet på det rene med, at det ikke var ganske rigtigt at nære, da ville det være dig lige så let at undertrykke dette ønske, som at kaste en drukken mand omkuld, der ville yppe klammeri med dig. Jeg mener, du ved altid, om du skal eller ikke; du sætter dig ikke ét for og gør noget andet."

"Å – nej," sagde Adam langsomt, efter et øjebliks tøven. "Jeg kan ikke huske, at jeg nogensinde har været vankelmodig, når jeg, som De siger, var kommet på det rene med, at en ting var uret. Det betager mig lysten til noget, når jeg ved, at jeg ville få en ond samvittighed bagefter. Så længe jeg har kunnet regne, har det stået tydeligt for mig, at man aldrig kan gøre hvad der er uret, uden at afstedkomme mere fortræd, end det er muligt at tænke. Det er som et dårligt stykke arbejde, det kan gøre

uberegnelig skade. Men der er forskel på, hvad folk kalder uret; jeg regner ikke enhver smule narrestreger for synd. Men det er ikke min fejl at være vankelmodig i nogen som helst retning, jeg er snarere det modsatte: når jeg har sagt en ting, om det kun er til mig selv, så har jeg ondt ved at tage mit ord tilbage."

"Ja, det er netop, hvad jeg havde tænkt mig om dig," sagde Arthur. "Du har en jernvilje, ligesom du har en jernarm. Men hvor fast end et menneskes beslutning er, kan det dog undertiden være ham svært at udføre den. Vi kan sætte os for, ikke at plukke kirsebær, og holde hænderne standhaftigt i lommerne, men vi kan ikke gøre ved, at tænderne løber i vand."

"Det er meget sandt; men vi må komme til den erkendelse, at der er noget i denne verden, som vi må undvære. Det kan ikke nytte at betragte livet som Treddleston marked, hvor folk kun går hen for at se stads og få markedsgaver. Gør vi det, så bliver vi narret. Men hvorfor mon jeg fortæller Dem det? Det er noget, som De ved bedre end jeg."

"Det er ikke så afgjort, Adam. Du har haft fire eller fem års mere erfaring end jeg, og dit liv har sikkert været en bedre skole for dig, end højskolen for mig."

"De tænker måske om højskolen ligesom Bartle Massey. Han siger, at højskolen gør folk til blærer – de duer ikke til andet, end til at gemme det stof, man har fyldt i dem. Men hans tunge er som en skarp kniv, det er Bartles: den bider alt, hvad den kommer i berørelse med. Denne vej skal jeg; så må jeg sige Dem farvel, siden De skal til præstegården."

"Farvel, Adam, farvel."

Ved indkørslen til præstegården gav Arthur sin hest til staldkarlen og begav sig hen til den dør, der gik ud til haven.

Han vidste, at præsten altid spiste frokost i sit studereværelse, og studereværelset lå til venstre for denne dør, lige overfor spisestuen. Det var et lille, lavt værelse, der hørte til den gamle del af bygningen – mørkt af de mørke bind på bøgerne, der beklædte væggene; dog så det meget muntert ud i denne morgenstund, da Arthur nåede det åbne vindue. For morgensolens stråler faldt skråt ind på den store glaskugle med guldfiskene i, som stod på en scagliola-søjle, lige overfor det færdigt dækkede ungkarle-frokostbord, og ved siden af dette frokostbord var en gruppe, der ville have givet ethvert værelse noget tillokkende. I den karmoisinrøde damaskes lænestol sad mr. Irwine med denne strålende friskhed, der altid var over ham, når han havde gjort sit morgentoilette; han strøg sin smukt dannede, fyldige, hvide hånd hen over Junos krøllede ryg; og tæt ved Junos hale, som bevægede sig frem og tilbage i moderlig glæde, væltede de to brune hvalpe sig i henrykkelse ovenpå hinanden. På en pude, lidt længere borte, sad Pug med frøkenmine og betragtede dette fortrolige forhold som dyrisk svaghed, som hun så lidt som muligt lod til at lægge mærke til. På bordet, ved mr. Irwines albue, lå første del af Foulis *Æschylos*, som Arthur godt kendte af udseende; og fra sølvkaffekanden, som Carroll bragte ind, opsteg en vellugtende damp, der gjorde denne ungkarlefrokost fuldkommen.

"Hallo, Arthur, du er et skikkeligt menneske! Du kommer akkurat tilpas," sagde mr. Irwine, da Arthur standsede og steg ind over den lave vindueskarm. "Carroll, vi må have mere kaffe og flere æg, og har du ikke noget kold steg, som vi kunne spise til denne skinke? Nå, det er ligesom i gamle dage, Arthur; du har ikke spist frokost med mig i de sidste fem år."

"Denne morgenstund var så indbydende til at ride en tur før frokost," sagde Arthur, "og dengang jeg læste med dig, holdt jeg så meget af at spise frokost hos dig. Min bedstefader er altid et par grader koldere ved frokosten, end til enhver anden tid på dagen. Hans morgenbad bekommer ham formodentligt ikke godt."

Arthur vogtede sig vel for at lade sig mærke med, at han kom i en bestemt hensigt. Aldrig så snart befandt han sig i mr. Irwines nærværelse, før den fortrolighed, som han før havde anset for så let, pludseligt forekom ham som den vanskeligste ting af verden, og i det øjeblik, han tog ham i hånden, så han sit forsæt i et ganske andet lys. Hvorledes kunne han gøre Irwine sin tilstand begribelig, med mindre han fortalte ham disse små scener i skoven; og hvorledes kunne han fortælle dem, uden at stå som en nar? Og så hans svaghed at komme tilbage fra Gawaine og gøre lige det modsatte af, hvad han havde i sinde at gøre! Hvor vankelmodig måtte Irwine ikke anse ham for at være! Imidlertid, det kunne måske komme af sig selv; samtalen kunne måske tage en sådan vending.

"Frokosttiden," sagde mr. Irwine, "er den tid på dagen, jeg holder mest af. Intet støv har endnu lagt sig på ens sjæl, så at alting kan spejle sig tydeligt deri. Jeg har altid en yndlingsbog hos mig ved frokosten, og den smule, jeg da får læst, nyder jeg i den grad, at det regelmæssigt hver morgen forekommer mig, som om jeg igen skulle blive flittig til at læse. Men så kommer Dont med en stakkels fyr, der har skudt en hare, og når jeg så er færdig med at holde "justits", som Carroll kalder det, så har jeg lyst til at ride engang rundt om mine jorde, og på tilbagevejen møder jeg forstanderen for arbejdshuset, der har en lang

historie at fortælle mig om et almisselem, der har gjort oprør; og således går det hele dagen, og inden aften er jeg altid den samme dovne krabat igen. Desuden må man have en, man kan sympatisere med, og det har jeg ikke haft, siden stakkels d'Oyley tog bort fra Treddleston. Hvis du, din slyngel, var blevet hængende ved bøgerne, havde jeg haft en glædeligere udsigt for mig. Men lærdom ligger ikke i din families blod."

"Nej, det er vist. Det er godt, om jeg kan huske en smule uanvendeligt latin, til at pryde min første tale i Parlamentet med, om seks eller syv år. "*Cras ingens iterabimus æquor*", og et par sådanne brokker kunne måske blive hængende, og jeg skal da indrette mine meninger således, at jeg kan få dem anbragt. Forresten tror jeg ikke, at det er uundgåeligt nødvendigt for en landadelsmand at kende klassikerne. Jeg har nyligt læst din ven Arthur Youngs skrifter, og der er intet, jeg hellere ville, end at udføre nogle af hans ideer, ved at pålægge bonden en bedre bestyrelse af hans jorde og, som han siger, gøre det, som var en vild egn, af én og samme mørke farve, lyst og broget med korn og kvæg. Så længe min bedstefader lever, får jeg ikke lov at råde; men der er intet, jeg hellere ville, end at påtage mig Stonyshire distriktet – det er i en sørgelig forfatning – og indføre forbedringer og fare fra det ene sted til det andet, for at have opsyn dermed. Det kunne more mig at kende alle arbejderne og se dem tage til hatten for mig med en velvillig mine."

"Bravo, Arthur; et menneske, som ikke føler noget for klassikerne, kan aldrig på nogen bedre måde forsvare, at han er kommet til verden, end ved at forøge mængden af levnedsmidler til underholdning for lærde – og præster, som sætter pris på de lærde. Og måtte jeg være til stede, når som

helst du betræder din bane som et mønster for godsejere for at gøre maleriet fuldstændigt, må du have en anselig præst, der kan tage sin tiende af al den agtelse og ære, du høster for dit strenge arbejde. Men fæst dog ikke alt for megen lid til den tak, du vil få for det. Jeg er ikke ganske vis på, at folk holder mest af dem, der søger at være dem til nytte. Du ved, at hele naboskabet ønsker ondt over Gawaine, på grund af denne indhegning. Du må være rigtigt på det rene med, om du vil lægge mest vind på at gavne, eller på at være yndet – ellers opnår du måske ingen af delene."

"Gawaine er barsk i sit væsen; han gør sig ikke personligt behagelig for sine forpagtere. Jeg tror ikke, der er noget, som man ikke kan formå folk til med godhed. Jeg, for min del, kunne ikke leve i en egn, hvor jeg ikke var agtet og elsket; men her er det meget fornøjeligt at gå omkring hos forpagterne, de synes alle at være vel stemt imod mig. Formodentlig forekommer det dem, som om det kun var et par dage siden, at jeg var en lille dreng og red omkring på en pony, så stor som et får. Og hvis man ville indrømme dem et og andet og lade deres bygninger sætte i stand, så kunne man, så dumme som de er, dog nok formå dem til at indrette sig efter en bedre plan."

"Men pas så vel på, at du forelsker dig på rette sted, og gå ikke hen og få en kone, som tømmer din pung og gør dig til en gnier mod din vilje. Min moder og jeg har undertiden en lille ordstrid dig angående: hun siger, "jeg vil ikke forudsige det ringeste om Arthur, før jeg ser det kvindfolk, han forelsker sig i." Hun tror, at du vil være afhængig af din kærlighed, som ebbe og flod er afhængig af månen. Men jeg føler mig forpligtet til at tage dit parti, som min elev, forstår du; og jeg påstår, at du er

ikke af denne vandede beskaffenhed. Derfor tag dig nu i agt, at du ikke gør min mening om dig til skamme."

Arthur var ilde til mode ved denne tale, for gamle mrs. Irwines mening om ham virkede ubehageligt på ham, som et ildevarslende forbud. Dette var naturligvis én grund mere til at blive sit forsæt tro og skaffe sig end yderligere sikkerhed imod sig selv. Ikke desto mindre følte han ved dette punkt i samtalen større ulyst til at fortælle sin historie om Hetty. Han lod sig meget let påvirke og levede for en stor del i den mening, som andre havde om ham; og alene det, at han befandt sig overfor en god ven, der ikke havde den mindste anelse om, at han havde haft en så alvorlig, indre kamp som den, han kom for at betro ham, rokkede hans egen tro på kampens alvorlighed. Når alt kom til alt, var det ikke noget at gøre snak om; og hvad kunne Irwine gøre for ham, som han ikke også selv kunne gøre? Han ville tage til Eagledale, selv om Meg var halt – han ville ride på Rattler og lade Pym følge med, så godt han kunne, på den gamle krikke. Det var hans beslutning, da han kom sukker i sin kaffe; men det næste øjeblik, da han satte koppen til munden, erindrede han, hvor bestemt han om aftenen havde foresat sig at sige det til Irwine. Nej! Han ville ikke igen være vankelmodig – denne gang *ville* han gøre hvad han havde haft i sinde at gøre. Det ville derfor være klogt, ikke at lade samtalen tage en anden vending. Når talen kom på ganske ligegyldige genstande, ville vanskeligheden blive endnu større. At anstille disse betragtninger havde været et øjebliks sag, og han svarede:

"Men at en mand kunne lade sig beherske af kærlighed, anser jeg dog i grunden ikke for et bevis mod hans almindelige karakterstyrke. En god konstitution sikrer os ikke imod kopper,

eller andre af disse uundgåelige sygdomme. En mand kan være meget stærk i andre henseender, og dog lade sig forhekse af et kvindfolk."

"Ja, men der er den forskel på kærlighed og kopper – at når man opdager ondet i en tidlig periode og prøver forandring af luft, så er der al rimelighed for, at man rent kan undgå det, uden at symptomerne kommer til nogen videre udvikling. Og der er visse helbredende midler, som en mand kan anvende på sig selv: ved ikke at tabe de ubehagelige følger af sigte, får man et slags sværtet glas, gennem hvilket man kan betragte den strålende skønne og opdage hendes sande omrids; men det kunne rigtignok være, at man ikke havde glasset hos sig, når man allermest havde det nødigt. Og jeg tør nok sige, at selv en mand, der er udrustet med kendskab til klassikerne, kunne lade sig lokke til et ufornuftigt giftermål, trods den advarsel, som gives ham af koret i *Prometheus*."

Et svagt smil sås på Arthurs læber, og i stedet for at følge Irwines spøgende tone, sagde han ganske alvorligt:

"Ja, det er det værste. Det er en fortvivlet ærgerlig ting, at man, efter alle sine betragtninger og vel overlagte beslutninger, skal lade sig beherske af stemninger, som man ikke forud kan beregne. Men jeg tror ikke, at man bør dadle en mand så meget, fordi han, trods sine forsæt, på denne måde lader sig forlede til et og andet."

"Ja, men stemningerne ligger i hans natur, min ven, lige så meget som hans betragtninger, og mere. En mand kan aldrig gøre noget, der står i strid med hans egen natur. Han bærer spiren i sig til enhver af sine handlinger; og når vi kloge folk ved en eller anden særdeles lejlighed gør os til åbenbare narre, må

vi finde os i, at man drager den lovlige slutning, at vi for hvert gram visdom har et par gran af dårskab."

"Men man kan ved et sammenstød af omstændigheder lade sig forlede til noget, som man ellers aldrig ville have gjort."

"Ja, det forstår sig, en mand kan ikke godt stjæle en banknote, med mindre den ligger, hvor han kan nå den; men han får os ikke til at tro, at han er en retskaffen mand, fordi han begynder at hyle over, at banknoten lå ham i vejen."

"Men du anser dog vist ikke den mand, som kæmper imod en fristelse, som han til sidst bukker under for, for lige så slet som den, der slet ikke kæmper?"

"Nej, min ven, jeg beklager ham i forhold til hans kamp, for den antyder de indre lidelser, i hvilke Nemesis viser sig i sin værste skikkelse. Følger er ubarmhjertige. Vore gerninger bærer deres skrækkelige følger i sig, ganske uafhængige af al foregående vaklen – følger, som sjældent indskrænker sig til os selv alene. Og det er bedst, at vi holder fast ved denne vished, i stedet for at overveje, hvad der kan tjene os til undskyldning. Men jeg har aldrig vidst, at du gav dig af med moralske undersøgelser, Arthur? Er det en fare, der truer dig selv, som du betragter på denne filosofiske måde?"

Ved dette spørgsmål skød mr. Irwine sin tallerken til side, lænede sig tilbage i sin stol og så lige på Arthur. Han havde virkelig en anelse om, at Arthur ville betro ham noget, og troede, ved dette ligefremme spørgsmål, at lette vejen for ham. Men han tog fejl. Pludseligt og mod sin vilje ført lige hen til tilståelsens rand, gøs Arthur tilbage og følte sig mindre end nogensinde tilbøjelig til at fremkomme med den. Samtalen havde taget en mere alvorlig vending, end han havde tænkt –

det ville ganske vildlede Irwine – han måtte jo tro, at han havde en lidenskabelig kærlighed til Hetty, hvilket dog var langt fra. Han følte, at han rødmede, og ærgrede sig over sin barnagtighed.

"Nej, på ingen måde," sagde han så ligegyldigt, som det var ham muligt. "Jeg ved ikke, at jeg er mere tvivlrådig end andre mennesker; men der er undertiden tilfældigheder, der bringer én til at tænke på, hvad der måske engang kunne hænde."

Skjultes der under Arthurs besynderlige modstræben en bevæggrund, som han ikke havde indrømmet for sig selv? Vore åndelige forretninger drives for en stor del på samme måde som statens: en mængde af det svære arbejde udføres af kræfter, der ikke er anerkendte. Også i et maskineri tror jeg, at der undertiden er et lille, ubemærket hjul, som har meget at gøre med de store, iøjnefaldende hjuls bevægelse. Måske var en sådan, ikke anerkendt kraft for øjeblikket virksom i Arthurs sjæl – måske var det den frygt, at det herefter ville være ham til alvorlig fortræd at have gjort præsten denne tilståelse, i det tilfælde, at han *ikke* skulle være i stand til at udføre sine gode forsæt. Jeg tør ikke påstå, at det ikke forholdt sig således. Den menneskelige sjæl er en meget sammensat ting.

Tanken om Hetty krydsede mr. Irwines sjæl, idet han spørgende så på Arthur, men hans benægtende og ligegyldige svar bestyrkede ham i den tanke, der straks afløste den anden – at der ikke kunne være noget alvorligt i den retning. Der var ikke nogen sandsynlighed for, at Arthur nogensinde så hende andre steder end i kirken og i hendes eget hjem, under mrs. Poysers opsyn; og med det vink, han forleden dag havde givet Arthur, havde han kun til hensigt at afholde ham fra at lægge

mærke til hende på en måde, der kunne vække det lille væsens forfængelighed, og således forstyrre hendes livs landlige drama. Arthur skulle snart igen begive sig til sit regiment og være langt borte fra hende: nej, der kunne ikke være nogen fare i den retning, selv om Arthurs karakter ikke havde været en sikker borgen for ham. Den stolthed, han satte i alles velvilje og agtelse for ham, sikrede ham også imod tåbelig kærlighed, hvor meget mere da ikke imod lavere dårskaber. Hvis der under den foregående samtale havde ligget Arthur noget særdeles på sinde, var det tydeligt, at han ikke var tilbøjelig til at indlade sig nøjere på det, og mr. Irwine var alt for fint følende til at nære selv en venskabelig nysgerrighed. Han mærkede, at en vending af samtalen ville være velkommen, og sagde:

"Det er sandt, Arthur, der var til din obersts fødselsdag nogle transparenter, der gjorde en udmærket virkning, til ære for Britannien og Pitt og Loamshire-militsen, og fremfor alt dagens helt, "den ædle yndling". Tror du ikke, du kunne få indrettet noget af det slags, til vore enfoldige gemytters forbavselse?"

Lejligheden var forbi. Mens Arthur tøvede, var rebet, som han kunne have taget fat i, drevet bort – nu måtte han svømme, så godt han kunne.

Ti minutter efter blev mr. Irwine kaldt bort i forretninger, og Arthur, efter at have sagt ham farvel, steg til hest med en utilfredshed, som han søgte at dæmpe med den beslutning at ride til Eagledale, uden en times opsættelse.

Anden bog

17. I hvilket fortællingen standser lidt i sin gang

"Denne præst i Broxton er jo ikke stort bedre end en hedning!" hører jeg én af mine kvindelige læsere udbryde. "Hvor langt mere belærende havde det været, om du havde ladet ham give Arthur et virkeligt opbyggeligt råd. Du kunne have lagt ham de skønneste ting i munden – det havde været lige så godt som at læse en prædiken."

Det kunne jeg ganske vist, min skønne kritiker, hvis jeg var en dygtig romanforfatter, ikke slavisk afhængig af natur og virkelighed, men i stand til at fremstille tingene som de aldrig har været og aldrig vil blive. Da ville mine karakterer naturligvis blive ganske efter mit eget valg, og jeg kunne udsøge den mest ufejlbare typus af en gejstlig og lægge ham mine egne, beundringsværdige meninger i munden ved alle lejligheder. Men du må for længe siden have bemærket, at jeg ikke har noget så ophøjet kald, og at jeg kun attrår at give en tro fremstilling af mennesker og ting, således som de har afspejlet sig i min sjæl. Spejlet har uden tvivl fejl; omridset vil undertiden blive afbrudt; billedet vil vise sig svagt eller utydeligt; men jeg gør mig lige så megen samvittighed af at fremstille dette billede så tydeligt som muligt for dig, som hvis jeg i vidnekammeret skulle bekræfte min fortælling med ed. For tres år siden – det er en lang tid, intet under altså, at tingene har forandret sig – var ikke enhver gejstlig nidkær; der er i sandhed grund til at tro, at antallet af de ivrige gejstlige kun var ringe, og det er sandsynligt, at hvis en af dette ringe antal havde

haft Broxton og Hayslope præstekald i året 1799, ville du ikke have syntes bedre om ham, end du synes om mr. Irwine. Ti mod én på, at du ville have fundet ham smagløs, ubetænksom, metodistisk. Det er så overmåde sjældent, at virkeligheden træffer denne gyldne middelvej, som vor forfinede smag og vore egne, oplyste meninger fordrer! Måske vil du sige: "Så må du forskønne virkeligheden lidt og gøre den mere overensstemmende med vore fejlfrie anskuelser. Verden er ikke ganske som vi ønsker den; mal den over med en smagfuld pensel og få os til at tro, at den ikke er slet så broget og indviklet. Lad alle, som har ufejlbare meninger, handle ufejlbarligt. Lad de mest fejlfulde karakterer altid være på vrangen og de dydige på retten. Så kan vi med et eneste øjekast se, hvem vi skal dadle, og hvem vi skal bifalde. Da er vi i stand til at beundre, uden i mindste måde at lade os forstyrre af vore forudfattede meninger: da kan vi hade og foragte med denne sande nydelse, som opstår af umistænksom tillid."

Men, min bedste, hvad vil du da gøre med dit bysbarn, der opponerer imod din husbond i sognerådet? – med den nyligt ansatte vikarius, hvis måde at prædike på du finder så langt under hans så meget savnede forgængers? – med den skikkelige tjenestepige, der piner din sjæl med sit eneste fejltrin? – med din naboerske, mrs. Green, som virkelig var god imod dig under din sidste sygdom, men har sagt adskillige ondskabsfulde ting om dig, siden du er kommet dig igen? – ja, med selve din fortræffelige husbond, som har andre oprørende vaner foruden den, at han ikke tørrer sine sko af? Alle disse dødelige, én og hver, må du tage som de er: du kan hverken gøre deres næser lige, eller skærpe deres forstand, eller forbedre

deres tænkemåde; og det er disse mennesker – blandt hvilke du har tilbragt dit liv – som det er nødvendigt, at du må tåle, ynke og elske: det er disse mere eller mindre grimme, dumme, urimelige mennesker, hvis gode træk du skulle være i stand til at beundre – for hvem du skulle nære alt muligt håb, al mulig overbærelse. Og jeg ville ikke, selv om jeg havde valget, være den dygtige romanforfatter, der kunne skabe en verden så meget bedre end denne, hvor vi står op om morgenen, for at udøve vort daglige kald, så at du rimeligvis med et strengere og mere ligegyldigt blik ville betragte de støvede gader og de grønne fælleder – de virkeligt åndende mænd og kvinder, som taber modet ved din ligegyldighed, eller krænkes ved dine fordomme; som kan opmuntres og ophjælpes ved din medfølelse, din overbærelse, din udtalte, gæve retfærdighed.

Således er jeg da tilfreds med at fortælle min ligefremme historie, uden at forsøge at lade tingene synes bedre end de er; uden at frygte andet end usandfærdighed, som man, trods sine bedste bestræbelser, har grund til at frygte. Usandhed er så let, sandhed så vanskelig. Med en behagelig lethed tegner man en grif – jo længere klør og jo større vinger, desto bedre; men denne vidunderlige lethed, som vi fejlagtigt antager for geni, er i stand til at forlade os, når vi vil tegne en virkelig, naturlig løve. Undersøg dine ord nøje, og du vil finde, at selv når du ikke har nogen grund til at være falsk, er det en meget vanskelig ting at sige den nøjagtige sandhed, selv når talen er om dine egne, umiddelbare følelser – meget vanskeligere end at sige noget smukt om dem, som ikke er den rene sandhed.

Det er på grund af denne sjældne, kostelige sandfærdighed, at jeg finder behag i mange hollandske malerier, som så mange

andre ringeagter. De tiltaler mig så ganske, disse tro afbildninger af en ensformig, hjemlig tilværelse, som har været så mange flere af mine medmenneskers lod, end et liv fuldt af pragt, eller ubetinget armod, af sørgelige lidelser, eller verdensberømte gerninger. Uden at krympe mig ved det, vender jeg mig bort fra svævende engle, fra profeter, sibyller og heltemodige krigere, for at betragte en gammel kone, som bukker sig over sin urtepotte, eller nyder sit ensomme middagsmåltid, mens middagssolens stråler gennem træernes løv falder på hendes simple morgenkappe og netop berører randen af hendes rokkehjul, og på hendes stenkrukke og alle disse ringe ting, som udgør hendes livs kostbare nødvendigheder; – eller for at betragte dette bondebryllup, der holdes indenfor fire sorte vægge, hvor en klodset brudgom åbner dansen med en højskuldret brud, mens aldrende og midaldrende venner med meget uregelmæssige næser og læber, og rimeligvis et ølkrus i hånden, men med et udtryk af umiskendelig tilfredshed og godmodighed, figurerer som tilskuere. "Fy!" siger min idealistiske veninde, "hvilke simple fremstillinger! Til hvad nytte at gøre sig så megen umage for at give en tro skildring af bønder og gamle koner? Hvilken slet belysning af livet! – hvilke grimme, kejtede væsner!"

Men Gud ske lov, en ting kan være elskelig, uden just at være smuk. Det er ikke så afgjort, om ikke den større del af menneskeslægten har været grim, og selv iblandt briterne, disse "skabningens herrer", hører undersætsige figurer, stygt formede næsebor og smudsig hudfarve ikke til de forbavsende undtagelser. Og dog hersker der megen familiekærlighed iblandt os. Jeg har en ven eller to, hvis ansigtstræk er næsten

utilladeligt grimme; men jeg ved fra sikker kilde, at kærlige hjerter har slået for dem, og at deres miniaturportrætter – flatterede, men dog ikke indtagende – kysses i smug af moderlige læber. Jeg har set mangen en fortræffelig matrone, som selv i sine bedste år ikke kan have været smuk, og dog har hun i en hemmelig skuffe haft en pakke gule kærlighedsbreve, og yndige børn har dækket hendes gustne kinder med kys. Og jeg tror, at der er mangen en helt, middel af vækst og med tyndt skæg, som har troet for vist, at han aldrig kunne elske noget ringere end en Diana, og som dog, i sit livs midte, har fundet sig lykkeligt forenet med en kone, som vralter. Ja, Gud være lovet! Kærligheden er som de mægtige floder, der velsigner jorden: den venter ikke efter skønhed – den flyver med uimodståelig magt og bringer skønhed med sig.

Al ære og agtelse for skabningens guddommelige skønhed! Lad os dyrke den til det yderste hos mænd, kvinder og børn – i vore haver og vore huse. Men lad os tillige elske denne anden skønhed, hvis hemmelighed ikke ligger skjult i tingenes gensidige forhold, men i den rene menneskekærlighed. Mal os, om du kan, en engel med flagrende gevandt og et ansigt opklaret af det himmelske lys; mal os endnu tiere en Madonna, som hæver sit milde ansigt mod Himlen og åbner sine arme for den guddommelige herlighed; men pålæg os ingen æstetiske regler, som skal bandlyse fra kunstens regioner disse gamle koner, som skraber gulerødder med deres udtærede hænder, disse klodsede bønder, som holder helligdag i et skummelt værtshus, disse krumbøjede rygge og flove, medtagne ansigter, som har bukket sig over spaden og udført det grove arbejde i verden – disse hjemlige steder med deres blikpander, deres

brune vandkrukker, deres lodne køtere og deres løgknipper. I denne verden er der så mange af disse simple, grove mennesker, som ikke har nogen malerisk elendighed at fremvise! Det er så nødvendigt, at vi erindrer deres tilværelse, ellers kunne det hænde, at vi rent udelod dem af vor religion og vor filosofi, og dannede os ophøjede teorier, som kun passer sig for en verden fuld af ekstremer. Lad derfor kunsten altid erindre os om det; lad os derfor altid have mennesker i beredskab, der kan opdage skønheden i de hverdagsagtige ting og finde glæde i at vise os, hvor herligt himlens lys flimrer på dem. Der er kun få profeter i verden, få virkelige skønheder, få helte. Jeg har ikke råd til at ofre al min kærlighed og ærbødighed på sådanne sjældenheder: mine hverdags-medmennesker har krav på en stor del af disse følelser, især de få, som befinder sig i forgrunden af den store masse, de, hvis ansigt jeg kender, hvis hænder jeg kommer i berørelse med, som jeg går af vejen for med venlig høflighed. Hverken de maleriske lazaroner, eller de romantiske forbrydere er halvt så hyppige som den simple arbejdsmand, der selv tjener sit brød og fortærer det simpelt, men ærligt, ved hjælp af sin egen lommekniv. Det er mere nødvendigt, at jeg har en smule til overs for den simple, slet klædte borger, som vejer mit sukker af, end for den smukkeste gavtyv med rødt skærf og grønne fjer; – mere nødvendigt, at jeg i mit hjerte føler kærlig beundring for et eller andet godmodigt træk hos de syndige mennesker, der sidder ved den samme arne som jeg, eller hos min egen sognepræst, som måske er vel korpulent, og i andre henseender hverken er en Oberlin eller en Tillotson, end for de heltes gerninger, som jeg aldrig skal kende af andet end af rygte, eller

for den mest ophøjede, gejstlige nåde, der nogensinde er blevet fremstillet af en dygtig romanforfatter.

Og således kommer jeg da tilbage til mr. Irwine, som jeg ville ønske, at du var i fuldkommen god forståelse med, hvor langt han end monne være fra at tilfredsstille dine fordringer til den gejstlige stand. Du synes måske, at han ikke var – hvad han burde have været – et levende bevis på det gode, som en folkekirke stifter? Men det er jeg ikke vis på; i det mindste ved jeg, at hans sognefolk i Broxton og Hayslope meget nødigt ville have mistet deres præst, og at de fleste ansigter opklaredes, når han nærmede sig; og indtil det kan bevises, at had er bedre for sjælen end kærlighed, må jeg tro, at mr. Irwines indflydelse var mere gavnlig for sognet, end den nidkære mr. Rydes, som kom dertil tyve år senere, da mr. Irwine var gået til sine fædre. Det er sandt, at mr. Ryde var en ivrig forfægter af reformationens læresætninger, at han ofte besøgte sin hjord i deres eget hjem og var streng til at dadle kødets vildfarelser – og at han afskaffede kirkesangernes julerunde, fordi den befordrede drukkenskab og en alt for letsindig omgang med det hellige. Men jeg har hørt af Adam Bede, som jeg på hans gamle alder har talt om disse ting med, at få præster kunne være mindre heldige med at vinde deres sognefolks hjerter, end mr. Ryde. De fik hos ham en hel mængde religionsbegreber, så at næsten enhver kirkegænger under halvtreds år begyndte at skelne så godt imellem det sande evangelium og hvad der ikke ganske nærmede sig dertil, som om han fra fødslen af havde hørt til fritænkerne; og i nogen tid efter hans ankomst var der et helt gudeligt røre i dette rolige, landlige distrikt. "Men," sagde Adam, "lige siden jeg var ung, har det stået temmelig tydeligt

for mig, at religionen er noget andet end begreber. Det er ikke begreber, der får folk til at gøre hvad ret er – det er følelser. Det går med religionsbegreber som med matematik, – en mand kan måske uden videre løse opgaver i hovedet, mens han ryger sin pibe i kakkelovnskrogen; men skal han gøre en maskine, eller opføre en bygning, så må han have en vilje og en beslutning, og ikke sætte sin magelighed over alt. Hvordan det nu end gik, menigheden begyndte at falde fra, og folk begyndte at tale ringe om mr. Ryde. Jeg tror, han mente det godt i grunden; men, ser De, han var vredladen og holdt af at tinge med de folk, som arbejdede for ham, og hans prædiken ville ikke rigtigt glide ned med den sauce. Og så ville han gerne være dommer i sognet og straffe dem, som gjorde uret; og han skændte på dem fra prædikestolen. Og så satte han ikke tæring efter næring, for i begyndelsen lod han til at tro, at han med seks hundrede om året var lige så holden en karl som mr. Donnithorne: det er en hel ulykke, som jeg har set så tit, når de stakkels præster med ét slumper til en smule kald. Jeg tror, mr. Ryde var temmelig bekendt, og han skrev bøger; men med hensyn til matematik og tingenes natur, var han så uvidende som et kvindfolk. Han vidste meget god besked med læresætninger og plejede at kalde dem reformationens bolværk; men jeg giver ikke meget for folks lærdom, når de er kejtede og ufornuftige ved deres arbejde. Nej, mr. Irwine – han var så forskellig fra ham, som han vel kunne være: i et nu forstod han hvad man mente; og han forstod sig på bygningsarbejde og kunne se, når man havde gjort noget, som duede. Og han var lige så høflig imod bønderne og de gamle koner og arbejdsfolkene, som imod de fornemme. Ham så man aldrig blande sig i noget, der ikke kom

ham ved, eller skænde og være den regerende. Å, det var så køn en mand, som man kunne se for sine øjne, og så god imod sin moder og sin søster. Den stakkels, sygelige miss Anna – han lod til at bryde sig mere om hende, end om nogen anden i verden. Der var ikke en sjæl i hele sognet, som havde noget at sige på ham; og sine tjenestefolk beholdt han til de var så gamle og affældige, at han måtte fæste andre til at udrette deres arbejde."

"Nå," sagde jeg, "det var en fortræffelig måde at prædike på om hverdagen; men jeg er vis på, at hvis din gamle ven mr. Irwine kom til live igen og trådte frem på prædikestolen næste søndag, ville du næsten skamme dig over, at han ikke prædikede bedre efter al den lovtale, du har holdt over ham."

"Nej," sagde Adam, idet han rettede sig og lænede sig tilbage i sin stol, rede til at imødegå enhver indvending, "ingen har nogensinde hørt mig sige, at mr. Irwine var en dygtig prædikant. Han indlod sig ikke på dybe, åndelige eksperimenter; og jeg ved, der er noget i menneskets indre, som man ikke kan måle med kvadrater, og sige: "Gør dette her, så vil det der komme ud af det," eller: "Gør det der, så vil dette her komme ud af det." Der er ting, som går for sig i sjælen, og tider, da følelserne kommer over én som en mægtig stormvind, som Skriften siger, og så at sige deler ens liv i to dele, så at man ser tilbage på sig selv, som om man var en anden. Det er ting, som ikke lade sig indbefatte i et "gør dit", eller "gør dat"; og det viser mig, at der er en dyb, åndelig betydning i religionen. Man kommer ikke langt med at tale om det, men man føler det. Mr. Irwine indlod sig ikke på de dele: han prædikede korte, moralske prædikener, og det var det hele; men så gjorde han omtrent som han prædikede. Man kan ikke sige om ham, at han

den ene dag var så ganske anderledes end andre mennesker, og den anden dag lignede dem som den ene dråbe vand den anden; og han gjorde sig elsket og agtet af alle, og det var bedre end at bringe deres blod i kog ved at være alt for ivrig. Mrs. Poyser plejede at sige – De ved nok, hun skulle snakke med om alting – at mr. Irwine var som et godt måltid mad, man følte sig styrket af det; men mr. Ryde var som når man tog en mikstur ind, det kneb og sled i en, og når alt kom til alt, havde man dog ingen nytte af det."

"Men prædikede mr. Ryde ikke en hel del mere om denne åndelige del af religionen, som du taler om, Adam? Kunne du ikke få mere ud af hans prædikener, end af mr. Irwines?"

"Å, nej. Han prædikede en del om læresætninger. Men jeg har alle mine dage troet, at religionen var noget andet end læresætninger og begreber. For mig er læresætninger det samme som at give sine følelser navn, så at man kan tale om dem, ligesom en mand kan tale om værktøj, når han ved hvad det hedder, selv om han aldrig har så meget som set det, endsige håndteret det. Jeg har hørt adskilligt om læresætninger i mit liv, for da jeg var en dreng på sytten år, plejede jeg at følge med Seth og høre de fritænkende præster, og brød mig meget med arminianere og calvinister. Wesleyanerne, ved De, er ivrige arminianere, og Seth holdt fast ved dem lige fra begyndelsen af; men jeg mente, jeg kunne nok opdage en fejl eller to i deres begreber, og gav mig til at disputere med én af skolelærerne i Treddleston, og pinte og plagede ham på alle mulige måder, til han sagde: "Unge mand, det er Djævlen, der bruger din stolthed og indbildskhed som våben imod den usmykkede sandhed." Jeg kunne ikke bare mig for at le; men da jeg gik hjem, tænkte jeg,

manden havde i grunden ikke uret. Jeg begyndte at indse, at al denne vejen og drøften, hvad ét sprog betyder, og hvad et andet sprog betyder; og om menneskene er forløst alene ved Guds nåde, eller om der er gået en smule af deres egen vilje med dertil, slet ikke havde noget med den egentlige religion at gøre. Det er en ting, man kan tale om i hele timer, uden dog at blive en smule klogere. Så besluttede jeg da, ikke at gå andre steder end i kirken, og ikke at høre andre end mr. Irwine, for han sagde ikke andet end hvad der duede noget, og hvad man kunne have godt af at huske. Og jeg anså det for bedre at være ydmyg for Herren og hans uransagelige veje, og ikke lade munden løbe om ting, som jeg ikke forstod. Og når alt kommer til alt, er det tåbelige spørgsmål; for hvad har vi, enten indvendigt eller udvendigt, som ikke kommer fra Gud? Når vi har viljen til at gøre det rette, så mener jeg, at det er Ham, der gav os den, enten først eller sidst: men jeg ser tydeligt nok, at vi aldrig ville gøre det uden at have viljen, og det er mig nok."

Du ser, at Adam var en varm beundrer af mr. Irwine, måske en partisk dommer, som heldigvis nogle af os endnu er, med hensyn til de mennesker, vi har kendt nøje. Det vil sikkert blive foragtet som en svaghed af disse ophøjede sjæle, som higer efter idealet, og som føler sig nedtrykte ved tanken om, at deres følelser er af en alt for fortrinlig karakter til at finde værdige genstande for dem iblandt deres hverdags-medmennesker. Jeg er ofte blevet begunstiget med disse fortrinlige karakterers fortrolighed og finder, at de stemmer overens i den erfaring, at store mænd blive overvurderede, og små mænd er utålelige; at hvis man vil elske en kvinde, uden nogensinde at måtte betragte sin kærlighed som en dårskab, da må hun dø, mens

man gør kur til hende; og hvis man vil beholde den mindste tro på menneskeligt heltemod, da må man aldrig gøre en pilgrimsrejse for at se helten. Jeg tilstår, at jeg ofte har været fej nok, til ikke at ville bekende min egen erfaring for disse fuldendte og skarpsindige mennesker. Jeg er bange for, at jeg ofte med et smil har hyklet bifald og fornøjet dem med ét af de epigrammer på vore blændværkers flygtige beskaffenhed, som enhver, der er tåleligt bekendt med den franske litteratur, straks har på rede hånd. I sin daglige omgang er mennesket, som jeg tror en vismand har bemærket, ikke strengt oprigtigt. Men herved letter jeg min samvittighed og erklærer, at jeg har til begejstring beundret gamle mænd, som talte det skrækkeligste engelsk, som undertiden var gnavne, og som aldrig havde bevæget sig i en højere og mere indflydelsesrig sfære end en fattigforstanders; og at måden, hvorpå jeg er kommet til den erkendelse, at den menneskelige natur er elskværdig – måden, hvorpå jeg har lært en del af dens rørende og ophøjede mysterier – har været ved at leve for en stor del iblandt mere eller mindre hverdagsagtige og simple mennesker, om hvem man næppe ville få noget meget forbavsende at høre, hvis man ville erkyndige sig om dem i det nabolag, hvor de boede. Ti mod én på, at de fleste af de små kræmmere i deres nærhed så aldeles intet i dem. For jeg har lagt mærke til dette besynderlige tilfælde, at de fortrinlige naturer, som higer efter idealet, og som hverken i benklæder eller skørter finder noget, som er stort nok til at vække deres agtelse og kærlighed, stemmer mærkværdigt overens med de mest indskrænkede og ubetydelige. Jeg har for eksempel ofte hørt mr. Gedge, værten i "*Den kongelige Eg*", indbefatte sin mening om folkene i hans eget

sogn – og det var alle de folk, han kendte – i disse fyndige ord: "Å, min herre, jeg har sagt det så tit, og jeg siger det igen, det er ret nogle stakler i dette sogn – ret nogle stakler, min herre, både store og små." Jeg formoder, han havde et dunkelt begreb om, at hvis han kunne udvandre til et langt bortliggende sogn, kunne han måske finde naboer, der var ham værdige, og virkeligt begav han sig senere til "*Saracenens Hoved*", som gjorde gode forretninger i en sidegade, i en nærliggende købstad. Men, besynderligt nok, han fandt folkene i denne sidegade af akkurat samme beskaffenhed som indbyggerne i Shepperton – "ret nogle stakler, min herre, både store og små, og de, som køber en flaske genever, er slet ikke bedre end de, som køber en halv pot til to pence – ret nogle stakler."

18. Kirken

"Hetty, Hetty, ved du ikke, at kirken begynder klokken to, og den er allerede halv to? Har du ikke andet at tænke på, end at pynte dig som til bryllup, i stedet for til begravelse, i dag da stakkels, gamle Thias Bede skal jordes, som sådan druknede midt om natten, at det løber en koldt ned ad ryggen, når man tænker på det?"

"Ja, tante," sagde Hetty, "jeg kan rigtigt ikke blive lige så gesvindt færdig som de andre, når jeg skal give Totty sit tøj på. Og jeg havde nær aldrig fået hende til at stå stille."

Hetty kom ned ad trappen, og mrs. Poyser, med sin simple hat og sjal, stod nedenfor. Hvis nogensinde en pige så ud, som om hun var af roser, så var det Hetty i sin søndags-hat og kjole. For hatten var kantet med lyserødt, og kjolen var hvid med lyserøde pletter. Der var ikke andet end lyserødt og hvidt på hele hendes person, undtagen hendes mørke hår og øjne, og hendes små sko med spænder. Mrs. Poyser ærgrede sig over sig selv, for hun kunne ikke lade være at smile, hvilket enhver dødelig er tilbøjelig til, ved synet af noget smukt. Uden at sige noget, vendte hun sig derfor om og gik ud til dem, som stod udenfor, fulgt af Hetty, hvis hjerte var i en sådan uro ved tanken om én, som hun ventede at se i kirken, at hun næppe følte jorden, hun trådte på.

Og nu begav den lille procession sig på vej. Mr. Poyser var i sin drapfarvede søndagsdragt, med en rød og grøn vest og et grønt urbånd med et stort karneol-signet, der som et lod hang ned fra det forbjerg, hvor hans urlomme befandt sig; et gulligt silketørklæde om halsen og fortræffelige grå, stribede strømper,

som mrs. Poyser selv havde strikket, og som fremhævede hans vel proportionerede ben. Mr. Poyser behøvede ikke at skamme sig over sine ben og havde en mistanke om, at den tiltagende misbrug af kravestøvler og andre moder, som tjente til at skjule de nederste lemmer, havde deres oprindelse i en ynkelig udartning af den menneskelige læg. Endnu mindre behøvede han at skamme sig over sit runde, lystige ansigt, som var godmodigheden selv, da han sagde: "Kom, Hetty – kom, småbørn!" bød sin kone armen og gik foran ad stien ind i gården. "Småbørnene" var Marty og Tommy, drenge på syv og ni år, i små manchesters trøjer og knæbukser, med røde kinder og sorte øjne, som lignede deres fader lige så meget, som en ganske lille elefant ligner en meget stor. Hetty gik imellem dem, og bagefter kom den tålmodige Molly, hvis opgave det var at bære Totty gennem gården og over alle de våde steder på vejen; for Totty, som hurtigt havde overvundet sin feber, havde plaget om at komme med i kirke i dag og at få sit røde og sorte halsbånd udenpå sin krave. Og i eftermiddag var der mange våde steder, hun måtte bæres over, for det havde regnet stærkt om morgenen; men nu var skyerne trukket bort og havde tårnet sig op i horisonten.

Hvis man var vågnet op i forpagtergården, havde man kunnet mærke på alting, at det var søndag. Hønsene syntes at vide det, og galede og kaglede med dæmpet stemme; selv lænkehunden så mindre glubende ud end ellers. Solens stråler syntes at kalde alt til hvile og ikke til arbejde: de hvilede selv på den mosgroede kostald; på en flok hvide ænder, der lå i en klynge, med deres næb under vingerne; på den gamle, sorte so, som dovent havde strakt sig på halmen, mens den største gris

brugte moderen som en blød pude at springe på; på fårehyrden, Alick, som i sin ny kittel fik en urolig middagssøvn, halvt stående, halvt siddende på trappen op til kornloftet. Alick var af den mening, at kirkegang, som anden overdådighed, var noget, som den, der skulle passe på vejret og på fårene, ikke alt for ofte måtte tillade sig. "Kirke! nej – jeg har andet at tænke på," var et svar, som han ofte havde ytret i en bitter, betydningsfuld tone, der bragte al videre efterspørgsel til at forstumme. Jeg er vis på, det var ikke af mangel på gudsfrygt, for han var ikke for alt i verden blevet hjemme fra kirken juledag, eller påske- og pinsesøndag; men efter hans anskuelser var offentlig gudstjeneste og gudelige ceremonier, såvel som andre ikke indbringende beskæftigelser, kun bestemt for folk, som havde god tid.

"Der står fader henne ved porten," sagde Martin Poyser. "Han vil vist følge os med øjnene; det er et mærkeligt syn, han har, og han er fyldt fem og halvfjerds."

"Ja, jeg tænker så tit, det går med gamle folk som med små børn," sagde mrs. Poyser, "de er fornøjede med at se, uden at bryde sig om, hvad de ser på. Jeg tænker, det er den Almægtiges måde at stille dem tilfreds på, inden de falder i søvn."

Gamle Martin lukkede porten op, da han så familieprocessionen nærme sig, og holdt den helt åben, støttende sig på sin stok – fornøjet over at kunne udrette denne smule arbejde; for som alle gamle mennesker, der har tilbragt deres liv i virksomhed, holdt han af at føle, at han endnu kunne være til nytte – at der var bedre løg i haven, fordi han havde været med til at lægge dem – og at køerne blev bedre malket, når han blev hjemme søndag eftermiddag og så til. Han gik

altid i kirke på de søndage, der var altergang, men til andre tider ikke meget regelmæssigt: når det var regnvejr om søndagen, eller når han havde sin gigt, plejede han i stedet at læse de tre første kapitler af Genesis.

"Hør efter, hvad præsten siger, drenge, hør godt efter," sagde bedstefaderen til de sortøjede drenge i knæbukser, som havde et par marmorkugler i lommerne, som de glædede sig til i smug at kunne lege lidt med under prædikenen.

"Farvel, bedstefader," sagde Totty. "Jeg skal med i kirke. Jeg har halsbånd på. Giv mig en pebermyntekage."

Bedstefader lo hjerteligt ad denne "lille, fiffige unge," skiftede langsomt sin stok over i den venstre hånd, som han holdt porten åben med, og puttede langsomt sin finger i vestelommen, på hvilken Totty havde fæstet sine øjne med et forventningsfuldt blik.

Og da de alle var gået, lænede den gamle mand sig atter op til porten og fulgte dem med øjnene henad stien, langs med indhegningen og gennem det sidste led, til de forsvandt bag en ombøjning af hækken; for i den tid betog hækkene én udsigten, selv på de bedre bestyrede gårde.

Ved de andre led traf de bekendte, der måtte gå til side for dem: ved leddet til indhegningen stod det halve hollænderi, den ene ko bag ved den anden, overordentligt langsomme til at begribe, at deres store krop kunne være i vejen; ved det sidste led stod hoppen, med hovedet over hegnet og det leverbrune føl ved siden, som tilsyneladende endnu var meget forlegen med sine strittende ben. Vejen gik igennem mr. Poysers egne marker, indtil de nåede den almindelige landevej, som førte til landsbyen, og med et kyndigt blik betragtede han sæden og

besætningen, alt som han gik forbi; mens mrs. Poysers havde en bemærkning på rede hånd om hvert enkelt kreatur. Den kone, der bestyrer et mejeri, har en stor andel i den årlige indtægt, og kan nok have lov til at have sin mening om besætningen – en øvelse, der skærper hendes forstand i den grad, at hun ser sig i stand til at give sin husbond råd i de fleste andre anliggender.

"Der er den korthornede Sally," sagde hun, da de kom ind i indhegningen, og hun fik øje på det fromme dyr, som lå og tyggede drøv og så på hende med søvnige øjne. "Jeg kan ikke mere fordrage synet af den ko, og jeg siger nu, hvad jeg sagde for tre uger siden, jo før vi bliver af med den, jo bedre, for der er den lille, gule ko, som ikke giver halvt så megen mælk, og dog får jeg dobbelt så meget smør af den."

"Nå, du er ikke som konerne i almindelighed," sagde mr. Poyser; "de holder af de korthornede, som giver så megen mælk. Der er nu Chownes kone, hun vil ikke have, at han må købe andre."

"Ja, hvad har det at betyde, hvad Chownes kone holder af? – det er en stakkel, som ikke har mere forstand end en spurv. Hun kunne si sit fedt igennem et stort dørslag og så undre sig over, at fedtegreverne løb med. Hende har jeg set nok af til at vide, at jeg aldrig mere skal tage en pige, der har tjent hos hende – det er den bare uorden – og når man kommer der, ved man aldrig, om det er mandag eller fredag, for vasken trækker ud til sidst på ugen; og hendes oste bulnede ud i fjor, værre end jeg ved ikke hvad. Og så taler hun om, at det er vejrets skyld, akkurat som hvis folk stod på hovedet og sagde, det var deres støvlers skyld."

"Nå, Chowne vil gerne købe Sally, så vi kan godt blive af med den, om du synes," sagde mr. Poyser, hemmeligt stolt af sin kones dygtighed til at lægge to og to sammen; han havde virkelig på tidligere markedsdage mere end én gang gjort sig til af, at hun forstod sig så godt på disse korthornede.

"Ja, de som tager en tosse til kone, kan lige så gerne købe de korthornede, for når man falder med hovedet i en mose, kan man lige så godt lade benene følge med. Men siden vi taler om ben, det er ben for dig," vedblev mrs. Poyser, da Totty, som var blevet sat ned, nu da vejen var tør, trippede foran sin fader og moder. "Det er ben! Og hun har sådan en lang fod, hun bliver sin faders datter."

"Ja, om en halv snes år kan hun vel blive sådan en som Hetty, kun at hun har dine øjne. Jeg ved aldrig, at der har været blå øjne i min familie; min moder havde øjne så sorte som slåen, akkurat som Hettys."

"Barnet er lige godt, fordi hun ikke ligner Hetty i ét og alt. Og jeg er slet ikke for, at hun skal være så overdrevent køn. Skønt hvad det angår, da kunne de, der har lyst hår og blå øjne, være lige så smukke som de, der har sorte. Hvis Dinah havde en smule kulør på sine kinder, og ikke gik med den metodist-hue på hovedet, som hun kan skræmme fugle med, så ville folk finde hende lige så smuk som Hetty."

"Å nej, kone," sagde mr. Poyser med næsten hånligt eftertryk, "mandfolkene vil aldrig løbe efter Dinah, som de vil efter Hetty."

"Hvad bryder jeg mig om, hvad mandfolkene vil løbe efter? Det er godt at se, hvordan de fleste af dem forstår at vælge, når man ser på de stakkels sjokker, de har til koner; det er som

stumper florbånd, der ikke duer til noget, når kuløren er af dem."

"Men du kan da ikke nægte, at jeg forstod at vælge, dengang jeg ægtede dig," sagde mr. Poyser, som i reglen ordnede små, ægteskabelige stridigheder ved en lignende kompliment; "og du var dobbelt så blomstrende som Dinah for ti år siden."

"Jeg har aldrig sagt, at en kone behøvede at være grim for at blive en god husmoder. Der er Chownes kone, hun er grim nok til at lade mælken blive sur og spare løben, men hun vil aldrig spare noget på nogen anden måde. Men hvad Dinah angår, det stakkels barn, hun kommer nok aldrig til at se blomstrende ud, så længe som hendes middagsmad skal bestå af havrekage og vand, for at hun kan give til dem, som trænger. Sommetider var jeg nær ved at tabe tålmodigheden med hende; og, som jeg da også sagde hende, hun gjorde stik imod Skriften, for den siger: "Elsk din næste som dig selv"; men jeg sagde: "Hvis du ikke elskede din næste mere end dig selv, Dinah, så ville du ikke gøre ret meget for ham. Du ville vist synes, han kunne nøjes med en tom mave." Jeg gad vidst, hvor hun er den dag i dag! – formodentlig sidder hun hos den syge kone, som hun lige på engang satte sig i hovedet at måtte hen til."

"Ja, det var skade, at hun fik det indfald, når hun kunne være blevet her hele sommeren og have spist dobbelt så meget som hun behøvede, uden at man havde mærket det. Hun gjorde ingen forstyrrelse i huset, for hun sad så stille ved sit sytøj som en fugl i sin rede, og var altid flink, når der skulle hentes et eller andet. Hvis Hetty bliver gift, ville du vist gerne beholde Dinah hos dig."

"Det kan aldrig nytte at tænke på det," sagde mrs. Poyser. "Du kunne lige så godt vinke ad den flyvende svale, som bede Dinah om at komme her og leve i ro og mag som andre mennesker. Hvis hun kunne lade sig overtale, da havde jeg overtalt hende, for jeg har talt til hende en hel udslagen time, og jeg har også skændet på hende, da hun er min egen søsterdatter, og det tilkommer mig at gøre for hende hvad jeg kan. Men aldrig så såre havde hun sagt farvel til os, og var kommet op i vognen og havde vendt sig om efter mig med sit blege ansigt, som er ligesom hendes tante Judith, der var kommet ned fra Himlen, før jeg med skræk tænkte på de irettesættelser, jeg havde givet hende; for undertiden forekommer det én, som om hun bedre end vi andre vidste, hvad der var det rette. Men jeg vil aldrig indrømme, at det er fordi hun er metodist, ikke mere end at en hvid kalv er hvid, fordi den drikker af samme spand som en sort."

"Nej," sagde mr. Poyser, så bistert som hans godmodighed ville tillade, "jeg har ikke store tanker om metodisterne. Det er kun handelsfolk, der bliver metodister; man ser aldrig en landmand med sådanne fluer i hovedet. Der er måske nu og da en håndværksmand, der ikke er synderligt dygtig til sit arbejde, som lægger sig efter at prædike og sådan noget, som Seth Bede. Men du ser Adam, som er et af de bedste hoveder heromkring, han ved bedre; han holder sig til kirken, ellers ville jeg heller aldrig give ham håb om Hetty."

"Men, du min Gud," sagde mrs. Poyser, som havde vendt sig om, mens hendes husbond talte, "se engang, hvor Molly er med drengene. De er langt, langt bagved os. Hvor kan du dog lade dem gå sådan, Hetty? Man kunne lige så godt sætte et skilderi

til at passe på børnene som dig. Løb hen til dem og sig, de skal skynde sig."

Mr. Og mrs. Poyser var nu ved enden af den anden mark; de satte derfor Totty op på en af de store sten, som i Loamshire tjener til stenter, og ventede på nølerne. Totty bemærkede med selvtilfredshed: "De slemme, uartige drenge – Totty er artig."

Sagen var, at denne søndags spadseretur var i høj grad oplivende for Marty og Tommy, som så et uafbrudt skuespil i gærder og hække, og som måtte stå stille og kigge, ret som om de havde været et par vagtel- eller rottehunde. Marty var ganske vis på, han havde set en gulspurv på en gren af den store ask, og mens han kiggede efter den, gik han glip af en stenmår, som løb tværs over vejen og meget ivrigt blev beskrevet af den yngre Tommy. Så var der en lille grønirisk, som lige var blevet flyvefærdig, der flagrede langs med jorden, og det så næsten ud, som om man kunne fange den, indtil den var så heldig at slippe ind under en brombærbusk. Hetty var ikke at formå til at bryde sig om sligt, derfor kaldte de på den mere deltagende Molly, som med åben mund kiggede, hvor som helst de ønskede det, og som udbrød: "Ja, vil man bare se!" hver gang de ventede, at hun skulle blive forundret.

Urolig skyndte Molly sig at gå videre, da Hetty vendte om og råbte til dem, at tanten var vred; men Marty løb foran og jublede: "Moder, jeg har fundet den spraglede kalkuns rede!" med den instinktmæssige tillid til, at de, som bringer gode efterretninger, aldrig gør noget galt.

"Å," udbrød mrs. Poyser, som virkelig glemte enhver irettesættelse over denne behagelige overraskelse, "det var en god dreng; nå, hvor er den da?"

"Nede i sådant et dybt hul under hækken! Jeg kiggede efter en grønirisk, så så jeg den, den sad på reden."

"Du forskrækkede den dog vel ikke," sagde moderen, "så at den løber af reden?"

"Nej, jeg gik min vej så sagte, så sagte, og hviskede til Molly – ikke sandt, Molly?"

"Godt, min dreng, kom nu bare," sagde mrs. Poyser, "gå foran fader og moder og tag din lille søster ved hånden. Nu må vi skynde os. Gode drenge må ikke se efter fugle om søndagen."

"Ja, moder," sagde Marty, "men du sagde, du ville give en halv krone for at vide, hvor den spraglede kalkun havde sin rede. Må jeg ikke få den halve krone i min sparebøsse?"

"Nu vil vi se, Marty, måske, hvis du går som en rigtig artig dreng."

Fader og moder vekslede et betydningsfuldt blik i anledning af deres førstefødtes skarpsindighed, men over Tommys runde ansigt hvilede en sky.

"Moder," sagde han halvt grædende, "Tommy har så mange flere penge i sin sparebøsse, end jeg i min."

"Mamma, Totty vil også have en halv krone i *sin* sparebøsse," sagde Totty.

"Stille, stille," sagde mrs. Poyser, "har man nogensinde hørt mage til uartige børn? Ingen af jer skal nogensinde mere få sin sparebøsse at se, hvis I nu ikke skynder jer at komme i kirke."

Denne frygtelige trussel havde den forønskede virkning, og over de to andre marker travede de tre par små ben uden synderligt ophold, skønt de kom forbi et lille kær fuldt af haletudser, som drengene betragtede med længselsfulde blikke.

Det våde hø, som i morgen måtte spredes og vendes på ny, var ikke noget opmuntrende syn for mr. Poyser, som imellem høhøsten og kornhøsten ofte var i åndelig strid med sig selv angående nytten af en hviledag; men intet i verden kunne have formået ham til at gøre markarbejde en søndag, om det var aldrig så tidligt om morgenen; for var ikke Michael Holdsworths okser styrtet for ham, fordi han pløjede på Langfredag? Det var bevis på, at det var ugudeligt at arbejde på de hellige dage; og med ugudelighed af hvilken som helst slags ville Martin Poyser intet have at gøre, da der aldrig ville være held ved de penge, der var således tjent.

"Mine fingre klør, når jeg ser solen skinne der på høet," sagde han, da de gik over den store eng. "Men det er en dårlig fordel at handle mod sin samvittighed. Der er denne Jim Wakefield, som de plejede at kalde "Gentleman Wakefield," han gjorde det samme om søndagen som om hverdagen, og brød sig hverken om ret eller uret, hverken om Gud eller Fanden. Og hvad er der blevet af ham? Jeg så ham forleden markedsdag gå omkring med en kurv appelsiner."

"Ja, det er vist," sagde mrs. Poyser med eftertryk, "det er kun en dårlig lykke, man opnår ved ugudelighed. De penge, man derved tjener, brænder hul i ens lomme. Jeg vil aldrig ønske, at der må være en skilling efter os, som var tjent på urette måde. Og hvad vejret angår, da er der én over os, som råder over det, og vi må vide at finde os deri: det er ikke noget imod den plage, man har med de piger."

Uagtet deres standsning på vejen, havde dog den fortræffelige vane, som mrs. Poysers stueur havde – at komme tiden i forkøbet – sikret dem mod at komme for sent; for skønt

næsten alle de, som havde i sinde at gå i kirke, på den tid var forsamlet på kirkegården, var klokken dog kun tre kvarter til to, da de nåede landsbyen. De, som i dag var blevet hjemme, var for det meste mødre, som Timothys Bess, der stod i sin dør og ammede sit barn, med den bevidsthed, som koner i hendes stilling har – at man ikke kan vente andet af dem.

Det var ikke alene for at overvære Thias Bedes begravelse, at folk opholdt sig på kirkegården, så længe før gudstjenesten begyndte; det gjorde de altid. Fruentimmerne gik i almindelighed på engang ind i kirken, og forpagterkonerne talte med dæmpet stemme med hinanden om deres sygdomme, og om at doktorens råd slet ikke ville hjælpe, og anbefalede løvetandste og andre husråd som langt fortrinligere – om tjenestefolkene og deres stigende fordringer med hensyn til lønnen, hvorimod deres duelighed aftog år for år, og der var nuomstunder ikke en pige, man kunne stole på, længere end man kunne se hende – om den lave pris, som mr. Dingall, urtekræmmeren i Treddleston, gav for smørret, og de rimelige tvivl, der rejste sig om hans pålidelighed med hensyn til betalingen, skønt mrs. Dingall var en fornuftig kone, og for hende gjorde det dem alle ondt, for hun var af meget god familie. Imidlertid forblev mandfolkene udenfor, og næsten ingen af dem, undtagen sangerne, som nynnende gennemgik en afbrudt prøve, kom ind i kirken, før mr. Irwine var på prædikestolen. De så ikke nogen grund til at gå så tidligt ind, – hvad kunne de bestille i kirken, når de var der førend gudstjenesten begyndte? – og de kunne ikke tænke sig, at nogen magt i verden kunne tage dem det ilde op, at de blev udenfor og talte lidt om deres forretninger.

Chad Cranage ser i dag ud som en ganske ny bekendt, for han er ren i ansigtet, hvilket gør ham så ukendelig, at hans lille barnebarn om søndagen altid græder for ham som for en anden fremmed. Men et erfarent øje ville straks i ham have genkendt landsbysmeden, at dømme efter den ærbødighed, hvormed den store, trodsige karl tog sin hat af og strøg sig i håret for bønderne; for Chad plejede at sige, at en håndværksmand måtte holde lyset selv for et væsen, der var lige så sort som han selv om hverdagen; med hvilken ildeklingende leveregel han mente, at de, som havde heste, der skulle skos, måtte behandles med agtelse. Chad og de simplere håndværksfolk holdt sig borte fra den hvide tjørn, hvor begravelsen gik for sig; men Sandy Jim og adskillige husmænd stod tillige med moderen og sønnerne i en gruppe omkring graven med blottede hoveder. Andre stod midt imellem og delte deres opmærksomhed imellem gruppen omkring graven og forpagterne, som havde samlet sig i en klynge ved kirkedøren, hvor nu også mr. Poyser stødte til dem, mens hans familie gik ind i kirken. Udenfor denne klynge stod mr. Casson, værten i *The Donnithorne Arms*, i sin mest udsøgte stilling – det vil sige, med den højre hånds pegefinger puttet ind imellem vesteknapperne, den venstre hånd i bukselommen, og hovedet meget på den ene side; i det hele taget meget lig en skuespiller, som kun har et par ord at sige, men som ikke desto mindre er vis på, at tilhørerne må kunne opdage, at han har talent til at udføre en hovedrolle. En besynderlig modsætning til ham dannede gamle Jonathan Burge, som med en trangbrystig hoste og en inderlig foragt for al viden, som ikke kunne gøres i penge, bøjede sig forover, med hænderne på ryggen. Tonen, hvori samtalen førtes, dæmpedes i

dag ved lyden af mr. Irwines stemme, som nu var i begreb med at læse slutningsbønnen ved graven. Stakkels Thias havde først været genstanden for deres tale, men nu drejede den sig om hvad der lå dem mere nær, deres egne besværinger over Satchell, squirens underforvalter, som spillede forvalterens rolle, for så vidt gamle mr. Donnithorne ikke udførte den selv; for denne gentleman var så lav, at han selv tog imod forpagtningsafgifterne og selv sluttede handel om de træer, han lod skove. Denne talens genstand var en yderligere grund til at tale sagte, for man kunne ikke vide, hvilket øjeblik Satchell selv indfandt sig ved kirkedøren. Men pludseligt blev de tavse, for mr. Irwines stemme hørtes ikke mere, og gruppen omkring den hvide tjørn adspredte sig og nærmede sig kirken.

De veg alle til siden og tog hatten af, mens mr. Irwine gik forbi. Næst efter ham kom Adam og Seth med deres moder imellem dem; for Joshua Rann fungerede både som overgraver og degn og var endnu ikke færdig til at følge med præsten ind i sakristiet. Men det varede lidt, inden de tre sørgende kom: Lisbeth vendte sig endnu engang om mod graven. Ak! nu var der intet uden den hvide tjørn. Dog græd hun mindre i dag, end hun havde grædt nogen dag efter mandens død; med al hendes sorg forbandt sig en ukendt følelse af hendes egen vigtighed: hun havde jo "begravelse", og mr. Irwine havde holdt tale over hendes mand, og desforuden vidste hun, at der skulle synges en ligsalme for ham. Denne modvægt for sorgen følte hun endnu tydeligere, da hun med sine sønner nærmede sig kirkedøren og så, hvor venligt og deltagende alle nikkede ad dem.

Moderen og sønnerne gik ind i kirken, og nølerne fulgte én efter én, skønt nogle endnu blev udenfor; de så mr.

Donnithornes vogn komme langsomt op ad bakken og mente, de behøvede ikke at forhaste sig.

Men nu hørtes fagottens og klaphornets toner; aftensalmen, som gudstjenesten altid åbnedes med, var begyndt, og nu måtte enhver gå ind og tage plads.

Jeg kan ikke sige, at det indvendige af Hayslope kirke udmærkede sig ved andet end de egetræs stoles høje alder – for største delen store, firkantede stole på begge sider af en snæver gang. Det er vist, at den var fri for de moderne, vansirende gallerier. Koret havde to smalle stole for sig selv, midtvejs i rækken til højre, så at Joshua Rann ikke havde langt at gå til degnestolen, når han var færdig med at synge i koret som første bas. Prædikestolen og degnestolen, mørke og gamle ligesom kirkestolene, var begge på den ene side af den hvælvede gang, der førte til alterpladsen, som ligeledes havde sine mørke, firkantede stole til mr. Donnithornes familie og tjenestetyende. Men disse gamle stole med deres grågule vægge gav kirkens tarvelige indre et meget hyggeligt udseende, og passede meget godt til de rødmossede ansigter og strålende veste. Og der var overflødighed af karmoisin i nærheden af alteret, for prædikestolen og mr. Donnithornes egen stol var forsynet med smukke karmoisinrøde klædes hynder, og det sidste, øjet mødte, var et karmoisinrødt altertæppe med guldstriber, som miss Lydia selv havde broderet.

Men selv uden karmoisinrødt klæde måtte det være meget fornøjeligt at se mr. Irwine stå på prædikestolen, og med sine milde øjne overse denne simple menighed – disse hårdføre, gamle mænd, hvis knæ og skuldre måske var bøjet, men som endnu i lang tid kunne klippe hække og tække huse; disse

stenhuggeres og tømmerfolks store, drabelige skikkelser og grove, solbrændte ansigter; dette halve dusin velstående forpagtere med deres blomstrende familier; og disse pæne, gamle koner, for største delen husmandskoner, med deres smule snehvide kappestrimmel under de sorte huer, og deres magre, til albuen blottede arme over kors på brystet. For ingen af de gamle havde en bog i hånden – hvad skulle de med den? Ikke én af dem kunne læse. Men de kunne nogle få "opbyggelige ord" udenad, og stiltiende bevægede deres blege læber sig nu og da, idet de fulgte gudstjenesten uden noget egentligt klart begreb, men med en enfoldig tro på dens kraft til at bringe velsignelse og afværge det onde. Og nu var alle ansigter synlige, for alle stod – de små børn på bænkene, kiggende over kanten af de høje stole – mens gode, gamle biskop Kens aftensalme blev sunget til en af disse livlige salmemelodier, som uddøde med den sidste generation af præster og syngende degne. Adam var ikke på sin sædvanlige plads i dag, iblandt sangerne, for han sad hos sin moder og Seth og bemærkede med forundring, at Bartle Massey også var fraværende, til stor glæde for mr. Joshua Rann, der udstødte sine bastoner med ualmindeligt velbehag og lagde et ekstra-udtryk af strenghed i de øjekast, som han over sine briller sendte den genstridige Will Maskery.

Forestil jer mr. Irwine betragtende denne scene, i den hvide messeskjorte, som klædte ham så godt, med det pudrede, opstrøgne hår, den mørke hudfarve og den smukt formede næse og overlæbe; for der lå en vis fortræffelighed i disse milde, men dog skarpsindige ansigtstræk, som i ethvert menneskeligt

åsyn, hvori en ædel sjæl afspejler sig. Og juni-solens stråler faldt gennem de gamle kirkeruder og oplyste det hele.

Jeg tror, at da mr. Irwine i dag så sig omkring, dvælede hans øjne lidt længere end almindeligt ved den stol, hvor Martin Poyser og hans familie sad. Og der var et par andre, mørke øjne, som fandt det umuligt ikke at gøre samme vandring og dvæle ved denne runde, lyserøde og hvide skikkelse. Men Hetty var i dette øjeblik ganske ligegyldig for hvilket som helst øjekast – hun var aldeles fordybet i den tanke, at Arthur Donnithorne snart måtte komme i kirken, for vognen måtte nu vist være ved kirkeporten. Hun havde slet ikke set ham, siden den torsdag aften, da hun gik fra ham i skoven, og ak! hvor lang havde tiden forekommet hende! Siden den aften var alting gået sin daglige gang: de forunderlige ting, som dengang gik for sig, havde ikke haft nogen forandring til følge; det var allerede som en drøm. Da hun hørte kirkedøren åbnes, bankede hendes hjerte så heftigt, at hun ikke vovede at se op. Hun mærkede, at hendes tante nejede; hun nejede med. Det måtte være gamle mr. Donnithorne – han kom altid først, den lille, rynkede, gamle mand, som lod sine kortsynede øjne løbe rundt i den bukkende og nejende forsamling; derpå følte hun, at miss Lydia kom forbi, men skønt Hetty holdt så meget af at se på hendes lille, moderne hat med rosenkransen omkring, så brød hun sig dog ikke om det i dag. Men nu blev der ikke nejet mere – nej, han var ikke kommet; hun var vis på, at ikke andet var kommet forbi stolsdøren end husholderskens sorte hat og kammerjomfruens smukke stråhat, som engang havde hørt miss Lydia til, og så butlerens og tjenerens pudrede hoveder. Nej, han var der ikke; men nu ville hun dog se op – hun kunne jo have taget fejl – for

hun havde jo i grunden slet ikke set endnu. Hun hævede altså sine øjenlåg og så frygtsomt hen til stolen med de karmoisinrøde hynder: – der var ingen andre end gamle mr. Donnithorne, som gned sine briller af med sit hvide lommetørklæde, og miss Lydia, som åbnede den store bønnebog med det forgyldte snit. Denne skuffelse var mere end hun kunne tåle; hun følte, at hun blev bleg, hendes læber skælvede; hun var lige ved at græde. Ak, hvad *skulle* hun gøre? Enhver ville kunne vide hvorfor; de ville alle vide, at hun græd, fordi Arthur ikke var kommet. Og hun vidste, at mr. Craig med den prægtige drivhusblomst i knaphullet stirrede på hende. Det varede forfærdeligt længe, inden den almindelige skrifte begyndte, få at hun kunne knæle. To store tårer ville da falde, men ingen ville få dem at se, uden den godmodige Molly, for hendes onkel og tante knælede med ryggen imod hende. Molly, som ikke kunne tænke sig anden grund til at græde i kirken, end at man fik ondt – noget, hun dog kun kendte af traditionen – tog en lille, flad, blå lugteflaske op af sin lomme, og holdt, efter med megen møje at have fået proppen af, den snævre hals op til Hettys næsebor. "Det lugter ikke," hviskede hun og troede, det var et stort fortrin, som gammel salmiak havde for ny, at den gjorde en godt, uden at rive i næsen. Fortrydeligt skød Hetty flasken til side, men dette lille anfald af vrede udrettede, hvad salmiakken ikke kunne have udrettet – det mindede hende om at tørre sine tårer og gøre sig al mulig umage for ikke at udgyde flere. Hetty havde en vis kraft i sin forfængelige, lille natur: hun ville have tålt alting, hellere end at man skulle le ad hende, eller pege ad hende med andre følelser end beundring; hellere havde hun boret sine negle i sit eget, fine kød, end at

folk skulle få en hemmelighed at vide, som hun ikke ville, at de skulle kende.

Hvilken uro var der i hendes tanker og følelser, mens mr. Irwine udtalte den højtidelige "Syndsforladelse" for hendes døve øren! Hendes fejlslagne håb grænsede til vrede, og snart vandt denne sejren over de gisninger, hendes sindrighed kunne udtænke til at gøre rede for Arthurs fraværelse, forudsat, at han virkelig havde ønsket at komme, virkelig havde ønsket at se hende igen. Og dengang hun mekanisk rejste sig, fordi alle andre rejste sig, var farven vendt tilbage til hendes kinder, endda med forhøjet glans, for i sin vrede sagde hun til sig selv, at hun hadede Arthur, fordi han havde forvoldt hende denne sorg – hun ville ønske, at også han måtte komme til at lide. Men imens dette oprør fandt sted i hendes sjæl, var hendes øjne fæstet på bønnebogen, og øjenlågene med deres mørke frynse var lige så yndige som ellers. Det samme syntes Adam Bede, da han, idet han rejste sig, så et øjeblik over på hende.

Men tanken om Hetty forstyrrede ikke Adam i hans andagt; den blandede sig snarere med alle de andre, dybe følelser, for hvilke denne eftermiddags gudstjeneste var ham en afleder, ligesom billedet af vor hele fortid og uvisse fremtid står for os i de øjeblikke, da vore dybeste følelser er vakte. Og for Adam var gudstjenesten den bedste afleder, han kunne have fundet for denne blanding af anger, smerte og hengivenhed; dens afveksling af bønfaldende råb om hjælp og udbrud af lov og pris – dens gentagne messer og gamle, bekendte påkaldelser, syntes at tiltale ham mere, end nogen anden form af gudsdyrkelse kunne have tiltalt ham: ligesom de første kristne, som fra deres barndom af havde holdt gudstjeneste i katakomberne, må have

fundet, at mørke og fakkelskin bragte dem guddommen nærmere end det hedenske dagslys i det frie. Den hemmelige grund til vore sindsbevægelser ligger ikke i den blotte genstand, men i dennes forhold til vor egen fortid; intet under derfor, at hemmeligheden undgår den udeltagende iagttager, som lige så godt kunne sætte sine briller på for at opdage en duft.

Men der var en grund til, at gudstjenesten i Hayslope kirke ville have gjort et dybere indtryk, selv på en tilfældig deltager, end nogen anden landsbykirkes i hele kongeriget – en grund, som jeg er vis på, at I ikke har den mindste anelse om. Det var vor ven Joshua Ranns messe. Hvor denne gode skomager havde fået noget begreb om at messe, blev bestandigt en gåde, selv for hans fortroligste venner. Når alt kommer til alt, tror jeg, at det mest var givet ham af naturen, som havde åndet nogen af sin musik ind i denne ærlige, enfoldige sjæl, således som det vel allerede tilforn er sket med lignende, fattige ånder. Den havde i det mindste givet ham en smuk basstemme og et fint øre; men jeg kan ikke med vished sige, om disse gaver alene havde været tilstrækkelige til at give hans sang den rige fylde, han udførte svarene i litaniet med. Den måde, på hvilken han fra den højeste styrke gradvis lod sin stemme synke, indtil den, ved slutningen af det sidste ord, tabte sig i en svag klang, ligesom violoncellens bævende toner, kan jeg, for det dybe, sørgmodige indtryk, som den efterlod, kun sammenligne med vindens susen og sang imellem efterårets bladløse grene. Det kan måske synes besynderligt at tale således om en landsbydegn – en mand med rustne briller, stridt hår, et stort baghoved og en fremtrædende pande. Men således er naturen: den tillader en gentleman med et ædelt fysiognomi og en opadstræbende ånd

at synge bedrøveligt falsk, uden at give ham det mindste vink om det, og sørger for, at én eller anden indskrænket person, som traller en gadevise i krogen af en krostue, træffer tonen så nøjagtigt som en fugl.

Joshua selv var mindre stolt af sin messen end af sin sang, og det var altid med en følelse af tiltagende vigtighed, at han begav sig fra degnestolen til koret. Så meget mere i dag: det var en særlig lejlighed; for en gammel mand, som var hele sognet velbekendt, var død en sørgelig død – ikke i sin seng, for bonden det sørgeligste, der kan hænde – og nu skulle ligsalmen synges til minde om hans pludselige hedengang. Desuden var Bartle Massey ikke i kirke i dag, og Joshuas vigtighed i koret fordunkledes ikke af nogen. Det var en højtidelig sang i mol. Mangen en klagende klang går igennem de gamle salmemelodier, og ordene –

"Vi rives bort som af en strøm,
vort liv henrinder som en drøm" –

syntes at være mere end almindeligt anvendelige på stakkels Thias' død. Moderen og sønnerne lyttede med opmærksomhed, enhver med særegne følelser. Lisbeth havde en dunkel forestilling om, at salmen gjorde hendes salig husbond godt; den udgjorde jo en del af den anstændige begravelse, og at nægte ham denne, ville hun have anset for en langt større synd, end at have forårsaget ham mange bedrøvelige dage, mens han levede. Jo mere der blev sagt om hendes ægtefælle, jo mere blev der gjort for ham, og desto bedre var han vistnok faren. Seth, som let blev rørt, fældede tårer og søgte, som han havde gjort bestandig siden faderens død, at genkalde sig alt, hvad han havde hørt om den mulighed, at et eneste øjebliks

selverkendelse mod slutningen kan blive et nådens og forsoningens øjeblik; for stod det ikke skrevet i den salme, de sang, at Guds nåde ikke tog hensyn til tiden?

Adam havde aldrig før været ude af stand til at synge med. Han havde haft fuldt op af sorg og bedrøvelse, siden han var en dreng, men dette var den første sorg, der havde kvalt hans stemme, og besynderligt nok, det var sorg over, at hovedkilden til hans tidligere bedrøvelse var fjernet fra ham for bestandig. Han havde ikke kunnet trykke sin faders hånd, førend de skiltes ad, og sige: "Fader, du ved, jeg mente det ikke så slemt; som dreng glemte jeg aldrig, hvad jeg skyldte dig; tilgiv mig, hvis jeg nu og da har været alt for hidsig og opfarende!" Adam tænkte i dag kun lidet på, hvor ofte han havde arbejdet for faderen, og hvor mange penge han havde anvendt på ham: hans tanker drejede sig stadig om, hvad den gamle mand måtte have følt i ydmygelsens øjeblikke, når han slog øjnene ned for sin søns bebrejdelser. Når vor vrede bæres i ydmyg tavshed, er vi i stand til sidenefter at drage vor egen ædelmodighed, ja måske retfærdighed, i tvivl: hvor meget mere da ikke, når genstanden for vor vrede er gået ind til evig tavshed, og vi har set hans ansigt for sidste gang, da dødens ro hvilede over det?

"Ak, jeg var altid for streng," sagde Adam til sig selv. "Det er en slem fejl hos mig, at jeg er så hidsig og utålmodig mod folk, når de fejler, og at mit hjerte lukker sig for dem, så at jeg ikke kan formå mig selv til at tilgive dem. Jeg ser det tydeligt, at der er mere stolthed end kærlighed i min sjæl, for jeg kunne bedre slå tusinde hammerslag for min fader, end overtale mig selv til at sige ham et venligt ord. Og dog var der fuldt op af stolthed og vrede i disse hammerslag, for Djævlen vil have sine fingre med,

både i hvad vi kalder vore pligter og vore synder. Måske det bedste, jeg nogensinde har gjort, kun var det, som faldt mig lettest. Det har altid været lettere for mig at arbejde end at sidde stille, men det vanskeligste for mig ville være at beherske min egen vilje og mit sind, og modarbejde min egen stolthed. Nu forekommer det mig, som om jeg ville bære mig anderledes ad, hvis jeg traf min fader i aften, når jeg kommer hjem; men man kan ikke vide det – måske intet ville være en lærdom for os, når den ikke kom for silde. Vi har godt af at føle, at livet er en regning, vi ikke kan gøre om igen; der er egentligt intet, der står til at ændre i denne verden, lige så lidt som man kan bøde på en forkert subtraktion ved at regne additionen rigtigt."

Dette var den tanke, som Adam siden faderens død uafbrudt var kommet tilbage til, og den højtidelige ligsalme bidrog kun til at lade den træde frem med fornyet kraft. Det samme var tilfældet med prædikenen, som mr. Irwine havde valgt med hensyn til Thias' begravelse. Den talte kort og ligefremt om de ord: "Midt i livet er vi i døden" – om hvorledes det nærværende øjeblik er alt, hvad vi kunne kalde vort eget, til at udøve familiekærlighed og barmhjertigheds- og retfærdigheds-gerninger i. Alt sammen meget gamle sandheder – men selv den ældste sandhed har noget forfærdende for os i den uge, hvor vi har set en af dem, der udgjorde en del af vort eget liv, blive et bytte for døden. For når menneskene vil vise os virkningen af et nyt og ualmindeligt stærkt lys, lader de det da ikke falde på de mest bekendte genstande, for at vi kan måle dets styrke ved at sammenligne det med den tidligere dunkelhed?

Derpå kom den endelige velsignelse, da ordene: "Guds fred, som overgår al forstand," ligesom blandede sig med den milde eftermiddagssol, som faldt på menighedens bøjede hoveder; og derpå rejste man sig stiltiende; mødrene bandt hattene på de små piger, som havde sovet under prædikenen, og fædrene samlede bønnebøgerne sammen, indtil alle, gennem den gamle buegang, strømmede ud på den grønne kirkegård, hvor de begyndte på deres fortrolige passiar, deres ligefremme høflighed og deres indbydelser til te; for om søndagen var enhver rede til at modtage en gæst – på den dag måtte alle være i deres bedste klæder og deres bedste humør.

Mr. og mrs. Poyser standsede et øjeblik ved kirkeporten; de ventede, til Adam kom, for de ville ikke gå bort, før de havde sagt enken og hendes sønner et venligt ord.

"Nå, mrs. Bede," sagde mrs. Poyser, da de gik ved siden af hinanden, "De må holde modet oppe: mand og kone må være tilfredse, når de har levet sammen, indtil de har opdraget deres børn og fået grå hår."

"Ja vist," sagde mr. Poyser, "i ethvert tilfælde har den ene da ikke nødigt at vente længe på den anden. Og De har de to raskeste sønner i hele egnen; og det er intet under, for jeg husker stakkels Thias som så smuk en bredskuldret karl, som man kunne ønske at se, og De selv, mrs. Bede, er rankere end de fleste unge koner nu til dags."

"Det kan kun lidt nytte, at fadet ser godt ud, når det er i stykker," sagde Lisbeth. "Jo før jeg kommer til at ligge under tjørnen, jo bedre. Nu er jeg ingen til nytte."

Adam brød sig aldrig om moderens ugrundede klager; men Seth sagde: "Nej, moder, det må du ikke sige. Dine sønner får

aldrig nogen anden moder."

"Det er sandt, min ven, det er meget sandt," sagde mr. Poyser; "og det er urigtigt af os at sørge, mrs. Bede; det er ligesom når børn græder, fordi deres fader og moder tager noget fra dem. Der er én over os, som forstår det bedre end vi."

"Ja," sagde mrs. Poyser, "og det duer ikke altid at sætte de døde over de levende. Jeg mener, vi skal alle engang dø – det var bedre, om folk gjorde noget af os i forvejen, i stedet for at begynde, når vi er borte. Man gavner kun lidt ved at vande sidste års høst."

"Nå, Adam," sagde mr. Poyser, som følte, at hans kones ord var, som sædvanligt, mere sårende end trøstende, og at det ville være godt at give samtalen en anden vending, "nu kommer du vel snart over til os, håber jeg. Det er så længe siden, jeg har fået en ordentlig passiar med dig, og vor moder ville gerne, du skulle se på hendes bedste rok; den er gået itu, og det bliver et pænt stykke arbejde at gøre den i stand – der må en smule drejerarbejde til. Du kommer nok, så snart du kan, ikke sandt?"

Mr. Poyser tav og vendte sig om for at se, hvor Hetty var, for børnene løb foran. Hetty var ikke uden ledsager og havde oven i købet endnu mere lyserødt og hvidt på sig end før; for hun havde fået den sjældne, lyserøde og hvide drivhusplante, med et meget langt navn – hun formodede, det var et skotsk navn, siden folk sagde, at gartneren, mr. Craig, var en skotte. Adam greb lejligheden til også at vende sig om, og I vil vist ikke forlange, at han skulle blive fortrydelig over at opdage et mut udtryk i Hettys ansigt, mens hun lyttede til den småsnakkende gartner. Dog i sit stille sind var hun glad ved at have ham ved sin side, for hun kunne måske af ham få at vide, hvoraf det

kom, at Arthur ikke var i kirken. Ikke fordi hun havde lyst til at spørge ham om det, men hun håbede, at han af egen drift ville meddele hende denne underretning; for mr. Craig, som en mand, der føler sin overlegenhed, holdt meget af at meddele underretning.

Mr. Craig mærkede aldrig, at hans underholdning og hans tilbud mødte kulde, for selv for den mest frie og uhildede ånd er det umuligt at gøre sin synskreds videre, end den engang er: Ingen af os ved, hvad indtryk vi gør på brasilianske aber med ringe fatteevner – det er muligt, at de slet intet ser i os. Desuden var mr. Craig en besindig mand og havde allerede i ti år været uenig med sig selv, om han skulle give ægtestanden eller ungkarlestanden fortrinnet. Det er vel sandt, at man nu og da, når han var blevet lidt hed i hovedet af et ekstra glas grog, havde hørt ham sige om Hetty, at "pigen var ikke så ilde", og at "det var ikke det værste, en mand kunne gøre"; men ved selskabelige lejligheder bruger mændene undertiden stærke udtryk.

Martin Poyser holdt mr. Craig i ære, som en mand, der "forstod sin håndtering", og som vidste god besked med jorden og gødningen; men han var mindre godt anskreven hos mrs. Poyser, som mere end én gang i al fortrolighed havde sagt til sin mand: "Du holder forfærdeligt meget af Craig; jeg for min part synes, han er omtrent som en hane, der tror, at solen er stået op for at høre den gale." Forresten var mr. Craig en fortrinlig gartner, og det var ikke uden grund, at han havde høje tanker om sig selv. Han havde også høje skuldre og store kindben, og ludede lidt med hovedet, når han således gik med hænderne i bukselommerne. Jeg tror, det var kun hans slægtregister, der

havde det fortrin at være skotsk, og ikke hans opdragelse; for med undtagelse af, at han snurrede noget mere på r'erne, talte han omtrent ligesom de andre indbyggere i Loamshire. Men en gartner er en skotte, ligesom en fransk lærer er en pariser.

"Nå, mr. Poyser," sagde han, førend den gode, sendrægtige forpagter kunne få tid til at tale, "jeg tror ikke, De får Deres hø kørt ind i morgen: barometret står på "Foranderligt", og De kan tro mig på mit ord, vi får mere regn, inden fire og tyve timer er omme. Ser De den mørke sky der i horisonten – De ved, hvad jeg forstår ved horisonten, hvor himmel og jord ser ud til at gå i ét."

"Ja, vist ser jeg skyen," sagde mr. Poyser, "horisont eller ikke horisont. Det er lige over Mike Holdsworths brakager, og en simpel brakager er det."

"Ja, pas nu på, om ikke den sky vil trække op, lige så hurtigt som De kan kaste en presenning over en af Deres høstakke. Det er en prægtig ting at forstå sig på skyerne. Gud velsigne Dem! Vejralmanakkerne kan ikke lære mig noget, men der er adskilligt, jeg kunne lære *dem*, hvis de blot ville komme til mig. Og hvordan har De det, mrs. Poyser? – tænker vel snart på at plukke ribsene af. De har meget bedre af at plukke dem, før de er overmodne, med det vejr, vi har i vente. Hvorledes går det, mrs. Bede?" vedblev mr. Craig uden at gøre noget ophold, og nikkede i det samme til Adam og Seth. "Jeg håber, spinaten og stikkelsbærrene, som jeg sendte Chester med forleden dag, har smagt Dem. Hvis De trænger til grønt, mens De har sorg, så ved De, hvor De kan henvende Dem. Man ved nok, det er ikke andre folks ting, jeg giver bort; for når jeg har forsynet huset, er haven min egen spekulation, og det var ikke enhver, som den

gamle squire kunne få fat på, der kunne påtage sig dette hverv, ikke at tale om, om han ville. Jeg må holde nøje regnskab, kan De tro, for at være vis på at få de penge ind igen, som jeg skal betale squiren. Jeg gad nok vidst, om de herrer, som skriver almanakkerne, kan se så langt frem i tiden, som jeg er nødt til hvert evige år."

"De kan dog se temmelig langt," sagde mr. Poyser, idet han lagde hovedet på den ene side og talte i en dæmpet, næsten ærbødig tone. "Hvad kunne vel være mere træffende end billedet af hanen med de store sporer, som fik hovedet hugget af med ankeret, og ilden og skibene i baggrunden? Nå, det billede kom ud før jul, og det er blevet så sandt som Bibelens ord. Se, hanen er Frankrig, og ankeret er Nelson – og det har de sagt os forud."

"Ja-a!" sagde mr. Craig, "man behøver ikke at se så langt for at vide, at englænderne vil slå franskmændene. Jeg ved fra sikker kilde, at det er en stor franskmand, der bliver fem fod høj, og de lever af næsten bare søbemad. Jeg har kendt en mand, hvis fader vidste så god besked om de franske. Jeg gad vidst, hvad vej de græshopper ville komme med sådanne kønne karle som vor unge kaptajn Arthur. En franskmand ville nok blive forundret, alene over at se ham; jeg tør vædde på, hans arm er tykkere, end en franskmand er om livet, for de piner sig ind med snøreliv, og det er let nok gjort – de har ikke noget i livet."

"Hvor er kaptajnen, siden han ikke var i kirke i dag?" spurgte Adam. "Jeg talte med ham i fredags, og da talte han ikke om, at han skulle bort."

"Å, han er kun taget til Eagledale for at fiske en smule; det varer vist ikke mange dage, førend han kommer tilbage, for han

skal være med at indrette og ordne alting til den tredivte juli, når han bliver myndig. Men han holder nok af at komme lidt bort engang imellem. Han og den gamle squire passer til hinanden som frost og blomster."

Mr. Craig smilede over denne sidste bemærkning, men genstanden blev ikke videre drøftet, for nu havde de nået den omdrejning af vejen, hvor Adam og hans ledsagere måtte sige farvel. Også gartneren skulle have været samme vej, hvis han ikke havde taget imod mr. Poysers indbydelse til te. Mrs. Poyser istemmede pligtskyldigst indbydelsen, for hun ville have anset det for en stor skam, ikke at byde sine naboer velkommen i sit hus: personlige tilbøjeligheder og utilbøjeligheder måtte ikke komme i betragtning ved en så hellig skik. Desuden havde mr. Craig altid været høfligheden selv imod familien i forpagtergården, og mrs. Poyser gjorde sig en samvittighed af at erklære, at hun "ikke havde noget imod ham, det var kun skade, at han ikke kunne skabes om igen og skabes lidt anderledes."

Adam og Seth, tillige med deres gamle moder, fortsatte altså deres vej ned til dalen og op igen til det gamle hus, hvor en mangeårig ængstelse var gået over til en bedrøvelig erindring – hvor Adam aldrig mere, når han kom hjem, behøvede at spørge: "Hvor er fader?"

Og det andet familieselskab, ledsaget af mr. Craig, vendte tilbage til den hyggelige stue i forpagtergården – alle rolige i sind, undtagen Hetty, som nu vidste, hvor Arthur var henne, men netop derfor var så meget mere urolig og forundret. For det lod til, at hans fraværelse var ganske frivillig; han havde ikke haft nødig at tage bort – han var ikke taget bort, hvis han havde

brudt sig om at se hende. Hun havde en fornemmelse af, at intet glædeligt kunne vederfares hende mere, hvis hendes syn fra i torsdags aftes ikke gik i opfyldelse; og i dette skuffelsens og tvivlens øjeblik imødeså hun muligheden af atter at træffe sammen med Arthur, og møde hans kærlige blikke og høre hans venlige ord, med denne brændende længsel, som man med rette kan kalde lidenskabens smerte.

19. Adam på en hverdag

Uagtet mr. Craigs spådom, forsvandt den mørke sky uden at have frembragt de omtalte følger. "Vejret," som han bemærkede den næste morgen, "vejret, ser De, er en vanskelig ting; en tosse kan undertiden træffe det rette, mens en klog mand tager fejl af det; det er deraf, at almanakkerne kommer i kredit."

Denne vejrets urimelige opførsel kunne imidlertid ikke mishage andre i Hayslope end mr. Craig. Alle mand skulle i denne morgenstund ud på engene, så snart som tågen havde løftet sig; koner og døtre gjorde dobbelt arbejde i hver en forpagtergård, for at pigerne kunne hjælpe med at vende høet; og da Adam gik hen ad stien med sin værktøjskurv på nakken, hørte han munter snak og skingrende latter bagved hækkene. Høstfolkenes muntre snak er bedst i en vis afstand; for ligesom de plumpe klokker, som køerne har om halsen, har den en temmelig grov klang, når man kommer den nær, og kan endog undertiden skurre ubehageligt i ens øre; men når man hører den p afstand, blander den sig smukt med naturens andre, glade toner; menneskets muskler bevæger sig lettere, når sjælen er muntert stemt, skønt denne munterhed er af en tarvelig beskaffenhed, slet ikke som fuglenes munterhed.

Og der er næppe nogen fornøjeligere tid på en sommerdag, end netop når solens varme begynder at sejre over morgenens kølighed – når der netop er så meget tilbage af denne, at man ikke behøver at vansmægte i den yndige solvarme. Grunden til, at Adam gik langs ad stien på denne tid, var, at han for den øvrige del af dagen havde arbejde på et landsted omtrent tre miles derfra, som en squire i nabolaget lod sætte i stand til sin

søn; og fra den tidlige morgenstund havde han været beskæftiget med at pakke paneler, døre og kakkelovne på en vogn, som nu var kørt i forvejen, mens Jonathan Burge selv var redet hen til stedet, for at vente dens ankomst og sige arbejdsfolkene besked.

Denne lille spadseretur var en hvile for Adam, og uden at han selv vidste det, udøvede øjeblikket sin indflydelse på ham. Det var sommermorgen i hans hjerte, og i dens solskin så han Hetty. I går, da de kom ud af kirken, og han rakte hende hånden, syntes han, at der var et mildt, melankolsk udtryk i hendes ansigt, som han ikke før havde set deri, og han betragtede det som et tegn på, at hun tog del i hans familiesorg. Stakkel! Det melankolske udtryk havde sin grund i noget ganske andet; men hvor kunne han vide det? Den kvinde, som vi elsker, betragter vi med samme øjne, som vi betragter vor moder, jorden – i hendes åsyn ser vi alle slags svar på vore egne længsler. For Adam var det umuligt andet end at tro, at den sidste uges tildragelser havde bragt ham hans udsigter til giftermål nærmere. Hidtil havde han haft den bitre følelse, at han stod i fare for at en eller anden kunne komme ham i forkøbet og bemægtige sig Hettys hånd og hjerte, mens han selv endnu var i en stilling, der måtte afskrække ham fra at fri til hende. Selv om han havde haft det sikre håb, at hun holdt af ham – og hans håb var langt fra sikkert – havde der hvilet alt for store byrder på ham til at kunne skaffe sig og Hetty et hjem – et hjem, som han kunne vente, at hun kunne blive fornøjet med, efter det behagelige og rigelige udkomme, hun var vant til i forpagtergården. Som alle stærke naturer, havde Adam den tillid til sig selv, at han ville kunne udrette noget i fremtiden;

han var vis på, at han, hvis han levede, engang ville se sig i stand til at ernære en familie og skaffe sig et godt udkomme; men han var alt for besindig til ikke til fulde at beregne de vanskeligheder, der først måtte overvindes. Og tiden ville blive så lang! Og der var Hetty som et yndigt, rødt æble, der hang ud over havemuren – alle og enhver kunne se hende, og alle og enhver måtte ønske at eje hende! Det forstår sig, hvis hun holdt meget af ham, ville hun ikke have noget imod at vente efter ham; men *holdt* hun af ham? Hans håb var aldrig steget så højt, at han havde vovet at spørge hende om det. Han så tydeligt nok, at hendes onkel og tante ville have set mildt til hans tilbud, og, i sandhed, uden denne opmuntring ville han ikke have fortsat sine besøg i forpagtergården; men med hensyn til Hettys følelser var det umuligt at komme til nogen vished. Hun var som en kattekilling og mødte enhver, der kom hende nær, med de samme, foruroligende smukke øjekast, som hun intet mente med.

Men nu måtte han sige sig selv, at den sværeste del af hans byrde var taget fra ham, og at hans omstændigheder, endnu før et år var omme, kunne forandre sig således, at han turde tænke på at gifte sig. Han ville altid få en hård nød at knække med sin moder, det vidste han; hun ville blive skinsyg på hvilken som helst kone, han ville vælge, og hun havde især noget imod Hetty – måske alene af den grund, at hun formodede, at Hetty var den pige, som han *havde* valgt. Han var bange for, det kunne aldrig gå an, at hans moder blev i hus med ham, når han var gift, og dog, hvor grusom ville han ikke forekomme hende, når han bad hende at tage bort! Ja, der ville blive meget at gå igennem med hans moder, men i dette tilfælde måtte han lade

hende føle, at han havde en fast vilje – det var dog således bedst for hende selv. For sit eget vedkommende ville han have ønsket, at de alle kunne bo sammen, indtil Seth blev gift, og de selv kunne bygge det gamle hus lidt større og få lidt mere plads. Han ville nødigt skilles fra ham; de havde næppe været mere end en dag fra hinanden, så længe de havde levet.

Men aldrig så såre mærkede Adam, at hans fantasi løb fra ham og ordnede og indrettede sig i den usikre fremtid, før han irettesatte sig selv. "En prægtig bygning, jeg der opfører, uden at have hverken tømmer eller mursten. Jeg er allerede oppe på kvisten og har endnu ikke så meget som gravet grunden." Når Adam var fuldt og fast overbevist om en sætnings rigtighed, blev den til en grundsætning for ham; det var en erfaring, der var lige så sikker at bygge på som den, at fugtighed forårsager rust. Heri lå måske den hemmelige grund til den strenghed, Adam havde beskyldt sig selv for: han havde for lidt medfølelse for den svaghed, som farer vild, på trods af at den har forudset følgerne af det. Hvorledes skulle vi, uden denne følelse, få den fornødne tålmodighed og medlidenhed med vore brødre, som snubler og falder på den lange, omskiftelige bane? Og der er kun én måde, en stærk og fast karakter kan lære det på – ved at knytte sit hjerte så fast til de svage og vildfarende, at han ikke alene får sin andel af deres vildfarelsers ydre følger, men også må dele deres indre lidelser. Det er en lang og besværlig opgave, og Adam havde nu først lært alfabetet dertil ved sin faders pludselige død, som, idet den på engang tilintetgjorde alt, hvad der havde opvakt hans harme, pludselig havde mindet ham om, hvad der burde have haft krav på hans medlidenhed og kærlighed.

Men det var Adams åndskraft, ikke den deraf flydende strenghed, som i denne morgenstund påvirkede hans betragtninger. Han havde længe været på det rene med, at det ville være både tåbeligt og urigtigt af ham at ægte en ung, blomstrende pige, så længe som han kun havde udsigt til tiltagende armod og en tiltagende familie. Foruden at han for sine sparepenge havde købt Seth fri for krigstjenesten, havde han bestandig haft så meget at bruge dem til, at han foreløbig ikke havde penge nok til at skaffe sig et, om end kun ganske lille, hus og have lidt i baghånden i påkommende tilfælde. Han havde det håb, at han efterhånden skulle komme til at stå på en sikrere fod; men han kunne ikke lade sig nøje med en blind tillid til sine hænder og sit hoved; han måtte have bestemte planer og straks sætte dem i værk. At gå i kompagni med Jonathan Burge var for øjeblikket ikke at tænke på – der fulgte betingelser med, som han ikke kunne gå ind på; men Adam mente, at han og Seth i forening, med deres snedkerarbejde kunne drive en lille forretning for sig selv, ved at købe et lille forråd af fint træ, og deraf gøre alle slags husgeråd, i hvis forfærdigelse Adam var uendeligt opfindsom. Ved således at arbejde under Adams vejledning, kunne Seth tjene mere end ved sit svendearbejde, og i sine fritimer kunne Adam gøre alt det "fine" arbejde, som krævede særdeles dygtighed. De penge, de tjente på denne måde, i forening med den gode løn, han fik som mestersvend, ville snart gøre dem til holdne folk, så sparsomt som de nu alle ville leve. Aldrig så såre havde han udkastet denne lille plan, før han gik ind på nøjagtige beregninger, med hensyn til det træ, der skulle købes, og det stykke husgeråd, som allerførst skulle sættes i arbejde – et

køkkenskab af hans egen opfindelse, med sådanne snildt indrettede skydedøre og låse, sådanne bekvemme gemmesteder til alle slags husholdningssager, og noget så symmetrisk for øjet, at enhver god husmoder ville være henrykt over det og gennemgå alle de forskellige grader af længsel, indtil hendes husbond lovede at købe det til hende. Adam forestillede sig mrs. Poyser betragtende det med sit sikre blik, og søgende forgæves at opdage en mangel ved det; og ved siden af mrs. Poyser stod naturligvis Hetty, og atter gik Adam, fra beregninger og opfindelser, over til drømme og forhåbninger. Ja, han ville besøge hende endnu denne aften – det var så længe siden, han havde været i forpagtergården. Han ville gerne have været i aftenskolen for at se, hvorfor Bartle Massey ikke havde været i kirke i går, for han var bange for, at hans gamle ven var syg; men, med mindre han kunne overkomme begge dele, måtte dette sidste opsættes til i morgen – hans længsel efter at se Hetty og tale med hende igen var alt for stærk.

Da han tog denne beslutning, var han kommet målet for sin vandring så nær, at han kunne høre hamrene, der arbejdede på at sætte det gamle hus i stand. Lyden af værktøj er for en dygtig håndværksmand, der elsker sit arbejde, hvad orkestrets fristende toner er for violinisten, som har sit parti at udføre i ouverturen: den velbekendte lyd tiltaler dem, og hvad der for et øjeblik siden var glæde, ængstelse eller ærgerrighed, forvandles til kraftig virksomhed. Al lidenskab bliver til kraft, når den ikke holdes indenfor vor personlige skæbnes snævre grænser, men finder en afleder i vor stærke arm, vor behændige hånd, eller vor tankes stille, skabende virksomhed. Betragt blot Adam den øvrige del af dagen, når han står på stilladset med sin

tommestok i hånden, sagte fløjtende, mens han overvejer, hvorledes en vanskelighed ved en eller anden tværbjælke eller en vinduesramme bedst kan overvindes; eller når han skyder én af de yngre arbejdere til side og indtager hans plads for at hejse noget svært tømmer op, idet han siger: "Lad det være, min ven, der er for megen brusk i dig endnu"; eller når han fæster sine gennemtrængende, sorte øjne på en arbejdsmand i den anden ende af værelset og gør ham opmærksom på, at han begår en unøjagtighed. Betragt blot denne bredskuldrede mand med de blottede, muskelstærke arme og det tykke, sorte hår, der ligger som nedtrådt græs, hver gang han tager sin papirshue af, som med sin stærke baryton nu og da bryder ud i højtidelige salmetoner, som om den søgte et afløb for sin overflødige styrke, men pludselig igen holder inde, tilsyneladende beskæftiget med én eller anden tanke, der ikke stemmer overens med sang. Måske, hvis I ikke allerede havde været indviet i hemmeligheden, havde I ikke anet, hvilke bedrøvelige erindringer, hvilken rig kærlighed, hvilke glade forhåbninger der boede i dette kæmpestærke legeme med de afbrækkede negle på fingrene – i denne udannede mand, som ikke kendte bedre poesi end den, han fandt i den gamle eller nye oversættelse af en eller anden lovsang; der var så lidt som muligt kendt med verdenshistorien; og for hvem jordens bevægelse og skikkelse, solens bane og årsskiftet var mysterier, som hans ufuldkomne kundskaber netop begyndte at afsløre for ham. At lære sit håndværks hemmeligheder og gøre sig bekendt med mekanik og tal og beskaffenheden af de materialier, som han anvendte ved sit arbejde, havde, på grund af hans medfødte evner, været en let sag for Adam; men det

havde kostet ham en hel del møje og megen tid at lære, hvad han kunne mere end dette – at være herre over sin pen og skrive en tydelig hånd, at bogstavere uden at gøre andre fejl, end man med billighed snarere måtte tilskrive den urimelige ortografi end vedkommendes uvidenhed, og endelig at lære noder og synge flerstemmige sange. Foruden alt dette havde han læst sin bibel, de apokryfe bøger iberegnet; "Richards Almanak", Tailors "Helligt liv og levned", "Pilgrimmens Rejse", tillige med Bunyans levned og "Den hellige Krig", en stor del af Baileys ordbog, "Valentine og Orson", og en del af "Babylons Historie," som Bartle Massey havde lånt ham. Han kunne have fået mange flere bøger af Bartle Massey, men han havde ikke tid til at læse "almindeligt tryk", som Lisbeth kaldte det, så beskæftiget var han med tal i al den fritid, han ikke anvendte til ekstra-tømmerarbejde.

Adam var, som I ser, ingenlunde noget vidunder, heller ikke, egentligt talt, noget geni; dog vil jeg ikke påstå, at han havde en blandt håndværksfolk almindelig karakter, og det ville aldeles ikke være nogen rigtig slutning, at den første den bedste, I ser med en kurv med værktøj på nakken og en papirshue på hovedet, skal have den samvittighedsfuldhed og den sunde fornuft, den følsomhed og den selvbeherskelse, som udmærkede vor ven Adam. Han var ikke som folk er flest. Dog fødes mænd som han hist og her i enhver generation af vore bondehåndværkere – med den nedarvede følelse, som bliver næret i et enfoldigt familieliv, hvor man ved sin flid gensidigt sørger for hinandens fornødenheder, og de nedarvede evner, som udvikles ved arbejder, der fordrer både mod og dygtighed: de baner deres vej fremad, sjældent som genier, i almindelighed

som flittige, redelige mennesker, der samvittighedsfuldt udfører de dem foreliggende opgaver. Deres berømmelse når ikke ud over den egn, hvori de boede; men i den kan man næsten være vis på at finde en eller anden godt anlagt vej, en eller anden bygning, en eller anden anvendelse af mineralrigets produkter, en eller anden forbedring i landbruget eller sognevæsenet, som af de følgende generationer nævnes i forbindelse med deres navn. De har forøget deres principalers velstand, deres hænders arbejde har båret gode frugter, og med deres forstand har de vejledet andre. Da de var unge, gik de omkring i uldne huer eller papirshuer, og frakker, som var sorte af kulstøv eller tilsmurte med kalk eller rød farve; da de var gamle og hvidhårede, indtog de hæderspladsen i kirken og på markedet, og fortalte deres velklædte sønner og døtre, når de om vinteraftenen tog plads omkring den muntre arne, hvor fornøjede de havde været, da de begyndte at tjene to pence om dagen. Der gives andre, som dør fattige, og som om hverdagen aldrig kommer ud af deres arbejdsklæder: de har ikke forstået den kunst at blive rige; men de er pålidelige mennesker, og når de dør, imens de endnu er arbejdsdygtige, da er det, som når en vigtig skrue er gået itu i et maskineri; den mester, som de arbejdede for, siger: "Hvor skal jeg finde deres lige?"

20. Adams besøg i forpagtergården

Adam kom tilbage fra sit arbejde i den tomme vogn; da han havde skiftet klæder og var færdig til at begive sig til forpagtergården, var klokken først kvart i syv.

"Hvorfor er du i søndagsklæderne i dag?" spurgte Lisbeth klynkende, da han kom ned ad trappen. "Du går dog vel ikke i skolen med din bedste frakke?"

"Nej, moder," sagde Adam roligt. "Jeg går til forpagtergården, men måske går jeg derfra hen i skolen, du må derfor ikke undre dig, hvis jeg kommer lidt sent hjem. Om en halv times tid vil Seth være hjemme – han er kun gået over til landsbyen."

"Nå, men hvad behøver du at tage dine bedste klæder på, for at gå til forpagtergården? Poysers så dig jo med dem i går. Hvad skal det sige, sådan at gøre hverdag til søndag? Det duer ikke at omgås folk, som ikke skøtter om at se dig i dine arbejdsklæder."

"Farvel, moder, jeg kan ikke opholde mig," sagde Adam, idet han tog sin hat og gik.

Men han var ikke kommet mere end et par skridt udenfor døren, før Lisbeth blev urolig ved tanken om, at hun havde gjort ham vred. Grunden til hendes indvending imod de bedste klæder var naturligvis hendes mistanke om, at han havde taget dem på for Hettys skyld; men hendes søns kærlighed var hende det uundværligste af alt, hun ilede derfor efter ham og tog ham ved armen, før han var kommet halvvejen til bækken, og sagde: "Nej, min dreng, du må ikke gå bort i vrede og lade din stakkels moder sidde alene og tænke på det den hele tid."

"Vist ikke moder," sagde Adam alvorligt, idet han stod stille og lagde sin arm på hendes skulder, "jeg er ikke vred. Men jeg

ville ønske for din egen skyld, at du ville lade mig gøre, hvad jeg selv vil. Jeg skal altid, så længe vi lever, vise mig som en god søn imod dig. Men en mand har andre følelser end dem, som han skylder sin fader og moder, og du må ikke ville befale både over mit legeme og min sjæl. Og du må engang for alle vide, at jeg ikke føjer mig efter dig, hvor jeg har ret til at gøre, hvad jeg vil. Lad os derfor ikke tale mere om den ting."

"Ih nu," sagde Lisbeth, som ikke ville lade sig mærke med, at hun havde forstået den virkelige betydning af Adams ord, "hvem skulle vel også hellere ville se dig i dine stadsklæder end din moder? Og når du har vasket dit ansigt så rent som den glatte, hvide rullesten, og når du har kæmmet dit hår så pænt, og dine øjne stråler – hvad kunne der da være, som din gamle moder halvt så gerne ville se på? Og du skal tage dine søndagsklæder på, når du selv vil – jeg skal aldrig mere tale om det."

"Det er godt, moder; farvel!" sagde Adam, idet han kyssede hende og ilede bort. Han vidste, der var ingen anden måde at gøre en ende på samtalen. Lisbeth blev stående for at se efter ham, til hun ikke kunne øjne ham længere. Hun følte til fulde den hele betydning af Adams ord, og, da hun langsomt vendte tilbage til huset, sagde hun højt til sig selv – for hun havde den vane at tænke højt den lange dag, når hendes mand og sønner var på arbejde: "Nu siger han mig nok, at han bringer hende hjem én af dagene; og så skal hun befale over mig, og jeg skal måske se på, at hun bruger tallerkenerne med de blå kanter, og måske slår dem itu, skønt der er aldrig én slået i stykker, siden min gamle og jeg købte dem på markedet, det bliver tyve år til pinse. – Nå!" vedblev hun endnu højere, idet hun tog sit

strikketøj på bordet, "men hun skal aldrig strikke strømper til drengen, eller sætte fødder i dem, så længe jeg lever; og når jeg er borte, skal han få at se, at ingen kan strikke ham så tilpas som hans gamle moder. Jeg er vis på, hun kan hverken tage ind eller strikke hæl, og tåen gør hun nok så lang, at han ikke kan få støvlerne på. Det kommer der af at gifte sig med sådan en ung tøs. Jeg var over tredive år og deres fader med, dengang vi giftede os; og det var tids nok. Hvordan vil *hun* se ud, når hun er tredive år, når hun sådan gifter sig, førend hun har fået alle sine tænder."

Adam gik så hurtigt, at han nåede gården, inden klokken var syv. Martin Poyser og bedstefaderen var endnu ikke kommet hjem. Alle var ude på engen, selv den sorte og brune rottehund – ingen uden bulbideren holdt vagt i gården; og da Adam kom til stuedøren, som stod helt åben, så han, at der ingen var inde i den skinnende rene stue. Men han tænkte nok, at mrs. Poyser og én til ikke var ret langt borte; han bankede derfor på og sagde med sin stærke stemme: "Er mrs. Poyser hjemme?"

"Kom ind, mr. Bede, kom ind," råbte mrs. Poyser fra mælkestuen. Således kaldte hun altid Adam, når hun tog imod ham i sit eget hus. "I kan komme ind i mælkestuen, hvis I har lyst, jeg kan ikke godt gå fra ostene."

Adam gik ind i mælkestuen, hvor mrs. Poyser og Nancy var i færd med at presse oste.

"Nå, I troede vel, at huset var uddødt," sagde mrs. Poyser, da han stod i den åbne dør; "de er alle ude på engen, men Martin vil sikkert være her ret straks, for høet skal stå ude endnu i nat og køres ind straks i morgen tidligt. Jeg har måttet lade Nancy hjælpe mig, på grund af at Hetty må plukke ribsene af i aften;

frugten modnes altid på så forkert en tid, netop når alle hænder har nok at tage vare. Og man tør ikke lade børnene plukke dem af, de putter flere i munden end i kurven; lige så godt kunne man lade gedehamsene plukke dem af."

Adam havde stor lyst til at sige, at han ville gå ud i haven, indtil mr. Poyser kom ind, men han havde ikke ret mod til det, derfor sagde han: "Så kunne jeg imens se på rokken, hvad der er ved den at gøre. Den står måske et sted, hvor jeg selv kan tage den?"

"Nej, jeg har sat den af vejen ind i den lille stue til højre; men vent hellere, til jeg kan tage den. Jeg så gerne, at I gik ud i haven og sagde til Hetty, at hun skulle sende Totty ind. Barnet løber nok ind, når det bliver hende sagt, og jeg ved, at Hetty lader hende spise alt for mange ribs. I skal have tak, mr. Bede, hvis I vil få hende ind; og nu står roserne så smukt derude – de er nok værd at se. Men måske I gerne vil have en drik valle først; jeg ved, I holder meget af valle, som de fleste, der ikke selv skal presse den af."

"Tak, mrs. Poyser," sagde Adam; "en drik valle er altid et traktement for mig. Jeg drikker det til enhver tid hellere end øl."

"Ja vist," sagde mrs. Poyser, idet hun tog en lille, hvid skål ned af hylden og dyppede den i valletønden, "det er kun bageren, der ikke holder af at lugte brød. Miss Irwine siger altid: "O, mrs. Poyser, hvor jeg misunder Dem Deres mælkestue; og hvor jeg misunder Dem Deres kyllinger; og hvor en forpagterbolig dog er nydelig!" Og jeg siger, "ja, en forpagterbolig er nydelig for dem, som kun ser til og ikke ved, hvad slid og slæb der er forbundet med det.""

"Og dog, mrs. Poyser, ville I ikke skøtte om at bo noget andet sted end i en forpagtergård," sagde Adam, idet han tog skålen; "og der kan heller ikke være noget fornøjeligere syn end en smuk malkeko, som står i græs op til knæene, og den nymalkede mælk, som skummer i malkebøtten, og det nykærnede smør, som skal til torvs, og kalvene og fjerkræet. Deres skål, mrs. Poyser, og måtte I altid være så rask, at I selv kan passe mælkestuen og være et mønster for alle forpagterkoner."

Mrs. Poyser havde ikke den svaghed at smile over en kompliment, men en rolig tilfredshed udbredte sig over hendes åsyn som en frembrydende solstråle, og gav hendes blågrå øjne et ualmindelig mildt udtryk, da hun så på Adam, mens han drak vallen.

"Lidt endnu, mr. Bede?" spurgte mrs. Poyser, da Adam satte skålen fra sig.

"Nej, tak; nu vil jeg gå ud i haven og sende den lille ind."

"Ja, vær så god; sig, hun skal komme ind til sin moder i mælkestuen."

Adam gik over stakkepladsen, som nu var tom, hen til det lille led, som førte ind i haven – engang herregårdens vel vedligeholdte køkkenhave; nu, hvis det ikke havde været for den smukke mur, der løb langs med den ene side, en sand bondehave med stauder, upodede frugttræer og køkkenurter, som voksede imellem hinanden i skødesløs overflødighed. At søge efter nogen imellem denne haves blomster og buske og træer, var omtrent som at lege skjul. Der var de høje stokroser, som begyndte at blomstre og blænde øjet med deres røde og hvide og gule farver; der var syrenerne og snebollerne, alle store

og uordentlige, fordi de ikke blev beskåret; der var rækker af røde bønner og sene ærter; der var en tæt nøddehæk på den ene side, og på den anden et umådeligt stort æbletræ, under hvis lavt hængende grene der var en stor, bar plet. Men hvad gjorde vel en bar plet eller to? Haven var jo så stor. Der var altid overflødighed af bønner – Adam måtte gå en halv snes skridt, inden han kom til enden af den med højt græs bevoksede gang, som løb langs med leddet; og med hensyn til de andre køkkenurter, da var der så meget mere plads end der behøvedes, at man hvert år, enten på det ene eller det andet sted, alt efter som de skiftede om med sæden, kunne være vis på at finde et stort parti frodig løvetand. Selv roserne, som Adam standsede ved for at plukke én, så ud, som om de voksede vildt; de stod alle imellem hinanden i tætte klynger, prangende med helt udfoldede kronblade, næsten alle af de red- og hvidstribede, som uden tvivl skrev sig fra husene York og Lancasters forening. Adam var klog nok til at vælge en fast provencerose, som halvkvalt kiggede frem imellem sine lugtløse naboer, og holdt den i sin hånd – han tænkte, han ville være mindre forlegen, når han havde noget i hånden – mens han gik videre til den anden ende af haven, hvor han vidste, at den største række ribsbuske stod, ikke langt fra den store takstræs buegang. Men han var ikke gået mange skridt forbi roserne, før han hørte en gren blive rystet og en drengestemme sige:

"Kom nu, Totty, og hold dit forklæde op – nu kommer der noget."

Stemmen kom oppe fra et stort kirsebærtræ, hvor Adam ikke havde vanskeligt ved at opdage en lille skikkelse i blå busseronne, siddende i al magelighed der, hvor der var flest

kirsebær. Uden tvivl var Totty underneden, bag ved bønnerne. Ja – med hatten ned ad nakken og knejsende op til træet med sit tykke, med ribs og kirsebær frygteligt indgnedne ansigt, mens hun holdt sin lille, runde mund og sit tilsølede forklæde op for at tage imod den lovede sending. Det gør mig ondt at sige, at mere end halvdelen af de kirsebær, som faldt ned, var hårde og gule, i stedet for saftige og røde; men Totty spildte ikke tiden med unyttige sorger, og hun puttede allerede det tredje i munden, da Adam sagde:

"Se så, Totty, nu har du fået dine kirsebær, løb nu ind med dem til moder – hun vil tale med dig – hun er i mælkestuen. Løb nu ind straks – så er du en god, lille pige."

Han løftede hende op med sine stærke arme og kyssede hende, mens han talte, noget som Totty betragtede som en kedelig afbrydelse; og da han satte hende ned igen, trippede hun stiltiende ind, alt imens hun fortærede sine kirsebær.

"Tommy, min dreng, tag dig i agt, at du ikke bliver skudt som en lille, tyvagtig fugl," sagde Adam, idet han gik videre, hen ad ribsbuskene til.

Han kunne se en stor kurv for enden af gangen: Hetty kunne ikke være langt borte, og Adam var allerede til mode, som om hun så på ham. Dog, da han drejede om hjørnet, stod hun med ryggen imod ham og bukkede sig for at plukke ribsene af de nederste grene. Besynderligt, at hun ikke havde hørt ham komme! Måske var det, fordi bladene raslede. Hun fo'r sammen, da hun mærkede, at der var nogen – fo'r så heftigt sammen, at hun tabte kurven med ribsene i, og da hun så, at det var Adam, blev hun først bleg og derpå blussende rød. Ved

denne rødmen bankede hans hjerte i ukendt fryd. Hetty havde aldrig før rødmet ved at se ham.

"Jeg forskrækkede dig," sagde han med den glade bevidsthed, at det var ligegyldigt, hvad han sagde, siden Hetty lod til at føle lige så meget som han; "lad mig samle ribsene op."

Det var snart gjort, for de lå i én klynge på græsset, og Adam, idet han rejste sig op og gav hende kurven igen, så hende lige i øjnene med en ømhed, der vidnede om en håbefuld kærligheds første øjeblikke.

Hetty slog ikke øjnene ned; hun var ikke længere rød, og hun mødte hans blik med en rolig sørgmodighed, som glædede Adam, fordi det var noget så usædvanligt hos hende.

"Der er ikke ret mange ribs tilbage," sagde hun; "jeg kan snart være færdig."

"Jeg vil hjælpe dig," sagde Adam og hentede den store kurv, som var næsten fuld af ribs, og satte den tæt ved dem.

Ikke et ord mere blev der talt, mens de plukkede. Adams hjerte var alt for fuldt til at tale, og han mente, Hetty vidste alt, hvad han gemte i det. Hans nærværelse var hende dog ikke ligegyldig; hun havde rødmet, da hun så ham, og så var der denne sørgmodighed over hende, som sikkert måtte betyde kærlighed, da det var modsat hendes sædvanlige væsen, der ofte havde forekommet ham at vidne om ligegyldighed. Og han kunne ret i mag betragte hende, mens hun stod og bukkede sig over busken, og aftensolen sendte sine lige stråler ind imellem æbletræets tykke grene og lod dem hvile på hendes runde kind og hals. Det var for Adam det øjeblik, som en mand i sit senere liv vanskeligst kan glemme – det øjeblik, da han tror, at den første kvinde, han nogensinde har elsket, ved en ubetydelighed,

et ord, en tone, et blik, ved læbens eller øjenlågets sitrende bevægelse forråder, at hun i det mindste begynder at gengælde hans kærlighed. Tegnet er så ringe, det er næppe mærkeligt for øret eller øjet – han ville ikke være i stand til at beskrive det for nogen – og dog synes det at have forandret hans hele tilværelse, at have forvandlet en urolig længsel til en henrivende uvidenhed om alt, undtagen det nærværende øjeblik. Så megen af vor tidlige glæde udslettes aldeles af vor erindring: vi kan aldrig mindes, hvor glade vi var som børn ved at lægge vort hoved op til vor moders barm, eller ved at ride på vor faders ryg; denne glade følelse spores uden tvivl i vort senere liv, ligesom man i abrikosens modenhed sporer virkningen af den sol, der skinnede for lang tid siden, men den er for bestandigt udslettet af vor erindring, og vi kan kun *tro* på barndommens glæder. Men vor første kærligheds første, glade øjeblik er et syn, som står for os til det yderste og gennembæver os med en særegen følelse. Det er en erindring, som giver kærligheden en større inderlighed, nærer skinsygens vanvid og føjer den sidste bitterhed til fortvivlelsens kvaler.

Hetty, som bøjede sig over de røde bær, solens stråler, som brød igennem æbletræets tætte grene, den lange gang bagved dem, hans egen sindsbevægelse, dengang han så på hende og troede, at hun tænkte på ham, og at han ikke havde nødig at sige noget – Adam erindrede det hele, indtil sit livs sidste øjeblik.

Og Hetty? I ved ret vel, at Adam tog fejl af hende. Som så mangen anden troede han, at tegn til kærlighed for en anden var tegn til kærlighed for ham selv. Da Adam uset nærmede sig hende, var hun som sædvanlig hensunken i tanker om Arthur

og hans mulige tilbagekomst: ethvert mandfolks fodtrin ville have gjort samme indtryk på hende – førend hun havde tid til at se, ville hun have *følt*, at det måske kunne være Arthur, og blodet, som i dette bevægede øjeblik veg bort fra hendes kinder, ville pludselig være vendt tilbage ved synet af enhver som helst anden, lige så vel som ved synet af Adam. Han tog ikke fejl i, at der var foregået en forandring med Hetty: den første kærligheds frygt og uro, som hun skælvede under, havde fået magten over hendes forfængelighed, havde for første gang lært hende at kende denne hjælpeløse afhængighed af en andens følelser, der gør selv den letsindigste pige til en ydmyg, hengiven kvinde og i hende skaber modtagelighed for den velvilje, som hun tidligere var aldeles ufølsom for. For første gang følte Hetty, at der var noget trøstende for hende i Adams frygtsomme, dog mandige hengivenhed: hun trængte til at blive behandlet kærligt. – O, hvor denne fraværelse, denne tavshed, denne tilsyneladende ligegyldighed var tung at bære efter disse øjeblikke fulde af brændende kærlighed! Hun var ikke bange for, at Adam, som hendes andre beundrere, skulle plage hende med elskovsfuld, smigrende tale: han havde altid været så tilbageholdende imod hende, hun kunne uden frygt glæde sig ved bevidstheden om, at denne retskafne mand elskede hende og var hende nær. Det faldt hende aldrig ind, at også Adam var at beklage – at også Adam engang ville komme til at lide.

Hetty var, som vi ved, ikke den første pige, der havde vist sig venligere imod den mand, som elskede hende forgæves, fordi hun selv var begyndt at elske en anden. Det var en meget gammel historie; men Adam vidste ikke noget om det og lod sig bedrage af dette blændværk.

"Nu kan det være nok," sagde Hetty efter en liden stund; "tante vil, at jeg skal lade nogle sidde på buskene. Nu kan jeg gå ind med dem."

"Det var godt, at jeg kom til at bære kurven ind," sagde Adam, "den ville have været for tung for dine små arme."

"Nej, jeg kunne have båret den med begge hænder."

"Jo, jeg takker," sagde Adam smilende, "og have brugt lige så lang tid om at bære den hen til huset, som en myre om at bære en kålorm. Har du nogensinde set disse små skabninger bære ting, som er fire gange så store som de selv?"

"Nej," sagde Hetty ligegyldigt, for hun brød sig ikke om at kende myrelivets besværligheder.

"Dengang jeg var dreng, morede jeg mig ofte med at holde øje med dem. Men nu, ser du, kan jeg bære kurven med den ene arm, som om det var en tom nøddeskal, og byde dig den anden til at støtte dig på. Vil du ikke? Sådanne store arme som mine, er skabte til støtte for sådanne små som dine."

Med et svagt smil lagde Hetty sin arm i hans. Adam så ned på hende, men drømmende vendte hun sine øjne til den modsatte side af haven.

"Har du nogensinde været i Eagledale?" spurgte hun, mens de gik langsomt videre.

"Ja, " sagde Adam, glad over, at hun stillede ham et spørgsmål, der angik ham selv; "for ti år siden, dengang jeg var en dreng, var jeg der med fader. Det er et mærkeligt syn – klipper og huler, som du aldrig i dit liv har set dem. Jeg havde aldrig haft noget rigtigt begreb om klipper, før jeg havde været der."

"Hvor lang tid bruger man for at komme derhen?"

"Å, det tog os det meste af to dage at gå dertil. Men for den, der har en hest af første rang, er det ikke noget at tale om. En rytter som kaptajnen kunne sikkert komme derhen på ni eller ti timer. Og det skulle ikke undre mig, om han kom tilbage i morgen; han er alt for virksom til at blive længe alene på et så ensomt sted, og i den egn, hvor han er taget hen for at fiske, er der ikke andet end en dårlig kro. Jeg ville ønske, at godset var i hans hænder; det ville være det rette for ham, for det ville give ham nok at bestille, og godt ville han gøre det, endskønt han er så ung; der er ting, han forstår sig bedre på end mangen en mand, der er dobbelt så gammel som han. Han var så artig forleden dag at tale til mig om at låne mig penge til at etablere mig for; og hvis det skulle komme dertil, ville jeg rigtignok hellere være i gæld til ham end til nogen anden i verden."

Stakkels Adam talte om Arthur, fordi han troede, det ville fornøje Hetty at vide, at den unge squire var så tjenstvillig imod ham; det kunne have indflydelse på hans udsigter for fremtiden, som han ønskede at stille i et så fordelagtigt lys som muligt. Og virkelig hørte Hetty på ham med en interesse, der bragte nyt liv i hendes øjne og et smil på hendes læber.

"Hvor roserne er smukke nu," vedblev Adam, idet han standsede for at betragte dem. "Se engang! Jeg har stjålet den smukkeste, men ikke for at beholde den selv. Jeg synes, at de helt lyserøde med de smukke, grønne blade er kønnere end de stribede; synes du ikke det?"

Han satte kurven fra sig og tog rosen af sit knaphul. "Den lugter så yndigt," sagde han, "de stribede har slet ingen lugt. Sæt den i din kjole, så kan du siden sætte den i vand. Det var synd at lade den visne."

Hetty tog rosen og smilede i det samme ved den behagelige tanke, at Arthur kunne komme så snart tilbage, hvis han ville. Et glimt af håb og lykke besjælede hende, og i et pludseligt anfald af munterhed gjorde hun, hvad hun så ofte havde gjort – satte rosen i sit hår lidt ovenfor det venstre øre. Et let anstrøg af uvilje formørkede det kærligt beundrende udtryk i Adams åsyn. Hettys glimrelyst var netop det, som allermest ville støde hans moder, og ham selv mishagede den så meget, som det var muligt, at noget som helst ved Hetty kunne mishage ham.

"Ah," sagde han, "det er ligesom på malerierne på Dyrehavsgård; der har næsten alle damerne blomster, eller fjer, eller guldstads på håret, men jeg holder ikke af at se dem; jeg kommer altid til at tænke på de malede billeder, der hænger udenpå boderne på Treddleston marked. Hvad kan et kvindfolk få, som klæder hende bedre end hendes eget hår, når det krøller sådan som dit? Når en pige er ung og smuk, så mener jeg, at jo simplere hun er klædt, jo bedre kan man se det. Se, Dinah Morris ser meget godt ud og har dog en ganske simpel hue og kjole. Jeg synes, en piges ansigt behøver ingen blomster; det er jo næsten selv som en blomst. I det mindste er det da tilfældet med dit."

"Nå," sagde Hetty, idet hun tog rosen af håret og lod som om hun blev stødt; "så kan jeg jo tage en af Dinahs huer på, når jeg kommer ind, så kan du se, om jeg ser bedre ud med den. Hun har ladet en ligge her, den kan jeg klippe mønster efter."

"Nej, jeg forlanger ikke, at du skal gå med en metodisthue som Dinahs. Jeg finder den meget grim, og når jeg så hende her, tænkte jeg altid, at det var tosset, hun ville klæde sig anderledes end andre mennesker; men jeg havde aldrig så

rigtigt lagt mærke til hende, for hun i forrige uge besøgte min moder, og da fandt jeg, at hendes ansigt passede til huen, omtrent som agernet til sin skål, og jeg tror, jeg ville synes mindre godt om hende uden den. Men du har en anden slags ansigt; dig holder jeg mest af, netop sådan som du er, uden nogen som helst tilsætning. Det er, som når en synger en smuk melodi, så forstyrrer det at høre klokkerne ringe samtidig."

Han tog hendes arm og lagde den i sin igen, idet han kærligt så på hende. Han var bange for, hun skulle tro, at han havde villet irettesætte hende; for han indbildte sig, som vi er så tilbøjelige til, at hun havde gættet hans halvt udtalte tanker. Og mest af alt frygtede han, at en eller anden sky skulle formørke denne aftens lyksalighed. Ikke for alt i verden ville han have talt til Hetty om sin kærlighed, før hendes begyndende venlighed imod ham var gået over til umiskendelig hengivenhed. I sine tanker så han en lang række af år foran sig, hvor han havde en hellig ret til at kalde Hetty sin egen: for øjeblikket kunne han nøjes med meget lidt. Han tog derfor atter kurven med ribsene på armen, hvorpå de begav sig ind.

Scenen havde ganske forandret sig i den halve time, Adam havde været i haven. Nu var gården fuld af liv: Marty jog de skræppende gæs igennem leddet og hyssede skadefro ad gasen; ladedøren knagede på sine hængsler, da Alick lukkede den efter at have rørt om i sæden; hestene blev trukket til vands under vældig gøen af alle tre hunde og mangt et "Hoa" af plovmanden Tim, som om han havde haft nødig at være bange for, at de tunge dyr, som hang med deres kloge hoveder og med så megen betænksomhed løftede deres lodne ben, skulle løbe løbsk, eller tage nogen som helst anden retning end den rigtige. Alle var

kommet tilbage fra engen; og da Hetty og Adam kom ind i stuen, sad mr. Poyser i den trekantede stol, og bedstefaderen, i den store lænestol lige overfor, så til i glad forventning, imens aftensmaden blev sat frem på det egetræs bord. Mrs. Poyser havde selv lagt dugen på – en hjemmespundet dug af et smukt, ternet mønster og en behagelig, grålig hvid farve, således som alle fornuftige husmødre holdt af den – ingen af disse blegede "købeklude", som straks gik i stykker, men godt, hjemmespundet drejl, som kunne holde to generationer ud. Det fyldte kalvebryst og den friske salat kunne nok være fristende for sultne folk, som havde spist til middag klokken halv ét. På det store fyrretræsbord op til væggen var skinnende tintallerkener og skeer og kander i beredskab til Alick og hans staldbrødre; for herren og tyendet spiste deres aftensmad ikke langt fra hinanden, hvilket var så meget behageligere, fordi Alick var ved hånden, hvis der faldt mr. Poyser noget ind med hensyn til den næste dags arbejde.

"Nå, Adam, det fornøjer mig at se dig," sagde mr. Poyser. "Har du hjulpet Hetty at plukke ribs? Kom, sæt dig, sæt dig. Det er nok snart en tre ugers tid siden, at du har spist til aften her; og vor moder har et rart, fyldt kalvebryst. Det var godt, at du kom."

"Hetty," sagde mrs. Poyser, da hun så i kurven for at se, om ribsene var gode, "løb ovenpå og send Molly ned. Hun bringer Totty i seng, men hun må komme ned og tappe øllet af, for Nancy har noget at gøre i mælkestuen. Så kan du se efter barnet. Men hvorfor lod du hende løbe med Tommy og stoppe sig med frugt, så at hun ikke kan spise en bid ordentlig mad?"

Dette blev sagt i en ualmindelig sagte tone, mens hendes husbond talte med Adam; for mrs. Poyser holdt sig strengt til de

regler, hun selv havde dannet sig om, hvad der var passende, og hun anså det for urigtigt at irettesætte en ung pige i nærværelse af en agtværdig mand, der gjorde kur til hende. Det var ikke at gå ærligt til værks: enhver ung pige havde mere eller mindre udsigt til ægtestanden, og det var en æressag for andre kvindfolk ikke at fordærve den for hende – ligesom en torvekone, der har solgt sine egne æg, ikke må søge at lokke kunderne fra en anden.

Hetty, som ikke let kunne finde svar på tantens spørgsmål, skyndte sig op ad trappen, og mrs. Poyser gik ud for at se efter Marty og Tommy og kalde dem ind til aftensmaden.

Nu havde de alle taget plads – de to rødmossede drenge sad hver ved sin side af den blege moder, og en plads stod ledig til Hetty imellem Adam og hendes onkel. Også Alick var kommet ind og havde taget plads i sin krog, og spiste med sin foldekniv kolde bønner af en stor skål, og fandt dem så velsmagende, at han ikke ville have byttet dem for den dejligste ananas. "Hun er min tro længe om at tappe det øl," sagde mrs. Poyser, imens hun uddelte skiver af det fyldte kalvebryst. "Jeg tænker, hun sætter krukken under og glemmer at dreje hanen om, for der er såmænd ingenting så galt, at de tøse ikke kunne gøre det: de sætter den tomme kedel over ilden, og så kommer de en time efter for at se, om vandet koger."

"Hun tapper øl af til folkene med," sagde mr. Poyser. "Du skulle have sagt hende, at hun først skulle bringe vor kande op."

"Sagt hende?" sagde mrs. Poyser, "ja, jeg kunne bruge alt det vejr, der er i mig og tage pusteren til hjælp, når jeg skulle sige de tøse alt, hvad de ikke selv kan begribe. Mr. Bede, vil I have eddike til salaten? Nej, det er meget rigtigt, det betager kødet

sin smag, efter min mening. Det er dårlig mad, som platdemenagen skal sætte smag på. Der er folk, som laver dårligt smør og stoler på, at saltet kan skjule det."

Her blev mrs. Poysers opmærksomhed afvendt, for Molly kom ind med en stor krukke, to små krus og fire kander, alle fulde af øl – et mærkeligt eksempel på den menneskelige hånds omfattende evner. Stakkels Mollys mund stod endnu mere åben end den plejede, da hun kom gående med øjnene fæstede på denne klynge af kar, som hun holdt i sine hænder, uden at have mindste anelse om det udtryk, der lå i hendes madmoders øjne.

"Molly, jeg har aldrig kendt din lige – at tænke sig, at din stakkels moder er enke, og jeg tog dig så godt som uden skudsmål, og så mange, mange gange, som jeg har sagt dig ..."

Molly havde ikke set lynet, og af mangel på denne forberedelse rystedes hendes nerver så meget desto mere ved tordenskraldet. Med en vis forfærdende fornemmelse af, at hun på én eller anden måde måtte bære sig anderledes ad, gik hun lidt raskere hen imod spisebordet, hvor hun kunne sætte kanderne fra sig – fik foden i forklædet, som var gået op, og faldt med et brag og et plask i en pøl af øl, hvorpå Marty og Tommy brød ud i latter, og mr. Poyser i et alvorligt: "Hille død!" da han så, at det ville vare endnu længere, inden han fik sin drik øl.

"Tænkte jeg det ikke nok!" vedblev mrs. Poyser i en bidende tone, da hun rejste sig og gik hen til skabet, mens Molly forsagt begyndte at samle potteskårene op. "Jeg har sagt dig tit og mange gange, at det ville gå sådan; og der er nu en måneds løn og mere, der går med til at betale den krukke, som jeg har haft i huset de sidste ti år, uden at den nogensinde før er kommet

noget til; men det, du har slået itu, mens du har været her i huset, var nok til at få en præst til at bande – Gud forlade mig mine ord; og havde det været kogende urt fra bryggerkedlen, var det gået lige sådan, og du var blevet skoldet og rimeligvis krøbling for livstid, og der er ingen der kan vide, om du ikke kan blive det endnu, når du sådan bliver ved; for enhver, som så, hvad du har slået i stykker, skulle tro, du havde St. Veits dans. Det er skade, at jeg ikke har samlet skårene i en bunke, så at du kunne se dem, skønt du bryder dig da hverken om at se eller høre – du er så forhærdet."

Stakkels Molly græd, og i sin fortvivlelse over den hurtighed, hvormed ølstrømmen nærmede sig Alicks ben, forvandlede hun sit forklæde til en gulvklud, mens mrs. Poyser åbnede skabet og så på hende med et gennemborende blik.

"Det nytter kun lidt, at du græder," vedblev hun, "så har du kun så meget mere at tørre op. Det er din egensindighed, der er skyld i det alt sammen, for der er ingen, der behøver at slå noget itu, når de blot vil bære sig ordentligt ad. Men træmennesker burde kun omgås med trætøj. Og nu må jeg tage den brune og hvide krukke, som ikke har været brugt tre gange i dette år, og gå selv ned i kælderen og måske få min død, og blive syg og sengeliggende af inflammation."

Mrs. Poyser havde vendt sig om fra skabet med den brune og hvide krukke i hånden, da hun fik øje på noget i den anden ende af stuen; måske var det, fordi hendes nerver i forvejen var angrebet, at synet gjorde et så mægtigt indtryk på hende; måske det at slå krukker itu, har en smitsom indflydelse lige som andre forbrydelser. Hvordan det nu var eller ikke var, hun stirrede og studsede som én, der ser spøgelser, og den kostbare

brune og hvide kande faldt på gulvet og tog for evigt afsked med tud og hank.

"Har nogen nogensinde set så galt?" sagde hun i en pludselig nedstemt tone, efter at hun et øjeblik havde set sig forvirret om i værelset. "Kanderne er forheksede, det tror jeg. Det er disse hæslige, glaserede hanke – de smutter én ud af hænderne som en snegl."

"Nå, du har nok slået dig i ansigtet med snerten af din egen pisk," sagde hendes husbond, som nu istemmede børnenes latter.

"Ja, du kan sagtens le," svarede mrs. Poyser; "men der er tider, at lertøjet er ligesom levende og flyver ud af hænderne på én som en fugl. Det er sommetider ligesom glas, det står og revner. Hvad der *skal* slås i stykker, det *bliver* slået i stykker, jeg har endnu aldrig tabt noget, fordi jeg ikke har holdt ordentligt på det, ellers havde jeg vist ikke haft det porcelæn endnu, som jeg købte til mit eget bryllup. Og Hetty, er du da fra forstanden? Hvad i alverden skal det betyde, at du kommer sådan ned, så at man må tro, at det er et spøgelse, der går omkring i huset?"

Mens mrs. Poyser talte, fremkaldtes et nyt udbrud af latter, mindre ved hendes pludselige omvendelse til at anse kanders sønderbrydelse som noget af skæbnen forudbestemt, end ved Hettys besynderlige udseende, som havde forfærdet hendes tante. Den lille heks havde fundet en sort kjole af tantens og hæftet den tæt sammen i halsen for at ligne Dinahs, havde sat sit hår så glat som muligt og taget én af Dinahs højpuldede huer uden strimler på. Synet af kjolen og huen fremkaldte tanken om Dinahs blege, alvorlige ansigt og milde, grå øjne, og man blev da latterligt overrasket ved i deres sted at se Hettys

runde, rødmossede kinder og mørke, kokette øjne. Drengene kom i en hast fra bordet og sprang omkring hende, klappende i hænderne, og selv Alick lo, så at det klukkede i ham, da han så op fra sine bønner. Under denne almindelige støj gik mrs. Poyser ud i bagkøkkenet for at sende Nancy ned i kælderen med det store tinkrus, som efter al rimelighed ikke ville blive forhekset.

"Nå, Hetty, er du blevet metodist?" spurgte mr. Poyser, mens han endnu langsomt godtede sig med en tyk mands veltilfredse latter. "Du må blive en hel del længere i ansigtet, førend du duer til det; ikke sandt, Adam? Men, hvor faldt du på at tage det tøj på?"

"Adam sagde, han holdt mere af Dinahs kjole og hue end af min dragt," sagde Hetty, idet hun satte sig med påtaget ærbødighed. "Han siger, folk ser bedst ud med hæslige klæder."

"Nej," sagde Adam og så på hende med beundring, "jeg sagde kun, at de klædte Dinah godt. Men selv om jeg havde sagt, at du ville se godt ud med dem, havde jeg ikke sagt andet end hvad der var sandt."

"Du troede vel, at Hetty var et spøgelse, ikke sandt?" sagde mr. Poyser til sin kone, som nu kom ind igen og indtog sin plads. "Du så så forfærdet ud, så at det halve var nok."

"Det er lige meget, hvordan jeg så ud," sagde mrs. Poyser; "det bliver krukkerne ikke hele af igen, lige så lidt som af at le, så vidt jeg kan se. Det gør mig ondt, mr. Bede, at I må vente så længe efter øllet, men nu kommer det på øjeblikket. Tag for jer af de kolde kartofler og lad som I var hjemme; jeg ved, I holder af dem. Tommy, hvis du ikke holder op at le, så skal du straks i seng. Jeg gad nok vide, hvad der er at le ad? Stakkels Dinahs hue

kunne snarere få mig til at græde end le; og der er dem, der ville have godt af, om de kunne komme til at ligne hende på anden måde end ved at tage hendes hue på. Det klæder ilde for enhver her i huset at have min søsters barn til bedste, som nylig har forladt os, og som det gik mig til hjertet at skilles fra; og så meget ved jeg, at hvis ulykken skulle være, at jeg skulle blive sengeliggende, eller at børnene skulle dø – og det er der ingen, som kan vide – og kvægsygen fik indpas igen, og alting gik galt – så kunne vi være glade ved at få øje på Dinahs hue igen, enten der er strimler om eller ikke, når kun hendes eget ansigt var deri; for hun er én af de ting, som ser bedst ud på en regndag, og hun holder mest af én, når man trænger mest til det."

I ser, at mrs. Poyser indså, at intet ville være så skikket til at forjage latteren som det rædselsfulde.

Tommy, som var af en meget modtagelig natur og holdt meget af sin moder, og som desuden havde spist så mange kirsebær, at han var mindre herre over sine følelser end i almindelighed, blev så rørt over det skrækkelige billede af den mulige fremtid, at han begyndte at græde; og den godmodige fader, som var overbærende mod alle, undtagen efterladende forpagtere, sagde til Hetty:

"Du gør bedst i at tage det tøj af igen, min pige; det sårer din tante at se det."

Hetty gik ovenpå, og øllets ankomst gav samtalen en behagelig vending; for Adam måtte sige sin mening om den nye bryg, som ikke kunne være andet end smigrende for mrs. Poyser, og derpå drøftede man brygningens hemmeligheder og den dårskab at spare på humlen, samt hvorvidt det var sparsommeligt selv at gøre malt. Mrs. Poyser havde så megen

anledning til med eftertryk at udtale sig om disse genstande, at hun, da måltidet var til ende, ølkruset fyldt på ny, og mr. Poysers pibe tændt, atter var i bedste lune og villig til, på Adams forlangende, at hente spinderokken, for at han kunne tage den i øjesyn.

"Aha," sagde Adam, idet han nøje betragtede den, "her bliver lidt at dreje. Det er en smuk rok. Jeg må have den hen i drejerværkstedet i landsbyen og gøre den i stand der, for hjemme har jeg ingen lejlighed til at dreje. Hvis De i morgen vil sende den hen i mr. Burges butik, så skal jeg have den færdig på onsdag. Jeg har betænkt," vedblev han, idet han henvendte sig til mr. Poyser, "at jeg vil se til at få lidt bedre lejlighed derhjemme til sådanne finere arbejder. Jeg har altid givet mig af med den slags, når jeg har haft lidt tid til overs, og sådanne småting er indbringende, for der er mere arbejde ved dem end udlæg. På denne måde har jeg tænkt, at Seth og jeg kunne gøre en lille forretning på egen regning, for jeg kender en mand i Rosseter, som vil skille os af med alt, hvad vi kan levere, foruden at vi nok kunne gøre regning på bestillinger fra nabolaget."

Mr. Poyser gik med megen interesse ind på denne plan, der syntes at bringe Adam et skridt nærmere til at blive mester; og mrs. Poyser bifaldt udkastet til det transportable køkkenskab, som, uden at tage nogen plads op, skulle være indrettet til at gemme urtekramvarer, syltetøj, porcelæn og dækketøj i. Hetty, som nu var kommet i sine egne klæder igen, sad ved vinduet, hvor Adam meget godt kunne se hende, og pillede ribs. Og således gik tiden meget behageligt, indtil Adam rejste sig for at gå. Man bad ham indstændigt om at komme snart igen, men ikke om at blive længere, for på denne travle tid ville fornuftige

folk ikke udsætte sig for at være søvnige klokken fem om morgenen.

"Jeg skal lidt videre endnu i aften," sagde Adam, "jeg må se til mester Massey, for han var ikke i kirke i går, og jeg har ikke set ham en hel uge. Jeg ved ikke, at han nogensinde før har forsømt kirken."

"Jeg kan ikke sige noget om det," sagde mr. Poyser; "vi har ikke hørt fra ham, for drengene har ferie i denne tid."

"Men I tænker dog vel aldrig på at gå til ham på denne tid af aftenen?" sagde mrs. Poyser og lagde sit strikketøj sammen.

"Å, mester Massey sidder længe oppe," sagde Adam. "Og aftenskolen er ikke endnu forbi. Nogle kommer først sent – de har en lang vej at gå. Og Bartle går aldrig i seng, før klokken er over elleve."

"Ham ville jeg såmænd ikke have hos mig," sagde mrs. Poyser, "at gå og spilde lysetælle omkring på gulvene, som man kunne falde i straks om morgenen."

"Nej, klokken elleve er sent – det er sent," sagde gamle Martin. "*Jeg* har aldrig i mit liv siddet så længe oppe, undtagen til bryllup, eller barnedåb, eller høstgilde. Nej, elleve er sent."

"Nå, jeg sidder tit oppe til efter tolv," sagde Adam leende, "men det er ikke for at spise og drikke ekstra, det er for at arbejde ekstra. God nat, mrs. Poyser; god nat, Hetty."

Hetty smilede, men kunne ikke give ham hånden, for den var rød og fuld af ribssaft; men alle de andre trykkede hjerteligt den store hånd, der raktes dem og sagde: "Kom igen, kom snart igen!"

"Nå, kan jeg glemme det," sagde mr. Poyser, da Adam var udenfor; "sidde oppe til efter tolv for at gøre ekstraarbejde! Man

vil ikke finde mangen en karl på seks og tyve, der kan gå i spænd med ham. Kan du få Adam til mand, Hetty, så indestår jeg for, at du engang kommer til at køre i din egen fjedervogn."

Hetty gik over gulvet med ribsene, derfor så hendes onkel ikke, at hun svarede ham ved at slå med nakken. At køre i fjedervogn forekom hende nu som en meget ynkelig skæbne.

21. Aftenskolen og skolelæreren

Ved en fælled, som blev gennemskåret af landevejen til Treddleston, lå nogle få adspredte huse, og Bartle Masseys var ét af dem. Adam ankom dertil, et kvarter efter at han havde forladt forpagtergården; og da han lagde hånden på dørklinken, kunne han se gennem vinduet, som ikke var forsynet med gardiner, at otte eller ni hoveder bøjede sig over pultene, der oplystes af tynde spiddelys.

Da han trådte ind, var man i begreb med at læse, og Bartle Massey nikkede kun og overlod det til ham selv at tage plads, hvor han ville. Han var i aften ikke kommet for at tage del i undervisningen, og hans hoved var alt for opfyldt af hans egne sager, alt for opfyldt af de sidste to timer, som han havde tilbragt i Hettys selskab, til at han skulle kunne more sig med en bog indtil skolen var forbi; han satte sig derfor i en krog og så til, mens hans tanker var fraværende. Hvad Adam så for sig, havde han i de sidste år set næsten hver uge; han kunne udenad hvert et sving i Bartle Masseys forskrift, der var indfattet i ramme og hang over skolelærerens hoved, for at eleverne skal have et ophøjet mål for øje; han kendte ryggen af alle bøgerne på hylden langs med den hvidtede væg, ovenover knagerne til tavlerne; han vidste nøjagtigt, hvor mange korn der manglede i det majsaks, som hang under en af bjælkerne; han havde for længe siden udtømt sin indbildningskraft med at gruble over, hvordan den læderagtige tangbusk havde set ud, og hvorledes den var vokset i sit egentlige element; og fra den plads, hvor han sad, kunne han ikke få noget ud af det gamle kort over England, som hang på den modsatte væg, for af alderdom havde det fået

denne smukke, gulbrune farve, omtrent som merskum. Det skuespil, der blev opført, var ham næsten lige så bekendt som skuepladsen, men vanen havde dog ikke gjort ham ligegyldig for det, og selv nu, da han var hensunket i sine egne betragtninger, vågnede dog den gamle medfølelse hos ham, da han så på disse simple folk, som med krampagtig anstrengelse holdt på deres pen eller blyant, eller beskedent arbejdede sig igennem læsetimen.

Den læsende klasse, som nu sad lige overfor skolelærerens pult, bestod af de tre elever, som var mest tilbage. Adam kunne have vidst det blot af at se på Bartle Masseys ansigt, da han så ud over sine briller, som han havde flyttet helt ned på næsen, fordi han for øjeblikket ikke behøvede dem. Hans ansigt havde sit mildeste udtryk: de grålige, buskede øjenbryn hævedes med et udtryk af kærlig deltagelse, og munden, som i almindelighed var tæt lukket over den fremstående underlæbe, stod nu så meget åben, at den hurtigt kunne komme til hjælp med et ord eller en stavelse. Dette milde udtryk var så meget mere påfaldende, som skolelærerens lidt skæve ørnenæse var af en meget frygtelig karakter, og hans pande desuden havde denne ejendommelige spænding, der altid forekommer én som et tegn på et heftigt, utålmodigt sind: de blå årer trådte stærkt frem under den gule hud, og denne skrækindjagende pandes udtryk formildedes ikke ved nogen tilbøjelighed til at blive skaldet, for det grå, stive hår, som var afklippet til omtrent en tommes længde, omsluttede den så tæt som nogensinde.

"Nej, Bill, nej," sagde Bartle venligt, idet han nikkede til Adam, "begynd igen, så kommer du måske på hvad v-e-j siger. Husk på, det er den samme lektie, du læste forrige uge."

"Bill" var en svær karl på fire og tyve år, en fortræffelig stenskærer, der kunne få så god løn som nogen mand af professionen på hans alder; men at læse en lektie, som bestod af énstavelsesord, var for ham værre at komme til rette med end den hårdeste sten, han nogensinde havde haft med at gøre. Han beklagede sig over, at bogstaverne "lignede hinanden så forfærdeligt, det var ikke muligt at kende det ene fra det andet," for som stenskærer var han ikke vant til at agte på så ubetydelig en forskel som den, der er imellem et bogstav med svansen opad og et bogstav med svansen nedad. Men Bill havde den faste beslutning, at han ville lære at læse, en beslutning, som han især støttede på tvende grunde: den første var den, at hans fætter, Tom Hazelow, "uden videre" kunne læse alting, både trykt og skrevet, og Tom, som var tyve miles borte, havde sendt ham et brev, hvori han fortalte ham, at det gik ham så heldigt, og at han havde fået en plads som opsynsmand; den anden grund var, at Sam Phillips, der arbejdede med ham, havde lært at læse, da han var over tyve år; og hvad sådan en lille fyr som Sam Phillips kunne gøre, mente Bill også selv at kunne gøre, eftersom han kunne bukke begge ender sammen på Sam, hvis det gjordes fornødent. Derfor sad han nu her og pegede med sin tykke finger på tre ord ad gangen, og lagde hovedet på den ene side, at han desto bedre kunne holde øje med det pågældende ord. Den masse af kundskaber, som Bartle Massey måtte være i besiddelse af, var noget så uhyre, at Bill ikke kunne gøre sig nogen forestilling om det: han ville næppe have vovet at nægte, at skolelæreren jo kunne have noget at gøre med vejrforandringer og med den regelmæssige afveksling af nat og dag.

Den mand, som sad ved siden af Bill, var af en højst forskellig type: han var teglbrænder af profession og hørte til metodisterne; han havde tilbragt tredive år af sit liv fuldkommen tilfreds med sin uvidenhed, men havde for nyligt "fået religion", og samtidig med det var det ønske opstået hos ham at kunne læse Bibelen. Også han havde meget svært ved at lære, og havde på sin vej i aften, som sædvanlig, opsendt en bøn om hjælp, da han vidste, at han ikke havde haft andet øjemed med at påtage sig dette svære arbejde, end at gavne sin sjæl – at skaffe sig et større forråd af bibelsprog og lovsange, med hvilke han kunne forjage ubehagelige erindringer og de fristelser, som gammel vane udsatte ham for, eller, med ét ord, Djævlen. For teglbrænderen havde været en berygtet krybskytte, og, skønt man ikke havde noget bevis, havde man ham mistænkt for at have skudt en jæger i benet. Så meget er vist, at der foregik en stor forandring med teglbrænderen kort efter denne ulykkelige hændelse, som indtraf på samme tid som en metodistisk prædikant ankom til Treddleston; og skønt han endnu var bekendt i egnen under sit gamle øgenavn "Svovlstikken", var der intet, han afskyede mere end at komme i berørelse med dette ildelugtende stof. Han var en karl med et bredt bryst og et fyrigt temperament, som kom ham bedre til nytte ved opfattelsen af religionsbegreber, end ved den tørre beskæftigelse at tilegne sig kendskab til alfabetet. Og virkelig havde en metodistisk broder allerede bragt ham til at vakle i sin beslutning, idet han forsikrede ham, at bogstavet kun var en hindring for ånden, og udtrykte sin frygt for, at han var alt for ivrig i den kundskab, som gør opblæst.

Den tredje begynder var en meget mere lovende elev. Han var høj, men tynd og mager, næsten lige så gammel som Svovlstikken, og havde et meget blegt ansigt og ganske mørkeblå hænder. Han var farver og var, alt imens han farvede hjemmespundet uldgarn og gamle koners skjorter, blevet besjælet af det ærgerrige ønske at lære en hel del mere om de hemmelighedsfulde farver. Hans farveri havde allerede nået megen anseelse der i egnen, og han var opsat på at opdage en fremgangsmåde, hvorved karmoisinrødt og purpurrødt ville blive mindre kostbart. Materialisten i Treddleston havde gjort ham opmærksom på, at han kunne spare meget arbejde og mange udgifter, hvis han kunne lære at læse, og derfor havde han begyndt at tilbringe sine ledige timer i aftenskolen, og havde besluttet, at hans lille dreng, så snart han var gammel nok til det, skulle sendes i skole hos mr. Massey.

Det var rørende at se disse tre voksne mennesker, som alle bar spor af strengt, dagligt arbejde, bukke sig over de forslidte bøger og møjsommeligt stave sig igennem "sne er hvid, kul er sort, græs er grønt" – en meget svær overgang fra rækker af énstavelsesord, som alle var ens, på det første bogstav nær. Det var næsten som tre plumpe dyr, der i al ydmyghed bestræbte sig for at blive menneskelige. Og det rørte Bartle Massey i hans inderste hjerte, for sådanne fuldvoksne børn som disse var de eneste elever, som han ikke var utålmodig med, og som han ingen strenge tilnavne havde til. Han var ikke begavet med et uforstyrreligt sind, og de aftener, der skulle læres musik, var det tydeligt at se, at tålmodighed ikke var nogen let sag for ham; men i denne aftenstund, da han ser over sine briller på stenskæreren, Bill Downes, som lægger hovedet på den ene side

og med en slags fortvivlelse betragter bogstaverne v-e-j, lyser den mest opmuntrende kærlighed ud af hans øjne.

Efter den læsende klasse kom to unge mennesker, imellem seksten og nitten år, op med deres tavler, hvorpå de havde opskrevet nogle regnestykker, som de nu skulle regne på stående fod – en opgave, som de skilte sig så mådeligt ved, at Bartle Massey, som gennem sine briller i flere minutter havde stirret på dem med ildevarslende øjne, omsider brød ud i en højst forbitret tone, standsende efter hver sætning for at slå i gulvet med en knortekæp, som han havde stående hos sig.

"I skiller jer ikke en smule bedre ved det, end I gjorde for fjorten dage siden, og jeg skal sige jer hvoraf det kommer. I vil lære at regne; det er meget godt. Men I mener, at alt hvad I behøver at gøre, er at komme til mig to eller tre gange om ugen og regne en times tid; og aldrig så såre har I hatten på igen og er ude af døren, før det hele er glemt. Fløjtende går I omkring og bryder jer ikke mere om, hvad I tænker på, end om jeres hoved var en rendesten, som alt snavs, der lå i vejen, måtte løbe igennem; og får I engang noget godt i hovedet, så er det snart svedt ud igen. I mener, at kundskaber er billige – at når I betaler Bartle Massey et sixpencestykke om ugen, så kan han gøre jer til dygtige regnemestre, uden at I behøver at gøre jer umage. Men jeg kan lade jer vide, at det ikke er med gjort med, at I betaler et sixpencestykke; hvis I vil lære at regne, må I beholde tallene i jeres egne hoveder og tænke lidt på dem. Der er intet, som man ikke kan få en sum ud af, for der er tal i alting – selv i en tosse. I kunne sige til jer selv: "Jeg er én tosse, og Jakob er én tosse; når nu mit tossehoved vejer fire pund, og Jakobs tre pund og seks lod, hvor meget er da mit hoved sværere

end Jakobs?" En, der havde lyst til at regne, ville give sig selv stykker for og regne dem ud i hovedet: når han sad og syede sko, ville han tælle sine sting, fem og fem, og fastsætte en pris for sine sting, jeg vil nu sige en halv skilling, og se hvor mange penge han kunne tjene på en dag efter denne takst; og så hvor meget ti arbejdere kunne fortjene, når de arbejdede i tre, eller tyve, eller hundrede år – og alt imens ville hans nål gå lige så hurtigt som når han lod sit hoved være tomt, så Djævlen kunne springe omkring i det. Men kort og godt – jeg vil ikke have nogen i min aftenskole, som ikke tragter lige så ivrigt efter at lære hvad han er kommet for at lære, som han ville tragte efter at komme fra et mørkt hul ud til den klare dag. Jeg sender ingen bort, fordi han er dum: hvis idioten, Billy Taft, ønskede at lære noget, ville jeg ikke undslå mig for at lære ham det. Men jeg vil ikke spilde god lærdom på folk, som tror, at den kan fås for et sixpencestykke og bæres hjem med som et lod snustobak. Kom derfor aldrig mere igen, hvis I ikke kan vise mig, at I har arbejdet med jeres egne hoveder, i stedet for at bilde jer ind, at I kan betale mit for at arbejde for jer. Det er mit sidste ord."

Med disse ord slog Bartle Massey i gulvet med sin knortekæp endnu højere end før, og de forbløffede drenge gik slukørede bort. De andre elever havde heldigvis kun deres skrivebøger at vise frem, som stod på de forskellige trin fra kragetæer til flydende skrift; og pennestrøg, om de end var nok så forkerte, ophidsede ikke Bartle i den grad som forkerte regnestykker. Han var lidt mere end almindeligt streng imod Jacob Storeys Z'er, som stakkels Jacob havde skrevet en hel side fuld af, alle til den gale vej, dog ikke uden at kunne se, at der var "noget forkert" ved dem. Men han anførte til sin undskyldning, at det

var et bogstav, man næsten aldrig brugte, og som vist kun var sat der for et syns skyld.

Omsider havde alle eleverne taget deres hatte og sagt "god nat", og Adam, som vidste besked, rejste sig og sagde: "Skal jeg slukke lysene, mr. Massey?"

"Ja, min ven, alle, alle undtagen dette, som jeg vil tage ind med mig; og luk så døren med det samme, at du er der henne," sagde Bartle og tog sin stok, for at komme ned af sin stol. Aldrig så snart stod han på gulvet, før det var tydeligt at se, hvorfor stokken var nødvendig – det venstre ben var noget kortere end det højre. Men skolelæreren var så rørig, trods hans lamhed i det ene ben, at denne aldrig blev betragtet som en ulykke; og hvis I havde set ham gå over stuegulvet og op ad trinet til køkkenet, ville I måske have forstået, hvorfor det undertiden forekom de uartige drenge, som om han og hans stok måtte kunne indhente dem selv i det hurtigste løb.

I det øjeblik, da han med lyset i hånden trådte ind i køkkenet, hørtes en svag klynken i skorstenskrogen, og en sort og brun hunhund af denne klogt udseende race med korte ben og lang krop, som brugtes til at dreje stegespiddet, førend menneskene havde opfundet den mekaniske stegevender, kom krybende henad gulvet, logrende med halen og standsende ved hvert andet skridt, som om dens følelser var smerteligt delt imellem kurven i skorstenskrogen og herren, som den nødvendigvis måtte hilse på.

"Nå, Vixen, hvordan går det med de små?" sagde skolelæreren, idet han skyndte sig hen i skorstenskrogen og holdt lyset over den lave kurv, hvor to aldeles blinde hvalpe, indsvøbte i flonel og uld, stak hovederne op mod lyset. Ikke

uden ængstelig uro kunne Vixen tåle at se sin herre betragte dem: den sprang op i kurven og ud igen på et øjeblik, og opførte sig med sand, kvindelig tåbelighed, endskønt den så så klog ud som en dværg med et stort, gammeldags hoved og en ditto krop på de mest stumpede ben.

"Ih," sagde Adam smilende, da han kom ind i køkkenet, "I har familie, mr. Massey? Hvordan er det gået til? Jeg troede, det stred imod loven."

"Loven? Hvad kan loven nytte, når en mand engang har begået den dårskab at tage et kvindfolk i huset?" sagde Bartle ikke uden bitterhed, idet han vendte sig bort fra kurven. Han kaldte altid Vixen et kvindfolk og syntes slet ikke at være sig bevidst, at han talte billedligt. "Havde jeg vidst, at Vixen var et kvindfolk, skulle jeg aldrig have afholdt drengene fra at drukne den; men da jeg engang havde fået den på halsen, var jeg nødt til at tage mig af den. Og nu ser du, hvordan den lønner mig for det – den snedige, skinhellige tøs" – Bartle sagde disse ord i en bebrejdende tone og så på Vixen, der puttede hovedet ned og skulende så op på ham, som om den dybt følte sin vanære – "og så just at skulle få hvalpe en søndag ved kirketid. Havde jeg blot været så blodtørstig, at jeg kunne have kvalt både moder og unger med én strikke."

"Det glæder mig, at det ikke var af nogen værre grund, at I måtte blive fra kirken," sagde Adam. "Jeg var bange for, at I var syg for første gang i jert liv. Og det gjorde mig netop så ondt, at I ikke var i kirken i går."

"Ja vist, min ven, jeg ved nok hvorfor, jeg ved nok hvorfor," sagde Bartle kærligt, idet han gik hen til Adam og lagde sin hånd på dennes skulder, der omtrent var i lige linje med hans

eget hoved. "Det har været en slem tid, men jeg håber, at der er bedre tider i vente for dig. Jeg har noget nyt at fortælle dig; men jeg må først have min aftensmad, for jeg er sulten, jeg er sulten. Sæt dig, sæt dig."

Bartle gik ind i sit lille spisekammer og hentede et prægtigt, hjemmebagt brød; for han var så overdådig i disse dyre tider at spise brød én gang om dagen, i stedet for havrekage, hvilket han undskyldte med den bemærkning, at det, som en skolelærer trængte til, var forstand, og af hvedekage blev man kun mere tykhovedet. Derpå kom et stykke ost og et krus øl med skum på. Han satte det alt sammen på det runde fyrrebord, som stod i skorstenskrogen foran hans store lænestol, med Vixens kurv på den ene side og en hylde på den anden, hvorpå nogle få bøger var opstablet. Bordet var så rent, som om Vixen havde været den fortræffeligste husmoder med ternet forklæde; stengulvet var lige så, og det gamle udskårne egetræsskab og bordet og stolene, som nutildags ville blive godt betalt i aristokratiske huse, skønt Bartle havde fået dem for så godt som ingenting, var så fri for støv, som noget kunne være det mod slutningen af en sommerdag.

"Nå, min ven, kom nu, kom nu. Vi vil ikke tale om forretninger, før vi har fået vor aftensmad. Ingen kan tale fornuftigt med en tom mave. Men," sagde Bartle og rejste sig igen, "den fordømte Vixen må også have sin aftensmad, skønt hun giver den til de unyttige hvalpe. Men sådan går det med de kvindfolk – forstand har de ikke, og alt, hvad man giver dem, bliver enten til fedt eller til unger."

Han tog i spisekammeret en tallerken med krummer; Vixen fæstede straks sine øjne på den, sprang ud af kurven og

fortærede dem i største hast.

"Jeg har spist aftensmad, mr. Massey," sagde Adam, "jeg vil derfor se til, mens I spiser jeres. Jeg har været i forpagtergården, og der ved I nok, de spiser altid betids til aften; de er ikke så sent på færde som I."

"Nej, jeg kender ikke synderligt til deres husholdning," sagde Bartle tørt, idet han skar brød. "Det er et hus, jeg sjældent kommer i, skønt jeg holder meget af drengene, og Martin Poyser er en skikkelig fyr. Der er mig for mange kvindfolk: jeg hader lyden af kvindfolkestemmer; det går i ét surren og snakken, i ét surren og snakken; og med hensyn til de unge piger, da ser jeg lige så gerne på larverne i vandet – om dem ved jeg dog, hvad de bliver til – til stikkende myg, stikkende myg. Se her, min ven, drik engang, det øl har jeg tappet af til dig, jeg har tappet det af til dig."

"Nej, mr. Massey," sagde Adam, som i aften tog sin gamle vens særhed lidt mere alvorligt, end han plejede, "I må ikke være så streng imod de skabninger, som Gud har bestemt os til ledsagere. Det ville se galt ud for en arbejdsmand, når han ikke havde en kone, der kunne passe huset og maden, og gøre alting rent og hyggeligt."

"Sniksnak! Det er den tåbeligste usandhed, jeg nogensinde har hørt nogen påstå, at et kvindfolk gør et hus hyggeligt. Det er en historie, man har digtet, fordi kvindfolkene nu engang er til, og der må findes på noget, som de kan gøre. Jeg siger dig, der er ikke den ting under solen, som ikke et mandfolk kan gøre bedre end et kvindfolk, når jeg undtager at føde børn, og det gør de endda kun så som så; det var bedre, om det var blevet overladt til mandfolkene. Jeg siger dig, et kvindfolk kan bage

dig en postej hver uge i sit hele liv, og dog aldrig lære at indse, at jo hedere ovn, jo kortere tid. Jeg siger dig, et kvindfolk kan lave din vælling hver eneste dag i tyve år, uden at det skulle falde hende ind at måle forholdet mellem mel og mælk – lidt mere eller lidt mindre, tænker hun, gør ikke noget til sagen; er vællingen dårlig, så er det melets skyld, eller mælkens, eller vandets. Se nu mig! Jeg bager selv mit brød, og den ene bagning er ligesom den anden, fra årets begyndelse til årets ende; men havde jeg andre kvindfolk i huset end Vixen, da måtte jeg ved hver bagning bede Gud skænke mig tålmodighed, hvis brødet mislykkedes. Og med hensyn til renlighed, da er mit hus renere end noget som helst andet hus på fælleden, skønt de fleste vrimler af kvindfolk. Will Bakers dreng kommer og hjælper mig om morgenen, og vi får lige så megen rengøring fra hånden på én time uden kvalm, som et kvindfolk ville få på tre, mens hun oven i købet ville udgyde spande af vand over fødderne på én, og lade kaminskærmen og ildtøjet stå midt på gulvet den halve dag, til at brække benene over. Bild mig ikke ind, at Vorherre har skabt sådanne væsner til ledsagere for os! Jeg vil ikke fragå, at han måske kan have skabt Eva til selskab for Adam i Paradiset – der var ingen mad, som hun kunne fordærve, og ingen andre kvindfolk, hun kunne sladre med og gøre fortræd; og dog ser du, hvad fortræd hun gjorde, så snart hun fandt lejlighed til det. Men det er ugudeligt at sige, at et kvindfolk nu er en velsignelse for manden; man kunne lige så godt sige, at hugorme og hvepser og orner og vilde dyr er en velsignelse, skønt de kun er onder, der hører til denne prøvelsens tid, og som det er mennesket tilladt at holde sig så langt borte fra som muligt i

dette liv, i det håb at blive dem aldeles kvit i det andet – i det håb at blive dem aldeles kvit i det andet."

Bartle var blevet så ivrig og så vred, mens han talte, at han rent glemte at spise, og kun brugte sin kniv til at banke i bordet med. Men imod slutningen slog han så hårdt og så ofte i bordet og blev så højrøstet, at Vixen anså det for sin pligt at springe ud af kurven og give sig til at gø.

"Stille, Vixen!" råbte Bartle bistert og vendte sig om til den. "Du er ligesom alle de andre kvindfolk – du skal altid snakke med, førend du ved hvorfor."

Ydmygt vendte Vixen tilbage til sin kurv, og Bartle fortsatte sit måltid under en tavshed, som Adam ikke havde lyst til at afbryde; han vidste, at den gamle mand ville blive i bedre humør, når han havde spist sin aftensmad og tændt sin pibe. Adam var vant til at høre ham tale således, men havde aldrig hørt så meget om Bartles tidligere liv, at han vidste, om hans anskuelser om ægtestanden var grundet på erfaring. Angående dette punkt var Bartle stum; og det var endog en hemmelighed, hvor han havde levet, førend han, til held for bønder og håndværkere der i egnen, for tyve år siden havde nedsat sig iblandt dem som deres eneste skolelærer. Når man vovede at fremkomme med et spørgsmål desangående, svarede Bartle altid: "Å, jeg har været mange steder – jeg har været en tid lang i Syden" – og indbyggerne i Loamshire brød sig lige så lidt om navnet på en by i "Syden" som på en by i Afrika.

"Nu, min ven," sagde Bartle omsider, da han havde skænket sit andet krus øl og tændt sin pibe – "lad os nu tale lidt sammen. Men sig mig først, har du hørt noget nyt i dag?"

"Nej," sagde Adam, "ikke det jeg kan huske."

"Aha, de holder det hemmeligt, de holder det hemmeligt, kan jeg vide. Men jeg kom tilfældigvis efter det; og det er nyt, som kommer dig ved, Adam, når jeg ikke tager meget fejl."

Bartle betragtede Adam alvorligt, under hurtigt på hinanden følgende drag af piben. Den utålmodige, snaksomme mand forstår aldrig at holde ild i sin pibe ved langsomme, afmålte drag; han lader den altid gå næsten ud, og straffer den derpå for denne forsømmelse. Omsider sagde han: "Satchell har fået et anfald af apopleksi. Jeg fik det at vide af drengen, som i morges, før klokken syv, blev sendt til Treddleston efter doktoren. Satchell er over tres år; det skulle være underligt, om han gik det igennem."

"Nå," sagde Adam, "jeg er vis på, hans død ville volde mere glæde end bedrøvelse i sognet. Han har været en egenkærlig, sladderagtig, ondskabsfuld karl; men der er dog ingen, han har gjort så megen fortræd som den gamle squire. Men det forstår sig, squiren har sig selv at takke for det – når han, for at spare, lader sådan en dum karl give sig af med alting, – i stedet for at holde en ordentlig forvalter, der kunne bestyre godset. Og jeg tør vædde på, han har tabt mere ved skovenes slette bestyrelse, end to forvaltere ville have kostet ham. Hvis han falder fra, vil jeg håbe, at han gør plads for en bedre, men jeg ser ikke, at det er noget, der vedkommer mig."

"Men jeg ser det, jeg ser det," sagde Bartle, "og andre end jeg. Kaptajnen bliver myndig nu – det ved du jo lige så godt som jeg – og jeg håber, han får lidt mere at sige herefter. Og jeg ved, og det ved du også, hvad der er kaptajnens ønske med hensyn til skovene, så snart der gives en lejlighed til at gøre forandring. Han har sagt, så at mange har hørt det, at hvis det stod i hans

magt, ville han i morgen den dag gøre dig til bestyrer af skovene. Mr. Irwines Carroll hørte ham sige det til præsten endnu forleden dag. Carroll kom ind til Casson, da jeg røg min pibe der i lørdags aftes, og der fortalte han os det; og når nogen lægger et godt ord ind for dig, er jeg vis på, at præsten vil anbefale dig. Du må tro, det blev drøftet temmelig nøje hos Casson, og en og anden stiklede på dig; for når æsler giver sig til at synge, kan man omtrent vide, hvad melodi det bliver."

"Hørte mr. Burge på det?" spurgte. Adam; "eller var han der ikke i lørdags?"

"Jo, han var der, men han var gået, inden Carroll kom; og Casson, som vil vide besked om alting, mente, at Burge var den rette til at bestyre skovene. "En solid mand," siger han, "med næsten tres års erfaring, hvad tømmer angår: under hans vejledning kunne Adam Bede arbejde, men det er ikke rimeligt, at squiren ville vælge en ung fyr som Adam, når der er dem, som er både ældre og bedre." Men jeg sagde: "Det var en underlig snak, Casson. Burge skal jo *købe* tømmer; ville I da overdrage ham skovene og lade ham slutte handel med sig selv? Jeg formoder, at I ikke lader jeres kunder selv skrive regning for, hvad de drikker, gør I? Og om alderen har noget at sige, det kommer ganske an på drikkevarernes beskaffenhed. Enhver ved nok hvem det er, der styrer Jonathan Burges forretninger."

"Ja, I skal have tak, mr. Massey," sagde Adam. "Men Casson havde dog for en del ret. Det er ikke rimeligt, at den gamle squire nogensinde vil samtykke i at tage mig i sin tjeneste; jeg fornærmede ham for omtrent to år siden, og det har han aldrig tilgivet mig."

"Ih, hvordan gik det til? Det har du aldrig fortalt mig noget om," sagde Bartle.

"Å, jeg havde gjort en ramme til en skærm til miss Lyddy – I ved nok, hun har altid noget tapisseri i arbejde – og hun havde givet mig nøjagtig besked om denne skærm, og der var en snakken og en målen, som om det var et hus, der skulle bygges. Det var imidlertid et smukt stykke arbejde, og det morede mig at gøre det for hende. Men I ved nok, sådant pilleri tager megen tid, og jeg arbejdede kun på det i mine fritimer – ofte sent om aftenen – og jeg måtte mangen god gang gå til Treddleston efter små bitte messingsøm og anden sådan stads; og jeg drejede knopperne og benene, og skar rammen ud efter et mønster, nok så net. Og jeg var overordentlig tilfreds med det, da jeg var færdig. Og da jeg bragte rammen til miss Lyddy, lod hun mig bede at bringe den ind i dagligstuen til hende, for at hun kunne sige mig, hvordan broderiet skulle sættes på – det var et meget smukt arbejde, ligesom et maleri, og forestillede Jakob og Rachel, der kyssede hinanden blandt fårene – og den gamle squire var i stuen, for han sidder for det meste inde hos hende. Nå, hun var særdeles tilfreds med skærmen og spurgte mig, hvor meget hun havde at betale. Jeg svarede ikke hen i vejret – I ved, det er ikke min maner; jeg havde regnet det temmelig nøje ud, skønt jeg ikke havde skrevet nogen regning, og jeg sagde, ét pund og tretten. Det var både udlæg og arbejdsløn, men ingenlunde for højt beregnet. Den gamle squire så på mig, synede skærmen på sin vis og sagde: "Ét pund og tretten for et spilleværk som det! Min kære Lydia, når du endeligt skal øde penge på sådan noget, hvorfor får du det da ikke fra Rosseter, i stedet for at betale det dobbelte her for

klodset arbejde. Sådant noget er ikke arbejde for en tømrer som Adam. Giv ham en guinea og ikke mere." Nå, miss Lydia troede formodentlig, hvad han sagde, og hun holder ikke selv så meget af at give penge ud – der er ikke noget ondt i hende i grunden, men hun har gået i skole hos ham; hun begyndte altså at famle med sin pengepung og blev lige så rød som hendes bånd. Men jeg bukkede og sagde: "Nej, De skal have tak; jeg vil forære Dem skærmen, hvis De tillader. Jeg har beregnet mig den almindelige betaling for mit arbejde, og jeg ved, det er godt gjort, og at De ikke kunne få sådan en skærm i Rosseter under to guineas. Jeg har ikke noget imod at forære Dem den – jeg har arbejdet på den i min fritid, og ingen uden jeg har haft noget med det at gøre; men skal jeg tage den betalt, kan jeg ikke have mindre, end jeg har forlangt, for det ville være det samme som at sige, at jeg havde forlangt for meget. En god morgen!" Jeg bukkede og gik min vej, førend hun kunne få tid til at svare, mens hun stod med pungen i hånden og gjorde en helt latterlig figur. Det var ikke min hensigt at fornærme hende, og jeg talte derfor så høfligt som muligt; men jeg kan ikke tåle, at nogen tror, jeg vil bedrage ham. Og om aftenen bragte tjeneren mig ét pund og tretten, indsvøbt i papir. Men siden den tid har det været godt at se, at den gamle squire ikke kan fordrage mig."

"Det er rimeligt nok, det er rimeligt nok," sagde Bartle betænkeligt. "Jeg ser ingen anden udvej, end når man kunne gøre ham det indlysende, at det er til hans egen fordel, og det kan kaptajnen gøre – det kan kaptajnen gøre."

"Ja, Gud ved hvad han kan," sagde Adam; "folk har undertiden ondt ved at se, hvad der er til deres fordel i længden. Dertil fordres både samvittighed og tro på ret og uret, efter hvad jeg

kan skønne. I ville næppe få den gamle squire til at tro, at han havde lige så megen fordel af en ærlig fremgangsmåde som af list og bedrag. Og desuden har jeg ikke stor lyst til at være i hans tjeneste: jeg har ikke lyst til at skændes med nogen, allermindst med en gammel herre på over firs år, og jeg ved, vi kunne ikke længe være enige. Hvis kaptajnen var herre over godset, da var det en anden sag: han har samvittighed og viljen at gøre, hvad ret er, og jeg ville hellere arbejde for ham end for noget som helst andet menneske."

"Nu vel, min ven, når lykken banker på din dør, så stik ikke hovedet ud ad vinduet og bed den gå sin vej, det er min mening. Man må kunne komme ud af det både med lige og ulige, i livet såvel som i regnekunsten. Jeg gentager for dig hvad jeg sagde dig for ti år siden, dengang du slog Mike Holdsworth, fordi han ville give en falsk mønt ud, førend du vidste, om det var spøg eller alvor – du er hidsig og stolt og viser tænder, når folk ikke er af din mening. Mig kan det ikke skade, om jeg er lidt hidsig og stivnakket: jeg er en gammel skolelærer og skal aldrig forlange at komme på nogen højere gren. Men til hvad nytte har jeg anvendt så megen tid på at lære dig at læse og måle og tegne kort, når du ikke kan komme frem i verden og vise folk, at det er bedre at have et hoved på sine skuldre end en kartoffel? Har du i sinde at rynke næsen ved enhver lejlighed, fordi der er en smule lugt, som ingen uden du kan opdage? Det er lige så tåbeligt som at påstå, at et kvindfolk kan gøre det hyggeligt for en mand. Tosset snak! – tosset snak! Det kan du bilde en tosse ind, som ikke er kommet videre i regningen end til simpel addition. Simpel nok! Tag én tosse til en anden tosse, og i seks

år seks tosser til – de er alle af samme benævnelse, om de er store eller små, har intet med regningen at gøre!"

Mens Bartle med temmelig megen hidsighed holdt dette foredrag, var piben gået ud, og han sluttede sin tale, idet han forbitret strøg en svovlstik af imod kaminpladen, hvorpå han ivrigt gav sig til at ryge, mens han fæstede sine øjne på Adam, der gjorde sig umage for ikke at le.

"Der er en hel del fornuft i, hvad I siger, mr. Massey," begyndte Adam, så snart han var blevet fuldkommen alvorlig, "som der altid er. Men I må dog indrømme mig, at det ikke er rimeligt at stole på noget, som måske aldrig indtræffer. Hvad jeg har at gøre, er at arbejde så godt som jeg kan med de redskaber og materialier, der står til min rådighed. Er lykken med mig, da skal jeg tænke på hvad I har sagt; men indtil da kan jeg kun stole på mine egne hænder og på mit eget hoved. Jeg har den plan, at Seth og jeg skulle give os lidt af med kunstsnedker-arbejde for vor egen regning, og på den måde tjene et ekstra pund eller to. Men jeg ser, at klokken er mange – den bliver næsten elleve, inden jeg kommer hjem, og moder ligger måske vågen; hun er mere urolig i denne tid, end hun plejer at være. Jeg vil derfor sige jer god nat."

"Vi vil følge dig til lågen – det er en smuk aften," sagde Bartle og tog sin stok. Vixen var straks på benene, og uden flere ord gik de alle tre i den stjerneklare aften langs med Bartles kartoffelbed, til den lille låge.

"Kom til musikken på fredag aften, hvis du kan, min ven," sagde den gamle mand, da han lukkede lågen efter Adam og lænede sig op til den.

"Det skal jeg," sagde Adam, idet han gik hen ad vejen. Han var den eneste genstand, der rørte sig på den store fælled. De to grå æsler, som man kunne se, stod så ubevægelige som billedstøtter – så ubevægelige som det grå stråtag på den lille jordhytte, der lå ved vejen. Bartle fulgte Adam med øjnene, indtil hans skikkelse forsvandt i mørket; mens Vixen, hvis kærlighed var delt, to gange var løbet hjem for at slikke sine hvalpe.

"Ja, ja," mumlede skolelæreren, da Adam forsvandt; "der går du, nok så gravitetisk – nok så gravitetisk; men du havde ikke været hvad du er, når du ikke havde haft lidt af den gamle, halte Bartle i dig. Selv den stærkeste kalv må have mælk. Der er mange af disse store, svære karle, som aldrig havde lært deres ABC, når ikke Bartle Massey havde været. Nå, nå, Vixen, tossede tøs, hvad er der, hvad er der? Skal jeg gå ind, skal jeg? Ja, ja, jeg har ikke mere nogen vilje. Og de hvalpe, hvad mener du vel, jeg skal gøre med dem, når de bliver dobbelt så store som du? – thi jeg er temmelig vis på, at Will Bakers store bulbider er fader til dem – ikke sandt, din lumske tøs?" (Med halen imellem benene skyndte Vixen sig hjem. Der kan undertiden føres genstande på tale, som et velopdragent kvindfolk lader som om hun ikke hører.)

"Men hvad kan det nytte at tale til et kvindfolk, der har børn ved brystet?" vedblev Bartle, "hun har ingen samvittighed – det bliver alt sammen til mælk!"

Tredje bog

22. Fødselsdagen

Den tredivte juli var kommet, og det var en af disse varme dage, som en regnfuld, engelsk sommer kun har få at fremvise af. I de sidste tre eller fire dage var der ingen regn faldet, og vejret var fuldkomment smukt for denne årstid: der var mindre støv end almindeligt på de mørkegrønne hække, men græsset var dog så tørt, at de små børn kunne tumle sig på det, og kun nogle lyse, krusede skyer sås langt borte på himlen. Prægtigt vejr for udendørs lystighed i juli måned, men visselig ikke den bedste tid af året til at fødes på. Der er ligesom en standsning i naturen – alle de smukkeste blomster er borte; de første frembringelsers og ubestemte forhåbningers skønne tid er forbi, mens høstens og indsamlingens tid endnu ikke er kommet, og vi skælver for de storme, der måske kunne ødelægge den kostbare frugt i det øjeblik, den har nået sin modenhed. Skovene er iført en ensformig, mørkegrøn dragt; man ser ikke længere de store hølæs bevæge sig langsomt henad de snævre veje og efterlade deres vellugtende levninger på brombærbuskene; græsgangene falder ofte lidt i det brune, men kornet har endnu ikke nået sin højeste, gyldne pragt; hos lammene og kalvene er der intet spor mere tilbage af deres yndige, uskyldige munterhed, de er blevet til dumme, unge får og køer. Men det er en hviletid for landmanden – denne tid imellem høhøsten og kornhøsten, og derfor syntes bønderne og forpagterne i Hayslope og Broxton, at kaptajnen gjorde meget vel i at blive myndig netop på en tid, hvor de med udelte følelser kunne hengive sig til nydelsen af det store fad ale, der var blevet brygget det år, da "arvingen" var født, og som skulle stikkes an

på hans én og tyvende fødselsdag. Fra den tidlige morgen havde luften genlydt af kirkeklokkernes muntre ringen, og enhver havde skyndt sig, for at få det nødvendige arbejde fra hånden inden klokken tolv, til hvilken tid man måtte gøre sig i stand til at gå til Dyrehavsgård.

Middagssolens stråler strømmede ind i Hettys sovekammer, og der var intet rullegardin, der kunne mildne den brændende hede, hvormed de faldt på hendes hoved, imens hun betragtede sig selv i det gamle, plettede spejl. Men det var det eneste spejl, hvori hun kunne se sin hals og sine arme, for det lille spejl, hun havde hentet fra det andet værelse – det værelse, der havde været Dinahs – ville intet vise hende nedenfor hendes lille hage og det yndige, lille stykke hals, hvor rundingen af hendes kind smeltede sammen med en anden runding, som de nydelige, mørke krøller kastede deres skygge på. Og i dag tænkte hun mere end nogensinde på sin hals og sine arme; for i aften til dansen skulle hun ikke have noget tørklæde på, og i går havde hun haft travlt med sin plettede, lyserøde og hvide kjole, for at indrette ærmerne således, at hun kunne gøre dem lange eller korte efter behag. Hun var påklædt nu, ligesom hun skulle være det om aftenen, med en bryststrimmel af "ægte" kniplinger, som hendes tante havde lånt hende til denne uforlignelige lejlighed, men forresten ingen smykker; hun havde endog taget de små, runde ørenringe af, som hun gik hver dag med. Men det lod til, at der var noget mere at gøre, forinden hun tog sit tørklæde og sine lange ærmer på, som hun skulle gå med ved dagen, for nu åbnede hun en skuffe, der indeholdt hendes hemmelige skatte. Det er over en måned siden, at vi sidst så hende lukke denne skuffe op, og nu gemmer den nye skatte, så meget kostbarere

end de gamle, at disse ligger henkastet i en krog. Nu ville Hetty ikke skøtte om at gå med de store, kulørte glas-ørenringe, for se! nu har hun et par smukke guld-ørenringe med perler og granater, som ligger skjult i en nydelig, lille æske, foret med hvidt atlask. O, hvilken fryd at tage denne lille æske frem og betragte ørenringene! Du må ikke ræsonnere over dette, min filosofiske læser, og sige, at Hetty, som var så smuk, må have vidst, at det intet havde at betyde, om hun havde smykker på eller ikke; og at det desuden næppe kunne være nogen fornøjelse at se på ørenringe, som hun umuligt kunne gå med udenfor sit sovekammer, da forfængelighedens største nydelse består i at gøre indtryk på andre; du vil aldrig forstå dig på fruentimmernes natur, når du er så overdrevent fornuftig. Se hellere til at afføre dig alle dine forudfattede meninger, og betragt blot denne yndige, runde skabnings bevægelser, mens hun lægger hovedet på siden og med et ubevidst smil ser på ørenringene i den lille æske. Ah, du tror måske, at det er for den persons skyld, som har givet hende dem, og at hun nu i tankerne genkalder sig det øjeblik, da de blev hendes? Nej; for hvorfor skulle hun da have brudt sig mere om ørenringe end om enhver anden ting? og jeg ved, at af alle tænkelige smykker var ørenringe det, hun allermest havde ønsket.

"De små bitte øren!" havde Arthur sagt, idet han lod som om han kneb hende i dem, da Hetty en aften sad ved siden af ham på græsset uden hat. "Jeg ville ønske, jeg havde nogle smukke ørenringe!" sagde hun i det samme øjeblik, næsten førend hun vidste, hvad hun sagde – ønsket lå på hendes læber, det måtte komme frem ved den mindste anledning. Og dagen derpå – det var ikke otte dage siden – var Arthur redet til Rosseter for at

købe dem. Dette så uskyldigt ytrede ønske forekom ham som den yndigste barnlighed – han havde aldrig før hørt noget lignende; og han havde indsvøbt æsken i en mængde lag papir, for at se Hettys stigende nysgerrighed, indtil hendes øjne omsider udstrålede deres henrykkelse i hans.

Nej, da hun smilende betragtede ørenringene, da tænkte hun ikke mest på giveren, for nu tager hun dem ud af æsken, ikke for at trykke dem til sine læber, men for at hænge dem i ørene, – blot for et eneste øjeblik, for at se hvor smukt de tager sig ud i spejlet på væggen, hvor hun betragter dem med hovedet først i én stilling, så i en anden, ret som en lyttende fugl. Det er umuligt at være fornuftig med hensyn til ørenringe, når man ser på hende; hvad skulle disse yndige perler og stene være til, når de ikke var til sådanne øren? Man kan ikke engang have noget at udsætte på det lille, runde hul, som de efterlader, når man tager dem ud; måske havfruer og sådanne elskelige væsner uden sjæle af naturen har disse små, runde huller i deres øren, lige til at hænge ædelstene i. Og Hetty må være et sådant væsen: det er alt for pinefuldt at tænke sig, at hun er en kvinde og ser en kvindes skæbne i møde – en kvinde, som i ungdommelig uvidenhed spinder sit fine væv af dårskab og tomme forhåbninger, der måske en dag omslutter hende og klæber sig fast til hende som en forgiftet klædning, der på engang forvandler hendes flagrende sommerfugleliv til et liv fuldt af dyb, menneskelig smerte.

Men ret længe kan hun ikke beholde ørenringene i, ellers kunne hendes onkel og tante komme til at vente på hende. Hurtigt lægger hun dem i æsken igen og gemmer dem. Hun vil nok leve den dag, at hun kan gå med hvilke som helst ørenringe,

hun behager, og hun lever nu allerede i en usynlig verden af prægtige dragter, glimrende flor og tykt fløjl og atlask, således som kammerjomfruen på Dyrehavsgård har vist hende det i miss Lydias garderobe: hun føler armbåndene om sine arme, og træder på et blødt gulvtæppe foran et stort spejl. Men én ting har hun i skuffen, som hun nok tør vove at bære i dag, for hun kan hænge den på det halsbånd af mørkebrune bær, som hun altid plejer at bære ved højtidelige lejligheder, og hvori der hænger en lille, flad lugteflaske, som hun putter indenfor sin kjole; og hun *må* tage sit brune halsbånd på – hendes hals ville ellers se så bar ud. Hetty holdt ikke slet så meget af kapslen som af ørenringene, skønt det var en smuk, stor kapsel med emaljeblomster bagpå og en smuk guldindfatning omkring glasset, under hvilket en lysebrun hårlok dannede baggrunden til to små, mørke ringe. Den måtte gemmes indenfor kjolen, og ingen måtte få den at se. Men Hetty havde en anden lidenskab, som kun var lidet mindre stærk end hendes kærlighed til stads, og på grund af denne anden lidenskab var det hende kært at bære denne kapsel, selv skjult på sit bryst. Hun ville have båret den altid, hvis hun havde vovet at udsætte sig for sin tantes spørgsmål, når hun så hende med et bånd om halsen. Nu hængte hun den altså på sit halsbånd af mørkebrune bær og tog halsbåndet på. Dette var ikke længere, end at kapslen kom til at hænge en lille smule nedenfor kanten af hendes kjole. Og nu havde hun ikke mere at gøre end at tage sine lange ærmer på, sit nye, hvide flors tørklæde og sin stråhat, som i dag var pyntet med hvidt i stedet for det lyserøde, som var falmet så meget i julisolen. Denne hat var et skår i Hettys glæde i dag, for den var ikke aldeles ny – enhver kunne se, at den var lidt mørk imod det

hvide bånd – og hun var vis på, at Mary Burge havde en ny hat på. For at trøste sig, så hun ned på sine smukke, hvide bomuldsstrømper: de var virkelig meget smukke, og hun havde givet næsten alle sine sparepenge ud for dem. Hettys drøm om den tilkommende tid kunne ikke gøre hende ligegyldig for at triumfere i den nærværende: hun vidste jo rigtignok, at kaptajn Donnithorne elskede hende så højt, at han aldrig ville bryde sig om at se på andre, men disse andre vidste ikke hvor højt han elskede hende, og hun ville nødigt, selv for en kort tid, se ringe og ubetydelig ud i deres øjne.

Da Hetty kom ned i stuen, var hele selskabet forsamlet der, alle naturligvis i deres søndagsklæder; og klokkerne havde således ringet i denne morgenstund i anledning af kaptajnens én og tyvende fødselsdag, og alt arbejde var blevet gjort så tidligt i dag, at Marty og Tommy ikke var ganske vel til mode, førend deres moder havde forsikret dem, at kirkegang ikke hørte til dagens højtideligheder. Mr. Poyser havde engang foreslået, at man skulle lukke dørene og lade huset passe sig selv; "for," sagde han, "man har ikke nødig at være bange for, at nogen skulle gøre indbrud – i dag er alle på Dyrehavsgård, og tyvene med. Når vi lukker vore døre, så kan alle folkene gå: det er en dag, som de ikke oplever to gange." Men mrs. Poyser svarede meget bestemt: "Så længe jeg har været gift, har jeg aldrig ladet huset passe sig selv og gør det heller ikke i dag. Jeg har set så mange hæslige landstrygere drive omkring her i denne uge, at der var nok til at slæbe hver en skinke og hver en ske ud af huset; og de hænger sammen som ærtehalm, alle de dagdrivere, så at det er et Guds under, at de ikke har forgivet hundene og myrdet os alle i vore senge, førend vi vidste et ord

af det, én eller anden fredag aften, når vi har penge i huset til at betale folkene med. Og det er rimeligt nok, at de gavtyve ved, hvor vi skal hen, lige så godt som vi selv ved det; for når Fanden vil have noget udrettet, finder han nok på råd."

"Å, hvad snak om at myrde os i vore senge," sagde mr. Poyser; "har jeg ikke en bøsse i vort sovekammer? Og du har øren, som kunne høre en mus gnave i et stykke flæsk. Men for at du kan være rolig, kan Alick blive hjemme den halve dag, og Tim kan komme tilbage henimod klokken fem og lade Alick gå. De kan slippe Growler løs, hvis nogen vil gøre fortræd, og Alicks hund er parat ved første vink til at sætte tænderne i en landstryger."

Hermed var mrs. Poyser tilfreds, men fandt det dog rådeligt at låse og lukke til det yderste; og nu, til allersidst, måtte mejersken Nancy lukke skodderne i køkkenet, skønt dette vindue, der ikke kunne undgå Alicks og hundenes opmærksomhed, næppe ville blive valgt til et indbrudstyveri.

Den lukkede vogn uden fjedre holdt færdig til at befordre hele familien, med undtagelse af det mandlige tyende: Mr. Poyser og bedstefaderen sad på kuskesædet, og indeni var der plads til alle fruentimmerne og børnene; jo fuldere vognen var, desto bedre, for da ville den ikke støde så meget, og Nancys brede person og tykke arme udgjorde en fortræffelig pude til at tage imod stødene. Men mr. Poyser kørte kun i skridt, for på denne varme dag at blive rystet så lidt som muligt, og for at have tid til at veksle et par ord med fodgængerne, som gik den samme vej, og hvis skinnende dragt prangede imellem de grønne enge og de gyldne kornmarker – en højrød vest, hvis farve faldt sammen med valmuernes, som stod lidt vel tæt imellem kornet, eller et mørkeblåt halstørklæde, hvis ender

hang ned over en splinterny, hvid kittel. Hele Broxton og hele Hayslope skulle til Dyrehavsgård og være lystige og glade til ære for "arvingen"; og de gamle mænd og koner, som ikke havde været så langt hjemme fra i de sidste tyve år, blev efter mr. Irwines opfordring hentet i en af forpagternes vogne. Kirkeklokkerne havde atter begyndt at ringe – for sidste gang, for ringerne skulle også med til festen; og endnu førend ringningen var ophørt, nærmede sig anden musik, så at endog den gamle brune, mr. Poysers adstadige kørehest, begyndte at spidse øren. Det var velgørenheds- selskabets musikkorps, som mødte i sin fulde glans, det vil sige med lyseblå skærf og blå sløjfer, og bærende sin fane med mottoet: "Broderkærligheden leve".

Vognene skulle naturligvis ikke køre op til gården. Alle måtte stå af ved portnerboligen og lade vognen køre tilbage. "Dyrehavsgård er allerede som en hel markedsplads," sagde mrs. Poyser, idet hun steg af vognen og så de forskellige grupper under de store egetræer, og drengene, som løb omkring i den brændende solhede, for at betragte de høje stænger med de flagrende klædningsstykker, de skulle belønnes med, når de var så lykkelige at nå toppen. "Jeg havde såmænd ikke troet, at der var så mange mennesker i begge sognene. Gud bevar' os, hvor det dog er varmt i solen! Kom her hen, Totty, ellers bliver dit lille ansigt rent forbrændt! De kunne gerne have kogt maden i solen og sparet ilden. Jeg vil gå ind og sætte mig i mrs. Bests værelse."

"Vent lidt, vent lidt," sagde mr. Poyser; "der kommer vognen med alle de gamle; det vil blive et syn at se dem stige af vognen

og følges ad alle sammen. Du kan da nok huske nogle af dem, da de var unge, ikke sandt, fader?"

"Jo vist," sagde gamle Martin, idet han langsomt gik hen i skyggen af portnerboligen, hvorfra han kunne se de gamle stige af; "jeg kan huske Jacob Taft, da han gik halvtredsindstyve miles efter de skotske rebeller, dengang de vendte tilbage fra Stoniton."

Han forekom sig selv som en yngling med et langt liv for sig, dengang han så patriarken fra Hayslope, den gamle fatter Taft, stige af vognen og komme hen imod ham, i sin brune nathue og støttende sig på sine to stokke.

"Nu, mester Taft," råbte gamle Martin så højt han kunne, – for skønt han vidste, at den gamle mand var stokdøv, kunne han dog ikke undlade at hilse på ham, – "I er sund og karsk. I kan forlyste jer i dag, skønt I er halvfemsindstyve år og mere."

"Ærbødigste tjener, ærbødigste tjener," sagde fatter Taft, da han bemærkede selskabet.

De gamle, ledsagede af sønner eller døtre, som selv var alderstegne og grå, begav sig ad den nærmeste kørevej hen imod huset, hvor et bord var dækket til dem alene; mens det Poyserske selskab viseligen skød genvej over græsset, i skyggen af de store træer, dog uden at tabe huset af sigte og den skrånende græsplæne og blomsterbedene, eller de smukke, stribede telte, som omgav den åbne, grønne plads, hvor legene skulle gå for sig. Huset ville ikke have været andet end en almindelig, firkantet bygning fra dronning Annas tid, når det ikke havde været for levningerne af et gammelt kloster, som det stod i forbindelse med ved den ene ende, omtrent på samme måde som man undertiden ser en ny forpagtergård hæve sig

højt og stolt for enden af ældre og lavere udbygninger. Den smukke, gamle klosterlevning stod lidt tilbage, i skyggen af høje bøgetræer, men solen skinnede nu på den højere og mere fremtrædende forside, alle rullegardinerne var nede, og det så ud som om hele huset sov middagssøvn. Hetty blev ganske ilde til mode ved dette syn: Arthur måtte vist, tillige med det store selskab, opholde sig i de indre gemakker, hvor han umuligt kunne vide, at hun var kommet, og det ville vare længe, længe, inden hun fik ham at se – ikke før efter middag, når han skulle holde en tale.

Men Hetty tog fejl i sine formodninger. Der var intet andet selskab kommet end Irwines, som man tidligt havde sendt vogn efter, og Arthur var i dette øjeblik ikke i de indre gemakker, men spadserede med præsten i klostrets brede søjlegange, hvor de lange borde var dækket for husmændene og tjenestefolkene fra de forskellige gårde. Han så meget godt ud i dag, var i ypperligt humør og havde en lyseblå frakke på, hvilket var højeste mode – armen bar han ikke længere i noget bind. Og han så så ærlig og oprigtig ud; men oprigtige mennesker har også deres hemmeligheder, og hemmeligheder ses ikke i ungdommelige ansigter.

"På min ære," sagde han, idet de trådte ind i de kølige klostergange; "jeg tror, at husmændene har det bedst; her er en fortræffelig spisesal på en varm sommerdag. Det var et udmærket råd, du gav mig, Irwine, med hensyn til anretningen, især da jeg kun havde en bestemt sum til min rådighed; for skønt min bedstefader talte om at give mig *carte blanche*, turde han dog ikke stole på mig, da alt kom til alt."

"Det skal du ikke bryde dig om," sagde mr. Irwine, "på denne rolige måde vil man have meget mere fornøjelse af det. Det lyder jo meget stort at sige, at så mange får og okser blev stegt hele, og at enhver, som ville komme, kunne få at spise; men som oftest hænder det, at ingen får et ordentligt måltid. Når folk midt på dagen får et godt måltid mad og et tåleligt kvantum ale, vil de, når det bliver mere køligt, med fornøjelse kunne tage del i legene. Det kan ikke undgås, at nogle får en tår over tørsten henad aften, men drukkenskab passer bedre til mørke end til højlys dag."

"Nå, jeg håber, der vil ikke blive ret meget af det. Beboerne fra Treddleston har jeg holdt borte herfra ved at foranstalte en fest for dem i landsbyen; og jeg har fået Casson og Adam Bede og endnu et par andre til at sørge for uddelingen af drikkevarerne, og passe på, at tingene ikke går for vidt. Kom, lad os nu gå ovenpå og se til gårdmændenes bord."

De gik op ad stentrappen, som førte til det lange galleri ovenover klostergangene, et galleri, hvortil man i de sidste tre generationer havde forvist alle de støvede, værdiløse, gamle malerier – skimlede portrætter af dronning Elisabeth og hendes hofdamer, general Monk, som havde mistet sit ene øje, Daniel iblandt løverne, og Julius Cæsar til hest, med en laurbærkrans og holdende sine *Kommentarer* i hånden.

"Det er en herlig ting, at denne del af det gamle kloster er blevet frelst," sagde Arthur. "Hvis jeg nogensinde bliver herre her, skal jeg lade galleriet sætte i stand i en pragtfuld stil: vi har ikke et værelse i hele huset, der er halvt så stort som dette. Det andet bord her er til gårdmændenes koner og børn: mrs. Best mente, at mødrene og børnene helst ville sidde ved et bord for

sig. Jeg var bestemt på at ville have børnene med og gøre det til en ordentlig familiefest. Jeg bliver engang "den gamle squire" for disse små drenge og piger, og de vil fortælle deres børn, at jeg var en langt smukkere karl end min egen son. Men jeg håber, du kommer her op med mig efter middag, så kan du få dem alle at se?"

"Ja, naturligvis," sagde mr. Irwine; "ellers fik jeg jo ikke din tale at høre til samtlige forpagtere."

"Og der er noget mere endnu, som du gerne vil høre," sagde Arthur. "Lad os gå ind i biblioteket, så skal jeg fortælle dig det alt sammen, mens min bedstefader er i dagligstuen hos damerne."

"Det er noget, som vil overraske dig," vedblev han, idet de satte sig. "Omsider har min bedstefader givet efter."

"Hvad, med hensyn til Adam?"

"Ja; havde jeg ikke haft så travlt, var jeg kommet over til dig for at sige dig det. Du ved, jeg sagde at jeg rent havde opgivet at tale med ham om den ting – jeg anså det for spildt umage; men i går morges bad han mig at komme ind til sig, inden jeg gik ud, og forbavsede mig ved at fortælle mig, at han havde taget en bestemmelse med hensyn til alle de nye foranstaltninger, der skulle træffes, som en følge af at gamle Satchell ikke længere kunne gøre sit arbejde, og at han havde i sinde at lade Adam bestyre skovene, og tilstå ham en guinea om ugen og en pony til fri afbenyttelse. Jeg tror, at han fra begyndelsen af har indset, at det var en fordelagtig plan, men at han har haft noget særdeles imod Adam – og desuden, at jeg foreslår noget, er i almindelighed grund nok til at forkaste det. Der er den mest besynderlige modsigelse i min bedstefader: jeg ved, han har i sinde at efterlade mig alle sine penge, og det er højst rimeligt,

at stakkels tante Lydia, som har været hans slave i hele sit liv, er blevet spist af med fem hundrede om året, blot for at jeg kan få desto mere; og dog tror jeg undertiden, at han virkelig hader mig, fordi jeg er hans arving. Jeg tror, at han ville anse det for den største ulykke, der kunne ramme ham, hvis jeg brækkede min hals, og dog lader det til at være ham en fornøjelse at gøre mig livet surt."

"Ja, min ven, det er ikke alene kvindens kærlighed, der er απέρωτος έρως som gamle Æschylos kalder det. Der er mere end nok af "ukærlig kærlighed" i verden, også hos manden. Men fortæl mig om Adam. Har han taget imod ansættelsen? Jeg kan just ikke indse, at den vil være ham meget mere indbringende end hans nuværende arbejde, skønt han jo rigtignok vil få en god del tid til sin rådighed."

"Jeg tvivlede selv om det, dengang jeg foreslog ham det, og han lod til at betænke sig. Han indvendte, at han frygtede for ikke at kunne tilfredsstille min bedstefader. Men jeg bad ham, som en personlig tjeneste imod mig, ikke af nogen som helst grund at lade sig afholde fra at modtage pladsen, hvis han virkelig syntes om den og ikke skulle opgive noget mere fordelagtigt. Og han forsikrede mig, at han ville foretrække den fremfor nogen anden; – han ville anse det for et stort skridt fremad, og han ville derved blive sat i stand til, hvad han så længe havde ønsket – at opgive at arbejde for Burge. Han siger, at han vil få mere end tid nok til at forestå en lille forretning, som han og Seth vil drive på egen regning, og som de måske med tiden ville kunne udvide. Han har derfor omsider givet sit samtykke, og jeg har indrettet det således, at han skal spise ved forpagternes bord i dag; jeg har da i sinde at bekendtgøre

ansættelsen og bede dem drikke Adams skål. Det er et lille skuespil, der skal opføres til ære for min ven Adam. Han er en flink fyr, og jeg vil benytte denne lejlighed til at lade folk vide, at det er min mening om ham."

"Et skuespil, hvori min ven Arthur er stolt af at have en rolle at udføre," sagde mr. Irwine med et smil. Men da han så Arthur rødme, vedblev han formildende: "Min rolle, ved du nok, er den gamle brumbasses, som aldrig ser noget beundringsværdigt hos de unge. Jeg kan ikke lide at indrømme, at jeg er stolt af min lærling, når han bærer sig smukt ad. Men for en gangs skyld får jeg vel spille den elskværdige gamle og understøtte dig med skålen til ære for Adam. Har din bedstefader også givet efter i det andet punkt, og samtykket i at få en ordentlig forvalter?"

"Ak nej," sagde Arthur, idet han med en utålmodig mine rejste sig fra sin stol og gik op og ned ad gulvet med hænderne i lommerne. "Han har én eller anden plan om at bortforpagte mejeriet og kun betinge sig at blive forsynet med smør og mælk; men jeg spørger ham slet ikke om det – jeg bliver så ærgerlig over det. Jeg tror, han har i sinde at gøre alting selv og slet ikke have noget, der ligner en forvalter. Det er forbavsende, hvilken kraft han endnu har."

"Kom, lab os nu gå ned til damerne," sagde mr. Irwine, idet han ligeledes rejste sig. "Jeg må fortælle min moder, hvad for en prægtig trone du har indrettet for hende under teltet."

"Ja, og vi må også til bords nu," sagde Arthur. "Klokken må være to, for nu begynder gongongen at ringe."

23. Spisetiden

Da Adam hørte, at han skulle spise ovenpå hos forpagterne, blev han lidt underlig til mode ved tanken om, at han således skulle ophøjes frem for moderen og Seth, som skulle spise nede i klostergangene. Men butleren, mr. Mills, forsikrede ham, at kaptajn Donnithorne udtrykkeligt havde givet ordre dertil, og at han ville blive meget vred, hvis Adam ikke var der.

Adam nikkede og gik hen til Seth, som stod et par skridt derfra. "Seth," sagde han, "kaptajnen har ladet mig sige, at jeg skal spise ovenpå – mr. Mills siger, det er hans udtrykkelige ønske, det ville derfor lade ilde, om jeg ikke gik. Men jeg holder ikke af at sidde over dig og moder, som om jeg var bedre end mit eget kød og blod. Jeg håber, du tager det ikke ilde op?"

"Nej, nej, min ven," sagde Seth, "hvad der er en ære for dig, er en ære for os; og den agtelse, du nyder, har du vel fortjent. Jo højere du står over mig, jo bedre, så længe som du kun nærer en broders følelser for mig. Det er på grund af, at du skal bestyre skovene, og det er ikke mere end rimeligt. Det er en ansættelse, hvorved der vises dig tillid, og du er nu mere end en slet og ret håndværksmand."

"Ih, " sagde Adam, "der er jo ingen, der ved det mindste om det endnu. Jeg har ikke talt til mr. Burge om at gå min vej, og jeg kan ikke lide at tale om det til nogen, førend han ved det, for han vil næppe synes om det. Folk vil undre sig over at se mig ved det bord, og de vil rimeligvis nok gætte sig til grunden og komme med spørgsmål desangående, for i de sidste tre uger har der været så megen snakken frem og tilbage, om at jeg skal have denne plads."

"Nå, du kan jo sige, at kaptajnen har ønsket det, uden at sige dig hvorfor. Det er jo sandhed. Og moder vil blive fornøjet over det. Lad os gå og fortælle hende det."

Adam var ikke den eneste gæst, der var indbudt til at spise ovenpå, af anden grund end at han stod indskrevet i jordebogen. Der var andre, hvis anseelse hidrørte fra deres embedsforretning, snarere end fra deres velstand, og en af disse var Bartle Massey. Hans gang var lidt langsommere i dag i denne varme, end den plejede at være, derfor nølede Adam lidt, da middagsklokken ringede, for at følges med sin gamle ven; for han var lidt for undselig til, ved en sådan offentlig lejlighed, at slutte sig til det Poyserske selskab. Lejlighed til at nærme sig Hetty ville sikkert gives i dagens løb, og hermed lod Adam sig nøje, for han ville nødigt udsætte sig for at blive "drillet" med Hetty; – denne i andre henseender så kække mand var meget undselig og frygtsom i dette kapitel.

"Nå, mester Massey," sagde Adam, da Bartle havde nået ham, "jeg skal spise ovenpå i dag sammen med jer: det er kaptajnens ønske."

"Aha," sagde Bartle, idet han stod stille, med den ene hånd på ryggen. "Så er der noget i gære – noget i gære. Har du hørt noget om, hvad den gamle squire har i sinde? "

"Nå ja," sagde Adam; "jeg skal fortælle jer hvad jeg ved, thi jeg tror, at I kan holde ren mund; og jeg håber, at I ikke vil tale et ord om det, før det er almindeligt bekendt; jeg har mine særegne grunde til det."

"Du kan stole på mig, min ven, du kan stole på mig. Jeg har ingen kone, der kan pine det ud af mig, og løbe omkring og

fortælle det til hvem der vil høre det. Hvis du stoler på en mand, så lad det være en pebersvend – lad det være en pebersvend."

"Nu vel da, det blev for så vidt bestemt i går, at jeg skulle overtage bestyrelsen af skovene. Kaptajnen sendte bud efter mig for at give mig det tilbud, og jeg tog imod det. Men hvis nogen deroppe spørger om et, så gør mig den tjeneste at lade som om I ikke lægger mærke til det, og giv talen en anden vending. Lad os nu gå videre, for jeg tror, vi er næsten de sidste."

"Vær du kun rolig," sagde Bartle, idet han gik fremad. "Den efterretning vil være en prægtig sauce til min middagsmad. Du vil nok komme frem, min dreng; jeg indestår for, at du har et bedre øjemål og forstår dig bedre på regning end nogen anden mand her i egnen; og du har nydt god undervisning – nydt god undervisning."

Det spørgsmål, som Arthur havde ladet uafgjort, om hvem der skulle sidde øverst og hvem der skulle sidde nederst, var endnu på bane, dengang de kom ovenpå, så at Adam trådte ubemærket ind.

"Det var rimeligt," sagde mr. Casson, "om gamle mr. Poyser, som er den ældste blandt de tilstedeværende, skulle sidde øverst ved bordet. Jeg har ikke været butler i femten år, uden at lære hvad der er skik og brug ved bordet."

"Nej, vist ikke," sagde gamle Martin, "jeg overlader pladsen til min søn; jeg er ingen fæstebonde mere. Gamle folk har haft deres tid, de må vige pladsen for de unge."

"Efter min mening skulle den største forpagter have fortrinnet for den ældste," sagde Luke Britton, som ikke var nogen ven af den kritiske mr. Poyser; "der er mester

Holdsworth, han har mere jord end nogen som helst anden på godset."

"Lad os sige," sagde mr. Poyser, "at den, der har de sletteste jorder, skal sidde øverst ved bordet; så kan den, som får æren, være vis på, at ingen vil misunde ham."

"Nå, her er mester Massey," sagde mr. Craig, som var neutral ved denne ordstrid og kun ønskede at mægle fred; "skolelæreren må kunne sige, hvad der er det rette. Hvem skal sidde øverst ved bordet, mr. Massey?"

"Ih, det skal den tykkeste," sagde Bartle, "så sidder han ikke andre i vejen; og den næsttykkeste skal sidde nederst."

Denne heldige måde at afgøre trætten, fremkaldte megen latter – selv en mindre spøg havde været tilstrækkelig dertil. Mr. Casson fandt det imidlertid under sin værdighed at istemme denne latter, indtil det viste sig, at man anså ham for at være den næsttykkeste. Martin Poyser den yngre, som den tykkeste, skulle sidde øverst ved b ordet, og mr. Casson, som den næsttykkeste, lige overfor.

Som en følge af denne ordning kom Adam, som naturligvis sad ved den nederste ende af bordet, i umiddelbar nærhed af mr. Casson, der hidtil havde været så beskæftiget med spørgsmålet om forrangen, at han ikke havde lagt mærke til hans komme. Mr. Casson var af den mening, at de fornemme folk gjorde mere væsen af denne unge tømrer, end der var nødvendigt; de gjorde intet væsen af mr. Casson, endskønt han havde været en fortræffelig butler i femten år.

"Nå, mr. Bede, I er en af dem, som svinger sig hurtigt op," sagde han, da Adam satte sig. "I har aldrig spist her før, det jeg kan huske."

"Nej, mr. Casson," sagde Adam med sin gennemtrængende stemme, som kunne høres over hele bordet; "jeg har aldrig før spist her, men det er ifølge kaptajn Donnithornes ønske, at jeg er her i dag, og jeg håber, at det ikke er ubehageligt for nogen."

"Nej, på ingen måde," sagde flere stemmer på engang; "det glæder os at se jer her. Hvem har noget at indvende?"

"Og efter bordet kan I synge os den: *Bag grønklædte bakke der ligger et hus*, ikke sandt?" sagde mr. Chowne. "Det er en sang, som jeg holder så meget af."

"Å," sagde mr. Craig; "den er ikke at sammenligne med de skotske melodier. Jeg har aldrig selv brudt mig om at synge; jeg har haft andet at bestille. En mand, som har hovedet fuldt af plantenavne, kan begribeligvis ikke have plads til overs til melodier. Men jeg havde et næstsøskendebarn, en kvægdriver, som havde en sjælden hukommelse for de skotske melodier. Han havde ikke andet at tænke på."

"De skotske melodier!" sagde Bartle Massey foragteligt; "dem har jeg hørt nok af til at huske dem, så længe jeg lever. De duer ikke til andet end til at skræmme fugle med – det vil sige engelske fugle, for de skotske fugle synger skotsk, så vidt jeg ved. Giv drengene en sækkepibe i stedet for en skralde, og jeg skal stå inde for kornet."

"Ja, der gives mennesker, der finder fornøjelse i at nedsætte det, de ikke kender," sagde mr. Craig.

"At høre en skotsk sang er som at høre et kvindfolk, der skænder og bruger mund," vedblev Bartle, uden at værdige mr. Craigs bemærkning nogen opmærksomhed. "Det er ét og det samme hele tiden, man kommer aldrig til en fornuftig ende. Det er som om man blev ved med ét og det samme spørgsmål til

en, der var så døv som gamle Taft, og aldrig fik noget svar på det."

Adam havde ikke noget imod at sidde ved siden af mr. Casson, for herfra kunne han se Hetty, som sad ikke langt derfra, ved det andet bord. Men Hetty havde slet ikke lagt mærke til ham endnu, for hun var vred på Totty, som absolut ville have fødderne op på bænken, og derved udsatte Hettys røde og hvide kjole for at blive tilsmudset. Aldrig så såre havde hun skubbet de små, tykke ben ned, før de var oppe igen, for Tottys øjne var alt for beskæftiget med at stirre på de store fade, for at se hvor plumbuddingen var, til at hun skulle kunne tænke på sine ben. Hetty tabte helt tålmodigheden, og med et fortrædeligt ansigt og tårer i øjnene sagde hun omsider: "Kære tante, vil du ikke sige til Totty, hun skal lade benene blive nede, hun gør min kjole så snavset."

"Hvad er der nu i vejen med hende? Hun kan aldrig gøre dig tilpas," sagde moderen. "Lad hende komme hen ved siden af mig; *jeg* skal nok komme ud af det med hende."

Adam så på Hetty og så det fortrydelige ansigt og de mørke øjne, der syntes at blive endnu større, da de fyldtes med tårer. Den stille Mary Burge, som sad nær nok til at se, at Hetty var vred, og at Adams øjne hvilede på hende, tænkte, at en så fornuftig mand som Adam vistnok måtte kunne indse, hvor lidt værd skønheden har hos en kvinde, der har et ondt sind. Mary var en god pige, som ikke bar nag til nogen, men hun sagde til sig selv, at siden Hetty havde et ondt sind, var det bedst, at Adam vidste det. Og det var ganske sandt, at hvis Hetty havde været oprigtig, da havde hun i det øjeblik set meget grim og uelskværdig ud, og ingen ville have ladet sig bestikke i sin dom

over hende. Men der var virkeligt noget ganske fortryllende i hendes fortrædelighed: den lignede meget mere uforskyldt sorg end vrede, og ingen misbilligende følelser vaktes hos den strenge Adam. Han kunne ikke blive klog på, hvad der havde gjort hende fortrædelig, men det var ham ikke muligt at føle andet, end at hun var det yndigste væsen i verden, og at hun, hvis han måtte råde, aldrig mere skulle have nogen fortræd. Og i samme øjeblik, da Totty var kommet hen til moderen, fik hun øje på Adam, og det yndigste smil udbredte sig over hendes åsyn, idet hun nikkede til ham. Det var ikke uden koketteri, for hun vidste, at Mary Burge så på dem. Men smilet var for Adam som den dejligste vin.

24. Skålerne

Da middagsmåltidet var til ende, og ale bragt op fra det store fad, blev der gjort plads for den tykke mr. Poyser ved den ene side af bordet, og to stole blev sat for den øverste ende. Det var blevet nøje bestemt, hvad mr. Poyser havde at gøre, når den unge squire lod sig se, og han havde i de sidste fem minutter været meget adspredt, med øjnene fæstet på det mørke maleri lige foran ham, og hænderne beskæftiget med løse småpenge og andre genstande i bukselommerne.

Da den unge squire trådte ind med mr. Irwine ved sin sid e, rejste alle sig, og dette øjebliks hyldest var meget behagelig for Arthur. Han holdt af at føle sin egen vigtighed, og desuden satte han megen pris på disse menneskers velvilje; det var ham kært at vide, at de af hjertet agtede og elskede ham. Den glæde, han følte, stod skrevet i hans ansigt, idet han sagde: "Min bedstefader og jeg ønsker, at måltidet må bekomme alle vore venner vel, og håber, at øllet har deres bifald. Mr. Irwine og jeg er kommet for at drikke et glas med jer, og jeg er vis på, at enhver ting, som præsten deler med os, vinder i vore alles øjne."

Alles øjne var nu henvendt på mr. Poyser, som, med hænderne endnu stadig beskæftiget i lommerne, begyndte med en betænksomhed som af et langsomt slående ur: "Kaptajn, mine naboer har overdraget det til mig at tale for Dem i dag, for når folk har ens tanker, da er én talsmand så god som en hel snes. Og skønt vi måske i mange henseender er af forskellig mening – en behandler sine jorder på én måde, og en anden på en anden måde – så meget ved jeg dog, at med hensyn til vor unge squire er vi alle enige. Vi har for det meste alle kendt jer,

da I var en lille én, og vi har aldrig set andet af jer, end hvad der var godt og hæderligt. I taler smukt, og I handler smukt, og vi glæde os til at få jer til herre, for vi tror, at I ønsker at gøre ret imod enhver, og at I ikke vil gøre nogen livet surt med jer gode vilje. Det er min mening, og det er vor alles mening, og når man har sagt sin mening, gør man bedst i at holde op, for øllet bliver ikke bedre af at stå. Endnu kan jeg ikke sige, hvorledes vi synes om det, for vi ville ikke smage på det, før vi kunne drikke jeres skål i det; men maden var god, og hvis der er nogen, den ikke er bekommet vel, må det være hans egen skyld. Og hvad præstens selskab angår, da er det velbekendt, at han er velkommen, hvor som helst han viser sig; og jeg håber, og vi alle håber, at han må leve og se os som gamle mennesker, og vore børn som mænd og koner, og vor unge squire som familiefader. Jeg har ikke mere at sige, som angår øjeblikket, og derfor vil vi drikke vor unge squires skål – tre gange tre."

Herpå fulgte en råben hurra, en klirren og klinken med glassene, og mangt et *da capo*, alt sammen fornøjeligere end den dejligste musik i de øren, som for første gang modtager en sådan hyldest. Samvittigheden slog Arthur under mr. Poysers tale, men i så ringe en grad, at det ikke tilintetgjorde hans glæde over at høre sin ræs. Fortjente han ikke i det hele taget, hvad der blev sagt om ham? Var der noget i hans opførsel, som Poyser ikke ville have syntes om, hvis han havde vidst det, nå ja, intet menneskes opførsel kan tåle en alt for nøjagtig undersøgelse; og det var ikke rimeligt, at Poyser vidste det; og når alt kom til alt, hvad havde han gjort? Gået lidt for vidt i sit kurmageri, men en anden i hans sted ville have båret sig endnu værre ad; og der var ingen skade sket – og der *skulle* ingen skade

ske, for næste gang, han blev alene med Hetty, ville han forklare hende, at hun ikke for alvor måtte tænke på ham eller på hvad der var sket. I ser nok, at det var nødvendigt for Arthur at være tilfreds med sig selv. Uhyggelige tanker må man se at blive kvit ved gode forsætter for fremtiden; sådanne kan man så hurtigt fatte, at han havde tid til både at blive uhyggelig til mode og til at blive rolig igen, førend mr. Poysers langsomme tale var til ende, og da det var tid for ham at tale, var han fuldkommen let om hjertet.

"Jeg takker jer alle, mine gode venner og naboer," sagde Arthur, "for jeres gode tanker om mig, og de venlige følelser for mig, som mr. Poyser har udtrykt på sine egne og jeres vegne, og det skal altid være mit oprigtigste ønske at fortjene dem. Efter tingenes natur er det at vente, at jeg, hvis jeg lever, engang bliver herre på godset; det er jo på grund af denne forventning, at min bedstefader har ønsket, at jeg skulle højtideligholde denne dag iblandt jer; og jeg imødeser denne min stilling ikke alene som noget, der vil være mig selv til gavn og glæde, men som et middel til at gavne mine naboer. At tale om landbrug til jer, som næsten alle er ældre og erfarne mænd, passer sig kun dårligt for en mand, der er så ung som jeg; imidlertid har jeg dog haft megen interesse for disse dele, og lært så meget af det som jeg har haft lejlighed til; og når begivenhedernes gang bringer godset i mine hænder, skal det være min første attrå at yde mine fæstere al den opmuntring, som en godsejer kan yde dem, ved at forbedre deres jorder og søge at indføre et mere rationelt agerbrug. Det skal være mit ønske at blive betragtet af alle mine værdige fæstere som deres bedste ven, og intet skal glæde mig mere end at kunne agte enhver på godset og blive

agtet af ham igen. Det er ikke min hensigt at indlade mig på enkeltheder; jeg vil kun til svar på jeres gode forhåbninger sige jer, at mine egne stemmer overens med dem – at jeg ønsker at opfylde hvad I venter af mig; og jeg er ganske af mr. Poysers mening, at når en mand har sagt hvad han mener, da gør han bedst i at holde op. Men den glæde, jeg føler ved, at I drikker min skål, ville ikke være fuldkommen, når vi ikke tillige drak en skål for min bedstefader, som har været mig i forældres sted. Jeg vil ikke sige mere, førend I, sammen med mig, har drukket hans skål på en dag, da han har ønsket, at jeg skulle vise mig iblandt jer som den tilkommende repræsentant for hans navn og hans familie."

Måske var der, med undtagelse af mr. Irwine, ikke én til stede, der til fulde forstod og bifaldt den smukke måde, Arthur foreslog sin bedstefaders skål på. Fæsterne mente, den unge squire vidste nok, at de hadede den gamle, og mrs. Poyser sagde, "det var bedre, han ikke havde bragt den sag på bane." Naturmennesket opfatter ikke let den gode smags forfinelser. Men man kunne ikke vægre sig ved at drikke skålen, og da den var drukket, sagde Arthur:

"Jeg takker jer, både på min bedstefaders og mine egne vegne; og nu er der ét endnu, som jeg ønsker at sige jer, for at I kan dele min glæde, som jeg håber og venter, at I vil. Jeg tror ikke, at her er nogen til stede, som ikke har agtelse, og nogle vistnok endda megen agtelse, for min ven Adam Bede. Det er velbekendt for enhver her på egnen, at der er ingen, på hvis ord man bedre kan stole end på hans; at alt, hvad han påtager sig at gøre, gør han godt, og at han ser lige så meget på deres bedste, for hvem han arbejder, som på sit eget. Jeg er stolt af at sige, at

jeg holdt meget af Adam, dengang jeg var en lille dreng, og at jeg altid har bevaret denne følelse for ham – det viser, mener jeg, at jeg forstår at skønne på, hvad der er godt. Det har længe været mit ønske, at han skulle overtage bestyrelsen af godsets skove, som er af megen værdi; ikke alene fordi jeg har så høje tanker om hans karakter, men fordi han har den fornødne indsigt til at påtage sig denne plads. Og det glæder mig at kunne sige jer, at det også er min bedstefaders ønske, og at det nu er afgjort, at Adam skal bestyre skovene – en forandring, som jeg er vis på vil være til stor fordel for godset; og jeg håber, at I alle, sammen med mig, vil drikke hans skål og ønske ham al den lykke i livet, som han fortjener. Men her er en endnu ældre ven af mig end Adam Bede, og jeg behøver ikke at sige jer, at det er mr. Irwine. Jeg er vis på, I er enige med mig i, at vi ikke må drikke nogen andens skål, før vi har drukket hans. Jeg ved, I har alle grund til at elske ham, men ingen af hans sognebørn har så megen grund dertil som jeg. Kom, fyld glassene, og lad os drikke en skål for vor fortræffelige præst – tre gange tre!"

Denne skål blev drukket med al den begejstring, som manglede ved den foregående, og det var upåtvivleligt det mest maleriske øjeblik i det hele optrin, da mr. Irwine stod frem for at tale, og alles øjne var henvendt på ham. Hans ædle ansigtstræk var, i sammenligning med hans omgivelser, langt mere slående end Arthurs. Arthur havde et langt mere almindeligt britisk ansigt, og hans moderne klæders pragt stemte mere overens med den unge herremands smag, end mr. Irwines pudder og den godt børstede, men også godt slidte, sorte klædning, som han iførte sig ved højtidelige lejligheder;

for han forstod den hemmelige kunst, at man aldrig kunne se, at han havde en ny kjole på.

"Det er ikke første gang," sagde han, "at jeg har haft grund til at takke mine sognebørn for de beviser, de giver mig på deres hengivenhed; men næstens velvilje hører til de ting, som blive kostbarere, jo ældre de bliver. Vor glædelige sammenkomst i dag er et bevis på, at når det gode når den modne og myndige alder, og der er rimelighed for, at det ikke skal forgå, da er der grund til at glæde sig; og forholdet imellem mig og mine sognebørn har allerede for to år siden nået denne alder; for tre og tyve år er forløbet, siden jeg først kom hertil, og jeg ser omkring mig kraftfulde ynglinge og blomstrende, unge piger, som langt fra smilede så venligt til mig, dengang jeg døbte dem, som nu. Men jeg er vis på, det vil ikke undre jer, når jeg siger, at den, som jeg blandt alle disse ynglinge har mest tilovers for, er min ven Arthur Donnithorne, som I netop har givet jeres agtelse til kende for. Jeg har haft den fornøjelse at være hans lærer i flere år, og har, som en følge deraf, haft lejlighed til at lære ham nøje at kende, hvilket ikke kan være tilfældet med nogen anden iblandt de tilstedeværende; og jeg sætter en stolthed såvel som en glæde i at forsikre jer, at jeg deler jeres store forventninger og den tro, at han er i besiddelse af sådanne egenskaber, der ville gøre ham til en fortræffelig herremand, når den tid kommer, at han skal indtage denne vigtige stilling iblandt jer. Vi stemmer overens i vore anskuelser i de fleste ting, hvori en mand på henimod halvtreds kan stemme overens med en ung mand på en og tyve år, og han har nyligt lagt en følelse for dagen, som jeg deler af mit ganske hjerte, og som jeg ved denne lejlighed ikke vil undlade at

omtale. Det er den velvilje og agtelse, han nærer for Adam Bede. Om folk i en højere stilling bliver der naturligvis både tænkt og talt mere end om dem, hvis liv henrinder ved det beskedne hverdagsarbejde; men ethvert fornuftigt menneske ved, hvor nødvendigt dette beskedne hverdagsarbejde er, og hvor vigtigt det er for os, at det bliver godt gjort. Jeg er af samme mening som min ven mr. Arthur Donnithorne, at når en mand, i hvis lod dette arbejde er faldet, viser en karakter, som ville gøre ham til et mønster for andre i hvilken som helst stilling i livet, da bør hans fortjeneste anerkendes. Han er en af dem, som der tilkommer ære, og hans venner bør gøre sig en fornøjelse af at vise ham den. Jeg kender Adam Bede – jeg ved både hvad han er som håndværksmand, og hvad han har været som søn og broder – og det er den rene sandhed, når jeg siger, at jeg agter ham så højt som nogen som helst anden. Men den, jeg taler om, er ingen fremmed for jer; nogle af jer er hans fortrolige venner, og her er næppe nogen til stede, som ikke ret af hjertet vil tage del i denne skål."

Da mr. Irwine tav, sprang Arthur op og sagde, idet han fyldte sit glas: "Et glas for Adam Bede, og måtte han leve og få sønner så ærlige og duelige som han selv!"

Ingen tilhører, ikke engang Bartle Massey, var så henrykt over denne skål som mr. Poyser; så drøjt et stykke arbejde som hans første tale havde været, så ville han dog være stået frem for at holde en anden, hvis han ikke havde vidst, at det ikke var i sin orden. Som det nu var, gav han sine følelser luft ved at tømme sit glas ualmindelig hurtigt og svinge det rundt, inden han med eftertryk satte det fra sig på bordet. Hvis Jonathan Burge og nogle få andre var mindre vel til mode ved denne lejlighed,

gjorde de i det mindste deres bedste for at se fornøjede ud, og således blev skålen drukket med en tilsyneladende almindelig tilfredshed.

Adam var noget blegere end ellers, da han stod frem for at takke sine venner. Han var meget rørt over denne offentlige hyldest – meget naturligt, for hele hans lille verden var til stede og var enig om at vise ham ære. Men han følte ingen frygtsomhed, for han var ikke falsk undselig og manglede ikke ord; han så hverken kejtet eller forlegen ud, men stod i sin sædvanlige, ranke stilling, med hovedet lidt tilbage og hænderne aldeles rolige, med denne ukunstlede værdighed, som er en forstandig, retskaffen håndværksmand egen.

"Jeg er aldeles overrasket," sagde han. "Jeg ventede ikke noget sådant, for det er en hel del mere end min løn. Men desto større grund har jeg til at være taknemmelig imod jer, kaptajn, og jer, mr. Irwine, og alle mine gode venner her, som har drukket på mit velgående. Det ville være tåbeligt af mig at sige, at jeg slet ikke fortjener de gode tanker, I har om mig; det ville være en dårlig tak til jer at sige, at I har kendt mig i alle disse år og dog tog fejl af mig. I mener, at når jeg påtager mig noget, da vil jeg gøre det godt, hvad enten jeg bliver godt eller dårligt betalt for det – og det er sandt. Jeg ville skamme mig ved at træde frem for jer, hvis det ikke var sandt. Men det forekommer mig at være et menneskes simple pligt, og ikke noget at være indbildsk af, og det ser jeg klart, at jeg aldrig har gjort mere end min pligt; for hvad vi end foretager os, så gør vi dog kun brug af de evner, der er blevet os tildelt. Og således er denne jeres godhed for mig ikke noget, I skylder mig, men en fri gave, og som sådan modtager jeg den og er taknemmelig for den. Og hvad

den nye bestilling angår, som jeg har overtaget, da vil jeg kun sige, at jeg har gjort det efter kaptajn Donnithornes opfordring, og at jeg vil stræbe efter at opfylde hans forventninger. Jeg kan ikke ønske mig nogen bedre lod end at arbejde for ham og vide, at jeg varetager hans interesse, mens jeg tjener mit eget brød. For jeg tror, han hører til dem, som ønske at gøre hvad ret er og at forbedre verden en smule, hvilket, efter min mening, enhver kan gøre, hvad enten han er fornem eller simpel, hvad enten han lader noget godt gøre og betaler for det, eller han udfører det med sine egne hænder. Der er ingen anledning til at udbrede mig videre om mine følelser for ham. Jeg håber i fremtiden at vise ham dem i gerningen."

Der var forskellige meninger om Adams tale: nogle af kvinderne hviskede, at han ikke viste sig taknemmelig nok, og talte så stolt som det vel var muligt; men de fleste af mændene var af den mening, at ingen kunne tale mere ligefremt, og at Adam var så net en fyr, som man kunne ønske. Mens disse bemærkninger blev tilbørligt drøftet, og man brød sig med hvad den gamle squire vel kunne have i sinde med hensyn til forvalter og underforvalter, havde de to herrer rejst sig og var gået hen til det bord, hvor konerne og børnene sad. Her var naturligvis ikke noget af den stærke ale, men vin og dessert – perlende stikkelsbærvin til de unge, og god sherry til de ældre. Mrs. Poyser sad øverst ved dette bord, og Totty sad på hendes skød, med den lille næse helt nede i et vinglas.

"Hvorledes går det, mrs. Poyser?" sagde Arthur. "Det glædede Dem vel at høre manden holde så god en tale?"

"Å, mændene har for det meste tungebånd – man er nødt til, for en del, at gætte sig til hvad de mener, ligesom med de

umælende."

"Hvad!" sagde mr. Irwine leende, "tror De, De kunne have gjort det bedre for ham?"

"Ja, Gud ske lov, når jeg vil sige noget, så kan jeg for det meste finde ord til det. Ikke fordi jeg vil dadle min husbond, for gør han end kun få ord, hvad han siger, det står han ved."

"Aldrig så jeg et smukkere selskab," sagde Arthur, idet han betragtede alle de rødmossede børn. "Min tante og miss Irwines vil ret straks komme op og se til dem. De var bange for de støjende skåler, men det var en skam, om de ikke skulle se dem her ved bordet."

Han gik videre, mens han talte med mødrene og klappende børnene, mens mr. Irwine lod sig nøje med at blive stående og nikke på afstand, for ikke at afvende nogens opmærksomhed fra dagens helt, den unge squire. Arthur vovede ikke at nærme sig Hetty, men bukkede kun for hende, da han gik forbi på den modsatte side. Det tåbelige barn følte sit hjerte svulme af utilfredshed; for hvilken kvinde følte sig vel tilfreds ved tilsyneladende ligegyldighed, selv når hun vidste, at den var kærlighedens maske? Hetty tænkte, denne dag måtte blive den elendigste dag, hun havde haft i lang tid: virkelighedens klare lys trængte et øjeblik igennem hendes drøm – Arthur, som for et par timer siden havde syntes at være hende så nær, var adskilt fra hende, som helten i en stor procession er adskilt fra den enkelte tilskuer blandt mængden.

25. Legene

Den almindelige dans skulle først begynde klokken otte; men hvis de yngre forinden havde lyst til at danse på græsplænen, da var der altid musik ved hånden; for var ikke velgørenhedsselskabets musikkorps i stand til at spille både hornpipe og reels? Og desuden havde man lejet et stort musikkorps fra Rosseter, som med deres blæseinstrumenter og udspilede kinder i og for sig afgav et muntert skue for de små drenge og piger. Ikke at tale om Joshua Ranns violin, som han af ædelmodig betænksomhed havde taget med sig, for det tilfælde, at en eller anden skulle have så ufordærvet en smag, at han foretrak at danse efter dette instrument alene.

Imidlertid, da solen var borte fra den store, åbne plads foran huset, begyndte legene. Der var naturligvis velindsæbede stænger, som drengene og de unge karle skulle klatre op ad, væddeløb for de gamle koner, væddeløb i sække, kraftprøver for de stærke, og en mængde opfordringer til sådanne ærgerrige forsøg som at gå så længe som muligt på ét ben – færdigheder, ved hvilke det var almindeligt bekendt, at Wiry Ben, som den raskeste og smidigste karl i hele nabolaget, var vis på at gå af med sejren. For at sætte kronen på værket, skulle der være et væddeløb af æsler – dette prægtigste af alle væddeløb, udført således, at alle opmuntrer de andres æsler, og at det dårligste æsel vinder.

Og da klokken var lidt over fire, blev den stadselige gamle mrs. Irwine, i silkedamask og juveler og sorte kniplinger, og ledsaget af det hele familieselskab, af Arthur fulgt ud til det ophøjede sæde under det stribede telt, hvor hun skulle uddele

belønningerne til de vindende. Den adstadige, formelle miss Lydia havde ønsket at overdrage denne ophøjede bestilling til den værdige, gamle dame, og Arthur var glad ved at have en lejlighed til at tilfredsstille sin gudmoders lyst til at lade sig se. Gamle mr. Donnithorne, den sirligt-pæne, med vellugt forsynede, udtærede, gamle mand, ledsagede miss Irwine, med den nøjagtigste iagttagelse af etiketten; mr. Gawaine førte miss Lydia, som så ligegyldig og stiv ud i sin elegante, blegrøde silkekjole; og til sidst kom mr. Irwine med sin blege søster Anna. Mr. Gawaine var den eneste af familiens venner, der var indbudt i dag; i morgen skulle der gives et stort middagsselskab for omegnens fornemme folk, men i dag havde man opbudt alle kræfter til den simplere klasses underholdning.

Lige foran det midterste telt, for enden af græsplænen, var der en grøft, som adskilte denne fra dyrehaven, og over hvilken der i dag var lagt en bro til de vindendes afbenyttelse; og på begge sider af den åbne plads, lige fra de hvide telte og ned til grøften, så man grupper af tilskuere, som stod eller sad omkring på bænkene.

"Det er på min ære et smukt syn," sagde den gamle dame med sin dybe stemme, da hun havde taget plads og betragtede den smukke skueplads med det mørkegrønne bagtæppe; "og det er rimeligvis den sidste højtidsdag, jeg oplever, med mindre du skynder dig at blive gift, Arthur. Men pas på, at du får en indtagende brud, ellers vil jeg hellere dø uden at se hende."

"Kære gudmoder," sagde Arthur, "du er så forfærdelig kræsen; jeg er bange for, at mit valg aldrig ville være dig tilpas."

"Ja, jeg tilgiver dig det aldrig, hvis hun ikke er smuk. Jeg kan ikke lade mig nøje med elskværdighed, denne undskyldning,

som man altid fremfører for hæslige menneskers tilværelse. Og hun må ikke være dum; det kan ikke gå an, for du vil trænge til en rådgiver, og en dum kone kan ikke råde dig. Hvem er det høje, unge menneske med det venlige ansigt? Han står der henne – og er så omhyggelig for den høje, gamle kone, som står ved siden af ham – hans moder, naturligvis. Det kan jeg godt lide at se."

"Ih, kender du ikke ham, moder?" sagde mr. Irwine. "Det er Seth Bede, Adams broder – en metodist, men en meget skikkelig fyr. Stakkels Seth har set temmelig forknyt ud i den sidste tid; jeg troede, det var fordi faderen døde på denne bedrøvelige måde, men Joshua Rann siger, han friede til den yndige, lille læserske, som var her for en måned siden, og jeg formoder, han har fået en kurv."

"Ja, jeg erindrer at have hørt tale om hende; men her er en mængde mennesker, som jeg slet ikke kender, sådan har de forandret sig, siden jeg har set dem sidst."

"Hvad De har for et udmærket syn!" sagde den gamle mr. Donnithorne, som holdt en dobbelt lorgnet for øjnene, "at De kan se udtrykket i dette unge menneskes ansigt så langt borte. For mine øjne er hans ansigt ikke andet end en bleg skive. Men jeg smigrer mig med at se bedre end De, når jeg ser nærved. Jeg kan læse fint tryk uden briller."

"Ja, min gode, De begyndte med at være meget nærsynet, og de nærsynede øjne holder altid længst ud. Jeg må have meget stærke briller til at læse med, men på afstand tror jeg, mine øjne bliver bedre og bedre. Jeg formoder, at hvis jeg kunne leve halvtreds år endnu, da ville jeg ikke kunne se andet, end hvad

der var så langt borte, at ingen anden kunne se det, ligesom en mand, der står i en brønd og ikke ser andet end stjernerne."

"Se," sagde Arthur, "nu skal de gamle koner til at løbe væddeløb. Hvem holder du på, Gawaine?"

"På den langbenede, med mindre de skal have flere løb, da kan måske den tynde vinde."

"Der er Poysers, moder, ikke langt herfra, til højre," sagde miss Irwine. "Mrs. Poyser ser på dig, du må endeligt hilse på hende."

"Ja, naturligvis," sagde den gamle dame, idet hun venligt hilste ad mrs. Poyser. "En kone, der sender os sådan udmærket flødeost, må man ikke være uopmærksom imod. Nej, hvilken tyk, lille unge hun har på skødet! Men hvem er den smukke pige med de mørke øjne?"

"Det er Hetty Sorrel," sagde miss Lydia Donnithorne, "Martin Poysers søsterdatter – en meget god ung pige, og køn oven i købet. Min kammerjomfru har lært hende håndarbejde, og hun har stoppet nogle kniplinger for mig meget ordentligt – ja, virkelig meget ordentligt."

"Du må have set hende før, moder," sagde miss Irwine; "hun har været seks eller syv år hos Poysers."

"Nej, mit barn, jeg har aldrig set hende, i det mindste ikke som hun er nu," sagde mrs. Irwine, idet hun stadig betragtede Hetty. "Hun ser i sandhed godt ud! Hun er en fuldkommen skønhed! Ikke siden mine unge dage har jeg set så smuk en pige. Hvor det er skade, at sådan en skønhed skal kastes bort til bønder, når de bedre familier uden formue så højligt kunne trænge til dem! Jeg er vis på, hun får en mand, der ville synes

lige så godt om hende, hvis hun havde grimme øjne og rødt hår."

Arthur vovede ikke at se på Hetty, mens mrs. Irwine talte om hende. Han lod som om han ikke hørte det, og som om han var beskæftiget med noget på den anden side; men han så hende tydeligt nok uden at se derhen, så hende i forhøjet skønhed, fordi han hørte hendes skønhed roses – for andres mening, ved I, var for Arthurs følelser det klima, de trivedes bedst og blev stærke i. Ja! hun *var* i stand til at fordreje hovedet på en mand: enhver ville i hans sted have gjort og følt det samme. Og at opgive hende, som han var bestemt på at gøre, var en dåd, han altid ville se tilbage på med stolthed.

"Nej, moder," sagde mr. Irwine som svar på hendes sidste ord; "jeg kan ikke være enig med dig. Simple folk er ikke slet så tossede som du tror. Den simpleste mand, når han blot har en lille smule sund sans og følelse, kan gøre forskel på et kønt, elskværdigt kvindfolk og et hæsligt. Selv på en hund gør de et forskelligt indtryk. Manden er måske lige så lidt som hunden i stand til at forklare sig denne skønhedens magt, men han føler den."

"Men, min Gud, hvad kan en gammel pebersvend som du vide om det?"

"Å, i denne retning er gamle pebersvende klogere end gifte folk, for de har tid til at anstille mere almindelige betragtninger. Den kritiker, der vil kunne fælde en rigtig dom over kvinderne, må ikke være lænkebundet ved at kalde en enkelt kvinde sin. Men for at anføre et eksempel på, hvad jeg her sagde, den smukke læserske, jeg netop omtalte, fortalte mig, at hun havde prædiket for de mest rå og udannede

mennesker, men at de altid havde vist hende den højeste grad af agtelse og velvilje. Grunden dertil er – skønt hun ikke ved det selv – at hun ånder lutter kærlighed, renhed og uskyldighed. En sådan kvinde har noget himmelsk ved sig, for hvilket selv det mest rå menneske ikke er ufølsomt."

"Se, der kommer et smukt stykke kone eller pige, formodentlig for at få sin gevinst," sagde mr. Gawaine. "Det må være én af de sækkeløbere, der var begyndt, førend vi kom."

Dette "stykke pige" var vor gamle bekendt Bessy Cranage, eller Chads Bess, hvis tykke, røde kinder blussede i en utrolig grad. Jeg må tilstå, at Bessy, efter at Dinah var rejst, atter havde taget sin tilflugt til ørenringene, og for øvrigt var pyntet med al den stads, hun havde kunnet opdrive. Enhver, der kunne have kastet et blik i stakkels Bessys hjerte, ville have fundet en påfaldende lighed imellem hendes og Hettys ængstelser og forhåbninger. Med hensyn til følelse ville Bessy måske være gået af med sejren, men ak, deres indre var så forskelligt! Man kunne have haft lyst til at slå Bessy på ørene, mens man kunne have haft den inderligste tilbøjelighed til at kysse Hetty.

Bessy havde deltaget i det besværlige løb, dels af overgiven munterhed, dels for gevinstens skyld. Hun havde hørt, at der var kåber og andre smukke klædningsstykker til gevinster, og hun nærmede sig teltet med glædestrålende mine, mens hun viftede sig med sit lommetørklæde.

"Her er gevinsten for det første sækkeløb," sagde miss Lydia, idet hun tog en stor pakke på bordet, hvor gevinsterne lå, og gav den til mrs. Irwine, førend Bessy var kommet; "en prægtig hvergarns kjole og et stykke flonel."

"Du har formodentlig ikke tænkt dig, kære tante, at den vindende skulle være så ung?" sagde Arthur. "Kunne du ikke finde noget andet til dette pigebarn, og gemme denne grimme kjole til én af de ældre koner?"

"Jeg har ikke købt andet end hvad der er nyttigt og stærkt," sagde miss Lydia, idet hun rettede på sine kniplinger; "det kunne aldrig falde mig ind at opmuntre lyst til pragt hos de unge piger af denne klasse. Jeg har en højrød kåbe, men den er til en gammel kone, som vinder."

Denne miss Lydias tale fremkaldte et spottende smil på mrs. Irwines ansigt, da hun så på Arthur, mens Bessy nærmede sig og nejede gentagne gange for dem.

"Det er Bessy Cranage, moder," sagde mr. Irwine venligt, "Chad Cranages datter. Du husker jo nok Chad Cranage, grovsmeden?"

"Ja, vist gør jeg det," sagde mrs. Irwine. "Nå, Bessy, her er din gevinst – prægtige, varme sager til vinteren. Jeg er vis på, det har været strengt at vinde dem i denne varme."

Bessy blev lang i ansigtet, da hun så den grimme, tunge kjole – som oven i købet var så varm og ubehagelig at føle på en varm sommerdag, og var så svær at bære. Hun nejede atter, men uden at se op, og vendte sig om med en skælvende bevægelse omkring læberne.

"Stakkels pige!" sagde Arthur; "jeg tror sikkert, hun blev skuffet. Jeg ville ønske, det havde været mere efter hendes smag."

"Denne unge person ser mig temmelig kæk ud," indvendte miss Lydia; "der er slet ingen grund til at opmuntre hende."

Arthur besluttede i al stilhed, at han i løbet af dagen ville give Bessy nogle penge, så hun kunne købe sig noget, hun havde lyst til; men hun, uvidende om denne trøst, der ventede hende, forlod den åbne plads, hvor man kunne se hende fra teltet, kastede den forhadte bylt under et træ og begyndte at græde – alt imens smådrengene morede sig over hende. I denne tilstand blev hun opdaget af sit ærbare søskendebarn, som skyndte sig hen til hende, da hun netop havde overladt barnet til sin husbonds omsorg.

"Hvad er der i vejen med dig?" spurgte den gifte Bess, idet hun løftede bylten op og betragtede dens indhold. "Du er vel nær ved at være smeltet af det gale løb. Og så har de givet dig en masse godt hvergarn og flonel, som det var meget rimeligere, at de havde givet til dem, der var så fornuftige ikke at befatte sig med slige dårskaber. Du kunne gerne levne lidt af det hvergarn til klæder til min dreng – der har aldrig været noget ondt i dig, Bess; det har jeg aldrig sagt om dig."

"For mig kan du gerne tage det alt sammen," svarede den ugifte Bess fortrædeligt og begyndte at tørre sine tårer.

"Ja, jeg kan godt være tjent med det, hvis du ikke bryder dig om det," sagde den uegennyttige kusine og fjernede sig skyndsomst med bylten, af frygt for at Chads Bess skulle betænke sig igen.

Men Chads Bess var udrustet med et så elastisk sind, at det sikrede hende mod enhver nagende kummer, og da æslerne skulle begynde deres væddeløb, havde hun aldeles glemt sin skuffelse og frydede sig ved at hysse efter det æsel, der kom sidst, mens drengene anvendte stokke for at anspore det. Men æslet viser sin sjælsstyrke ved at gøre ganske det modsatte af

alt, det bliver drevet til, noget, hvortil der, når man vel overvejer det, kræves en lige så stor åndskraft som til ubetinget lydighed; og det omtalte æsel gav et bevis på sin høje ånd ved at stå så stille som en mur, da slagene faldt aller tættest. Lydelig var mængdens jubel og strålende det ansigt, man så på stenskæreren Bill Downes, for han var den lykkelige, der red dette fortræffelige dyr, som stod rolig og stivbenet og nød sin triumf.

Gevinsterne til mandfolkene havde Arthur selv anskaffet, og Bill blev lyksaliggjort med en pragtfuld lommekniv, forsynet med så mange blade og vridbor, at selv den mest øde ø ved dens hjælp kunne blive et hyggeligt opholdssted. Næppe var han vendt tilbage fra teltet med gevinsten i hånden, før det rygtedes, at Wiry Ben ville more selskabet, førend herskabet gik til bords, med en frivillig forestilling – nemlig en hornpipe, hvortil hovedideen vistnok var lånt, men som af danseren skulle udføres på en så ejendommelig måde, at ingen kunne frakende ham en høj grad af originalitet. Wiry Ben, som til enhver tid var stolt af sin dans – en færdighed, der gjorde megen opsigt ved den årlige kirkefest – behøvede kun et ekstra-kvantum ale for at føle sig overbevist om, at herskabet ville forbavses over at se ham udføre denne hornpipe; og Joshua Rann havde end yderligere bestyrket ham i denne mening, idet han bemærkede, at det ikke var mere end rimeligt at gøre noget for at fornøje den unge squire, til gengæld for, hvad han havde gjort for dem. I vil blive mindre forundrede over denne ytring af en så alvorlig person, når I hører, at Ben havde anmodet mr. Rann om at akkompagnere ham på violinen, og Joshua følte sig overbevist om, at selv om der ikke var meget ved dansen, ville musikken

nok bøde på det. Adam Bede, som var til stede i ét af de store telte, hvor sagen blev afhandlet, mente, det var bedre, at Ben ikke gjorde sig til nar – en bemærkning, som straks bragte Ben til at tage en beslutning: han havde ikke i sinde at lade være med noget, fordi Adam Bede ikke syntes om det.

"Nej, hvad er det, hvad er det?" sagde gamle mr. Donnithorne. "Er det noget, du har foranstaltet, Arthur? Der kommer degnen med sin violin, og en pyntet fyr med en blomsterkost i knaphullet."

"Nej," sagde Arthur; "jeg ved ikke noget om det. Han vil minsandten til at danse! Det er én af tømrerne – jeg husker ikke hans navn i dette øjeblik."

"Det er Ben Cranage – Wiry Ben, som de kalder ham," sagde mr. Irwine; "en lystig fugl, så vidt jeg ved. Min kære Anna, jeg ser, at dette violingnideri er for meget for dig – du er træt. Lad mig følge dig ind, at du kan hvile dig ind til middag."

Miss Anna nikkede bifaldende og rejste sig, og den kærlige broder fulgte hende ind, mens Joshuas indledende toner samlede sig i en folkedans, fra hvilken han atter havde til hensigt, ved mange overgange, som hans musikalske sans virkelig havde lært ham at udføre meget nøjagtigt, at glide over i en række af de forskelligste melodier. Han ville være gået ud af sit gode skind, hvis han havde vidst, at Bens dans alt for meget tildrog sig den almindelige opmærksomhed, til at nogen kunne give synderlig agt på musikken.

Har I nogensinde set en rigtig engelsk bonde udføre en solodans? Måske har I kun set bonden i balletten, der smiler som en porcelænsdukke og gør de yndigste bevægelser med hoved og ben. Han ligner lige så lidt den virkelige bonde som

"Fuglesangs-valsen" ligner fuglenes sang. Wiry Ben smilede ikke: han var lige så alvorlig som en dansende abe – lige så alvorlig som om han havde været en filosof, der ville anstille forsøg med sin egen person, for at forvisse sig om hvor megen rysten de menneskelige lemmer kunne tåle, og i hvor mange forskellige stillinger de kunne opstilles.

For at svare til den muntre latter i det stribede telt, klappede Arthur uophørligt i hænderne og råbte "Bravo!" Men Ben havde én beundrer, hvis øjne fulgte hans bevægelser med en alvor, der lignede hans egen. Det var Martin Poyser, der sad på en bænk, med Tommy hos sig.

"Hvordan synes du om det?" sagde han til sin kone. "Han danser så akkurat efter musikken, som om han var et urværk. Jeg har selv været en ret god danser, dengang jeg var lettere til bens, men så akkurat i takten har jeg dog aldrig kunnet danse."

"Jeg mener," svarede mrs. Poyser, "det gør ikke stort til sagen, hvordan benene er; i hans øverste etage er der tomt nok, ellers ville han ikke således have stampet omkring og gebærdet sig som en gal græshoppe, og ladet herskabet se på sig. Jeg kan se, de er nær ved at dø af latter."

"Nå, så meget desto bedre, det morer dem," sagde mr. Poyser, som ikke så let ærgrede sig over noget. "Men nu går de deres vej, formodentlig for at spise til middag. Lad os gå lidt omkring og se, hvad Adam Bede bestiller. Han skal se efter drikkevarerne og sådan noget: han har vist ikke haft megen fornøjelse."

26. Dansen

Arthur havde valgt forsalen til balværelse, og det var meget klogt, for intet andet værelse kunne have været så luftigt, eller ville have frembudt den fordel at have åbne døre ud til haven, tillige med indgang til de andre værelser. Vel var et stengulv ikke det bedste at danse på, men de fleste af de dansende var vel bekendte med den glæde at danse en juledans på køkkenfliser. Det var én af disse forsale, ved siden af hvilken de tilstedende værelser ser ud som små kabinetter, med engle, trompeter og blomsterkranse i det høje loft, og store medaljoner på væggene, afvekslende med statuer i nicher. Netop et sted, der egnede sig til at pyntes med grønne grene, og mr. Craig havde sat en ære i at vise sin smag og sine drivhusplanter ved denne lejlighed. På stentrappens brede trin lå hynder, der skulle tjene til sæde for børnene, som sammen med tjenestepigerne skulle se på dansen til klokken halv ti; og da denne dans indskrænkede sig til de fornemste forpagterfamilier, var der rigelig plads for enhver. Lysene var smukt anbragt i lamper af kulørt papir, højt oppe imellem grønne grene, og bønderkonerne med deres døtre syntes, dengang de kiggede derind, at intet kunne være mere pragtfuldt – de kunne ikke godt tænke sig, hvorledes kongens og dronningens værelser kunne være; og ikke uden medlidenhed tænkte de på slægt og venner, som gik glip af denne herlige lejlighed til at se, hvorledes det gik til i den store verden. Lamperne var allerede tændt, skønt solen kun lige var gået ned, og udenfor var der denne milde belysning, hvor vi synes at se alting tydeligere end ved højlys dag.

Det var et smukt optrin udenfor huset. Forpagterne med deres familier spadserede omkring på græsplænen imellem blomsterbede og buskadser, eller fulgte den brede, lige vej, som gik fra den østre fløj, og som på begge sider var omgivet af et mosbegroet dække, på hvilket hist og her de mørke, stolte cedre eller de slanke graner med deres hængende grene, hvis spidser alle fremviste friske skud, dannede små grupper. Af husmændene og deres familier så man stadig færre og færre i dyrehaven, for de yngre følte sig tiltrukket af lysene, der begyndte at skinne fra vinduerne i klostergalleriet, som skulle være deres dansesal, og nogle af de satte ældre fandt det en passende tid at begive sig roligt på hjemvejen. Én af disse var Lisbeth Bede, og med hende gik Seth – ikke alene af opmærksomhed mod moderen, men også fordi hans samvittighed ikke tillod ham at danse. Det havde været en temmelig bedrøvelig dag for Seth: Dinah havde aldrig så uafbrudt stået for ham som ved dette optrin, hvor alting var hende så uligt. Han så hende kun så meget mere levende, efter at han havde set på de unge fruentimmers tankeløse ansigter og brogede dragter. Men at Dinah således i tankerne stod for ham, hjalp ham til at være så meget mere overbærende mod sin moder, som i den sidste time var blevet mere og mere gnaven. Stakkels Lisbeth pintes af besynderligt modstridende følelser. Hendes glæde og stolthed over den ære, der vistes hendes yndlingssøn Adam, var nærved at bukke under for den skinsyge og fortrædelighed, der vågnede hos hende, da Adam kom for at sige, at kaptajn Donnithorne ønskede, han skulle gå ind til de dansende i forsalen. Adam blev mere og mere fjernet fra hende;

hun ønskede al den gamle nød tilbage igen, for dengang brød Adam sig mere om, hvad hans moder sagde og gjorde.

"Jo, det er net at tale om at danse," sagde hun, "og din fader har ikke ligget fem uger i sin grav. Og jeg ville ønske, jeg lå der med, i stedet for at gå her og tage plads op for dem, der er mere fornøjede."

"Nej, moder, du må ikke se sagen fra den side," sagde Adam, som var bestemt på at være venlig imod hende i dag. "Jeg har ikke i sinde at danse – jeg vil kun se til. Men da kaptajnen ønsker, at jeg skal være der, ville det se underligt ud, om jeg sagde, at jeg hellere ville blive væk. Og du ved, hvordan han har været imod mig i dag."

"Ja, du kan jo gøre som du selv synes, din gamle moder har ingen ret til at afholde dig fra det. Hun er kun hasen, og du er sluppet bort fra hende som den modne nød."

"Nu vel, moder," sagde Adam, "jeg vil gå og sige til kaptajnen, at det sårer dine følelser, hvis jeg bliver, og at jeg derfor hellere vil gå hjem; jeg er vis på, han vil ikke tage det ilde op, og jeg gør det gerne." Det var ikke uden overvindelse, at han sagde dette, for han længtes inderligt efter at tilbringe denne aften i Hettys nærhed.

"Nej, vist ikke, det vil jeg ikke have – den unge squire vil blive vred. Gå og gør som dig er sagt, så går Seth og jeg hjem. Jeg ved, det er en stor ære, der vises dig – og hvem skulle være stoltere af det end din moder? Har hun ikke opdraget dig og sørget for dig i så mange år?"

"Nå, så farvel da, moder – farvel, min dreng, – husk på Gyp, når du kommer hjem," sagde Adam, idet han vendte om og nærmede sig lysthaven, hvor han håbede at træffe Poysers, for

han havde været så beskæftiget hele eftermiddagen, at han ikke havde haft tid at tale med Hetty. Det varede ikke længe, for hans øje opdagede dem langt borte på vejen op til huset, og han ilede efter dem.

"Nå, Adam, det fornøjer mig at se dig igen," sagde mr. Poyser, som bar Totty på sine arme. "Jeg håber, du skal more dig lidt, nu da du er færdig med dit arbejde. Og her er Hetty, som har lovet sig bort til en mængde danse, og jeg har lige spurgt hende, om hun ikke skulle danse med dig, men hun siger nej."

"Jeg havde ikke i sinde at danse i aften," sagde Adam, allerede fristet til at betænke sig, da han så på Hetty.

"Sniksnak!" sagde mr. Poyser. "I aften skal alle danse, undtagen den gamle squire og mrs. Irwine. Mrs. Best har sagt, at både miss Lydia og miss Irwine vil danse, og den unge squire vil åbne ballet med min kone, så at hun vil blive nødt til at danse, skønt hun ikke har prøvet det siden den jul, før den lille blev født. Du, som en smuk, ung karl, der kan danse så godt som nogen, du kan ikke være bekendt at stå og se til."

"Nej," sagde mrs. Poyser, "det ville være upassende. Jeg ved, det er tåbeligt at danse; men hvis man ville gøre sig skrupler over alt, hvad der er tåbeligt, så kom man ikke ret langt her i livet. Når ens suppe er lavet færdig, må man spise den som den er, eller også lade den stå."

"Ja, hvis Hetty da vil danse med mig," sagde Adam, som gav efter for mrs. Poysers argument eller for noget andet, "så vil jeg danse hvilken som helst dans hun har til overs."

"Fjerde dans har jeg til overs," sagde Hetty, "den vil jeg danse med dig, hvis du vil."

"Ja, men du må danse første dans, Adam," sagde mr. Poyser, "ellers ser det så besynderligt ud. Der er fuldt op af kønne piger at vælge iblandt, og det er hårdt for dem at se mandfolkene stå ledige uden at byde dem op til dans."

Adam følte det rigtige i mr. Poysers bemærkning: det kunne ikke gå an, at han ikke dansede med andre end Hetty; og da han kom i tanker om, at Jonathan Burge havde nogen grund til at være stødt i dag, besluttede han at byde miss Mary op til den første dans, hvis hun ikke allerede havde lovet den til en anden.

"Nu slår klokken otte på det store ur," sagde mr. Poyser, "nu må vi skynde os ind, ellers kommer squiren og damerne ind før vi, og det ville ikke se godt ud."

Da de var kommet ind i forsalen, og de tre børn, under Mollys opsyn, havde fået plads på trappen, blev fløjdørene til dagligstuen åbnet, og Arthur trådte ind i uniform, førende mrs. Irwine hen under en med drivhusplanter prydet baldakin, hvor hun og miss Anna sammen med gamle mr. Donnithorne skulle sidde og se på dansen, ligesom konger og dronninger på teatret. Arthur havde, efter hvad han sagde, taget sin uniform på for at fornøje fæsterne, som havde lige så store tanker om hans militære værdighed, som de ville have haft om en ophøjelse til premierminister. Han havde ikke det mindste imod at gøre dem denne fornøjelse: hans uniform var meget fordelagtig for hans figur.

Førend den gamle squire satte sig, gik han rundt omkring salen for at hilse på fæsterne og sige nogle pæne ord til deres koner: han var altid høflig; men bønderne havde fundet ud af, at denne høflighed kun var et tegn på hans hårdhed. Han var i aften påfaldende høflig imod mrs. Poyser, erkyndigede sig nøje

om hendes helbred, og anbefalede hende at styrke sig med koldt vand, som han gjorde, og undgå at bruge medicin. Mrs. Poyser nejede og takkede ham med megen selvbeherskelse, men da han var gået videre, hviskede hun til sin mand: "Jeg tør give mit hoved på, at han har ondt i sinde. Det er ikke for intet, når Fanden logrer med halen." Mr. Poyser fik ikke tid til at svare, for nu kom Arthur hen til dem og sagde: "Mrs. Poyser, jeg kommer for at bede Dem danse første dans med mig, og De, mr. Poyser, må være så god at følge med mig til min tante, hun ønsker at danse med Dem."

Bevidstheden om denne usædvanlige ære bragte blodet op i mrs. Poysers kinder, da Arthur førte hende op i den øverste ende af salen; men mr. Poyser, som ved et ekstra-glas havde genvundet sin hele, ungdommelige tillid til sit gode udvortes og sin gode dans, gik stolt ved siden af dem, hemmeligt smigrende sig med, at miss Lydia aldrig i sit liv havde danset med nogen, der således kunne løfte hende fra gulvet som han. For også at vise det andet sogn nogen ære, dansede miss Irwine med Luke Britton, den største forpagter i Broxton, og mr. Gawaine bød mrs. Britton op til dans. Da mr. Irwine havde fulgt sin søster Anna ind, begav han sig til klostergalleriet, som han i forvejen havde aftalt med Arthur, for at se hvorledes husmændene morede sig. Imidlertid stillede alle de andre sig op til dans, Hetty med den uundgåelige mr. Craig, og Mary Burge med Adam; og nu spillede musikken op, og den herlige kontradans, den bedste af alle danse, begyndte.

Skade, at det ikke var et bræddegulv! Da havde den taktfaste trampen med de tykke sko været endnu mere velklingende. Denne muntre trampen, denne yndige nikken med hovedet,

denne hændernes bølgeformige bevægelse – hvor finder vi det nu om stunder? Denne simple dans af vel tilhyllede matroner, som for en times tid lægger husets og mælkestuens sorger til side; som mindes, at de har været unge, men ikke giver sig ud for at være det endnu; som med stolthed, men ikke med skinsyge, betragter de unge piger ved deres side – denne festlige munterhed hos de ærbare ægtemænd, der siger deres koner små komplimenter, som om deres frierdage var vendte tilbage – disse ynglinge og unge piger, som er lidt forlegne og kejtede overfor deres meddansere, fordi de ikke har noget at tale om – at se alt dette nu og da, ville afgive en behagelig modsætning til de nedringede kjoler og vide skørter, de spejdende øjekast, der undersøger dragterne, og modeherrerne med lakerede støvler og tvetydige smil.

Der var kun én ting, der forstyrrede Martin Poysers glæde under denne dans, og det var, at han bestandig var i nær berørelse med Luke Britton, denne mådelige landmand. Han tænkte på at tilkaste ham et isnende blik, når de skulle danne kæde; men da det var miss Irwine, der stod lige overfor ham, og ikke den utålelige Luke, kunne dette blik let træffe den urette. Han foretrak derfor at lade ublandet glæde lyse ud af sit ansigt.

Hvor Hettys hjerte bankede, da Arthur nærmede sig hende! Han havde næppe set på hende i dag – nu *måtte* han give hende hånden. Ville han trykke hendes hånd? Ville han se på hende? Hun ville vistnok komme til at græde, hvis han ikke gav hende noget tegn på sin kærlighed. Nu var han der – han havde taget hendes hånd – ja, han trykkede den. Hetty blegnede, da hun så på ham og et øjeblik mødte hans øjne, før dansen atter førte ham bort. Dette blegnende blik traf Arthur som en begyndende

smerte, der forfulgte ham, mens han alligevel måtte danse og spøge og le. Således ville Hetty se ud, når han sagde hende, hvad han måtte sige hende; og han ville aldrig være i stand til at udholde det – han ville atter være svag og give efter. Hetty mente i grunden ikke så meget med dette blik som han troede; det vidnede kun om en kamp imellem ønsket, at han skulle lægge mærke til hende, og frygten for at forråde dette ønske for andre. Men Hetty havde i sit blik et sprog, som overgik hendes følelser. Der gives ansigtstræk, som naturen har udrustet med et udtryk og en betydning, der ikke tilhører den enkelte menneskesjæl, som afspejler sig i den, men udtaler tidligere generationers glæder og sorger – øjne, som taler om en dyb kærlighed, der uden tvivl har været og endnu er, men ikke forenet med disse øjne – måske med matte øjne, som intet udtrykker; ligesom et sprog kan indeholde poetiske skønheder, som ikke føles af de læber, der betjener sig af dem. Ved Hettys blik påkom der Arthur den frygt, som dog var blandet med en usigelig henrykkelse, at hun elskede ham alt for højt. Det var en svær opgave, han havde for sig; for i dette øjeblik følte han, at han gerne havde givet tre år af sin ungdom for den lyksalighed at kunne, uden samvittighedsnag, hengive sig til sin kærlighed for Hetty.

Disse var de modstridende tanker, der beskæftigede hans sjæl, mens han førte mrs. Poyser, der gispede af træthed, og som hemmeligt lovede sig selv, at ingen menneskelig magt skulle få hende til at danse mere, ind i spisesalen, hvor bordet stod dækket for gæsterne, der kunne komme og gå, som de selv behagede.

"Jeg har pålagt Hetty ikke at glemme, at hun skal danse med Dem, sir," sagde den gode kone i al uskyldighed; "for hun er så glemsom, hun kunne såmænd godt lade sig engagere til alle dansene. Derfor har jeg sagt, hun måtte ikke love sig bort til alt for mange."

"Tak skal De have, mrs. Poyser," sagde Arthur, ikke uden en vis pinefuld fornemmelse. "Sæt Dem nu ned i denne magelige stol, så vil Mills straks bringe Dem, hvad De ønsker."

Han skyndte sig bort for at byde en anden af de ældre op til dans, for der måtte vises de gifte koner den tilbørlige ære, førend han henvendte sig til de andre; og kontradansene med deres trampen og nikken og given hånden fortsattes med megen munterhed.

Omsider kom man til den fjerde dans – denne dans, som den djærve, alvorlige Adam havde imødeset med en længsel, som om han havde været en smægtende yngling på atten år; for vi ligner alle hinanden meget, når vi første gang er forelskede; og Adam havde måske aldrig berørt Hettys hånd uden til en flygtig hilsen – havde kun en eneste gang før danset med hende. Ivrigt havde han i aften fulgt hende med øjnene og indåndet kærlighed i lange drag. Han syntes, hun var så net, så rolig; hun så slet ikke koket ud og smilede mindre end hun plejede; man kunne næsten sige, at en yndig alvor hvilede over hende. "Gud velsigne hende!" tænkte han; "jeg skulle gøre hende lykkelig, hvis det kun kom an på en kraftfuld arm, der kunne arbejde for hende, og et hjerte, der kunne elske hende."

Og derpå hensank han i yndige drømmerier om at komme hjem fra arbejde og drage Hetty til sin side, og føle hende trykke sin kind op til hans, indtil han glemte hvor han var, så at

han ikke vidste, om det var musik og dans, han hørte, eller regn og blæst.

Men nu var den tredje dans forbi, og han kunne gå hen til hende og gøre sin ret gældende. Hun stod i den yderste ende af salen, nær ved trappen, og talte sagte med Molly, som lige havde lagt den sovende Totty i hendes arme, for at løbe ud i gangen efter hatte og sjaler. Mrs. Poyser var gået ind i spisesalen med begge drengene for at give dem noget kage, inden de kørte hjem med bedstefader, og Molly skulle følge efter så hurtigt som muligt.

"Lad mig holde hende," sagde Adam, da Molly gik sin vej; "børn er så tunge, når de sover."

Hetty var glad ved at blive befriet for denne byrde, for at stå med Totty på armen var ingenlunde nogen behagelig afveksling for hende. Men denne gentagne omskiften havde den ulykkelige følge at vække Totty, som ikke var mindre gnaven end ethvert andet barn af hendes alder, når det bliver vækket i utide. Imedens Hetty var i begreb med at lægge hende i Adams arme, men endnu ikke havde taget sin egen bort, slog Totty øjnene op og gav sig til at fægte med armene, idet hun med den venstre slog til Adam og med den højre fik fat i det brune perlehalsbånd, som Hetty havde på. Den lille kapsel blev revet op, og i det næste øjeblik var halsbåndet itu, og den hjælpeløse Hetty så perler og kapsel trille langt hen ad gulvet.

"Min kapsel, min kapsel," udbrød hun forfærdet med halvhøj stemme; "det er det samme med perlerne."

Adam havde allerede set hvor kapslen faldt, for den havde tiltrukket sig hans opmærksomhed, da den hoppede ud af kjolen. Den var faldet på den forhøjning, hvor musikanterne

sad, ikke på stengulvet; og da Adam tog den op, så han glasset med den mørke og den lyse hårlok under. Den var faldet med glasset opad, så at dette ikke var gået itu. Han vendte den om og så, at bagsiden var af emaljeret guld.

"Den har ikke taget skade," sagde han, idet han holdt den hen til Hetty, som ikke kunne tage imod den, fordi hun havde begge hænder fulde.

"O, det er lige meget, jeg bryder mig ikke om den," sagde Hetty, som havde været bleg og nu var blevet rød igen.

"Er det lige meget?" sagde Adam alvorligt. "Du lod dog til at bryde dig om den. Jeg vil holde den, til du selv kan tage den," tilføjede han, idet han lukkede hånden i, for at hun ikke skulle tro, at han ville se mere på den.

Imidlertid havde Molly indfundet sig med hat og sjal, og så snart hun havde taget Totty, lagde Adam kapslen i Hettys hånd. Hun tog den med en ligegyldig mine og puttede den i sin lomme, i sit hjerte fortrydelig og vred på Adam, fordi han havde set den, men bestemt på ikke mere at give sin uro til kende.

"Se," sagde hun, "nu stiller de sig op til dansen; lad os gå."

Adam indvilligede tavs. En besynderlig frygt bemægtigede sig ham. Havde Hetty en elsker, som han ikke vidste af? – for ingen af hendes slægtninge, det var han vis på, ville give hende en sådan kapsel; og ingen af hendes tilbedere, som han kendte, var en så erklæret elsker, som giveren af en sådan gave måtte være. Det var ganske umuligt for Adam at komme i tanker om nogen, som han kunne have grund til at frygte; han kunne blot føle med bitter smerte, at der var noget i Hettys liv, som han ikke kendte; at hun, mens han smigrede sig med det søde håb, at hun ville komme til at elske ham, allerede elskede en anden.

Hans glæde over at danse med Hetty var forbi; når hans øjne hvilede på hende, lå der et uroligt, spørgende udtryk i dem; han kunne ikke finde på noget at tale med hende om; også hun var forstemt og havde ikke lyst til at tale. De var begge glade, da dansen var til ende.

Adam ville ikke blive længere; ingen ville savne ham, når han gik bort. Så snart som han kom udenfor, begyndte han at gå med sine sædvanlige, hurtige skridt, ilende afsted, uden at vide hvorfor, beskæftiget med den pinefulde tanke, at erindringen om denne dag, der havde været så ærefuld og så lovende for ham, for bestandig var forbitret ham. Pludseligt, da han var kommet helt igennem dyrehaven, standsede han, oplivet af et glimt af håb. Når alt kom til alt, var han måske en dåre, der gjorde en flue til en elefant. Hetty, som holdt så meget af stads, havde måske selv anskaffet sig den. Dertil så den rigtignok alt for kostbar ud – det så ud som de ting, der lå på hvidt atlask i den store guldsmedebutik i Rosseter. Men Adam havde meget fejlagtige begreber om sådanne tings værdi, og han mente, det kunne sikkert ikke koste mere end en guinea. Måske havde Hetty fået så meget i julegave, og man kunne ikke vide, om hun ikke havde været barnagtig nok til at anvende det på denne måde; hun var jo så ung og holdt så meget af stads! Men hvorfor var hun da blevet så forskrækket og havde skiftet farve, og siden efter ladet som om hun ikke brød sig om den? O, det var fordi hun skammede sig over, at han skulle se, hun havde sådan noget – hun vidste, at Adam ikke holdt af stads – og hun følte, at det var uret af hende at bruge sine penge til det. Det var bevis på, at hun brød sig om, hvad han holdt af, og hvad han ikke holdt af. At dømme efter hans påfølgende tavshed og

alvorlighed, måtte hun tro, at han var meget misfornøjet med hende, at han var tilbøjelig til at være barsk og streng imod hendes svagheder. Og som han nu langsommere fortsatte sin vej, stadigt beskæftiget med dette glimt af håb, var der intet andet, der foruroligede ham, end at hans opførsel måske kunne have kølnet Hettys følelser for ham; for denne hans sidste formodning *måtte* være den rette. Hvorledes kunne Hetty, ham ganske uafvidende, have en erklæret elsker? Hun var aldrig mere end en dag borte fra sin onkels hus; hun kunne ikke have andre bekendte end dem, som kom der i huset, og ingen forbindelser hendes onkel og tante uafvidende. Det ville være tåbeligt at tro, at en elsker havde givet hende denne kapsel. Han var vis på, at den lille, mørke hårlok var hendes egen; den lyse, der lå underneden, kunne han ikke have nogen mening om, for han havde ikke set den så nøje. Det var måske hendes faders eller moders, som var døde, da hun var et barn, og det var så rimeligt, at hun lagde en lok af sit eget hår ved siden af.

Og således gik Adam beroliget til hvile, efter at have trøstet sig med dette sindrige væv af sandsynligheder – den sikreste skillevæg, en klog mand kan opstille mellem sig og sandheden. Hans sidste, vågne tanker gik over til en drøm, hvori han atter var sammen med Hetty i forpagtergården, og bad hende om tilgivelse, fordi han havde været så kold og få ordknap imod hende.

Og mens han drømte dette, dansede Arthur med Hetty og hviskede til hende: "Jeg skal være i lunden i overmorgen klokken syv; kom så tidligt som muligt." Og Hettys glæde og håb, som et rent intet for et øjeblik havde forjaget, vendte nu tilbage med fornyet kraft, uvidende om den virkelige fare. Hun følte sig

lykkelig for første gang i denne dag og ønskede, at denne dans måtte var i mange timer. Arthur ønskede det samme; det var den sidste svaghed, han havde i sinde at give efter for, og en mand befinder sig aldrig mere vel under lidenskabens herredømme, end når han har fået sig selv til at tro, at det i morgen skal lykkes ham at undertrykke den.

Men mrs. Poyser ønskede ingenlunde, at dansen måtte vare så længe, for sørgelige anelser foresvævede hende med hensyn til den næste dags oste, som hun vistnok ville blive forsinket med, som en følge af denne nattevågen. Nu, da Hetty havde opfyldt sin pligt og danset en dans med den unge squire, måtte mr. Poyser gå ud og se, om vognen var kommet tilbage for at hente dem, for klokken var halv elleve, og skønt han gav hende et lille vink om, at det ikke ville være passende for dem at være de første, der tog bort, var mrs. Poysers beslutning urokkelig, "passende eller ikke passende."

"Hvad, vil De allerede bort, mrs. Poyser?" sagde gamle mr. Donnithorne, da hun nejede for ham til afsked; "jeg troede ikke, vi skulle miste nogen af vore gæster før elleve; mrs. Irwine og jeg, som er til års, har tænkt at lade dansen vare så længe."

"Ja, Deres Velbårenhed, det er ganske i sin orden, at standspersoner bliver oppe ved lys – de har ingen oste at sørge for. Det er allerede nu sent nok for os, for man kan ikke lade køerne vide, at de ikke må trænge til at malkes så tidligt i morgen. Hvis De altså tillader det, vil vi sige god nat."

"Nå!" sagde hun til sin husbond, da de kørte hjem, "hellere ville jeg både brygge og vaske på én dag, end at have sådan en fornøjelse igen. Der er ingenting så trættende som sådan at drive omkring og ikke vide, hvad man skal tage sig til; og sætte

et smilende ansigt op som en urtekræmmer på en markedsdag, for at folk ikke skulle synes, at man er uhøflig. Og man har ikke noget for det, når det er forbi, uden måske at man ser dårlig ud, fordi man har ondt af, hvad man har spist."

"Å, snak!" sagde mr. Poyser, der var særdeles oprømt ved tanken om denne herlige dag, "du har godt af lidt morskab engang imellem. Og du danser så godt som nogen af de andre koner i sognet, og er nok så let til bens. Og det var en stor ære, at den unge squire dansede først med dig – jeg tænker, det var fordi jeg sad øverst ved bordet og holdt talen. Og Hetty med – *hun* har aldrig før haft sådan en kavaler – en smuk, ung herre i uniform. Der har du noget at tale om, Hetty, når du bliver en gammel kone – hvorledes du dansede med den unge squire, den dag han blev myndig."

Fjerde bog

27. En krise

Det var omtrent midt i august – næsten tre uger efter fødselsdagen. I grevskabet Loamshire havde man begyndt at høste hveden, men høsten så ud til at blive forsinket ved de svære regnskyl, som forårsagede oversvømmelser og anrettede megen skade i landet. Dog havde bønderne i Broxton og Hayslope ikke lidt noget tab, og da jeg ikke tør udgive dem for så eksemplariske bønder, at de satte det almindelige bedste over deres eget, ville I kunne slutte jer til, at de ikke var så meget forknytte over brødprisernes hurtige stigen, så længe som der var håb om at få deres korn godt i hus; og enkelte blæst- og solskinsdage bestyrkede dem i dette håb.

Den attende august var en af disse dage, da solen syntes at skinne klarere end almindeligt på grund af det foregående mørke. Vældige skymasser hvirvledes forbi himlens blå, og de høje bakker bagved Dyrehavsgård syntes levende, på grund af de forbifarende skygger; solen skjultes for et øjeblik og skinnede da atter varmt og lifligt; vinden afrev træernes blade, som endnu var grønne; over alt i husene hørte man klaprende døre, æblerne blæste af træerne, og hestene på fælleden havde mankerne for øjnene. Og dog syntes vinden kun at forhøje den almindelige glæde over, at solen skinnede. Det var en munter dag for børnene, som jublede og skreg for at se, om de kunne overdøve vinden med deres stemme; og de voksne var også i godt humør og tilbøjelige til at tro på endnu smukkere vejr, når vinden havde lagt sig. Når blot kornet ikke var modent nok til at falde ud af skallen og adsplittes for vinden!

Men ikke desto mindre var det en dag, på hvilken en fortærende sorg kunne ramme et menneske. For hvis det er sandt, at naturen i visse øjeblikke synes opfyldt af anelser om en enkelts skæbne, må det da ikke også være sandt, at den synes ligegyldig for en andens? For der er ikke den time, som ikke føder glæde og fortvivlelse, ikke den morgen, som ikke bringer den trøstesløse nye sorger, og udruster ånd og kærlighed med fornyet kraft. Vi er så mange i tallet, og vor lod er så forskellig – hvad under da, at naturens stemning ofte står i en skarp modsætning til vort livs store omvekslinger? Vi er børn af en stor familie, og som sådanne må vi ikke vente, at der skal gøres væsen af vore små sorger – vi må lære at nøjes med liden pleje og sparsomme kærtegn, og hjælpe hinanden så meget desto mere.

Det var en travl dag for Adam, som i den senere tid havde forrettet næsten dobbelt arbejde; for han ville vedblive at arbejde som mestersvend hos Jonathan Burge, indtil der fandtes en pålidelig person, der kunne erstatte ham, og Jonathan var sen til at finde en sådan. Men han havde forrettet sit ekstraarbejde med fornøjet sind, for han levede i håbet om Hettys kærlighed. Hver gang hun havde set ham siden fødselsdagen, havde hun syntes at beflitte sig på at være mere venlig imod ham, for at gøre ham det indlysende, at hun havde tilgivet ham hans tavshed og kulde under dansen. Han havde aldrig siden omtalt kapslen; han var alt for lykkelig ved at se hende smile – endnu lykkeligere ved at bemærke en mere ydmyg mine hos hende, noget, som han udtydede som tiltagende kærlighed og kvindelig alvor. "Ak!" tænkte han atter og atter, "hun er kun sytten år; hun kan blive alvorlig nok med

tiden. Og hendes tante siger altid, at hun er så flink til sit arbejde. Det bliver en kone, som moder ikke vil have grund til at knurre over." Han havde rigtignok kun to gange truffet hende hjemme siden fødselsdagen; for én søndag, da han havde i sinde at gå fra kirke hen til forpagtergården, fulgte Hetty hjem med folkene fra Dyrehavsgård – næsten som om hun ville opmuntre mr. Craig. "Hun synes alt for godt om de folk i husholderskens værelse," bemærkede mrs. Poyser. "Jeg for min part har aldrig holdt så grumme meget af fornemme folks tyende – de er omtrent som de fine damers fede skødehunde, hverken til nytte eller fornøjelse – kun for et syns skyld." Og en anden aften var hun gået til Treddleston for at købe noget, skønt han rigtignok, da han gik hjem, til sin store forundring så hende i nogen afstand stige over en stente, som slet ikke var på vejen til Treddleston. Men da han ilede hen til hende, var hun meget venlig og bad ham at gå ind med, da han havde fulgt hende hen til porten. Hun var gået lidt omkring på marken, da hun var kommet fra Treddleston, sagde hun, fordi hun ikke havde lyst til at gå ind endnu; der var så rart udenfor, og hendes tante gjorde altid sådan et væsen af det, når hun ville gå ud. "Å, kom dog ind med!" sagde hun, da han ville give hende hånden ved porten, og det kunne han ikke modstå. Han gik altså ind med, og mrs. Poyser nøjedes med blot så løseligt at bemærke, at Hetty var blevet længere ude, end hun havde ventet; mens Hetty, som havde set fortrædelig ud, dengang han mødte hende, smilede og talte og var ualmindelig opmærksom imod dem alle.

Det var den sidste gang, han havde set hende; men i morgen mente han at få tid til at gå til forpagtergården. I dag, vidste

han, var det hendes dag at være på herregården for at sy med kammerjomfruen, derfor ville han i aften få så meget arbejde som muligt fra hånden, at han kunne være fri den næste.

Et af de arbejder, som Adam havde opsyn med, var nogle ubetydelige reparationer ved den til herregården hørende forpagterbolig, som hidtil havde været beboet af Satchell som underforvalter, men som den gamle squire nu, efter hvad rygtet sagde, ville leje ud til en pæn mand med kravestøvler, som en dag havde taget den i øjesyn. At squiren lod foretage reparationer, kunne kun forklares ved, at han ønskede at få en forpagter; men medlemmerne af det i lørdags aftes hos mr. Casson forsamlede selskab var ved deres piber blevet enige om, at ingen mand, der var ved sine fulde fem, ville overtage Dyrehavsgårds forpagtning, med mindre der blev lagt noget mere agerjord dertil. Hvordan det nu end var, reparationerne skulle udføres med al mulig skyndsomhed, og Adam udførte ordren med sin sædvanlige iver. Men i dag havde han været andetsteds beskæftiget, og var først sent ud på eftermiddagen kommet til herregården; og da opdagede han, at noget gammelt tagværk, som han havde gjort regning på at beholde, var faldet sammen. Det var tydeligt, at der ikke kunne udrettes noget med denne del af bygningen, uden at rive det hele ned; og Adam havde straks i tankerne en plan, hvorefter det kunne bygges op igen og indrettes på det bekvemmeste til køer og kalve og til materialkammer. Da håndværksfolkene var gået, satte han sig derfor ned, tog sin lommebog frem og udkastede en plan, som han, sammen med en specifikation over omkostningerne, ville vise Burge den næste morgen, for at han kunne overtale squiren til at give sit samtykke. At bringe noget

godt ud af en ting, om det var aldrig så småt, var altid en sand glæde for Adam; og han sad på en blok, med bogen foran sig på en høvlebænk, mens han af og til sagte fløjtede og lagde hovedet på den ene side med et svagt smil, der vidnede om tilfredshed – ja måske stolthed, for når Adam fandt behag i et godt stykke arbejde, fandt han ikke mindre behag i den tanke: "Det er mig, der har gjort det!" Og jeg tror, at de eneste, der kan sige sig fri for denne svaghed, er dem, som ikke har noget arbejde, de kan kalde deres eget. Klokken var næsten syv, før han var færdig og havde taget sin trøje på; og, idet han så sig om, før han ville gå, opdagede han, at Seth, som havde arbejdet her i dag, havde glemt sin kurv med værktøj. "Så," tænkte Adam, "der har han glemt sit værktøj, og i morgen skal han bruge det på værkstedet. Han har ikke sin lige i at glemme; han kunne godt glemme sit hoved, hvis det sad løst. Det er imidlertid godt, at jeg så det; nu kan jeg tage det med hjem."

Forpagterboligen lå omtrent en ti minutters vej fra klosterbygningen. Adam var kommet derhen på sin pony, i den hensigt at ride til stalden og sætte sin hest derind på hjemvejen. I stalden traf han mr. Craig, som var kommet for at se kaptajnens nye hest, som han skulle ride bort på den næstfølgende dag, og mr. Craig opholdt ham med at fortælle, hvorledes alle folkene skulle samles ved porten for at ønske den unge squire lykke, når han red bort; så at solen var ved at gå ned, da Adam nåede dyrehaven og skred fremad med sin værktøjskurv på nakken. Blæsten havde nu lagt sig, og der var ikke mere luftning end til at bringe løvet i en svag bevægelse. Enhver, som havde siddet inde hele dagen, ville have fornøjet sig ved at være ude nu; men Adam havde været længe nok i den

frie luft og ønskede at gøre hjemvejen kortere; og det faldt ham ind, at han kunne skyde genvej igennem dyrehaven og lunden, hvor han ikke havde været i flere år. Han skyndte sig tværs igennem dyrehaven, med Gyp lige bagefter sig, og standsede ikke for at betragte den smukt afvekslende belysning – han tænkte næppe på den – men den udøvede dog sin velgørende indflydelse på ham, idet en vis, stille ro blandede sig med hans travle hverdagstanker. Og hvor kunne det være andet? Selv dyrene lod sig påvirke af det og blev blidere.

Adams tanker vendte tilbage til hvad mr. Craig havde sagt om Arthur Donnithorne, og han forestillede sig hans afrejse og de forandringer, som måske kunne finde sted, før han vendte tilbage igen; derpå dvælede han med velbehag ved fordums minder fra drengealderen og ved Arthurs gode egenskaber, som han gjorde sig til af, ligesom vi alle gør os til af en højere stående velynders dyder. Hos en natur som Adams, der føler så dyb en trang til kærlighed og agtelse, beror lykken for en stor del på hvad den kan tro og tænke om andre! Og han havde ikke idéverdenens store ånder at holde sig til; han vidste kun lidet om tidligere menneskers liv; de væsener, han skulle kunne klynge sig til med kærlig beundring, måtte han finde iblandt dem, han kom i berørelse med. Disse venlige erindringer om Arthur bragte et ualmindelig mildt udtryk i hans djærve ansigt; måske var de grunden til, at han, da han åbnede den gamle, grønne låge, der førte ind i lunden, standsede for at klappe Gyp og sige ham et venligt ord.

Efter dette lille ophold gik han atter videre langs med den brede vej, der slyngede sig igennem lunden. Hvilke store bøgetræer! Et smukt træ var noget, som tiltalte Adam ganske

særdeles; ligesom fiskerens syn er skarpest på søen, således var Adams begreber nøjagtigere med hensyn til træer end til andre genstande. Han havde dem i hukommelsen, ligesom en maler, med alle deres knaster og knorte, alle deres grenes krumninger og vinkler, og havde ofte med megen nøjagtighed beregnet højden og indholdet af en stamme, alene ved at se på den. Intet under altså, at han, trods sit ønske at komme videre, ikke kunne lade være at standse for at betragte en besynderlig, stor bøg, der stod foran ham ved omdrejningen af vejen, og overbevise sig om, at det kun var ét træ og ikke to, som var vokset sammen. Ikke sit liv igennem glemte han det øjeblik, da han roligt betragtede bøgen; den stod ved den sidste omdrejning, førend lunden endte i en buegang, gennem hvis grene solen sendte sine sidste stråler, og da Adam gik bort fra træet for at fortsætte sin gang, faldt hans øjne på to skikkelser omtrent tyve meter foran ham.

Han stod ubevægelig som en støtte og blev så bleg som et lig. De to skikkelser stod lige overfor hinanden og havde givet hinanden hånden, i begreb med at skilles ad; og mens de bøjede sig forover til kys, kom Gyp springende ud fra krattet og gav sig til at gø, idet han fik øje på dem. Forfærdede skiltes de ad – den ene ilede gennem lågen ud af lunden, og den anden vendte om og gik langsomt slentrende hen imod Adam, som endnu stod bleg og urokkelig, krampagtigt holdende den stok, på hvilken værktøjskurven hang over hans skulder, og betragtende skikkelsen, der nærmede sig, med et udtryk, der fra forbavselse hurtigt gik over til raseri.

Arthur Donnithorne så blussende og oprømt ud; han havde forsøgt at gøre sig de ubehagelige tanker mere tålelige ved at

drikke lidt mere vin, end han plejede, i dag ved middagsbordet, og han var endnu så meget påvirket af den, at han tog sig dette uventede møde med Adam lettere, end han under andre omstændigheder ville have gjort. Når alt kom til alt, var Adam den, der helst måtte have truffet ham og Hetty sammen, for han var et fornuftigt menneske og ville ikke sladre af skole. Arthur stolede på, han kunne slå det hele hen i spøg og slentrede derfor videre med påtaget sorgløshed – hans blussende ansigt, hans fine linned, hans hvide hænder, der var forsynet med kostbare ringe og halvt skjulte i vestelommerne, alt belyst af aftensolen, der kastede sine sidste stråler gennem træernes grene.

Adam stod endnu ubevægelig og så på ham, mens han nærmede sig. Nu forstod han det hele – kapslen og alt andet, der havde forekommet ham besynderligt: et skrækkeligt lys viste ham den skjulte skrift, der forandrede hele fortidens betydning. Hvis han havde bevæget en eneste muskel, måtte han uundgåeligt have kastet sig over Arthur som en tiger; men under de modstridende følelser, der rørte sig i ham i disse lange øjeblikke, havde han fattet det forsæt ikke at give efter for sin harme. Han stod som forstenet ved en usynlig magt, men denne magt var hans egen, kraftige vilje.

"Nå, Adam," sagde Arthur, "du var i færd med at betragte de smukke, gamle bøgetræer? Men du må ikke komme dem nær med øksen, denne lund er hellig. Jeg overraskede den smukke, lille Hetty Sorrel, da jeg gik hen til min hule – skovhytten der. Hun burde ikke så sent gå denne vej hjem; derfor fulgte jeg hende til lågen og bad om et kys for min ulejlighed. Men jeg må

vende om nu, denne vej er forbistret fugtig. God nat, Adam; jeg ser dig i morgen – for at sige farvel, ved du."

Arthur var alt for beskæftiget med den rolle, han selv spillede, til ganske at bemærke det udtryk, der lå i Adams ansigt. Han så ikke lige på ham, men lod øjnene ligegyldigt løbe fra det ene træ til det andet, og løftede derpå den ene fod, for at se på sin støvlesål. Han brød sig ikke om at sige mere; han havde kastet den skikkelige Adam blår nok i øjnene, og idet han sagde de sidste ord, gik han videre.

"Vent lidt," sagde Adam med bydende stemme, uden at vende sig om. "Jeg har et ord at sige."

Arthur standsede forundret. Ømfindtlige personer bliver mere påvirket ved en forandret tone end ved uventede ord, og Arthur besad en kærlig og stolt naturs ømfindtlighed. Han blev endnu mere forbavset ved at se, at Adam ikke havde rørt sig, men stod med ryggen imod ham og ventede på, at han skulle vende tilbage. Hvad kunne han have i sinde? Ville han tage denne ting alvorligt? Gid pokker havde ham! Et beskyttende sindelag har altid sin mindre gode side, og med denne forvirring af vrede og skræk blandede sig den følelse, at en mand, han havde vist så megen nåde som Adam, ikke var berettiget til at dadle hans opførsel. Men som den, der føler sin uret, altid gør, bøjede han sig for den mand, hvis gode omdømme ikke var ham ligegyldigt; og til trods for stolthed og harme, var der lige så megen fortrydelse som vrede i hans stemme, da han sagde:

"Hvad vil det sige, Adam?"

"Det vil sige," svarede Adam med den samme, barske stemme og endnu bestandigt uden at vende sig om, "det vil sige, at I

ikke narrer mig så let. Det er ikke første gang, at I har mødt Hetty Sorrel her i lunden, og det er ikke første gang, at I har kysset hende."

Arthur vidste ikke ret, om han skulle tro, at Adam talte af erfaring, eller om han sluttede sig til, hvad han sagde. Og denne uvished, som hindrede ham i at give et forsigtigt svar, forhøjede hans vrede. Han sagde i en barsk tone:

"Nå, og hvad så?"

"Nå ja, så har I handlet som en egenkærlig, letsindig skurk, i stedet for at handle som en ærlig og redelig mand, som vi alle har anset jer for at være. I ved, lige så godt som jeg, hvad det fører til, når en fornem herre som I kysser og kærtegner en ung pige som Hetty, og giver hende foræringer, som hun er bange for at lade andre se. Og jeg gentager det, skønt det skærer mig i hjertet at sige det, at I handler som en egenkærlig, letsindig skurk."

"Ved du vel, Adam," sagde Arthur, som søgte at holde sin vrede i tømme og tale i en ligegyldig tone, "at du ikke alene er pokkers impertinent, men at det er dum snak, du siger. Ikke enhver smuk pige er så tosset som du at tro, at man nødvendigvis må mene noget særdeles med det, når man beundrer hendes skønhed og viser hende en smule opmærksomhed. Enhver holder af at gøre kur til en smuk pige, og enhver smuk pige holder af, at man gør kur til hende. Jo større afstand der er imellem dem, jo mindre ondt er der i det, for hun vil da ikke så let lade sig bilde noget ind."

"Jeg ved ikke, hvad I mener med at gøre kur," sagde Adam; "men hvis I derved forstår at bære jer ad som om I elskede et kvindfolk, og I dog alligevel ikke elsker hende, så siger jeg, at

der er ikke at gå ærligt til værks, og hvad der ikke er ærligt, har ondt i følge. Jeg er ingen tosse, og I er ingen tosse, og I ved bedre besked, end I lader til. I ved godt, at jeres opførsel mod Hetty ikke kunne blive bekendt, uden at hun forspildte sit rygte og bragte skam over sig og sin familie. Hvad om I ikke mente noget med jere kys og jere gaver? Andre folk ville ikke tro det; og tal aldrig om, at hun ikke selv lader sig bilde noget ind. Jeg siger jer, at I så ganske har opfyldt hendes sjæl med tanken om jer, at I måske har forspildt hendes hele liv; og hun vil aldrig elske nogen anden, der kunne blive hende en god og kærlig ægtefælle."

Arthur følte sig lettere om hjertet ved Adams tale; han mærkede, at Adam ikke havde nogen bestemt kundskab om det skete, og at der ikke var nogen uigenkaldelig skade sket ved denne aftens uheldige møde. Adam kunne endnu føres bag lyset. Den ærlige Arthur havde bragt sig selv i en forlegenhed, som han kun ved en heldig usandhed kunne håbe at redde sig ud af. Dette håb dæmpede hans vrede en smule.

"Nu vel, Adam," sagde han i en venligt indrømmende tone, "du har måske ret. Måske er jeg gået lidt for vidt med at lægge mærke til det yndige, lille væsen og stjæle et kys nu og da. Du er så alvorlig og så adstadig, du kender slet ikke til en sådan fristelse. Du kan være vis på, at jeg ikke på nogen måde med min gode vilje ville bringe hende eller de gode Poysers i fortræd. Men jeg tror, du ser den ting fra en lidt for alvorlig side. Du ved jo, jeg skal bort herfra, så kan jeg ikke gøre mere fortræd. Men lad os sige god nat," – Arthur vendte sig om for at gå – "og ikke tale mere om den ting. Det hele vil snart være glemt."

"Nej, ved Gud," udbrød Adam med en harme, som han ikke længere kunne styre, kastede værktøjskurven fra sig og ilede fremad, til han stod lige overfor Arthur. Hans skinsyge og bevidstheden om personlig fornærmelse, som han hidtil havde søgt at undertrykke, bemægtigede sig ham ganske. Hvem af os har nogensinde, i en heftig sjælekamps første øjeblikke, kunnet indrømme, at den, der påførte os denne, ikke gjorde det for at gøre os fortræd? I dette øjeblik kunne Adam kun føle, at Hetty var blevet ham røvet – forræderisk røvet af den mand, han havde haft tillid til; og han stod lige overfor Arthur, stirrende på ham med frygtelige øjne, med blege læber og knyttede hænder, og den barske tone, han hidtil havde indskrænket sig til for at give sin retfærdige vrede luft, gik over til en dyb, bevæget stemme, der syntes at ryste ham, mens han talte.

"Nej, det vil ikke snart være glemt, hvorledes I er trådt imellem os, når hun kunne have elsket mig – det vil ikke snart være glemt, hvorledes I har røvet mig min lykke, mens jeg troede, at I var min bedste ven og en ædel mand, som jeg var stolt af at arbejde for. Og I har kysset hende og ikke ment noget med det, ikke sandt? Og jeg har aldrig i mit liv kysset hende, men jeg ville have arbejdet hele år for at erhverve mig ret til det. Og I lader som det var ingenting. I bryder jer ikke om at gøre andre fortræd, når I blot kan tilfredsstille jere egne tilbøjeligheder. Jeg vil ikke tage imod jere gunstbevisninger, for I er ikke den mand, jeg anså jer for. Jeg vil aldrig mere betragte jer som min ven. Jeg ville hellere, I skulle handle som min fjende og slås med mig her på stedet – det er den oprejsning, I kan give mig."

Stakkels Adam, ude af sig selv af harme, som han ikke på anden måde kunne give luft, begyndte at tage sin trøje og sin hue af, alt for forblindet til at lægge mærke til den forandring, der havde fundet sted med Arthur, mens han talte. Arthurs læber var nu lige så blege som Adams; hans hjerte bankede heftigt. Den opdagelse, at Adam elskede Hetty, var et stød, der for et øjeblik lod ham se sig selv i det lys, Adam så ham i. De hadefulde og foragtelige ord – de første han havde hørt i sit liv – var som glødende tænger, der efterlod sig uudslettelige ar. Alt selvforsvar, som sjældent ganske forsager os, så længe andre agter os, svigtede ham for et øjeblik, og han stod ansigt mod ansigt med den første, store og uigenkaldelige synd, han nogensinde havde begået. Han var kun én og tyve år – og for tre måneder siden – nej, endnu efter den tid havde han næret den stolte tanke, at ingen med rette skulle kunne bebrejde ham noget. Hans første tanke, hvis der havde været tid til det, ville måske have været at ytre forsoningens ord; men Adam havde aldrig så snart taget trøje og hue af, før han så, at Arthur stod bleg og ubevægelig, med hænderne endnu i vestelommerne.

"Hvad!" sagde han, "vil I ikke slås med mig som en mand? I kan vel vide, at jeg ikke slår, så længe I står således."

"Gå din vej, Adam," sagde Arthur, "jeg vil ikke slås med dig."

"Nej," sagde Adam bittert. "I vil ikke slås med mig, – I mener, jeg er en simpel mand, som I kan fornærme, uden at give mig oprejsning for det."

"Jeg har aldrig haft i sinde at fornærme dig," sagde Arthur med tilbagevendende vrede. "Jeg vidste ikke, at du elskede hende."

"Men I har fået hende til at elske *jer,*" sagde Adam. "I er falsk – jeg skal aldrig mere tro et ord af, hvad I siger."

"Gå din vej, siger jeg," sagde Arthur vredt, "eller vi vil begge komme til at fortryde det."

"Nej," sagde Adam med krampagtig stemme, "jeg sværger, at jeg først vil slås med jer. Forlanger I end yderligere udfordring? Så vil jeg sige jer, at I er en kujon og en skurk, og at jeg foragter jer."

Blodet var vendt tilbage i Arthurs kinder; med lynets hurtighed knyttede han sin højre, hvide hånd og bibragte Adam et slag, så at denne tumlede tilbage ved det. Hans blod var i kog ligesom Adams, og mens de glemte den sindsbevægelse, der var gået forud, kæmpede de begge som glubende pantere i det tiltagende tusmørke. Den fint byggede gentleman kunne måle sig med håndværksmanden i alt andet end styrke, og kun ved Arthurs behændighed i at parere blev kampen forhalet nogle øjeblikke. Men imellem ubevæbnede mænd tilhører sejren den stærke, når den stærke ikke bærer sig dumt ad, og for et vel rettet stød af Adam måtte Arthur falde, som det svage stål må give efter for det stærke jern. Stødet kom, og Arthur faldt med hovedet imellem bregnerne, så at Adam ikke kunne skelne andet end det mørke legeme.

Han stod stille og ventede på, at Arthur skulle rejse sig. Nu havde han givet ham det stød, han havde samlet al sin nerve- og muskelkraft til – og til hvad nytte var det? Hvad havde han opnået ved at slås? Han havde kun tilfredsstillet sin egen lidenskab, mættet sin egen hævngerrighed. Han havde ikke reddet Hetty, ikke forandret det skete – alt var som det havde

været før; og han forfærdedes ved tanken om sin tåbelige adfærd.

Men hvorfor rejste Arthur sig ikke op? Han lå aldeles ubevægelig, og tiden forekom Adam så lang ... Gode Gud! Havde stødet været for voldsomt? Adam gøs ved tanken om sin egen styrke, da denne frygt påkom ham, og han knælede ved siden af Arthur og løftede hans hoved i vejret. Der var intet tegn til liv, øjnene var lukkede, og tænderne tæt sammenpressede. Adam blev grebet af en ubeskrivelig rædsel; han så kun døden i Arthurs ansigt og følte sig så hjælpeløs overfor ham. Han gjorde ikke en eneste bevægelse, men knælede som et fortvivlelsens billede stirrende på den visse død.

28. En slem forlegenhed

Det varede i virkeligheden kun et par minutter – skønt det forekom Adam som en lang tid – inden han opdagede et glimt af bevidsthed i Arthurs åsyn og bemærkede en let skælven i hans legeme. Med den inderlige glæde, der gennemstrømmede hans sjæl, vendte en del af hans tidligere hengivenhed tilbage.

"Føler I nogen smerte, sir?" spurgte han kærligt, idet han løste Arthurs halstørklæde.

Arthur åbnede øjnene og stirrede bevidstløst på Adam, indtil en let, skælvende bevægelse tilkendegav, at erindringen vendte tilbage. Han skælvede atter, men sagde intet.

"Føler I noget ondt, sir?" spurgte Adam atter med skælvende stemme.

Arthur pegede med hånden på sine vesteknapper, og da Adam havde knappet dem op, åndede han friere. "Læg mit hoved ned," sagde han svagt, "og skaf mig lidt vand, hvis du kan."

Adam lagde sagte hovedet ned på græsset igen, tømte værktøjet ud af kurven og skyndte sig imellem træerne hen til udkanten af lunden, hvor der fløcl en bæk.

Da han kom tilbage med den utætte, men dog endnu halvt fulde kurv, havde Arthur genvundet sin fuldkomne bevidsthed.

"Kan I drikke en tår af jer hånd, sir?" sagde Adam, idet han atter knælede for at løfte Arthurs hoved i vejret.

"Nej," sagde Arthur, "dyp mit tørklæde i det og læg det på mit hoved."

Vandet lod til at gøre ham godt, for han rejste sig lidt højere, idet han støttede sig på Adams arm.

"Føler I nogen indvendig smerte, sir?" spurgte Adam igen.

"Nej – ingen smerte," sagde Arthur endnu meget svagt, "men jeg er overmåde mat."

Efter et ophold tilføjede han: "Jeg formoder, at jeg faldt i afmagt, dengang du slog mig til jorden."

"Ja, Gud være lovet, sir," sagde Adam. "Jeg troede, det var værre."

"Hvad! troede du, du havde gjort det af med mig? Kom, hjælp mig op."

"Jeg er forfærdeligt mat og svimmel," sagde Arthur, da han stod og støttede sig på Adams arm. "Jeg tror ikke, at jeg kan gå alene."

"Støt jer på mig, sir, jeg skal følge med," sagde Adam. "Eller vil I sidde lidt længere her på min trøje? Så kan I læne jer op til mig. Måske befinder I jer bedre om lidt."

"Nej," sagde Arthur; "jeg vil gå til skovhytten – jeg tror, jeg har noget cognac der. Lidt længere henne er der en vej, som vi snart kan nå derhen ad, hvis du vil følge mig."

De gik langsomt og standsede ofte, men talte ikke mere. Hos dem begge havde de følelser, der umiddelbart efter Arthurs opvågnen havde koncentreret sig i det nuværende øjeblik, veget pladsen for en levende erindring om det foregående optrin. Det var næsten mørkt på den snævre sti imellem træerne, men indenfor den kreds af grantræer, der omgav skovhytten, var der så megen plads, at månen kunne sende sine stråler ind ad vinduerne. Deres skridt var lydløse på det tykke tæppe af nåletræernes løv, og der herskede den dybeste stilhed, da Arthur tog nøglen ud af sin lomme og gav den til Adam, for at han skulle åbne døren. Adam havde ikke før vidst, at Arthur

havde møbleret skovhytten, og det var en overraskelse for ham, da han åbnede døren, at se et hyggeligt værelse med alle tegn til hyppig afbenyttelse.

Arthur gav slip på Adams arm og kastede sig på sofaen. "Du ser vist min jagtflaske et eller andet sted," sagde han. "Et læderfoderal med flaske og glas i."

Det varede ikke længe, før Adam fandt flasken. "Der er meget lidt i den, sir," sagde han, idet han holdt glasset hen for vinduet og skænkede i, "knapt dette lille glas fuldt."

"Godt, giv mig det blot," sagde Arthur legemligt nedtrykt. Da han havde nippet et par gange til det, sagde Adam: "Var det ikke bedre, at jeg løb op på gården at hente noget mere? Jeg kan snart være her tilbage igen. Det vil blive alt for stift for jer at gå hjem, når I ikke får noget at styrke jer på."

"Ja – så gå. Men sig ikke, at jeg er dårlig. Spørg efter min tjener Pym og sig, at han skal få det af Mills, men sig ikke noget om, at jeg er i skovhytten. Skaf mig også noget vand."

Adam følte sig lettet ved at komme i virksomhed – for dem begge var det en lettelse at skilles ad for en kort tid. Men Adams hurtige skridt kunne ikke dæmpe den heftige smerte, han følte ved at tænke – ved at leve den sidste uheldsvangre time om igen, og skue ud i den nye, bedrøvelige fremtid.

Arthur lå stille i nogle minutter, efter at Adam var gået, men derpå rejste han sig langsomt fra sofaen og så sig om i det svage måneskin, som om han søgte noget. Det var en lille stump vokslys, som stod imellem et virvar af skrive- og tegnematerialier. Atter måtte han søge for at få lyset tændt, og da det var gjort, gik han forsigtigt omkring i værelset, som om han ønskede at forvisse sig om en genstands tilstedeværelse

eller ikke-tilstedeværelse. Omsider fandt han noget, som han først puttede i sin lomme, men ved nøjere eftertanke tog op igen og puttede langt ned i en papirkurv. Det var et lille, lyserødt silkehalstørklæde. Han satte lyset på bordet og kastede sig atter på sofaen, udmattet af denne anstrengelse.

Da Adam kom tilbage med sin forstærkning, vækkede han Arthur af en slummer.

"Det var godt," sagde Arthur, "jeg trænger forfærdeligt til noget at styrke mig på."

"Det glæder mig at se, at I har fået et lys, sir," sagde Adam. "Jeg tænkte netop på, at jeg burde have bedt om en lygte."

"Nej, det behøves ikke; lyset varer længe nok – nu er jeg snart så vel, at jeg kan gå hjem."

"Jeg kan ikke gå, før jeg har set jer vel hjemme, sir," sagde Adam tøvende.

"Nej, det er også bedre, at du venter – sæt dig." Adam satte sig, og de forblev lige overfor hinanden i uhyggelig tavshed, mens Arthur langsomt drak brændevin og vand, som øjensynligt styrkede ham. Han begyndte at ligge i en mindre tvungen stilling, og så ud til at være mindre overvældet af legemlig lidelse. Dette undgik ikke Adams opmærksomhed, og efterhånden som hans ængstelse over Arthurs tilstand aftog, voksede denne utålmodighed, som enhver kender, der har holdt sin retfærdige vrede tilbage, på grund af den skyldiges fysiske tilstand. Men én ting lå ham på sinde, som han måtte gøre, førend han vendte tilbage til bebrejdende forestillinger: det var at tilbagekalde de uretfærdige ytringer, der var undsluppet ham. Måske længtes han så meget mere efter det, for på ny at kunne give sin vrede luft; og da han så, at Arthur atter befandt

sig vel, svævede ordene ham på læberne, men blev holdt tilbage ved den tanke, at det var bedre at vente med alting til i morgen. Så længe som de var tavse, så de ikke på hinanden, og Adam havde en forudfølelse af, at hvis de begyndte at tale om det skete – hvis deres øjne mødtes, og de vedkendte sig hinanden – da måtte de opflammes på ny. Og de sad tavse, indtil den lille stump vokslys var brændt helt ned i stagen, og tavsheden blev for hvert øjeblik mere pinefuldt for Adam. Arthur havde netop skænket sig noget mere brændevin og vand, og da Adam så, at han lagde sig til rette i en mere magelig stilling, med den ene arm under hovedet og det ene ben trukket op til sig, kunne han ikke længere modstå fristelsen, men måtte frem med hvad der lå ham på sinde.

"I begynder at komme jer igen, sir," sagde han, idet lyset gik ud, og de kun utydeligt kunne se hinanden i det svage måneskin.

"Ja; men jeg duer dog ikke til ret meget – jeg er så døsig og har ikke lyst til at rejse mig; men når jeg har blundet lidt, vil jeg gå hjem."

Der var et kort ophold, før Adam sagde:

"Min hidsighed løb af med mig, og jeg sagde noget, som ikke var sandt. Jeg havde ingen ret til at tale, som om I vidste, at I fornærmede mig; I kunne ikke vide det, for jeg har altid holdt min kærlighed til hende så hemmelig som muligt."

Han standsede atter, inden han gik videre.

"Og måske dømte jeg jer for strengt – det er undertiden min fejl; og I har måske handlet af letsindighed, mere end jeg troede, at det var muligt for en mand, der har både hjerte og samvittighed. Vi er ikke alle ens indrettede, og vi kan tage fejl af

hinanden. Gud ved, det er min eneste glæde nu, at kunne have gode tanker om jer."

Arthur havde i sinde at gå hjem uden at sige mere – hans tanker var alt for forvirrede, og han følte sig alt for legemligt svag til at ønske nogen videre forklaring i aften. Dog følte han sig lettere om hjertet, da Adam atter åbnede samtalen på en måde, der gjorde ham svaret mindre vanskeligt. Arthur, som et åbenhjertigt, ædelmodigt menneske, befandt sig i den bedrøvelige stilling at have begået en forseelse, der gjorde forstillelse til en nødvendighed. Den medfødte trang til at besvare sandhed med sandhed, til at møde tillid med oprigtighed, måtte undertrykkes; hans brøde virkede allerede tilbage på ham – beherskede ham allerede som en tyran og tvang ham til at tage forholdsregler, der stod i åbenbar strid med hans følelser. Det eneste, antagelige mål, han nu kunne stille sig, var at bedrage Adam til det yderste, få Adam til at have bedre tanker om ham, end han fortjente. Og da han hørte den skikkelige Adam tage sine ord tilbage – da han hørte den bedrøvelige forsikring, han endte med – da nødtes han til at glæde sig over hans tillidsfulde uvidenhed. Han svarede ikke straks, for det gjaldt at svare klogt og ikke sandfærdigt.

"Tal ikke mere om vor vrede, Adam," sagde han omsider med svag stemme, for det kostede ham anstrengelse at tale; "jeg tilgiver dig et øjebliks uretfærdighed – det var jo så naturligt, således som du dengang tænkte dig den ting. Jeg håber, vi ikke skal være mindre venner for fremtiden, fordi vi har været oppe at slås; du gik af med sejren, og det var som det burde være, for jeg tror, jeg er den, der har haft mest uret af os to. Kom, lad os give hinanden hånden."

Arthur rakte hånden frem, men Adam sad ubevægelig.

"Det er noget, jeg ikke gerne vil sige Nej til, sir," sagde han, "men jeg kan ikke gøre det, for jeg ved, hvad meningen skal være med det. Jeg fejlede, dengang jeg talte, som om I forsætligt havde fornærmet mig, men jeg fejlede ikke i, hvad jeg sagde om jer opførsel mod Hetty, og jeg kan ikke række jer min hånd og anse jer for min ven nu som altid, før I har klaret bedre for jer."

Arthur trak sin hånd tilbage og kvalte sin stolthed og harme. Han tav nogle øjeblikke, derpå sagde han så ligegyldigt som muligt:

"Jeg ved ikke, hvad du mener med at klare for mig, Adam. Jeg har allerede sagt dig, at du tager dig det alt for nær med disse narrestreger. Men hvis du virkelig skulle have ret i, at der er nogen fare ved det – så rejser jeg på lørdag, og så er den historie ude. Hvad det angår, at jeg har bedrøvet dig dermed, da gør det mig hjerteligt ondt, jeg kan ikke sige mere."

Adam sagde intet, men rejste sig fra stolen og stod med ansigtet mod ét af vinduerne, som om han betragtede de mørke, af månen beskinnede graner; men han var udelukkende beskæftiget med kampen i sit indre. Hans beslutning, ikke at tale før i morgen, var nu til ingen nytte – han måtte tale her og straks. Men det varede flere minutter, inden han vendte sig om og gik nærmere hen til Arthur.

"Det er bedst, at jeg siger min mening rent ud," sagde han med tydelig anstrengelse, "skønt det ikke bliver nogen let sag. I kan vel indse, sir, at det ikke er nogen spøg for mig, hvad det end er for jer. Jeg hører ikke til dem, som kan gøre kur først til ét kvindfolk og så til et andet, og som synes, det kan være ligegyldigt, hvem af dem man tager. Den kærlighed, jeg føler

for Hetty, er af en anden natur, som kun de kender, der føler den, og Gud, som har givet dem den. Hun er mere for mig end alt i verden, undtagen min samvittighed og mit gode navn og rygte. Og hvis det er sandt, hvad I har sagt hele tiden – og hvis det kun har været fjas og narrestreger, som I kalder det, og som vil få en ende, når I rejser bort – nå, så vil jeg vente og håbe, at hun til sidst dog vil skænke mig sit hjerte. Jeg ville nødigt tro, at I fører mig bag lyset, og jeg vil tro jer på jert ord, skønt skinnet er imod jer."

"Det ville være større synd imod Hetty end imod mig, hvis du ikke troede mig," sagde Arthur næsten heftigt, idet han fo'r op fra sofaen og gik hen ad gulvet. Men han kastede sig straks igen på en stol og sagde med svagere stemme: "Du lader til at glemme, at idet du mistænker mig, kaster du skygge på hende."

"Nej, sir," sagde Adam i en mere rolig tone, som om han følte sig noget lettet, "I kan ikke dømmes efter samme målestok som Hetty. I går til værks med åbne øjne, hvad I end foretager jer; men hvor kan I vide, hvad hun har bildt sig ind? Hun er ikke stort andet end et barn – som ethvert samvittighedsfuldt menneske burde tage vare på. Og hvad I end tror, så ved jeg, at I har forstyrret hendes fred. Jeg ved, hun har skænket jer sit hjerte; for nu er meget mig klart, som jeg før ikke forstod. Men det lader til, at I ikke tager jer *hendes* følelser nær – dem tænker I ikke på."

"Gode Gud, Adam, lad mig have fred!" udbrød Arthur utålmodigt, "jeg føler det nok uden dine bebrejdelser."

Aldrig så snart var ordene sluppet over hans læber, før han mærkede sin uforsigtighed.

"Nu vel, hvis I føler det," gentog Adam ivrigt, "hvis I føler, at I har sat hende fluer i hovedet og bildt hende ind, at I elskede hende, mens I dog ikke mente noget med det, da er der én ting, jeg vil bede jer om – jeg taler ikke for mig selv, men for hende. Jeg vil bede jer at bringe hende ud af sin vildfarelse, inden I rejser bort. I rejser ikke bort for bestandigt; og hvis I lader hende blive i den tro, at I nærer samme følelser for hende, som hun for jer, da vil hun længes efter jer, og det vil gøre ondt værre. Det vil volde hende smerte nu, men det vil spare hende sorg siden. Jeg beder jer at skrive et brev – I kan overlade til mig at besørge det til hende: sig hende sandheden, og lad det være jer skam, at I har opført jer anderledes end I burde imod en kvinde, der ikke er jer lige. Jeg siger min mening rent ud, sir, men jeg kan ikke andet. Der er ingen uden jeg, der kan tage sig af Hetty i denne sag."

"Hvad jeg anser for nødvendigt i denne sag, kan jeg gøre uden at give noget løfte desangående," svarede Arthur, hvis vrede steg med hans tiltagende forlegenhed. "Jeg skal tage de forholdsregler, som jeg finder passende."

"Nej," sagde Adam i en kort, afgørende tone, "det er mig ikke nok. Jeg må vide, hvad jeg har at rette mig efter. Jeg må være vis på, at I har gjort en ende på, hvad der aldrig burde have været begyndt. Jeg har ikke glemt, hvad jeg skylder jer som gentleman; men her er det manden, der taler til manden."

Det varede nogle øjeblikke, inden Arthur svarede:

"Vi tales ved i morgen. Jeg kan ikke tåle mere nu; jeg er dårlig." Han rejste sig i det samme og tog sin hat, som om han havde i sinde at gå.

"I ser hende ikke tiere!" råbte Adam i et udbrud af tilbagevendende vrede og mistanke, gik hen imod døren og stillede sig med ryggen op til den. "Enten sig mig, at hun aldrig kan blive min kone – sig mig, at I har løjet – eller lov mig, hvad jeg har forlangt."

Idet Adam stillede ham dette valg, stod han som en straffende dommer foran Arthur, der var gået et par skridt fremad og nu standsede, mat, skælvende, syg på legeme og sjæl. Tiden forekom dem begge lang, inden Arthur, efter en indre kamp, med svag stemme svarede: "Jeg lover det – lad mig gå."

Adam gik bort fra døren og åbnede den, men da Arthur nåede dørtrinet, standsede han atter og lænede sig til dørstolpen.

"I er ikke så vel, at I kan gå alene, sir," sagde Adam. "Tag min arm igen."

Arthur svarede ikke, men begyndte at gå, og Adam fulgte bagefter. Men da han var gået et par skridt, stod han stille igen og sagde koldt: "Jeg tror, jeg må gøre dig ulejlighed. Klokken er mange, og de er i stand til at savne mig der hjemme."

Adam gav ham sin arm, og de gik videre uden at tale, indtil de kom til stedet, hvor kurven og værktøjet lå.

"Jeg må samle værktøjet op, sir," sagde Adam; "det er min broders. Jeg er bange for, det vil ruste. Vær så god at vente et øjeblik."

Arthur stod stille uden at tale, og intet ord mere blev vekslet imellem dem, før de var ved sideindgangen, hvor han håbede at slippe ind uden at ses af nogen. "Tak," sagde han, "nu behøver du ikke at ulejlige dig længere."

"Hvad tid kan jeg træffe jer i morgen, sir?" spurgte Adam.

"Klokken fem kan du lade mig vide, at du er her, ikke før."

"God nat, sir," sagde Adam. Men han hørte intet svar, Arthur var allerede indenfor.

29. Den næste morgen

Arthur tilbragte ikke nogen søvnløs nat; han sov godt og længe. For søvnen kommer til den forstemte – når kun den forstemte er tilbørligt træt. Men klokken syv ringede han på sin klokke og forbavsede Pym med, at han ville stå op, og at han ville have morgenmaden bragt ind klokken otte.

"Og sørg for, at hoppen er sadlet klokken halv ni, og sig til min bedstefader, når han kommer ned, at jeg har det bedre i dag, og at jeg er redet ud."

Han havde ligget vågen en time og kunne ikke blive længere i sengen. For i sengen forekommer gårsdagen os alt for trykkende; når en mand blot kan stå op, selv om det kun er for at fløjte eller ryge tobak, så har han dog en nutid, der gør sig gældende overfor fortiden – indtryk og følelser, der hævder deres ret overfor de tyranniske minder. Og hvis det kunne tænkes at beregne følelser efter middeltallet, da ville det sikkert vise sig, at anger, selvbebrejdelse og krænket stolthed tynger mindre på landjunkerens sind i jagttiden end sent om foråret og om sommeren. Arthur følte, at han ville blive mere sig selv, når han kom til hest. Selv Pyms nærværelse, mens han vartede ham op med den sædvanlige ærbødighed, var en beroligelse for ham efter gårsdagens optrin. Thi for Arthur, som andres mening var af så megen vigtighed for, var tabet af Adams agtelse et skår i hans selvtilfredshed, der indgød ham følelsen af at være sunket i alles øjne; ligesom en pludselig forskrækkelse ved en virkelig fare bringer en nervøs kvinde til at frygte ved hvert skridt, fordi hele hendes sind er opfyldt af ængstelse.

Arthur var, som I ved, af en kærlig natur. At udøve kærlighedsgerninger var for ham lige så let som at følge en slem vane: de var en naturlig følge af hans svagheder og gode egenskaber, af hans egenkærlighed og medfølelse. Han holdt ikke af at være vidne til sorg og bedrøvelse, men det glædede ham, når han som glædens skaber så taknemmelige øjne stråle sig i møde. Da han var en dreng på syv år, sparkede han en dag til en gammel gartners suppeskål, ene og alene af lyst til at sparke til noget, og uden at tænke på, at det var den gamle mands middagsmad; men da han erfarede denne bedrøvelige sandhed, tog han sit yndlings-pennefoderal og en sølvskaftet kniv op af lommen og tilbød dem som erstatning. Han havde bestandig siden været den selvsamme Arthur, der ved velgerninger søgte at gøre enhver forseelse god igen. Hvis der var noget bittert i hans natur, da viste han det kun mod den, der vægrede sig ved at forsones med ham. Og måske var tiden nu kommet, da denne bitterhed for en del kunne gøre sig gældende. I det første øjeblik havde Arthur følt den rene kummer og selvbebrejdelse ved at opdage, at Adams lykke stod i nøje forbindelse med hans forhold til Hetty. Hvis det havde været muligt at give Adam tifold erstatning – hvis gaver eller andre velgerninger kunne have gengivet Adam sin tilfredshed og sin agtelse for velgøreren, da ville Arthur ikke alene ufortøvet har ydet ham disse, men ville have følt sig så meget inderligere forenet med ham, og været utrættelig i at bøde for sin forseelse på denne måde. Men Adam kunne ikke tage imod nogen erstatning; hans lidelser kunne ikke udslettes; hans agtelse og hengivenhed kunne ikke genvindes ved en hurtig forsoning. Han stod som en urokkelig hindring, som ingen magt kunne

rydde af vejen; en levendegørelse af, hvad Arthur mindst af alt ville tro på – hans egen uigenkaldelige vildfarelse. Adams foragtelige ord, hans vægring ved at give ham hånden, det herredømme, han havde udøvet over ham under deres sidste samtale i skovhytten – fremfor alt bevidstheden om at være blevet slået til jorden, noget, som en mand ikke let forsoner sig med, selv under de mest heroiske omstændigheder, tyngede på ham med bitter smerte og overgik hans anger. Arthur ville så gerne have overtydet sig selv om, at han ikke havde gjort nogen fortræd! Og hvis ingen havde sagt ham det modsatte, kunne han så meget desto bedre have overtydet sig om det. Nemesis kan sjældent smede sig et sværd af vor samvittighed – af den kval, vi føler ved de lidelser, som vi har været årsag i: den indeholder sjældent metal nok til et brugbart våben. Vor moralske følelse antager det gode selskabs tone og smiler, når andre smiler; men når én eller anden djærv person tillægger vore handlinger ildelydende navne, er den tilbøjelig til at tage parti imod os. Og således gik det Arthur: Adams dom om ham, Adams fornærmelige ord forstyrrede hans selvberoligende argumenter.

Ikke fordi Arthur havde været vel til mode før Adams opdagelse. Indre kampe og gode forsætter havde forvandlet sig til anger og ængstelse. Han var ulykkelig over, at han måtte forlade Hetty, både for hendes skyld og for sin egen. Han havde altid, både når han fattede forsæt, og når han brød dem, forudset, at skilsmissen ville gøre en hurtig ende på hans kærlighed; men han var af en alt for heftig og kærlig natur til ikke at lide ved denne skilsmisse; og på Hettys vegne var han yderst urolig. Han havde fundet ud af, at hun levede i en drøm

– en drøm om at blive en fornem dame i silke og atlask; og da han første gang havde talt til hende om at rejse bort, havde hun skælvende bedt ham om at tage hende med og gifte sig med hende. Det var denne pinefulde erfaring, der gjorde Adams bebrejdelser imod ham så nagende. Han havde ikke sagt et ord i den hensigt at bedrage hende, hendes drømmebillede var fremmanet af hendes egen, barnlige indbildningskraft; men han var nødt til at indrømme, at hans egen adfærd havde givet anledning til den. Og for at gøre ulykken større, havde han denne sidste aften ikke vovet at åbenbare Hetty sandheden; han havde været nødt til at trøste hende med kærlige, håbefulde ord, for ikke at gøre hende rent ulykkelig. Han følte godt det pinlige i denne tilstand, følte den sorg, det kære væsen måtte udstå for øjeblikket, og tænkte med bange ængstelse på hendes følelsers mulige udholdenhed for fremtiden. Denne var den eneste frygt, der tyngede ham; enhver anden kunne han fjerne ved at overtale sig selv til at håbe det bedste. Det hele var holdt hemmeligt; Poysers havde ikke den fjerneste mistanke. Ingen, undtagen Adam, vidste hvad der var sket – det var ikke rimeligt, at nogen ville få det at vide; for Arthur havde givet Hetty at forstå, at det ikke var rådeligt hverken ved ord eller miner at lade nogen mærke, at der havde været det mindste, fortrolige forhold imellem dem; og Adam, som kendte den halve hemmelighed, ville snarere hjælpe dem at skjule den end at forråde den. Det hele var et ulykkeligt forhold, men det var ikke til nogen nytte at gøre det værre, end det var, ved overdrevne ængstelser og ildevarslende anelser, der måske aldrig ville blive til virkelighed. Det værste var, at han var bedrøvet på Hettys vegne; forresten var han bestemt på ikke at

tænke på følger, der ikke var bevisligt uundgåelige. Men – men Hetty kunne have været udsat for en sådan bekymring på så mangen en anden måde. Og måske kunne han herefter gøre en hel del for hende, til gengæld for alle de tårer, hun ville udgyde for ham. Den sorg, hun nu måtte lide, kunne hun takke for, at han for fremtiden ville tage sig af hende. Således kan det onde have gode følger. Sådan er tingenes vidunderlige ordning!

I er sikkert tilbøjelige til at spørge, om dette kan være den samme Arthur, der for to måneder siden havde denne ømme samvittighed, der gyser tilbage for at såre om end kun andres følelser, og der anser en mere ubetinget forseelse som noget ganske umuligt? som troede, at hans egen selvagtelse var en højere domstol end nogen andens mening? Det var den samme, det forsikrer jeg jer; kun under andre forhold. Vore gerninger bestemmer os, lige så meget som vi bestemmer vore gerninger; og så længe vi ikke ved, hvilken der har været eller vil blive den særegne sammenstilling af ydre og indre kendsgerninger, der begrunder et menneskes afgørende handlinger, gør vi bedst i, ikke at bedømme hans karakter. Vore gerninger udøver et skrækkeligt herredømme over os, så at den retskafne mand først bliver en bedrager og senere forsoner sig med denne forandring af den grund – at det andet fejltrin viser sig for ham som den eneste udvej. Den handling, som før dens udøvelse blev bedømt med den sunde sans og ufordærvede følelse, som sjælen ejer i sin oprindelige tilstand, betragtes, når den er begået, med dette spidsfindigt undskyldende blik, der finder megen lighed i alt, hvad mennesket kalder ondt og godt. Europa finder sig i en *fait accompli*, og således gør det enkelte

menneske, – indtil den rolige ordning forstyrres ved en skrækkelig gengældelse.

Intet menneske kan undgå den fordærvelige indflydelse, som en forseelse udøver på hans egen anskuelse af ret og uret, og denne indflydelse var så meget stærkere hos Arthur, på grund af den trang til selvagtelse, der, så længe hans samvittighed var i ro, havde været én af hans bedste skytsengle. At måtte anklage sig selv, var noget alt for smerteligt for ham – det kunne han ikke udholde. Han måtte overtale sig selv til at tro, at han ikke havde været så meget at dadle; han begyndte endog at beklage sig selv, fordi han var nødsaget til at bedrage Adam – noget, der stred så ganske imod hans åbne, ærlige natur. Men rigtignok, det var her det ene rette.

Og havde han virkeligt fejlet, så følte han sig også ulykkelig for det: ulykkelig på Hettys vegne, ulykkelig over det brev, han havde lovet at skrive, og som i ét øjeblik forekom ham som den største grusomhed, i et andet som den største velgerning, han kunne vise hende. Og midt i disse betragtninger påkom der ham nu og da det pludselige indfald at byde alle hindringer trods: han ville bortføre Hetty, og alle andre hensyn kunne gå ad …

I denne sjælstilstand forekom de fire vægge i hans værelse ham som et utåleligt fængsel; de syntes at lukke ham inde med alle de modstridende tanker og følelser, der tyngede på hans sind, og hvoraf nogle sikkert ville forsvinde i det frie. Han havde kun en time eller to til at samle sig i, og han måtte se til at blive rolig i sindet. Når først han var kommet op på Meg og ud i den friske morgenluft, ville han blive mere herre over forholdene.

Det smukke dyr stampede i brostenene, mens solen skinnede på dets stolte, brune nakke, og skælvede af glæde, da dets herre klappede det og talte til det i en endnu kærligere tone, end han plejede. Han elskede det så meget højere, fordi det ikke kendte hans hemmeligheder. Men Meg vidste lige så god besked med sin herres åndelige tilstand, som mange andre af dens køn ved besked med de smukke, unge herrers, som deres hjerter hænger ved i urolig forventning.

Arthur red i kort galop fem mile hinsides dyrehaven, indtil han kom til foden af en bakke, hvor hverken træer eller hække begrænsede vejen; da gav han Meg tøjlen og belavede sig på at komme på det rene med sig selv.

Hetty vidste, at deres møde i går måtte være det sidste før Arthurs afrejse; det var ikke muligt at ses tiere uden at vække mistanke; og hun var som et forskrækket barn, ude af stand til at tænke på noget som helst. Hun formåede kun at græde, når han talte om sin afrejse, og række ansigtet frem, at han kunne kysse hendes tårer bort. Han *kunne* ikke andet end trøste hende og bestyrke hende i hendes drømmerier. Et brev ville vække hende på en forfærdeligt pludselig måde! Men det var dog sandt, hvad Adam sagde – det ville spare hende for et langvarigt bedrag, som ville være værre end en øjeblikkelig, bitter smerte. Og det var den eneste måde at tilfredsstille Adam, som *måtte* tilfredsstilles af mere end én grund. Hvis han blot kunne se hende igen! Men det var umuligt; en tornet hæk af hindringer rejste sig imellem dem, og en uforsigtighed kunne være farlig. Og hvis han virkelig *kunne* se hende igen, hvad så? Han ville kun lide på ny ved synet af hendes bedrøvelse. Borte fra ham, var hun nødsaget til at være herre over sine følelser.

Pludseligt påkom der ham en frygt, der hvilede som en skygge på hans sind – den nemlig, at hun i sin kummer skulle gøre en ulykke på sig selv; og umiddelbart efter denne frygt fulgte en anden, som gjorde skyggen endnu mørkere. Men med ungdommens og håbets styrke forjagede han både den ene og den anden. Hvad grund var der vel til at udmale sig fremtiden med så mørke farver? Der var lige så megen rimelighed for det modsatte. Arthur trøstede sig med, at han fortjente ikke, at sagen skulle få et dårligt udfald – han havde aldrig haft i sinde at gøre noget, som stred imod hans samvittighed – det var forholdene, der havde ledet ham. Han nærede en slags hemmelig tillid til, at han, som i grunden var sådan en skikkelig fyr, ikke ville blive så hårdt medtaget af skæbnen.

I alle tilfælde måtte det nu gå som det bedst kunne; alt, hvad han kunne gøre for øjeblikket, var at bære sig så fornuftigt ad som muligt. Og dette, mente han, bestod i at vedligeholde forbindelsen imellem Adam og Hetty. Hun kunne måske virkeligt med tiden skænke ham sit hjerte, og i dette tilfælde var der ingen skade sket, siden det endnu var Adams inderlige ønske at få hende til kone. Adam blev jo rigtignok bedraget – bedraget på en måde, som Arthur ville have anset for en svær uret, hvis den var blevet begået imod ham selv. Dette var en betragtning, der forstyrrede den trøstelige udsigt. Arthurs kinder blussede af undseelse og harme, når han tænkte på det. Men hvad kunne en mand gøre i en sådan forlegenhed? Hans ære fordrede, at han ikke sagde noget, som kunne skade Hetty: hans første pligt var at beskytte *hende*. Han ville aldrig for sin egen skyld have begået noget bedrag, hverken i ord eller gerninger. Gode Gud! Hvilken elendig skabning han var, at han

havde bragt sig i en sådan forlegenhed; og dog, hvis nogen havde undskyldninger, så var det ham. (Skade, at det er handlingerne og ikke undskyldningerne, der gør udslaget).

Velan, brevet måtte skrives; det var det eneste lovende middel til at løse knuden. Arthur fik tårer i øjnene, når han tænkte sig Hetty læse dette brev, men det ville være næsten lige så hårdt for ham at skrive det; det var ikke nogen let bestilling, og denne sidste tanke hjalp ham til at komme til en slutning. Han kunne aldrig forsætligt have gjort et skridt, der bragte sorg over en anden, mens han selv var vel til mode. Og at han følte en gren af skinsyge ved tanken om at opgive Hetty for Adams skyld, overtydede ham om, at det var et offer, han bragte.

Da han først var kommet til denne slutning, drejede han sin hest og red hjemad i kort galop. Brevet skulle skrives allerførst, og andre forretninger ville optage den øvrige del af dagen, så at han ikke ville få tid til at tænke over det skete. Heldigvis kom Irwine og Gawaine til middag, og klokken tolv den næste dag ville han være langt borte fra Dyrehavsgård. Denne stadige beskæftigelse sikrede ham nogenlunde for at blive grebet af en uimodståelig trang til at styrte hen til Hetty og gøre hende ét eller andet tåbeligt forslag, der kunne fordærve det hele.

Agtende på sin herres mindste tegn, løb Meg hurtigere og stedse hurtigere, indtil den fra kort galop gik over til strakt karriere.

"Jeg mente, den unge herre var blevet syg i aftes," sagde staldkarlen, den gamle, gnavne John, ved middagstid i folkestuen. "Han har været ved at ride livet af hoppen i formiddags."

"Det er måske ét af symptomerne, John," sagde den skæmtsomme kusk.

"Så ville jeg ønske, han var blevet åreladt for det, det er min mening," sagde John ærgerligt.

Adam havde tidligt om morgenen indfundet sig på gården, for at spørge til Arthurs befindende, og var blevet beroliget med hensyn til følgerne af hans slag, da han hørte, at han var redet ud. På slaget fem kom han igen og lod sige, at han var der. Efter et par minutters forløb kom Pym ned med et brev i hånden og gav det til Adam, idet han sagde, at kaptajnen havde alt for travlt til at tale med ham, men havde skrevet alt, hvad han havde at sige ham. Brevet var adresseret til Adam, men han gik udenfor, inden han åbnede det. Indeni lå et forseglet brev til Hetty, og på den indvendige side af omslaget stod skrevet til Adam: –

> "I indlagte brev har jeg skrevet alt, hvad du ønskede. Jeg overlader det til dig at bestemme, om du gør bedst i at give det til Hetty, eller at sende mig det tilbage igen. Spørg dig selv endnu engang, om det ikke er et skridt, der vil smerte hende mere end den blotte tavshed.
>
> Der er ingen grund til at vi to skal tale med hinanden igen i dag. Om et par måneders tid vil vi kunne mødes med venligere følelser.
>
> *A. D."*

"Måske han gør ret i ikke at ville se mig," tænkte Adam. "Det kan ikke nytte at sige hinanden flere bitre ord, og det kan ikke nytte at række hinanden hånden og sige, at vi er gode venner

igen. Vi er ikke venner, så vil vi heller ikke lade som om vi var det. Jeg ved, det er menneskets pligt at tilgive, men jeg mener, det kan kun betyde, at man skal opgive tanken om hævn; det kan aldrig være meningen, at man skal nære de samme følelser som tidligere, for det er ikke muligt. Han er ikke mere den samme for mig, og jeg kan heller ikke føle det samme for ham. Gud hjælpe mig, jeg ved ikke, om jeg føler det samme for nogen mere. Det er, som om jeg havde udrettet mit arbejde forkert og måtte gøre det hele om igen."

Men det spørgsmål, om han skulle aflevere brevet til Hetty, beskæftigede snart udelukkende Adams tanker. Arthur havde følt sig nogenlunde lettet ved at overlade afgørelsen til Adam, og denne, som ellers ikke var tvivlrådig, var det her. Han besluttede at føle sig for – at forvisse sig så godt som muligt om Hettys stemning, for han bestemte sig til at afgive brevet.

30. Brevets aflevering

Den næste søndag, på vejen fra kirken, gav Adam sig i tale med Poysers, i det håb at få en indbydelse til at følge hjem med dem. Han havde brevet i sin lomme og længtes efter at få lejlighed til at tale ene med Hetty. I kirken kunne han ikke se hendes ansigt, for hun havde forandret sin plads, og da han gik hen og gav hende hånden, var der noget tvungent i hendes adfærd. Han havde ventet det, for det var første gang, de mødtes, efter at han havde set hende i lunden med Arthur.

"Kom og gå hjem med, Adam," sagde mr. Poyser, da de kom til omdrejningen; og så snart de var ude på marken, vovede Adam at byde Hetty sin arm. Børnene kom snart forud, og da de var alene, sagde Adam:

"Hetty, vil du mage det så, at du kan gå lidt ud i haven med mig i aften, hvis vejret bliver ved at være godt? Jeg har noget særdeles at tale med dig om."

"Ja," sagde Hetty. Hun længtes lige så meget som Adam efter at tale i enrum med ham; hun kunne ikke begribe, hvad tanker han gjorde sig om hende og Arthur: hun vidste, han måtte have set dem kysse hinanden, men hun havde ingen anelse om det optrin, der havde fundet sted imellem Arthur og Adam. Hendes første tanke havde været, at Adam ville blive meget vred på hende og måske fortælle det til hendes onkel og tante; men det faldt hende aldrig ind, at han ville vove at sige noget til kaptajn Donnithorne. Det var en lettelse for hende, at han var så venlig imod hende i dag og ønskede at tale med *hende* alene, hun skælvede, da hun så, at han gik hjem med, af frygt for at han skulle sladre af skole. Men nu, da han ville tale med hende

under fire øjne, ville hun få at vide, hvad han tænkte, og hvad han havde i sinde at gøre. Hun havde den tro, at hun nok kunne få ham til ikke at gøre andet, end hvad hun selv ville; måske kunne hun endda få ham til at tro, at hun ikke brød sig noget om Arthur; og så længe som Adam troede, at der var håb om at få hende, ville han gøre lige hvad hun ville, det vidste hun. Desuden *måtte* hun blive ved at lade som om hun brød sig om Adam, for at ikke hendes onkel og tante skulle blive vrede og fatte mistanke om, at hun havde en hemmelig elsker.

Disse tanker beskæftigede Hettys lille hjerne, mens hun klyngede sig til Adams arm og svarede "ja" eller "nej" til hans løseligt henkastede bemærkninger om de mange hvidtorn-bær, der ville blive til fuglene i vinter, og de lavt hængende skyer, som sikkert ville give regn inden næste dag. Og da de atter indhentede tanten og onklen, kunne hun uforstyrret hengive sig til sine betragtninger, for mr. Poyser var af den mening, at selv når en ung mand gik med sit hjertes udkårne under armen, ville en smule fornuftig passiar dog ikke være ham uvelkommen; og han for sit vedkommende længtes efter at høre, hvad det var blevet til med Dyrehavsgårds forpagtning. Således lagde han da beslag på Adams opmærksomhed for hele den øvrige del af vejen; og Hetty, mens hun vandrede ved den skikkelige Adams arm, lagde sine små planer og pønsede på at vinde ham ved indsmigrende venlighed, fuldt så vel som om hun havde været en prægtigt klædt kokette, der sad alene i sit lille kabinet. For når en landsbyskønhed med plumpe sko kun er følelsesløs nok, da er det forbavsende, hvor meget hun i åndelig henseende ligner den fine dame med krinoline på, som anvender sin snildhed til at løse den vanskelige opgave,

hvorledes hun kan begå uforsigtigheder uden at kompromittere sig selv. Måske var ligheden ikke mindre, fordi Hetty hele tiden følte sig meget ulykkelig. Adskillelsen fra Arthur forårsagede hende en dobbelt smerte; for i hendes af kærlighed og forfængelighed oprørte sind blandede sig en dunkel frygt for, at fremtiden måske ikke ville komme til at ligne hendes drøm. Hun klyngede sig til de trøstende, håbefulde ord, som Arthur havde ytret ved deres sidste sammenkomst. – "Jeg kommer igen til julen, og så vil vi se, hvad der kan gøres." Hun klyngede sig til den tro, at han havde hende så kær, at han aldrig ville blive lykkelig uden hende, og med tilfredsstillet stolthed holdt hun fast ved sin hemmelighed – at en fornem herre elskede hende – og følte sig hævet over alle de piger, hun kendte. Men den usikre fremtid og de muligheder, hun ikke kunne give nogen bestemt form, begyndte at tynge på hende som luftens usynlige tryk; hun befandt sig alene på sin lille drømme-ø, og rundt omkring hende var det mørke, ukendte hav, som Arthur havde begivet sig ud på. Nu var det ingen opbyggelse for hende at se fremad, men kun at se tilbage og bygge sit håb på ord og kærtegn fra en svunden tid. Men siden i torsdags aftes havde hendes dunkle ængstelse af og til måttet vige pladsen for den mere bestemte frygt for, at Adam skulle forråde tanten og onklen, hvad han vidste, og hans uventede bøn om at tale ene med hende, havde atter givet hendes tanker en anden retning. Det var hende meget om at gøre, ikke at gå glip af den gode lejlighed i aften, og da drengene efter tetid gik ud i haven, og Totty bad om at måtte gå med, sagde Hetty med en beredvillighed, som forbavsede mrs. Poyser: "Jeg skal gå med hende, tante."

Der var slet ikke noget forunderligt i, at Adam også ville gå med; og snart var han alene med Hetty i gangen langs med nøddehækken, mens drengene på et andet sted i haven havde travlt med at samle de umodne valnødder op til at lege med, og Totty var tilskuer til det. Det var kun en kort tid – næppe to måneder – siden Adam, besjælet af det sødeste håb, havde stået ved Hettys side her i haven. Erindringen om hin aften havde siden i torsdags ofte stået for ham: solens stråler gennem æbletræets grene, de røde klaser, Hettys yndige rødmen. Nu påtrængte den sig ham atter i denne mørke aftenstund, da de tunge skyer hang over deres hoveder, men han søgte at forjage den, af frygt for at komme til at sige mere, end der var nødvendigt for Hettys skyld.

"Efter hvad jeg så i torsdags aftes, Hetty," begyndte han, "vil du sikkert ikke tage mig ilde op, hvad jeg nu vil sige. Hvis der blev bejlet til dig af en mand, som havde i sinde at tage dig til kone, og jeg vidste, at du holdt af ham og ville ægte ham, da havde jeg ikke ret til at sige et eneste ord om det; men når jeg ser, at der bliver gjort kur til dig af en fornem herre, som aldrig kan ægte dig, og som ikke tænker på at ægte dig, så er det min pligt at lægge mig imellem. Jeg kan ikke tale om det til dem, som er dig i forældres sted, for det kunne afstedkomme mere fortræd end nødvendigt." Adams ord befriede Hetty for en del af sin frygt, men der lå tillige en betydning i dem, som opfyldte hende med bange anelser. Hun var bleg og skælvede, og dog ville hun på det bestemteste have modsagt Adam, hvis hun havde vovet at forråde sine følelser. Men hun tav.

"Du er så ung endnu, Hetty," vedblev han næsten kærligt, "og du har endnu ikke synderligt set, hvorledes det går til i verden.

Det er min skyldighed at gøre, hvad jeg kan, for at forhindre dig i, af uvidenhed at styrte dig i fordærvelse. Hvis andre vidste, hvad jeg ved, at du har haft sammenkomster med en fornem herre og fået foræringer af ham, da ville de tale ondt om dig, og du ville have forspildt dit gode rygte. Og dertil kommer, at du vil blive såret i dine følelser, når du skænker din kærlighed til en mand, der aldrig kan ægte dig og på den måde sørge for dig dit hele liv."

Adam tav og så på Hetty, som plukkede blade af nøddebuskene og krammede dem i sin hånd. I den heftige bevægelse, hun var kommet i ved Adams ord, glemte hun både sine planer og sine forud overlagte taler. Der lå en frygtelig magt i den rolige vished, han sagde disse ord med, og den truede med at knuse hendes svage forhåbninger. Hun ville værge sig – opbragt ville hun sige ham imod; men hendes beslutning om at skjule sine følelser fik overhånden. Hvad hun nu sagde, var kun øjeblikkets indskydelse, for hun var ikke i stand til at beregne virkningen af sine ord.

"Du har ingen ret til at sige, at jeg elsker ham," sagde hun med svag, men heftig stemme, idet hun atter plukkede et blad og rev det i stykker. Hun var meget smuk, som hun der stod, bleg og inderligt bevæget, de mørke barneøjne endnu større end ellers, og åndedrættet hurtigere end almindeligt. Adams hjerte ynkedes over hende, da han så på hende. Ak, kunne han blot trøste og lindre hende, og forskåne hende for denne sorg; besad han blot en kraft, der kunne sætte ham i stand til at frelse hendes stakkels, ulykkelige sjæl, ligesom han ville have trodset enhver fare, for at frelse hendes person!

"Jeg må næsten tro, at det er så, Hetty," sagde han kærligt; "for jeg kan ikke antage, at du ville lade et mandfolk kysse dig og forære dig en guldkapsel med sit hår i, og sætte dig stævne i lunden, når du ikke elskede ham. Jeg dadler dig ikke, for jeg ved, det er kommet lidt efter lidt, indtil du til sidst ikke har kunnet træde tilbage. Det er ham, jeg dadler, fordi han således har stjålet din kærlighed, når han vidste, at han aldrig kunne give dig oprejsning for det. Han har betragtet dig som et legetøj og drevet spøg med dig, uden i mindste måde at bryde sig om dig, som han burde."

"Jo, han bryder sig om mig, det ved jeg bedre end du," udbrød Hetty. Alting var glemt, uden den smerte og vrede, som hun følte ved Adams ord.

"Nej, Hetty," sagde Adam, "hvis han virkelig havde brudt sig om dig, havde han aldrig båret sig således ad. Han har selv sagt mig, at han ikke mente noget med sine kys og sine gaver, og han ville bilde mig ind, at du heller ikke lagde dig det på hjertet. Men det ved jeg bedre. Jeg kan ikke tro andet, end at du har bildt dig ind, at han elskede dig så højt, at han ville gifte sig med dig, skønt han er en fornem herre. Og derfor er jeg nødt til at tale om det, Hetty, – af frygt for, at du skal bedrage dig selv. Det er aldrig et øjeblik faldet ham ind at gifte sig med dig."

"Hvorfra ved du det? Hvor tør du sige det?" sagde Hetty og standsede skælvende i sin gang. Det frygteligt afgørende i Adams tone betog hende med rædsel. Hun havde ikke åndsnærværelse nok til at betænke, at Arthur kunne have sine grunde til ikke at sige Adam sandheden. Hendes ord og miner var tilstrækkelige til at bestemme Adam: han måtte give hende brevet.

"Du kan måske ikke fæste lid til mine ord, Hetty, fordi du har for gode tanker om ham – fordi du tror, at han elsker dig højere end han gør. Men jeg har et brev i min lomme, som han selv har skrevet, for at jeg skulle give dig det. Jeg har ikke læst brevet, men han siger, at han har sagt sandheden i det. Men førend jeg giver dig brevet, Hetty, så tænk dig om og tag dig det ikke alt for nær. Det havde ikke været godt for dig, om han havde begået den dårskab at ægte dig: det havde aldrig ført til nogen lykke."

Hetty sagde intet; hendes håb oplivedes på ny ved tanken om et brev, som Adam ikke havde læst. Det ville indeholde noget ganske andet, end hvad han troede.

Adam tog brevet frem, men han beholdt det i hånden, mens han sagde i en kærligt bedende tone:

"Vær ikke vred på mig, Hetty, fordi det er mig, der bringer dig denne sorg. Gud ved, jeg ville have båret det, der var langt værre, når jeg kunne have forskånet dig derfor. Og husk på – der er ingen uden jeg, som ved noget om det; og jeg vil tage mig af dig, som om jeg var din broder. I mine øjne er du den samme som altid, for jeg tror ikke, at du forsætligt har gjort noget ondt."

Hettys hånd havde grebet brevet, men Adam gav ikke slip på det, før han havde talt ud. Hun lagde ikke mærke til, hvad han sagde – hun havde slet ikke hørt efter; men da han gav slip på brevet, puttede hun det i sin lomme uden at åbne det, og begyndte at gå hurtigere, som om hun længtes efter at komme ind.

"Du gør ret i ikke at læse det nu," sagde Adam. "Læs det, når du er alene. Men bliv herude lidt endnu, og lad os kalde på

børnene; du ser så bleg og dårlig ud, din tante kunne lægge mærke til det."

Hetty hørte denne advarsel. Den mindede hende om nødvendigheden af at benytte sin medfødte forstillelsesevne, der nær havde bukket under for det voldsomme stød, Adams ord havde bibragt hende. Og hun havde brevet i sin lomme – hun var vis på, at der var trøst i det, hvad Adam end kunne finde på at sige. Hun løb hen at opsøge børnene og kom snart tilbage med Totty, som satte et surt ansigt op, fordi hun havde måttet kaste et umodent æble bort, som hun havde sat sine små tænder i.

"Kom, Totty," sagde Adam, "kom, så skal du ride på min skulder, så højt, så højt, at du kan nå toppen af træerne."

Hvilket lille barn har nogensinde modsat sig den trøst at blive grebet og løftet i vejret af en kraftig arm? Jeg tror ikke, at Ganymedes græd, dengang ørnen fløj bort med ham og måske til slutning satte ham på Jupiters skulder. Totty smilede med velbehag fra sin sikre højde, og et skønt skue var det for moderens øjne, da hun stod i døren og så Adam komme med sin lille byrde.

"Gud velsigne dit kære ansigt, mit lam," sagde hun, og moderkærligheden gav hendes gennemtrængende øjne et udtryk af mildhed, idet Totty bukkede sig forover og strakte sine arme ud. Hun havde i dette øjeblik ikke øje for Hetty, men sagde kun uden at se på hende: "Gå og tap noget øl, Hetty; pigerne er begge ved ostene."

Da øllet var tappet og onklens pibe tændt, skulle Totty klædes af og bringes ned igen i sin natkjole, da hun ellers ville græde, i stedet for at lægge sig til at sove. Så skulle der laves til

aftensbordet, og Hetty måtte stadigt være med. Adam blev, indtil han vidste, at mrs. Poyser ventede, han skulle gå, og søgte så meget som muligt at holde samtalen i gang med hende og manden, for at Hetty kunne være så meget mere ubemærket. Han tøvede, fordi han gerne ville se hende vel igennem denne aften, og han glædede sig over den selvbeherskelse, hun viste. Han vidste, hun havde ikke haft tid til at læse brevet, men han vidste ikke, at hun besjæledes af det hemmelige håb, at brevet ville modsige alt, hvad han havde sagt. Det var hårdt for ham at forlade hende – hårdt, når han tænkte på, at han i flere dage ikke ville få at vide, hvorledes hun bar sin sorg. Men omsider måtte han gå, og alt, hvad han kunne gøre, var sagte at trykke hendes hånd, idet han sagde "god nat", og håbe, at hun deraf ville forstå, at hvis hans kærlighed nogensinde kunne være hende en tilflugt, da ville hun finde den uforandret, nu som før. Hvor havde han travlt på sin hjemvej med at udtænke undskyldninger for hendes dårskab; med at tilskrive hendes kærlige natur al hendes svaghed; med at dadle Arthur, stedse mindre og mindre tilbøjelig til at indrømme, at også *hans* opførsel kunne besmykkes! Hans fortvivlelse over Hettys lidelser – og over den tanke, at hun muligvis for bestandigt kunne være tabt for ham – gjorde ham døv for ethvert forsvar for den såkaldte ven, der havde forårsaget denne elendighed. Adam var en mand med klare begreber og en uhildet ånd – i sandhed et prægtigt menneske, både i åndelig og legemlig henseende. Men hvis Aristides den Retfærdige nogensinde var forelsket og skinsyg, da var han i det øjeblik vistnok ikke fuldkomment ædelmodig. Og jeg tør ikke påstå, at Adam i disse sorgens dage kun følte retfærdig vrede og kærlig medlidenhed.

Han var bitterligt skinsyg; og alt som hans kærlighed gjorde ham overbærende i sin dom over Hetty, gav han sin bitterhed luft i sine følelser for Arthur.

"Det kunne jo sagtens sætte hende fluer i hovedet," tænkte han, "når en fornem herre med fine manerer og smukke klæder og hvide hænder nærmede sig hende så dristigt, som den, der kun var hendes lige, ikke ville vove det; og det var et spørgsmål, om hun nu nogensinde ville tage til takke med en simpel mand." Uvilkårligt tog han sine hænder op af lommen og så på dem – på den hårde hud og de brækkede negle. "Jeg er en plump karl i det hele; jeg ved ikke ret, nu jeg tænker på det, hvor en pige skulle kunne synes om mig; og dog havde det været en let sag for mig at få en anden kone, når ikke mit hjerte havde tilhørt hende. Men jeg bryder mig kun lidt om, hvad andre piger synes om mig, når hun ikke kan elske mig. Hun kunne måske have kommet til at elske mig, lige så godt mig som nogen anden – her er ingen, jeg behøvede at være bange for, når ikke *han* var trådt imellem os; men nu bliver jeg hende måske forhadt, fordi jeg er så forskellig fra ham. Og dog kan man ikke vide det – måske kan hun blive af en anden mening, når hun ser, at han kun har haft hende til bedste. Hun kan måske komme til at skønne på en mand, der ville være taknemmelig for at tilhøre hende sit hele liv. Men hvordan det end går, må jeg finde mig i det – jeg må takke Gud, at det ikke er værre; jeg er ikke den eneste, der kun kender lidt til lykken her i livet. Der er mangt et godt stykke arbejde, som bliver gjort med et bedrøvet hjerte. Det er Guds vilje, og det må være os nok; vi ville ikke kunne indrette det bedre end han, selv om vi brød os med det vort hele liv. Men det ville være gået mig nær, hvis hun var blevet

bragt til skam og skændsel, og oven i købet ved den mand, som jeg altid har været stolt af at tænke på. Siden jeg er blevet forskånet for det, har jeg ingen ret til at knurre. Når en mand har hele lemmer, kan han nok tåle et hug eller to."

Da Adam var kommet så vidt i sine betragtninger, så han, idet han gik over en stente, en mand, som gik foran ham på marken. Han genkendte Seth, der vendte tilbage fra en aftenprædiken, og skyndte sig at nå ham.

"Jeg troede, du var kommet først hjem i aften," sagde han, da Seth vendte sig om for at vente på ham, "for jeg kommer senere, end jeg plejer."

"Ja, jeg kommer også senere, for efter gudstjenesten kom jeg i snak med John Barnes, som jeg havde noget at spørge om; og han er en af dem, der fører én videre, end man venter – han følger ikke den lige vej."

Stiltiende fortsatte de deres vej et par minutter. Adam havde ikke lyst til at indlade sig på religiøse undersøgelser, men han havde nok lyst til at veksle et par kærlige, fortrolige ord med broderen. Det var sjældent, at han følte trang til det, så meget end brødrene holdt af hinanden. De talte næsten aldrig om personlige anliggender og tydede kun så løseligt hen på deres huslige sorger. Med hensyn til sine følelser var Adam af naturen indesluttet, og Seth følte en vis frygtsomhed overfor sin mere praktiske broder.

"Seth, min dreng," sagde Adam, idet han lagde sin arm på broderens skulder, "har du hørt noget fra Dinah Morris, siden hun rejste herfra?"

"Ja," sagde Seth. "Hun gav mig lov til at skrive hende til, hvorledes det gik os, og hvorledes moder var til mode. Jeg skrev

derfor til hende for fjorten dage siden og fortalte hende, at du havde fået en ny bestilling, og at moder var mere tilfreds; og forrige onsdag, da jeg hørte ind på posthuset i Treddleston, lå der et brev fra hende. Jeg troede, at du måske kunne have lyst til at læse det; men jeg har ikke villet tale om det, fordi du syntes så opfyldt af andre ting. Det er meget let at læse – hun skriver smukt af et kvindfolk at være." Seth havde taget brevet op af sin lomme og rakte det til Adam, som sagde, idet han tog det:

"Ja, min dreng, jeg har en tung byrde at bære for øjeblikket – du må ikke tage mig det ilde op, hvis jeg er lidt mere tavs og fortrædelig end ellers. Jeg bryder mig ikke af den grund mindre om dig; jeg ved, vi to skal holde sammen til det yderste."

"Jeg tager dig aldrig noget ilde op, Adam; jeg ved godt, hvad det vil sige, når du af og til er lidt kort for hovedet."

"Der lukker moder døren op for at se efter os," sagde Adam, idet de kom op ad bakken. "Hun har som sædvanligt siddet i mørke. Nå, Gyp, er du glad, at jeg kommer hjem?"

Lisbeth gik hurtigt ind igen og tændte et lys, for hun havde hørt den velkomne lyd af fodtrin på græsset, endnu førend Gyp gav sin glæde luft ved at gø.

"Nå, børn, tiden har aldrig, så længe jeg har levet, været mig så lang som i denne søndagaften. Hvad kan I dog begge have bestilt så længe?"

"Du skulle ikke sidde i mørke, moder," sagde Adam, "for da forekommer tiden én altid længere."

"Ih, hvad skulle jeg sidde og brænde lys en søndag, når jeg er ganske alene, og det er synd at sætte mig til at strikke? Dagen er lang nok for mig til at sidde og stirre i en bog, som jeg ikke kan læse, og det var en dårlig måde at forkorte tiden på, ved at øde

de gode lys. Men hvem af jer skal have aftensmad? Enten må I have spist eller være nær ved at dø af sult, så sent som det er."

"Jeg er sulten, moder," sagde Seth, idet han satte sig ved det lille bord, som havde været dækket lige fra det var lyst.

"Jeg har spist," sagde Adam. "Kom Gyp," vedblev han, idet han gav ham nogle kolde kartofler fra bordet og klappede det lodne, grå hoved, der så så kærligt op til ham.

"Du behøver ikke at give hunden noget," sagde Lisbeth, "den har allerede fået. Det er ikke rimeligt, at jeg skulle glemme den, når den er det eneste, jeg har af dig."

"Så kom da, Gyp," sagde Adam, "lad os gå i seng. God nat, moder; jeg er meget træt."

"Hvad fejler ham, ved du det?" sagde Lisbeth til Seth, da Adam var gået ovenpå. "Han har i et par dage været så forknyt. Jeg traf ham i værkstedet i formiddags, efter at du var gået; han sad og bestilte ingenting – havde ikke så meget som en bog foran sig."

"Han har en hel del arbejde for øjeblikket, moder," sagde Seth, "og jeg tror, han er ikke i godt humør. Men lad som om du ikke mærker det; vær så venlig imod ham som du kan, og sig ikke noget, der kan bedrøve ham."

"Ih, hvad snakker du om at bedrøve ham? Og hvad andet end venlig skulle jeg være imod ham? Jeg vil bage en kage til hans frokost i morgen."

Adam havde taget trøje og vest af og læste Dinahs brev ved skinnet af sit spiddelys.

> "Kære broder Seth, – i tre dage måtte jeg lade dit brev ligge på posthuset, fordi jeg ikke havde penge nok til at løse det ind; for i denne tid er her megen

sygdom og nød efter al den mængde regn, der er faldet; og at lægge penge op fra den ene dag til den anden i en sådan tid, når der er så mange, som trænger til alt muligt, ville vise lige så stor mangel på tillid som jødernes forsøg på at samle forråd af manna. Jeg omtaler dette, fordi jeg ikke vil, at du skal tro, jeg har været sen til at svare, eller at jeg ikke har taget del i din glæde over det verdslige gode, som er blevet din broder Adam til del. Den agtelse og kærlighed, du nærer for ham, er ikke mere end rimelig, for Gud har skænket ham store åndsgaver, og han bruger dem som patriarken Joseph, der, midt i al sin magt og hæder, dog længtes ret inderligt efter sin fader og yngre broder.

Mit hjerte har knyttet sig til din gamle moder, siden det blev mig forundt at være hos hende i sorgens tid. Tal til hende om mig og sig hende, at jeg ofte om aftenen tænker på hende, når jeg sidder i tusmørket, som dengang jeg sad hos hende, og vi holdt hinandens hænder, og jeg talte trøstens ord, som blev mig indgivet. Ak, det er en velsignet tid, ikke sandt, Seth, når dagens lys tager af, og legemet er træt af sit arbejde. Da skinner det indre lys desto klarere, og med mere tillid forlader vi os på den guddommelige magt. Jeg sidder på min stol i det mørke værelse og lukker mine øjne, og det er som om jeg intet legeme havde, og som om jeg aldrig mere kunne føle nogen jordisk trang.

For al den trængsel og sorg og synd, som jeg har været vidne til, og som jeg har grædt over – ja, al den elendighed, som menneskets børn er hjemfaldne til, og som til sine tider indhyller mig som i et pludseligt mørke – kan jeg da bære med villig smerte, som om jeg havde del i Forløserens kors. For jeg føler det, jeg føler det – uendelig kærlighed lider også – ja, den lider i ordets fulde betydning, den ængstes, den bedrøves; og det er en blind egenkærlighed, som vil være fritaget for den sorg, hvorunder den hele skabning sukker og lider. Og visselig, det er ikke den sande velsignelse at være fri for sorg, så længe der er sorg og synd i verden: sorgen er da en del af kærligheden, og kærligheden søger ikke at kaste den af. Det er ikke ånden alene, der siger mig dette – jeg læser det i det hele evangelium. Tales ikke vor sag i Himlen? Er ikke der den sorgens mand, iført det korsfæstede legeme, hvormed han fo'r til Himlen? Og er han ikke ét med den uendelige kærlighed selv – som vor kærlighed er ét med vor sorg?

Disse tanker har beskæftiget mig meget i den senere tid, og klarere end før har jeg følt betydningen af de ord: "Hvis nogen elsker mig, han tage mit kors og følge mig." Jeg har hørt det udlagt som om derved var ment de kvaler og forfølgelser, vi pådrager os ved at bekende os til Jesum. Men det er en smålig tanke. Forløserens sande kors var denne verdens synd og sorg – denne var det, som

lå tungt på hans hjerte – og dette var det kors, vi skal være delagtige i, den kalk, vi må tømme med ham, hvis vi vil have del i hin guddommelige kærlighed, som er ét med hans sorg.

Med hensyn til det timelige gode, som du spørger om, da har jeg alt, hvad jeg behøver, og mere. Jeg har haft stadigt arbejde i møllen, skønt nogle af de andre har fået afsked for en tid; og mit legeme har vundet i styrke, så at jeg kun føler liden træthed, når jeg har gået eller talt længe. Hvad du siger om at blive i dit eget land hos din moder og broder, viser mig, at du er ledet på den rette vej: der er din plads dig anvist af skæbnen, og at søge velsignelse andetsteds, ville være som at lægge et uretfærdigt offer på alteret og vente, at himlens ild skulle antænde det. Mit arbejde og min glæde er her imellem klipperne, og undertiden tænker jeg, at jeg hænger alt for meget ved det liv, jeg fører her iblandt disse mennesker, og at jeg kun dårligt ville bære at blive kaldet herfra.

Du skal have tak for de efterretninger, du sendte mig om de kære venner i forpagtergården; for skønt jeg efter min tantes ønske har skrevet dem til, efter at jeg er vendt tilbage fra mit ophold iblandt dem, har jeg ikke set noget ord fra dem. Min tante skriver ikke hurtigt, og husets arbejde er tilstrækkeligt for hver dag, for hun er svag af helbred. Mit hjerte hænger ved hende og hendes børn som mine nærmeste pårørende – ja, ved alle

der i huset. I søvne føres jeg bestandigt hen til dem, og ofte midt i mit arbejde, ja selv i min tale, påtrænger sig den tanke mig, at de er i nød og fare, hvilket dog endnu er dunkelt for mig. Måske kan det blive mig klart. Du siger jo, de er alle vel.

Vi skal se hinanden igen her på jorden, håber jeg – skønt det måske kan vare længe; for brødrene og søstrene i Leeds ønsker at se mig hos sig en kort tid, når jeg atter får lejlighed til at forlade Snowfield.

Farvel, kære broder – og dog ikke farvel. For de Guds børn, som det er blevet forundt at se hinanden ansigt til ansigt, at holde altergang sammen og at føle sig besjælede af den samme ånd, kan aldrig mere adskilles, selv om klipper og bakker ligger imellem dem. For deres sjæle udvides ved denne forbindelse, og de bærer hinanden omkring med sig i deres tanker, til en bestyrkelse i troen. – Din trofaste søster og medarbejder i Christo,

Dinah Morris.

Jeg forstår ikke at skrive så småt som du, og min pen bevæger sig kun langsomt. Derfor føler jeg mig indskrænket og siger kun lidet af hvad der ligger mig på sinde. Hils din moder og giv hende et kys fra mig. Hun gav mig to kys, dengang vi skiltes ad."

Adam havde lagt brevet sammen igen og sad eftertænksom ved sin seng med hovedet hvilende på sin arm, dengang Seth kom ovenpå.

"Har du læst brevet?" spurgte Seth.

"Ja," sagde Adam. "Jeg ved ikke, hvad jeg ville have tænkt om hende og hendes brev, hvis jeg aldrig havde set hende: jeg tror næppe, at jeg ville have syntes om et prædikende kvindfolk. Men alt hvad hun siger, og alt hvad hun gør, synes at være det rette, og jeg troede at se og høre hende, dengang jeg læste brevet. Det er besynderligt, hvor godt jeg husker hendes udseende og hendes stemme. Hun ville gøre dig lykkelig, Seth, hun er netop en kone for dig."

"Det kan ikke nytte at tænke på det," sagde Seth nedslået. "Hun talte så bestemt, og hun er ikke den pige, der siger ét og mener et andet."

"Nej, men hendes følelser kunne forandre sig. Kærligheden kan komme lidt efter lidt – ilden blusser ikke altid hurtigt op. Jeg ville gerne, du skulle besøge hende engang imellem; jeg skulle nok mage det således, at du kunne være borte tre-fire dage, og det var jo ingen vej for dig – kun tyve til tredive miles."

"Ja, jeg ville i hvert tilfælde gerne se hende igen, når hun kun ikke ville synes ilde om, at jeg kom," sagde Seth.

"Hun vil ikke synes ilde om det," sagde Adam eftertrykkeligt, idet han rejste sig. "Det ville være en sand lykke for os alle, hvis hun ville have dig, for moder syntes så godt om hende og lod til at være så tilfreds hos hende."

"Ja," sagde Seth noget frygtsomt, "og Dinah holder også meget af Hetty; hun tænker meget på hende."

Adam svarede ikke på dette, og "god nat" var det eneste ord, de vekslede med hinanden.

31. I Hettys sovekammer

Det var ikke længere lyst nok til at gå i seng uden lys, selv i mrs. Poysers tidlige husholdning, og Hetty tog derfor ét med sig, da hun omsider gik op i sit sovekammer, kort efter at Adam var gået, og lukkede døren i lås efter sig.

Nu ville hun læse sit brev. Det ville – det *måtte* indeholde trøstens ord. Hvor kunne Adam vide sandheden?

Hun satte lyset fra sig og tog brevet frem. Det havde en svag duft af roser ved sig, som mindede hende om Arthur. Hun trykkede det til sine læber, og søde erindringer forjagede for et øjeblik al frygt. Men hendes hjerte begyndte forunderligt at banke, idet hun brød seglet, og hendes hænder skælvede. Hun læste langsomt; det var ikke let for hende at læse hans hånd, skønt Arthur havde gjort sig umage for at skrive tydeligt.

> "Kæreste Hetty, – jeg har talt sandt, når jeg har sagt, at jeg elskede dig, og jeg skal aldrig glemme vor kærlighed. Jeg skal være dig en trofast ven, så længe som jeg lever, og jeg håber at bevise dig det på mange måder. Hvis jeg i dette brev siger noget, som kan smerte dig, da tro ikke, at det hidrører fra mangel på kærlighed til dig, for der er intet, jeg ikke ville gøre for dig, når jeg vidste, at det var til dit sande gavn. Jeg kan ikke tåle at tænke på, at min lille Hetty skulle udgyde tårer, når jeg ikke var til stede og kunne kysse dem bort; og hvis jeg kun fulgte min egen tilbøjelighed, da ville jeg i dette

øjeblik være hos hende, i stedet for at skrive hende til.

Det er hårdt for mig at skilles fra hende – endnu hårdere at tilskrive hende ord, som kunne synes at være ukærlige, skønt de udspringer af den oprigtigste kærlighed.

Kære, kære Hetty, så dyrebar som din kærlighed har været mig, så dyrebart som det ville være mig, om du kunne vedblive at elske mig altid, så føler jeg dog, at det havde været bedre for os begge, om vi aldrig havde kendt denne lykke, og at det er min pligt at bede dig, herefter bryde dig så lidt som muligt om mig. Skylden har alene været min; for skønt jeg ikke har været i stand til at modstå min længsel efter at se dig, har jeg dog hele tiden følt, at din kærlighed til mig kunne volde dig kummer. Jeg burde have bekæmpet mine følelser, og jeg ville have gjort det, hvis jeg havde været et bedre menneske, end jeg er; men nu, da det skete ikke står til at ændre, er det min pligt at frelse dig fra alt det onde, som det står i min magt at forebygge. Og jeg føler, at det ville være meget slemt for dig, om du havde skænket mig din kærlighed i den grad, at du ikke kunne tænke på nogen anden mand, som kunne gøre dig lykkeligere, end jeg nogensinde kan, og om du vedblev at se hen til noget tilkommende, som umuligt vil kunne finde sted. For, kære Hetty, hvis jeg gjorde dig til min kone, som du engang talte om, da ville du selv komme til

at indse, at det var til din ulykke og ikke til din lykke. Jeg ved, du kan aldrig blive lykkelig, uden ved at ægte en mand af din egen stand; og hvis jeg ægtede dig nu, da ville jeg kun gøre den uret større, som jeg allerede har begået, foruden at jeg ville overtræde de pligter, som mine familieforhold pålægger mig. Du kender intet, min kære Hetty, til den verden, jeg bestandigt må leve i, og du ville snart ikke mere synes om mig, fordi vi ville være så forskellige i alle henseender.

Og siden jeg ikke kan gifte mig med dig, må vi skilles ad – vi må ikke længere betragte os selv som et par elskende. Jeg er elendig over at måtte tale således, men det kan ikke være anderledes. Vær vred på mig, min kære, jeg fortjener det; men tro ikke andet, end at jeg altid vil bryde mig om dig – altid være taknemmelig imod dig – altid mindes min Hetty; og skulle der hænde noget ondt, som vi nu ikke forudse, da stol på, at jeg vil gøre alt, hvad der står i min magt.

Jeg har sagt dig, hvorhen du skal adressere et brev, hvis du vil skrive mig til, men jeg skriver det her underneden, for det tilfælde, at du skal have glemt det. Skriv ikke, undtagen der virkeligt er noget, jeg kan gøre for dig; for, kære Hetty, vi må se til at tænke så lidt som muligt på hinanden. Tilgiv mig og søg at glemme alt om mig, undtagen

at jeg, så længe jeg lever, vedbliver at være din dig hengivne ven,

Arthur Donnithorne."

Langsomt havde Hetty læst dette brev; og da hun så op derfra, kastede et blegt ansigt sit genskin i det gamle, dunkle spejl – et ansigt så hvidt som marmor, med runde barneformer, men med et udtryk af mere end barnlige sorger. Hetty så ikke dette ansigt – hun så intet – hun følte kun, at hun var kold og syg og skælvende. Brevet bævede i hendes hånd. Hun lagde det fra sig. Det var en skrækkelig fornemmelse – denne kulde og denne rysten; den bragte hende til at glemme det, som havde forårsaget den, og hun rejste sig for at tage en varm kåbe i sit klædeskab, svøbte den om sig og sad, som om hun kun tænkte på at blive varm. Derpå tog hun brevet med sikrere hånd og begyndte at læse det igennem igen. Denne gang kom der tårer i hendes øjne – store tårer, som blændede hendes øjne og lavede pletter på papiret. Hun følte kun, at Arthur var grusom – grusom, at han kunne skrive således, grusom, at han ikke ville ægte hende. Grunde for, at han ikke kunne ægte hende, havde ingen tilværelse for hende; hvor kunne hun tro, at opfyldelsen af alt, hvad hun havde drømt om og længtes så inderligt efter, kunne bringe hende i fortræd?

Da hun atter kastede brevet fra sig, kom hun til at se sig selv i spejlet; blodet var nu vendt tilbage i hendes kinder, og de var vædede med tårer – det var næsten som en veninde, hun kunne beklage sig for, og som ville have medlidenhed med hende. Hun støttede sig på sine albuer og så ind i disse mørke, tårefyldte øjne og på den bævende mund, og så hvorledes tårerne styrtede

heftigere og heftigere frem, og hvorledes munden fortrak sig krampagtigt under hendes hulken.

Tilintetgørelsen af hele hendes lille drømmeverden, det sønderknusende stød, som hendes nyfødte kærlighed havde fået, overvældede hendes fornøjelsessyge natur med en sådan smerte, at den tilintetgjorde enhver modstand og lod hende glemme sin vrede. Hulkende sad hun der, indtil lyset gik ud; træt, forpint og forgrædt kastede hun sig da på sengen uden at klæde sig af, og faldt i søvn.

Det begyndte at dages, da Hetty klokken lidt over fire vågnede med et nedtrykt sind, hvortil grunden lidt efter lidt blev hende klar, alt som hun i den svage belysning begyndte at skelne genstandene omkring sig. Og da påkom der hende den frygtelige tanke, at hun i denne sørgelige dag, som nu brød frem, ikke alene måtte bære sin sorg, men også skjule den. Hun kunne ikke blive liggende længere; hun stod op og gik hen til bordet – der lå brevet; hun åbnede sin klenodie-skuffe – der lå ørenringene og guldkapslen, disse tegn på hendes kortvarige lykke, disse tegn på den livsvarige elendighed, hun havde i vente. Imens hun så på disse smykker, som hun engang havde betragtet med så megen ømhed, som et pant på hendes tilkommende, paradisiske tilværelse, levede hun de øjeblikke om igen, da de blev hende givet med så ømme kærtegn, så forunderligt skønne ord, så brændende blikke, som fyldte hendes sjæl med henrivende salighed – og disse øjeblikke overgik alt, hvad hun havde kunnet tænke sig af lykke. Og den Arthur, som havde talt således til hende og set således på hende, i hvis nærhed hun nu følte sig – hvis arme lå om hendes liv, hvis kind berørte hendes, hvis ånde selv hun troede at føle – var den

grusomme, grusomme Arthur, som havde skrevet dette brev – dette brev, som hun greb og krammede i sin hånd og derpå atter åbnede, for at læse det engang endnu. Den åndelige sløvhed, som var en følge af den foregående aftens heftige gråd, gjorde det nødvendigt for hende at se efter engang endnu, om hendes kummer også virkeligt var grundet – om brevet virkelig var så grusomt. Hun måtte holde det tæt hen til vinduet, ellers kunne hun ikke læse det ved det svage dagskær. Ja! Det var endnu værre – det var endnu mere grusomt. Opbragt krammede hun det sammen igen. Hun hadede den, som havde skrevet dette brev – hadede ham netop af den grund, at hun hang ved ham med al sin kærlighed – al denne ungdommelige lidenskabelighed og forfængelighed, der udgjorde hendes kærlighed.

Hun havde ingen tårer i denne morgenstund. Hun havde grædt dem alle bort om aftenen, og nu følte hun denne tåreløse kummer, som morgenen bringer med sig, og som er værre end det første stød, fordi den bærer både fremtiden og nutiden i sig. Så langt ind i fremtiden som hun vel kunne tænke sig, måtte hun herefter hver morgen stå op med den bevidsthed, at dagen ikke ville bringe hende nogen glæde. For ingen fortvivlelse er så ubetinget som den, vi føler i de første øjeblikke af vor første, store sorg, når vi endnu ikke ved, hvad det er at lide og blive helbredet, at have fortvivlet og fattet håb igen. Mens Hetty langsomt begyndte at tage de klæder af, hun havde ligget med hele natten, for at kunne vaske sig og rede sit hår, havde hun en nedtrykkende fornemmelse af, at hendes liv ville gå hen med altid at gøre ting, som hun ingen fornøjelse fandt i, stå op hver dag til sit sædvanlige arbejde, omgås mennesker,

som hun ikke brød sig om, gå i kirke og til Treddleston og til te hos mrs. Best, uden nogensinde at have en eneste, glad tanke. For hendes kortvarige henrykkelse havde for bestandigt forgiftet hende de små, uskyldige glæder, som engang havde udgjort hendes livs lykke – den nye kjole til Treddleston marked, selskabet hos mr. Britton ved Broxton kirkefest, de friere, som hun i lang tid ville sige "nej" til, og til sidst udsigten til brylluppet og den silkekjole og den mængde klæder, hun da skal have på på én gang. Alt dette forekom hende nu tomt og intetsigende – hun havde lede ved alt, og hun ville for bestandig fortæres af en håbløs tørst og længsel.

Hun standsede midt i sin langsomme afklædning og lænede sig op til det gamle, mørke klædeskab. Hendes hals og hendes arme var blottede, hendes hår hang i yndige lokker, og de var lige så smukke som hin aften for to måneder siden, da hun gik frem og tilbage i sit sovekammer, opflammet af forfængelighed og håb. Hun tænkte ikke på sin hals og sine arme nu; selv hendes egen skønhed var hende nu ligegyldig. Bedrøvet lod hun sine øjne vandre omkring i den triste, gamle stue og stirrede derpå tankeløst ud imod det frembrydende dagslys. Var det en erindring om Dinah, der påtvang sig hende? Om hendes varslende ord, som havde gjort hende så vred – om Dinahs indstændige bøn, at hun ville tænke på hende som på en ven i nøden? Nej, det indtryk havde været for svagt til at kunne vende tilbage. Al den trøst og kærlighed, som Dinah kunne have ydet hende, ville i denne morgenstund have været Hetty lige så ligegyldig som alt andet, med undtagelse af hendes sønderknuste følelser. Hun havde kun rum for den tanke, at hun ikke kunne blive her og passe sin vante dont – hun ville

bedre kunne tåle noget ganske nyt, end at synke tilbage til det gamle hverdagsliv. Hun kunne have lyst til at løbe bort endnu i denne morgenstund, og aldrig mere få de gamle ansigter at se. Men Hetty havde ikke mod til at byde farer trods – til at give slip på de forhold, hun nu kendte, for blindthen at styrte sig i én eller anden ukendt stilling. Hun var af en yppig og forfængelig natur, ikke af en lidenskabelig; og hvis hun nogensinde skulle tage voldsomme forholdsregler, måtte hun drives dertil af angstens fortvivlelse. Hendes tanker havde ikke megen plads til at bevæge sig indenfor hendes indbildningskrafts snævre grænser, og hun bestemte sig snart til, hvad hun ville gøre, for at komme ud af de gamle forhold: hun ville bede sin onkel, om hun måtte blive kammerjomfru. Miss Lydias jomfru ville nok hjælpe hende til en plads, når hun vidste, at Hetty havde fået sin onkels samtykke.

Da hun havde fattet denne beslutning, satte hun sit hår op og begyndte at vaske sig; nu troede hun nok, hun var i stand til at gå ned og være som hun plejede. Hun ville spørge sin onkel om det endnu i dag.

Der hørte en god del af den slags åndelige lidelser som Hettys, til at gøre noget dybt indtryk på hendes blomstrende sundhed; og da hun havde iført sig sin sædvanlige dagligkjole og sat sit hår op under sin lille hue, ville enhver upartisk iagttager have lagt mere mærke til hendes fyldige hals og kinder og hendes mørke øjne og øjenbryn, end til noget som helst tegn på sørgmodighed. Men da hun tog det sammenknugede brev og lagde det i sin skuffe, for at vide det i sikkerhed, da fyldtes hendes øjne med bitre tårer, der ikke som den foregående aftens hede gråd bragte hende nogen lindring.

Hun aftørrede dem hurtigt; hun ville ikke græde om dagen, for ingen skulle ane, hvor ulykkelig hun var, ingen skulle vide, hvorledes hun var blevet skuffet; og den tanke, at hendes tantes og onkels øjne ville hvile på hende, gav hende den selvbeherskelse, som en virkelig frygt ofte fremkalder. For Hetty tænkte i sin hemmelige nød på den mulighed, at de nogensinde kunne få at vide, hvad der var hændet, som den syge og afkræftede fange ville tænke på den truende gabestok. De ville finde hendes opførsel skamløs, og skam ville være pinefuld for hende. Således var stakkels, lille Hettys samvittighed.

Hun lukkede derfor sin skuffe i lås og begav sig til sit morgenarbejde.

Om aftenen, da mr. Poyser røg sin pibe, og hans godmodighed altså var på sit højeste, greb Hetty lejligheden, da hendes tante et øjeblik var fraværende, og sagde:

"Onkel, jeg ville ønske, du ville lade mig tage ud som kammerjomfru." Mr. Poyser tog piben af munden og betragtede Hetty nogle øjeblikke med godmodig overraskelse. Hun syede meget ivrigt, uden at se op fra sit arbejde.

"Ih, hvor falder du på det, min pige?" spurgte han omsider, efter at han først ved et par drag havde sørget for at holde ild i sin pibe.

"Jeg havde lyst til det – mere lyst til det end til landhusholdningen."

"Nej, nej, min pige, det bilder du dig ind, fordi du ikke kender noget til det. Det ville ikke være halvt så godt, hverken for dit helbred eller din fremtids lykke. Jeg så helst, du blev hos os, indtil du fik en god mand; du er min egen søsterdatter, og jeg

ville nødigt, at du skulle tage tjeneste, selv om det var i et fornemt hus, så længe som jeg har et hjem til dig."

Mr. Poyser tav og gav sig atter til at ryge.

"Jeg holder meget af håndarbejde," sagde Hetty, "og jeg ville få god løn."

"Har din tante været lidt streng imod dig?" spurgte mr. Poyser, uden at lægge mærke til Hettys yderligere grunde. "Det må du ikke bryde dig om, min pige – hun gør det i en god mening. Hun vil dit bedste, og ikke mange tanter ville have gjort det for dig, som hun har gjort."

"Nej, det ikke for tantes skyld," sagde Hetty, "men jeg synes bedre om det arbejde."

"Du kunne have meget godt af at lære lidt af den slags arbejde – og derfor gav jeg også villigt mit samtykke, da mrs. Pomfret var så god at ville lære dig det. For hvis tiderne skulle forandre sig, da var det altid godt, om du forstod mere end én ting. Men det var aldrig min mening, at du skulle ud at tjene, min pige; mine forfædre har spist deres eget brød og sul, så længe som nogen kan mindes, ikke sandt, fader? Du ville vist ikke synes om, at din datterdatter tog ud at tjene?"

"Nej," sagde den gamle Martin i en eftertrykkelig og bitter tone, imens han lænede sig forover og så ned på gulvet. "Men tøsen slægter sin moder på. Hende havde jeg ondt ved at holde hjemme, og hun giftede sig imod min vilje – en karl, som kun havde to hoveder på gården, når der skulle have været ti. – Det var intet under, at hun døde af inflammation, inden hun var tredive år."

Det var sjældent, at den gamle mand holdt så lang en tale; men hans søns spørgsmål var faldet som en lille tør pind

brænde på en længe næret og endnu ulmende forbitrelse, som altid havde gjort bedstefaderen mere ligegyldig for Hetty end for hans søns børn. Hendes moders formue var blevet forødt af denne elendige Sorrel, og Sorrels blod flød i Hettys årer.

"Stakkels kone!" sagde Martin den Yngre, bedrøvet over at have fremkaldt denne bitterhed. "Hun havde ikke lykken med sig. Men Hetty har så gode udsigter som nogen pige her i egnen til at få en duelig og retskaffen mand."

Efter dette betydningsfulde vink tav mr. Poyser atter og røg sin pibe, mens han så på Hetty, om hun ikke gav noget tegn til at have afstået fra sit tåbelige ønske. Men i stedet gav Hetty sig mod sin vilje til at græde, dels på grund af onklens afslag, dels fordi hun ikke længere formåede at undertrykke sin sorg.

"Nej, græd nu bare ikke," sagde mr. Poyser, idet han spøgende irettesatte hende; "lad dem græde, som ikke har noget hjem, men ikke dem, som gerne ville være af med deres. Hvad mener du?" vedblev han, idet han henvendte sig til sin kone, som nu kom ind igen, strikkende med en ivrighed, som om denne bevægelse var en lige så nødvendig funktion for hende, som det er for krebsen at bevæge sine følehorn.

"Hvad jeg mener? – ih, jeg mener, det vil ikke vare længe, inden alt vort fjerkræ bliver stjålet, når den tøs glemmer at lukke hønsestien om aftenen. Hvad er der nu i vejen, Hetty? Hvad græder du for?"

"Ih, hun har lyst til at tjene som kammerjomfru," sagde mr. Poyser, "men jeg siger, vi kunne sørge bedre for hende end som så."

"Jeg tænkte nok, hun havde fået fluer i hovedet, man har ikke kunnet få et ord af hende den hele dag. Det er bare, fordi vi var

tossede nok til at lade hende komme i kast med folkene deroppe på gården. Hun synes vel, det var et fornemmere liv, end hun kan føre hos sine slægtninge, som har taget sig af hende, siden hun ikke var større end Marty. Hun bilder sig vistnok ind, at det ene fornødne for at blive kammerjomfru, er at gå med smukkere klæder, end hun er vant til. Hun tænker ikke på andet fra morgen til aften, end på hvad pjalter hun kan få at hænge på sig; hvorfor jeg også mangen gang har spurgt hende, om hun ikke havde lyst til at være fugleskræmslet på marken; for så var hun af klude både indvendigt og udvendigt. Jeg skal aldrig give mit samtykke til, at hun bliver kammerjomfru, så længe som hun har venner, der kunne tage sig af hende, indtil hun bliver gift med én, som er bedre end disse tjenere, der hverken er simple mænd eller fornemme herrer, og som tærer af landets fedme og efter al sandsynlighed putter hænderne under kjoleskøderne og venter, at konen skal arbejde for dem."

"Ja vist," sagde mr. Poyser, "vi må have en bedre mand til hende end som så, og det er der udsigter til. Hold nu op at græde, min pige, og gå i din seng. Jeg skal sørge bedre for dig end at lade dig blive kammerjomfru. Lad os nu ikke høre mere om det."

Da Hetty var gået ovenpå, sagde han:

"Jeg kan ikke begribe, hvorfor hun vil bort; jeg troede, hun havde et godt øje til Adam Bede. Det har i den senere tid set sådan ud."

"Å, det er ikke godt at vide, hvad hun synes om; intet gør mere indtryk på hende end på en tørret ært. Jeg tror, at Molly, den tøs – hvad der forresten er ærgerligt at tænke sig – men jeg tror, hun ville bryde sig mere om at tage bort fra os og børnene,

end Hetty ville, skønt Molly kun har været et år hos os til Mikkelsdag. Men det er de tjenestefolk, der har sat hende disse kammerjomfrunykker i hovedet – vi burde have vidst, hvad det ville føre til, at vi lod hende lære fin syning. Men jeg skal snart sætte en pind for det."

"Du ville nødigt af med hende, hvis det ikke var til hendes eget bedste," sagde mr. Poyser. "Hun er dig dog til nytte ved dit arbejde."

"Nødigt? Ja; jeg holder mere af hende, end hun fortjener – en lille, hårdhjertet kvind, således at ville forlade os. Jeg kan vel ikke have haft hende om mig i syv år og lært hende alting, uden at bryde mig om hende. Og jeg har hørgarn liggende, som jeg altid har tænkt at skulle være til lagener og dækketøj til hende, når hun blev gift og boede her i sognet; men jeg er en tosse, at jeg har troet noget som helst om hende, som ikke er bedre end et kirsebær med en hård sten i."

"Næ, næ, du må ikke gøre en flue til en elefant," sagde mr. Poyser beroligende. "Jeg er vis på, hun holder af os; men hun er ung og får indfald, som hun ikke ret kan gøre rede for. Man har hørt så galt, at sådan en ung pige er løbet bort, uden at vide hvorfor."

Men Hetty var ikke alene blevet skuffet ved onklens svar og kommet til at græde over det, men det havde haft endnu noget andet til følge. Hun vidste meget vel, hvem hendes onkel mente, når han i sine hentydninger til giftermål talte om en duelig og retskaffen mand; og da hun atter befandt sig i sit sovekammer, så hun muligheden af at ægte Adam i et ganske andet lys end før. I den sjæl, hvor ingen stærke sympatier gør sig gældende, hvor der ikke er noget højere begreb om ret, som det bevægede

hjerte kan klynge sig til for at befæstes i stille tålmod, ytrer sorgen sig først ved en fortvivlet, ubestemt higen efter noget som helst, der kan bringe forandring i den nuværende tilstand. Stakkels Hettys livsanskuelse, som aldrig havde strakt sig synderligt videre end til hendes egne, personlige sorger og glæder, var nu fuldkomment forstyrret ved den kval, som hendes nuværende lidelser voldte hende, og hun var i stand til at begå én af disse voldsomme, uoverlagte handlinger, som ulykkelige mænd og kvinder styrter sig i fra en øjeblikkelig sorg i en livsvarig elendighed.

Hvorfor skulle hun ikke ægte Adam? Hun brød sig ikke om, hvad hun gjorde, når det blot bragte forandring i hendes stilling. Hun havde den tro, at han endnu ønskede at gifte sig med hende, og at tænke på, om Adam ville blive lykkelig derved, var endnu aldrig faldet hende ind.

"Hvor besynderligt!" vil I måske sige, "at hun følte sig tiltrukket af det, som man skal have syntes, at hun i sin nuværende sjælstilstand måtte føle mest ulyst til, og det allerede dagen efter hendes store sorg!"

Ja, en lille, ubetydelig person som Hetty, i kamp mod livets alvorlige, bedrøvelige prøvelser, er at sammenligne med det lille fartøj uden ballast, som tumles om på den stormfulde sø. Hvor smukt så det ud, da det lå for anker i den rolige bugt, og solen skinnede på dets sejl.

"Lad ham bære skaden, som løsnede dets fortøjning."

Men derved bliver skibet ikke frelst – det smukke fartøj, som kunne have været til så megen glæde.

32. Mrs. Poyser siger sin mening

Den næste lørdag aften var samtalen meget levende i *Donnithorne Arms*, i anledning af en begivenhed, som havde tildraget sig samme dag – hverken mere eller mindre, end at den pæne mand med kravestøvlerne, om hvem nogle sagde, at det var en slet og ret forpagter, der stod i underhandling om Dyrehavsgårds forpagtning, andre, at det var den tilkommende forvalter, havde ladet sig se for anden gang. Men mr. Casson selv, som i egen person havde været vidne til den fremmedes besøg, erklærede med foragt, at han ikke var andet end underforvalter, som Satchell havde været før ham. Ingen havde tænkt på at drage mr. Cassons udsagn i tvivl med hensyn til at han havde set den fremmede, ikke desto mindre fremførte han forskellige, bekræftende omstændigheder.

"Jeg så 'am selv," sagde han; "jeg så 'am ride over marken på sin skimmel. Jeg 'avde lige fået mit krus høl – klokken var 'alv helleve om formiddagen, og på den tid får jeg regelmæssigt mit krus høl – og jeg siger til Knowles, som kom kørende, "i dag kan I få en slump byg kørt ind, Knowles," siger jeg, "hvis I passer jeres snit;" og derpå gik jeg om ad stakkegården og 'en imod Treddleston vejen; og ret som jeg kommer 'en til det store hasketræ, ser jeg manden med kravestøvlern' komme ridende på sin skimmel – så vist som jeg står her. Og jeg blev stående, til 'an kom 'en til mig, så siger jeg: "God morgen, sir, " siger jeg, for jeg ville 'øre hvad landsmand 'an var; altså siger jeg: "God morgen, sir, jeg tænker, det bliver vejr til at få byggen hind i dag." Og på 'ans svar kunne jeg straks 'øre, at 'an ikke kom ret

langt 'erfra. 'An syntes vist, at jeg talte et hunderligt sprog, som I Loamshire folk altid synes om dem, der taler sproget rigtigt."

"Tale sproget rigtigt!" sagde Bartle Massey foragteligt. "Ja, Deres sprog ligner det rigtige omtrent lige så godt, som soens grynten ligner valdhornets toner."

"Ja, jeg ved ikke," svarede mr. Casson med et fortrydeligt smil; "jeg skulle dog mene, at en mand, som fra dreng af 'ar levet iblandt fornemme folk, måtte homtrent lige så vel kunne tale rigtigt som en skolelærer."

"Ih nu, menneske," sagde Bartle i en sarkastisk, trøstende tone, "I taler rigtigt for *jer*. Når Mike Holdsworths ged siger mæ-æh, så er det ganske i sin orden – det ville være unaturligt, om den gav nogen anden lyd fra sig."

Da den øvrige del af selskabet bestod af Loamshire folk, havde mr. Casson latteren imod sig og vendte klogeligt tilbage til det oprindelige spørgsmål, som, langt fra at blive udtømt i én aften, blev drøftet på kirkegården den næste dag før gudstjenesten med fornyet interesse, på grund af en ny tilhørers nærværelse; og denne nye tilhører var Martin Poyser, der, som hans kone sagde, "aldrig sad og svirede med dem hos Cassons, som suppede og drak og så så kloge ud som torsk med røde ansigter."

Det var formodentlig på grund af den samtale, hun på vejen fra kirken havde haft med sin mand om denne tvivlsomme fremmede, at mrs. Poysers tanker straks vendte tilbage til ham, da hun et par dage derefter, som altid når eftermiddagsrengøringen var forbi, stod ivrigt strikkende i døren og så den gamle squire komme ridende ind i gården på sin sorte pony, fulgt af rideknægten John. Hun anførte det

siden altid som en slags forudseen, der virkeligt overgik hendes sædvanlige, mærkværdige skarpsindighed, at hun i det øjeblik, hun havde fået øje på squiren, havde sagt til sig selv: "Det skulle slet ikke undre mig, om han kom i anledning af den mand, der vil overtage forpagtningen, og om han ville have Poyser til at gøre noget for ham uden betaling. Men Poyser er en nar, hvis han gør det."

Noget ualmindeligt måtte der upåtvivleligt være i gære, for den gamle squires besøg hos forpagterne var sjældne; og skønt mrs. Poyser i det sidste år havde i tankerne holdt mangen en tale, som hun var fast bestemt på at komme frem med, den første gang han lod sig se indenfor forpagtergårdens porte, så var det dog hidtil kun blevet ved forsættet.

"Goddag, mrs. Poyser," sagde den gamle squire, idet han stirrede på hende med sine nærsynede øjne – på en måde, som mrs. Poyser anså for meget nærgående; det var, sagde hun, "som om man var et insekt, og som om han ville sætte neglen på én."

Ikke desto mindre sagde hun: "Tjenerinde, sir," og nejede meget underdanigt, idet hun gik ham i møde: hun var ikke den kone, der var uartig imod sine overmænd, uden at blive særdeles opfordret til det.

"Er Deres mand hjemme, mrs. Poyser?"

"Ja, sir; han er kun ude i stakkegården. Jeg skal på øjeblikket sende bud efter ham, hvis De vil være så god at stige af og gå indenfor."

"Tak, ja, det vil jeg. Der er noget, jeg vil tale med ham om; men det er noget, som angår Dem lige så meget, om ikke mere. Jeg må også høre Deres mening om det."

"Hetty, løb ud til onkel og bed ham at komme ind," sagde mrs. Poyser, idet de kom indenfor, og den gamle herre gengældte Hettys nejen med et dybt buk, imens Totty, som var sig det bevidst, at hun havde spildt syltetøj på sit forklæde, skjulte sit ansigt op til stueuret og kun af og til så sig om med stjålne blikke.

"Hvad det er for et smukt, gammelt køkken!" sagde mr. Donnithorne, idet han beundrende så sig om. Han talte altid på den samme rolige, betænksomme, høflige måde, hvad enten hans ord var søde eller giftige. "Og De holder det så særdeles nydeligt, mrs. Poyser. De ved, jeg holder af denne gård, frem for nogen anden på godset."

"Nå, sir, siden De holder af den, skulle det rigtigt glæde mig, om De ville lade den sætte en smule i stand, for panelerne er i den forfatning, at vi er nær ved at blive spist op af rotter og mus; og i kælderen kan De stå i vand op til knæene, hvis De har lyst at gå derned; men måske vil De hellere tro mig på mit ord. Vil De ikke sidde ned, sir? "

"Ikke endnu; jeg må først se Deres mælkestue. Jeg har ikke set den i flere år, og jeg hører fra alle kanter om Deres fortræffelige smør og ost," sagde squiren, der lod som om der aldrig kunne være tale om, at han og mrs. Poyser kunne være uenige om noget. "Jeg tror, at døren står åben; lad det ikke forundre Dem, om jeg med begærlige blikke betragter Deres fløde og smør. Jeg venter ikke, at mrs. Satchells fløde og smør skal kunne tåle nogen sammenligning med Deres."

"Det kan jeg såmænd ikke sige Dem, sir. Det er sjældent, at jeg ser andre folks smør; men der er rigtignok noget, man ikke har nødigt at se – man har nok af at lugte det."

"Ja se, det kan jeg lide," sagde mr. Donnithorne, idet han så sig om i det fugtige renlighedens tempel, men holdt sig i nærheden af døren. "Jeg er vis på, min morgenmad ville smage mig bedre, hvis jeg vidste, at smørret og fløden kom fra denne mælkestue. Tak skal De have, det er virkelig et herligt syn. Uheldigvis er jeg noget tilbøjelig til reumatisme og er derfor bange for fugtighed – jeg vil sætte mig i Deres hyggelige køkken. Ah, Poyser, hvorledes går det? Som sædvanligt, altid beskæftiget. Jeg har taget Deres kones prægtige mælkestue i øjesyn – ikke sandt, hun er den bedste husholderske i sognet?"

Mr. Poyser var lige kommet ind; han var i skjorteærmer og åben vest og endnu rødere i ansigtet, end han plejede at være, på grund af, at han havde arbejdet strengt. Som han der stod, rund, rødmosset og strålende ved siden af den lille, spinkle, kolde, gamle herre, så han ud som et præmieæble ved siden af et fortørret skovæble.

"Vær så god at sætte Dem i denne stol, sir," sagde han, idet han flyttede sin faders lænestol hen til ham; "De vil finde den magelig."

"Nej, tak, jeg sidder aldrig i lænestol," sagde den gamle herre, idet han satte sig på en lille stol ved døren. "Ved De vel, mrs. Poyser – vær så god at sætte Dem ned begge to – jeg har i den senere tid været langt fra fornøjet med mrs. Satchells mejeribestyrelse. Jeg tror ikke, at hun har så god en metode som De."

"Det kan jeg såmænd ikke sige noget om," sagde mrs. Poyser og trillede sit strikketøj sammen og trillede det op igen, mens hun blev stående lige overfor squiren og med en iskold mine så ud ad vinduet. Poyser kunne sætte sig, hvis han havde lyst,

tænkte hun; *hun* ville rigtignok ikke sidde ned og høre på den svigagtige herremands glatte tale. Mr. Poyser, som hverken så iskold ud eller følte sig sådan, havde sat sig i den trekantede lænestol.

"Og nu, Poyser, da Satchell er blevet sengeliggende, har jeg i sinde at bortforpagte Dyrehavsgårds avling til en solid og skikkelig mand. Jeg er ked af at have med det at gøre selv – der kommer ikke noget ud af det, ved De nok. En underforvalter, som man kan være fornøjet med, er vanskelig at finde; og jeg mener, at De, Poyser, og jeg og Deres fortræffelige kone kunne indrette os således, at det kunne blive til vort fælles bedste."

"Ja så," sagde mr. Poyser med en godmodig uvidenhed med hensyn til squirens planer.

"Med forlov at tale, sir," sagde mrs. Poyser, efter at have tilkastet sin mand et blik fuldt af medlidenhed over hans godmodighed, "jeg indser ikke, hvad Dyrehavsgårds forpagtning vedkommer os – vi har fortrædeligheder nok med vor egen forpagtning. Ikke fordi jeg ikke er glad ved at høre, at der kommer et skikkeligt menneske til sognet – der er dem, man ikke har anset for sådanne."

"De vil vistnok i mr. Thurle finde en fortræffelig nabo, som De ikke vil fortryde at have vist den villighed, jeg nu vil bede Dem om, især da jeg håber, at De vil finde det lige så meget til Deres egen fordel som til hans."

"Hvis det virkeligt er noget, der er til vor egen fordel, da er det i sandhed det første tilbud, der er gjort os af det slags. Min mening er den, at fordelen er deres, som ved at skaffe sig den selv; man kan vente længe, inden den kommer ind ad døren til én."

"Sagen er, Poyser," sagde squiren uden at agte på de af mrs. Poyser fremsatte anskuelser, "der er for megen engjord og for lidt agerland til Dyrehavsgård; det stemmer ikke med Thurles planer – ja, han vil kun overtage forpagtningen på den betingelse, at der sker nogen forandring; det lader ikke til, at hans kone forstår sig på mejeriet, således som Deres. Se, derfor var det nu, at jeg havde påtænkt et lille bytte. Hvis De nu fik græsgangen ved hulvejen, så fik De et større mejeri, hvilket jo må være fordelagtigt under en så forstandig kones bestyrelse; og jeg ville da udbede mig, at De, mrs. Poyser, forsynede mit hus med mælk, fløde og smør til torvepriserne. Derimod skulle da Poyser afstå til Thurle den øvre og den nedre skrænt, som De, med vort fugtige klima, godt kan være tjent med at stille Dem ved. Der er meget mindre risiko ved engjord end ved agerjord."

Mr. Poyser lænede sig forover, med albuerne på knæene og hovedet på den ene side. Han var alt for skarpsindig en mand til ikke at gennemskue det hele og fuldkomment at forudse, hvorledes hans kone ville synes derom; men han holdt ikke af at give ubehagelige svar. Med mindre spørgsmålet drejede sig om landvæsenet, opgav han hellere sin mening end at yppe strid, og når alt kom til alt, angik det hans kone mere end ham. Efter et par minutters tavshed så han derfor på hende og sagde: "Hvad siger du, kone?"

Med et koldt og strengt blik havde mrs. Poyser under denne tavshed betragtet sin mand, men nu vendte hun sit hoved bort, idet hun slog med nakken, stirrede ud på taget af den lige overfor liggende kostald, stak den løse strikkepind ind igennem strikketøjet og holdt det fast imellem sine foldede hænder.

"Hvad jeg siger? Ih, jeg siger, at du for mig gerne kan skille dig ved et stykke agerjord, førend din kontrakt er udløbet, hvilket den først vil være til Mikkelsdag et år, men at jeg på ingen måde påtager mig mere mejeriarbejde, hverken for gode ord eller betaling, og her gælder det, så vidt jeg kan se, kun at skaffe penge i andre folks lommer. Jeg ved, der er dem, som er født til at eje landet, og dem, der er født til at dyrke det i deres ansigts sved – " her standsede mrs. Poyser for at trække vejret – "og jeg ved, det er kristenmenneskers pligt at underkaste sig deres overmænd, så vidt som kød og blod vil tillade det; men jeg vil ikke gøre mig selv til en martyr og slide mig op til det bare skind og ben, og arbejde som om jeg var en smørkærne, ikke for nogen herremand i England, nej ikke for kong Georg selv."

"Nej, det har De ret i, min gode mrs. Poyser," sagde squiren, som endnu stolede på sine overtalelsesgaver, "De må ikke overanstrenge Dem; men tror De ikke, at Deres arbejde på denne måde vil blive formindsket, snarere end forøget? Der forbruges så meget mælk på klosteret, at tilvæksten i Deres mejeri ikke vil have synderlig indflydelse på smør og oste; og jeg tror, at den fordelagtigste anvendelse af mælken er at sælge den, ikke sandt?"

"Jo, det er sandt," sagde mr. Poyser, som ikke var i stand til at tilbageholde sin mening, når talen var om landhusholdningen, og som glemte, at det i dette tilfælde ikke var et spørgsmål, der kunne afgøres i almindelighed.

"Ja vist," sagde mrs. Poyser bittert, idet hun halvt vendte hovedet om til sin mand og betragtede den ledige lænestol – "det kan måske være sandt, for hvem der sidder i kakkelovnskrogen og lader fem være lige, og tror, at alting

passer allevegne. Kunne man lave en budding alene ved at tænke få dejen, så var det let at få middagsmad. Hvor kan jeg vide, om de altid vil have brug for mælken? Hvad sikrer mig for, at de ikke om kort tid sætter folkene på kostpenge, og så kan jeg ligge vågen om natten med tyve mål mælk på min samvittighed – og Dingall vil ikke tage smør mere, ikke at tale om betalingen; og vi må fede svin, ind til vi er nødt til på vore knæ at bede slagteren om at købe dem, og halvdelen af dem får tinter. Og så skal der hentes og bringes, hvilket ville være godt en halv dags arbejde for en mand og en hest – det skulle vel sagtens også gå af fortjenesten? Men der gives mennesker, der kunne holde et sold under posten, i den tro at de kunne bære vandet bort i det."

"Den besværlighed – med at hente og bringe – skulle De ikke have, mrs. Poyser," sagde squiren, som mente, at denne gåen ind på enkeltheder fra mrs. Poysers side vidnede om en fjern tilbøjelighed til at give sit samtykke, – "Bethell skulle regelmæssigt besørge det med sin karre og sin pony."

"Nej, jeg beder om forladelse, sir, jeg har aldrig været vant til at have fornemme folks tjenere i mit bagkøkken, at gøre kur til begge pigerne på engang, så at de står med hænderne i siden og lytter efter alskens sladder, i stedet for at ligge på deres knæ og skure. Hvis vi endelig skal ødelægges, så skal det dog ikke ske på den måde."

"Nu vel, Poyser," sagde squiren, som tog sin tilflugt til et andet kunstgreb og lod som om han troede, at mrs. Poyser pludselig havde trukket sig tilbage og forladt værelset, "så kan De jo sætte fedekvæg på den græsgang. Jeg kan sagtens indrette mig anderledes, med hensyn til at få mit hus forsynet. Og jeg skal ikke glemme Deres beredvillighed til at gøre både mig og

Deres nabo en tjeneste. Jeg ved, at De, når Deres kontrakt er udløbet, gerne vil have den fornyet på tre år, og jeg vil nødig give slip på Dem; men jeg er vis på, at Thurle, som ejer nogen kapital, gerne overtog begge forpagtningerne."

At blive således udelukket af samtalen ville have været nok til at bringe mrs. Poysers forbitrelse til det højeste, selv uden denne endelige trussel. Hendes mand, virkeligt forskrækket ved muligheden af at skulle forlade det gamle sted, hvor han var født og båren – for han tiltroede den gamle squire alt – begyndte at fremstille den ulempe, det ville forårsage ham at købe og sælge mere kvæg, idet han sagde:

"Men det ville dog falde temmelig vanskeligt, sir" ... da mrs. Poyser pludselig afbrød ham med den fortvivlede beslutning dog engang at tale rent ud af posen, selv om der skulle regne opsigelser ned, og deres eneste tilflugtssted skulle være arbejdshuset.

"Hvis jeg må tale, sir – for, skønt jeg er et kvindfolk, og der er dem, som mener, at et kvindfolk er tosset nok til at stå og se til, mens mændene forskriver hendes sjæl, så har jeg ret til at tale med, for jeg skaffer en fjerdedel af afgiften til veje og sparer en anden fjerdedel – jeg siger, at hvis mr. Thurle er så villig til at overtage Deres forpagtning, så var det såmænd synd andet, end at han skulle overtage den og se, om han holdt af at bo i et hus med alle Ægyptens plager – med kælderen fuld af vand, og frøer og skrubtudser i hobetal hoppende op ad trapperne – og rådne gulve, og rotter og mus, som graver i hver en bid ost og løber over hovedet på os, når vi ligger i sengen og ikke ved, hvad øjeblik vi bliver ædt op af dem – som det da er et Guds under, at de ikke for længe siden har ædt børnene op. Jeg gad nok vidst,

om der er nogen anden forpagter end Poyser, der ville finde sig i, aldrig at få mindste smule sat i stand, før det falder helt sammen – og så ikke engang før han har tigget og bedt, og må betale det halve – og i at svare så høj en afgift, at han skal have ondt ved at bringe så meget ud af forpagtningen, uagtet han først har sat sine egne penge på gården. Se til, om De kan få en fremmed til at føre sådan et liv; jeg mener, at en maddike må være født i den rådne ost for at synes om den. De kan gerne løbe Deres vej, sir," vedblev mrs. Poyser, idet hun gik ud af døren efter den gamle squire – for efter nogle øjeblikkes forbavselse havde han rejst sig for at gå ud til sin pony, mens han smilende havde vinket til hende med hånden. Men det var ham ikke muligt at slippe bort straks, for John trak ponyen frem og tilbage i gården og befandt sig i nogen afstand fra huset, da hans herre vinkede ad ham.

"De kan gerne løbe Deres vej, sir, og udtænke en måde, hvorpå De kan gøre os fortræd, for De har Fanden til ven, skønt ingen anden er det; men jeg siger Dem engang for alle, at vi ikke er umælende, der lader os mishandle af dem, som har svøben i deres hånd. Og hvis jeg er den eneste, der siger min mening, så er der såmænd nok, som deler den, både i dette sogn og i nabosognet, for Deres navn er som en svovlstik i hvermands næse – med undtagelse af måske to eller tre gamle mennesker, som De giver en stump flonel og en skefuld suppe, for at frelse Deres sjæl."

Der gives lejligheder, ved hvilke to tjenestepiger og en kusk kan udgøre et forfærdeligt auditorium, og da squiren red bort på sin sorte pony, kunne selv hans kortsynethed ikke skjule for ham, at Molly og Nancy og Tim havde været vidner til dette

optrin. Måske havde han en anelse om, at selv den vrantne, gamle John fnisede bag hans ryg – hvilket han virkelig også gjorde. Imidlertid blev ideen til mrs. Poysers solo udført i en udtryksfuld kvartet af lænkehunden, den sorte og brune rottehund, Alicks fårehund og gasen, som hvæsede ad ponyen i tilbørlig afstand.

Men aldrig så snart havde mrs. Poyser set ponyen ride bort, før hun vendte sig om med et blik, som fik de lattermilde piger til at skynde sig ind i bagkøkkenet, og gik ind igen, idet hun atter gav sig til at strikke med sin sædvanlige hurtighed.

"Nu har du gjort noget godt," sagde mr. Poyser lidt urolig, dog ikke uden at more sig over sin kones udbrud.

"Ja, jeg ved det nok," sagde mrs. Poyser, "men jeg har sagt min mening, og det vil være en lettelse for mig mit hele liv. Det er en dårlig fornøjelse at leve, når man ikke engang imellem rigtigt kan få luft. Det skal aldrig fortryde mig at have sagt, hvad jeg mener, om jeg end bliver så gammel som den gamle squire; men det er der ikke stor sandsynlighed for – for det lader næsten til, at de, som man ikke skøtter om her, er de eneste, man heller ikke skøtter om i den anden verden."

"Men du vil dog ikke synes om at flytte bort fra det gamle sted til Mikkelsdag et år," sagde mr. Poyser, "og komme til et fremmed sogn, hvor du ingen kender. Det vil gå os begge nær og fader med."

"Ja, det kan nu ikke nytte at græmme sig over; der kan løbe meget vand i stranden inden Mikkelsdag et år. Man kan aldrig vide, om ikke kaptajnen kan blive herre inden den tid," sagde mrs. Poyser, som var tilbøjelig til at have ualmindelig godt håb i

denne forlegenhed, hvori de var bragt ved hendes egen fortjeneste, ikke ved andres fejl.

"Jeg er ikke den, der holder af at græmme sig," sagde mr. Poyser, idet han rejste sig fra sin lænestol og gik langsomt hen imod døren, "men det skulle gøre mig ondt at forlade det gamle sted og det sogn, hvor jeg er født og opdraget, og fader før jeg. Vi har slået rødder her, og jeg er bange for, at vi ikke ville trives noget andet sted."

33. Fornyet håb

Omsider var byggen kørt ind, og høstgilderne fejredes, uden at man ventede på de sene bønner. Æbler og nødder var afplukkede og opbevarede, og lugten fra bryggerset var trådt i stedet for vallelugten. Skovene bag Dyrehavsgård og alle træer og hække iførte sig en højtidelig pragt under de mørke, lavt hængende skyer. Mikkelsdag var kommet med sine duftende kurve fulde af blåligrøde sveskeblommer og sine blegere røde tusindfryd, og sine karle og piger, som gik i tjeneste og af tjeneste og vandrede langs de gule hække med deres bylt under armen. Men skønt Mikkelsdag var kommet, var dog mr. Thurle, denne forønskede forpagter, ikke kommet til Dyrehavsgård, og den gamle squire var, da alt kom til alt, blevet nødt til at skaffe sig en ny underforvalter. Det var bekendt i begge sognene, at squiren havde måttet opgive sin plan, fordi Poysers ikke ville "lade sig gå på", og mrs. Poysers udfald imod squiren blev drøftet i alle forpagterfamilierne med en nydelse, som kun forhøjedes ved den hyppige gentagelse. Den efterretning, at "Bony Note 1)" var vendt tilbage fra Ægypten, var forholdsvis intetsigende, og at de franske var slået tilbage i Italien, var intet imod at mrs. Poyser havde slået den gamle squire tilbage. Mr. Irwine havde i hvert et hus, undtagen på herregården, hørt en forskellig beretning om det. Men da han altid med en beundringsværdig behændighed havde undgået at komme i strid med mr. Donnithorne, turde han ikke unde sig selv den glæde at le ad den gamle herres nederlag, undtagen når han var alene med sin moder, som erklærede, at hvis hun var rig, kunne hun have lyst til at tilstå mrs. Poyser en pension for livstid, og

som gerne ville invitere hende til præstegården, for af mrs. Poysers egne læber at høre en beretning om dette optrin.

"Nej, nej, moder," sagde mr. Irwine, "denne retfærdighed fra mrs. Poysers side var vel lidt udenfor reglerne, og en øvrighedsperson som jeg tør ikke understøtte nogen regelstridig retfærdighed. Det må ikke rygtes, at jeg har taget notits af denne strid, ellers ville jeg miste den smule indflydelse, jeg har over den gamle mand."

"Nå, jeg holder endnu mere af den kone end af hendes flødeoste," sagde mrs. Irwine. "Hun har trods sit blege ansigt forstand for tre, og hun kan være så bidende."

"Bidende! Ja, hendes tunge er som en nylig opsat barberkniv. Og hendes tale er ganske original; det er ét af disse vittige hoveder, som fylder landet med ordsprog. Jeg fortalte dig jo, hvad jeg hørte hende sige om Craig – at han var som en hane, der troede, at solen var stået op for at høre den gale. Det er en fabel af Æsop i en eneste sætning."

"Men det er dog en slem historie, hvis den gamle squire jager dem fra gården næste Mikkelsdag, ikke sandt?" sagde mrs. Irwine.

"Jo, det må ikke ske; Poyser er desuden så god en forpagter, at Donnithorne nok vil betænke sig lidt, og hellere æde sin harme i sig end at jage dem fra gården. Men skulle han sige dem op til Fruedag, da må Arthur og jeg sætte himmel og jord i bevægelse for at formilde ham. Sådanne gamle sognefolk må ikke forlade menigheden."

"Å, man kan aldrig vide, hvad der kan ske før Fruedag," sagde mrs. Irwine. "Den gamle mand så mig påfaldende svag ud på Arthurs fødselsdag; han er tre og firs, ved du nok; det er virkelig

en urimelig alder. Det er kun kvinder, der har ret til at leve så længe."

"Når de har gamle pebersvende til sønner, som ville være forladte uden dem," sagde mr. Irwine leende, idet han kyssede sin moders hånd.

Med undtagelse af mr. Poysers hyppige anelser om at få en opsigelse, som hans kone dog altid vidste at gendrive med: "Man kan aldrig vide, hvad der kan ske før Fruedag," gik tingene deres sædvanlige gang i det Poyserske hus. Mrs. Poyser troede hos Hetty at bemærke en forbavsende forandring til det bedre. Rigtignok blev pigebarnet "mere indesluttet, og undertiden kunne man ikke få et ord ud af hende"; men hun tænkte meget mindre på sin påklædning og passede sit arbejde, uden at man behøvede at minde hende om det. Og besynderligt nok, nu brød hun sig slet ikke om at gå ud – det var næppe, at man kunne overtale hende til det; og da hendes tante satte sig imod, at hun gik til herregården for at lære håndarbejde, fandt hun sig i det uden mindste knurren eller surmulen. Formodentlig havde hun omsider skænket Adam sit hjerte, og det pludselige indfald at ville være kammerjomfru, var rimeligvis fremkaldt ved én eller anden lille uenighed eller misforståelse imellem dem, der senere var blevet bilagt. For når som helst Adam kom til forpagtergården, lod Hetty til at være i bedre humør og at tale mere end til andre tider, hvorimod hun var mørk og tavs, når mr. Craig kom for at besøge dem. Adam selv iagttog hende i begyndelsen med bange uro, som lidt efter lidt gik over til forundring og glade forhåbninger. Fem dage efter at han havde afleveret Arthurs brev, havde han atter vovet at begive sig til forpagtergården – ikke uden frygt for, at synet af ham ville være

hende smerteligt. Hun var ikke i køkkenet, da han trådte ind, og i et par minutter sad han og talte med mr. og mrs. Poyser, imens frygten for at høre, at Hetty var syg, tyngede svært på hans hjerte. Men snart efter hørte han lette, velbekendte fjed, og da mrs. Poyser sagde: "Nå, Hetty, hvor har du været?" var Adam nødt til at vende sig om, skønt han var bange for at se det forandrede udtryk, der måtte være i hendes ansigt. Han forbavsedes ved at se hende smile, som om det fornøjede hende at se ham – forbavsedes ved at se, at hun ved første øjekast så ud som altid, kun at hun havde sin kappe på, som han aldrig før havde set hende med, når han havde været der om aftenen. Og dog, da han atter og atter så på hende, mens hun gik omkring eller sad ved sit arbejde, var der en forandring ved hende: kinderne var så røde som altid, og hun smilede ikke mindre, end hun havde gjort i den senere tid, men der var noget forandret i hendes øjne, i hele hendes udtryk, i alle hendes bevægelser, noget – således forekom det Adam – mere stadigt, mindre barnligt. "Stakkels barn!" tænkte han, "det er rimeligt nok. Det er, fordi hun har haft sin første hjertesorg. Men Gud være lovet, hun har sjælsstyrke til at bære den!"

Og da ugerne gik, og han altid så hende fornøjet, så hende sætte sit elskværdige ansigt op, som for at lade sig forstå med, at hun var glad, når han kom – så hende udrette sit arbejde som altid, uden at give nogen sorg til kende, begyndte han at tro, at hendes følelser for Arthur havde været af en lettere natur, end han i sin første vrede og forskrækkelse havde tænkt sig, og at hun betragtede sin barnagtige tanke, at Arthur var forelsket i hende og ville gifte sig med hende, som en dårskab, hun i tide var blevet helbredet for. Og det var måske, som han undertiden

i sine gladere øjeblikke havde håbet, at det ville blive – at hendes hjerte virkelig med så megen mere inderlighed hang ved den mand, som hun vidste, elskede hende med oprigtig kærlighed.

Muligvis er I af den mening, at Adam ikke lagde megen skarpsindighed for dagen i sine udtydninger, og at det i det hele taget ikke sømmede sig for en fornuftig mand at bære sig ad som han gjorde – forelske sig i en pige, der virkelig ikke havde andet end sin skønhed til at anbefale sig, tilskrive hende indbildte dyder, ja selv nedværdige sig til at holde af hende, efter at hun havde forelsket sig i en anden mand, og at vente på et venligt blik af hende, som en tålmodig, skælvende hund venter på et blik af sin herre. Men vi må erindre, at det i noget så sammensat som den menneskelige natur er vanskeligt at finde regler uden undtagelser. Jeg ved naturligvis nok, at fornuftige mænd i reglen forelsker sig i de fornuftigste kvindfolk af deres bekendtskab, at de gennemskuer alle den kokette skønheds listige bedragerier, at de aldrig tror sig elskede, når de ikke er det, at de ved enhver passende lejlighed hører op at elske, og at de ægter den kvinde, der i enhver henseende passer bedst til dem – så at de i sandhed aftvinger alle de ugifte damer i nabolaget deres bifald. Dog selv fra denne regel vil der nu og da, i århundreders løb, findes en undtagelse, og min ven Adam var en sådan. Men jeg, for min del, agter ham derfor ikke mindre; nej, jeg tror, at den dybe kærlighed, han nærede for denne elskelige, blomstrende, sortøjede Hetty, til hvis indre Jeg han kun kendte såre lidet, havde sit udspring i selve hans kraftige natur, og ikke i en eller anden urimelig svaghed. Er det måske en svaghed at blive grebet af en yndig

musik? – at føle dens vidunderlige, harmoniske toner gennemstrømme sjælens inderste, hvor livets pulse banker, og ingen erindring kan trænge forstyrrende ind, og forene fortidens og nutidens hele tilværelse i en eneste, ubeskrivelig rørelse, idet den i ét øjeblik smelter dig med al den kærlighed og hengivenhed, som har været fordelt på mange, tunge år, samler al den møjsommeligt lærte selvfornægtelse og deltagelse i en eneste følelse af heltemod eller rolig hengivenhed, og blander nutids fryd med fortids sorg, og nutids sorg med al din svundne glæde? Hvis ikke, da er det heller ingen svaghed at lade sig påvirke af en kvindes yndige, runde kinder, hals og arme, af hendes fortryllende øjnes klare dyb, eller hendes friske, fyldige læber. For en elskelig kvindes skønhed er lig musik – hvad kan man sige mere? Den skønne skabning er et udtryk for noget langt højere end for dén ene kvindes sjæl, som den beklæder, ligesom åndens ord har en mere udstrakt betydning end den tanke, som fødte dem: det er mere end en kvindes kærlighed, der rører os i en kvindes øje – det er som en fjern og mægtig kærlighed, der har nærmet sig os og talt sin egen sag; den fyldige hals og runde arm fængsler os ved noget mere end ved deres skønhed – ved deres nære slægtskab med alt, hvad vi har kendt af kærlighed og fred. Jo ædlere en natur er, jo mere ser den af denne skønhedens *upersonlige* udtryk (jeg har ikke nødig at sige, at der gives herrer både med farvede og ufarvede knebelsbarter, som slet ikke ser noget af den), og af denne grund er den ædleste natur ofte den mest forblændede med hensyn til karakteren hos den enkelte kvindesjæl, som bor i det skønne ydre. Derfor frygter jeg, at dette det menneskelige livs sørgespil vil vedvare endnu i lang tid, til trods for de åndelige

filosoffer, som altid er rede til at foreskrive de bedste midler mod alle lignende fejltagelser. Vor gode Adam kunne ikke indklæde sine følelser for Hetty i smukke ord; han vidste kun, at synet af hende og tanken om hende bevægede ham dybt, idet de berørte kærlighedens, hengivenhedens og troskabens streng i hans indre. Hvorledes kunne han tro, at hun var snæverhjertet, egenkærlig og hård? Den sjæl, han troede på, skabte han ud af sin egen, som var omfattende, uegennyttig og kærlig.

Det håb, han nærede med hensyn til Hetty, formildede ham en smule mod Arthur. Hans opmærksomhed mod Hetty måtte vistnok have været af en let natur; det var i det hele taget urigtigt af en mand i Arthurs stilling at tillade sig nogen sådan, men den måtte have båret uskyldighedens præg, som rimeligvis havde gjort ham blind for faren og forhindret, at den gjorde alt for dybt indtryk på Hettys hjerte. Da håbet om lykke atter vågnede hos Adam, begyndte hans vrede og skinsyge at forsvinde; Hetty var ikke gjort ulykkelig; han troede næsten, at hun holdt mest af ham, og stundom fo'r den tanke igennem hans sjæl, at det venskab, som engang havde syntes dødt for bestandigt, måske i fremtiden kunne fornyes igen, og at han ikke ville have nødig at sige "Farvel" til de store, gamle skove, men at han kun ville synes så meget bedre om dem, fordi de var Arthurs. For dette genopvakte håb om lykke, der fulgte så hurtigt oven på hint smertelige stød, havde en berusende virkning på den besindige Adam, som hele sit liv igennem havde været vant til mangehånde genvordigheder og ringe forhåbninger. Skulle han virkelig omsider se en lysere skæbne i møde? Det lod næsten til det; for i begyndelsen af november havde Jonathan Burge, som indså, at det var umuligt at få Adam

erstattet, omsider bestemt sig til at tilbyde ham en andel i forretningerne, uden anden betingelse, end at han fremdeles skulle ofre den sine bedste kræfter og ganske opgive at drive nogen for sin egen regning. Svigersøn eller ikke svigersøn, Adam havde gjort sig alt for uundværlig til, at han kunne skille sig ved ham, og hvad han udrettede med sit hoved, var så meget mere vigtigt for Burge, end hvad han udrettede med sine hænder, at det, at han havde overtaget bestyrelsen af skovene, kun lidet forringede hans tjenestes værd; og hvad det angik at slutte handel med squiren om hans tømmer, da kunne man kalde en tredje mand til. Adam så nu en bred vej til lykke og velfærd åbne sig for ham, således som han med ærgerrig længsel havde tænkt sig det, lige siden han var en dreng: han kunne måske komme til at bygge en bro, eller et rådhus, eller en fabrik; for han havde altid tænkt ved sig selv, at Jonathan Burges bygningskunst var som et agern, der måske kunne blive moder til et stort træ. Altså sluttede han akkord med Burge og gav ham hånden på det, og vendte hjem med hovedet fuldt af yndige drømmebilleder, i hvilke billedet af Hetty foresvævede ham, smilende over alle hans planer og beregninger og udkast til forbedringer i bygningsfaget.

Adam ville nu se sig i stand til at leje sig et særskilt hus og sørge for sin moder i det gamle; hans udsigter ville tillade ham snart at gifte sig, og hvis Dinah indvilligede i at ægte Seth, ville deres moder måske snarere finde sig i at leve adskilt fra Adam. Men han sagde til sig selv, at han ikke ville overile sig – han ville ikke prøve Hettys følelser, før de havde haft tid til at vinde i styrke. I morgen efter kirketid ville han imidlertid gå til forpagtergården, for at fortælle dem nyheden. Han vidste, at

den ville være mrs. Poyser mere kærkommen end en fempundsseddel, og han skulle se, om ikke Hettys øjne ville stråle ved efterretningen. Månederne ville forekomme ham korte, nu da han havde så mange ting i sit hoved, og den tåbelige ivrighed, der nylig var kommet over ham, måtte ikke forlede ham til overilede ytringer. Dog, da han kom hjem og meddelte sin moder den gode efterretning, og spiste sin aftensmad, mens hun sad hos ham og næsten græd af glæde, og ville, at han på grund af denne lykke skulle spise dobbelt så meget som ellers, kunne han ikke lade være så småt at forberede hende på den kommende forandring, ved at tale om, at det gamle hus var for lille til, at de alle kunne blive der bestandigt.

34. Trolovelsen

Det var søndag og tørrevejr, og virkelig en smuk dag af den anden november at være. Solen skinnede ikke, men skyerne var højt oppe, og vinden var så stille, at selv de visne blade fra almetræerne kun faldt til jorden, fordi de ikke formåede at blive siddende længere. Ikke desto mindre gik mrs. Poyser ikke i kirke, for hun havde fået en forkølelse, der var alt for alvorlig til ikke at agte derpå; det var kun to vintre siden, at hun i hele uger havde måttet holde sengen for en forkølelses skyld; og da hans kone ikke gik i kirke, mente mr. Poyser, at det i det hele taget ville være lige så godt, at også han blev derfra og "holdt hende med selskab". Han kunne måske ikke tydeligt have forklaret sig de grunde, der bragte ham til at tage denne beslutning, men hvordan det nu end var, så gik der fra den Poyserske familie i dag ingen uden Hetty og drengene i kirke. Ikke desto mindre var Adam kæk nok til at gå hen til dem efter gudstjenesten og sige, at han ville følges hjem med dem. På hele vejen gennem landsbyen lod han til at være udelukkende beskæftiget med Marty og Tommy, idet han fortalte dem om de smukke egern i Binton skov og lovede dem, at han engang ville tage dem med sig derhen; da de kom ud på marken, sagde han til drengene: "Lad mig nu se, hvem af jer der kan gå hurtigst. Den, som først kommer hjem til lågen, skal også først ride med mig på æslet til Binton skov. Men Tommy må have forspring til den første stente, fordi han er den mindste."

Adam havde aldrig før til den grad opført sig som en erklæret elsker. Så snart som begge drengene var borte, så han på Hetty og sagde: "Vil du ikke tage mig under armen, Hetty?" i en

bønfaldende tone, som om han allerede havde bedt og fået afslag. Hetty så smilende på ham og lagde øjeblikkeligt sin arm i hans. *Hun* brød sig ikke om at holde ham under armen – men hun vidste, at *han* brød sig meget om det, og hun ønskede, at han skulle bryde sig om det. Hendes hjerte bankede ikke hurtigere, og hun betragtede de halvnøgne træer og de pløjede marker med samme trykkende fornemmelse som forhen. Men Adam følte næppe, at han gik; han tænkte, Hetty kunne vistnok mærke, at han trykkede hendes arm en smule – en lille smule; ord, som han ikke turde ytre, strømmede til hans læber – ord, som han havde besluttet ikke at ytre endnu; og derfor var han tavs en stund. Den rolige tålmodighed, han engang havde ventet efter Hettys kærlighed med, tilfreds alene ved hendes nærværelse og ved tanken om fremtiden, havde forladt ham, siden hint frygtelige optrin for omtrent tre måneder siden. Skinsygens kvaler havde forenet sig med hans kærlighed – hans frygt og uvished var næsten ikke mere til at udholde. Men skønt han ikke ville tale til Hetty om sin kærlighed, ville han dog meddele hende sine nye udsigter og se, om hun ville blive fornøjet. Da han derfor var blevet så meget herre over sig selv, at han kunne tale, sagde han:

"Jeg skal fortælle din onkel nyt, som vil forundre ham og vistnok også glæde ham."

"Hvad er det?" spurgte Hetty ligegyldigt.

"Det er, at mr. Burge har tilbudt mig andel i forretningen, og at jeg vil tage imod tilbuddet."

Der foregik en forandring i Hettys ansigt, visseligen ikke fremkaldt ved noget behageligt indtryk. Hun følte virkelig en øjeblikkelig uro og skræk; for hun havde så ofte hørt sin onkel

tale om, at Adam kunne få Mary Burge og andel i forretningen, hvilken som helst dag han ønskede, at hun nu i tankerne forbandt disse to genstande, og at det straks faldt hende ind, at Adam havde opgivet hende, på grund af hvad der var hændt for nylig, og havde fattet godhed for Mary Burge. Med denne tanke, og førend hun havde tid til at finde på grunde til, at det ikke kunne være således, påkom der hende en endnu større forsagthed: det væsen – det eneste menneske, som hun havde fæstet lid til i sin nedtrykte tilstand, havde forladt hende, og sorg og nød fyldte hendes øjne med tårer. Hun så ned mod jorden, men Adam så hendes ansigt, så hendes tårer, og endnu før han havde fået sagt: "Hetty, kære Hetty, hvorfor græder du?" havde han med tankens hurtighed gennemgået alle de tænkelige grunde til hendes sorg, og var til sidst standset ved den næsten rigtige. Hetty troede, at han ville ægte Mary Burge – hun syntes ikke om, at han skulle gifte sig – måske syntes hun ikke om, at han skulle ægte nogen anden end hende selv? Al forsigtighed var forsvundet – den var ikke længere nødvendig, og Adam skælvede af glæde. Han bøjede sig ned imod hende og tog hendes hånd, idet han sagde:

"Nu ser jeg mig i stand til at gifte mig, Hetty – jeg kan godt sørge for en kone nu; men jeg skal aldrig bryde mig om at gifte mig, hvis du ikke vil have mig."

Hetty så på ham og smilede gennem sine tårer, ligesom hun havde gjort ved Arthur, den første aften i skoven, da hun troede, at han blev borte, men han alligevel kom.

Det var en svagere lindring, en svagere sejr, hun følte nu, men de store, mørke øjne og de yndige læber var så smukke som altid, ja måske endnu smukkere, for en modnere

kvindelighed trådte i den senere tid tydeligere frem hos Hetty. Adam kunne næppe fatte dette øjebliks lyksalighed. Med sin højre hånd holdt han hendes venstre, og han trykkede hendes arm tæt ind til sit hjerte, idet han bøjede sig ned imod hende.

"Elsker du mig virkelig, Hetty? Vil du være min lille kone, som jeg kan elske og værne om, så længe som jeg lever?"

Hetty svarede ikke, men Adams ansigt var meget nær ved hendes, og kælent lagde hun sin bløde kind op til hans. Hun ville kæles for – hun ville føle som om Arthur var hos hende igen.

Adam brød sig ikke om ord efter dette, og de talte næsten ikke mere på hele vejen. Han sagde kun: "Må jeg ikke nok sige det til din onkel og tante, Hetty?" Og hun svarede: "Jo".

Den blussende kaminild i forpagtergården kastede sit skin på lutter glade ansigter, da Hetty var gået ovenpå, og Adam greb lejligheden til at fortælle mr. og mrs. Poyser og bedstefaderen, at han nu så sig i stand til at ernære en kone, og at Hetty havde givet ham sit Ja.

"Jeg håber, I ikke har noget imod det," sagde Adam; "endnu er jeg kun fattig, men hun skal ikke komme til at mangle noget, som jeg kan skaffe hende ved mit arbejde."

"Noget imod det?" sagde mr. Poyser, mens bedstefaderen lænede sig forover og svarede med et langt, eftertrykkeligt "Næ, næ." "Hvad skulle vi kunne have imod dig, min ven? Hvad siger det, at du er fattig nu? Der er rigdom i dit hoved, som der er rigdom i den tilsåede ager, men det må have tid. Du har nok til at begynde med, og vi kan bidrage en del til den smule bohave, I skal have. Du har sengeklæder og linned mere end nok – ikke sandt?"

Dette spørgsmål var naturligvis henvendt til mrs. Poyser, som sad indsvøbt i et varmt sjal, og var alt for hæs til at tale med sin sædvanlige lethed. Først nøjedes hun med at nikke eftertrykkeligt, men snart kunne hun ikke længere modstå fristelsen til at udbrede sig vidtløftigere om det.

"Det var dårligt, om jeg ikke havde sengeklæder og linned," sagde hun med hæs stemme, "når jeg aldrig sælger en høne, uden at den er plukket, og når spinderokken går hver eneste ugedag."

"Kom, min pige," sagde mr. Poyser, da Hetty kom ned, "kom og kys os, og lad os ønske dig til lykke."

Hetty gik ganske roligt hen og kyssede den tykke, godmodige mand.

"Så!" sagde han, idet han klappede hende på ryggen, "gå nu hen og kys din tante og din bedstefader. Det er mig lige så kært at se dig godt gift, som om du var min egen datter; og jeg er vis på, at det går din tante lige så, for hun har nu i syv år været imod dig som imod sin egen. Kom nu, kom," vedblev han skæmtende, da Hetty havde kysset sin tante og den gamle mand, "Adam vil vist også nok have et kys, og nu har han ret til det."

Smilende vendte Hetty sig om og gik hen til sin ledige stol. "Nå, så tag dig ét, Adam," vedblev mr. Poyser, "ellers er du ingen rigtig mand."

Adam rejste sig, rødmende som en lille pige så stor og svær som han var – og, idet han lagde sin arm om Hettys liv, bukkede han sig og trykkede et kys på hendes læber.

Det var smukt at se ved kaminildens skin; for der var intet lys – hvorfor skulle der være det, når ilden brændte så klart og

kastede genskin fra alt tintøjet og det blanke egetræ? Ingen ville bestille noget på en søndag aften. Selv Hetty følte noget lig tilfredshed midt i al denne kærlighed. Adams kærlighed, Adams kærtegn vakte ingen genkærlighed hos hende, var ikke længere tilstrækkelige til at tilfredsstille hendes forfængelighed, men de var det bedste, hendes liv nu havde at byde hende – de lovede hende dog nogen forandring.

Der blev talt meget, inden Adam gik bort, om muligheden af at finde et hus, der var passende for ham til at bosætte sig i. Der var intet andet hus ledigt i landsbyen end ét ved siden af Will Maskery, og det var for lille til Adam nu. Mr. Poyser mente, det ville være det bedste, at Seth og hans moder flyttede og lod Adam blive i det gamle hus, som let kunne gøres større, da der var rigelig plads i gård og have; men Adam holdt ikke af at jage sin moder ud af huset.

"Ja, ja," sagde mr. Poyser omsider, "vi behøver jo ikke at bestemme alting i aften. Vi må give os tid til at overveje. Du kan ikke tænke på at holde bryllup før påske. Jeg holder just ikke af lange forlovelser, men man må dog have lidt tid til at indrette sig."

"Ja, det forstår sig," sagde mrs. Poyser med hæs, hviskende stemme; "kristelige mennesker kan ikke holde bryllup som fuglene i skoven."

"Jeg bliver rigtignok lidt hed om ørene," sagde mr. Poyser, "når jeg tænker på, at vi kunne blive opsagte og måske nødt til at tage en forpagtning tyve miles herfra."

"Ja," sagde den gamle mand, som sad med armene på stolelænene og stirrede ned for sig, "det ser galt ud, hvis jeg skal forlade det gamle hjem og begraves i et fremmed sogn. Og

måske får du da dobbelt afgift at betale," tilføjede han, idet han så på sin søn.

"Nå, fader, det er ikke værd at tænke på dét endnu," sagde Martin den yngre. "Måske kan kaptajnen komme hjem og stifte fred imellem os og den gamle squire. Det bygger jeg mit håb på, for jeg ved, kaptajnen vil gerne gøre folk det tilpas, når han kan."

35. Den skjulte frygt

Det var en travl tid for Adam – fra begyndelsen af november måned til begyndelsen af februar, og sjældent uden om søndagen så han noget til Hetty.

Men ikke desto mindre var det en lykkelig tid; for den bragte ham nærmere og nærmere til marts måned, da brylluppet skulle stå; og alle de små tilberedelser til deres nye husholdning tilkendegav, at man nærmede sig den forønskede dag. To nye værelser var bygget til det gamle hus, for hans moder og Seth skulle alligevel blive hos dem. Lisbeth havde grædt så ynkeligt ved tanken om at forlade Adam, at han var gået til Hetty og havde spurgt hende, om hun for hans skyld ville kunne finde sig i at bo sammen med hans moder. Til hans store fryd svarede Hetty: "Ja, for mig må hun gerne blive boende." Men der var dengang en større sorg, der tyngede på Hettys sind; hun kunne ikke bryde sig om Lisbeth og hendes luner. Imidlertid var det en trøst for Adam efter den skuffelse, han havde følt, da Seth kom hjem fra sit besøg i Snowfield og sagde "det var ingen nytte til – Dinahs hu stod ikke til at gifte sig." For da han fortalte sin moder, at Hetty samtykkede i, at de skulle bo sammen, og at de ikke mere behøvede at tænke på at skilles ad, svarede hun i en mere tilfreds tone, end han havde hørt hende tale i, siden det var blevet bestemt, at han skulle giftes: "Godt, min dreng, så skal jeg også være så stille som en mur, og skal ikke forlange at gøre andet arbejde end det, som *hun* ikke kan lide at gøre. Og så behøver vi heller ikke at skille tallerkenerne ad og alt det, som har stået på hylden, allerede før du blev født."

Der var kun én sky, som nu og da formørkede Adams solskin: Hetty lod undertiden til at være ulykkelig. Men på alle hans ængstelige og kærlige spørgsmål svarede hun kun med den forsikring, at hun var aldeles tilfreds, og at hun intet ønskede anderledes; og den næste gang, han så hende, var hun mere livlig end ellers. Det kunne måske være, at hun var lidt overlæsset med arbejde i denne tid; for kort efter jul havde mrs. Poyser fået en ny forkølelse, som havde medført en inflammation, og denne sygdom havde holdt hende i hendes værelse hele januar måned igennem. Hetty måtte besørge alting nede, og endda til dels forrette Mollys arbejde, fordi denne passede mrs. Poyser; og hun kastede sig med en sådan iver over sin nye bestilling, og arbejdede med en så alvorlig stadighed, hvilket var noget nyt hos hende, at mr. Poyser ofte fortalte Adam, at hun ville vise ham, hvilken god husmoder hun kunne blive; men han "var bange for, at pigebarnet overanstrengte sig – hun måtte have lidt ro, når hendes tante igen kunne komme ned."

Denne mrs. Poysers forønskede kommen ned indtraf i begyndelsen af februar måned, da vejret var mildt, og den sidste sne forsvandt fra Bintons høje bakker. Det var én af de første dage, efter at hendes tante var kommet ned, at Hetty gik til Treddleston for at købe noget, som hun manglede til bryllupsdragten. Mrs. Poyser havde skændt på hende, fordi hun havde opsat det, idet hun tilføjede den bemærkning, at det formodentlig var "fordi ingen fik det at se, ellers ville hun nok have haft travlt med at få det købt."

Klokken var omtrent ti, da Hetty gik hjemme fra, og den smule rimfrost, som sås på træerne i den tidlige morgenstund,

var forsvundet, da solen kom frem på den skyfri himmel. En smuk dag i februar gemmer i sit skød et mægtigere håb end nogen som helst anden dag af året. Det gør én godt at stå i solens milde stråler og se ud over markerne på de tålmodige plovheste, som vender om, hver gang de kommer til enden af furen, og tænker, at hele det skønne år ligger for én. Fuglene synes at føle det samme: deres toner er så rene som den klare luft. Der er ingen blade på træer og hække, men hvor grønt er græsset på markerne! Og den pløjede jords mørke, rødbrune farve, og de nøgne grene – alt er smukt! Hvor denne verden ser fornøjelig ud, når man kører eller rider over bakker og gennem dale! Således har jeg ofte tænkt, når jeg i fremmede lande, hvor marker og skove har haft det samme udseende som i vort engelske Loamshire – hvor det rige land har været dyrket med lige så megen omhyggelighed, og de grønne enge har været omgivet af lette, med skov bevoksede skråninger – har stødt på en genstand ved siden af landevejen, som har mindet mig om, at jeg ikke var i Loamshire: et billede på svære lidelser – lidelserne på korset. Det stod måske ved siden af et blomstrende æbletræ, eller ved en kornmark i det klare solskin, eller ved udkanten af en skov, hvor en klar bæk rislende banede sig vej; og sikkerligt, hvis der kom en rejsende, som ikke kendte noget til det menneskelige livs historie i denne verden, da måtte det forekomme ham, at dette lidelsernes billede slet ikke var på sin plads midt i denne glade natur. Han ville ikke kunne vide, at skjult bag æbletræets blomster, eller i det gyldne korn, eller under skovens beskyttende grene, et menneskeligt hjerte banker voldsomt af angst og kval: måske en ung, blomstrende pige, som ikke ved, hvor hun skal ty hen, for at skjule den sig

hurtigt nærmende skændsel; som ikke kender mere til dette vort liv end et stakkels, forvildet lam, der i nattens mørke kommer længere og længere ud på den ensomme hede, men som dog allerede har smagt det bitreste af livets bitterhed.

Sådanne ting skjules undertiden på de rige, solbeskinnede kornmarker og bag de blomstrende frugttræer; og med lyden af den rislende bæk ville der i dine øren blande sig en fortvivlet, menneskelig hulken, hvis du kom tæt hen til et vist sted bag en lille busk. Intet under, at der er så megen sorg i menneskets religion: intet under, at det trænger til en lidende guddom.

Hetty, med sin røde kåbe og varme hat og en kurv i hånden, drejer om fra Treddleston landevej og vælger en sidevej, men ikke for desto mageligere at kunne bade sig i solens stråler, eller for med noget håb at tænke på det lange, kommende år. Hun ved næppe, at solen skinner; og hvis hun i de sidste uger i det hele taget har håbet, da har det været på noget, som bringer hende selv til at skælve og gyse. Hun ønsker blot at komme bort fra den alfare vej, at hun kan gå langsomt og ikke bryde sig om, hvad ansigt hun sætter op, mens hun er beskæftiget med sine bedrøvelige tanker; op ad denne sidevej kan hun komme ind på en markvej bag de tykke hække. Forvirret stirrer hun med sine store, mørke øjne ud over markerne, som én, der er uden hjem, uden trøst, uden venner, og ikke som en kærlig og retskaffen mands trolovede brud. Men der er ingen tårer i hendes øjne; hun har grædt dem alle bort, før hun i aftes træt og mødig lagde sig til hvile. Ved den næste stente deler vejen sig – den ene løber langs med hækken og fører omsider ind på landevejen igen; den anden går over markerne og fører hende meget længere bort fra vejen, ind i overdrevet, hvor hun ikke vil få nogen at se. Denne

vælger hun og begynder at gå lidt hurtigere, som om hun pludselig var kommet i tanker om noget, som det var værd at haste efter. Snart er hun i overdrevet, hvor hun følger den jævnt skrånende græsgang og styrer vejen mod en lille gruppe af træer. Nej, det er ingen gruppe af træer, men et af buske indhegnet kær, som er så overfyldt efter den megen regn, at vandet står højt over hyldebuskenes nederste grene. Hun sætter sig ved bredden og læner sig op til stammen af den store eg, som hænger ud over det mørke kær. I den sidste måned har hun mangen gang om natten tænkt på dette kær, nu endelig er hun nået derhen. Hun folder hænderne over sine knæ, bøjer sig forover og betragter det opmærksomt, ligesom for at finde ud af, hvorledes hendes unge, fyldige lemmer ville kunne hvile i denne seng.

Nej, hun har ikke mod til at springe ud i denne kolde, våde seng, og hvis hun havde, så kunne man finde hende her, – kunne finde ud af, hvorfor hun havde druknet sig. Hun har kun én udvej: hun må gå bort, må gå hen, hvor man ikke kan finde hende.

Da hendes skrækkelige frygt første gang var påkommet hende, nogle uger efter hendes trolovelse med Adam, havde hun ventet og ventet, i det blinde håb, at der ville hænde noget, som kunne befri hende for denne skræk; men nu kunne hun ikke vente længere. Hun havde samlet al sin kraft i det ene øjemed at fordølge sin ulykkelige hemmelighed, og med uimodståelig rædsel var hun veget tilbage for ethvert skridt, som kunne føre til at forråde den. Men hver gang den tanke var faldet hende ind at skrive til Arthur, havde hun forkastet den igen: han kunne intet gøre for hende, som kunne fritage hende

for den skrækkelige opdagelse og for at møde hån og foragt blandt de slægtninge og naboer, som nu, da hendes drømmebillede var forsvundet, atter udgjorde hendes hele verden. Hun tænkte sig ikke længere nogen lykke med Arthur, for han kunne intet gøre, som kunne tilfredsstille eller berolige hendes krænkede stolthed. Nej, der ville, der *måtte* hænde noget andet, som kunne betage hende denne frygt. Hos unge, barnlige, uvidende sjæle er der bestandig denne blinde tillid til én eller anden tilfældig hændelse: det er lige så vanskeligt for en dreng eller pige at tro, at en stor elendighed vil påkomme dem, som at tro, at de skal dø.

Men nu tvang nødvendigheden hende – den til brylluppet fastsatte tid var nær for hånden – hun kunne ikke længere hengive sig til denne blinde tillid. Hun måtte løbe bort; hun måtte skjule sig, hvor intet bekendt øje kunne opdage hende; og skræk for at vandre ud i verden, som hun intet kendte til, forestillede hende muligheden af at opsøge Arthur som en nogenlunde trøstelig tanke. Hun følte sig nu så hjælpeløs, så ude af stand til at skabe sig en fremtid, at den tanke at ty til ham bragte hende en lindring, der var mægtigere end hendes stolthed. Som hun stod der ved kæret og gøs ved synet af det fæle, kolde vand, virkede håbet, at han ville modtage hende med kærlighed – at han ville tænke for hende og sørge for hende – som en velgørende varme, som for øjeblikket gjorde hende ligegyldig for alt andet; og hun tænkte nu kun på, hvorledes hun skulle slippe bort.

Hun havde for ikke længe siden fået et brev fra Dinah, hvori hun med kærlige ord omtalte det forestående bryllup, som hun havde hørt om gennem Seth; og da Hetty havde læst dette brev

højt for sin onkel, havde han sagt: "Jeg ville ønske, at Dinah ville komme tilbage, hun ville være din tante til trøst, når du er borte. Hvad synes du om, min pige, at gå og besøge hende, så snart du kan undværes her hjemme, og overtale hende til at komme tilbage med dig? Skønt hun altid skriver, at hun ikke kan komme, lod hun sig dog måske overtale til det, hvis du fortalte hende, at hendes tante trænger til hende." Hetty havde ikke syntes om at gå til Snowfield og længtes slet ikke efter Dinah, derfor havde hun blot svaret: "Det er sådan en lang vej, onkel." Men nu mente hun, at dette besøg kunne tjene til påskud for at slippe bort. Når hun nu kom hjem, ville hun sige til sin tante, at hun til en forandring nok kunne have lyst at gå til Snowfield og blive der en otte dages tid. Og når hun da kom til Stoniton, hvor ingen kendte hende, ville hun spørge efter postvognen, der kørte ad Windsor til. Arthur var i Windsor, og til ham ville hun gå.

Så snart Hetty havde taget denne beslutning, rejste hun sig fra græsset, tog sin kurv og begav sig på vejen til Treddleston, for hun måtte købe det, som hun var gået ud for, skønt hun aldrig ville få brug for det. Hun måtte tage sig i agt for ikke at vække mistanke om, at hun ville løbe bort.

Mrs. Poyser blev behageligt overrasket ved Hettys ønske at besøge Dinah og formå hende til at følge hjem med og blive brylluppet over. Jo før hun gik, jo bedre, eftersom vejret nu var godt; og da Adam kom om aftenen, sagde han, at hvis Hetty kunne gå i morgen, ville han tage sig tid til at følge hende til Treddleston og sørge for, at hun kom med postkareten til Stoniton.

"Jeg ville ønske, jeg kunne følge med og tage mig af dig, Hetty," sagde han, da han den næste morgen stod ved karetdøren; "men du bliver vel ikke meget mere end en uge borte – den tid vil forekomme mig lang nok."

Med sin stærke hånd greb han hendes, mens hans øjne hvilede kærligt på hende. Hetty følte, at hans nærværelse var en beskyttelse – nu var hun vant til den; havde blot det skete været usket, og hun ikke kendt nogen anden kærlighed end sin rolige tilbøjelighed for Adam! Tårerne kom hende i øjnene, da hun tilkastede ham det sidste blik.

"Gud velsigne hende, fordi hun holder af mig," sagde Adam, da han med Gyp bagefter sig vendte om for at begive sig til sit arbejde igen.

Men Hetty græd ikke for Adam – ikke for den angst og kval, han ville udstå, når han mærkede, at hun var gået bort for at blive borte. Hun græd over sin egen, elendige skæbne, som tvang hende til at forlade en retskaffen og kærlig mand, der ville ofre hende sit hele liv, for at opsøge den, der ville anse det for en ulykke, at hun, en stakkels, hjælpeløs skabning, søgte tilflugt hos ham og klyngede sig til ham i sin nød.

Klokken tre, da Hetty sad i vognen, som, efter hvad der blev sagt, skulle bringe hende til Leicester – en lille del af den lange, lange vej til Windsor – følte hun dunkelt, at denne lange, møjsommelige rejse måske førte hende ny elendighed i møde.

Imidlertid var Arthur jo i Windsor; han ville dog sikkert ikke være vred på hende. Brød han sig end ikke således om hende, som han plejede, så havde han dog lovet at være god imod hende.

Femte bog

36. Håbet ledsager Hetty

Med bedrøvet hjerte at forlade de forhold, man er fortrolig med, for at begive sig ud iblandt fremmede, på en lang og ensom rejse, det er tungt, selv for den rige, den stærke, den oplyste; det er tungt, selv når det er pligten, som kalder, og ikke frygt, som tvinger os til det.

Hvad måtte det da være for Hetty? Med hendes stakkels, indskrænkede begreber, som ikke længere tabte sig i tomme forhåbninger, men nedtyngedes af en bestemt frygt; som atter og atter gentog de samme svundne minder, atter og atter fremmanede de samme barnagtige, tvivlsomme forestillinger om fremtiden, og ikke så andet i den vide verden end hendes egne glæders og sorgers ubetydelige historie; med så uendeligt få penge i sin lomme, og så lang og besværlig en rejse for sig. Med mindre hun kunne have råd til altid at køre med posten – men det var hun vis på ikke at kunne, for rejsen til Stoniton havde været dyrere end hun havde ventet, – var det en selvfølge, at hun måtte tage sin tilflugt til fragtvogne og anden, langsom befordring; og hvilken tid det da måtte vare, inden hun nåede sin rejses mål! Da den tykke, gamle kusk fra Oakbourne så sådan et smukt, ungt kvindfolk iblandt de rejsende, som sad udenpå, indbød han hende til at sidde ved hans side, og da han følte, at det tilkom ham som mand og som kusk at åbne samtalen med en spøg, beflittede han sig, så snart de var kommet over stenbroen, på at finde på én, der i alle henseender kunne være passende. Efter at have smældet adskillige gange med sin pisk og skelet hen til Hetty, stak han munden frem over kanten af sin kuskekrave og sagde:

"Jeg tør nok sige, han er næsten sine seks fod høj, ikke sandt?"

"Hvem?" spurgte Hetty forbavset.

"Ih, den kæreste, du er rejst fra, eller også ham, du skal hen til – hvilket er det?"

Hetty følte, at hun blev rød og derpå bleg. Hun troede, denne kusk måtte vide noget om hende. Han måtte kende Adam og kunne fortælle ham, hvor hun var rejst hen; for folk fra landet har ondt ved at begribe, at de, som spiller en rolle i deres eget sogn, ikke er kendt alle andre steder, og lige så lidt kunne Hetty tænke sig, at tilfældige ord kunne passe så ganske på hendes egne forhold. Hun var alt for angst til at tale.

"Nå, nå!" sagde kusken, da han så, at hans spøg ikke blev så godt optaget, som han havde ventet; "har han ikke båret sig honnet ad, så tag en anden. Sådan en køn pige kan altid få en kæreste, hvad dag det skal være."

Lidt efter lidt lagde Hettys frygt sig, da hun mærkede, at kusken ikke gjorde videre hentydninger til hendes personlige anliggender; men hun havde dog ikke mod til at spørge ham, hvilke steder der lå på vejen til Windsor. Hun sagde, hun skulle kun lidt udenfor Stoniton, og da hun steg af ved gæstgivergården, hvor vognen holdt, skyndte hun sig med sin kurv hen til en anden kant af byen. Da hun havde lagt den plan at gå til Windsor, havde hun ikke forudset andre vanskeligheder end den at komme bort; og da hun havde overvundet denne ved at foreslå et besøg til Dinah, fløj hendes tanker til Arthur og til det spørgsmål, hvorledes han ville tage imod hende – uden at dvæle ved noget som helst af, hvad der kunne møde hende undervejs. Hun var så aldeles ukendt med at rejse, at hun slet ikke kunne tænke sig de vanskeligheder, som kunne være

forbundet med det; og med et sådant forråd af penge – tre guineas – i lommen, troede hun sig rigeligt forsynet. Først da hun så, hvor meget det kostede at komme til Stoniton, begyndte hun at ængste sig for rejsen, og da følte hun for første gang sin uvidenhed med hensyn til de steder, hun skulle igennem. Forknyt over denne nye opdagelse, vandrede hun igennem Stonitons hæslige gader og gik omsider ind i et usselt, lille værtshus, hvor hun håbede at kunne tilbringe natten mod en billig betaling. Her spurgte hun værten, om han kunne sige hende, hvilke steder hun skulle igennem, for at komme til Windsor.

"Jeg ved det just ikke så ganske nøje. Windsor må være i nærheden af London, for det er der, at kongen bor," var svaret. "I ethvert tilfælde gør I bedst i at gå herfra til Ashby – det er syd på. Men efter hvad jeg kan regne mig, til, er der lige så mange steder herfra til London, som der er huse i Stoniton. Jeg har aldrig selv rejst. Men hvor kommer et enligt, ungt kvindfolk som I til at gøre sådan en rejse?"

"Jeg skal til min broder – han er soldat i Windsor," sagde Hetty, forfærdet over værtens spørgende øjekast. "Jeg har ikke råd til at tage med posten; tror I, der går en vogn til Ashby i morgen tidlig?"

"Ja, der kunne måske nok være vogne, når man kun vidste, hvorfra de kørte; men man kunne gerne løbe byen rundt, inden man fik det at vide. I gør bedst i at gå herfra til fods og stole på at blive taget op på vejen."

Hvert ord faldt tungt som bly på Hettys sind; nu så hun vejen i hele sin udstrækning åben for sig; alene at komme til Ashby forekom hende besværligt: det kunne medtage hele dagen, så

vidt hun vidste, og det var dog intet imod den øvrige del af rejsen. Men det måtte gøres – hun måtte til Arthur: ak, hvor længtes hun efter igen at være hos nogen, som brød sig om hende! Hun, som altid var stået op om morgenen med den vished at se bekendte ansigter, mennesker, som hun havde et anerkendt krav på; hun, hvis længste rejse havde været til Rosseter, når hun havde siddet på hesten bagved sin onkel; hvis tanker altid havde holdt hviledag i lykkelige drømme, fordi andre påtog sig det daglige livs bekymringer for hende: – denne Hetty, som indtil for et par måneder siden aldrig havde haft andre sorger end at misunde Mary Burge et nyt bånd, eller at få skænd af sin tante, fordi hun ikke passede Totty, måtte nu ensomt vandre sin besværlige vej og for bestandig forlade sit fredelige hjem, uden at se andet for sig end et usikkert håb om et fjernt tilflugtssted.

Da hun i denne aftenstund lagde sig til hvile i den fremmede seng, da følte hun for første gang, at hun havde haft et lykkeligt hjem, at hendes onkel havde været meget god imod hende, og at det stille liv, hun havde ført i Hayslope iblandt de væsner og genstande, som hun kendte – dengang hendes søndagskjole og hendes hat udgjorde hendes stolthed og glæde, og hun ikke havde noget at skjule for nogen – var et liv, til hvilket hun måtte ønske at kunne vågne op igen og finde, at hele hendes hjertes urolige liv kun havde været en kortvarig morgendrøm. Med brændende længsel og bedrøvelse for sit eget vedkommende tænkte hun på alt, hvad hun havde forladt; hendes hjerte var opfyldt af hendes egen elendighed, det havde ikke rum for andres sorg. Og dog, før hun havde fået det grusomme brev, havde Arthur været så øm og kærlig imod hende; erindringen

om det var hende kær endnu, skønt det kun var en lindrende drik, der ikke mere end netop gjorde smerten tålelig. For Hetty kunne for fremtiden ikke tænke sig andet end en skjult tilværelse; og et forborgent liv, selv om det åndede idel kærlighed, ville ikke have haft noget tillokkende for hende; endnu mindre et liv, som var blandet med skændsel. Hun kendte ikke noget til romaner og kun lidet til de følelser, der giver romanen sin tilværelse, så at velbelæste damer måske har vanskeligt ved at fatte hendes sjælstilstand. Hun var alt for uvidende om alt, hvad der overgik de simple begreber og vaner, hun var oplært i, til at danne sig nogen mere bestemt forestilling om sin sandsynlige fremtid, end at Arthur på én eller anden måde ville tage sig af hende og beskytte hende mod vrede og foragt. Han ville ikke ægte hende og gøre hende til en lady; og med undtagelse af dette ene kunne hun ikke tænke sig noget, som hun kunne imødese med længsel og ærgerrighed.

Den næste morgen stod hun tidligt op, nød kun lidt mælk og brød og begav sig til fods på vejen til Ashby; himlen var tung og grå, og kun en smal, gul stribe viste sig i horisonten som et forsvindende håb. I sin hjertensangst over rejsens længde og besværlighed, var hun mest af alt bange for at give sine penge ud og blive så trængende, at hun måtte bede folk om almisse; for Hettys stolthed tilhørte ikke alene en stolt natur, men en stolt klasse – den klasse, som betaler den største fattigskat, og som mest gyser tilbage for den tanke, at komme til at nyde godt af fattigskatten. Det var endnu ikke faldet hende ind, at hun kunne få penge for sin guldkapsel og sine ørenringe, som hun havde taget med sig, og hun anvendte al sin regnekunst og alt sit kendskab til priserne, for at regne ud, hvor mange måltider

hun kunne få, og hvor mange gange hun kunne komme til at køre for sine to guineas og de underlige skillinger, der havde et så bedrøveligt udseende, som om de var de luende guldmønters blege aske.

De første par mile udenfor Stoniton gik hun tappert til, idet hun stadig satte sig et fjerntliggende træ eller en port, eller en fremspringende busk til mål for sin vandring, og følte en svag glæde, når hun havde nået det. Men da hun kom til den fjerde milepæl, den første, hun havde lagt mærke til i det høje græs ved siden af vejen, og læste, at hun ikke var mere end fire mile forbi Stoniton, da sank hendes mod. Hun var kun gået denne smule vej og var dog allerede træt, og var næsten blevet sulten igen i den friske morgenluft; for skønt Hetty var vant til megen bevægelse og meget indendørs arbejde, var hun dog ikke vant til lange spadsereture, som forårsager en ganske anden slags træthed end den, som huslig virksomhed fører med sig. Mens hun betragtede milepælen, faldt nogle dråber på hendes ansigt – det begyndte at regne. Det var en ny genvordighed, som hun i sin bedrøvelse endnu ikke havde tænkt sig; og ganske modløs over denne uventede tilvækst i hendes byrde, satte hun sig til at græde. Genvordighed er i begyndelsen som den første mundfuld af en bitter spise – et øjeblik forekommer den os utålelig; men er der intet andet til at tilfredsstille vor sult, da tager vi en bid endnu og ser, at den går ned. Da gråden havde sat sig, samlede Hetty sit tilbageblevne mod: det regnede, og hun måtte se til at nå en landsby, hvor hun kunne finde ly og hvile. Træt og mødig begav hun sig atter på vej; da hørte hun rumlen af tunge hjul bagved sig, og så en lukket vogn nærme sig langsomt. Hun ventede på den, i den tanke, at hvis kusken

ikke så alt for surt, da ville hun bede ham tage hende op. Da vognen nærmede sig, var kusken blevet lidt tilbage, men foran på det store køretøj sad noget, som indgav hende mod. Til enhver tidligere tid i hendes liv ville hun ikke have lagt mærke til det; men som en følge af den modtagelighed, som hendes lidelser havde vakt hos hende, gjorde denne genstand et dybt indtryk på hende. Det var ikke andet end en lille, hvid og brun bologneser, som sad foran på vognen med store, frygtsomme øjne og en uafbrudt rysten over hele legemet, således som I måske har set det hos disse små skabninger. Hetty brød sig kun lidt om dyr, som I ved, men i dette øjeblik forekom det hende, som om denne frygtsomme, hjælpeløse skabning havde noget til fælles med hende, og uden just at vide hvorfor, var hun mindre bange for at tiltale kusken, som nu nærmede sig – en stor, rødmosset mand med en sæk over skuldrene, i stedet for kappe.

"Kunne jeg komme til at køre med, hvis I skal til Ashby?" spurgte Hetty. "Jeg vil betale jer for det."

"Å," sagde den svære karl med dette langsomt frembrydende smil, som er grove ansigter egent, "jeg kan godt tage jer op, uden at blive betalt for det, hvis I ikke har noget imod at ligge ovenpå uldsækkene. Hvor kommer I fra? Og hvad skal I i Ashby?"

"Jeg kommer fra Stoniton. Jeg skal en meget lang vej – til Windsor."

"Skal I i tjeneste der, eller hvad skal I?"

"Jeg skal til min broder – han er soldat der."

"Nå; ja, jeg skal ikke længere end til Leicester – det er langt nok – men I kan gerne køre med, hvis I ikke har noget imod at

være lidt længe undervejs. Den vægt vil hestene ikke føle mere, end de føler vægten af den lille hund, jeg tog op på vejen for fjorten dage siden. Den var kommet bort fra sin ejer og har siddet og rystet, lige siden jeg tog den op. Kom, giv mig jer kurv og lad mig hjælpe jer ind i vognen."

At ligge ovenpå uldsækkene med en sprække i soldækket til at indlade den friske luft, var nu en høj grad af overdådighed for Hetty, og hun sov en stor del af tiden bort, indtil kusken kom og spurgte hende, om hun ville stå af og have "noget at spise"; han selv ville tage sin middagsmad i dette værtshus. Sent om aftenen nåede de Leicester, og således endte den anden dag af Hettys rejse. Hun havde ingen penge givet ud, undtagen hvad hun havde betalt for sin føde, men hun følte, at hun ikke endnu en dag ville kunne udholde denne langsomme måde at rejse på, og opsøgte derfor om morgenen et postkontor, for at spørge om vejen til Windsor og se, om det ville koste hende for meget at tage med posten igen. Ja! Afstanden var alt for stor – postvognene var alt for dyre – det måtte hun opgive; men den aldrende skriver på kontoret, rørt over det smukke, bekymrede ansigt, skrev hende navnene op på alle de vigtigste steder, hun måtte igennem. Det var den eneste trøst, hun fik i Leicester, for folk stirrede på hende, da hun gik igennem gaderne, og for første gang i sit liv ønskede Hetty, at ingen ville se på hende. Atter gav hun sig til fods på vejen; men denne dag var hun heldig, for hun blev snart indhentet af en fragtvogn, som kørte hende til Hinckley, og ved hjælp af en returvogn og en drukken postillon, som indjagede hende skræk ved at køre som Jehu, Minshis søn, og tilråbte hende lystige bemærkninger, idet han kastede sig tilbage i sin sadel, – var hun inden aften midt i det

skovrige Warwickshire, men dog endnu næsten hundrede mile fra Windsor, blev der hende sagt. O, hvor stor var denne verden, og hvor svært var det for hende at finde vej i den! Ved en fejltagelse kom hun til Stratford-on-Avon, for hun fandt Stratford på sin liste, og da fik hun at vide, at hun var gået langt af sin vej. Først den femte dag kom hun til Stony Stratford. Det synes at være kun et lille stykke vej, når I ser på landkortet, eller mindes jeres egne lystrejser til Avons bredder. Men hvor lang og trættende var den for Hetty! Det forekom hende, som om dette land med sine flade marker og sine hække, med sine huse, landsbyer og købstæder – alt så ens i Hettys ligegyldige øjne – aldrig kunne få en ende, og som om hun bestandig måtte vandre omkring i det, og træt og udmattet vente ved portene på en vogn; og når vognen da kom, så kørte den kun et lille stykke vej – et ganske lille stykke vej – måske til mølleren en mil derfra; og hun hadede at gå ind i værtshusene for at få noget at spise og for at spørge sig for; for der sad altid én eller anden dagdriver, som gloede på hende og hilste hende med en plump spøg. Og hun følte sig meget mat efter disse dages uvante anstrengelser og nye ængstelser; hun havde i dette korte tidsrum fået et blegere og mere medtaget udseende end i al den tid, hun hjemme havde båret sin skjulte frygt. Da hun omsider nåede Stony Stratford, vandt hendes utålmodighed og træthed sejren over hendes økonomiske forsigtighed; hun besluttede at rejse med posten den øvrige del af vejen, skønt det ville medtage alle de penge, hun havde tilbage. Var hun først i Windsor, behøvede hun kun at opsøge Arthur. Da hun havde betalt sin plads i den sidste postvogn, havde hun kun en shilling tilbage; og da hun midt på den syvende dag sulten og udmattet

steg ud ved "Den grønne Mand" i Windsor, kom kusken til hende og bad hende "betænke ham". Hun stak hånden i lommen og tog sin shilling op, men hun fik tårer i øjnene ved tanken om, at hun bortgav det sidste middel til at skaffe sig føde, som hun i sandhed trængte til, inden hun kunne tænke på at opsøge Arthur. Idet hun rakte kusken shillingen, så hun på ham med sine mørke, tårefyldte øjne og sagde: "Kan I give mig sixpence tilbage?"

"Nej, vist ikke," sagde han barsk, "det kan være det samme – gem kun jer shilling."

Værten i *Den grønne Mand* havde været vidne til dette optrin, og han var en mand, hvis gode måltider tjente til at holde hans humør såvel som hans person i bedste velgående. Og Hettys yndige, tårefyldte ansigt ville have gjort indtryk på de fleste mennesker.

"Kom ind, mit barn," sagde han, "og få noget at styrke dig på; jeg kan se, du trænger til det."

Han førte hende ind i skænkestuen og sagde til sin kone: "Kom, kone, og følg denne unge pige ind i dagligstuen; hun er lidt forknyt." For Hetty græd heftigt; hun syntes, hun havde ingen grund til at græde nu, og var ked af, at hun var for svag og mat til at kunne lade være. Omsider var hun jo i Windsor, ikke langt fra Arthur.

Med begærlige øjne så hun på det brød og kød og øl, som værtinden bragte hende, og i nogle øjeblikke glemte hun alt andet over den nydelse at kunne tilfredsstille sin sult og komme til kræfter igen. Værtinden sad lige overfor hende, mens hun spiste, og betragtede hende opmærksomt. Intet under: Hetty havde taget sin hat af, hendes krøller var faldet ned, og det

trætte udseende gav hendes smukke, ungdommelige ansigt noget endnu mere rørende; og den gode kones øjne faldt straks på hendes figur, som hun i sin hurtige påklædning på rejsen ikke havde gjort sig umage for at skjule; desuden opdager det fremmede øje, hvad det bekendte, umistænksomme blik lader ubemærket.

"I er nok ikke just skikket til at rejse," sagde hun og skottede i det samme til Hettys hånd, som ikke bar nogen ring. "Kommer I langvejs fra?"

"Ja," svarede Hetty, som denne ytring mindede om, at hun måtte give lidt mere agt på sig selv, og som følte sig styrket efter måltidet. "Jeg har rejst en lang, lang vej, og det er meget trættende. Men nu har jeg det bedre. Kunne I sige mig, hvilken vej jeg skal gå til dette sted?" Her tog Hetty en lap papir op af sin lomme: det var slutningen af Arthurs brev, hvorpå han havde skrevet sin adresse.

Mens hun talte, var værten kommet ind og havde begyndt at betragte hende lige så opmærksomt, som hans kone havde gjort. Han tog papiret, som Hetty rakte over bordet, og læste adressen.

"Hvad vil I der i det hus?" spurgte han. Det ligger i værtshusholderes og andre folks natur, som ikke selv har noget af vigtighed at tage sig af, at stille så mange spørgsmål som muligt, inden de giver den forlangte oplysning.

"Jeg skal tale med en herre, som bor der," sagde Hetty.

"Men der bor ingen herre," svarede værten. "Huset er lukket, har været lukket i fjorten dage. Hvad er det for en herre, I skal tale med? Måske kan jeg sige jer, hvor han er at finde."

"Det er kaptajn Donnithorne," sagde Hetty skælvende, mens hendes hjerte bankede heftigt ved tanken om at se sig skuffet i sit håb om endelig at finde Arthur.

"Kaptajn Donnithorne? Vent lidt," sagde værten langsomt. "Stod han ved Loamshire-militsen? En høj, ung officer med rødligt skæg – og havde en tjener ved navn Pym?"

"Ja vist," sagde Hetty; "det er ham – hvor er han?"

"Et godt stykke vej herfra; Loamshire-militsen er gået til Irland allerede for fjorten dage siden."

"Hun får ondt," sagde værtinden og skyndte sig hen at holde på Hetty, som havde tabt sin bevidsthed og så ud som et smukt lig. De lagde hende på sofaen og løste hendes klæder op.

"Jeg er bange for, det er en gal historie," sagde værten, da han kom ind med noget vand.

"Ja, den historie er tydelig nok," svarede konen. "Hun er ingen almindelig flane, det kan jeg nok se. Hun ser ud til at være en skikkelig pige fra landet, og hun kommer langvejs fra, efter hendes tale at dømme. Hun taler omtrent som den staldkarl, vi havde, der var kommet nord fra; han var den skikkeligste karl, vi nogensinde har haft i huset – de, som kommer nord fra, er alle skikkelige mennesker."

"Jeg har aldrig i mit liv set et smukkere kvindfolk," sagde manden. "Det er som om man så et maleri. Det går en til hjertet at se på hende."

"Det havde været en hel del bedre for hende, om hun havde været grimmere og vidst at skikke sig lidt bedre. Men nu kommer hun til sig selv igen. Hent lidt mere vand."

37. Fortvivlelsen ledsager Hetty

Den øvrige del af dagen var Hetty alt for dårlig, til at man kunne spørge hende om noget – alt for dårlig til at kunne gøre sig nogen klar forestilling om, hvad der forestod hende. Hun følte kun, at hele hendes håb var tilintetgjort, og at hun, i stedet for at have fundet et tilflugtssted, kun havde nået til grænsen af en ny ørken, hvor hun intet mål havde for øje. Men følelsen af legemlig sygdom, i en magelig seng og med en godmodig kones pleje, afgav en slags hvile for hende; en sådan hvile, som der er i den udmattelse, der nøder et menneske til at kaste sig ned på sandet, i stedet for at arbejde sig videre i den brændende solhede.

Men da søvn og hvile havde tilbagegivet hende den fornødne styrke til at bære åndelige lidelser, – da hun den følgende morgen lå og betragtede det tiltagende dagslys, der som en grusom tugtemester vendte tilbage, for på ny at tvinge hende til et forhadt og håbløst arbejde, – da begyndte hun at tænke på, hvorledes hun skulle bære sig ad; da kom hun i tanker om, at hun havde brugt alle sine penge; da viste sig udsigten til fremdeles at vandre om iblandt fremmede i det nye lys, som hendes erfaringer på rejsen til Windsor havde udbredt derover. Men hvad kunne hun gribe til? Det var umuligt for hende at tage tjeneste, selv om hun kunne få en sådan, hun så intet uden den visse armod for sig. Hun tænkte på en ung pige, som man en søndag havde fundet siddende ved kirkemuren, nærved at dø af sult og kulde – med et spædt barn i sine arme: pigen blev reddet og forsørget af sognet. "Sognet!" I kan vel næppe fatte, hvad indtryk dette ord gjorde på Hetty, som var opdraget

blandt mennesker, der kun havde liden følelse selv for den fattigdom, der fandtes på landet hos dem selv, og kun liden medlidenhed med den mangel og elendighed, som i store byer undertiden anses for en hård, uundgåelig skæbne, men som de betragtede som et tegn på dovenskab og laster – og det var dovenskab og laster, der bragte byrder på sognet. For Hetty var "sognet" lige så stor en skræk som fængsel; og at bede fremmede om noget – at tigge – var noget, hun sit hele liv havde anset for så dyb en skam, at hun havde troet det umuligt, at den skulle kunne overgå hende. Men nu stod mindet for hende om denne ulykkelige pige, som hun selv på vejen til kirken havde set blive båret ind til Joshua Rann, og hun følte med skræk, at der nu var megen sandsynlighed for, at *hun* kunne komme til at dele samme skæbne. Og frygt for legemlige lidelser blandede sig med frygt for skændsel.

Hvor inderligt længtes hun efter igen at være i sit sikre hjem, elsket og afholdt, som hun altid havde været! Hendes tantes skænden for ingenting ville nu have været musik i hendes øren, hun længtes efter den; det var noget, hun plejede at høre på en tid, da hun kun havde småting at skjule. Kunne hun være den samme Hetty, som plejede at slå smørret op i mælkestuen, hvor snebollerne kiggede ind ad vinduet til hende – hun, en flygtning, som hendes venner ikke ville lukke deres dør op for igen; som lå i denne fremmede seng med den bevidsthed, at hun ikke havde penge til at betale, hvad hun fik, men måtte tilbyde disse fremmede nogle af de klædningsstykker, hun havde i sin kurv? Da kom hun i tanker om sin guldkapsel og sine ørenringe, og da hun så, at hendes lomme lå så nær ved hende, at hun kunne nå den, tog hun den og tømte dens

indhold ud på sengen foran sig. Der lå kapslen og ørenringene i de små, med fløjl beklædte æsker, og ved siden af dem et smukt sølvfingerbøl, som Adam havde købt til hende, og hvorpå der stod "Forglem mig ej", en stålpung med hendes eneste shilling i, og et lille, rødt læderfoderal, som var lukket med en strop. Disse yndige, små ørenringe med de nydelige perler og granater, som hun med så megen længsel havde prøvet hin smukke solskinsdag, den tredivte juli! Nu følte hun ingen lyst til at bære dem; hendes hoved med de mørke lokker hvilede tungt på hovedpuden, og kummer stod malet på hendes pande og i hendes øjne. Dog førte hun hånden op til sine øren; det var fordi hun bar nogle tynde guldørenringe, som også kunne være et par skilling værd. Ja, hun kunne sikkert få adskillige penge for sine smykker! De, som Arthur havde givet hende, måtte have kostet mange penge. Værten og værtinden havde været gode imod hende, måske de ville hjælpe hende til at gøre disse ting i penge.

Men disse penge ville ikke vare ret længe – hvad skulle hun gøre, når de var forbi? Hvor skulle hun gå hen? Hendes skræk for at komme til at lide nød, bragte hende engang på den tanke at vende tilbage til sin onkel og tante og bede dem tilgive hende og have medlidenhed med hende. Men hurtigt veg hun tilbage for denne tanke, som hun ville have veget tilbage for et gloende jern; hun ville aldrig kunne bære denne skam for sin onkel og tante, for Mary Burge og tyendet på herregården, og folk i Broxton og alle, som kendte hende. Hvad *kunne* hun dog gøre? Hun ville forlade Windsor – vandre omkring, som hun havde gjort i den sidste uge, opsøge de grønne marker med de høje hække omkring, hvor ingen kunne se eller kende hende; og hvis

der da ikke var andet, hun kunne gøre, kunne hun måske få mod til at drukne sig i ét eller andet kær, som det i overdrevet. Ja, hun ville bort fra Windsor så snart som muligt; hun kunne ikke lide, at disse mennesker i værtshuset skulle vide noget om hende, vide, at hun var kommet for at opsøge kaptajn Donnithorne: hun måtte finde på et påskud for, hvorfor hun havde spurgt efter ham.

Beskæftiget med denne tanke, begyndte hun at gemme sine sager igen, i den hensigt at stå op og klæde sig på, inden værtinden kom ind. Hun havde hånden på det røde foderal, da det faldt hende ind, at der måske kunne være noget i det, som hun havde glemt – noget, som kunne være værd at sælge, for, skønt hun ikke vidste, hvad hun skulle med livet, higede hun dog efter midler til at leve så længe som muligt; og når vi ret alvorligt ønsker at finde noget, er vi i stand til at søge det på de mest urimelige steder. Nej, der var intet uden almindelige sy- og knappenåle og tørrede blomster, som lå imellem nogle blade, som hun havde ført sit lille regnskab på. Men på ét af disse blade stod et navn, hvilket, så ofte hun end havde set det for, nu slog hende, som om hun havde gjort en ny opdagelse. Navnet var – Dinah Morris, Snowfield. Både navnet såvel som et bibelsprog, der stod ovenover, havde Dinah selv skrevet med sin lille blyant, da hun en aften sad hos Hetty, og denne tilfældigvis havde det røde foderal liggende åbent foran sig. Hetty læste ikke sproget nu; det var kun navnet, der tiltrak sig hendes opmærksomhed. For første gang erindrede hun sig nu, uden at være ligegyldig ved det, den kærlige hengivenhed, som Dinah havde vist hende, og Dinahs ord til hende i sovekammeret – at Hetty måtte tænke på hende som på en ven i nøden. Hvad om

hun gik til Dinah og bad om hjælp? Dinah tænkte ikke som andre mennesker; hun var en gåde for Hetty, men Hetty vidste, at hun var altid god og kærlig. Hun kunne ikke tænke sig, at Dinah skulle vende sit ansigt bort fra hende med vrede og foragt, at Dinahs læber forsætligt skulle tale ilde om hende, eller at hun skulle fryde sig over hendes ulykke som over en velfortjent straf. Dinah syntes ikke at høre til de mennesker, hvis blik Hetty frygtede som den fortærende lue; dog selv for den tanke at gøre *hende* en tilståelse, veg Hetty tilbage. Hun kunne ikke formå sig selv til at sige: "Jeg vil opsøge Dinah"; hun tænkte kun på det som på noget, hun måske kunne vælge, hvis hun ikke havde mod til at dø.

Den gode værtinde forbavsedes såre, da hun så Hetty komme ned, kort efter at hun selv var stået op, net påklædt og fuldkommen fattet. Hetty sagde, at hun i dag befandt sig aldeles vel, og at hun kun havde været meget træt og medtaget af rejsen; for hun havde rejst en lang vej for at opspørge sin broder, der var løbet bort, og som formodentlig havde givet sig i tjenesten; og kaptajn Donnithorne kunne måske give hende oplysning om det, for han havde engang taget sig meget af hendes broder. Historien haltede lidt, og værtinden så mistænksomt på Hetty, mens hun fortalte den; men der var noget så frejdigt ved hende i denne morgenstund, noget så forskelligt fra gårsdagens hjælpeløse nedslåethed, at værtinden næsten ikke vidste, hvad hun skulle sige, når det ikke skulle se ud, som om hun ville blande sig i hvad der ikke vedkom hende. Hun bad hende derfor kun at spise morgenmad med hende, og under måltidet kom Hetty frem med sin kapsel og sine ørenringe og spurgte værten, om han kunne hjælpe hende til at

gøre dem i penge. Hendes rejse, sagde hun, havde kostet hende meget mere, end hun havde ventet, og nu havde hun ikke penge nok til at vende tilbage til sine venner, hvilket hun ufortøvet ville gøre.

Det var ikke første gang, værtinden havde set disse smykker, for hun havde undersøgt Hettys lomme dagen i forvejen, og hun og hendes mand havde drøftet den ting, at en landsbypige kunne have sådanne smukke sager, og havde mere end nogensinde følt sig overbevist om, at Hetty var blevet skammeligt bedraget af den smukke, unge officer.

"Ja," sagde værten, da Hetty havde udbredt sine kostbarheder for ham, "vi kunne jo sagtens gå til juveleren med dem, for der bor én ikke langt herfra, men han giver jer Gud hjælpe mig ikke en fjerdedel af hvad de er værd. Og I vil vel heller ikke gerne skille jer ved dem?" tilføjede han, idet han så forskende på hende.

"Å, det bryder jeg mig ikke om," svarede Hetty hurtigt, "når jeg kun kan få penge til at rejse hjem for."

"Og man kunne måske tro, at det var stjålne sager, siden I vil sælge dem," vedblev værten; "for det er ikke almindeligt, at en ung pige som I har sådanne kostbarheder."

Hettys kinder blussede af vrede. "Jeg er af skikkelig familie," sagde hun; "jeg er ingen tyv."

"Nej, det er I ikke, det tør jeg nok sige," sagde værtinden undskyldende, "og du har ikke ret til at tale således," tilføjede hun, idet hun tilkastede sin mand et vredt blik. "Det er noget, hun har fået til foræring, det kan man jo tydeligt se."

"Jeg mente ikke, at jeg troede det," sagde manden undskyldende, "men jeg sagde, at juveleren kunne tro det, og at

han da ikke ville byde ret meget for dem."

"Hvad siger du da om selv at låne hende nogle penge på disse ting," sagde konen, "og hvis hun da ville indløse dem, når hun kom hjem, så kunne hun. Men når vi i to måneder ikke hørte noget fra hende, så kunne vi gøre med dem, hvad vi ville."

Jeg vil ikke sige, at værtinden ved dette velvillige forslag ikke tænkte sig muligheden af at se sig belønnet for sin godmodighed, ved selv at komme i besiddelse af kapslen og ørenringene; i sandhed, den virkning de i så fald ville have på urtekræmmerens kone, havde særdeles levende fremstillet sig for hendes hurtige indbildningskraft.

Værten tog smykkerne og stak munden eftertænksomt frem. Han ville uden tvivl Hettys vel; men hvor mange af jeres velyndere ville forsmå at drage lidt fordel af jer? Jeres værtinde er inderlig bedrøvet over at skulle skilles fra jer, hun agter jer højt og vil hjerteligt glæde sig, hvis også andre ville vise ejer velvilje; men på samme tid rækker hun jer en regning, som hun tjener så mange procent på som muligt.

"Hvor mange penge behøver I for at komme hjem, unge pige?" spurgte velynderen omsider.

"Tre guineas," svarede Hetty, som af mangel på anden rettesnor, og af frygt for at forlange for meget, opgav den sum, hun var rejst ud med.

"Nu vel, jeg har ikke noget imod at låne jer tre guineas," sagde værten; "og hvis I har lyst til at sende mig dem tilbage og få smykkerne igen, så står det jer frit: *Den grønne mand* løber ikke sin vej."

"Ja, jeg er meget vel fornøjet, når I vil give mig det," sagde Hetty, som følte sig lettet ved den tanke, at hun ikke havde

nødigt at gå til juveleren og lade sig overglo og udspørge.

"Men hvis I vil have tingene tilbage, må I skrive snart," sagde værtinden, "for efter to måneders forløb vil vi antage, at I ikke bryder jer om at få dem igen."

"Ja," sagde Hetty ligegyldigt.

Manden og konen var lige fornøjede med denne overenskomst. Manden tænkte, at hvis smykkerne ikke blev indløst, kunne han gøre en fordelagtig handel med dem i London; konen mente, hun kunne nok overtale sin gode mand til at lade hende beholde dem. Og de gjorde Hetty en tjeneste med det, den stakkel! – hun var et smukt, ungt kvindfolk, men efter al sandsynlighed ilde faren. De ville ikke have betaling for hendes ophold; hun havde været dem velkommen. Og da klokken slog elleve, sagde Hetty farvel til dem med den samme rolige fatning, som hun havde vedligeholdt den hele morgenstund, og steg ind i postvognen, der skulle bringe hende tyve mil tilbage ad den samme vej, hun var kommet.

Hetty følte, at ingen kunne befri hende for de onder, som ville gøre hende livet forhadt, og ingen, sagde hun til sig selv, skulle nogensinde kende hendes nød og hendes ydmygelse. Nej, ikke engang Dinah; hun ville søge ensomheden og drukne sig, hvor hendes legeme aldrig ville blive fundet, og ingen skulle få at vide, hvad der var blevet af hende.

Da hun steg ud af denne vogn, begyndte hun atter at gå til fods eller at søge billig befordring med fragtvogne og holde billige måltider, og gik videre og videre uden noget bestemt mål, men besynderligt nok altid den vej, hun var kommet, skønt hun var bestemt på ikke at vende tilbage til sin egen fødestavn. Måske var det, fordi hun nu engang havde sat sin hu til

Warwickshire græsmarker med de tætte hække, som selv i denne nøgne årstid afgav et prægtigt skjulested. Hun gik langsommere, end hun var kommet; for ofte sad hun hele timer i læ af en hæk og stirrede ud for sig med sine smukke øjne, mens hun i tankerne forestillede sig at sidde ved randen af et kær som det i overdrevet, og opkastede det spørgsmål, om det kunne være meget smertefuldt at drukne sig, og om hun kunne vente noget værre efter døden, end hvad hun frygtede for her i livet. Religionens lærdomme havde ikke synderligt fæstet rod i Hettys sjæl: hun var en af disse mange, som har haft gudfædre og gudmødre, er blevet konfirmeret og har været i kirke hver søndag, og som dog aldrig har tilegnet sig en eneste, kristelig tanke eller følelse, som kan tjene dem til styrke i livet eller til trøst i døden. I ville misforstå hendes tanker i disse ulykkens dage, hvis I troede, at religionen udøvede nogen som helst indflydelse på dem, hverken med hensyn til hendes frygt eller til hendes håb.

Hun valgte at gå til Stratford-on-Avon igen, hvortil hun tidligere var kommet af en fejltagelse; for hun mindedes nogle græsmarker på vejen dertil – marker, hvor hun troede at måtte kunne finde netop et sådant kær som det, der stod hende i tankerne. Dog passede hun endnu godt på sine penge, og sin kurv bar hun med sig: døden syntes endnu så langt borte, og livet var så mægtigt i hende! Hun trængte til føde og hvile – hun higede efter det, i det samme øjeblik hun udmalede sig den bred, hvorfra hun ville styrte sig i dødens favn. Det var allerede fem dage siden, at hun havde forladt Windsor; for hun havde vanket om og bestandig søgt at undgå samtale eller forskende blikke, og havde påtaget sig en mine af stolt selvtillid, når som

helst nogen lagde mærke til hende; om aftenen havde hun søgt et anstændigt nattely, og om morgenen havde hun klædt sig pænt på og begivet sig på sin vej, eller var blevet i hus, når det regnede, som om hun havde et kostbart liv at tage var på.

Og dog, selv i de øjeblikke, da hun var mest sig selv, var hendes ansigt så gribende forskelligt fra det, som havde smilet til sig selv i det gamle, plettede spejl, eller tilsmilet andre, når de beundrende betragtede det. Øjnene havde fået et hårdt og næsten vildt udtryk, skønt de var lige så klare og mørke som altid, og skønt øjenhårene var lige så lange som før. Og smilehullet så man aldrig mere i kinden. Det var den samme fyldige, barnlige skønhed, men al kærlighed og tro på kærlighed var borte.

Omsider befandt hun sig på de marker, hun så længe havde drømt om, på en lang, snæver sti, der førte til en skov. Hvis der var et kær i den skov! Da var det bedre skjult end på marken. Nej, det var ingen skov; det var et sted, hvor der tidligere havde været grusgrave, og hvor høje og fordybninger nu var bevokset med krat og lave træer. Hun vandrede op og ned og tænkte ved hver fordybning, hun kom til, at der måske var et kær dernede; omsider satte hun sig, for at hvile sine trætte lemmer. Det var allerede sent ud på eftermiddagen, og den grå himmel blev mørkere, som om solen var gået ned. Efter en lille stund rejste Hetty sig pludseligt igen, for hun mærkede, at mørket snart ville falde på; nu måtte hun opsøge sig et nattely og vente til i morgen med at finde et kær. Hun var kommet helt bort fra vejen og kunne lige så godt gå i den ene retning som i den anden. Hun gennemvandrede mark efter mark, ingen landsby, intet hus var at øjne; men der, i det ene hjørne af denne eng, der

var en åbning i hækken, og to træer bøjede sig mod hinanden tværs over åbningen. Hettys hjerte bankede voldsomt ved tanken om, at der måtte være et kær. Med tunge skridt gik hun igennem det høje græs og nærmede sig det skælvende og med blege læber: det var, som om det var kommet mod hendes vilje, og ikke som om det havde været genstand for hendes søgen.

Der var det; sort og fælt så det ud under den mørke himmel; ingen bevægelse, ingen lyd hørtes i nærheden. Hun satte sin kurv fra sig og sank derpå skælvende ned på græsset. Kæret havde nu sin fulde vinterdybde, og når den tid kom, at det blev udtørret, som hun erindrede, at det var tilfældet i Hayslope om sommeren, da ville ingen kunne kende, at det var hendes legeme. Men så var der hendes kurv – også den måtte skjules; hun måtte kaste den i vandet – først gøre den tung med sten og så kaste den ned. Hun rejste sig for at se efter sten og fandt snart fem eller seks, som hun lagde ved siden af sin kurv, hvorpå hun atter satte sig ned. Hun havde ikke nødigt at haste med at drukne sig – hun havde hele natten for sig. Hun flyttede sin albue på kurven; hun var træt og sulten. Hun havde noget brød i sin kurv, som hun havde forsynet sig med på det sted, hvor hun havde spist sin middagsmad. Hun tog det frem og spiste det med begærlighed; derpå sad hun atter stille og betragtede kæret. Tilfredsstillelsen af hendes sult udøvede en beroligende virkning, som i forening med hendes drømmende stilling medførte døsighed, og det varede ikke længe, før hendes hoved sank ned på hendes knæ. Hun sov trygt.

Da hun vågnede, var det mørk nat, og hun var ganske forkommen af kulde. Hun forfærdedes over dette mørke – forfærdedes over den lange nat, hun havde for sig. Hvis hun

blot *kunne* styrte sig i vandet! Nej, endnu ikke. Hun begyndte at gå omkring for at blive varm igen, som om hun da ville få mere mod. O, hvor tiden var lang i dette mørke! Den muntre arne og de velbekendte stemmer i hjemmet, hvor hun trygt kunne lægge sig til hvile om aftenen og trygt stå op om morgenen, – de velbekendte marker og de velbekendte mennesker, søn- og helligdagene med deres tarvelige glæder, – alle de behageligheder, hun havde haft i hele sit unge liv, fremstillede sig for hende nu, og hun syntes at udstrække sine arme efter dem over en dyb afgrund. Hun bed tænderne sammen, når hun tænkte på Arthur; hun forbandede ham, hun ønskede, at også han måtte komme til at kende elendighed og kulde og et liv fuldt af skændsel, som han dog ikke ville have mod til at gøre en ende på ved døden.

Denne kulde, dette mørke, denne ensomhed blev skrækkeligere med hvert langt minut; så langt borte fra alle menneskelige væsner – det var næsten, som om hun allerede var død og vidste, at hun var død og længtes efter at vende tilbage til livet. Men nej; hun levede endnu, hun havde endnu ikke gjort det skrækkelige spring. Hun følte en besynderlig blanding af jammer og fryd: jammer over, at hun ikke vovede at skue døden i øjnene; fryd over, at hun endnu var i live – at hun endnu kunne komme til at skue lyset og føle den velgørende varme. Hun gik frem og tilbage for at blive varm, og efterhånden som hendes øjne blev vant til mørket, begyndte hun at skelne genstandene omkring sig: det mørkere omrids af hækken, den hurtige bevægelse af ét eller andet levende væsen – måske en markmus – som løb over græsset. Mørket forekom hende ikke længere at lægge hende nogen hindring i vejen; hun

mente, at hun nok kunne finde tilbage over marken og komme over stenten; og da, på den næste mark, troede hun at mindes, at der stod et skur i nærheden af en fårefold. Hvis hun kunne komme ind i det skur, da ville hun blive varmere; der kunne hun tilbringe natten, for det gjorde Alick i Hayslope i læmmetiden. Tanken om dette skur gav hende håb og kraft på ny; hun tog sin kurv og gik over marken, men det varede en stund, inden hun kom i den retning, hvor stenten var. Imidlertid var bevægelsen og hendes anstrengelse for at finde stenten en opmuntring for hende, der formildede mørkets og ensomhedens rædsler. Der var får på den næste mark, og hun forskrækkede en flok, idet hun satte sin kurv fra sig og gik over stenten; og lyden af fårenes bevægelse var en trøst for hende, for den overbeviste hende om, at hun ikke havde taget fejl: det *var* på denne mark, hun havde set skuret, for her var fårene. Lige frem, langs med stien, så måtte hun komme dertil. Hun nåede det modsatte led, hun fandt fårefolden, og her var skuret! Hun følte sig frem, til hun kom til døren og stødte den op. Det var et indelukket, ildelugtende sted, men der var varmt, og der lå halm på jorden; Hetty kastede sig på halmen, med en fornemmelse af at være reddet. Tårerne kom hende i øjnene – hun havde ikke grædt endnu, siden hun forlod Windsor – hun græd og sukkede af glæde over, at hun endnu var i live, at hun endnu befandt sig på den velbekendte jord, i nærheden af en flok får. Hun var henrykt over at føle sine egne lemmer; hun smøgede sine ærmer op og kyssede sine arme med en lidenskabelig kærlighed til livet. Hendes træthed, i forening med den velgørende varme, bragte snart ro over hende og dyssede hende i en slummer, hvori det forekom hende, at hun atter var ved randen af kæret –

forekom hende, at hun sprang i vandet; da vågnede hun forfærdet og vidste ikke ret, hvor hun var. Men til sidst faldt hun i en dyb søvn, som ingen drømme foruroligede; hendes hoved, beskyttet af hatten, hvilede trygt op til væggen, og den stakkels sjæl, drevet frem og tilbage imellem to lige store rædsler, havde fundet den eneste, mulige lindring – den lindring, der er i bevidstløsheden.

Ak! Denne lindring synes at ende i det samme øjeblik, den var begyndt. Det forekom Hetty, som om hendes halvvågne drømme kun var gået over til en anden drøm – at hun var i skuret, og at hendes tante stod ved siden af hende og holdt et lys over hende. Hun skælvede for sin tantes blik og slog øjnene op. Der var intet lys i skuret – men det tidlige dagslys skinnede igennem den åbne dør. Og et ansigt så ned på hende; men det var et fremmed ansigt, som tilhørte en aldrende mand i en kittel.

"Hvad gør I her, unge dame?" sagde manden barsk.

Hetty skælvede af virkelig frygt og skam, mere end hun i drømme havde skælvet for sin tantes blik. At findes sovende her på dette sted – hun følte, at hun allerede var lig en tigger. Men trods sin frygt var hun så ivrig efter at gøre rede for sin nærværelse, at hun straks fandt et svar.

"Jeg er gået fejl af vejen," sagde hun. "Jeg rejser – nord på, og jeg kom bort fra vejen og ud på marken, og mørket overfaldt mig. Vil I vise mig vejen til den nærmeste landsby?"

Hun rejste sig, mens hun talte, rettede på sin hat og tog sin kurv.

I nogle sekunder betragtede manden hende med et langsomt, dorsk blik, hvorpå han vendte sig bort fra hende og

gik hen til døren; først der stod han stille, vendte sig halvt om imod hende og sagde:

"Ja, jeg kan vise jer vejen til Norton, hvis I synes. Men hvordan bærer I jer ad med at komme bort fra landevejen?" tilføjede han i en barsk, bebrejdende tone. "I kommer galt afsted, hvis I ikke passer på."

"Ja," sagde Hetty, "jeg skal heller ikke gøre det tiere. Jeg skal nok blive på landevejen, hvis I kun vil være så god at hjælpe mig til at komme ind på den igen."

"Hvorfor bliver I ikke, hvor der er vejvisere og folk, som I kan spørge om vejen?" tilføjede manden endnu mere barsk. "Enhver, som ser jer, må jo antage jer for en landstrygerske."

Hetty havde været angst og bange for denne barske, gamle mand, og blev det endnu mere ved denne sidste ytring, om at hun så ud som en landstrygerske. Idet hun fulgte ham ud af skuret, besluttede hun at give ham en sixpence, fordi han viste hende vejen, så ville han måske ikke anse hende for en landstrygerske. Da han standsede for at vise hende, i hvad retning hun skulle gå, puttede hun hånden i sin lomme, for at have pengene i beredskab, og da han vendte sig bort, uden at ønske hende en god morgen, rakte hun ham dem og sagde: "Tak skal I have; vær så god at tage dette for jer ulejlighed."

Langsomt betragtede han hendes sixpence og sagde derpå: "Jeg vil ingen penge har af jer. Pas hellere på dem, at de ikke bliver stjålet fra jer, når I sådan traver om på markerne som et galt kvindfolk."

Manden forlod hende, uden at sige mere, og Hetty fulgte den vej, der var hende vist. Atter var en dag brudt frem, og hun måtte vandre videre. Det kunne ikke nytte at tænke på at

drukne sig – hun kunne ikke gøre det, i det mindste ikke så længe hun havde penge til at skaffe sig føde for og kræfter til at rejse videre. Men tildragelsen i denne morgenstund forhøjede hendes skræk for den tid, da hun ville have brugt alle sine penge; da ville hun komme til at sælge sin kurv og sine klæder, og da ville hun i sandhed komme til at se ud som en betlerske eller landstrygerske, som manden havde sagt. Den henrykkelse, hun om natten havde følt, over at være sluppet fra den fæle, kolde død i det sorte kær, var nu forsvundet. Med et levende indtryk af mandens strenge ord og blikke, var livet hende nu, set ved dagens lys, lige så frygteligt som døden – det var endnu frygteligere; hun gøs tilbage for det, ligesom for det sorte kær, men kunne dog ingen udvej finde.

Hun tog sine penge op af sin pung og så på dem; hun havde endnu to og tyve shilling; det kunne være nok for mange dage, eller det kunne hurtigere bringe hende til Stonyshire, i Dinahs nærhed. Tanken om Dinah gjorde sig mere gældende nu, da denne nats erfaring havde bragt hende til at gyse tilbage for det mørke kær. Når det kun havde været at opsøge Dinah – når ingen uden Dinah ville få det at vide – da kunne Hetty have bestemt sig til det. Hendes blide stemme, hendes milde øjne ville have vundet hende. Men siden måtte andre få det at vide, og hun var lige så lidt i stand til at bære denne skam, som til at styrte sig i døden.

Hun måtte vandre videre og videre og vente på, at den stigende fortvivlelse skulle give hende mod. Måske kunne døden komme til hende, for hun følte sig mindre og mindre skikket til at udholde dagens besværligheder. Imidlertid – for det er det vidunderlige ved sjælen, at den ved en skjult attrå

drager os hen til det mål, vi frygter – da Hetty atter forlod Norton, spurgte hun om den nærmeste vej til Stonyshire og fulgte den hele denne dag.

Stakkels, omvandrende Hetty med det fyldige barneansigt og den ukærlige, fortvivlende sjæl, som lyste ud af det – med det snævre hjerte og de indskrænkede begreber, hvori der ikke var plads for anden sorg end hendes egen, hvorfor hun også følte denne sorg i sin hele bitterhed! Mit hjerte bløder ved synet af hende, når hun slæber sig fremad på sine trætte fødder, eller sidder på en vogn og stirrer ud for sig, uden at tænke på eller at bryde sig om, hvorhen denne vej fører, for sulten gør sig gældende og tvinger hende til at ønske sig i nærheden af en landsby.

Hvad skal enden blive? – Enden på denne vandring uden mål, blottet som hun var for al kærlighed, uden følelse for andre, undtagen med hensyn til deres omdømme, kun hængende ved livet, som det jagede og sårede dyr hænger ved det?

Gud bevare både jer og mig fra at være skyld i en sådan elendighed!

38. Adam søger at finde Hetty

De første ti dage efter Hettys afrejse tilbragtes af familien i forpagtergården så roligt og uforstyrret som alle andre dage, og af Adam ved hans daglige arbejde. De havde ventet, at Hetty ville blive borte otte eller ti dage i det mindste, måske lidt længere, hvis Dinah kom hjem med hende, thi da kunne der måske være noget, der kunne opholde dem i Snowfield. Men da fjorten dage var forløbet, begyndte de at blive forundrede over, at Hetty ikke vendte tilbage; hun måtte sikkert have fundet det behageligere hos Dinah, end nogen kunne have ventet. Adam, for sit vedkommende, var meget utålmodig, og han besluttede, at hvis hun ikke kom hjem den næste dag (lørdag), da ville han søndag morgen begive sig afsted for at hente hende. Om søndagen gik der ingen post, men når han gik hjemme fra før dag, og måske kunne slippe til at køre et stykke vej, kunne han komme temmelig tidligt til Snowfield og bringe Hetty hjem den følgende dag – Dinah med, hvis hun ville. Det var tid, at Hetty kom hjem, og han ville nok spilde sin mandag for at hente hende.

Da han lørdag aften kom til forpagtergården, vandt hans plan fuldkomment bifald. Mrs. Poyser pålagde ham på det indstændigste, ikke at komme tilbage uden Hetty, for hun havde været mere end længe nok borte, når man betænkte, hvor meget hun skulle have færdigt til midt i marts, og mere end otte dage behøvede ingen at være hjemme fra for sit helbreds skyld. Hvad Dinah angik, da havde mrs. Poyser kun lidet håb om, at de fik hende med, hvis de ikke kunne bilde hende ind, at indbyggerne i Hayslope var dobbelt så beklagelsesværdige som

indbyggerne i Snowfield. "Endskønt," således sluttede mrs. Poyser, "I kunne sige hende, at hun kun har én tante tilbage, og at hun næsten er svundet hen til en skygge; og at vi til næste Mikkelsdag måske alle er tyve mil længere borte fra hende, og måske kunne dø af hjertesorg iblandt fremmede mennesker, og efterlade børnene som fader- og moderløse."

"Nej, vist ikke," sagde mr. Poyser, som i sandhed så ud til at være aldeles hjertefrisk, "så galt er det da heller ikke. Du kommer dig godt nu og får hver dag mere kød på dig. Men det skulle glæde mig, om Dinah kom, for hun kunne hjælpe dig med de små; de holdt overordentlig meget af hende."

Søndag morgen ved daggry gik Adam altså hjemmefra. Seth fulgte ham en mil eller to, for tanken om Snowfield og muligheden af, at Dinah kunne komme tilbage, havde gjort ham urolig, og gangen med Adam i den friske morgenluft, begge i deres bedste klæder, gjorde et beroligende indtryk på ham. Det var den sidste morgen i februar; himlen var grå, og en let rimfrost dækkede den grønne kant ved vejen og de mørke hække. De hørte den rislende bæk og de tidlige fugles sagte kvidren; for de vandrede i tavshed, men glade ved bevidstheden af hinandens selskab.

"Farvel, min dreng," sagde Adam, idet han lagde sin hånd på Seths skulder og så kærligt på ham, da de skulle skilles ad, "jeg ville ønske, at du kunne gå hele vejen med mig, og at du var så lykkelig som jeg."

"Jeg er tilfreds, Addy, jeg er tilfreds," sagde Seth fornøjet. "Jeg bliver vel sagtens en gammel pebersvend, som kan gøre løjer med dine børn."

De skiltes ad, og Seth gik i al magelighed hjemad, mens han i tankerne fremsagde én af sine yndlingssalmer.

Adam gik meget hurtigere, og enhver, som i denne morgenstund ved solens opgang gik ad Oakbourne landevej, må have fundet behag i at se på denne høje, bredskuldrede mand, som skred fremad med en holdning så rank og oprejst som nogen soldat, mens han med et skarpt og fornøjet blik betragtede de mørke bakker, som begyndte at komme til syne på hans vej. Sjældent i Adams liv havde hans åsyn været så frit for en hvilken som helst sky, som det var i denne morgen; og denne sorgløshed gjorde ham så meget mere skikket til at iagttage de genstande, der omgav ham, og til at sætte dem i forbindelse med sine yndlingsplaner og sindrige opfindelser. Hans lykkelige kærlighed – den bevidsthed, at hans skridt bragte ham nærmere og nærmere til Hetty, som han så snart skulle kalde sin – var for hans sind, hvad den forfriskende morgensol var for hans person: den gjorde, at han følte sig vel til mode. Nu og da gennemstrømmede ham en endnu dybere følelse, som forjagede ethvert andet billede end Hettys, og da følte han sig grebet af taknemmelighed over, at al denne lyksalighed var blevet ham til del – at dette vort liv gemte så megen salig fryd. For vor ven Adam havde en from sjæl, skønt han ikke just var nogen ven af fromme ord; og hans kærlighed stod i nøje forbindelse med hans gudsfrygt, så at den ene ikke godt kunne vækkes uden den anden. Men efter at følelsen således var vældet frem og havde skaffet sig luft på denne måde, vendte hans travle tanker tilbage med fornyet kraft; og i denne morgen var de ivrigt beskæftigede med at lægge planer, ved hvilke de i hele landet så mådelige veje kunne blive forbedret,

og med at udmale alt det gode, som en eneste godsejer kunne udrette, når han ville påtage sig at lade vejene sætte i stand i sit eget distrikt.

De ti mile til Oakbourne, en net, lille by på denne side af de mørke bakker, forekom ham som en meget kort vej; her standsede han for at spise morgenmad. Nu blev landet stedse mere og mere bart: ingen skove, ingen hyggelige boliger i skyggen af store træer, ingen tætte hække; men grå stengærder, som gennemskar de magre græsgange, og skumle, vidt adspredte, grå stenhuse på en ujævn jordbund ved gamle, forladte gruber. "Et magert land," sagde Adam ved sig selv. "Jeg ville hellere drage syd på, hvor man siger, at jorden er så flad som et bord, end jeg ville bo her; men når Dinah helst vil bo i det land, hvor hun mest kan være menneskene til trøst, så gør hun ret i vælge dette, for hun må se ud, som om hun var kommet lige fra Himlen som englene i ørkenen, for at trøste og styrke dem, som intet har at spise." Og da han omsider øjnede Snowfield, forekom det ham, at byen så ud ligesom landet, skønt åen, der løb gennem dalen, hvor den store mølle lå, gav de lavere marker et smukt, grønt udseende. Byen lå trist og ubeskyttet på skråningen af en stejl og stenet bakke; men Adam gik ikke nu derhen, for Seth havde sagt ham, hvor han kunne træffe Dinah. Det var i en stråtækt hytte udenfor byen, et lille stykke vej fra møllen – en gammel hytte, som stod på tværs for vejen, med et lille stykke kartoffelland foran. Her boede Dinah hos et par aldrende folk; og hvis det traf sig, at hun og Hetty var ude, kunne Adam hos dem få at vide, hvorhen de var gået, eller hvornår de kom tilbage igen. Dinah var måske ude at prædike, og havde måske ladet Hetty blive hjemme. Adam håbede, at det

var således, og da han genkendte hytten ved siden af vejen, udbredte der sig over hans ansigt dette uvilkårlige smil, som ledsager forventningen af en nær forestående glæde.

Hurtigt ilede han hen ad den snævre sti og bankede på døren. En pæn, gammel kone, som rystede lidt på hovedet, åbnede døren.

"Er Dinah Morris hjemme?" spurgte Adam.

"Ih ... nej," svarede den gamle kone, idet hun forbavset betragtede den høje, fremmede mand. "Vær så god at komme indenfor," tilføjede hun, idet hun trådte tilbage. "I er vist broder til den unge mand, som har været her før, er I ikke?"

"Jo," sagde Adam, idet han gik indenfor. "Det var Seth Bede. Jeg er hans broder Adam. Han bad mig bringe en hilsen til jer og jer gode husbond."

"Tak, hils ham igen; han var en net, ung mand. Og I ligner ham, kun at I er mørkere. Sid ned i lænestolen. Min mand er ikke kommet hjem fra forsamlingen."

Adam satte sig tålmodigt ned; han holdt ikke af at overvælde den gamle kone med spørgsmål, men han så forventningsfuldt hen til den snævre vindeltrappe i det ene hjørne, for han tænkte, at Hetty måske kunne have hørt hans stemme, og at hun da ville komme ned.

"I er altså kommet for at besøge Dinah Morris?" sagde den gamle kone, som stod lige foran ham. "I vidste altså ikke, at hun var hjemme fra?"

"Nej," sagde Adam, "men jeg havde tænkt mig det, eftersom det er søndag. Men den anden unge pige – er hun hjemme, eller er hun gået med Dinah?"

Den gamle kone så på Adam, som om hun ikke forstod ham.

"Gået med hende?" sagde hun. "Ih, Dinah er gået til Leeds, en stor by, som I måske har hørt tale om, hvor der er mange af Herrens folk. Hun har været borte siden i fredags fjorten dage; de sendte hende penge til rejsen. Her kan I se hendes værelse," vedblev hun, idet hun åbnede en dør, og uden at lægge mærke til den virkning, som hendes ord frembragte på Adam. Han rejste sig og fulgte efter hende, og kastede et længselsfuldt blik ind i det lille værelse med sin smalle seng, Wesleys portræt på væggen og nogle få bøger oven på den store Bibel. Han havde haft det håb, at Hetty kunne være der. Han kunne ikke tale i det første øjeblik, efter at han havde set, at værelset var tomt; en ubeskrivelig frygt havde grebet ham – Hetty var kommet noget til på rejsen. Og dog, den gamle kone var så langsom i sine begreber og i sin tale, at når alt kom til alt kunne Hetty gerne være i Snowfield.

"Det er skade, at I ikke vidste det," sagde hun. "Er I rejst hjemme fra for at besøge hende?"

"Men Hetty – Hetty Sorrel," sagde Adam hastigt; "hvor er hun?"

"Jeg kender ingen af det navn," sagde den gamle kone forundret. "Er det nogen, I har hørt nævne i Snowfield?"

"Kom her ikke en ung pige – en meget ung og smuk pige – i fredags fjorten dage, for at besøge Dinah Morris?"

"Nej; jeg har ikke set nogen ung pige."

"Husk jer om; er I ganske vis derpå? En attenårs pige med mørke øjne og mørkt, krøllet hår, med en rød kåbe på og en kurv på armen? I kunne ikke glemme hende, hvis I havde set hende."

"Nej, i fredags fjorten dage – det var den dag, at Dinah rejste – da kom der ingen. Og her har ingen været og spurgt efter hende, førend I, for folk her omkring ved, at hun er borte. Men kors, er der noget i vejen?"

Den gamle kone havde set den skrækkelige frygt, som stod skrevet i Adams åsyn. Men han tabte ikke sin fatning; han tænkte kun på, hvorledes han kunne komme på sporet af Hetty.

"Ja, en ung pige gik i fredags fjorten dage hjemme fra vor by, for at besøge Dinah. Jeg er kommet for at hente hende. Jeg er bange for, der er hændet hende en ulykke. Jeg kan ikke opholde mig længere. Farvel."

Han ilede ud af hytten, og den gamle kone fulgte ham til leddet og så bedrøvet og rystende på hovedet efter ham, da han næsten løb hen ad byen til. Han ville spørge sig for på det sted, hvor posten fra Oakbourne holdt.

Nej! ingen ung pige som Hetty havde man set der.

Var der tilstødt posten noget for fjorten dage siden? Nej. Og der var ingen vogn, som den dag kunne bringe ham tilbage til Oakbourne. Nu vel, så ville han gå; blive her i fortvivlet uvirksomhed, det kunne han ikke. Men gæstgiveren, en mand, som tilbragte en stor del af sin tid med hænderne i lommerne og betragtende en til hårdnakkethed ensformig gade, tog meget ivrigt del i denne begivenhed, og da han så, hvor urolig Adam var, tilbød han ham endnu i denne aften at køre ham til Oakbourne i sin egen vogn. Klokken var endnu ikke fem; Adam kunne godt give sig tid til at nyde noget og dog være i Oakbourne inden klokken ti. Gæstgiveren forsikrede, at han alligevel skulle til Oakbourne, og at han lige så godt kunne køre i aften, så havde han hele mandagen for sig. Adam gjorde et

forgæves forsøg på at spise, derpå puttede han maden i lommen, drak en slurk øl og erklærede sig færdig til at tage afsted. Da de nærmede sig hytten, faldt det ham ind, at det var bedst at få at vide af den gamle kone, hvor Dinah var at finde i Leeds. Hvis de fik sorg i forpagtergården – og det anede ham halvvejs, at det ville blive tilfældet – da ville Poysers måske sende bud efter Dinah. Men Dinah havde ikke efterladt sig nogen adresse, og den gamle kone, hvis hukommelse var svag med hensyn til navne, kunne ikke huske navnet på den kone, som var Dinahs bedste veninde i samfundet i Leeds.

På denne lange, lange vej i gæstgiverens vogn, var der tid nok til alle de gisninger og formodninger, som en påtrængende frygt og et svagt håb kunne indgive ham. I det første øjeblik, da han opdagede, at Hetty ikke havde været i Snowfield, fo'r tanken om Arthur gennem Adams sjæl som en nagende smerte; men han søgte i nogen tid at holde den borte fra sig, ved at finde på forskellige grunde, som slet ikke stod i forbindelse med denne utålelige tanke, og som denne foruroligende tildragelse kunne lade sig forklare ved. Ét eller andet uheld måtte være tilstødt hende. Hetty var måske ved et besynderligt tilfælde i Oakbourne kommet i en forkert vogn; hun var måske blevet dårlig og havde ikke villet forskrække dem ved at lade dem det vide. Men dette svage hegn af tomme usandsynligheder blev snart kastet omkuld af en bestemt og gennemgribende frygt: Hetty havde bedraget sig selv, dengang hun troede, at hun kunne elske og ægte ham; hun havde hele tiden elsket Arthur, og nu, i fortvivlelse over det nært forestående bryllup, var hun løbet bort. Og hun var rejst hjem til *ham*. Den tidligere vrede og skinsyge vågnede atter og indgav ham den mistanke, at Arthur

havde været falsk – at han havde skrevet til Hetty – havde opfordret hende til at komme til ham – havde, da alt kom til alt, ikke villet, at hun skulle tilhøre nogen anden end ham. Måske havde han lagt den hele plan og sagt hende besked om at følge ham til Irland; for Adam vidste, at Arthur var rejst derhen for tre uger siden, det havde han hørt for nylig på herregården. Enhver bedrøvet mine, han havde bemærket hos Hetty, imens han havde været forlovet med hende, hvilede nu tungt på hans sind. Han havde været tillidsfuld indtil tåbelighed. Det stakkels barn havde måske i lang tid ikke kendt sit eget hjerte, havde troet at hun kunne glemme Arthur, havde for et øjeblik følt sig tiltrukket af den mand, der havde tilbudt hende en beskyttende, trofast kærlighed. Han kunne ikke tåle at dadle hende; hun havde aldrig haft i sinde at forvolde ham denne skrækkelige smerte. Skylden lå hos den mand, som egenkærligt havde leget med hendes hjerte – som måske endog forsætligt havde lokket hende til sig.

I Oakbourne erindrede staldkarlen i *Den kongelige Eg* at have set sådan en ung pige, som Adam beskrev, stige ud af postvognen fra Treddleston for mere end fjorten dage siden – kunne ikke glemme sådan en smuk pige – var vis på, at hun ikke var taget med Buxton-posten, som kørte igennem Snowfield, men havde tabt hende af syne, mens han gik bort med hestene, og havde aldrig siden fået øje på hende igen. Adam begav sig da lige til det hus, hvorfra Stoniton-posten kørte; Stoniton var det sted, det var rimeligst at antage, at Hetty var gået til først, hvad end hendes bestemmelse havde været; for hun ville vel næppe have vovet sig på andet end hovedlandevejen. Også her havde man lagt mærke til hende og

erindrede, at hun havde siddet ved siden af kusken; men kusken kunne man ikke få fat på, for en anden havde kørt i hans sted i de sidste tre eller fire dage; i Stoniton ville man rimeligvis kunne træffe ham, når man spurgte efter ham i det gæstgiversted, hvor vognen holdt. Det blev altså nødvendigt for den forfærdede, beængstede Adam at vente og forsøge at slå sig til ro til den næste morgen – nej, til klokken elleve, når posten kørte.

I Stoniton blev han atter opholdt, for den gamle kusk, Hetty havde kørt med, kom ikke til byen igen før om aftenen. Da han kom, kunne han meget godt erindre Hetty, såvel som den spøg, han havde tiltalt hende med, og som han mange gange gentog for Adam, hver gang tilføjende, at der vistnok måtte have været noget i vejen, for Hetty havde ikke leet, da han spøgte med hende. Men han erklærede, ligesom folkene i gæstgiverstedet havde gjort, at han havde tabt hende af syne, så snart hun var steget af vognen. En del af den næste formiddag gik hen med at gøre efterspørgsel ved hvert hus i byen, hvorfra der gik nogen vogn – (alt forgæves; for I erindrer, at Hetty ikke kørte fra Stoniton, men gik til fods i den tidlige morgenstund) – og dernæst med at gå ud til de første bomhuse på alle sidevejene, i det håb der at komme på spor efter hende. Nej, hun kunne ikke efterspores længere, og den næste, hårde opgave for Adam var at vende hjem igen og bringe den ulykkelige tidende til forpagtergården. Med hensyn til hvad der dernæst ville være at gøre, da havde han, midt i denne forvirring af tanker og følelser, som herskede i hans indre, dog fattet to bestemte beslutninger. Han ville ikke omtale, hvad han vidste om Arthur Donnithornes opførsel imod Hetty, før det var aldeles

nødvendigt; endnu var det muligt, at Hetty kunne komme tilbage, og en sådan åbenbarelse kunne være en uretfærdighed eller en fornærmelse imod hende. Og så snart som han havde været hjemme og truffet de nødvendige forberedelser til en længere fraværelse, ville han begive sig til Irland; hvis han ikke på vejen kom på spor efter Hetty, da ville han gå lige til Arthur Donnithorne og forvisse sig om, hvorvidt han var vidende om, hvad hun havde foretaget sig. Flere gange faldt den tanke ham ind at spørge mr. Irwine om råd; men det ville ikke være til nogen nytte, med mindre han fortalte ham alt og således forrådte hemmeligheden om Arthur. Det synes besynderligt, at Adam, hvis tanker uafbrudt beskæftigede sig med Hetty, aldrig skulle have tænkt sig den mulighed, at hun var gået til Windsor, uvidende om, at Arthur ikke længere opholdt sig der. Grunden dertil var måske, at han ikke kunne tro, at Hetty uopfordret ville opsøge Arthur; efter det brev, som var skrevet i august, kunne han ikke tænke sig nogen grund, der kunne drive hende til et sådant skridt. Der var kun to muligheder: enten havde Arthur skrevet til hende igen og overtalt hende til at komme til ham, eller hun var simpelt hen flygtet for sit forestående bryllup med ham selv, fordi det var blevet hende klart, at hun ikke kunne elske ham, som hun burde, og hun dog frygtede for sine venners vrede, når hun hævede forbindelsen.

Da Adam havde taget den beslutning, han ville opsøge Arthur, var det ham en pinlig tanke, at han havde tilbragt to dage med undersøgelser, der havde vist sig at være til næsten ingen nytte; imidlertid, da han ikke ville meddele Poysers sin overbevisning om, hvor Hetty var gået hen, eller sin hensigt at

følge efter hende, måtte han dog kunne sige dem, at han havde fulgt hendes spor så langt som muligt.

Klokken var over tolv, da Adam tirsdag nat ankom til Treddleston; og da han nødig ville forstyrre sin moder og Seth, og på denne tid helst ville være fri for deres spørgsmål, kastede han sig påklædt på en seng i "*Den væltede Vogn*" og sov ind, overvundet af træthed. Han sov dog kun fire timer; for før klokken fem begav han sig allerede på hjemvejen. Han gik altid med en nøgle til værkstedsdøren i sin lomme, for at kunne lukke sig selv ind; og han ønskede at komme ind uden at vække sin moder, for han ville nødigt selv fortælle hende denne sørgelige begivenhed, men se til at få Seth først i tale og bede ham underrette hende om det, når det var nødvendigt. Sagte gik han igennem gården, og sagte drejede han nøglen om i døren; men, som han ventede, gav Gyp, som lå i værkstedet, sig til at gø højt. Den holdt op, da den så Adam, som holdt fingeren i vejret for at påbyde tavshed; og i sin stumme glæde, uden engang at have en hale at logre med, måtte den nøjes med at gnide sig op ad sin herres ben.

Adam var alt for sønderknust til at lægge mærke til Gyps kærtegn. Han kastede sig på bænken og stirrede sørgmodigt på tømmeret og værktøjet, som lå omkring ham, og spurgte sig selv, om han vel nogensinde mere ville finde fornøjelse i sit arbejde, mens Gyp, som havde en dunkel anelse om, at der var noget i vejen med hans herre, lagde sit lodne, grå hoved på Adams knæ og rynkede sine bryn for at se op på ham. Siden søndag eftermiddag havde Adam hele tiden været iblandt fremmede mennesker og på fremmede steder, som ikke stod i noget som helst forhold til hans daglige liv, og nu, da han i

denne morgenstund var vendt tilbage til sit hjem og var omringet af de velbekendte genstande, som syntes aldrig mere at kunne få noget tiltrækkende for ham, da tyngede virkeligheden – hans sørgelige skæbnes virkelighed – ham med fornyet vægt. Lige foran ham stod en ufuldendt kommode, som han havde arbejdet på i sine fritimer, og som var bestemt til Hetty, når hans hjem blev hendes.

Seth havde ikke hørt Adam komme, men Gyps gøen havde vækket ham, og Adam hørte, at han var oppe og klædte sig på. Seths første tanker var hos broderen: han ville sikkert komme hjem i dag; for han kunne ikke længere undværes ved forretningerne, men det var rart at vide, at han havde holdt længere helligdag, end han havde ventet. Og ville Dinah komme med? Seth følte, at dette var den højeste lykke, som han for sit vedkommende kunne vente sig, for han havde intet håb mere om, at hun nogensinde ville ægte ham; men han havde ofte sagt sig selv, at det var bedre at være Dinahs ven og broder, end nogen anden kvindes mand. Kunne han blot altid være hende nær, i stedet for at bo så langt borte fra hende!

Han kom ned ad trappen og åbnede den indvendige dør, som førte fra køkkenet ud i værkstedet, i den hensigt at lukke Gyp ud; men han blev stående i døren, forfærdet over at se Adam sidde ubevægelig på bænken, bleg, uvasket, med indfaldne øjne, næsten som en drukkenbolt i den tidlige morgen. Men Seth fattede øjeblikkelig, hvad disse tegn betød: ikke drukkenskab, men en høj grad af kummer. Adam så op på ham uden at tale, og Seth nærmede sig bænken, skælvende så meget, at han ikke straks kunne sige noget.

"Gud forbarme sig over os, Addy," sagde han med sagte stemme, idet han satte sig på bænken ved siden af Adam, "hvad er der på færde?"

Adam formåede ikke at tale: dette stærke menneske, som var vant til at undertrykke ethvert tegn på sorg, følte sit hjerte svulme som et barns ved dette første udbrud af deltagelse. Han faldt Seth om halsen og hulkede.

Seth var nu belavet på det værste, for selv fra deres drengeår mindedes han ikke nogensinde at have set Adam således.

"Er det døden, Adam? Er hun død?" spurgte han sagte, da Adam løftede sit hoved i vejret og kom til sig selv igen.

"Nej, Seth; men hun er gået bort – bort fra os. Hun har slet ikke været i Snowfield. Dinah har været i Leeds, lige siden i fredags fjorten dage, den samme dag, da Hetty gik hjemme fra. Jeg kan ikke finde ud af, hvorhen hun er gået, efter at hun er kommet til Stoniton."

Seth var tavs af lutter forbavselse; han kunne jo umuligt tænke sig nogen grund til Hettys bortgang.

"Har du noget begreb om, hvorfor hun har gjort det?" spurgte han omsider.

"Hun kan ikke have elsket mig; brylluppet må have været hende imod, nu da tiden nærmede sig – det må være grunden," sagde Adam.

Han havde besluttet, ikke at omtale nogen anden grund.

"Jeg hører moder stå op," sagde Seth. "Må hun vide det?"

"Nej, endnu ikke," sagde Adam, idet han rejste sig fra bænken og strøg håret fra ansigtet, som for at komme til besindelse. "Hun må ikke vide det endnu, og jeg må straks rejse bort igen, når jeg blot har været i landsbyen og i forpagtergården. Jeg kan

ikke sige dig, hvorhen jeg rejser, og du må sige til moder, at jeg er rejst i forretninger, som ingen må vide noget om. Nu vil jeg gå og vaske mig."

Adam gik hen imod værkstedsdøren, men da han havde gjort et skridt eller to, vendte han sig om, og idet han mødte Seths øjne med et roligt, sørgmodigt blik, sagde han: "Jeg må tage alle pengene ud af bøssen, min dreng; men hvis der skulle tilstøde mig noget, da skal alt det andet tilhøre dig, at du kan sørge for moder."

Seth var bleg og skælvede; han følte, at der skjultes en skrækkelig hemmelighed under alt dette. "Broder," sagde han med svag stemme – han kaldte aldrig Adam "broder", undtagen i højtidelige øjeblikke – "jeg har den tro, at du ikke vil gøre noget, du ikke kan bede Gud om velsignelse til."

"Nej, min dreng," sagde Adam, "vær ikke bange. Jeg vil ikke gøre andet, end hvad der er min pligt."

Den tanke, at moderen, hvis han forrådte hende sin sorg, kun ville bedrøve ham endnu mere, dels ved sine kærlighedsytringer, dels ved den uimodståelige triumf, hun ville føle over, at Hetty havde vist sig at være så uskikket til at blive hans kone, som hun altid havde forudset, gengav ham for en del sin sædvanlige fatning og selvbeherskelse. Han havde befundet sig ilde på sin hjemrejse – fortalte han hende, da hun kom ned, – og var af den grund blevet i Treddleston om natten; og en slem hovedpine, som han led af endnu i dag, var grunden til hans blege udseende og matte øjne.

Han besluttede allerførst at gå til landsbyen, passe sine forretninger en times tid og underrette Burge om, at han var nødt til at foretage en rejse, som han måtte bede ham ikke at

omtale til nogen; for han ville undgå at komme til forpagtergården ved morgenmadstid, når både børn og tjenestefolk var til stede i køkkenet og måtte blive vidner til de udråb, der ville finde sted, når han vendte tilbage uden at have Hetty med sig. Han ventede til klokken slog ni, før han forlod værkstedet i landsbyen og begav sig over markerne til forpagtergården. Det var ham en ubeskrivelig lettelse, da han kom i nærheden af indelukket, at se mr. Poyser komme ham i møde, for han ville da blive forskånet for at gå ind. Munter i sind og med en bevidsthed om forårets forestående travlhed, skred mr. Poyser fremad; han ville med egne øjne se, om den nye kørehest var blevet ordentligt skoet, og han havde medtaget sin lille spade som en nyttig ledsager på vejen. Hans forundring var stor, da han fik øje på Adam, men han var ikke den mand, der hengav sig til sørgelige anelser.

"Ih, Adam, er det dig? Har du været borte i al den tid og dog ikke bragt pigebørnene hjem med? Hvor er de?"

"Nej, jeg har ikke bragt dem hjem med," sagde Adam, idet han vendte om for at tilkendegive, at han ønskede, at mr. Poyser skulle gå tilbage med ham.

"Men," sagde Martin og betragtede Adam med større opmærksomhed, "du ser dårlig ud. Er der hændet noget?"

"Ja," sagde Adam beklemt, "noget meget bedrøveligt er hændet. Jeg har ikke truffet Hetty i Snowfield."

Mr. Poysers godmodige ansigt udtrykte urolig forundring. "Ikke truffet hende? Hvad er der tilstødt hende?" sagde han, idet han straks tænkte på en legemlig ulykke.

"Jeg ved ikke, om der er tilstødt hende noget. Hun har slet ikke været i Snowfield – hun er kørt med posten til Stoniton,

men det er det sidste, jeg har kunnet få at vide om hende."

"Ih, du mener da vel ikke, at hun er løbet bort?" Sagde Martin, idet han stod som forstenet.

"Det må hun vistnok være," sagde Adam. "Da det kom til stykket, har hun ikke syntes om vort giftermål – det må sikkert være grunden. Hun har sikkert taget fejl af sine følelser."

Martin tav i nogle øjeblikke, mens han så til jorden og gravede græs op med sin spade, uden at vide hvad han gjorde. Hans sædvanlige langsomhed fordobledes altid, når talen var om noget smerteligt. Omsider så han Adam lige i øjnene og sagde: "Så fortjente hun ikke at få dig, min ven. Og det gør mig ret ondt, for hun var min søsterdatter, og det var altid mit ønske, at hun skulle have dig til mand. Jeg kan ingen erstatning give dig for det – desværre; jeg er bange for, det er et slemt skår for dig."

Adam kunne intet sige; og mr. Poyser vedblev, da han var gået lidt videre:

"Jeg tør vædde på, at hun er gået bort for at søge en kammerjomfruplads, for det havde hun sat sig i hovedet for et halvt år siden, og hun ville, jeg skulle give mit samtykke til det. Men jeg havde bedre tanker om hende," tilføjede han, idet han langsomt og sørgmodigt rystede på hovedet – "jeg havde bedre tanker om hende, end at hun skulle tænke på det, efter at hun havde givet dig sit løfte, og alting var i stand."

Adam havde al grund til at bestyrke mr. Poyser i denne formodning, og han forsøgte endog at tro, at den måske kunne være rigtig. Han havde jo ingen vished om, at hun havde opsøgt Arthur. "Det var bedst således," sagde han så roligt som muligt, "når hun følte, at hun ikke kunne elske mig som sin mand.

Bedre at løbe bort i forvejen, end at fortryde bagefter. Jeg håber, I vil ikke være streng imod hende, hvis hun kommer tilbage, som vel nok kan være, når hun ser, at det er vanskeligt at slå sig igennem."

"Jeg kan ikke være imod hende, som jeg har været før," sagde Martin i en bestemt tone. "Hun har handlet slet imod dig og imod os alle. Men jeg vil ikke slå hånden af hende; hun er så ung endnu, og det er første gang, hun har bedrøvet mig. Det vil blive et slemt stykke arbejde for mig at fortælle hendes tante det. Hvorfor kom Dinah ikke hjem med dig? – Hun kunne have hjulpet mig at stille hendes tante tilfreds."

"Dinah var ikke i Snowfield. Hun har været i Leeds i fjorten dage; og den gamle kone kunne ikke huske hendes adresse i Leeds, ellers havde jeg bragt jer den."

"Hun gjorde rigtignok bedre i at blive hos sine egne slægtninge," sagde mr. Poyser opbragt, "end i at prædike således blandt fremmede mennesker."

"Nu må jeg gå, mr. Poyser," sagde Adam, "for jeg har adskilligt at tage vare på."

"Ja, det er bedst, at du passer dine forretninger; og jeg må fortælle min kone det, når jeg kommer hjem. Det bliver et slemt stykke arbejde."

"Men," sagde Adam, "jeg må bede jer indstændigt at holde det skete skjult en uges tid eller to. Jeg har endnu ikke fortalt det til min moder, og man kan aldrig vide, hvad udfald sagen kan få."

"Ja vist; når man tier, fortaler man sig ikke. Vi har ikke nødigt at sige, hvorfor partiet er gået over styr, og vi kunne måske høre fra hende med det første. Giv mig din hånd, min ven; jeg ville ønske, jeg kunne give dig erstatning."

Der var i dette øjeblik noget i Martin Poysers hals, som gjorde, at han fremførte disse simple ord på en temmelig afbrudt måde. Men Adam forstod kun så meget desto bedre deres betydning; og de to ærlige sjæle trykkede hinandens hårde hænder i gensidig forståelse.

Der var nu intet mere, der afholdt Adam fra at rejse. Han havde pålagt Seth at gå til herregården og bringe squiren det bud, at Adam Bede pludseligt havde set sig nødsaget til at foretage en rejse, – og at sige det samme, men heller ikke mere, til enhver, der ellers spurgte efter ham. Adam vidste, at når Poysers fik at vide, han var rejst bort igen, da ville de slutte sig til, at han var rejst for at opsøge Hetty.

Han havde haft i sinde at begive sig på vejen, når han kom fra forpagtergården; men den tilskyndelse, han tidligere havde følt til at gå til mr. Irwine og gøre ham til sin fortrolige, påtrængte sig ham med fornyet styrke. Han var i begreb med at begive sig på en lang rejse – en besværlig rejse – til søs – og ingen sjæl ville vide, hvorhen han var gået. Hvis der tilstødte ham noget? eller, hvis han nødvendigvis måtte have hjælp i et eller andet Hetty vedkommende? På mr. Irwine kunne man stole; og den følelse, som afholdt Adam fra at fortælle noget som helst, der var *hendes* hemmelighed, måtte vige for den nødvendighed at skaffe hende en forsvarer foruden ham selv, der kunne tage sig af hende, hvis det gjordes fornødent. Imod Arthur, selv om han ikke på ny havde gjort sig skyldig, følte Adam ingen forpligtelse til at tie, når Hettys interesse opfordrede ham til at tale. "Jeg må gøre det," sagde Adam, da disse tanker, som i hele timer havde beskæftiget ham på hans bedrøvelige rejse, nu på engang

overvældede ham som en samlet styrtsø: "det er det ene rigtige. Jeg kan ikke længere være alene om dette."

39. Efterretningen

Adam styrede vejen mod Broxton, så på sit ur og satte sin hurtigste gang op, af frygt for at mr. Irwine allerede skulle være gået ud – på jagt, for eksempel. Frygt og hast i forening satte hans sind i en heftig bevægelse, førend han nåede præstegården; og udenfor denne bemærkede han i gruset friske spor af hestehove.

Men sporene vendte indefter, ikke udefter, og skønt der stod en hest ved stalddøren, var det ikke mr. Irwines; det var tydeligt, at den var redet i dag, og at den måtte tilhøre en eller anden, der var kommet i forretninger. Mr. Irwine måtte altså være hjemme; men Adam kunne næppe komme så meget til ånde og til besindelse, at han kunne sige Carrol, at han ønskede at tale med præsten. Den visse sorg, i forening med ængstelsen over den uvisse, var begyndt at ryste den stærke sjæl. Carrol så forbavset på ham, da han kastede sig på en bænk i gangen og tankeløst stirrede på uret, der hang på den modsatte væg; der var nogen inde hos herren, sagde han, men han hørte døren til studereværelset blive åbnet – det lod til, at den fremmede kom ud, og da Adam havde hast, ville han straks lade herren det vide.

Adam sad og så på uret, minutviseren ilede hen over de sidste fem minutter før ti, og Adam holdt øje med den og lyttede efter urets høje, lydelige dikken, som om han havde haft én eller anden grund dertil. I lidelsens bitre tid findes der næsten altid øjeblikke, i hvilke vor bevidsthed er omtåget, så at vi kun er modtagelige for ubetydelige indtryk eller fornemmelser; ligesom om vi i en halv sløvhedstilstand skulle

finde den hvile, som frygt og erindring ikke tillader os at finde i søvnen.

Carrolls tilbagekomst genkaldte Adam til bevidstheden om sine lidelser. Han skulle straks begive sig til præstens studereværelse. "Jeg kan ikke vide, hvad det fremmede menneske er kommet for," sagde tjeneren, blot for at sige noget, da han gik foran Adam hen til døren, "han er gået ind i spisestuen; og jeg kan ikke ret blive klog på herren – han ser så forfærdet ud." Adam lagde ingen vægt på disse ord: han kunne ikke bryde sig om andres sager. Men da han kom ind i præstens studereværelse og så mr. Irwines ansigt, da følte han øjeblikkelig, at der lå et nyt udtryk deri, meget forskelligt fra den inderlige venlighed, han altid før havde betragtet ham med. Et åbent brev lå på bordet, og mr. Irwines hånd hvilede på det; men det forandrede blik, som han tilkastede Adam, kunne ikke alene hidrøre fra de ubehagelige tanker, der beskæftigede ham, for han så mod døren med spændt forventning, som om Adams indtrædelse var ham en sag af pinlig vigtighed.

"Du vil tale med mig, Adam," sagde han, i denne tvungne, dæmpede tone, som en mand betjener sig af, når han er fast bestemt på at undertrykke sin bevægelse. "Sæt dig ned." Han pegede på en stol, som stod lige overfor ham, i ikke mere end en meters afstand fra hans egen, og Adam satte sig med en fornemmelse af, at denne mr. Irwines kulde ville gøre ham åbenbarelsen endnu vanskeligere. Men når Adam havde sat sig noget for, da var han ikke den mand, der opgav det, når ikke en bydende nødvendighed tvang ham til det.

"Jeg kommer til jer, sir," sagde han, "som den mand, jeg af alle ser mest op til. Jeg har noget meget bedrøveligt at meddele jer –

noget, som vil smerte jer at høre, som det smerter mig at fortælle det. Men når jeg taler om den uret, som andre har begået, så vil I se, at jeg ikke har talt, før jeg havde god grund til det."

Mr. Irwine nikkede langsomt, og Adam vedblev næsten skælvende: "I ved, sir, I skulle have ægteviet mig og Hetty Sorrel den femtende i denne måned. Jeg troede, at hun elskede mig, og jeg var det lykkeligste menneske i hele sognet. Men jeg har fået et hårdt stød."

Ligesom uvilkårligt sprang mr. Irwine op fra sin stol, men, fast bestemt på at beherske sig, gik han hen til vinduet og så ud af det.

"Hun er gået bort, sir, og vi ved ikke hvorhen. I fredags fjorten dage sagde hun, at hun gik til Snowfield, og i søndags gik jeg for at hente hende hjem; men hun har slet ikke været der; hun er taget med posten til Stoniton, og længere kan jeg ikke forfølge hendes spor. Men nu agter jeg mig på en lang rejse, for at søge efter hende, og kun til jer kan jeg betro, hvor jeg går hen."

Mr. Irwine kom tilbage fra vinduet og satte sig.

"Har du intet begreb om, hvorfor hun er gået bort?" sagde han.

"Det er tydeligt nok, at hun ikke har villet ægte mig, sir," sagde Adam. "Hun har ikke syntes om det, da det kom til stykket. Men jeg er bange for, at det ikke er alt. Der er noget mere, jeg må meddele jer, sir. Der er én foruden mig, som denne sag vedkommer."

Et glimt af noget – det var næsten som af lindring eller glæde – fo'r i dette øjeblik over mr. Irwines smerteligt urolige åsyn.

Adam så ned mod jorden og standsede et øjeblik – de påfølgende ord var vanskelige at få frem. Men da han fortsatte, løftede han sit hoved i vejret og så lige på mr. Irwine. Den engang fattede beslutning ville han ikke svigte.

"I ved," sagde han, "hvem jeg har anset for min bedste ven, og ved, at jeg, lige siden vi var drenge, har været stolt af den tanke, at jeg skulle tilbringe mit liv med at arbejde for ham ..."

Mr. Irwine, ligesom ude af sig selv, greb Adams arm, som lå på bordet, og idet han knugede den hårdt, som en, der føler legemlig smerte, sagde han med blege læber og sagte stemme:

"Nej, Adam, nej – for Guds skyld, sig det ikke!"

Adam, forbavset over mr. Irwines heftige følelser, fortrød de ord, som var kommet over hans læber, og iagttog en ængstelig tavshed. Lidt efter lidt gav mr. Irwine slip på hans arm og kastede sig tilbage i sin stol, idet han sagde: "Bliv ved – jeg må vide det!"

"Denne mand har drevet spøg med Hettys følelser og båret sig ad imod hende, som han ingen ret har til at bære sig ad imod en pige af hendes stand – gjort hende foræringer og gået for at møde hende, når hun er gået ud; jeg opdagede det først to dage for han rejste – traf ham i færd med at kysse hende, da de skiltes ad i lunden. Der var dengang intet afgjort imellem mig og Hetty, skønt jeg i lang tid havde elsket hende, og hun vidste det. Men jeg bebrejdede ham hans urigtige opførsel, og det kom til slagsmål imellem os; og derefter forsikrede han mig højtideligt, at det hele havde været narrestreger og fjas. Men jeg fik ham til at skrive et brev til Hetty, for at sige hende, at han ikke havde ment noget med det; for jeg så tydeligt af adskillige ting, som jeg tidligere ikke havde forstået, at han havde vundet

hendes hjerte, og jeg var bange for, at hun måske skulle blive ved at tænke på ham og aldrig kunne elske en retskaffen mand, som kunne ville ægte hende. Og jeg gav hende brevet, og en lang tid syntes hun at bære det bedre, end jeg havde ventet ... jeg er vis på, det stakkels barn kendte ikke sine egne følelser, og det gik først op for hende, da det var for sent ... jeg vil ikke dadle hende ... jeg kan ikke tro, at hun har haft i sinde at bedrage mig. Men jeg havde grund til at tro, at hun elskede mig, og – det øvrige ved I, sir. Men jeg har den tro, at han har narret mig og lokket hende bort, og at hun er rejst hen til ham – og det vil jeg nu forvisse mig om; for jeg kan ikke gå til mit arbejde igen, før jeg ved, hvad der er blevet af hende."

Under Adams fortælling havde mr. Irwine haft tid til at blive herre over sine følelser, trods de pinefulde tanker, der overvældede ham. Mindet om hin morgenstund, da Arthur spiste morgenmad hos ham og syntes i begreb med at gøre ham en tilståelse, var nu en bitter erindring hos ham. Nu var det tydeligt nok, hvad han havde villet tilstå. Og hvis deres ord havde taget en anden vending ... hvis han selv havde været mindre bange for at trænge ind i en andens hemmeligheder ... Det var grusomt at tænke sig, hvor lidet der måske havde behøvedes, for at afværge al denne brøde og elendighed. Nu så han den hele historie i dette skrækkelige lys, som nutiden kastede over den forbigangne tid. Men enhver anden følelse, som påtrængte sig ham, opløste sig i medlidenhed, dyb medlidenhed med den mand, som sad foran ham, – som allerede var så sønderknust, og som med blind hengivelse gik en ikke virkelig sorg i møde, mens en virkelig, som så langt overgik almindelige prøvelser, at han ikke noget øjeblik havde

frygtet en sådan, truede ham ganske nær. Hans egen bevægelse dæmpedes af en vis, hellig frygt, som påkommer os, når vi er vidne til en dyb bedrøvelse; for den bedrøvelse, han måtte tilføje Adam, stod tydeligt for ham. Atter lagde han sin hånd på den arm, der lå på bordet, men denne gang var det meget sagte, mens han højtideligt sagde:

"Adam, min kære ven, du har haft adskillige tunge prøvelser i dit liv. Du forstår at bære sorger som en mand, såvel som at handle som en mand: Gud forlanger begge dele af os. Og der venter dig en sværere sorg end nogen som helst, du endnu har kendt. Men du er ikke skyldig – og det er den værste af alle sorger. Gud hjælpe ham, som er det!"

De to blege ansigter betragtede hinanden; i Adams lå smertelig forventning, i mr. Irwines skånsom medlidenhed. Men han blev ved. "Jeg har i dag haft efterretning om Hetty. Hun er ikke hos ham. Hun er i Stonyshire – i Stoniton."

Adam sprang op fra stolen, som om han troede at kunne løbe hen til hende i samme øjeblik. Men mr. Irwine tog ham atter ved armen og sagde beroligende: "Vent, Adam, vent." Han satte sig igen. "Hun er i en meget ulykkelig tilstand – en tilstand, det er værre for dig, min stakkels ven, at finde hende i, end om du havde mistet hende for bestandigt."

Adams læber skælvede, men han sagde intet. De bevægede sig atter, og han hviskede: "Fortæl."

"Hun er blevet anholdt ... hun er i fængsel."

Det var, som om Adam ved dette fornærmelige angreb fik noget at stå imod med. Blodet fo'r ham til hovedet, og han sagde med høj og gennemtrængende stemme:

"For hvad?"

"For en stor forbrydelse – for at have myrdet sit barn."

"Det er *umuligt*!" udbrød Adam, fo'r op fra stolen og gjorde et skridt hen imod døren; men han vendte om igen, lænede sig op til bogskabet og så på mr. Irwine med et frygteligt blik. "Det er ikke muligt. Hun har aldrig haft noget barn. Hun kan ikke være skyldig. *Hvem* har sagt det?"

"Give Gud, at hun måtte være uskyldig, Adam. Vi har lov at håbe det."

"Men hvem siger, at hun er skyldig?" spurgte Adam heftigt. "Fortæl mig alt."

"Her er et brev fra øvrigheden, for hvilken hun er ført, og betjenten, som har arresteret hende, er i spisestuen. Hun vil hverken bekende, hvad hun hedder, eller hvor hun kommer fra; men jeg frygter, der kan ikke være nogen tvivl om, at det er Hetty. Beskrivelsen af hendes udseende passer, med undtagelse af, at hun skal se meget bleg og dårlig ud. Hun havde en lille, rød tegnebog i lommen, hvori der var skrevet to navne – det ene foran, "Hetty Sorrel, Hayslope," og det andet bag i bogen, "Dinah Morris, Snowfield." Hun vil ikke sige, hvilket der er hendes eget navn – hun nægter alting og vil ingen spørgsmål besvare; og man har henvendt sig til mig som øvrighedsperson, for at jeg skal tage de fornødne forholdsregler til at bevise hendes identitet, for man anså det for sandsynligt, at det navn, som stod først, var hendes eget."

"Men hvad bevis har de imod hende, hvis det er Hetty?" spurgte Adam heftigt, med en anstrengelse, som syntes at ryste hans hele legeme. "Jeg vil ikke tro det. Hvor kunne det være muligt, at ingen af os skulle vide noget om det?"

"Det skrækkelige bevis, at hun var i fristelse for at begå forbrydelsen; men det er os tilladt at håbe, at hun ikke virkelig begik den. Forsøg at læse dette brev, Adam."

Adam tog brevet i sine skælvende hænder og søgte at fæste sine øjne derpå. Imidlertid gik mr. Irwine ud for at give nogle ordrer. Da han kom tilbage, var Adam endnu ved den første side – han kunne ikke læse – han kunne ikke samle ordene og få nogen mening i dem. Omsider kastede han det fra sig og knyttede hånden.

"Det er *hans* værk," sagde han; "er der nogen forbrydelse, da er det hos ham, ikke hos hende. *Han* lærte hende at bedrage – *han* bedrog mig først. Lad dem bringe *ham* i forhør – lad ham stå ved siden af hende for rettens domstol, og jeg skal fortælle dem, hvorledes han vandt hendes hjerte og forførte hende til det onde, og hvorledes han løj for mig. Skal *han* gå fri, mens hun skal bære hele straffen ... så ung og så svag?"

Det billede, som ved disse sidste ord fremstod for den stakkels Adams sjæl, gav hans til vanvid grænsende følelser en ny retning. Han tav og så hen i hjørnet af værelset, som om han så noget der. Derpå brød han atter ud i en smertelig, jamrende tone:

"Jeg kan ikke holde det ud ... O, min Gud, det er for meget at pålægge mig – det er alt for grusomt at tænke, at hun skulle være skyldig."

Stiltiende havde mr. Irwine sat sig igen: han var for klog til at tale trøstens ord i dette øjeblik, og i sandhed, synet af Adam med det pludselige præg af alderdom, som undertiden i en skrækkelig sindsbevægelses øjeblikke udbreder sig over et ungdommeligt ansigt – hudens farveløse udseende, de skarpe

træk omkring den bævende mund, rynkerne i panden – synet af denne stærke, kraftfulde mand, nedbøjet af sorgens usynlige magt, rørte ham så dybt, at han ikke havde let ved at tale. Adam stod ubevægelig i et par minutter og stirrede hen for sig; i dette korte tidsrum levede han sin hele kærlighed om igen.

"Hun kan ikke have gjort det," sagde han, endnu stadig uden at bevæge sine øjne, som om han kun talte med sig selv; "det var frygt, der bragte hende til at skjule det ... jeg tilgiver hende, at hun har bedraget mig ... jeg tilgiver dig, Hetty ... Du er blevet bedraget ... Det er gået hårdt på, stakkels Hetty ... men de skal aldrig få mig til at tro det."

Atter tav han et par minutter, da sagde han med vild heftighed:

"Jeg vil gå til ham – jeg vil bringe ham med tilbage – han skal se hende i hendes elendighed – han skal se på hende, til han ikke kan glemme det syn igen – det skal forfølge ham nat og dag – så længe han lever, skal det forfølge ham – denne gang skal han ikke kunne lyve sig fra det – jeg skal hente ham, jeg skal selv slæbe ham med mig."

Adam nærmede sig døren, men standsede uvilkårligt for at se efter sin hat, aldeles uvidende om, hvor han var, eller hvem der var til stede.

Mr. Irwine var fulgt efter ham og tog ham ved armen, idet han sagde i en rolig, men bestemt tone:

"Nej, Adam, nej; jeg er vis på, du vil hellere blive og se, hvad der kan gøres for *hende*, end at lade dig lede af en blind hævngerrighed. Straffen vil sikkert komme uden din hjælp. Desuden er han ikke længere i Irland; han må være på hjemvejen – eller ville i det mindste være det, længe inden du

kom dertil; for jeg ved, at hans bedstefader har skrevet efter ham for i det mindste ti dage siden. Jeg ønsker, at du skal følge med mig til Stoniton. Jeg har ladet en hest sadle til dig, så at du kan ride med os, så snart du har fattet dig."

Mens mr. Irwine talte, kom Adam til sin fulde besindelse igen; han strøg håret fra panden og herte opmærksomt efter.

"Husk på," vedblev mr. Irwine, "at der er andre end dig selv, Adam, at tænke på og at handle for: der er Hettys venner, de gode Poysers, for hvem dette stød vil være hårdere, end jeg kan tåle at tænke på. Din sjælsstyrke og dit kendskab til dine pligter mod Gud og mennesker berettiger mig til at vente af dig, Adam, at du vil søge at handle, så længe som handling kan være til nogen nytte."

I grunden foreslog mr. Irwine denne rejse til Stoniton kun for Adams egen skyld. Bevægelse med et bestemt mål for øje var det bedste middel til at modarbejde disse første timers heftige lidelser.

"Går du så med til Stoniton, Adam?" spurgte han atter efter et øjebliks tavshed. "Vi må jo se, om det virkelig er Hetty."

"Ja, sir," sagde Adam, "jeg vil gøre, hvad I anser for rigtigt. Men Poysers?"

"Jeg ønsker ikke, at de skal vide noget, før jeg kommer tilbage og selv kan sige dem det. Jeg vil da have fået vished om ting, som jeg nu er uvis om, og jeg skal komme så snart som muligt tilbage. Kom nu, hestene er sadlede."

40. Bitterhedens vande vokser

Samme aften vendte mr. Irwine tilbage fra Stoniton i en postvogn, og det første, som Carrol sagde, da han kom ind ad døren, var, at squire Donnithorne var død – fundet død i sin seng klokken ti om morgenen – og at han skulle sige fra mrs. Irwine, at hun ville være vågen, når mr. Irwine kom hjem, og at han endelig ikke måtte gå i seng, uden først at komme ind til hende.

"Nå, min søn," sagde mrs. Irwine, da præsten trådte ind i værelset, "er du omsider der. Så havde den gamle mands uro og dårlige humør, der så pludseligt fik ham til at sende bud efter Arthur, dog noget at betyde. Carrol har formodentlig sagt dig, at Donnithorne blev fundet død i sin seng i morges. Så tror du vel en anden gang mine forudsigelser, skønt jeg tror ikke, at jeg oplever at kunne forudsige andet end min egen død."

"Hvad er der gjort, med hensyn til Arthur?" spurgte mr. Irwine. "Har man sendt et bud for at vente ham i Liverpool?"

"Ja, Ralph var taget bort, endnu for vi fik efterretningen. Den kære Arthur, nu skal jeg da leve og se ham være herre på gården og bringe lykke og velsignelse over godset, den ejegode sjæl. Nu bliver han da lykkelig som en konge."

Mr. Irwine kunne ikke lade være at udstøde et let suk; han var udmattet af legemlig og åndelig anstrengelse, og hans moders lette tale var ham næsten utålelig.

"Hvad er du så sørgmodig over? Er der hændet noget slemt? Eller tænker du på den fare, det er for Arthur at komme over den slemme kanal på denne årstid?"

"Nej, moder, det tænker jeg ikke på; men jeg er just ikke i humør til at glæde mig for øjeblikket."

"Denne retssag, som du har været i Stoniton for, har plaget dig. Hvad i al verden kan det være, som du ikke kan sige mig?"

"Du vil få det at vide med tiden, moder. Det ville ikke være ret af mig, om jeg fortalte dig det nu. God nat, sov nu, nu har du ikke længere noget at ligge vågen efter."

Mr. Irwine opgav sin hensigt at sende et brev afsted til Arthur, siden det nu ikke ville fremskynde hans tilbagekomst; efterretningen om hans bedstefaders død ville bringe ham hjem så hurtigt som muligt. Han kunne nu gå i seng og søge den hvile, han så højligt trængte til, førend han gik til udøvelsen af den tunge pligt, at bringe dem forfærdelige efterretning til forpagtergården og til Adams hjem.

Adam selv var ikke kommet tilbage fra Stoniton, for skønt han gøs tilbage for at se Hetty, kunne han dog ikke fjerne sig fra hendes nærhed igen.

"Det er ingen nytte til," sagde han til præsten – "det er ingen nytte til, at jeg rejser hjem. Jeg kan ikke tage fat på mit arbejde igen, så længe som hun er her; og jeg ville ikke kunne tåle at se folk om mig der hjemme. Jeg vil leje mig et lille værelse her, hvorfra jeg kan se fængselsmuren, og måske jeg da med tiden kan tåle at se *hende*."

Adam var blevet urokkelig i den tro, at Hetty ikke var skyldig i den forbrydelse, man beskyldte hende for; for mr. Irwine, som indså, at tanken om hendes brøde ville sønderknuse den stakkels Adam, havde skjult de kendsgerninger for ham, som ikke lod ham selv noget håb tilbage. Der var ingen grund til at kaste den hele byrde på ham på engang, og da mr. Irwine forlod

ham, sagde han derfor blot: "Hvis der skulle være alt for tydelige beviser imod hende, Adam, da kan vi dog endnu håbe på benådelse. Hendes ungdom og andre omstændigheder vil tale for hende."

"Ja, og folk bør vide, hvorledes hun er blevet ført på gale veje," sagde Adam med bitter alvor. "De bør vide, at det var en fornem herre, der gjorde kur til hende og satte hende fluer i hovedet. Husk på, sir, at I har lovet at fortælle min moder og Seth og folkene i forpagtergården, hvem det er, der har forført hende, ellers vil de dømme hende hårdere, end hun fortjener. I gør uret mod hende, når I skåner ham; og ham anser jeg for den strafværdigste for Gud, hvad hun end kan have begået. Hvis I skåner ham, da vil jeg stille ham blot."

"Dit forlangende er vistnok rimeligt, Adam," sagde mr. Irwine, "men når du er blevet roligere, vil du dømme Arthur mere skånsomt. Nu siger jeg ikke andet, end at hans straf er i andre hænder end vore."

Det var tungt for mr. Irwine at skulle omtale den bedrøvelige rolle, som Arthur havde spillet i dette sørgespil – han, som elskede Arthur med faderlig kærlighed – som havde elsket ham med faderlig stolthed. Men han indså godt, at hemmeligheden snart ville komme for en dag, selv uden Adams medvirken, for det var ikke rimeligt, at Hetty ville iagttage denne hårdnakkede tavshed indtil det yderste. Han besluttede ikke at skjule noget for Poysers, men straks at fortælle dem det værste, da der ikke var nogen tid til at gå gradvis frem. Hettys sag måtte komme for på faste-tinget, og det skulle holdes i Stoniton den påfølgende uge. Det var næppe at vente, at Martin Poyser kunne blive forskånet for den smerte at blive kaldt til vidne, og det var

derfor bedst, at han vidste det hele så længe i forvejen som muligt.

Torsdag morgen inden klokken ti var forpagterboligen forvandlet til et sorgens hus, og ulykken, som var anledning til det, forekom dem værre end døden. Bevidstheden om familiens vanære var en alt for pinlig følelse, selv for den godmodige Martin Poyser den Yngre, til at levne plads til nogen som helst medlidenhed mod Hetty. Han og hans fader var ligefremme mennesker, stolte af deres uplettede vandel, stolte af at nedstamme fra en familie, som havde vidst at hævde sin plads så langt tilbage i tiden, som dens navn havde været indskrevet i sognebogen; og Hetty havde bragt skændsel over dem alle – skændsel, som aldrig kunne udslettes. Og det var tanken om denne skændsel, der både hos faderen og sønnen tilintetgjorde enhver medlidende følelse; og mr. Irwine var forbavset over at bemærke, at mrs. Poyser var mindre streng end hendes mand.

"Jeg vil betale så meget, det skal være, for at så hende sat på fri fod," sagde Martin den Yngre, da mr. Irwine var gået, mens den gamle bedstefader sad i sin stol og græd, "men jeg vil aldrig med min gode vilje gå til hende eller se hende for mine øjne igen. Hun har forbitret os vort brød for vort hele liv, og hverken i dette sogn eller i noget andet vil vi kunne holde hovedet i vejret. Præsten trøster os rigtignok med, at folk ville have medlidenhed med os – men folks medlidenhed er os kun en dårlig erstatning."

"Medlidenhed?" sagde bedstefaderen bittert. "Jeg har endnu aldrig i mit liv trængt til folks medlidenhed ... og nu, da jeg har fyldt mit to og halvfjerdsindstyvende år, skal jeg begynde at lade mig se ned på; og alle de ligbærere, som jeg har udsøgt til min

begravelse, er i dette sogn og i nabosognet ... det er nu til ingen nytte ... nu bliver jeg vel båret til graven af fremmede."

"Du må ikke tage dig det alt for nær, kære fader," sagde mrs. Poyser, som nær havde tabt både næse og mund over sin husbonds usædvanlige strenghed og bestemthed, og kun havde talt lidet. "Du får jo dine børn med dig; og drengene og den mindste lille kan lige så godt vokse op i et nyt sogn som i det gamle."

"Ja," sagde mr. Poyser, og de salte tårer trillede ned ad hans runde kinder, "her kan vi ikke blive længere. Vi var bange for, at den gamle squire skulle sige os op til Fruedag, men nu må jeg selv sige op og se, om de kan få nogen til at høste, hvad jeg har sået; for jeg vil ikke blive på den mands gods en dag længere, end jeg er nødt til. Og jeg, som troede, at han var sådan en god og retskaffen, ung mand, og som glædede mig til, at han skulle blive godsejer! Jeg vil aldrig mere tage min hat af for ham, eller sidde i samme kirke som han ... han, som har bragt skændsel over en agtværdig familie ... og som lod til at være alles ven ... Stakkels Adam ... en prægtig ven har han været ham, holdt smukke taler til ham, alt imens han forgiftede hans liv, så at han formodentlig lige så lidt som vi kan blive her i landet."

"Og du, som skal møde for retten og tilstå, at du er beslægtet med hende," sagde den gamle mand. "Den lille, som ikke er fire år gammel, hun vil nok engang i tiden så det at høre – hun vil nok få at høre, at én af hendes slægtninge har været anklaget for mord."

"Kun de ugudelige ville lade hende det høre," sagde mrs. Poyser bevæget. "Men der er én over os, som vil tage sig af det uskyldige barn, når jeg ellers skal tro på præstens ord i kirken.

Det vil nu være tungere end nogensinde at dø bort fra de små, når ingen kan være dem i moders sted."

"Hvis vi havde vidst, hvor Dinah er, havde det været bedst at sende bud efter hende," sagde mr. Poyser; "men Adam sagde, hun havde ikke givet nogen besked om, hvor hun var at træffe i Leeds."

"Ih, hun er sikkert hos den kone, som var en veninde af hendes tante Mary," sagde mrs. Poyser, ligesom trøstet ved dette hendes husbonds vink. "Jeg har ofte hørt Dinah tale om hende, men jeg kan ikke huske, hvad hun kaldte hende. Men der er Seth Bede, han ved det sikkert, for hun er en læserske, og dem har metodisterne store tanker om."

"Så vil jeg sende bud til Seth," sagde mr. Poyser. "Jeg vil lade Alick bede ham komme herhen, eller også lade os vide, hvad konen hedder, og du kan have et brev i beredskab, så at vi kan sende det til Treddleston, så snart som vi får adressen at vide."

"Det er en dårlighed at skrive brev efter folk, når man trænger til dem," sagde mrs. Poyser. "Måske kan det være meget længe undervejs, måske får hun det aldrig."

Førend Alick kom med bud fra mr. Poyser, havde Lisbeths tanker allerede været hos Dinah, og hun havde sagt til Seth:

"Ak, der er ingen trøst mere for os i denne verden, med mindre du kan få Dinah Morris til at komme til os, ligesom da min gamle døde. Jeg gad nok have, hun skulle komme igen og tage mig i hånden og tale til mig; hun kunne måske lære mig det rette – hun vidste måske nogen trøst i al denne sorg og nød, som er kommet over den stakkels dreng, der aldrig i sine dage har gjort noget ondt, men som altid har været bedre end alle

andres sønner i hele landet. Ak, Adam, min dreng ... min stakkels dreng!"

"Du ville vel ikke synes om, at jeg gik fra dig for at hente Dinah?" spurgte Seth, da hans moder hulkende rokkede frem og tilbage i sin stol.

"Hente hende?" sagde Lisbeth, idet hun så op og standsede sine tårer, som et grædende barn ved loftet om én eller anden trøst. "Ja, hvor er det nu, de siger, at hun er?"

"Det er et godt stykke vej herfra, moder – i Leeds, en stor by. Men om tre dage kan jeg være tilbage igen, hvis du kan undvære mig."

"Nej, nej, jeg kan ikke undvære dig. Du må gå til din broder, at jeg kan få at vide, hvad han tager sig til. Mr. Irwine lovede at komme og sige mig det, men jeg forstår det dog ikke så godt, når han siger det. Du må gå selv, siden Adam ikke vil lade mig komme til ham. Skriv et brev til Dinah, kan du ikke det? Du holder ellers nok af at skrive, når ingen beder dig om det."

"Jeg ved ikke bestemt, hvor hun er i den store by," sagde Seth. "Hvis jeg gik selv, da kunne jeg nok få det at vide af Samfundets medlemmer. Men måske, hvis jeg udenpå skriver Sarah Williamson, metodistisk læserske, Leeds, måske hun da får det, for det er mest sandsynligt, at hun er hos Sarah Williamson."

Nu kom Alick med bud fra sin husbond, og da Seth så, at mrs. Poyser ville skrive til Dinah, opgav han at skrive selv; men han begav sig til forpagtergården, for at give dem den oplysning, han formåede, med hensyn til brevets udskrift, og for at forberede dem på, at der måske kunne hengå nogen tid, inden brevet blev afleveret, fordi han ikke vidste den rigtige adresse.

Da mr. Irwine forlod Lisbeth, gik han til Jonathan Burge, som også kunne gøre fordring på at vide, hvad der i længere tid kunne holde Adam borte fra sine forretninger; og klokken seks om aftenen var der ikke mange i Broxton og Hayslope, som ikke havde hørt den bedrøvelige nyhed. Mr. Irwine havde ikke nævnet Arthurs navn for Burge, men ikke desto mindre havde rygtet om hans opførsel imod Hetty, tillige med dens skrækkelige følger, lige så hurtigt udbredt sig som efterretningen om, at bedstefaderen var død, og at Arthur var blevet ejer af godset. For Martin Poyser så ingen grund til at gøre nogen hemmelighed af det for de enkelte naboer, som allerede på sorgens første dag kom for at række ham hånden til tegn på deres deltagelse; og Carrol, som havde et åbent øre for alt, hvad der foregik i præstegården, havde snart gættet sig til den hele historie og fundet lejlighed til at gøre den bekendt.

En af de naboer, som kom til Martin Poyser og rakte ham hånden, uden at kunne sige noget i de første øjeblikke, var Bartle Massey. Han var færdig med sin skole og var på vejen til præstegården, hvor han ankom omtrent klokken halv otte om aftenen og lod mr. Irwine bede ikke at tage ham det ilde op, at han forstyrrede ham på denne tid, da han havde ting af vigtighed at tale med ham om. Han blev vist ind i studereværelset, hvor mr. Irwine snart kom til ham.

"Nå, Bartle?" sagde mr. Irwine og rakte ham hånden. Det var ikke således, at han plejede at hilse på skolelæreren, men i vor sorg er vi omtrent ens imod alle, som viser sig deltagende imod os. "Sid ned."

"I ved sikkert, hvad jeg er kommet for, lige så godt som jeg selv ved det," sagde Bartle.

"I ønsker at få sandheden at vide, med hensyn til det bedrøvelige rygte, som har nået jer … om Hetty Sorrel?"

"Nej, sir, jeg ønsker at få noget at vide om Adam Bede. Jeg hører, han er blevet i Stoniton, og jeg ønsker at vide af jer, hvorledes den stakkel er til møde, og hvad han har i sinde at gøre. For med hensyn til det dukkehoved, som de har gjort sig den ulejlighed at kaste i fængsel, da er hun ikke så meget værd som en ormstukken nød – ikke så meget som en ormstukken nød – kun for så vidt som hun kan skade eller gavne en retskaffen mand – en knøs, jeg har sat så megen lid til – om hvem jeg havde troet, at han skulle bringe min smule lærdom ud i verden … Ja, sir, han er den eneste discipel, jeg har haft i dette usle land, som har haft vilje og evne til at lære matematik. Stakkels fyr, havde han ikke haft så meget andet at tage vare på, da kunne han have bragt det en hel del videre, og da var dette måske aldrig hændet – måske aldrig hændet."

Bartle var blevet hed af den anstrengte gang og den heftige sindsbevægelse, og var ikke i stand til at modstå denne første lejlighed til at give sine følelser luft; men nu standsede han for at tørre sin våde pande og rimeligvis også sine våde øjne.

"Undskyld mig, sir," sagde han, da han under dette ophold var kommet til eftertanke, "at jeg således lader munden løbe om mine egne følelser. Jeg kom for at høre jer tale, ikke for at tale selv; hav derfor den godhed at sige mig, hvad den stakkels knøs tager sig til."

"I må ikke pålægge jeres følelser nogen tvang, Bartle," sagde mr. Irwine. "Sagen er, at jeg befinder mig omtrent i samme tilstand som I; der er så meget, som tynger på mit sind, og det er hårdt at måtte tie ganske med sine egne følelser og kun bryde

sig om andre. Jeg deler jeres bekymring for Adam, skønt han ikke er den eneste i denne sag, hvis lidelser ligger mig på hjertet. Han har i sinde at blive i Stoniton, til forhøret er sluttet; det vil rimeligvis finde sted i morgen otte dage. Han har lejet sig et værelse der, og jeg har rådet ham til det, for jeg tror, han har bedst af at være hjemme fra for øjeblikket; og den stakkel, han tror endnu, at Hetty er uskyldig – han vil tage mod til sig og se hende, hvis han kan; han vil nødigt forlade det sted, hvor hun opholder sig."

"Mener I da, at hun er skyldig?" spurgte Bartle. "Tror I, hun bliver hængt?"

"Jeg er bange for, hun ikke slipper godt fra det; alting vidner imod hende. Og ét slemt tegn er, at hun nægter alt – nægter at hun har fået et barn, trods de mest talende beviser. Jeg har selv set hende, og mod mig iagttog hun en hårdnakket tavshed; hun fo'r sammen som et skræmmet vildt, dengang hun så mig. Aldrig i mit liv har jeg set noget mere forbavsende end den forandring, der er foregået med hende. Men jeg håber, at vi i værste tilfælde kunne udvirke benådelse for hende, i betragtning af de uskyldige, som er indviklet i sagen."

"Dumt pjat!" sagde Bartle, som i sin vrede glemte, hvem han talte med – "jeg beder om forladelse,– sir; jeg mente, det var dumt pjat af de uskyldige at bryde sig om, at hun blev hængt. Jeg for mit vedkommende mener, at jo før sådanne kvindfolk komme ud af verden, jo bedre; og de mandfolk, som er dem behjælpelige i at stifte fortræd, kunne for den sags skyld gerne følge med. Til hvad nytte at holde sådant utøj i live, som fortærer de levnedsmidler, fornuftige folk skulle leve af? Men er Adam tosset nok til at bryde sig om det, da vil jeg ikke, at han

skal lide mere end nødvendigt ... Er han meget forknyt, den stakkel?" tilføjede Bartle, idet han tog sine briller frem og satte dem på, som om han da kunne se klarere i tingene.

"Ja, jeg er bange for, han tager sig det meget nært," sagde mr. Irwine. "Han ser skrækkeligt forknyt ud, og af og til i går kom der en vis heftighed over ham, som fik mig til at ønske, at jeg kunne blive hos ham. Men i morgen tager jeg igen til Stoniton, og jeg har så megen tillid til Adams sunde grundsætninger, at jeg tror ham i stand til at tåle det værste, uden at lade sig forlede til noget overilet skridt." Mr. Irwine, som uvilkårligt ytrede sine egne tanker, uden egentlig at henvende disse sidste ord til Bartle Massey, tænkte sig den mulighed, at Adam, for at hævne sig på Arthur, kunne søge en sammenkomst med ham, der rimeligvis ville få et værre udfald end mødet i lunden. Denne mulighed forhøjede den uro, han imødeså Arthurs ankomst med. Men Bartle troede, at mr. Irwines ord havde hentydning til selvmord, og forfærdelse malede sig i hans ansigt.

"Jeg skal sige jer, sir, hvad jeg har tænkt på," sagde han, "og jeg håber, I bifalder det. Jeg vil lukke min skole: når disciplene kommer, så må de gå igen, det er det hele; og så går jeg til Stoniton og har et øje med Adam, indtil denne sag er til ende. Jeg vil sige, at jeg er kommet for at overvære forhøret; det kan han ikke have noget imod. Hvad mener I om det, sir? "

"Ja, " sagde mr. Irwine efter nogen betænkning, "det kan ikke være så galt ... og jeg agter jer for jert venskab til Adam. Men, Bartle ..., husk på, I må tage jer i agt for, hvad I siger til ham. Jeg er bange for, I kan ikke ret gå ind på hans følelser for Hetty."

"Vær kun rolig, sir – vær kun rolig. Jeg forstår jer nok. Jeg har selv engang været en nar, men det bliver imellem os to. Jeg skal ikke vælte mig ind på ham – kun holde øje med ham og passe, at han får noget ordentligt at leve af, og nu og da tale et ord med."

"I så fald," sagde mr. Irwine noget beroliget, "tror jeg sikkert, at I vil gøre en god gerning; og I vil gøre vel i at lade Adams moder og broder vide, at I går til ham."

"Ja, sir, ja," sagde Bartle, idet han rejste sig og tog sine briller af, "det skal jeg, det skal jeg, endskønt moderen er så klynkevorn, at jeg ikke holder af at komme hende nær; imidlertid er hun dog en renlig og ordentlig kone og ingen sludske. En god morgen, sir, og tak for den tid, I har skænket mig. I er alles ven i denne sag – alles ven. Det er en svær byrde, I har på jeres skuldre."

"Farvel, Bartle, til vi ses i Stoniton, hvilket vi sikkert skal."

Bartle skyndte sig ud af præstegården, uden at indlade sig i samtale med den snakkelystne Carrol, og idet han i en forbitret tone sagde til Vixen, som med sine korte ben travede afsted ved siden af ham: "Nu skal jeg da være nødt til at tage dig med, dit unyttige kvindfolk. Du ville vel græmme dig til døde, hvis jeg gik fra dig – det ved du nok, og måske blive taget af én eller anden landstryger; og nu kommer du sagtens i slet selskab, fordi du skal have din næse allevegne, hvor du intet har at bestille; men hvis jeg i mindste måde skal have skam af dig, så fornægter jeg dig – husk på det, morlille, husk på det!"

41. Aftenen før forhøret

Et værelse i øverste etage i én af Stonitons triste gader, med to senge – den ene redt på gulvet. Det er torsdag aften klokken ti, og den mørke mur lige overfor vinduet forhindrer månen i at skinne om kap med det ene spiddelys, ved hvilket Bartle Massey lader som om han læser, mens han i virkeligheden ser oven over sine briller og betragter Adam Bede, som sidder ved det mørke vindue.

I ville næppe kunnet se, at det var Adam, hvis det ikke var blevet jer sagt. Hans ansigt er blevet smallere i de sidste otte dage, hans øjne er hule, hans skæg forsømt, som når en mand lige er kommet op fra sygelejet. Hans tykke, sorte hår hænger ned over hans pande, og han føler ingen indre drift til at stryge det bort, så at han bedre kan se, hvad der foregår omkring ham. Hans ene arm hviler på stoleryggen, og det ser ud, som om han så ned på sine foldede hænder. Han vækkes ved, at der bliver banket på døren.

"Der er han," sagde Bartle Massey, idet han hurtigt rejste sig og lukkede døren op. Det var mr. Irwine.

Adam rejste sig fra sin stol med instinktiv ærbødighed, da mr. Irwine nærmede sig ham og tog ham i hånden.

"Jeg kommer sent, Adam," sagde han, idet han tog plads på den stol, som Bartle satte til ham; "men jeg kom senere fra Broxton, end jeg havde haft i sinde, og jeg har været uafbrudt beskæftiget, siden jeg kom hertil. Imidlertid har jeg nu gjort alt – i det mindste alt, hvad der kan gøres i aften. Lad os sætte os alle sammen."

Mekanisk tog Adam sin stol igen, og Bartle, som der ingen stol var til overs til, satte sig i baggrunden på sengen.

"Har I set hende, sir?" spurgte Adam frygtsomt.

"Ja, Adam, kapellanen og jeg har begge været hos hende i aften."

"Spurgte I hende, sir ... talte I om mig?"

"Ja," sagde mr. Irwine tøvende, "jeg talte om dig. Jeg sagde, at du ønskede at se hende før forhøret, hvis hun ikke havde noget imod det."

Da mr. Irwine tav, så Adam på ham med forventningsfuldt spørgende øjne.

"Du ved, hun ønsker ikke at se nogen som helst. Det er ikke dig alene – hun synes at have lukket sit hjerte for sine medskabninger. Hun har næsten ikke sagt andet end "Nej" både til kapellanen og til mig. For tre eller fire dage siden, da jeg spurgte hende, om der var nogen af hendes familie, hun ønskede at se – nogen, hun ville åbne sit hjerte for, sagde hun med en heftig gysen: "Sig dem, at de ikke må komme mig nær – jeg vil ingen af dem se."

Adam lod atter hovedet hænge og talte ikke. Efter nogle øjeblikkes tavshed sagde mr. Irwine:

"Når du så meget ønsker at gå til hende i morgen tidlig, Adam, selv uden hendes samtykke, da vil jeg ikke gerne råde dig derfra. Det er jo muligt, at denne sammenkomst kan gøre et mod al forventning gunstigt indtryk på hende. Men, det gør mig ondt at sige det, jeg har kun lidet håb. Det lod slet ikke at røre hende, da jeg nævnede dit navn; hun svarede blot "Nej" i den samme kolde, ubøjelige tone som altid. Og skulle denne sammenkomst ikke have nogen heldig indflydelse på hende, da

var det kun at forvolde dig unyttige kvaler – bitre kvaler, frygter jeg. Hun er meget forandret ..."

Adam sprang op fra sin stol og greb sin hat, som lå på bordet. Derpå stod han stille og så på mr. Irwine, som om han ville stille ham et spørgsmål, der var vanskeligt at få frem. Stiltiende rejste Bartle Massey sig op, drejede nøglen om i døren og puttede den i sin lomme.

"Er han kommet tilbage?" spurgte Adam omsider.

"Nej, han er ikke," sagde mr. Irwine roligt. "Læg hatten fra dig, Adam, med mindre du vil gå lidt ud med mig for at trække frist luft. Jeg er bange for, du har ikke været ude igen i dag."

"I har ikke nødigt at narre mig, sir," sagde Adam, idet han så stift på mr. Irwine og talte i en vred, mistænksom tone. "I har ikke nødigt at være bange for mig. Jeg forlanger kun retfærdighed. Jeg vil, at han skal føle, hvad hun føler. Det er hans værk ... hun var et barn, som det ville være gået enhver til hjertet at se på ... Jeg bryder mig ikke om, hvad hun har gjort ... det var ham, der var skyld i det. Og han skal få det at vide ... han skal komme til at føle det ... hvis der er en retfærdig Gud, skal han komme til at føle, hvad det er at have bragt synd og elendighed over et barn som hende ..."

"Jeg narrer dig ikke, Adam," sagde mr. Irwine. "Arthur Donnithorne er ikke kommet tilbage – var ikke kommet tilbage, da jeg tog hjemme fra. Jeg har skrevet et brev til ham, så at han vil få alting at vide, så snart han kommer."

"Men I bryder jer ikke om det," sagde Adam forbitret. "I mener, det gør ikke noget til sagen, at hun er stedt i skændsel og nød, uden at han ved noget af det – uden at han lider i mindste måde."

"Adam, han vil få det at vide – han vil komme til at lide, længe og bitterligt. Han har både hjerte og samvittighed, hvis jeg ikke ganske har taget fejl af hans karakter. Jeg er overbevist om – jeg er vis på, at han ikke uden kamp har givet efter for fristelsen. Lad ham være svag, men han er ikke hård og egenkærlig. Jeg er vis på, at dette er et stød, han vil føle virkningerne af sit hele liv. Hvorfor vil du have hævn på denne måde? Hvilke kvaler du end kunne pålægge *ham*, det ville ikke kunne være *hende* til nogen gavn."

"Nej – o Gud, nej," stønnede Adam, idet han sank ned på sin stol igen; "men det er det værste af alt ... det er det afskyelige i det ... *Det kan aldrig blive ugjort.* Min stakkels Hetty ..., hun kan aldrig igen blive min søde Hetty ... den yndigste skabning ... som smilede til mig ... jeg troede, hun elskede mig ... og var god ..."

Adams stemme var blevet sagtere og sagtere, som om han kun talte med sig selv, men nu sagde han pludselig, idet han så på mr. Irwine:

"Men hun er ikke så strafskyldig, som de siger? Det tror I vist heller ikke, sir? Hun kan ikke have gjort det."

"Det kan måske aldrig erfares med vished, Adam," sagde mr. Irwine blidt. "I sådanne tilfælde dømmer vi undertiden efter, hvad der forekommer os at være talende beviser; og dog kunne vi tage fejl i vor dom, på grund af én eller anden ubetydelig kendsgerning, som vi var uvidende om. Men lad os forudsætte det værste – og du har ingen ret til at sige, at han er skyld i hendes forbrydelse, og at han burde lide straffen derfor. Det tilkommer ikke os mennesker at bestemme størrelsen af moralsk brøde og gengældelse. Vi er udsatte for at fejle, selv når

vi skal afgøre, hvem der har begået en enkelt forbryderisk handling, og den opgave, hvorvidt et menneske kan gøres ansvarligt for de uforudsete følger af dets egne gerninger, er så vanskelig, at vi nok kunne være bange for at befatte os dermed. Tanken om de ulykkelige følger, som et eneste øjebliks egenkærlig overbærenhed kan føre med sig, er så alvorlig, at den vistnok burde vække mindre formastelige følelser, end det blotte ønske om at straffe. Du er fuldkommen i stand til at indse dette, Adam, når du er rolig. Tro ikke, at jeg ikke kan sætte mig ind i de kvaler, som har fremkaldt den hævngerrighed og dette had hos dig; men betænk dette: hvis du adlød din lidenskab – for det er lidenskab, og du bedrager dig selv, når du kalder det retfærdighed – da kunne det gå dig, netop som det er gået Arthur, ja måske værre; din lidenskab kunne forlede dig selv til en skrækkelig forbrydelse."

"Nej – ikke værre," sagde Adam bittert; "jeg tror ikke, det er værre – jeg ville hellere begå en brøde, jeg selv kunne lide for, end jeg ville have fået hende til at begå en sådan og da se på, at de straffede hende, mens de lod mig gå fri; og alt dette for en smule fornøjelses skyld; men havde han haft en mands hjerte i sig, da havde han hellere hugget sin hånd af, end han havde tilladt sig en sådan. Hvad om han ikke forudså, hvad der er sket? Han forudså nok: han havde ikke ret til at vente andet – end skam og skændsel for hendes vedkommende. Og så ville han lyve sig fra det. Nej – der er ting nok, som folk bliver hængt for, og som ikke er halvt så slemme som denne. Lad en mand gøre, hvad han vil, når han ved, at han selv skal bære straffen for det, da er han ikke halvt så slem som en lav og egenkærlig

nidding, der selv tager sig tingen let, alt imens han ved, at straffen vil komme over en anden."

"Der tager du atter fejl, Adam. Der gives ingen brøde, for hvilken et menneske alene kan bære straffen; du kan ikke afsondre dig fra andre og sige, at det onde som er i dig, ikke skal udbrede sig. De forskellige menneskers liv er lige så nøje sammenblandede som den luft, de indånder: det onde udbreder sig ligesom en sygdom. Jeg kender, jeg føler de skrækkelige kvaler, som denne Arthurs synd har voldet andre; men således går enhver synd ud over andre end dem, som begår den. Hvis du hævnede dig på Arthur, da ville du ganske enkelt føje ét onde til dem, vi allerede lider under; du ville ikke kunne bære straffen alene, du ville bringe den bitreste sorg over enhver, som har dig kær. Du ville i blindt raseri have begået en gerning, der kun ville føje nye onder til de gamle, uden dog at forandre noget ved disse. Du vil måske sige mig, at du ikke grunder på nogen dødelig hævn; men den følelse, du nærer i din sjæl, føder sådanne handlinger, og så længe som du nærer denne, og så længe som du ikke har indset, at det er hævngerrighed og ikke retfærdighed, at din hu står til at straffe, Adam, så længe står du i fare for at lade dig forlede til én eller anden stor forbrydelse. Husk på, hvordan du var til mode, dengang du havde slået Arthur i lunden."

Adam tav: de sidste ord havde levende genkaldt ham det skete, og mr. Irwine overlod ham til hans tanker, mens han talte med Bartle Massey om gamle mr. Donnithornes begravelse og andre ligegyldige ting. Omsider vendte Adam sig om og sagde i en mere dæmpet tone:

"Jeg har ikke spurgt til dem i forpagtergården, sir. Kommer mr. Poyser?"

"Han er kommet; han bliver i Stoniton i nat. Men jeg kunne ikke råde ham til at komme til dig, Adam. Hans sind er i en heftig bevægelse, og det er ikke værd, at han ser dig, før du er blevet roligere."

"Er Dinah Morris kommet til dem, sir? Seth sagde, de havde sendt bud efter hende."

"Nej. Af mr. Poyser hører jeg, at hun ikke var kommet, da han tog hjemme fra. De er bange for, at hun ikke har modtaget brevet, de har nok ikke rigtigt vidst hendes adresse."

Adam sad og grublede en stund, derpå sagde han: "Jeg gad vidst, om Dinah ville være gået til hende. Men måske det ville have været Poysers meget imod, siden de ikke selv ville komme hende nær. Men jeg tror dog sikkert, hun ville; for metodisterne besøger gerne fængslerne, og Seth mente også, at hun ville. Dinah var ret så venlig imod hende; jeg gad vidst, om hun kunne have udrettet noget godt. I har nok aldrig set hende, sir, har I?"

"Jo, jeg har; jeg havde engang en samtale med hende – hun behagede mig meget. Og nu, da du taler om det, ville jeg ønske, at hun ville komme, for det er meget muligt, at en blid og venlig kvinde som Dinah kunne bevæge Hetty til at åbne sit hjerte. Fængselskapellanen er noget barsk i sit væsen."

"Men det nytter ikke, når hun ikke kommer," sagde Adam bedrøvet.

"Havde jeg tænkt derpå tidligere, ville jeg have sørget for at få hende opspurgt," sagde mr. Irwine, "men nu er jeg bange for, at

det er for sent … Nå, Adam, jeg må gå. Se til at få nogen hvile i nat. Gud velsigne dig. Jeg skal være hos dig tidligt i morgen."

42. Morgenen for forhøret

Den næste dag klokken ét var Adam alene i sit skumle værelse, hans ur lå foran ham på bordet, som om han talte de lange minutter. Han havde intet begreb om, hvad vidnerne kunne ville sige ved forhøret, for han havde ikke haft mod til at gøre sig bekendt med de nærmere omstændigheder ved Hettys fængsling og anklage. Denne modige, virksomme mand, som ville have ilet enhver fare og møje i møde for at frelse Hetty fra et befrygtet onde, var nu en magtesløs tilskuer ved de lidelser, som ikke kunne afhjælpes. Den følsomhed, som ville have været en drivfjeder, hvor der var nogen som helst mulighed for at handle, blev til hjælpeløs angst, da han var nødt til at forholde sig rolig, eller søgte at skaffe sig luft i tanken om at lade Arthur vederfares retfærdighed. Energiske naturer, stærke til enhver kraftig dåd, flygter ofte fra den håbløst lidende, som om de var hårdhjertede. Det er den overvældende smerte, der bringer dem til at flygte. Ved en ubetvingelig drift gyser de tilbage, som de ville gyse tilbage for at blive sønderrevet. Adam havde overtalt sig selv til at ville se Hetty, hvis hun ville samtykke i at se ham, fordi han tænkte, at denne sammenkomst muligvis kunne virke til det gode – kunne hjælpe til at mildne denne skrækkelige kulde, de fortalte ham om. Når hun så, at han ikke bar nag til hende, for hvad hun havde gjort imod ham, ville hun måske åbne sit hjerte for ham. Men denne beslutning havde kostet ham en umådelig overvindelse; han skælvede ved tanken om at se hendes forandrede træk, ligesom en frygtsom kvinde skælver ved tanken om sårlægens kniv; og han foretrak nu

uvishedens lange timer for den, som det forekom ham, langt utåleligere kval at overvære hendes forhør.

Tunge, ubeskrivelige lidelser kan med rette kaldes en dåb, en genfødelse, indvielsen til en ny tilstand. De sørgelige erindringer, den dybe bedrøvelse, den lidende medfølelse, de indstændige påkaldelser af den usynlige retfærdighed – alle de heftige sindsbevægelser, som i den foregående uge havde udfyldt hans dage og nætter, og som nu i denne morgens pinlige timer trængte sig sammen som en ivrig hob, bragte Adam til at se tilbage på alle de foregående år, som om de havde udgjort en dunkel, søvnig tilværelse, og som om han nu først var vågnet til klar bevidsthed. Det forekom ham, som om han altid forhen havde tænkt sig det som en let sag for mennesket at lide; som om alt, hvad han selv havde udstået og tidligere anset for en sorg, kun havde været et øjebliks stød, som aldrig havde efterladt noget ar. Visselig kan en svær sjæleangst udrette, hvad hele år ikke formår, og sjælen kan træde ud af denne ilddåb med fornyet ærefrygt og fromhed.

"O min Gud," stønnede Adam, da han støttede sig på bordet og stirrede på uret, "og således har mænd lidt før mig ... og stakkels, hjælpeløse, unge skabninger har lidt som hun ... Så lykkelig og så smuk for så kort tid siden ... kyssede dem alle, bedstefaderen og dem alle sammen, og de ønskede hende til lykke ... O min stakkels, stakkels Hetty ... tænker du nu på det?"

Adam fo'r sammen og så hen til døren. Vixen var begyndt at pibe, og en stok og en haltende gang hørtes på trappen. Det var Bartle Massey, som kom tilbage. Kunne det være helt forbi?

Bartle trådte roligt ind, gik hen til Adam og sagde, idet han greb hans hånd: "Jeg kommer kun for at se til dig, min ven, for

dommerne forlod salen et øjeblik."

Adams hjerte bankede så heftigt, at han ikke var i stand til at tale – han formåede kun at gengælde sin vens håndtryk; og Bartle hentede den anden stol, satte sig lige overfor ham og tog sin hat og sine briller af. "Det er noget, der endnu aldrig er hændet mig," bemærkede han, "at jeg er gået udenfor med briller på. Jeg har rent glemt at tage dem af."

Den gamle mand gjorde denne intetsigende bemærkning, for på denne middelbare måde at lade Adam forstå, at han intet afgørende havde at meddele ham for øjeblikket.

"Og nu," sagde han, idet han atter rejste sig, "må jeg se til, at du får en bid brød og lidt af den vin, mr. Irwine sendte dig i morges, ellers bliver han vred på mig. Kom nu," vedblev han, imens han tog brødet og flasken frem og skænkede vin i en kop, "jeg må selv have en bid og en slurk. Drik en tår med, min ven – drik en tår."

Adam stødte koppen sagte fra sig og sagde bedende: "Fortæl mig om det, mr. Massey – fortæl mig det hele. Var hun der? Er de begyndt?"

"Ja, min dreng, ja – det har varet, lige siden jeg først gik derhen; men det går langsomt, det går langsomt; og der er denne sagfører, som de har givet hende, han gør sit til at trække det i langdrag, og giver dem en del at skaffe ved at udspørge vidnerne både på kryds og på tværs og skændes med de andre advokater. Det er alt, hvad han kan gøre for de penge, han får; og det er en betydelig sum – det er en betydelig sum. Men han er en snu karl og har et skarpt blik. Hvis man ingen følelser havde, da kunne det være godt nok at overvære en sådan forhandling, men er man øm om hjertet, da duer det ikke. Ja,

Adam, jeg havde gerne for bestandigt lagt regnekunsten på hylden, havde jeg blot kunnet bringe dig en god efterretning, min stakkels dreng."

"Men lader det da til at gå hende imod?" spurgte Adam. "Sig mig, hvad de har sagt. Jeg må vide det nu – jeg må vide, hvad de kan anføre imod hende."

"Lægens vidnesbyrd har hidtil været det vigtigste, næst efter Martin Poysers – stakkels Martin. Alle tilstedeværende havde medlidenhed med ham – det var som ét suk, den lyd, som man hørte, da han kom ned igen. Det værste var, dengang de sagde ham, at han skulle se på den anklagede. Det var hårdt at gå på, stakkels fyr – det var hårdt at gå på. Adam, min dreng, det var et hårdt stød for ham, såvel som for dig; du må hjælpe den stakkels Martin, du må fatte mod. Drik nu lidt vin og vis mig, at du vil bære det som en mand."

Bartle havde vidst at tage ham på den rette måde. Med en rolig mine adlød Adam hans opfordring, tog koppen og drak.

"Sig mig, hvorledes *hun* så ud," sagde han derpå.

"Forskrækket, meget forskrækket, straks da hun blev ført ind. Det var det første øjeblik, da hun så den forsamlede mængde og dommeren, stakkels væsen. Og i nærheden af dommeren sad en mængde tåbelige kvindfolk i prægtige klæder, med guldstads helt op ad armene og fjer på hovedet; man skulle tro, de havde pyntet sig således ud, for at skræmme enhver mand fra nogensinde mere at indlade sig med et kvindfolk; de tog deres øjenglas frem og kiggede og hviskede. Men sidenefter stod hun som en støtte, stirrede ned på sine hænder og så ud til hverken at se eller høre noget. Og hun var så hvid som et lagen. Hun svarede ikke, da de spurgte hende, om hun ville sige "skyldig"

eller "ikke skyldig", og de sagde "ikke skyldig" for hende. Men da hun hørte sin onkels navn, gik en gysen igennem hende; og da de opfordrede ham til at se på hende, krøb hun sammen, lod hovedet hænge og skjulte sit ansigt i sine hænder. Han havde meget ondt ved at tale, den stakkels mand, hans stemme skælvede. Og sagførerne, – der så ud næsten så hårde som sten, – skånede ham så meget, som de kunne. Mr. Irwine gik hen til ham og fulgte med ham ud af salen. Ja, det er en stor ting at kunne stå en nabo bi og opretholde ham i en ulykke som denne."

"Gud velsigne ham og jer med, mr. Massey," sagde Adam med sagte stemme, idet han lagde sin hånd på Bartles arm.

"Ja, ja, han er af det rene metal; han kan stå sin prøve, det kan vor præst. En fornuftig mand – siger ikke mere end nødvendigt. Han er ikke én af dem, som tror, at de kan trøste én med snak, som om de, der står og se til, kendte ulykken bedre end de, den rammer. Jeg har haft med sådanne folk at gøre i min tid – i syden, dengang jeg selv var i nød. Mr. Irwine skal siden selv vidne for hende, ved du, med hensyn til hendes karakter og opdragelse."

"Men det andet vidne ... vidner det svært imod hende?" spurgte Adam. "Hvad mener I, mr. Massey? Sig mig sandheden."

"Ja, min dreng, ja; det er bedst at holde sig til sandheden. Den kommer dog frem til sidst. Lægens udsagn vidner svært imod hende. Men hun har nægtet fra begyndelsen til enden, at hun har haft et barn; disse stakkels, sølle kvinder – de har ikke forstand nok til at indse, at det ikke kan nytte at nægte, hvad der er bevist. Jeg er bange for, det vil stemme juryen imod

hende, at hun er så genstridig; det kan måske gøre dem mindre tilbøjelige til at anbefale hende til benådelse, hvis kendelsen er imod hende. Men mr. Irwine vil nok gøre, hvad han kan, det kan du stole på, Adam."

"Er der ingen i retten, der lader til at tage sig af hende?" sagde Adam.

"Fængselspræsten sidder nær ved siden af hende, men han ser barsk og streng ud – en andet slags kød og blod end mr. Irwine. Man siger, at fængselspræsterne mest er udskuddet af gejstligheden."

"Der er én, som burde være der," sagde Adam bittert. Derpå rettede han sig og så stift ud af vinduet, tilsyneladende beskæftiget med en ny idé.

"Mr. Massey," sagde han omsider, idet han strøg håret fra panden, "jeg vil vende tilbage med jer. –Jeg vil overvære forhøret. Det er fejhed af mig at blive derfra. Jeg vil stå hende bi – jeg vil vedkende mig hende – skønt hun har bedraget mig. De burde ikke slå hånden af hende – hendes eget kød og blod. Vi overgiver mennesker til Guds nåde og barmhjertighed og viser ingen selv. Jeg har før undertiden været hård, jeg skal aldrig mere være hård. Jeg går, mr. Massey – jeg går med jer."

Der var en bestemthed i Adams optræden, som ville have afholdt Bartle fra at sige ham imod, selv om han havde ønsket at gøre det. Han sagde derfor blot:

"Så tag da en bid brød endnu, Adam, og en slurk vin, for min skyld. Jeg må også selv have et stykke endnu. Kom, spis."

Styrket ved en kraftig beslutning, spiste Adam et stykke brød og drak noget vin. Han var udtæret og uraget, som han havde

været det dagen i forvejen, men han stod atter oprejst og så mere ud som Adam Bede fra tidligere dage.

43. Kendelsen

Det sted, som på denne dag var indrettet til retssal, var en rummelig, gammel hal, som luerne nu har fortæret. Gennem en række af høje, spidse vinduer med gamle, malede ruder faldt middagssolens stråler ned på de tæt sammenstuvede menneskehoveder. Støvede rustninger hang i den ene ende af salen, lige overfor det mørke egetræs galleri, og i det brede buevindue hang, som en utydelig drøm om den svundne tid, et gammelt gardin med ivævede, dunkle, melankolske skikkelser. Det var et sted, som i den øvrige del af året var hjemsøgt af gamle, ulykkelige, afsatte og fængslede kongers og dronningers blege genfærd; men i dag var alle disse genfærd forsvundet, og ikke en sjæl i den store hal følte andet end den mest levende sorg, som gennembævede det varme hjerte.

Men sorgen syntes kun at have været ringe, forinden Adam Bedes høje skikkelse pludselig sås at blive indladt ved siden af fangeaflukket. Ved højlys dag i den store sal, iblandt de andres glatragede ansigter, forbavsedes selv mr. Irwine, som sidst havde set ham i hans lille værelses sparsomme belysning, over de umiskendelige spor af lidelser i hans ansigt; og naboerne fra Hayslope, som var til stede, og som på deres gamle dage ved kaminens knitrende ild fortalte Hetty Sorrels historie, glemte aldrig at sige, hvorledes det rørte dem, da Adam Bede, den stakkel, næsten et hoved højere end de fleste tilstedeværende, kom ind i retssalen og tog plads ved hendes side.

Men Hetty så ham ikke. Hun stod i den samme stilling, som Bartle Massey havde beskrevet, med korslagte hænder og øjnene fæstede på dem. I de første øjeblikke havde Adam ikke

vovet at se på hende, men siden, da sagens behandling tiltrak sig mængdens opmærksomhed, vendte han ansigtet imod hende, med den beslutning ikke at lade sig afskrække.

Hvorfor sagde de, at hun var så forandret? På vore kæres lig er det *ligheden* vi ser – det er ligheden, der træder så meget tydeligere frem, fordi det, som *var*, ikke *er mere*. Der var det alt sammen – det yndige ansigt og den smukke hals, de lange, mørke øjenhår, de runde kinder og de fyldige læber; bleg og mager stod hun der – ja – men dog Hetty lig, og ingen anden end Hetty. Andre syntes, at hun så ud, som om én eller anden dæmon havde set på hende med onde øjne, fortæret sjælen i hende og kun ladet en fortvivlet hårdnakkethed blive tilbage. Men moderens brændende kærlighed, dette mest fuldendte billede på livet i et andet liv, hvilket er dybden af al menneskelig kærlighed, vedkender sig det elskede barn selv i den fornedrede og vanærede; og for Adam var denne blege, hårdnakkede forbryderske den samme Hetty, som havde smilet til ham i haven under æbletræets grene – hun var den samme Hettys afsjælede legeme, som han først havde skælvet for at se på, og fra hvilket han nu nødigt ville vende øjnene bort.

Men på engang hørte han noget, som tvang ham til at høre efter og tabe sig mindre i beskuelsen. En kvinde var i vidneaflukket, et midaldrende kvinde, som talte med en fast og tydelig stemme. Hun sagde:

"Mit navn er Sarah Stone. Jeg er enke og har bevilling på at sælge tobak, snus og the i min lille butik i Church Lane i Stoniton. Den anklagede er den samme, unge pige, som lørdag aften, den syv og tyvende februar, træt og dårlig og med en kurv på armen kom til mig og bad om nattely. Hun havde antaget

huset for et værtshus. Og da jeg sagde hende, at jeg ikke tog imod logerende, gav hun sig til at græde og sagde, at hun var alt for træt til at gå videre, og at hun kun ville have en seng for én nat. Og hendes tilstand og kønne ansigt og noget vist anstændigt ved hendes klæder og miner, i forening med hendes synlige bekymring, gjorde, at jeg ikke havde hjerte til at vise hende bort. Jeg bad hende sætte sig, gav hende the at drikke og spurgte hende, hvorhen hun skulle, og hvor hendes venner var. Hun sagde, at hun var på vejen hjem til sine venner, en forpagterfamilie, som boede et godt stykke vej derfra, og at hun havde gjort en lang rejse, som havde kostet hende mere, end hun havde ventet, så at hun næsten ingen flere penge havde i lommen, hvorfor hun var bange for at komme på steder, hvor det kostede meget. Hun havde været nødt til at sælge det meste, hun havde haft i sin kurv; men hun ville med taknemmelighed betale en shilling for en seng. Jeg så ikke nogen grund til ikke at tage imod den unge pige for en nat. Jeg havde kun ét værelse, men der var to senge i det, og jeg sagde hende, hun kunne blive. Jeg antog, at hun var blevet forført, og at jeg måske gjorde en god gerning ved at afværge videre fare for hende, hvis hun virkelig var på vejen til sine slægtninge."

Derpå fremførte vidnet, at der om natten var blevet født et barn, og hun vedkendte sig det børnetøj, man viste hende, som det, hun selv havde givet barnet på.

"Dette er børnetøjet. Jeg har selv syet det og har haft det liggende, lige siden mit sidste barn blev født. Jeg var meget omhyggelig både for barnet og moderen. Jeg fik godhed for det lille væsen og kunne ikke andet end tage mig af det. Jeg sendte ikke bud efter nogen læge, for det lod ikke til at gøres nødigt.

Op ad dagen bad jeg moderen sige mig navnet på hendes slægtninge, og hvor de boede, for at jeg kunne skrive dem til. Hun svarede, at hun nok skulle skrive selv, men ikke i dag. Hun lod sig ikke sige, men ville op og klædes på, trods alt, hvad jeg kunne indvende. Hun sagde, hun følte sig stærk nok; og det var vidunderligt, hvor megen åndskraft hun viste. Men jeg var ikke ganske på det rene med, hvorledes jeg skulle forholde mig, og henimod aften besluttede jeg, når forsamlingen var forbi, at gå til præsten og tale med ham om det. Klokken var omtrent halv ni, da jeg gik hjemme fra. Jeg gik ikke ud ad butiksdøren, men gennem bagdøren, som går ud til et snævert stræde. Jeg har kun stueetagen, og både køkkenet og sovekammeret går ud til strædet. Jeg forlod den anklagede ved ildstedet i køkkenet med barnet på sit skød. Hun havde hverken grædt eller været forknyt, således som dagen forud. Hun forekom mig at have et besynderligt udtryk i sine øjne, og henad aften begyndte hun at blusse lidt. Jeg frygtede for feberen og besluttede at bede en af mine bekendte, en erfaren kone, at følge hjem med mig. Det var en meget mørk aften. Jeg lukkede ikke døren efter mig, for der var ingen lås, men kun en klinke og en slå indvendigt, og når der ingen var hjemme, gik jeg altid ud igennem butikken. Men jeg troede, jeg kunne roligt lade døren stå åben det øjeblik. Jeg blev længere borte, end jeg havde haft i sinde, for jeg måtte vente på den kone, som fulgte hjem med. Det varede halvanden time, inden vi kom tilbage, og da vi kom ind, stod lyset og brændte, ligesom da jeg gik, men den anklagede og barnet var borte. Hun havde taget sin hat og sin kåbe, men kurven og det, som var i den, havde hun ladet stå … Jeg blev forfærdet og meget vred, fordi hun var gået. Jeg gik ikke for at melde det, for det

faldt mig ikke ind, at hun havde noget ondt i sinde, og jeg vidste, at hun havde penge i lommen til at betale både kost og logi. Jeg ville ikke sende politiet efter hende, for hun havde jo lov til at gå fra mig, når hun ville."

Dette vidnes udsagn virkede på Adam som et elektrisk stød; det gav ham fornyet kraft. Hetty kunne ikke have gjort sig skyldig i denne forbrydelse – hendes hjerte måtte have hængt ved hendes barn – hvorfor skulle hun ellers have taget det med sig? Hun kunne jo have ladet det blive tilbage. Den lille skabning var død en naturlig død, og hun havde skjult den; spæde børn kan så let dø – og der kunne måske være den tungeste mistanke uden noget egentligt bevis på brøde. Hans tanker var så beskæftigede med at modbevise en sådan mistanke, at han ikke kunne agte på det forhør, som Hettys sagfører optog, idet han forsøgte, men uden held, at skaffe vidnesbyrd om, at den anklagede havde vist nogen som helst moderlig følelse for barnet. Alt imens dette vidne blev afhørt, havde Hetty stået ubevægelig som forhen; intet ord syntes at fængsle hendes øre. Men lyden af det næste vidnes stemme rørte en streng i hendes hjerte, som endnu gav klang; hun fo'r sammen og tilkastede ham et forfærdet blik, men vendte straks igen hovedet bort og så ned på sine hænder som for. Dette vidne var en mand, en simpel bonde. Han sagde:

"Mit navn er John Olding. Jeg er arbejdsmand og bor i Tedd's Hole, to mile fra Stoniton. I mandags otte dage, henimod klokken ét om eftermiddagen, begav jeg mig til Hetton Coppice, og omtrent en fjerdingvej fra skoven så jeg den anklagede, i en rød kåbe, sidde ved en lille høstak, ikke langt fra stenten. Hun rejste sig, da hun så mig, og lod som om hun ville gå den anden

vej over markerne, og der var ikke noget ualmindeligt i at se en ung pige der, men jeg lagde mærke til hende, fordi hun så bleg og forskrækket ud. Når det ikke havde været for hendes gode klæder, havde jeg antaget hende for en betlerske. Hun forekom mig at se lidt forstyrret ud, men det var jo ikke min sag. Jeg vendte mig om og så efter hende, men hun gik lige frem, så længe jeg kunne se hende. Jeg skulle ud på den anden side af skoven, for at se efter nogle pæle. Der løber en vej tværs igennem den, og hist og her er åbninger, hvor træerne er fældet, og nogle af dem endnu ikke kørt bort. Jeg fulgte ikke den lige vej, men drejede af, for ad en kortere vej at komme til det sted, hvorhen jeg skulle. Jeg var ikke kommet langt fra vejen, hen til ét af de åbne steder, før jeg hørte et besynderligt skrig. Jeg syntes ikke, at det kunne komme fra noget dyr, jeg kendte, men jeg havde ikke lyst til at sinke mig med at se mig om dengang. Men skriget varede ved og forekom mig så besynderligt på dette sted, at jeg måtte standse og se mig om. Det faldt mig ind, at jeg måske kunne tjene nogle penge med det, hvis det var noget nyt. Men jeg havde ondt ved at sige, fra hvilken side det kom, og en lang stund stod jeg og så op i træerne. Og så forekom det mig at komme fra jorden; og der lå en mængde huggespåner omkring og græstørv og en træstamme eller to. Og jeg søgte imellem alt dette, men kunne intet finde, og til sidst ophørte skriget. Altså opgav jeg det og gik til mit arbejde. Men da jeg kom samme vej tilbage, omtrent en time derefter, kunne jeg ikke lade være at lægge pælene fra mig og lede engang endnu. Og lige i det øjeblik, jeg bukkede mig og lagde pælene fra mig, så jeg noget underligt rundt og hvidt ligge på jorden under en

nøddebusk ved siden af mig. Og jeg lagde mig ned på mine knæ, for at tage det op. Og jeg så, at det var en lille barnehånd."

En gysen gennemfo'r alle de tilstedeværende ved disse ord. Hetty skælvede synligt; nu, for første gang, lod hun til at høre efter vidnets udsagn.

"Der lå en bunke huggespåner henne under busken, og hånden stak ud underneden. Men ét sted var der et hul, og jeg kunne se ned i det og se barnets hoved; og jeg skyndte mig at tage græstørvene og spånerne bort og tage barnet op. Det havde ordentlige klæder på, men det lille legeme var koldt, og jeg troede, at det måtte være dødt. Jeg skyndte mig ud af skoven med det, og tog det hjem med til min kone. Hun sagde, at det var dødt, og at jeg gjorde bedst i at melde det for politiet. Og jeg sagde: "Jeg tør give mit hoved på, at barnet tilhører den unge pige, som jeg mødte, da jeg gik til skoven." Men hun lod til at være rent forsvundet. Og jeg tog barnet med mig til Hetton sogn og meldte det for politiet, og vi gik videre til dommer Hardy. Og derpå søgte vi efter den unge pige til langt ud på aftenen, og vi gik til Stoniton og fortalte det der, for at de kunne anholde hende. Og den næste morgen kom en anden politibetjent til mig, for at jeg skulle følge ham til det sted, hvor jeg havde fundet barnet. Og da vi kom derhen, sad den anklagede ved busken, hvor jeg havde fundet barnet; og hun udstødte et skrig, da hun så os, men hun gjorde ikke mine til at rejse sig. Hun havde et stort stykke brød liggende på skødet."

Adam havde udstødt et svagt fortvivlelsens suk, mens dette vidne talte. Han havde skjult sit ansigt på sin arm, som hvilede på skranken foran ham. Hans lidelser havde i dette øjeblik nået deres højeste: Hetty var skyldig; og i stilhed anråbte han Gud

om hjælp. Han hørte ikke mere af, hvad vidnet sagde og mærkede ikke, da forhøret var endt – mærkede ikke, at mr. Irwine var i vidneaflukket, hvor han fortalte om Hettys ulastelige opførsel hjemme i sognet og om den dyd og de gode sæder, hun var blevet opdraget i. Dette skudsmål kunne ikke have nogen indflydelse på kendelsen, men det blev anført som en grund til hendes benådelse, som hendes egen sagfører ville have ansøgt om, hvis det havde været ham tilladt at tale for hende – en gunstbevisning, der i hine strenge tider ikke blev forbrydere tilstået.

Omsider løftede Adam hovedet i vejret, for der var en almindelig bevægelse omkring ham. Dommeren havde henvendt sig til juryen, og den trak sig tilbage. Det afgørende øjeblik nærmede sig. Adam følte en rædsel, der ikke tillod ham at se på Hetty, men hun var for længe siden sunket tilbage i sin kolde, følelsesløse ligegyldighed. Alles øjne anstrengte sig for at se på hende, men hun stod som et billede på stum fortvivlelse.

En hvisken og sagte mumlen hørtes i dette mellemrum i hele salen. Der var intet mere at høre efter, og enhver havde én eller anden følelse eller mening at tilkendegive med dæmpet stemme. Adam sad og stirrede hen for sig, men han så ikke de genstande, der var lige foran ham – advokaterne, som samtalede med en kold forretningsmine, og mr. Irwine i sagte, alvorlig samtale med dommeren; så ikke, at mr. Irwine stærkt bevæget satte sig ned igen og sørgmodigt rystede på hovedet, da en anden hviskede noget til ham. Adams indre var i et alt for stærkt oprør, til at han kunne agte på de ydre genstande; men pludseligt vaktes han af denne tilstand.

Det varede ikke ret længe, næppe mere end et kvarter, førend den banken, som forkyndte, at juryen havde stemt, hørtes og påbød almindelig tavshed. Der er noget højtideligt ved denne en forsamlet mængdes pludselige tavshed, som tilkendegiver, at én sjæl rører sig i dem alle. Dybere og dybere syntes tavsheden at blive, mens de edsvorne blev nævnt ved navn, den anklagede måtte holde hånden i vejret, og juryen blev affordret sin kendelse.

"Skyldig."

Det var den kendelse, som enhver havde ventet, men et suk hørtes fra enkelte, fordi kendelsen ikke var ledsaget af en indstilling til benådelse. Men retten havde ingen medfølelse for den anklagede; hendes utilgængelighed og hårdnakkede tavshed stillede hendes unaturlige brøde i et så meget skarpere lys. For dem, som stod langt borte, havde selv kendelsen ikke gjort noget synligt indtryk på hende; men de, som stod hende nær, så hende skælve.

Stilheden afbrødes af og til, indtil dommeren tog sin sorte kappe på, og præsten i sin ordensdragt sås bagved ham. Da forstummede alle, inden udråberen havde haft tid til at påbyde tavshed. Hvis der hørtes nogen som helst lyd, da må det have været lyden af bankende hjerter. Dommeren sagde:

"Hester Sorrel ..."

Blodet fo'r op i Hettys kinder, men forsvandt igen, idet hun med opspilede øjne stirrede på dommeren som forstenet af frygt. Adam havde endnu ikke vendt sig om til hende; en dyb rædsel lå som et gabende svælg imellem dem. Men ved de ord "og derpå klynges op i galgen, indtil du er død," lød et gennemtrængende skrig igennem salen. Det var Hettys skrig.

Adam sprang op og strakte sine arme ud imod hende; men armene kunne ikke nå hende, hun var besvimet og blev båret ud af salen.

44. Arthurs tilbagekomst

Da Arthur Donnithorne landede i Liverpool og læste brevet fra sin tante Lydia, som i korthed meldte ham bedstefaderens død, var hans første følelse: "Stakkels bedstefader! Jeg ville ønske, jeg kunne have været hos ham, da han døde. Han kan måske have følt eller ønsket noget på sit yderste, som jeg nu aldrig får at vide. Det var et ensomt dødsleje."

Det er umuligt at sige, at hans kummer var af en dybere natur. Medlidenhed og formildende erindringer trådte i stedet for den tidligere uvilje, og imens postvognen hurtigt bragte ham nærmere hjemmet, hvor han nu skulle være herre, var hans travle tanker ivrigt beskæftigede med at finde på noget, hvorved han kunne vise agtelse for sin bedstefaders ønsker, uden at modarbejde sine egne, kære planer til bedste for godset og fæsterne. Men det ligger ikke i menneskets natur, at en ung, smuk og begavet mand som Arthur, som synes godt om sig selv, som tror at andre synes godt om ham, og som nærer det inderlige ønske at give dem mere og mere grund til denne deres gode mening, – at en sådan ung mand, som lige er kommet i besiddelse af et prægtigt gods, ved en meget gammel mands død, som han ikke holdt af, skulle kunne føle synderligt andet end jublende glæde. Nu begyndte hans egentlige liv; nu ville han få lejlighed til at virke, og han ville benytte den. Han ville vise indbyggerne i Loamshire, hvordan en godsejer skulle være; han ville ikke bytte sin stilling mod nogen som helst anden under solen. Han så sig allerede i tankerne ride over bakkerne på de kølige efterårsdage, for at have et øje med udførelsen af sine yndlingsplaner om dræning og indhegning; på jagten blive

beundret som den bedste rytter på den bedste hest, og på markedsdagene omtalt som en godsejer af første rang; af og til holde taler i middagsselskaber i anledning af valgene, og lægge en bemærkelsesværdig kendskab til agerdyrkningen for dagen; så sig som beskytter af nye plove og drilplove, som streng dadler af forsømmelige landmænd, og med alt dette, som en lystig fyr, som alle måtte holde af, – så sig hilset af glade ansigter over alt på sit gods, og i bedste forståelse med nabofamilierne. Irwines skulle spise til middag hos ham én gang om ugen og skulle komme kørende i deres egen vogn, for på en meget fin måde, som Arthur nok skulle udtænke, ville ejeren af Hayslope kirketiende lægge et par hundrede daler til præstens indtægter; og hans tante skulle få det så behageligt som muligt og skulle, trods sine gammeljomfruagtige manerer, blive boende på Dyrehavsgård, hvis hun havde lyst til det, – i det mindste til han blev gift; og denne begivenhed lå i den fjerne baggrund, for Arthur havde endnu ikke set den kvinde, der ville afgive en værdig ægtefælle til godsejeren af første rang.

Disse var Arthurs fornemste tanker, for så vidt som flere timers tanker kunne udtrykkes i få sætninger, der kun er som en navneliste på de forskellige billeder i et langt, langt panorama, fuldt af liv og farve. De lykkelige ansigter, som Arthur så at hilse ham, var ikke blege fantasibilleder, men virkelige, rødmossede ansigter, som han længe havde kendt: Martin Poyser var der – den hele Poyserske familie.

Hvorledes – Hetty?

Ja; for Arthur var rolig med hensyn til Hetty; ikke ganske rolig med hensyn til fortiden, for blodet fo'r ham til hovedet, hver gang han tænkte på de optrin, som havde fundet sted med

Adam i august måned, – men rolig med hensyn til hendes nuværende stilling. Mr. Irwine, som regelmæssigt havde skrevet ham til og fortalt ham alt nyt om de gamle steder og de gamle venner, havde for næsten tre måneder siden ladet ham vide, at Adam Bede ikke skulle have Mary Burge til kone, som han havde troet, men den smukke Hetty Sorrel. Martin Poyser og Adam selv havde begge fortalt mr. Irwine det alt sammen: at Adam i de sidste to år havde været dødeligt forelsket i Hetty, og at det nu var bestemt, at de skulle holde bryllup i marts måned. Adam, den skælm, var mere følsom, end præsten havde troet; det var i sandhed en hel, idyllisk kærlighed; og hvis det ikke havde været så vidtløftigt at fortælle i et brev, kunne det have moret ham at beskrive Arthur de kærlige øjekast og de simple, men kraftige ord, den ærlige Adam åbenbarede sin hemmelighed med. Han vidste, det ville glæde Arthur at høre, at Adam havde udsigter til en sådan lykke.

Ja, i sandhed! Arthur følte sig som genfødt, der var ikke luft nok i værelset, da han havde læst dette sted i brevet. Han lukkede vinduerne op, styrtede ud ad døren i den kolde decemberluft, og svarede enhver, som talte til ham, med en livlighed og glæde, som om der havde været efterretninger om, at Nelson på ny havde vundet sejr. For første gang, siden han var kommet til Windsor, følte han sig rigtigt oprømt: den byrde, der havde tynget ham, var taget fra ham; den frygt, der havde forfulgt ham, var forsvundet. Nu troede han at kunne overvinde sit nag til Adam – at kunne række ham hånden og bede ham være hans ven igen, til trods for denne pinlige erindring, der endnu ville gøre ham hed om ørene. Han var blevet kastet til jorden; og han var blevet nødt til at sige en usandhed: sådanne

ting efterlader et ar, hvorledes vi end bærer os ad. Men hvis Adam atter var den samme som i forrige dage, da ønskede Arthur også at være den samme, og at se Adam forenet med sin fremtid, således som han altid havde ønsket det, førend det fordømte møde i august. Ja, han ville endog, når han blev ejer af godset, gøre en hel del mere for Adam, end han ellers ville have gjort; Hettys mand havde et ganske særegent krav på ham – Hetty selv skulle føle, at hun skulle få hundredfold erstatning for alt, hvad hun tidligere havde lidt for Arthurs skyld. For, i sandhed, hun kunne ikke have følt ret meget, siden hun så snart havde besluttet sig til at ægte Adam.

I kan vist tydeligt forestille jer, hvilket slags billede Adam og Hetty dannede i Arthurs tankepanorama på rejsen hjemad. Det var nu marts måned; de skulle snart giftes; måske havde de allerede haft bryllup. Og nu var det virkelig i hans magt at gøre en hel del for dem. Den søde – søde, lille Hetty! Det kære, lille væsen havde ikke brudt sig halvt så meget om ham, som han brød sig om hende; for han var endnu en stor nar i den retning – var næsten bange for at se hende igen – havde virkelig ikke brudt sig meget om at se på nogen som helst andet kvinde, siden han havde taget afsked med hende. Denne lille skabning, som kom ham i møde i lunden, disse barnlige øjne med de lange, mørke øjenhår, de yndige læber, som raktes ham til kys – dette billede stod tydeligt for ham endnu efter måneders forløb. Og således ville hun se ud endnu. Han kunne ikke tænke sig, hvorledes han ville være til mode, når han fik hende at se – han ville sikkert komme til at ryste. Besynderligt, hvor længe et sådant indtryk kan vare ved; for *nu* var han visselig ikke forelsket i Hetty: allerede i flere måneder havde han for alvor

ønsket, at hun måtte få Adam til mand, og der var for øjeblikket intet, som mere bidrog til hans lykke, end tanken om deres giftermål. Det var indbildningskraftens overdrivende virkning, som gjorde, at hans hjerte bankede lidt hurtigere ved tanken om hende. Når han atter så det lille væsen som Adams kone, ganske prosaisk beskæftiget i sit nye hjem, ville han måske undre sig over de følelser, han tidligere havde næret for hende. Himlen være lovet, at det havde fået et så heldigt udfald! Nu ville han få forretninger og interesser nok til at udfylde sin tid, uden atter at stå i fare for at gøre sig til nar.

Hvor behagelig er lyden af postillonens knaldende pisk! Hvor behagelig den fornemmelse, hurtigt og mageligt at gennemrejse egne, der har så megen lighed med dem, som omgiver ens eget hjem, kun at de ikke er fuldt så yndige. Her var en købstad – meget lig Treddleston –, hvor den nærmeste godsejers våben sås over skiltet på det fornemste værtshus; derpå lutter marker og hække, hvis beliggenhed så nær ved en købstad medførte den behagelige tanke om en høj forpagtningsafgift, indtil skovene begyndte at blive mere hyppige, og man omsider fik øje på et rødt eller hvidt våningshus oppe på en bakke, eller skimtede dets skorstene igennem de tætte masser af ege- og almetræer, som de tidlige knopper gav et rødligt skær. Og tæt ved lå landsbyen: den lille kirke med sit røde tegltag; de gamle, grønne gravsten med nælder omkring; intet muntert og livligt uden børnene, der gjorde store øjne ved synet af den forbifarende postvogn; intet støjende og uroligt uden de bjæffende køtere af tvivlsom herkomst. Hvor langt smukkere var dog Hayslope! Og det skulle ikke blive forsømt som dette sted; gennemgribende

forbedringer skulle foretages over alt, både hos forpagtere og husmænd, og de rejsende, som kørte ad Rosseter-vejen, skulle fortabe sig i beundring. Og Adam Bede skulle forestå alle forbedringerne, for nu havde han en andel i Burges forretning, og, hvis han syntes om det, ville Arthur sætte nogle penge i den og købe den gamle mand ud af den om et års tid eller to. Denne historie fra i sommer var et hæsligt misgreb fra Arthurs side, men fremtiden skulle give erstatning for det. Mangen en anden ville have båret varigt nag til Adam, men han ville ikke – han ville kækt overvinde enhver smålighed i den retning, for han havde unægtelig haft stor uret; og vel havde Adam været hidsig og opfarende og bragt ham i en pinlig forlegenhed, men den stakkels fyr havde jo været forelsket og var virkelig undskyldt. Nej, Arthur nærede ikke mindste uvilje imod nogen som helst menneskelig skabning; han var lykkelig og ville gøre enhver lykkelig, som kom i berørelse med ham.

Og her lå omsider det kære, gamle Hayslope; stille og fredeligt hvilede det på skråningen i den sene eftermiddagsbelysning, og lige overfor lå Bintons høje bakker med deres rødlige, mørke skove og klosterbygningen, hvis forside kiggede frem imellem Dyrehavsgårds mægtige ege, ligesom længselsfuld efter arvingens tilbagekomst. "Og stakkels bedstefader, som der ligger lig! Også *han* var engang ung og blev ejer af godset og lagde sine planer. Således går det i verden. Stakkels tante Lydia må føle sig meget forladt; men jeg skal være lige så overbærende imod hende, som hun er overbærende med sin tykke Fido."

På herregården havde man ængsteligt lyttet efter Arthurs vogn, for i dag var det fredag, og begravelsen var allerede blevet

opsat i to dage. Inden den kørte ind i gården var husets hele tjenerskab forsamlet for at tage imod ham med en alvorlig hilsen, som det passede sig for et sørgehus. For en måned siden ville det måske have været vanskeligt for dem at vedligeholde en passende sørgmodighed, når Arthur var kommet for at tage godset i besiddelse; men på denne dag var de beklemte om hjertet af en anden grund end for den gamle squires død, og mere end én af dem ønskede at være tyve mile derfra, ligesom mr. Craig, for at få at vide, hvad der var blevet af Hetty Sorrel – den smukke Hetty Sorrel – som de plejede at se hver ugedag. Som skikkelige tjenestefolk, der holdt af deres herskab, var de mere tilbøjelige til at undskylde ham, end til at være så opbragte imod ham som forpagterne; alligevel kunne det højere tjenerskab, der i mange år som naboer havde stået på en venskabelig fod med Poysers, ikke andet end føle, at den med længsel imødesete begivenhed, at den unge squire skulle være herre på godset, nu ikke mere havde noget behageligt ved sig.

For Arthur var der ikke noget forunderligt i, at folkene så alvorlige og bedrøvede ud – han selv var meget rørt ved at se dem alle igen og føle, at han stod i et nyt forhold til dem. Det var denne slags rørelse, som har mere glæde end bedrøvelse i sig – som måske er den mest henrivende tilstand for et godmodigt menneske, der føler, at det står i hans magt at tilfredsstille sin godmodighed. Hans hjerte svulmede behageligt, idet han sagde:

"Nå, Mills, hvorledes har min tante det?"

Men nu trådte mr. Bygate, advokaten, som havde været der i huset, lige siden squiren var død, frem med en ærbødig hilsen for at besvare alle spørgsmål, og Arthur gik med ham ind i

biblioteket, hvor hans tante Lydia ventede ham. Tante Lydia var den eneste i huset, som intet vidste om Hetty; som ugift datter var hendes sorg ikke blandet med nogen anden følelse end ængstelig omsorg for ordningen af begravelsen og for hendes egen fremtids skæbne, og på fruentimmernes vis sørgede hun så meget mere over faderen, der havde givet hendes liv betydning, fordi hun havde en hemmelig anelse om, at andre ikke var synderligt bedrøvede over hans bortgang.

Men Arthur kyssede hendes tårevædede kind med mere ømhed, end han nogensinde før havde gjort det.

"Kære tante," sagde han kærligt, mens han holdt hende i hånden, "dit tab er større end nogen andens, men du må sige mig, hvorledes vi bedst kan se til at indrette det for dig herefter."

"Det kom så pludseligt, Arthur, og var så forfærdeligt," begyndte stakkels miss Lydia at udgyde sig i klager, og Arthur satte sig ned for at høre på det med utålmodig tålmodighed. Da der blev et ophold, sagde han:

"Nu, kære tante, vil jeg forlade dig et kvarters tid, for at gå på mit værelse, og derpå skal jeg atter komme til dig og høre på alt, hvad du har at sige mig."

"Jeg formoder, at mit værelse er i stand til mig," sagde han til Mills, som uroligt gik frem og tilbage i forværelset.

"Ja, sir, og der er breve til Dem; de ligger alle på skrivebordet i Deres påklædningsværelse."

Da han kom ind i det lille forværelse, som kaldtes et påklædningsværelse, men som han egentlig kun benyttede til at skrive og til at hvile sig i, kastede han sine øjne på skrivebordet og så, at der lå adskillige breve og pakker; men han befandt sig i

denne støvede og ubehagelige tilstand, som man befinder sig i efter en lang rejse, og han måtte virkelig forfriske sig ved at hjælpe en smule på sit toilette, førend han læste sine breve. Pym var til stede og hjalp ham til rette med alting – og snart, med en yndig friskhed udbredt over sig, som om han var beredt på at begynde en ny dag, vendte han tilbage til sit påklædningsværelse for at åbne sine breve. Den lave eftermiddagssol sendte sine stråler lige ind ad vinduet, og da de udbredte deres behagelige varme over Arthur, som sad i sin fløjls lænestol, følte han denne stille velværen, som måske både I og jeg har følt på en solskinsdag, når i vor skønneste ungdom livet har åbnet os en ny udsigt, og en lang fremtid fuld af virksomhed og travlhed har ligget for os som et yndigt maleri, som det ikke hastede med at betragte, fordi det tilhørte os selv.

Det øverste brev lå med udskriften opad; Arthur så straks, at det var mr. Irwines skrift, og underneden stod skrevet: "At aflevere, så snart han kommer". Det kunne aldeles ikke forundre ham at se et brev fra mr. Irwine i dette øjeblik; der var naturligvis noget, han ønskede at meddele Arthur, tidligere end det var muligt for dem at ses. På en tid som denne var det ganske naturligt, at Irwine kunne have noget af vigtighed at meddele ham. Arthur brød seglet med den behagelige forudfølelse, at han snart ville få brevskriveren at se.

> "Jeg sender dette brev, Arthur, for at det kan træffe dig ved din ankomst, da jeg måske til den tid er i Stoniton, hvortil jeg er kaldet af den smerteligste pligt, jeg nogensinde har haft at opfylde; og det er ikke mere end rimeligt, at du så hurtigt som

> muligt bliver underrettet om, hvad jeg har at sige dig.
>
> Jeg vil ikke forsøge at føje et eneste bebrejdende ord til den straf, der nu kommer over dig: ethvert ord, jeg i dette øjeblik kunne skrive til dig, ville være svagt og meningsløst ved siden af dem, jeg må meddele dig den nøgne sandhed med.
>
> Hetty Sorrel er i fængsel og skal på fredag dømmes for barnemord ..."

Arthur læste ikke mere. Han sprang op fra sin stol, en krampagtig rystelse gik igennem hele hans legeme; men i det næste øjeblik var han ude af værelset med brevet i hånden – han ilede hen ad gangen, ned ad trapperne og ind i forværelset. Mills var der endnu, men Arthur så ham ikke, da han fo'r igennem stuen, som om han blev forfulgt. Mills skyndte sig ud efter ham, så hurtigt som hans gamle ben tillod ham det; han gættede, han vidste, hvor den unge squire ville hen.

Da Mills kom ned i stalden, fik han en hest sadlet, mens Arthur tvang sig selv til at læse slutningen af brevet. Han puttede det i sin lomme, da hesten blev ført hen til ham, og fik i det samme øje på Mills, som stod lige overfor ham med et bekymret ansigt.

"Sig dem, jeg er redet bort – til Stoniton," sagde han med dæmpet, bevæget stemme, sprang op på hesten og red bort i galop.

45. I fængslet

Samme aften hen imod solnedgang stod en aldrende herre med ryggen op til en sidedør i fængselsbygningen i Stoniton og sagde et par ord til præsten, som kom derfra. Præsten gik sin vej, men den aldrende herre blev stående, så ned på stenbroen og strøg sig om hagen med en betænksom mine, da han pludseligt vækkedes ved en yndig, klar fruentimmerstemme, som sagde:

"Tillader I, at jeg kommer ind i fængslet?"

Han vendte sig om og så et par øjeblikke stift på den talende uden at svare.

"Jeg har set jer før," sagde han omsider. "Erindrer I at have prædiket på engen i Hayslope i Loamshire?"

"Ja, til visse, sir. Er I den herre, som var til stede til hest?"

"Ja. Hvorfor vil I ind i fængslet?"

"Jeg vil ind til Hetty Sorrel, den unge kvinde, som er blevet dømt til døden – og blive hos hende, hvis det kan blive mig tilladt. Har I noget at sige her i fængslet, sir?"

"Ja; jeg er fredsdommer, og kan skaffe jer ind. Men har I kendt denne forbryderske, Hetty Sorrel?"

"Ja, vi er beslægtede: min egen tante ægtede hendes onkel, Martin Poyser. Men jeg har været i Leeds og har først så sent fået at høre om denne ulykke, at jeg ikke har kunnet være her før i dag. Jeg bønfalder jer, sir, for vor himmelske faders skyld at lade mig komme ind til hende og blive hos hende."

"Hvoraf ved I, at hun er dømt til døden, når I netop er kommet fra Leeds?"

"Jeg har talt med min onkel efter forhøret, sir. Han er nu vendt tilbage til sit hjem, og den stakkels synderinde er forladt af alle. Jeg bønfalder jer om at skaffe mig tilladelse til at blive hos hende."

"Hvorledes! Har I mod til at blive hele natten i fængslet? Hun er meget indesluttet og svarer næppe, når man taler til hende."

"O, sir, med Guds hjælp kan hun måske endnu åbne sit hjerte. Lad os ikke tøve."

"Kom da," sagde den aldrende herre, idet han ringede, og de blev lukket ind; "jeg ved, I har en nøgle til at åbne hjerter med."

Uvilkårligt tog Dinah sin hat og sit sjal af, så snart de var inde i fængselsgården, fordi hun var vant til at tage det af, når hun prædikede eller bad, eller besøgte de syge; og da de kom ind i slutterens værelse, lagde hun det på en stol uden at tænke over det. Der sporedes ingen synlig bevægelse hos hende, men en dyb ro var udbredt over hendes hele væsen.

Efter at fredsdommeren havde talt med fangevogteren, vendte han sig til hende og sagde: "Slutteren vil føre jer til arrestantindens celle og lade jer blive der i nat, hvis I ønsker det; men I kan ikke få lys – det strider mod reglerne. Mit navn er oberst Townley; hvis jeg kan være jer behjælpelig med noget som helst, da spørg slutteren om min adresse og kom til mig. Jeg interesserer mig en del for denne Hetty Sorrel, for den gode Adam Bedes skyld. Jeg så ham i Hayslope, netop samme aften jeg hørte jer prædike, og genkendte ham i dag i retten, så dårlig som han så ud."

"O, sir, kan I sige mig noget om ham? Kan I sige mig, hvor han bor? For min stakkels onkel var alt for nedbøjet til at kunne erindre det."

"Tæt herved. Jeg har erkyndiget mig om ham hos mr. Irwine. Han bor oven over en blikkenslagerbutik i gaden til højre, når man kommer ud af fængslet. Der er en gammel skolelærer hos ham. Nu farvel, jeg ønsker jer alt muligt held."

"Farvel, sir; jeg er jer megen tak skyldig."

Da Dinah med slutteren gik over fængselsgården, så de høje mure i den højtidelige aftenbelysning endnu højere ud, end de var ved dagen, og det yndige, blege ansigt lignede mere end nogensinde en hvid blomst på denne mørke baggrund. Slutteren skottede hele tiden hen til hende, men talte ikke: det var, som om han følte, at lyden af hans egen, barske stemme ville være skurrende i dette øjeblik. Han tændte et lys, idet de kom ind i den mørke gang, som førte til fangens celle, og sagde da i sin høfligste tone: "Der vil allerede være næsten mørkt inde i cellen, men jeg kan blive der lidt med lyset, hvis I ønsker det."

"Nej tak, min ven," sagde Dinah. "Jeg ønsker at gå alene ind."

"Som I vil," sagde slutteren, idet han drejede nøglen om i låsen og åbnede døren så meget, at Dinah kunne komme ind. En lysstråle fra hans lygte faldt hen i den ene krog af cellen, hvor Hetty sad på sit stråleje med hovedet på sine knæ. Det lod, som om hun sov, skønt låsens skurrende lyd nok kunne have vækket hende.

Døren blev atter lukket, og der var intet andet lys i cellen end det, som aftenhimlen sendte ned gennem det lille, højt oppe siddende gittervindue – tilstrækkeligt til at skelne hinandens træk. Dinah stod et øjeblik stille, uvis om hun skulle tale, da Hetty måske sov; med et bedrøvet hjerte betragtede hun den ubevægelige skikkelse, derpå sagde hun sagte:

"Hetty!"

En let bevægelse som af et svagt, elektrisk stød sporedes i Hettys legeme; men hun så ikke op. Dinah talte atter og i en stærkere tone, for hun kunne ikke længere tilbageholde sin bevægelse.

"Hetty ... det er Dinah."

Atter fo'r en hurtig og let bevægelse igennem Hettys legeme, og uden at tage hænderne fra ansigtet, hævede hun hovedet lidt i vejret, som om hun lyttede.

"Hetty ... Dinah er kommet til dig."

Efter et øjebliks tavshed løftede Hetty langsomt og frygtsomt hovedet op fra sine knæ og åbnede øjnene. De to blege ansigter betragtede hinanden: i det ene vild fortvivlelse, i det andet inderlig bedrøvelse og kærlighed. Uvilkårligt åbnede Dinah sine arme og strakte dem ud.

"Kender du mig ikke, Hetty? Husker du ikke Dinah? Troede du, at jeg ville glemme dig i nøden?"

Hetty så stift på Dinah, – i begyndelsen som et dyr, der stirrer og stirrer og bliver stående i en afstand.

"Jeg er kommet for at være hos dig, Hetty – for ikke at forlade dig – for at blive hos dig – for at være din søster indtil det sidste."

Mens Dinah talte, rejste Hetty sig langsomt, gjorde et skridt fremad og lå i Dinahs arme.

Længe stod de således, for ingen af dem følte trang til at give slip. Uden at gøre sig nogen klar forestilling om det, klyngede Hetty sig til dette væsen, der var kommet at slutte hende i sine arme, mens hun uden redning sank dybere og dybere i den mørke afgrund; og Dinah følte en inderlig glæde ved det første tegn til, at hun var velkommen hos den ulykkelige, fortabte sjæl.

Lyset blev svagere, mens de stod således, og da de omsider begge satte sig på strålejet, kunne de kun utydeligt skelne hinandens træk.

Ikke et ord blev talt. Dinah tav, i det håb at Hetty af egen drift skulle tiltale hende; men hun blev siddende i den samme, stumme fortvivlelse, holdt den hånd fast, der havde grebet hendes, og hvilede sin kind op til Dinahs. Det var den menneskelige berørelse, hun klyngede sig til, men hun sank ikke af den grund mindre i den mørke afgrund.

Dinah begyndte at tvivle om, at Hetty var sig bevidst, hvem der sad ved hendes side. Hun tænkte, at lidelser og frygt kunne have forstyrret den stakkels forbryderskes hjerne. Hun vidste ikke, hvor længe de således blev siddende, men det blev mørkere og mørkere, indtil der kun var en svag lysning på den modsatte væg; alt det øvrige var indhyllet i mørke, men stedse mere og mere følte hun det guddommelige væsens nærværelse, – følte som om det også boede i hende; og det var guddommelig medlidenhed, som rørte sig i hendes hjerte, og som ville denne hjælpeløse skabnings frelse. Omsider følte hun sig opfordret til at tale og finde ud af, hvorvidt Hetty var sig bevidst, hvad der foregik.

"Hetty," sagde hun blidt, "ved du, hvem det er, der sidder hos dig?"

"Ja," svarede Hetty langsomt, "det er Dinah "

"Og husker du den tid, da vi var sammen i forpagtergården, og hin aften, da jeg bad dig tænke på mig som på en ven i nøden?"

"Ja," svarede Hetty. Efter et ophold tilføjede hun: "Men du kan intet gøre for mig. Du kan ikke få dem til at gøre noget som

helst. På mandag bliver jeg hængt – nu er det fredag."

Ved disse sidste ord trykkede Hetty sig tættere op til Dinah og gøs.

"Nej, Hetty, jeg kan ikke frelse dig fra denne død. Men vil det ikke formilde dine lidelser at have nogen hos dig, som føler for dig – som du kan tale med og sige, hvad der ligger dig på hjertet? ... Ja, Hetty, du støtter dig til mig, du er glad ved at have mig hos dig."

"Du vil ikke forlade mig, Dinah? Du vil blive hos mig?"

"Nej, Hetty, jeg vil ikke forlade dig. Jeg vil blive hos dig til det yderste ... Men, Hetty, her er én hos dig foruden mig, én, som er dig meget nær."

Forskrækket hviskede Hetty: "Hvem?"

"Én, som har været hos dig i al din synd og sorg – som har kendt enhver af dine tanker – som har set, hvorhen du gik, hvor du lagde dig til hvile, og hvor du stod op igen, og som har set alt, hvad du har søgt at indhylle i mørke. Og på mandag, når jeg ikke kan følge med dig, – når mine arme ikke kan nå dig, – når døden har skilt os ad, – da vil Han være med dig, som nu er hos os og som ved alle ting: Hvad enten vi lever eller dør – det gør intet til sagen; Gud er altid til stede."

"O Dinah, vil ingen gøre noget for mig? Er det vist, at jeg skal hænges? ... Ville de dog blot lade mig beholde livet!"

"Min stakkels Hetty, du er meget bange for døden. Jeg ved, du er bange for den. Men hvis du havde en ven, som tog sig af dig efter døden – i den anden verden – én, hvis kærlighed er større end min – som kan gøre alt ... Hvis vor Gud og fader var din ven, og var villig til at frelse dig fra synd og nød? Hvis du kunne tro, at han elskede dig og ville hjælpe dig, ligesom du tror, at jeg

elsker dig og vil hjælpe dig, da vil det ikke være så svært at dø på mandag, ville det vel?"

"Men jeg kan jo ikke vide noget om det," sagde Hetty sørgmodigt.

"Det er fordi du tillukker din sjæl for ham, Hetty, ved at søge at skjule sandheden. Guds kærlighed og miskundhed kan overvinde alt – vor uvidenhed og svaghed, og hele byrden af vor tidligere ugudelighed – alt, undtagen vor hårdnakkede synd, som vir hænger ved og ikke vil opgive. Du tror på min kærlighed og medlidenhed mod dig, Hetty; men hvis du ikke havde ladet mig komme til dig, hvis du ikke havde villet se på mig eller tale med mig, da havde du gjort mig det umuligt at hjælpe dig; jeg kunne ikke have ladet dig føle min kærlighed, jeg kunne ikke have sagt dig, hvad jeg følte for dig. Tilluk derfor ikke dit hjerte for Guds kærlighed, ved således at hænge fast ved synden … Han kan ikke velsigne dig, så længe der er en eneste usandfærdighed i din sjæl; hans nåde og tilgivelse kan ikke nå dig, førend du åbner dit hjerte for ham og siger: "Jeg har begået denne store brøde; o min Gud, hjælp mig, frels mig fra synden." Så længe som du hænger ved en eneste synd og ikke vil kaste den af, må den drage dig ned i elendighed efter døden, som den har draget dig i elendighed i denne verden, min stakkels, stakkels Hetty. Det er synden, som bringer frygt og mørke og fortvivlelse; der er lys og velsignelse for os, så snart som vi kaster den af. Da finder Gud indgang i vor sjæl, og lærer os, og bringer os styrke og fred. Kast den af nu, Hetty – nu; tilstå den brøde, du har begået – den synd, du har gjort dig skyldig i imod Gud, din himmelske fader. Lad os knæle sammen, for Gud er til stede hos os."

Hetty adlød og sank på sine knæ. De holdt endnu hinanden i hånden, og der herskede en lang tavshed. Derpå sagde Dinah:

"Hetty, vi knæler for Gud; han venter, at du skal sige ham sandheden."

Endnu herskede tavshed. Omsider sagde Hetty i en bønfaldende tone:

"Dinah ... hjælp mig ... jeg kan ikke føle det, som du føler ... Mit hjerte er forhærdet."

Dinah greb hendes hånd og udbrød:

"Jesus, vor frelser, du, som er til stede hos os! Du har kendt dybden af al sorg, du har skuet hint sorte mørke, hvor Gud ikke er, og har udstødt den forladtes skrig. Kom, herre, udstræk din hånd, du, som har magt til at frelse til det yderste, og frels denne fortabte sjæl. Hun er omsluttet af et tæt mørke; syndens lænker hviler på hende, og hun formår ikke at komme til dig; hun kan kun føle, at hendes hjerte er forhærdet, og hun er hjælpeløs. Hun råber til mig, din svage skabning ... Frelser! dette råb gælder dig. Hør det! Træng igennem dette mørke! Se på hende med dette kærlighedens og bedrøvelsens åsyn, hvormed du så på ham, som fornægtede dig, og smelt hendes forhærdede hjerte.

Se, herre – jeg bringer hende, ligesom de fordum bragte de syge og hjælpeløse, du helbredede dem; jeg bærer hende på mine arme og bringer hende til dig. Frygt og skælven har bemægtiget sig hende; men hun skælver kun for legemets smerte og død; udgyd din levendegørende ånd over hende og opfyld hende med en ny frygt – med frygt for synden. Lad hende forjage enhver ugudelig tanke; lad hende føle nærværelsen af den levende Gud, som kender hele fortiden, og

for hvem mørket er som den lyse dag; som venter på, at hun skal komme til ham og tilstå sin synd og råbe om nåde – nu, førend dødens nat kommer og nådens øjeblik for evigt er flygtet bort som den dag i går, der ikke vender tilbage.

Frelser, endnu er det tid – tid til at frelse denne syndige sjæl fra evigt mørke. Jeg tror – jeg tror på din uendelige kærlighed. Hvad er min kærlighed, eller min forbøn? Den er intet imod din. Jeg kan kun slutte hende i mine svage arme og lade min inderlige medlidenhed følge hende. Din ånde vil vække den døde sjæl, og den vil rejse sig af dødens søvn.

Ja, herre, jeg ser dig komme igennem mørket, komme som morgenen med lægedom på dine vinger. Du bærer på dig mærkerne af din døds smerte – jeg ser, at du er mægtig og villig til at frelse – du vil ikke lade hende dø den evige død.

Kom, mægtige frelser! lad den døde høre din stemme; lad den blinde åbne sine øjne; lad hende se, at Gud omslutter hende med sin kærlighed; lad hende skælve for synden, der fjerner hende fra ham. Smelt det hårde hjerte; åbn de lukkede læber; lad hende råbe af sin ganske sjæl: Fader, jeg har syndet ..."

"Dinah," hulkede Hetty, idet hun kastede sig om Dinahs hals, "jeg vil tale ... jeg vil sige alt ... jeg vil ikke skjule det længere."

Men hun græd og hulkede alt for voldsomt. Langsomt rejste Dinah hende op, satte hende på strålejet og tog plads ved hendes side. Det varede ikke længe, inden den krampagtige hulken ophørte; derpå sad de en stund i tavshed og mørke og holdt hinanden i hånden. Omsider hviskede Hetty:

"Jeg har gjort det, Dinah ... jeg gravede det ned i skoven ... det spæde barn ... og det græd ... jeg hørte det græde ... langt, langt

borte … hele natten … og jeg gik tilbage igen, fordi jeg hørte det græde."

Hun tav et øjeblik, derpå talte hun hurtigere i en højere, bønfaldende tone.

"Men jeg tænkte, at det måske ikke ville dø – at nogen måske kunne finde det. Jeg dræbte det ikke – jeg dræbte det ikke selv. Jeg lagde det ned og dækkede det til, og da jeg kom tilbage, var det borte … Det var, fordi jeg var så ulykkelig, Dinah … jeg vidste ikke, hvorhen jeg skulle gå … og jeg prøvede først på at tage livet af mig selv, men jeg kunne ikke. Jeg forsøgte at drukne mig i kæret, men jeg kunne ikke. Jeg gik til Windsor – jeg løb bort – ved du det? Jeg gik for at opsøge ham, at han skulle tage sig af mig; og han var rejst bort; og så vidste jeg ikke, hvad jeg skulle gøre. Jeg vovede ikke at gå hjem igen – det kunne jeg ikke. Jeg havde ikke vovet at se på noget menneske, for de ville have foragtet mig. Undertiden tænkte jeg på dig og på at gå til dig, for jeg troede ikke, at du ville være vred på mig og støde mig fra dig; jeg troede, at jeg kunne betro mig til dig. Men så ville dog til sidst de andre få det at vide, og den tanke kunne jeg ikke udholde. Det var til dels, fordi jeg tænkte på dig, at jeg kom til Stoniton; og desuden var jeg så angst for at vandre omkring, indtil jeg blev til en betlerske og intet ejede; og undertiden tænkte jeg, at så måtte jeg dog hellere vende tilbage til forpagtergården. O, det var skrækkeligt, Dinah … jeg var så ulykkelig … jeg ønskede, at jeg aldrig var blevet født til verden."

Atter standsede Hetty, som om hun ikke kunne finde ord ved tanken om den skrækkelige fortid.

"Og så kom jeg til Stoniton, og den aften begyndte jeg at blive bange, fordi jeg var så nær ved hjemmet. Og så blev det lille

barn født, førend jeg havde ventet det; og den tanke opstod hos mig, at jeg kunne blive af med det og komme hjem igen. Denne tanke opstod pludseligt, mens jeg lå i sengen, og den blev mægtigere og mægtigere … jeg længtes så meget efter at komme hjem igen … jeg kunne ikke udholde at være så forladt og at komme til at betle for ikke at lide nød. Og det gav mig kraft og mod til at stå op og klæde mig på. Jeg følte, at jeg måtte gøre det … jeg vidste ikke hvorledes … jeg tænkte, jeg kunne finde et kær på én af markerne. Og da konen gik ud, troede jeg at føle mig stærk nok, til at gøre hvad det skulle være … jeg troede, jeg kunne komme ud af al min elendighed og vende hjem igen, og aldrig lade dem få at vide, hvorfor jeg var løbet bort. Jeg tog hat og kåbe på og gik ud på den mørke gade med barnet under kåben; og jeg gik hurtigt, indtil jeg kom til en gade langt borte, og der var et værtshus, og jeg fik noget varmt at drikke og noget brød. Og jeg gik videre og videre, og jeg følte næppe den jord, jeg trådte på; og det blev lysere, for månen stod op. O, Dinah, den forfærdede mig, da den først kiggede igennem skyerne og så på mig – således havde den aldrig før set ud; og jeg forlod landevejen og gik ind på markerne, for jeg var bange for at møde nogen, mens månen skinnede på mig. Og jeg kom til en høstak, hvor jeg tænkte, at jeg kunne holde varmen om natten. Der var et hul ind i den, hvor jeg kunne rede mig en seng; og jeg lå godt, og barnet holdt varmen ved at ligge op til mig; og jeg må have sovet en god stund, for da jeg vågnede, var det morgen, men ikke meget lyst, og barnet græd. Og jeg så en skov et lille stykke vej derfra … jeg tænkte, der var måske en grøft eller dam … og det var så tidligt, at jeg troede, jeg kunne skjule barnet der og komme langt bort, førend folk stod op. Og

så tænkte jeg, at jeg ville vende tilbage til mit hjem – jeg ville se til at komme op at køre, og når jeg kom hjem, ville jeg sige, at jeg havde set mig om efter en plads, men ingen kunnet få. Jeg længtes så meget, Dinah – jeg længtes så meget efter at være vel hjemme. Jeg ved ikke ret, hvad jeg følte for barnet. Jeg troede at hade det – det var som en tung byrde, der hang om min hals; og dog gik det mig til hjertet at høre det græde, og jeg vovede ikke at se på de små hænder og det lille ansigt. Men jeg gik videre, til jeg kom til skoven; der gik jeg omkring, men der var intet vand ..."

En gysen fo'r igennem Hetty. Hun tav nogle øjeblikke, og da hun atter begyndte, var det med hviskende stemme.

"Jeg kom til et sted, hvor der lå bunker af spåner og græstørv, og jeg satte mig på en træstub, for at tænke på, hvad jeg skulle gøre. Og pludselig så jeg et hul under nøddebusken, ligesom en lille grav. Og det fo'r igennem mig som et lyn – der kunne jeg lægge barnet og dække det til med græs og spåner. På anden måde kunne jeg ikke tage det af dage. Og på et øjeblik var det gjort; og, ak, hvor det græd, Dinah – jeg *kunne* ikke dække det ganske til – jeg tænkte, der kunne måske komme nogen og tage sig af det, så at det ikke behøvede at dø. Og jeg skyndte mig ud af skoven, men jeg kunne hele tiden høre det græde; og da jeg kom ud på marken, var det, som om jeg var naglet til jorden – jeg kunne ikke gå videre, så gerne som jeg ville. Og jeg satte mig ved høstakken, for at passe på, om der ingen kom; jeg var meget sulten, og jeg havde kun en lille bid brød tilbage, men jeg kunne ikke gå derfra. Og langt om længe – efter mange timers forløb – kom der en mand – han med kitlen på. Og han så sådan på mig, at jeg blev bange og skyndte mig derfra. Jeg tænkte, at han

skulle ind i skoven, og at han måske kunne finde barnet. Og jeg gik lige ud, til jeg kom til en landsby, langt borte fra skoven; og jeg var meget syg og mat og hungrig. Jeg fik noget at spise der og købte et brød. Men jeg turde ikke blive der. Jeg hørte barnet græde og troede, at de andre også hørte det, – og jeg gik videre. Men jeg var så træt, og det begyndte at blive mørkt. Og endelig kom jeg til en lo tæt ved vejen – langt borte fra noget hus; der, tænkte jeg, kunne jeg gå ind og skjule mig i halmen; det var ikke rimeligt, at der ville komme nogen. Jeg gik ind i loen, og der var både halm og hø. Og jeg redte mig en seng helt bagved, hvor ingen kunne finde mig; og jeg var så træt og mat, at jeg faldt i søvn ... Men barnets skrig vækkede mig hele tiden; og det forekom mig, som om den mand, der havde set så vist på mig, kom og greb mig. Men til sidst må jeg dog have sovet længe, uden at vide af det; for da jeg stod op og gik ud af loen, vidste jeg ikke, om det var aften eller morgen. Men det var morgen, for det blev lysere og lysere, og jeg vendte om og gik den samme vej, jeg var kommet. Jeg kunne ikke andet, Dinah; det var barnets græden, der fik mig til at vende om, og dog var jeg i en dødelig angst. Jeg var bange for, at manden i kitlen skulle få mig at se, og vide, at det var mig, der havde lagt barnet der. Men alligevel gik jeg videre; jeg tænkte ikke mere på at gå hjem – det var langt fra mine tanker. Jeg så ikke andet end det sted i skoven, hvor jeg havde begravet barnet ... jeg ser det endnu. O Dinah! skal jeg se det bestandig?"

Hetty klyngede sig til Dinah, og atter fo'r en gysen igennem hende. Det varede længe, inden hun igen brød tavsheden.

"Jeg mødte ingen, for det var meget tidligt, og jeg gik ind i skoven ... jeg kendte vejen til stedet ... det sted ved nøddebusken;

og ved hvert skridt kunne jeg høre det græde … jeg troede, at det levede … jeg ved ikke, om jeg blev bedrøvet eller glad … jeg ved ikke, hvad jeg følte, før jeg så, at barnet var borte. Dengang jeg havde lagt det fra mig, ønskede jeg, at nogen måtte finde det og frelse det fra døden; men dengang jeg så, at det var borte, blev jeg som forstenet af skræk. Jeg følte mig så mat, jeg tænkte ikke på at gå min vej. Jeg vidste, at jeg ikke kunne løbe bort, og at enhver, som så mig, måtte vide, hvad jeg havde gjort. Mit hjerte blev som forstenet; jeg kunne hverken ønske eller foretage mig noget; det var, som om jeg skulle blive der for altid, uden at der kunne ske nogen forandring. Men de kom og førte mig bort."

Hetty tav, men hun gøs atter, som om der endnu var noget tilbage; og Dinah tav, for hendes hjerte var så fuldt, at tårerne måtte komme, førend hun kunne tale. Omsider udbrød Hetty hulkende:

"Dinah, tror du, at Gud vil befri mig fra at høre barnet græde og at se det sted i skoven, nu da jeg har tilstået alting?"

"Lad os bede, stakkels synderinde; lad os atter falde på vore knæ og bede til al nådens Gud."

46. Uvishedens timer

Søndag morgen, da kirkeklokkerne i Stoniton ringede til gudstjeneste, trådte Bartle Massey, efter en kort fraværelse, ind i Adams værelse og sagde:

"Adam, her er én, som ønsker at tale med dig."

Adam sad med ryggen imod døren, men han sprang øjeblikkelig op og vendte sig om med et blussende ansigt og et spørgende blik. Hans ansigt var endnu smallere og mere udtæret, end vi før har set det, men han var vasket og barberet i denne morgenstund.

"Er der noget nyt?" spurgte han.

"Vær rolig, min dreng, vær rolig," sagde Bartle. "Det er ikke det, som du tænker på; det er den unge metodistpige, som kommer fra fængslet. Hun står nede på trappen og ønsker at vide, om du vil se hende. – Disse prædikende kvindfolk er ikke så tossede endda," mumlede Bartle.

"Bed hende at komme ind," sagde Adam.

Han stod med ansigtet imod døren, og da Dinah kom ind og fæstede sine milde, grå øjne på ham, så hun straks den store forandring, der var foregået med ham siden den dag, da hun hjemme i hytten havde set op til den høje, kraftige mand. Hendes klare stemme skælvede, da hun lagde sin hånd i hans og sagde:

"Vær trøstet, Adam Bede; Herren har ikke forladt hende."

"Gud velsigne dig, fordi du er gået til hende," sagde Adam. "Mr. Massey fortalte mig i går, at du var kommet."

Ingen af dem kunne i dette øjeblik sige mere, men de stod tavse lige overfor hinanden; også Bartle Massey, som havde

taget sine briller på, stod målløs og betragtede Dinahs ansigt. Men han var den første, der fattede sig og, idet han satte stolen hen til hende og selv trak sig tilbage til sit gamle sæde på sengen, sagde han: "Sæt jer, unge pige, sæt jer."

"Tak, gode ven, jeg vil ikke sidde," sagde Dinah, "for jeg må skynde mig tilbage; hun bad mig ikke at blive for længe borte. Hvad jeg kom for, Adam Bede, var at bede dig gå til den stakkels synderinde og tage afsked med hende. Hun ønsker at bede dig om tilgivelse, og det er bedre, at du går til hende i dag, end i den tidlige morgenstund, da tiden kun vil være kort."

Adam skælvede; til sidst sank han om på sin stol igen. "Det vil ikke finde sted," sagde han; "det vil blive opsat – der vil måske komme en benådelse. Mr. Irwine sagde, at der var håb; han sagde, jeg skulle ikke ganske opgive det."

"Det er mig en kærkommen tanke," sagde Dinah, og hendes øjne fyldtes med tårer. "Det er forfærdeligt, med sådan hast at jage hende ud af dette liv."

"Men hvad det nu end bliver til," tilføjede hun straks, "må du endelig komme og lade hende tale ud for dig. Endskønt det er meget mørkt i hendes stakkels sjæl, er hun dog ikke længere genstridig; hun er angerfuld – hun har tilstået alting for mig. Hendes hjertes stolthed har givet efter, og hun klynger sig til mig for at få hjælp, og ønsker at blive vist på rette vej. Hun vil skrive et brev til vennerne i forpagtergården, som jeg skal give dem, når hun er borte; og da jeg fortalte hende, at du var her, sagde hun: "Jeg ville gerne sige farvel til Adam og bede ham om tilgivelse." Og du kommer da, Adam? – Du går måske endog tilbage med mig nu?"

"Jeg kan ikke," sagde Adam; "jeg kan ikke sige hende farvel, mens der endnu er håb. Jeg lytter og lytter – jeg kan ikke tænke på andet end det. Det kan ikke være muligt, at hun skal dø den skændsels død – det kan jeg ikke tænke mig."

Han rejste sig igen og så ud ad vinduet, mens Dinah stod og ventede med kærlig tålmodighed. Kort derpå vendte han sig om og sagde:

"Jeg *vil* komme, Dinah ... i morgen tidligt ... hvis det må så være. Jeg vil have mere kraft til at bære det, når jeg ved, at det ikke kan være andet. Sig hende, at jeg tilgiver hende; sig hende, at jeg vil komme – i det sidste øjeblik."

"Jeg vil ikke opfordre dig til at handle mod dit hjertes stemme," sagde Dinah. "Jeg må skynde mig tilbage til hende, for det er mærkeligt, hvorledes hun hænger efter mig nu, og hvor nødigt hun ville, at jeg skulle gå fra hende. Hun har tidligere aldrig gengældt min kærlighed, men trængsel og nød har åbnet hendes hjerte. Farvel, Adam; vor himmelske fader sende dig trøst og styrke til at bære alle ting." Dinah rakte ham hånden, og Adam trykkede den stiltiende.

Bartle Massey rejste sig, for at hjælpe hende med at lukke klinken op, men førend han kunne nå døren, havde hun sagt ham et venligt "Farvel, min ven," og var med lette fjed ilet ned ad trappen.

"Nå," sagde Bartle, idet han tog sine briller af og puttede dem i lommen, "når der endelig skal være kvindfolk til at gøre ulykker i verden, så er det ikke mere end rimeligt, at der også er kvindfolk, der kan være til trøst i disse ulykker; og hun er ét af dem – hun er ét. Det er skade, at hun er metodist; men der gives intet kvindfolk uden en eller anden dårskab."

Adam gik ikke i seng denne nat; den uvished og den stærke spænding, han befandt sig i, steg med hver time, der bragte ham det afgørende øjeblik nærmere; og trods hans bønner, og trods hans løfter om at ville være aldeles rolig, vågede dog skolelæreren også.

"Hvad gør det mig, min dreng?" sagde Bartle, "én nats søvn mere eller mindre? Jeg kan nok få sovet ud, når jeg ligger i min grav. Lad mig holde dig med selskab, så længe jeg kan."

Det var en lang og bedrøvelig nat i dette lille kammer. Af og til kunne Adam rejse sig og gå frem og tilbage i det snævre rum fra væg til væg; derpå kunne han atter sætte sig og skjule ansigtet i sine hænder, og der hørtes da ikke en lyd uden den af uret, som lå på bordet, eller af et kul, der faldt ned fra ilden, som skolelæreren omhyggeligt passede. Af og til kunne han bryde ud i heftige klager:

"Når jeg dog havde kunnet gøre noget for at frelse hende – når mine lidelser dog havde været hende til gavn – men at måtte sidde stille her og vide det og intet kunne gøre ... det er hårdt for en mand ... og så at tænke, hvordan det nu kunne have set ud, når han ikke havde været ... O, min Gud, det er netop den dag, vi skulle have haft bryllup."

"Ja, min dreng," sagde Bartle kærligt, "det er tungt – det er tungt. Men du må huske på, at da du tænkte på at gifte dig med hende, da troede du, at hun var af en anden natur. Du troede ikke, at hun kunne gøre det, hun har gjort."

"Jeg ved det – jeg ved det nok," sagde Adam. "Jeg troede, at hun var øm og kærlig og hverken ville lyve eller bedrage. Hvor kunne jeg tro andet? Og hvis han aldrig var kommet hende nær, og jeg havde ægtet hende og elsket hende og sørget for hende,

så havde hun måske aldrig gjort noget ondt. Hvad havde det gjort – om hun havde voldet mig en smule bekymring? Det havde ikke været noget imod dette."

"Det kan man aldrig vide, min dreng – man kan aldrig vide, hvad der kunne være sket. Det er et hårdt stød for dig; du må have tid – du må have tid. Men jeg har den tro til dig, at du vil kunne forvinde det og blive en mand igen; og hvem ved, om det ikke er godt for noget, skønt vi ikke kan se det."

"Godt for noget!" sagde Adam heftigt. "Det forandrer ikke sagen; *hun* er og bliver ulykkelig. Jeg hader at høre folk tale således, som om alting kunne gøres godt igen. Det var bedre, om de lærte at indse, at det onde, de gør, aldrig står til at ændre. Når en mand har forspildt en andens liv, har han ingen ret til at trøste sig med den tanke, at det kan være godt for noget; at det kan være godt for en anden, det ændrer ikke hendes skændsel og elendighed."

"Nu ja, min dreng," sagde Bartle i en sagtmodig tone, der dannede en besynderlig modsætning til hans sædvanlige bestemthed og lyst til at sige imod, "det kan gerne være, at det er tosset snak; jeg er en gammel karl, og det er mange år siden, at jeg selv var ulykkelig. Det er en let sag at råbe på, at andre skal være tålmodige."

"Mr. Massey," sagde Adam angerfuldt, "jeg er meget hidsig og opfarende. Det har I ikke fortjent af mig; men I må ikke tage mig det ilde op."

"Vist ikke, min dreng – vist ikke."

Således hengik natten under heftig sindsbevægelse, indtil den kolde morgentåge og det tiltagende dagslys medførte

denne ængstelige ro, som indfinder sig på fortvivlelsens rand. Snart ville al uvished være forbi.

"Lad os nu gå til fængslet, mr. Massey," sagde Adam, da han så, at viseren på hans ur stod på seks. "Hvis der kommet nogen efterretning, vil vi få det at vide."

Folk var allerede på benene og ilede igennem gaderne, alle i samme retning. Adam gjorde sig umage for ikke at tænke på, hvorhen de gik, da de ilede ham forbi på det korte stykke vej imellem hans bolig og fængslets porte. Han takkede Gud, da porten blev lukket i efter ham, og han ikke længere kunne se disse travle mennesker.

Nej, der var ingen efterretning kommet – ingen benådelse – ingen opsættelse.

Adam tøvede en halv time i gården, inden han kunne beslutte sig til at lade Dinah vide, at han var kommet. Da nåede en stemme hans øre, og han kunne ikke undgå at høre de ord:

"Karren skal køre herfra klokken halv otte."

Nu måtte det siges – det sidste farvel; der var ingen hjælp.

Ti minutter derefter var Adam ved indgangen til cellen. Dinah havde ladet ham vide, at hun ikke kunne komme til ham, hun kunne ikke forlade Hetty et eneste øjeblik; men Hetty var forberedt på hans komme.

Han kunne ikke se hende, da han trådte ind, for bevægelsen havde sløvet hans sanser, og den dunkle celle forekom ham næsten ganske mørk. Efter at døren var blevet lukket efter ham, stod han et øjeblik skælvende og bestyrtet.

Men han begyndte at skelne igennem mørket – at se de mørke øjne, som endnu engang opløftedes til ham, men uden smil. O Gud, hvor bedrøvede så de ud! Den sidste gang, at disse

øjne mødte hans, var dengang, da han, opfyldt af håb og kærlighed, skiltes fra hende, og da de tårefyldte smilede ham i møde fra et barnligt ansigt med rosenrøde kinder og mange smilehuller. Nu var dette ansigt hvidt som marmor; de yndige læber var blege, halvt åbne og skælvende; smilehullerne var alle borte – alle, på ét nær, som aldrig gik bort; og øjnene – O! det værste af alt var den lighed, de havde med Hettys. Det var Hettys øjne, som så på ham med dette sorgfulde udtryk, som om hun var vendt tilbage fra de døde, for at klage sin nød for ham.

Hun klyngede sig op til Dinah; hendes kind hvilede mod Dinahs. Det var, som om hendes sidste, svage håb lå i denne berørelse; og den medfølelse og kærlighed, som skinnede ud af Dinahs åsyn, var et synligt pant på den usynliges nåde.

Da de sorgfulde øjne mødtes – da Hetty og Adam så på hinanden, følte hun den forandring, der var foregået også med ham, og hun forfærdedes. Det var første gang, hun havde set noget væsen, hvis åsyn syntes at være et genskin af hendes eget: Adam var et nyt billede på den skrækkelige fortid og den lige så skrækkelige nutid. Hun skælvede heftigere, da hun så på ham.

"Tal til ham, Hetty," sagde Dinah, "sig ham, hvad der ligger dig på hjertet."

Hetty adlød hende som et lille barn.

"Adam ... jeg er inderligt bedrøvet ... jeg har gjort stor uret imod dig ... vil du tilgive mig ... førend jeg dør?"

Adam svarede med halvkvalt stemme: "Ja, Hetty, jeg tilgiver dig; jeg har tilgivet dig for længe siden."

I de første øjeblikke var det forekommet Adam, som om han ikke kunne udholde den kval at møde Hettys øjne; men lyden af

hendes stemme, idet den ytrede disse angrende ord, berørte en streng, som havde været mindre spændt: han følte sig ligesom befriet fra det, som han ikke kunne udholde, og de sparsomme tårer indfandt sig – de havde hidtil ikke indfundet sig, siden dengang han i bedrøvelsens første dage havde grædt ved sin broders bryst.

Hetty gjorde en uvilkårlig bevægelse hen imod ham; en del af den kærlighed, der engang havde omsluttet hende, havde atter nærmet sig hende. Hun holdt endnu Dinah i hånden, mens hun gik hen til Adam og sagde frygtsomt:

"Vil du give mig et kys, Adam, selv om jeg har været så ond?"

Adam greb den hvide, udtærede hånd, hun rakte ham, og de gav hinanden et højtideligt kys, for at skilles ad for livstid.

"Og sig ham," sagde Hetty med stærkere stemme, "sig ham ... for der er ingen anden, der kan sige ham det ... at jeg søgte ham, men ikke kunne finde ham ... og at jeg engang hadede og forbandede ham ... men Dinah siger, at jeg bør tilgive ham ... og jeg vil prøve på det ... for ellers vil Gud ikke tilgive mig."

Nu hørtes der en støj udenfor døren – nøglen blev drejet om i låsen, og da døren åbnedes, så Adam utydeligt, at der var flere ansigter; han var alt for bevæget til at se mere – ja selv til at se, at mr. Irwines ansigt var ét af dem. Han begreb, at de sidste tilberedelser skulle til at begynde, og at han ikke kunne blive længere. Stiltiende gjorde man plads for ham, og han vendte tilbage til sit ensomme kammer, mens Bartle Massey blev, for at afvente enden.

47. I sidste øjeblik

Det var et syn, som mange mindedes endog bedre end deres egne sorger – det syn, da den uheldsvangre karre med de to unge piger opdagedes af den ventende mængde, idet den banede sig vej hen imod det afskyelige sindbillede på en brat og vilkårlig død.

Hele Stoniton havde hørt tale om Dinah Morris, den unge, metodistiske pige, som havde bragt den hårdnakkede forbryderske til at bekende, og folk var lige så ivrige efter at se hende som efter at se Hetty.

Men Dinah var sig næppe bevidst om denne hob, der omgav dem. Da Hetty havde fået øje på dem, klyngede hun sig krampagtigt til Dinah.

"Luk dine øjne, Hetty," sagde Dinah, "og lad os uden ophør bede til Gud."

Og mens karren bevægede sig langsomt gennem den glanende hob, udøste hun med dæmpet stemme sin sjæl med al den styrke, hun kunne lægge i en sidste forbøn for det skælvende væsen, der klyngede sig til hende, og holdt hende fast som det eneste, synlige tegn på kærlighed og medlidenhed.

Dinah mærkede ikke, at hoben var blevet fuldkommen tavs og stirrede på hende med en slags ærefrygt – hun vidste ikke engang, hvor nær de var ved det skæbnesvangre sted, før karren pludselig standsede, og hun fo'r sammen, skræmt ved lyden af et højt råb, som lød frygteligt i hendes øren, som et vældigt kor af dæmoner.

Hettys skrig blandede sig med råbet, og de holdt hinanden fast i armene, begge grebet af rædsel.

Men det var ikke et udbrud af fordømmelse og raseri – ikke et råb, der kom af triumferende grusomhed.

Det var et udråb af pludselig ophidselse ved synet af en rytter, der sprængte gennem mængden i fuld galop. Hesten drypper af sved og er næsten færdig, men lystrer endnu sin rytters sporer; rytteren ser ud, som om hans blik er stivnet af galskab, og hvad han end så, var det ikke synligt for nogen anden.

Men se, han har noget i hånden! – Han holder det i vejret, som om det var en slags tegn.

Dommeren kender ham: det er Arthur Donnithorne, der i sin hånd holder den benådning for Hetty, han med så megen møje har fået skaffet.

48. Endnu et møde i skoven

Den næste dag, henimod aften, kom to mænd gående fra hver sin retning mod det samme sted, draget af et fælles minde.

Stedet var lunden ved dyrehaven. I kender udmærket de to mænd.

Den gamle squire Donnithorne var blevet begravet samme formiddag, testamentet var blevet åbnet og læst, og nu, da han endelig havde en smule ro, var Arthur Donnithorne gået ud på en spadseretur alene for at tænke nærmere over den fremtid, han havde for sig, og for at bekræfte sig i en trist beslutning, han havde taget. Han mente, at det bedst kunne ske i lunden.

Adam var kommet fra Stoniton mandag aften, og havde kun én gang siden da forladt sit hus, for at besøge familien på forpagtergården og fortælle dem alt det, som mr. Irwine havde undladt. Han havde lovet Martin Poyser og hans familie, at han ville følge dem til deres nye hjem, hvor det så end måtte blive, for han havde til hensigt at opgive sin bestilling som bestyrer af Donnithornes skove, og så snart det blev muligt, ville han også ophøre sine forretninger med Jonathan Burge. Derpå havde han tænkt sig at flytte, sammen med sin moder og Seth, til et sted i nærheden af de venner, som han nu følte sig forbundet til ved den fælles sorg.

"Seth og jeg finder let noget arbejde," sagde han. "Folk som os, der kan bruge hænderne, finder altid en plads. Min moder ville ikke stå os i vejen, for siden jeg kom hjem, har hun flere gange sagt mig, at hun havde besluttet at hun nok kunne lade sig begrave i et andet sogn, hvis det var mit ønske, og jeg troede, at jeg ville have det bedre andetsteds. Det er

forunderligt, så stille og mild hun er blevet, siden jeg kom hjem. Det er, som om selve sorgens store prøvelse har dæmpet hende og gjort hende rolig. Vi vil alle få det bedre et andet sted; skønt der er nogle få, jeg ikke vil være glad for at forlade. Men jeg vil ikke skilles fra jer, mr. Poyser. Skæbnen har gjort os til slægtninge."

"Ja, min dreng," sagde Martin. "Vi vil rejse så langt bort, at vi aldrig mere hører den mands navn. Men jeg tvivler på, at vi kan komme *så* langt bort, at rygtet ikke vil følge efter os, at en af vore er blevet deporteret og næsten blev hængt. Det vil vi nok få at høre, og vore børn efter os."

Det var et langt besøg i forpagtergården, og det gjorde et alt for dybt indtryk på Adam, til at han kunne tænke på at tale med andre eller at gå til sine vante beskæftigelser for den følgende dag.

"Men i morgen," sagde han ved sig selv, "vil jeg gå til mit arbejde. Måske jeg dog engang i tiden igen kan finde fornøjelse i det; og rigtigt er det, hvad enten jeg finder fornøjelse i det eller ikke."

Denne aften var den sidste, han ville ofre sorgen; uvisheden var blevet til vished, og han måtte bære, hvad der ikke stod til at ændre. Han var bestemt på ikke at ville se Arthur Donnithorne tiere, hvis det var muligt at undgå ham. Nu havde han intet bud til ham fra Hetty, for Hetty havde set Arthur; og Adam stolede ikke på sig selv, han havde lært at frygte sine egne følelsers heftighed. Mr. Irwines ord – at han skulle huske på, hvad han havde følt, dengang han havde slået Arthur i lunden – havde han lagt sig på sinde.

Tanken om Arthur, som enhver tanke, der står i forbindelse med vore dybere følelser, vendte bestandig tilbage igen og fremkaldte hver gang billedet af lunden – af denne plet under træernes hvælving, hvor han havde fået øje på de tvende skikkelser og var blevet grebet af et pludseligt raseri.

"Jeg vil besøge hint sted i aften for sidste gang," sagde han; "det vil gøre mig godt; det vil atter vække de følelser hos mig, som bemægtigede sig mig, dengang jeg havde kastet ham til jorden. Aldrig så såre havde jeg gjort det, før jeg følte, hvor tåbeligt det var, selv førend jeg begyndte at tænke, at han kunne være død."

På denne måde hændte det, at Arthur og Adam på én og samme tid begav sig til ét og samme sted.

Adam havde igen sine arbejdsklæder på, – for han havde følt en vis lettelse ved at kaste de andre, så snart han kom hjem; og hvis han havde haft værktøjskurven på nakken, kunne man, med hans blege, udtærede ansigt, have taget ham for et genfærd af den Adam Bede, som for otte måneder siden trådte ind i lunden en skøn aften i august. Men han havde ingen værktøjskurv, og han havde ikke mere sin tidligere holdning, eller så sig om med dristige blikke; hænderne havde han puttet i sidelommerne, og øjnene var for det meste fæstet på jorden. Han var netop kommet ind i lunden, og nu blev han stående foran et bøgetræ. Han kendte godt dette træ; det var grænseskellet for hans ungdom – et minde for ham om den tid, da hans tidligste og mægtigste følelser havde forladt ham. Han var vis på, at de aldrig ville vende tilbage. Og dog rørte der sig i dette øjeblik en følelse af venskab hos ham for denne Arthur Donnithorne, som han havde haft tillid til, førend han for otte

måneder siden var kommet til denne bog. Det var venskab for en død: *dén* Arthur var ikke længere til.

Han forstyrredes ved lyden af fodtrin, som nærmede sig, men bøgen stod ved en omdrejning af vejen, og han kunne ikke se, hvem der kom, før en høj, smækker skikkelse i dyb sorg pludselig stod foran ham i en afstand af nogle få skridt. De studsede begge og betragtede hinanden stiltiende. I de sidste fjorten dage havde Adam ofte forestillet sig at være Arthur så nær som nu, at angribe ham med ord, der var lige så sønderknusende som de uundgåelige samvittighedsnag, og at påtvinge ham en passende andel af den elendighed, han havde forårsaget; og lige så ofte havde han sagt sig selv, at det var bedre, et sådant møde ikke måtte finde sted. Men når han havde forestillet sig dette møde, havde han altid tænkt sig Arthur således, som han havde mødt ham hin aften i lunden, blomstrende, sorgløs, letsindig; og skikkelsen, der stod for ham, viste tydelige spor af lidelser. Adam vidste, hvad lidelser var – han kunne ikke grusomt lægge hånd på en lemlæstet mand. Han følte ingen indre drift, som han havde nødig at undertrykke: tavshed var mere retfærdig end bebrejdelser. Arthur var den første, der talte.

"Adam," sagde han roligt, "det er måske godt, at vi har mødt hinanden her, for jeg ønskede at se dig. Jeg ville have bedt dig komme til mig i morgen."

Han standsede, men Adam sagde intet.

"Jeg ved, det må være pinefuldt for dig at se mig," vedblev Arthur, "men det vil rimeligvis ikke ske tiere de første år."

"Nej, sir," sagde Adam koldt, "det var netop, hvad jeg havde i sinde at skrive til jer i morgen, at det var det bedste, at vi intet

mere havde at gøre med hinanden, og at en anden overtog min plads."

Arthur følte dybt, hvad der lå i dette svar, og det var ikke uden anstrengelse, at han vedblev:

"Det var til dels desangående, at jeg ønskede at tale med dig. Jeg vil ikke søge at mildne din uvilje imod mig, eller bede dig gøre noget som helst for min skyld. Jeg ønsker kun at spørge dig, om du vil hjælpe mig at mildne de onde følger af det skete, som ikke står til at ændre. Jeg mener ikke for mit eget vedkommende, men for andres. Jeg ved, det er kun lidet, jeg kan gøre. Jeg ved, at de værste følger ikke lader sig afhjælpe; men noget kan der gøres, og du kan hjælpe mig. Vil du høre mig med tålmodighed?"

"Ja, sir," sagde Adam efter nogen betænkning; "jeg vil høre, hvad det er. Hvis jeg kan være behjælpelig med noget, da vil jeg. Vrede gør ikke sagen bedre, det ved jeg. Det har vi haft nok af."

"Jeg var på vej til skovhytten," sagde Arthur. "Vil du følge med derhen og sætte dig hos mig? Der kan vi bedre tale sammen."

Skovhytten havde ikke været åbnet, siden de havde forladt den sammen, for Arthur havde gemt nøglen i sin skrivepult. Nu åbnede han døren, og der stod lyset, som var brændt ned i piben; der stod stolen på det samme sted, hvor Adam erindrede at have siddet; der stod papirkurven fuld af papir, og på bunden af den – det kom Arthur øjeblikkelig i tanker om – lå det lille, lyserøde silketørklæde. Det ville have været pinefuldt at betræde dette sted, hvis deres foregående tanker ikke havde været endnu mere pinefulde. De satte sig lige overfor hinanden på deres gamle plads, og Arthur sagde: "Jeg rejser bort, Adam; jeg går til armeen."

Det forekom den stakkels Arthur, at Adam måtte blive rørt ved denne meddelelse – at han måtte føle medlidenhed med ham. Men Adams læber forblev fast tillukkede, og udtrykket i hans ansigt uforandret.

"Hvad jeg ønskede at sige dig," vedblev Arthur, "er dette: Én af mine grunde til at rejse bort er den, at ingen andre skal være nødsaget til at forlade Hayslope – forlade deres hjem for min skyld. Jeg vil gøre alt, der er intet offer, jeg vil sky, for at forebygge al videre fortræd for andre ved min – ved det, som er sket."

Virkningen af Arthurs ord var netop den modsatte af den, han havde tænkt sig. Adam troede i dem at se denne fejlagtige forestilling om at kunne give oprejsning for det uerstattelige, dette selvberoligende forsøg på at få det onde til at bære de samme frugter som det gode, hvilket mest af alt vakte hans harme. Det var for ham lige så nødvendigt at se den sørgelige virkelighed lige i øjnene, som det var for Arthur at vende sig bort fra den. Desuden besad han en fattig mands mistænksomme stolthed overfor en rig mand, og han følte sin gamle strenghed vende tilbage, idet han sagde:

"Nu er det bagefter, sir. En mand burde intet offer sky for at *undgå* en urigtig handling; har han først begået den, da kan intet offer gøre det skete ugjort. Når éns følelser er blevet dødeligt sårede, da kan de ikke læges med gunstbevisninger."

"Gunstbevisninger!" udbrød Arthur heftigt; "nej; hvor kan du tro, at jeg tænkte på sådan noget? Men Poysers – mr. Irwine har sagt mig, at Poysers har i sinde at forlade det sted, hvor de har levet i så mange år – gennem flere generationer. Kan du ikke indse, lige såvel som mr. Irwine, at når man kunne bringe dem

til at overvinde den følelse, som jager dem herfra, da ville det i tiden dog være langt bedre for dem at blive på det gamle sted iblandt venner og naboer, som kender dem?"

"Det er sandt," sagde Adam koldt. "Men, sir, det er ikke så let at overvinde sine følelser. Det vil være hårdt for Martin Poyser at forlade forpagtergården, hvor han er født, og hans fader før han, og flytte til et fremmed sted iblandt fremmede ansigter; men for en mand med hans følelser ville det være endnu hårdere at blive. Jeg kan ikke indse, hvorledes den ting skulle kunne gøres lettere. Der er en vis slags skade, som ikke kan erstattes."

Arthur tav nogle øjeblikke. Trods de andre følelser, som i denne aften rørte sig i hans indre, oprørtes hans stolthed ved den måde, Adam behandlede ham på. Var han ikke selv lidende? Var ikke også han nødt til at opgive sine kæreste forhåbninger? Det var nu, som det havde været for otte måneder siden – Adam tvang Arthur til at føle mere eftertrykkeligt, at den uret, han havde begået, var uigenkaldelig; den modstand, han frembød, var for en natur som Arthurs den mest ophidsende. Men hans vrede dæmpedes ved den samme påvirkning, som havde dæmpet Adams i gensynets første øjeblik – ved de umiskendelige spor af lidelser i et velbekendt ansigt. Den korte, indre kamp endte med den følelse, at han kunne tåle meget af Adam, som havde måttet tåle så meget for hans skyld; men det var dog med et anstrøg af fortrydelse, at han sagde:

"Men folk kunne gøre galt værre ved en ufornuftig adfærd, – ved at give efter for vreden og tilfredsstille den for øjeblikket, i stedet for at tænke på, hvad følger det vil have for fremtiden."

"Hvis jeg ville blive her som ejer af godset," tilføjede han straks endnu ivrigere – "hvis jeg var ligegyldig for, hvad jeg har gjort – for hvad jeg har været skyld i, da kunne det tjene dig til undskyldning for at rejse bort, og for at opmuntre andre til at gøre lige så; da kunne du dog have en grund til at søge at gøre ondt værre. Men når jeg nu siger dig, at jeg rejser bort for flere år – når du ved, hvad det vil sige for mig, hvorledes det tilintetgør enhver plan for min fremtids lykke – da er det umuligt, at en fornuftig mand som du kan tro, at Poysers skal have nogen virkelig grund til at vægre sig ved at blive. Jeg kender deres følelser, med hensyn til vanære, – mr. Irwine har fortalt mig alt; men han har den tro, at man kunne bringe dem fra den tanke, at de er vanærede i deres naboers øjne, og at de ikke kunne blive på mit gods, når du ville være ham behjælpelig med det, – når du selv ville blive og som før varetage bestyrelsen af de gamle skove."

Arthur tav et øjeblik, derpå tilføjede han i en bønlig tone: "Du ved, du kunne gøre en god gerning ved det, for andre end for ejeren. Og du ved ikke, om de ikke snart kunne komme i en bedre ejermands hænder, som du gerne vil arbejde for. Hvis jeg dør, da tilfalder mit gods og mit navn min fætter Tradgett. Han er et godt menneske."

Adam blev rørt; han kunne umuligt andet end føle, at disse ord kom fra den ærlige, troskyldige Arthur, som han i sine unge dage havde elsket og været stolt af; men erindringen om det, som lå nærmere, kunne ikke forjages. Han tav; men i hans åsyn læste Arthur et svar, som bevægede ham til at vedblive med stigende alvor:

"Og når du så ville tale med Poysers – når du ville rådføre dig med mr. Irwine – han kommer til dig i morgen – når du så ville forene dig med ham om at formå dem til at blive ... jeg ved naturligvis nok, at de ikke ville tage imod noget som helst tilbud fra mig, det er langtfra mine tanker; men jeg er vis på, at det i tidens længde dog ville være det bedste for dem. Det er også Irwines mening; og mr. Irwine skal være den højstbefalende på godset – det har han lovet mig at ville. De ville komme til at stå under en mand, som de agter og elsker. Det samme ville blive tilfældet med dig, Adam; og intet, uden det ønske at bedrøve mig, kunne bevæge dig til at rejse bort."

Atter tav Arthur et øjeblik, derpå sagde han med bevæget stemme:

"Jeg ved, jeg ville ikke handle således imod dig. Hvis du var i mit sted, og jeg i dit, da ville jeg se til at hjælpe dig efter bedste evne."

Adam gjorde en hastig bevægelse på sin stol og så til jorden. Arthur vedblev:

"Måske har du aldrig i dit liv gjort noget, som du bitterligt har angret, Adam; hvis du havde, da ville du være mere ædelmodig. Da ville du vide, at det er værre for mig end for dig."

Ved disse ord rejste Arthur sig fra sin stol, gik hen til ét af vinduerne og vedblev lidenskabeligt, mens han vendte ryggen til Adam:

"Har ikke også jeg elsket hende? Så jeg hende ikke i går? Skal ikke tanken om hende forfølge mig såvel som dig? Og tror du ikke, at du ville lide endnu mere, hvis du var skyldig?"

Der herskede flere minutters tavshed, for Adam havde en svær kamp at bestå. Lette naturer, hvis sindsbevægelser kun er af liden varighed, kunne næppe forstå, hvor megen indre modstand han måtte overvinde, førend han rejste sig og gik hen imod Arthur. Idet Arthur hørte denne bevægelse, vendte han sig om og mødte det bedrøvede, men formildede blik, hvormed Adam sagde:

"Det er sandt, hvad I siger, sir: jeg er hård – det ligger i min natur. Jeg var også hård imod min fader, når han forså sig. Jeg har været mere eller mindre hård imod alle, undtagen *hende*. Det forekom mig, som om ingen havde medlidenhed nok med hende – hendes lidelser gik mig så stærkt til hjertet; og da jeg syntes, at hendes slægtninge i forpagtergården var alt for strenge imod hende, lovede jeg, at jeg aldrig mere selv ville være streng imod nogen. Men det, at jeg har følt alt for meget for hende, har måske gjort mig urimelig imod jer. Jeg ved, hvad det er at angre og føle, at det er for sent: da min fader var død og borte, da følte jeg, at jeg havde været for streng imod ham – jeg føler det endnu, hver gang jeg tænker på ham. Jeg har ingen ret til at være streng imod dem, som angrer deres uret."

Adam sagde disse ord bestemt og tydeligt som en mand, der har besluttet ikke at lade noget være usagt, af hvad han har foresat sig at sige; men med noget mere betænkning vedblev han:

"Jeg har engang vægret mig ved at række jer hånden, sir, da I ville række mig den – men hvis I nu ikke har noget imod det, fordi jeg dengang afslog det ..."

I et nu rakte Arthur ham sin fine, hvide hånd til et djærvt håndtag, og i samme øjeblik sporedes hos dem begge en gnist

af den gamle barndomskærlighed.

"Adam," sagde Arthur, som nu følte sig opfordret til en fuldstændig bekendelse, "det ville aldrig være sket, hvis jeg havde vidst, at du elskede hende. Det ville have hjulpet mig til at undgå det. Og jeg har kæmpet: det var aldrig min hensigt at gøre hende ulykkelig. Senere hen bedrog jeg dig – og det gjorde galt værre; men jeg syntes, at jeg var nødt til det, jeg troede, det var det bedste, jeg kunne gøre. Og i mit brev bad jeg hende at lade mig vide, hvis der tilstødte hende noget; tro ikke, at jeg jo ville have gjort alt, hvad der stod i min magt. Men jeg har handlet galt lige fra begyndelsen af, og skrækkelige har følgerne været. Gud ved, jeg ville gerne give mit liv for at gøre det skete ugjort."

De satte sig atter lige overfor hinanden, og Adam sagde skælvende:

"Hvorledes var hun til mode, da I forlod hende, sir?"

"Spørg mig ikke om det, Adam," sagde Arthur; "det er, som om jeg skulle gå fra forstanden, når jeg tænker på, hvorledes hun så ud, og hvad hun sagde til mig, og på, at jeg ikke kunne udvirke en fuldstændig benådelse – at jeg ikke kunne befri hende fra den ulykkelige skæbne at blive deporteret – at jeg intet kan gøre for hende i alle disse år; og imens kan hun måske dø og aldrig mere komme til at kende gode dage."

"Ak, sir," sagde Adam, idet han for første gang følte sin egen smerte tabe sig i medfølelse for Arthur, "I og jeg vil ofte tænke på én og samme genstand, når vi er langt borte fra hinanden. Jeg vil bede Gud at hjælpe jer, såvel som mig."

"Men der er denne velsignede pige – denne Dinah Morris," sagde Arthur, idet han forfulgte sine egne tanker, uden at gøre

sig rede for meningen af Adams ord, "hun siger, at hun vil blive hos hende til det yderste – indtil hun skal bort; og den ulykkelige skabning hænger ved hende, som om hun fandt nogen trøst i dette. Jeg kunne tilbede denne kvinde; jeg ved ikke, hvad jeg skulle gøre, hvis hun ikke var. Adam, du får hende at se, når hun kommer tilbage: jeg var i går ikke i stand til at sige hende noget – til at tolke hende mine følelser. Sig hende," vedblev Arthur hurtigt, som om han ville skjule sin bevægelse, og tog sit ur og sin kæde af – "sig hende, at jeg bad dig give hende dette til erindring om mig – om den, hvis eneste trøst hun er, når han tænker på ... Jeg ved, hun bryder sig ikke om sligt – eller om noget som helst andet, jeg kunne give hende, for dets egen skyld. Men hun vil nok bruge dette ur – det vil glæde mig at vide, at hun bruger det."

"Jeg vil give hende det, sir," sagde Adam, "med jere egne ord. Hun har sagt, at hun vil komme tilbage til forpagtergården."

"Og du *vil* formå Poysers til at blive, Adam," sagde Arthur, som atter kom i tanker om, hvad de begge havde glemt i det fornyede venskabs første øjeblikke. "Du vil blive selv og hjælpe mr. Irwine med at udføre forandringer og forbedringer på godset?"

"Der er én ting, sir, som I måske ikke tænker på," sagde Adam med blidhed, "og det var den, der gjorde, at jeg betænkte mig så længe. Ser I, det går med mig som med Poysers: når vi bliver, så sker det for vor egen, verdslige interesses skyld, og det ser ud, som om vi tilsidesatte alt for denne. Jeg ved, at de tænker således, og jeg er ikke fri for selv at tænke således. Når folk har en ædel og retskaffen sjæl, da holde de ikke af at gøre noget, som giver dem udseende af at have en lav tænkemåde."

"Men ingen, som kender dig, vil tro det om dig, Adam; den grund taler ikke nok imod en fremgangsmåde, som virkelig er mere ædel og mere uegennyttig end den anden. Og man vil få det at vide – man *skal* få det at vide, at både du og Poysers blev her på min indstændige opfordring. Adam, søg ikke at gøre det værre for mig, end det er; min straf er hård nok endda."

"Nej, sir, nej," sagde Adam, idet han så på Arthur med et kærligt, vemodigt blik. "Gud forbyde, at jeg skulle gøre tingene værre for jer. Jeg har tidligere ønsket det i min vrede; men dengang troede jeg ikke, at I følte noget ved det. Jeg vil blive, sir; jeg vil gøre, hvad jeg kan. Det er alt, hvad jeg nu har at bryde mig om – at gøre mit arbejde godt, og at gøre verden en smule bedre for dem, som endnu kan glæde sig ved den."

"Så vil vi nu skilles ad, Adam. I morgen taler du med mr. Irwine og rådfører dig med ham i et og alt."

"Rejser I snart, sir?" spurgte Adam.

"Så snart som muligt – når jeg har truffet de fornødne foranstaltninger. Farvel, Adam. Jeg skal i tankerne se dig vandre om på det gamle sted."

"Farvel, sir. Gud velsigne jer."

Endnu et håndtryk, og Adam forlod skovhytten med den bevidsthed, at sorgen var lettere at bære nu, fordi hadet var forsvundet. Så snart som døren var lukket efter ham, gik Arthur hen til papirkurven og tog det lille, lyserøde silketørklæde op af den.

Sjette bog

49. I forpagtergården

Det var i efteråret 1801 – mere end halvandet år efter at Adam og Arthur skiltes ad i skovhytten; eftermiddagssolen oplyste gårdsrummet ved forpagtergården, og lænkehunden var yderst oprømt, for det var på denne tid af dagen, at køerne blev drevet ind i gården for at malkes. Intet under, at de tålmodige dyr forvirrede løb hen til urette steder, for lænkehundens forfærdelige støj blandede sig med en mere fjern lyd, som de frygtsomme, kvindelige skabninger, af tilgivelig ængstelighed, ligeledes troede at stå i ét eller andet forhold til deres egne bevægelser – med kuskens forfærdelige smælden med pisken, hans brølende stemme og vognens buldren, da den kørte ud af stakkegården, efter at have afkastet sin gyldne byrde.

At køerne blev malket var et syn, som mrs. Poyser nok kunne lide, og når vejret tillod det, så man hende derfor i almindelighed på denne tid af dagen stå i døren med sit strikketøj i stille beskuelse, som gik over til en højere interesse, når den uregerlige, gule ko, som engang havde sparket til en hel spand dejlig mælk, for en sikkerheds skyld skulle underkastes den straf at få bagbenene bundet.

I dag var imidlertid mrs. Poysers opmærksomhed ikke udelt henvendt på køernes ankomst, for hun var i ivrig samtale med Dinah, som var i færd med at stikke mr. Poysers skjortekraver, og som med tålmodighed havde fundet sig i, at hendes tråd tre gange var knækket, fordi Totty tre gange havde rykket hende i armen med den begæring, at hun dog skulle se på "baby," det vil sige, på en stor trædukke uden ben og med en lang kjole på, hvis skaldede hoved Totty, som sad i sin lille stol ved siden af

Dinah, kærtegnede og med megen inderlighed trykkede op til sin tykke, runde kind. Totty er mere end to år ældre, end da vi første gang så hende, og hun er iført en sort kjole under sin busseronne; også mrs. Poyser har sort kjole på, hvilket synes at forhøje familieligheden imellem hende og Dinah. I andre henseender er der kun liden forandring synlig hos vore gamle venner, eller i det nydelige køkken med det skinnende blanke tintøj.

"Jeg har aldrig kendt din lige, Dinah," sagde mrs. Poyser, "når du engang har sat dig noget i hovedet, så er du så urokkelig som det rodfaste træ. Du kan nu sige, hvad du vil, men jeg tror ikke, at det er religion; for hvad andet handler vel Bjergprædikenen om, som du holder så meget af at læse for drengene, end at vi skal gøre, hvad andre beder os om? Men hvis det var noget ufornuftigt, de forlangte af dig, som for eksempel at tage din kjole af og give dem den, eller at lade dem slå dig i ansigtet, så er jeg vis på, at du var rede til det; det er kun, når man vil have dig til at gøre hvad der er sund fornuft og godt for dig selv, at du er så genstridig."

"Nej, kære tante," sagde Dinah med et let smil, mens hun vedblev at arbejde, "dit ønske ville sikkert være grund nok for mig til at gøre en hvilken som helst ting, som jeg ikke anså for uret."

"Uret! Nej, nu taber jeg tålmodigheden. Jeg gad nok vidst, hvad uret der var i at blive hos dine egne venner, som føler sig så meget lykkeligere ved at have dig hos sig, og som gerne ville sørge for dig, selv om dit arbejde ikke rigeligt erstattede dem den smule fugleføde, du spiser, og den smule pjalter, du bruger til din påklædning? Og jeg gad nok vidst, hvem i verden det

mere kan være din pligt at hjælpe og at trøste, end dit eget kød og blod – og jeg som den eneste tante, du endnu har i live, og som hver evige vinter står ved gravens bred, og barnet, som der sidder ved siden af dig, vil dø af sorg, når du tager bort, og det er endnu ikke et år siden, at bedstefader døde, og din onkel vil savne dig mere end nogensinde – til at tænde hans pibe og til at passe ham, og nu, da jeg kan betro dig smørret og har haft al den ulejlighed med at lære dig det, og der er alt det sytøj, og jeg må have en fremmed sypige fra Treddleston til at hjælpe mig – og alt det, fordi du skal tilbage til den nøgne stenhob, hvor ikke engang kragerne vil tage ophold."

"Kære tante Rachel," sagde Dinah, idet hun så på mrs. Poyser, "det er af lutter godhed, at du siger, jeg er dig til nytte. I grunden behøver du mig ikke nu; for Nancy og Molly er flinke til deres arbejde, og dit helbred er, Gud være lovet, godt nu, og onkel ser igen munter og fornøjet ud, og I har naboer og venner i mængde – næsten hver dag er der én eller anden hos onkel. Jeg vil virkelig ikke blive savnet; og i Snowfield er der brødre og søstre i nød og elendighed, som ikke har nogen af alle de behageligheder, der er blevet jer til del. Jeg føler mig kaldet tilbage til dem, blandt hvilke min lod først blev kastet; jeg føler mig atter draget derhen, hvor jeg var vant til at blive velsignet, når jeg taler livets ord til den syndefulde og den trøstesløse."

"Ja, du føler!" sagde mrs. Poyser, som imidlertid havde kastet et blik på køerne; "det er det, som jeg altid skal lade mig spise af med, når du har lyst til at gøre mig imod. Hvad behøver du at prædike mere, end du prædiker nu? Går du ikke hver søndag, Gud ved hvorhen, og holder prædiken og bøn? Og har du ikke metodister nok i Treddleston at gå og se på, hvis kirkefolks

ansigter er dig for kønne? Og er der ikke dem her i sognet, som du har fået bugt med, og som rimeligvis ville blive gode venner med Fanden igen, så snart som du vender dem ryggen? Der er nu denne Bessy Cranage – jeg tør vædde på, at hun majer sig ud på ny, tre uger efter at du er taget bort; uden dig vil hun såmænd ikke blive på den rette vej, mere end en hund vil blive stående på bagbenene, når ingen ser den. Men jeg formoder, det kommer ikke så nøje an på folks sjæle her i egnen, ellers ville du vel nok blive hos din egen tante, for hun er aldrig så god, at du ikke kunne hjælpe hende til at blive bedre."

Der var i dette øjeblik noget i mrs. Poysers stemme, som hun ikke ønskede, man skulle lægge mærke til, derfor vendte hun sig hurtigt om for at se på uret og sagde: "Jeg ser, det er tetid; og hvis Martin Poyser er i stakkegården, vil han vist gerne have en kop. Kom, Totty, min putte, lad moder give dig din hat på, og gå så ud i stakkegården og se, om fader er der, og sig, han må ikke gå sin vej, førend han har været inde at få en kop te; og sig også til dine brødre, at de skal komme ind."

Totty travede afsted med sin solhat på, mens mrs. Poyser satte det blanke egebord til rette og tog kopperne ned.

"Du taler om, at Nancy og Molly er flinke til deres arbejde," begyndte hun igen; – "det er en god snak. De er alle ens, hvad enten de er flinke eller klodsede – man kan ikke et øjeblik lade dem være uden opsyn. Man må bestandigt se dem på fingrene, når de skal holdes til deres arbejde. Og jeg sætter nu, at jeg blev syg igen i vinter, ligesom for to år siden, hvem skulle da se efter dem, når du var borte? Og der er dette velsignede barn – hun kommer bestemt en ulykke til – de lader hende falde i ilden, eller komme til den kogende suppekedel eller en lignende

ulykke, som vil gøre hende til krøbling for livstid; og det vil alt sammen være din skyld, Dinah."

"Tante," sagde Dinah, "jeg lover dig at komme tilbage til vinter, hvis du bliver syg. Tro ikke, at jeg vil blive borte fra dig, hvis du virkeligt trænger til mig. Men det er i sandhed en nødvendighed for min sjæl, at jeg kommer bort fra dette magelige og overdådige liv, hvor jeg nyder alting i overflødighed – i det mindste, at jeg kommer bort for en kort tid. Ingen uden jeg selv kan kende min indre trang og de fristelser, jeg er mest udsat for. Dit ønske, at jeg skal blive her, er ikke pligtens kald, som jeg vægrer mig ved at følge, fordi det strider imod mine egne ønsker; det er en fristelse, som jeg må modstå, for at ikke kærlighed til det jordiske skal blive som en tåge i min sjæl, der udelukker det himmelske lys."

"Hvad du mener med magelighed og overdådighed, det går over min forstand," sagde mrs. Poyser, mens hun skar smørrebrød; "det er sandt, at her er altid mad nok og god mad, som da ingen skal kunne sige andet; men er der engang en gnalling, som ingen anden gider have, kan man være vis på, at du tager den ... men se der! der kommer Adam Bede med den lille på armen. Hvad mon der bringer ham så tidligt?"

Med kærlighed i blikket, men bebrejdelse på tungen, skyndte mrs. Poyser sig hen til døren, for at have den fornøjelse at se sin kæledægge i en ny stilling.

"Fy, Totty! Små piger på fem år skulle skamme sig ved at blive båret. Men, Adam, I kan jo brække jer arm, ved at bære sådan en stor pige; sæt hende ned – fy!"

"Nej, det har ingen nød," sagde Adam; "jeg kan løfte hende med min hånd, jeg behøver ikke at bruge min arm dertil."

Totty blev sat ned på gulvet, og moderen indskærpede sin bebrejdelse, ved at overøse hende med kys.

"Det forundrer jer vel at se mig på denne tid af dagen," sagde Adam.

"Ja, men kom indenfor," sagde mrs. Poyser, idet hun gik til side for ham; "der er da ikke noget i vejen, håber jeg?"

"Nej, ikke noget videre," svarede Adam, idet han nærmede sig Dinah og rakte hende hånden. Uvilkårligt havde hun lagt sit arbejde bort og rejst sig, idet han nærmede sig hende. En svag rødmen fløj over hendes blege kinder, da hun lagde sin hånd i hans og frygtsomt så på ham.

"Det er et ærinde til dig, Dinah, som bragte mig herhen," sagde Adam, som ikke lod til at mærke, at han endnu holdt hendes hånd; "moder er lidt upasselig, og hun har sat sig i hovedet, at du skulle komme og blive hos hende i nat, hvis du ville være så god. Jeg lovede hende at gå ind og spørge dig ad på min tilbagevej. Hun arbejder over sine kræfter, og jeg kan ikke formå hende til at tage en lille pige til hjælp. Jeg ved ikke, hvorledes jeg skal bære mig ad."

Da Adam holdt op at tale, gav han slip på Dinahs hånd og ventede nu på svar; men førend hun havde åbnet sine læber, sagde mrs. Poyser:

"Ja, der kan du se! Jeg sagde dig jo, at der var folk nok her i sognet, som trængte til hjælp. Der er nu mrs. Bede, som bliver så gammel og affældig som dertil, og der er næsten ingen anden end dig, hun vil have om sig. Folkene i Snowfield kan nu vistnok bedre undvære dig, end hun kan."

"Jeg vil straks tage min hat på og gå til hende, hvis der ikke er noget, som tante først vil have gjort," sagde Dinah, idet hun

gemte sit sytøj.

"Jo, der er noget, jeg vil have gjort. Jeg vil have, at du skal drikke din te, barn; den er færdig, og I, Adam, drikker en kop med, hvis I ikke har alt for travlt."

"Ja tak, jeg vil nok drikke en kop; og så vil jeg gå med Dinah. Jeg går lige hjem, for jeg har en hel del skriveri i aften."

"Ih, er du her, Adam?" sagde mr. Poyser, idet han, hed og uden frakke, trådte ind med de to sortøjede drenge bagefter sig, som endnu lignede ham lige så meget, som to små elefanter ligner en stor. "Hvoraf kommer det, at vi har fået dig at se så længe før madtid?"

"Jeg kom i et ærinde fra moder," sagde Adam. "Hun har fået et anfald af sin gamle svaghed, og hun ønskede så gerne, at Dinah blev lidt hos hende."

"Ja, for din moder vil vi undvære hende en stund," sagde mr. Poyser; "men ellers vil vi ikke undvære hende for nogen anden end for hendes mand."

"Mand!" udbrød Marty, som befandt sig i sine drengeårs mest prosaiske periode. "Ih, Dinah har jo ingen mand."

"Undvære hende?" sagde mrs. Poyser, idet hun lagde en kommenskage på bordet og satte sig, for at skænke te. "Ja, da lader det dog til, at vi *må* undvære hende, dog ikke til bedste for nogen mand, men for hendes egne indfalds skyld. Tommy, hvad bestiller du der med din lille søsters dukke? Du gør barnet uartigt, i stedet for at hun ville være artig, hvis du lod hende være i fred. Du skal ikke få en bid kage, når du bærer dig sådan ad."

Tommy, med sand, broderlig kærlighed morede sig med at smøge dukkens skørt op over hendes skaldede hoved og

udsætte hendes lemlæstede legeme for almindelig hån – en behandling, der gik Totty til hjertet.

"Hvad mener du vel, at Dinah har fortalt mig i eftermiddag?" vedblev mrs. Poyser og så på sin mand.

"Å, jeg er en dårlig én til at gætte," svarede mr. Poyser.

"Hun har såmænd i sinde at vende tilbage til Snowfield og arbejde i møllen og sulte sig, som hun plejede at gøre, som en ulykkelig skabning, der hverken har ven eller frænde."

Mr. Poyser fandt ikke straks ord, til at udtrykke sin ubehagelige overraskelse; han så kun fra sin kone til Dinah, som nu havde sat sig ved siden af Totty for at tage af for broderens drillerier, og var beskæftiget med børnenes te. Hvis det havde ligget i hans natur at anstille almindelige betragtninger, ville det være faldet ham ind, at der var foregået en forandring med Dinah, for hun plejede aldrig at skifte farve; men således som det var, lagde han blot mærke til, at hendes kinder blussede i dette øjeblik. Mr. Poyser fandt, at det klædte hende godt. Måske havde hun rødmet, fordi hendes onkel så så vist på hende; men man kan aldrig vide det; for netop i samme øjeblik sagde Adam forundret:

"Ih, jeg havde det håb, at Dinah havde slået sig til ro iblandt os for livstid. Jeg troede, hun havde opgivet at vende tilbage til sin gamle egn."

"Troede! ja," sagde mrs. Poyser, "det måtte vel ethvert fornuftigt menneske tro. Men jeg formoder, man må være metodist, for at forstå sig på en metodist. Det er ikke godt at gætte, hvad flagermusene flyver efter."

"Men hvad har vi da gjort dig, Dinah, at du således forlader os?" sagde mr. Poyser, som endnu sad med sin tekop i hånden.

"Det er så godt som at bryde dit løfte; for din tante har aldrig troet andet, end at du ville gøre vort hus til dit hjem."

"Nej, onkel," sagde Dinah, idet hun forsøgte at være ganske rolig; "dengang jeg kom hertil, sagde jeg, det var kun for en tid, så længe jeg kunne være tante til nogen trøst."

"Nå, hvem siger da, at du ikke længere er mig til trøst?" spurgte mrs. Poyser. "Hvis du ikke havde i sinde at blive hos mig, var det bedre, at du aldrig var kommet. De, som aldrig har haft nogen pude, savner den ikke."

"Vist ikke," sagde mr. Poyser, som ikke holdt af overdrivelser; "sådan må du ikke tale. Uden hende havde det set galt ud med os Fruedag for et år siden; det må vi være taknemmelige for, hvad enten hun bliver eller ej. Men jeg kan ikke begribe, hvorfor hun vil forlade et godt hjem og vende tilbage til en egn, hvor en tønde land ikke er ti shilling værd."

"Ih nu, det er netop grunden til, at hun vil derhen, for så vidt hun ellers har nogen grund at anføre," sagde mrs. Poyser. "Hun siger, at denne egn er alt for behagelig, og at man får for meget at spise, og at folk ikke er ulykkelige nok. Og hun rejser allerede i næste uge; hun er ikke til at overtale, hvad jeg end siger. Men således går det altid med dem, der ser så sagtmodige ud; at tale med dem, er som at slå vand på en gås. Men *jeg* siger, det er ikke religion at være så stridig – er det vel, Adam?"

Adam så, at Dinah var mere forlegen, end han nogensinde før havde set hende ved noget, der angik hende selv, og med det buske, om muligt at komme hende til hjælp, sagde han, idet han kærligt så på hende:

"Nej, jeg kan ikke dadle noget som helst af hvad Dinah foretager sig. Det skulle have været mig kært, om hun var blevet

hos os; men når hun holder det for rigtigt at rejse bort, vil jeg ikke modsige hende, eller gøre hende det vanskeligt ved indvendinger. Det har hun ikke fortjent af os."

Som det ofte sker, de ord, der var fremført til hendes lettelse, gjorde netop den modsatte virkning på Dinahs modtagelige følelser. De grå øjne fyldtes så pludseligt med tårer, at det ikke kunne skjules, og hun rejste sig hurtigt, som for at tage sin hat på.

"Moder, hvorfor græder Dinah?" sagde Totty. "Hun er ingen uartig pige."

"Du er gået en smule for vidt," sagde mr. Poyser; "vi har ingen ret til at afholde hende fra at gøre hvad hun vil. Og du ville blive ordentligt vred på mig, hvis jeg sagde et ord imod noget som helst af, hvad Dinah gør."

"Ja, fordi du rimeligvis ville dadle uden grund," sagde mrs. Poyser. "Men der er rimelighed i hvad jeg siger, ellers sagde jeg det ikke. De har godt ved at snakke, de, som ikke kunne holde så meget af hende som hendes egen tante. Og jeg, som nu er blevet så vant til hende! Jeg vil være så ilde til mode som et nyklippet får, når hun er rejst bort. Og når jeg tænker på, at hun vil forlade et sogn, hvor hun er så vel anset! Der er mr. Irwine, han gør så meget af hende, som om hun var en fornem dame og ikke en metodist med sådanne prædikenykker i hovedet; – Gud forlade mig, at jeg kalder det således."

"Men," sagde mr. Poyser med skæmtsom mine, "du har ikke fortalt Adam, hvad præsten en dag sagde til dig i den anledning. Min kone sagde nemlig, Adam, at Dinahs eneste fejl var den, at hun prædikede, og dertil svarede mr. Irwine: "Det må I ikke regne hende til last, mrs. Poyser; I må huske på, hun

har ingen mand at prædike for. Jeg svarer for, at I holder mangen en god prædiken for Poyser." Dengang fangede præsten dig," tilføjede mr. Poyser og lo temmelig smørret. "Jeg fortalte Bartle Massey det, og han lo så hjerteligt af det."

"Ja, der hører ikke meget til at få mændene til at le, når de sidder og gaber på hinanden med piben i munden," sagde mrs. Poyser.

"Totty, mit lam, gå ovenpå til kusine Dinah og se, hvad hun bestiller, og giv hende et lille kys."

Totty blev sendt i dette ærinde, for at standse visse, truende symptomer, som blev synlige omkring hendes lille mund; for Tommy, som ikke længere havde kage i vente, løftede sine øjenlåg op med sine pegefingre og vendte øjestenene imod Totty, på en måde, som hun fandt meget ubehagelig.

"Man ser dig så sjældent nu. Du har travlt – ikke sandt, Adam?" sagde mr. Poyser. "Burge er kun dårlig; og med hans astma er det vel et spørgsmål, om han nogensinde mere kan komme på benene."

"Ja, nu har vi et godt stykke arbejde for," sagde Adam, "med istandsættelserne på godset og de nye bygninger i Treddleston."

"Jeg tør nok vædde, at det nye hus, som Burge bygger på sin egen smule jord, er til ham og Mary," sagde mr. Poyser. "Han opgiver vist snart forretningen og lader dig overtage det hele, imod at betale ham noget vist om året. Pas på, inden et år er omme, er du flyttet ind, hvor han nu bor."

"Jeg ville ikke have noget imod at overtage forretningen," sagde Adam. "Det er ikke just fordi jeg bryder mig om at få flere penge – vi har nok og mere end nok til os to og moder – men

jeg kunne nok lide at have frie hænder; da kunne jeg prøve på ting, som jeg nu ikke kan."

"Jeg tror, du kommer ret godt ud af det med den nye forvalter?" sagde mr. Poyser.

"Å ja; han er en ret fornuftig mand – han forstår sig på landbruget, lader dræne og alt sådan noget. I må en dag gå ad Stonyshire-kanten til og se, hvilke forandringer de foretager der. Men han forstår sig slet ikke på byggeriet; man træffer sjældent på et menneske, der kan give sig af med mere end én ting; det er akkurat, som om de gik med skyklapper ligesom hestene og ikke kunne se til mere end én side. Se, der er nu mr. Irwine, han forstår sig bedre på byggeriet end de fleste arkitekter; for arkitekterne, de bilder sig ind at være noget, men de fleste af dem forstår ikke at sætte en skorsten, så at den ikke står i vejen for en dør. Min mening er, at en praktisk bygmester, som har en smule smag, er den bedste arkitekt for almindelige bygninger; og jeg har tidobbelt fornøjelse af at se efter arbejdet, når jeg selv har lagt planen til det."

Med beundring og interesse hørte mr. Poyser på hvad Adam sagde; men han kom rimeligvis i tanker om, at han vel længe havde været borte fra sin kornhæs, for da Adam hørte op at tale, rejste han sig og sagde:

"Nu vil jeg sige dig farvel, min ven, for jeg må hen i stakkegården igen."

Adam rejste sig også, for han så Totty komme ind, fulgt af Dinah med hat på og en lille kurv i hånden.

"Jeg ser, du er færdig, Dinah," sagde Adam; "så vil vi begive os på vej, for jo før jeg kommer hjem, jo bedre."

"Moder," sagde Totty, "Dinah sagde sin bøn og græd sådan."

"Stille," sagde moderen, "små piger må ikke sladre."

Hvorpå faderen, som lo indvendigt, så at han rystede igen, satte Totty op på det hvide fyrrebord og sagde, hun skulle give ham et kys. I ser, at mr. og mrs. Poysers anskuelser om opdragelsen ikke var så aldeles fejlfri.

"Kom igen i morgen, hvis mrs. Bede ikke behøver dig, Dinah," sagde mrs. Poyser; "men er hun dårlig, kan du naturligvis blive."

Efter tilbørlig sigen farvel, forlod altså Dinah og Adam forpagtergården sammen.

50. I hytten

Adam bød ikke Dinah sin arm, da de kom udenfor. Det havde han endnu aldrig gjort, så ofte som de havde fulgtes ad; for han havde lagt mærke til, at hun aldrig holdt Seth under armen, og han tænkte, at det måske var hende ubehageligt. De gik altså hver for sig, ved siden af hinanden, og skyggen på hendes lille, sorte hat skjulte hendes ansigt for ham.

"Du kan altså ikke være lykkelig, Dinah, ved at gøre forpagtergården til dit hjem?" sagde Adam med denne rolige deltagelse, som en broder kan vise for en sag, han ikke selv er interesseret i. "Det er skade, da de holder så meget af dig."

"Du ved, Adam, at hvad kærlighed til dem og omsorg for deres velfærd angår, da hænger jeg ved dem med mit hele hjerte; men de har for øjeblikket ingen nød, deres sorg er lægt, og jeg føler mig kaldet tilbage til mit gamle arbejde, hvori jeg fandt en velsignelse, som jeg på den senere tid har savnet midt i denne alt for store overflødighed af verdslige goder. Jeg ved, det er forgæves, at vi søger at flygte fra det arbejde, Gud har beskikket os til, for andetsteds at søge større velsignelse for vor sjæl, som om vi selv kunne bedømme, hvor vi skulle finde fylden af den guddommeliges nærværelse, i stedet for at søge den der, hvor den alene er at finde, i kærlig lydighed. Men nu tror jeg at se tydeligt, at min plads er andetsteds – i det mindste for en tid. Med tiden, hvis min tantes helbred skulle blive slet, eller hun ellers skulle behøve mig, vender jeg tilbage igen."

"Du må selv vide det bedst, Dinah," sagde Adam. "Jeg tror ikke, at du ville gøre dem imod, som elske dig, når du ikke i din egen samvittighed havde en god og tilstrækkelig grund til det.

Jeg har ingen ret til at tale om, at det gør mig ondt; du ved alt for vel, hvor megen grund jeg har til at sætte dig over enhver anden af mine venner; og havde det kunnet lade sig gøre, at du var blevet min søster og havde tilbragt dit liv hos os alle sammen, da skulle jeg have betragtet det som den største velsignelse, der nu kunne vederfares os; men Seth siger, der er intet håb om det, jeres følelser er forskellige. Og måske er det alt for påtrængende af mig at tale om det."

Dinah svarede ikke, og længe gik de videre, indtil de kom til stenten. Adam var gået over først, og da han vendte sig om for at række Dinah hånden, mens hun steg op på den ualmindeligt høje sten, kunne hun ikke undgå, at han fik hendes ansigt at se. Han forbavsedes, idet han så det; for de grå øjne, som i almindelighed var så milde og alvorlige, havde denne urolige klarhed, som er en følge af undertrykt sindsbevægelse, og hendes kinders lette rødme var forvandlet til en mørk rosenfarve. Hun så ud, som om hun kunne være Dinahs søster. Adam tav nogle øjeblikke, idet han forundret søgte at gætte grunden til dette, derpå sagde han:

"Jeg håber, Dinah, at jeg ikke har fornærmet eller mishaget dig med, hvad jeg har sagt; jeg var måske alt for ligefrem. Jeg har intet andet ønske, end hvad du anser for det bedste; og jeg er tilfreds, om du bor tredive mile herfra, når kun det er dig ret. Jeg skal tænke lige så meget på dig, som jeg gør nu; for tanken om dig er uadskillelig fra det, som jeg lige så lidt kan gøre ved, at jeg mindes, som jeg kan gøre ved, at mit hjerte slår."

Stakkels Adam! Så blinde kan mændene være. Dinah gav intet svar, men sagde straks derpå:

"Har du hørt noget fra den stakkels, unge mand, siden vi sidst talte om ham?"

Således benævnede Dinah altid Arthur; billedet af ham havde aldrig forladt hende, siden hun havde set ham i fængslet.

"Ja," sagde Adam. "Mr. Irwine forelæste mig i går noget af et brev fra ham. Man siger for temmelig vist, at der snart vil blive sluttet fred, skønt ingen tror, at den vil være af lang varighed; men han siger, han har ikke i sinde at komme hjem. Han er ikke oplagt til det endnu; og for andre er det bedre, at han bliver borte. Mr. Irwine finder, at han gør ret i ikke at komme – det er et bedrøveligt brev. Han spørger til dig og til Poysers, som han altid gør. Der var én ting i brevet, som ret gik mig til hjertet. "Du kan ikke tro," siger han, "hvor jeg føler mig gammel; jeg lægger slet ingen planer mere. Jeg befinder mig bedst, når jeg har udsigt til en ordentlig march, eller til en fægtning.""

"Han er af en inderlig, godmodig natur, ligesom Esau, som jeg altid har haft så meget til overs for," sagde Dinah. "Denne sammenkomst imellem brødrene, hvor Esau viser sig så kærlig og ædelmodig, og Jakob så frygtsom og mistroisk, trods bevidstheden om den guddommeliges nåde, har altid rørt mig dybt. Vel sandt, jeg har undertiden været fristet til at sige, at Jakob var en lav sjæl; men det er én af vore prøvelser – vi må lære at se det gode, selv i mindre elskværdige omgivelser."

"Ja," sagde Adam, "jeg holder mest af at læse om Moses i det gamle testamente. Det var et svært hverv, han gennemførte, og han døde, da andre skulle til at høste frugterne af det. Man må have mod til at betragte livet fra denne side og tænke på, hvad der vil komme ud af det, når man er død og borte. Et godt, varigt stykke arbejde består; om det aldrig er andet end at lægge

et gulv, så er der dog nogen, foruden den, der gør det, som er tjent med, at det bliver godt gjort."

De var begge glade ved at tale om genstande, som ikke angik dem personligt, og således fortsatte de vejen, indtil de kom til bækken, da vendte Adam sig om og sagde:

"Aha, der har vi Seth. Jeg tænkte nok, han kom snart hjem. Ved han, at du tager bort, Dinah?"

"Ja, jeg sagde ham det sidste sabbat."

Adam erindrede nu, at Seth den sidste søndagaften var kommet meget forknyt hjem, noget, som i den senere tid kun meget sjældent havde været tilfældet med ham; for den lykke, han følte ved at se Dinah hver uge, syntes for længe siden at have opvejet smerten over at vide, at hun aldrig ville ægte ham. I denne aften havde han sit sædvanlige udseende af drømmende, mild tilfredshed, indtil han kom tæt hen til Dinah og så spor af tårer på hendes fine øjenlåg. Han kastede et hurtigt blik på sin broder; men Adam var øjensynlig ganske uvidende om, hvad der var foregået i Dinahs indre, for hans ansigt havde sit rolige hverdagsudtryk. Seth gjorde sig umage for ikke at lade Dinah se, at han havde lagt mærke til hendes tårer og sagde blot:

"Du skal have tak, Dinah, at du kommer, for moder har længtes efter dig hele dagen. Du var den første, hun talte om i morges."

Da de trådte ind i hytten, sad Lisbeth i sin lænestol; hun havde sat aftensmaden frem, noget, som hun altid besørgede længe i forvejen, og var blevet alt for træt af det til at gå dem i møde i døren, som hun plejede.

"Nå, barn, er du endelig der?" sagde hun, da Dinah kom hen til hende. "Hvad tænker du på, at blive borte fra mig en hel uge?"

"Kære gamle," sagde Dinah, idet hun tog hendes hånd, "du er ikke rask; havde jeg vidst det før, var jeg kommet før."

"Og hvor skulle du få det at vide, når du ikke kom? Drengene ved ikke andet, end hvad jeg siger dem, for så længe som man kan røre en hånd eller en fod, tror mandfolk ikke, at man fejler noget. Men jeg er ikke så dårlig endda; det er kun en smule forkølelse. Og drengene plager mig sådan om, at jeg skal tage hjælp til mit arbejde – de gør mig meget mere dårlig med al deres snak. Hvis du ville komme og blive hos mig, så lod de mig have fred. Poysers kan ikke trænge så hårdt til dig som jeg. Men tag din hat af og lad mig se på dig."

Dinah ville gå fra hende, men Lisbeth holdt fast på hende, mens hun tog sin hat af, og så hende i ansigtet, ligesom man betragter en nylig plukket sneklokke, for ret at tilegne sig dens indtryk af renhed og ynde.

"Hvad fejler dig?" spurgte Lisbeth forundret; "du har jo grædt."

"Det er kun en øjeblikkelig sorg," sagde Dinah, som ikke ønskede lige straks at åbenbare Lisbeth sin hensigt om at forlade Hayslope. "Du skal snart høre mere om det – vi vil tale om det i aften. Jeg bliver hos dig i nat."

Lisbeth lod sig nøje med denne forklaring, og hun havde hele aftenen til at tale alene med Dinah; for I erindrer, at der for næsten to år siden blev bygget et værelse til i hytten, i forventning af en ny beboer, og her sad Adam altid, når han havde noget at skrive eller udkast at gøre. Seth sad der også i

aften, for han vidste, at hans moder gerne ville beholde Dinah for sig alene.

Der var to smukke skilderier i hytten, ét på hver side af skillerummet. På den ene side sad den bredskuldrede, hårdføre, gamle kone med de grove træk, i sin blå trøje og sit gule halstørklæde, og lod sine dunkle øjne kærligt hvile på det liljehvide ansigt og den slanke skikkelse i den sorte kjole, som enten syslede om i gavnlig virksomhed, eller sad ved siden af den gamle kones lænestol og holdt hendes magre hånd, mens hun med sine øjne talte et sprog, som Lisbeth forstod langt bedre end både bibelen og salmebogen. I aften ville hun næsten slet ikke høre hende læse. "Nej, nej," sagde hun, "luk bogen. Lad os tale sammen. Jeg vil vide, hvorfor du græd. Har du også sorger ligesom andre mennesker?"

På den anden side af skillerummet sad de to brødre, hinanden så lig i al deres ulighed: Adam med rynket pande, pjusket hår og mørk, kraftig hudfarve, fordybet i sine beregninger; Seth med grove træk, broderens udtrykte billede, men med tyndt, kruset, brunt hår og blå, drømmende øjne, som ofte stirrede tankeløst ud igennem vinduet, i stedet for at se i bogen, endskønt det var en nyligt anskaffet bog – Wesleys udtog af madame Guyons levned, som dog havde en særlig interesse for ham. Seth havde sagt til Adam: "Er der noget, jeg kan hjælpe dig med her i aften? Jeg vil ikke arbejde og støje i værkstedet."

"Nej, min dreng," svarede Adam, "her er ikke andet, end hvad jeg må gøre selv. Du har jo din nye bog at læse i."

Og ofte, når Seth slet ikke vidste noget af sig selv, kunne Adam sidde og se på ham med et kærligt smil. Han vidste, at

han holdt af at sidde hensunken i tanker, som han ikke kunne gøre rede for; der kom ikke noget ud af det, men han følte sig lykkelig ved det; og i det sidste års tid eller så, var Adam blevet mere og mere overbærende med Seth. Det var en del af denne tiltagende kærlighed, som havde sit udspring i den sorg, der ulmede i ham.

For skønt I ser, at Adam er fuldkommen herre over sig selv, arbejder tappert, som han føler en medfødt trang til, og finder fornøjelse i sit arbejde, havde han dog ikke forvundet sin sorg – var ikke blevet det samme menneske igen. Bliver vel nogen af os det? Det forbyde Gud. Det ville være et dårligt udbytte af al vor kval og al vor kamp, når vi ikke vandt andet ved det end vort gamle jeg – hvis vi kunne vende tilbage til den samme blinde kærlighed, den samme dadlende selvtillid, de samme lette tanker om menneskelige lidelser, den samme letsindige snakken om menneskenes forspildte liv, den samme utydelige forestilling om den ubekendte, som vi i vor forladthed har opsendt himmelråbende klager over. Lad os hellere være taknemmelige for, at vor sorg lever i os som en magt, der ikke kan tilintetgøres, men kun forandrer skikkelse og går over fra smerte til deltagelse – dette ene, fattige ord, som indeholder vor bedste visdom og vor bedste kærlighed. Ikke fordi denne forvandling af smerte til deltagelse endnu fuldkomment havde fundet sted hos Adam: der var endnu en dyb smerte tilbage, og han følte, at den ville vedvare, så længe som *hendes* lidelser ikke blot var et minde, men noget virkeligt, som han måtte tænke sig fornyet med hver frembrydende morgen. Men vi vænner os til åndelig, såvel som til legemlig smerte, uden dog derfor at blive ufølsomme derfor; den bliver en ejendommelighed ved vort liv,

og vi ophører at tænke os en fuldkommen ønskelig tilstand som en mulighed for os. Ønsket forvandles til ydmyg underkastelse, og vi er tilfredse med vor dag, når vi har set os i stand til at bære vor sorg i stilhed og lade, som om vi ingen sorg havde.

Således var Adams sjælstilstand i denne hans sorgs andet efterår. Hans arbejde havde, som I ved, altid udgjort en del af hans religion, og fra hans tidlige ungdom havde det stået klart for ham, at godt tømrerarbejde var Guds vilje – var den skikkelse af Guds vilje, som nærmest vedkom ham; men nu var der udenfor dagens virkelighed ikke mere noget drømmenes rige for ham, ingen festlig stund mere i denne hverdags-verden, intet øjeblik, selv i den fjerne fremtid, da pligten ville tage sin jernhandske og brystplade af og vugge ham i søvn i sin favn. I det billede, han dannede sig af fremtiden, så han sine dage gå hen i strengt arbejde ligesom nu, men med tiltagende tilfredsstillelses og interesse; kærlighed, mente han, kunne for ham aldrig blive andet end et levende minde – et afhugget lem, som endnu voldte ham pine. Han anede ikke, at kærlighedens magt alt imens vandt ny styrke hos ham; at de nye følelser, han havde tilkøbt sig ved en sørgelig erfaring, netop gjorde ham det muligt, ja endog nødvendigt, at forene sin tilværelse med en andens. Dog var han sig det bevidst, at hengivenhed og venskab var ham dyrebarere nu, end de før havde været det, – at han hang mere ved sin moder og Seth, og at det var ham en uendelig kilde til glæde, når han på en eller anden måde kunne gøre dem livet lettere eller blot i det små at kunne bidrage til deres lykke. Også Poysers gik der næppe tre eller fire dage, uden han følte trang til at se dem og veksle et par venlige ord med dem; dette ville han sandsynligvis have følt, også selv om Dinah

ikke havde været hos dem. Men det var kun den ligefremme sandhed, dengang han sagde til Dinah, at han satte hende over alle andre venner i verden. Kunne noget være mere naturligt? For i de mørkeste stunder var tanken om hende ham altid det første glimt af trøst: de triste dage i forpagtergården var lidt efter lidt blevet oplyst af et blidt månelys ved hendes tilstedeværelse; og det var lige sådan i hytten hos Bedes, hvor hun var kommet, hver gang hun havde et ledigt øjeblik, for at trøste og opmuntre den stakkels Lisbeth, som blevet grebet af en frygt, der dæmpede selv hendes evindelige klagen og krakilerier, ved synet af hendes elskede Adams sorgbetyngede åsyn. Han var blevet vant til at se hendes lette, stilfærdige bevægelser, hendes elskelige måde at være på overfor børnene, når han kom over på forpagtergården; til at lytte til hendes stemme ligesom til en stedse tilbagevendende musik; til at mene, at alt hvad hun sagde, var netop det rette og ikke kunne være bedre.

Hvordan han end vendte og drejede det, var han ikke i stand til at finde noget forkert hos hende, selv ikke når hun var alt for tålmodig med børnene, som det var lykkedes at forvandle læseren Dinah, for hvem en kreds af rå mænd ofte havde skælvet en smule, til en almindelig slave; skønt Dinah selv var en noget skamfuld over denne sin svaghed. Jo, der var én ting, der kunne have været bedre: hun kunne have elsket Seth og lovet at gifte sig med ham. Han var en smule fortrydelig på sin broders vegne, og han kunne ikke lade være med at tænke på, hvordan Dinah, som Seths hustru, kunne have gjort deres hjem så lykkeligt som det nogensinde kunne blive – for dem alle – thi

hun var det eneste væsen på jorden, der kunne have lindret deres moders sidste tid og givet hende fred og hvile.

"Det er underligt, at hun ikke holder af drengen," sagde Adam somme tider til sig selv, "for alle og enhver mener, at han er som skabt for hende. Men hendes hjerte er vel optaget af andre ting. Hun er en af den slags kvinder, som ikke føler sig hendraget mod ægteskab og børn. Hun synes nok hun ville blive alt for optaget af sig selv og sit eget, og hun er blevet så vant til at leve for andre mennesker, at hun ikke kan bære tanken om, at hendes hjerte skulle lukkes for dem. Sådan må det være, det indser jeg nok. Hun er skabt af et andet stof end de fleste kvinder: det så jeg allerede for længe siden. Hun har aldrig ro på sig, hvis hun ikke er i færd med at hjælpe en eller anden, og et ægteskab ville bryde hendes vaner – det er jo sandt nok. Jeg har ingen ret til at gøre mig tanker om, at det var bedre, om hun tog Set – som om jeg skulle være klogere end hun! – eller end Gud, for det er jo ham, der har skabt hende, som hun er, og det er af de største velsignelser, der er blevet mig til del af Hans hånd, – og for mange andre end mig."

Disse selvbebrejdelser var dukket op i Adams sind, engang han havde set af Dinahs udtryk, at han havde såret hende ved at nævne sit ønske om, at hun tog Seth til ægte, hvorfor han i stærke vendinger var vedblevet med at sige, at han nærede den største tiltro til, at hendes beslutning var den rette – at han endog måtte finde sig i at hun forlod dem og ikke mere var en del af deres liv, andet end som et minde – hvis hun selv anså det for rigtigt.

Han var sikker på, at hun udmærket vidste, hvor meget han ønskede at blive ved at se hende – at tale med hende i tavs

bevidsthed om deres fælles minde. Det var ikke muligt, at hun skulle opfatte andet end selvudslettende kærlighed og respekt i denne hans forsikring om, at han var ikke havde noget at indvende imod, at hun tog bort; og alligevel var der stadig en urolig følelse hos ham, at han ikke havde fået sagt det på den rette måde – at Dinah på en eller anden måde ikke havde forstået ham.

Dinah måtte være stået op lidt før solopgang den følgende morgen, for hun kom allerede ned omkring klokken fem. Det samme gjorde Seth; for på grund Lisbeth stædige afvisning af at få en kvindelig medhjælp i huset, havde han selv lært sig, som Adam sagde, "at gøre sig ret nyttig i huset," så at han kunne spare sin moder fra at udmatte sig alt for meget. Jeg håber ikke, at I af den grund vil finde ham umandig, lige så lidt som I kan finde den gode oberst Bath umandig, fordi han lavede grøden til sin invalide søster.

Adam, som havde siddet længe oppe aftenen forud og skrevet, sov stadig, og ville næppe, sagde Seth, komme ned, før morgenmaden var færdig. Så ofte som Dinah havde besøgt Lisbeth i de sidste halvandet år, havde hun dog aldrig sovet der siden hin nat efter Thias' død, da Lisbeth, som I erindrer, roste hendes stille syslen og endog skænkede hendes havresuppe nogenlunde bifald. Men i dette lange mellemrum havde Dinah gjort store fremskridt i huslig dygtighed; og i denne morgenstund, da Seth kunne hjælpe med, fik hun lyst til at bringe alting til en sådan grad af renlighed og orden, at selv hendes tante Poyser kunne have været tilfreds med det. Hytten var for øjeblikket langt fra dette standpunkt, for Lisbeths reumatisme havde tvunget hende til at opgive sin tidligere lyst

til at skure og polere. Da hun havde fået køkkenet efter sit sind, gik Dinah ind i det nye værelse, hvor Adam havde siddet og skrevet om aftenen, for der at foretage den fornødne fejning og afstøvning. Hun åbnede vinduet, og den friske morgenluft strømmede ind og vinrosens duft og morgensolens lave stråler, som dannede en strålekrans omkring hendes blege ansigt og lyse, kastanjebrune hår, mens hun fejede med den lange kost og med ganske sagte stemme sang én af Charles Wesleys lovsange.

Hun lagde kosten fra sig og tog fat på støvekluden; og hvis I nogensinde havde opholdt jer i mrs. Poysers hus, da ville I vide, hvorledes støvekluden forholdt sig i Dinahs hånd – hvorledes den kom ind i hver en lille krog og på hver en synlig og usynlig liste – hvorledes den gik rundt og atter rundt om hvert et stoleben, og under og over alt, hvad der lå på bordet, indtil den kom til Adams papirer og instrumenter og til hans åbne pult. Dinah støvede af lige indtil randen af disse, da standsede hun og så på dem med frygtsomme, men længselsfulde blikke. Det var bedrøveligt at se, hvor meget støv der lå på dem. Mens hun således stod, hørte hun Seths fodtrin udenfor den åbne dør, som hun vendte ryggen mod, og sagde med sin klare stemme:

"Seth, bliver din broder forbitret, hvis man flytter hans papirer?"

"Ja, meget, når man ikke lægger dem på deres rette plads," sagde en dyb og kraftig stemme, som ikke var Seths.

Det fo'r igennem Dinah; hun følte, at hun rødmede, og vovede ikke at vende sig om, men stod ubevægelig, ked af, at hun ikke kunne sige ham et venligt godmorgen. Da Adam mærkede, at hun ikke vendte sig om, så at hun kunne se smilet på hans ansigt, var han bange for, at hun havde taget hans ord

for alvor, og gik hen til hende, så at hun var nødt til at se på ham.

"Hvad, Dinah!" sagde han smilende, "tror du, jeg er så bister her hjemme?"

"Nej, vist ikke," sagde Dinah, idet hun så på ham med frygtsomme blikke. "Men du kunne jo blive fortrydelig ved at finde dine ting i uorden; og selv Moses, den blideste af alle mænd, blev undertiden forbitret."

"Så kom da," sagde Adam, idet han kærligt så på hende, "jeg vil hjælpe dig at flytte tingene og lægge dem til rette igen, så kan de ikke blive bragt i uorden. Jeg ser nok, du slægter din tante på."

De begyndte deres lille arbejde i forening, men Dinah var endnu ikke ret kommet til sig selv igen og tænkte ikke på at sige noget, og Adam betragtede hende uroligt. Det forekom ham, som om Dinah i den senere tid havde haft noget imod ham; hun havde ikke været så venlig og ligefrem imod ham, som hun plejede at være. Han ville gerne, at hun skulle se på ham og være lige så fornøjet ved dette stykke arbejde, som han selv var. Men Dinah så ikke på ham; det var let for hende at undgå at se op på ham, da han var så høj; og da der til sidst ikke var mere, der skulle støves af, og ingen videre anledning for ham til at blive hos hende, kunne han ikke længere udholde det, men sagde i en næsten bønlig tone:

"Dinah, du er dog vel ikke vred på mig, er du? Har jeg sagt eller gjort noget, som du ikke synes om?"

Dette spørgsmål forundrede hende, men var hende kærkomment, idet det gav hendes følelser en anden retning. Nu

så hun på ham, ganske alvorlig, næsten med tårer i øjnene, og sagde:

"O, nej, Adam, hvor kan du tro det?"

"Jeg ville så nødigt, at du ikke skal have mig lige så kær, som jeg har dig," sagde Adam. "Og du ved ikke, Dinah, hvor megen pris jeg sætter alene på tanken om dig. Det var det, jeg mente, da jeg i går sagde, at jeg ville være tilfreds, om du end rejste bort herfra, når du selv anså det for rigtigt. Jeg mente, at den blotte tanke om dig var mig så meget værd, at jeg burde være taknemmelig og ikke knurre, når du fandt for godt at tage herfra. Du ved vist, Dinah, at jeg nødigt vil skilles fra dig?"

"Ja, kære ven," sagde Dinah skælvende, men bestræbende sig for at synes rolig, "jeg ved, du nærer en broders følelser for mig, og vi vil ofte være hos hinanden i ånden; men nu for tiden er jeg hjemsøgt af mangehånde fristelser – du må ikke tage dig af mig. Jeg føler mig kaldet til at forlade mine slægtninge for en tid; men det er en prøvelse, for kaldet er svagt."

Adam så, at det var hende pinefuldt at svare.

"Jeg bedrøver dig med at tale om det, Dinah," sagde han; "jeg vil ikke sige mere. Lad os se, om Seth er færdig med sin frokost."

Det er en ganske ligefrem ting, kære læser. Men det er så godt som vist, at også du har været forelsket – måske endda mere end én gang, skønt du ikke har lyst til at fortælle det til alle dine veninder. Hvis så er, da vil du lige så lidt finde de henkastede ord, de frygtsomme blikke, de halvdulgte følelser, som to sjæle efterhånden nærmer sig til hinanden ved, ligesom to små, bævende regnbække, førend de forener sig til én – du vil lige så lidt finde disse ting kedelige, som du vil finde de første

tegn på det vågnende forår kedelige og hverdagsagtige, skønt de kun er et svagt, ubeskriveligt *noget* i luften, i fuglenes sang og i de svulmende knopper på hække og træer. Disse frygtsomme ord og følelser og blikke er en del af sjælens sprog; og det mest udtryksfulde sprog består, så vidt jeg ved, for størstedelen af fordringsløse ord, som "lys", "klang", "stjerne", "musik" – ord, der i sig selv ikke bringer større nydelse, når man betragter eller hører dem, end "støv" eller "spåner", men som tilfældigvis er blevet udvalgt til at betegne noget uendelig skønt og ophøjet. Jeg er af den mening, at også kærligheden er noget skønt og ophøjet; og hvis du er enig med mig i det, da vil dens svageste spirer ikke være støv og spåner for dig – de vil snarere ligesom "lys" og "klang" bevæge din sjæl og fylde din nutid med fortidens kæreste billeder.

51. Søndag morgen

Lisbeths anfald af reumatisme var ikke alvorligt nok til at holde Dinah endnu en nat borte fra forpagtergården, nu da hun havde fattet det forsæt at forlade sin tante så snart; og om aftenen skulle vennerne skilles ad. "For lang tid," havde Dinah sagt; for hun havde meddelt Lisbeth sin beslutning.

"Så vil det blive for mit hele liv, og jeg skal aldrig mere få dig at se," sagde Lisbeth. "Lang tid! jeg har ingen lang tid at leve i. Og jeg vil blive syg og dø, uden at du kan komme til mig, og jeg vil dø af længsel efter dig."

Dette havde i denne dag været omkvædet på hendes jammer; for Adam var ikke hjemme, og uhindret kunne hun lade sine klager lyde. Hun havde pint den stakkels Dinah med stadig at vende tilbage til det spørgsmål, hvorfor hun ville bort? og med ikke at tage hendes grunde for gyldige, men at kalde dem griller og stridighed; og mest af alt med at anke på, at hun "ikke kunne tage en af drengene," og blive hendes datter.

"Du kan vel ikke have været tjent med Seth," sagde hun; "han er dig måske ikke kløgtig nok; men han ville have været meget god imod dig – han er så flink, som han vel kan være, til at hjælpe mig, når jeg er dårlig; og han holder lige så meget af Bibelen og af prædikener som du selv. Men måske du ville synes bedre om en mand, der ikke er så ganske som du selv: den rindende bæk tørster ikke efter regn. Adam ville have passet for dig – det ved jeg; og han kunne nok komme til at holde af dig, hvis du ville blive. Men han er så stiv som en jernstang; man kan ikke få ham til andet, end hvad han selv vil. Men han ville være en net mand for hvem det så var, så anset og så kløgtig, som

han er. Og han ville være kærlig og rar; det gør mig godt alene at se ham i øjnene, når han er venlig imod mig."

Dinah søgte at undgå Lisbeths forskende blikke og nærgående spørgsmål, ved at give sig noget at bestille i huset; og så snart som Seth kom hjem om aftenen, tog hun sin hat på for at gå. Dinah var dybt rørt, da hun sagde det sidste farvel, og endnu mere, da hun på sin vej over markerne vendte sig om og så den gamle kone stå i sin dør endnu og stirre ud efter hende, indtil hun måtte være en ubetydelig, lille plet i de gamle, dunkle øjne. "Kærlighedens og fredens Gud være med dem," bad Dinah, da hun vendte sig om ved den sidste stente. "Han skænke dem glæde i forhold til den bedrøvelse, han har pålagt dem. Det er hans vilje, at jeg stilles fra dem; lad mig ingen anden vilje have end hans."

Omsider gik Lisbeth ind igen og satte sig i værkstedet ved siden af Seth, der var i færd med at lave en syæske, som han ville forære Dinah, inden hun rejste.

"Du ser hende igen på søndag, for hun rejser," var hendes første ord. "Hvis der var noget ved dig, så fik du hende til at gå hjem med dig på søndag aften og se til mig engang endnu."

"Nej, moder," sagde Seth; "Dinah ville sikkert komme igen, hvis hun anså det for rigtigt; jeg ville ikke have nødigt at overtale hende til det. Hun mener vistnok, at det ville være at bedrøve dig til ingen nytte, hvis hun kom for at sige farvel engang endnu."

"Hun ville aldrig rejse bort, det ved jeg vist, hvis Adam ville holde af hende og gifte sig med hende; men alting skal gå én imod," sagde Lisbeth, idet hun brød ud i klager.

Seth tav et øjeblik, og let rødmende så han på sin moder.

"Hvorledes, moder! har hun sagt noget om det til dig?" spurgte han med dæmpet stemme.

"Sagt? nej, hun siger ikke noget. Det er kun mandfolkene, der ingenting kan gætte, men må vente, indtil man siger dem alting."

"Men hvad bringer dig på de tanker, moder? Hvor er det faldet dig ind?"

"Det gør ikke noget til sagen, hvor det er faldet mig ind; jeg er ikke så tosset, at jeg ikke kan vide det, uden at nogen har sagt mig det. Jeg ved, at hun holder af ham, så vist som jeg ved, at det blæser ind ad døren, og det er nok. Og han havde måske ikke noget imod at gifte sig med hende, hvis han vidste, at hun holdt af ham, men det vil aldrig falde ham ind, hvis ingen siger ham det."

Hvad hans moder formodede med hensyn til Dinahs følelser for Adam, var en tanke, der ikke var ganske fremmed for Seth, men hendes sidste ord forfærdede ham; han var bange for, at hun selv skulle påtage sig at åbne øjnene på Adam. Han var ikke vis på Dinahs følelser, og han troede at være vis på Adams.

"Nej, moder, nej," sagde han alvorligt, "du må ikke tænke på at tale om det til Adam. Du har ingen ret til at fortælle, hvad Dinah føler, når hun ikke selv har sagt dig det; og du ville kun gøre fortræd med at tale om det til Adam. Han skylder Dinah tak og er hende inderligt hengiven, men han føler ingen tilbøjelighed til at ægte hende, og jeg tror heller ikke, at Dinah ville ægte ham. Jeg tror overhovedet ikke, at hun gifter sig."

"Ih," sagde Lisbeth utålmodigt, "det tror du naturligvis, fordi hun ikke ville have dig. Dig tager hun dog aldrig; du kunne lige så godt synes om, at hun tog din broder."

Seth følte sig fornærmet. "Moder," sagde han, "sådanne tanker må du ikke have om mig. Jeg ville være lige så taknemmelig for at få hende til søster, som du for at få hende til datter. Jeg har for længe siden opgivet alt håb, og jeg bliver for alvor vred, hvis du nogensinde tiere taler således."

"Ja, så skal du heller ikke komme og fortælle mig, at det ikke er, som jeg siger."

"Men du ville gøre uret imod Dinah," sagde Seth, "hvis du fortalte Adam, hvad du tror om hende. Det ville kun gøre fortræd, for det ville være ubehageligt for Adam, når han ikke nærede de samme følelser for hende. Og det er jeg temmelig vis på, at han ikke gør."

"Å, fortæl mig ikke, hvad du er vis på; du ved ikke noget om det. Hvad skulle han altid gå til Poysers for, hvis det ikke var for at se hende? Han går nu to gange, når han ellers kun gik én. Måske ved han ikke, at han føler trang til at se hende; han ved ikke, at jeg kommer salt i hans suppe, men han ville snart savne det, hvis det ikke var der. Han vil aldrig tænke på at gifte sig, når ikke andre bringer ham på de tanker; og hvis du har noget som helst tilovers for din moder, så gør du det og lader ikke Dinah rejse bort fra mig, når jeg kunne beholde hende her til en smule trøst, før jeg går til hvile hos min gamle under hvidtjørnen."

"Nej, moder," sagde Seth, "du må ikke tro, at det er af mangel på kærlighed til dig, men jeg ville handle imod min samvittighed, hvis jeg påtog mig at tale om Dinahs følelser; og desuden ville jeg vistnok fornærme Adam, ved i det hele taget at tale til ham om at gifte sig, og jeg råder dig til ikke at gøre det. Det er meget muligt, at du ganske tager fejl med hensyn til

Dinah; ja, af nogle ord, hun har ladet falde, er jeg næsten vis på, at hun ikke er tilbøjelig til at gifte sig."

"Ja, du er lige så stridig som alle de andre; var det noget, jeg ikke brød mig om, da ville det hurtigt nok blive gjort."

Ved disse ord rejste Lisbeth sig fra bænken og gik ud af værkstedet, mens Seth var i den største angst for, at hun skulle bringe uro i Adams sind ved at tale om Dinah. Efter nogen tids forløb trøstede han sig ved den tanke, at Lisbeth siden Adams sorg havde været meget bange for at tale til ham om alt, hvad der angik følelser, og at hun vel næppe ville vove at berøre denne ømmeste af alle genstande. Selv om hun gjorde det, håbede han, at Adam ikke synderligt ville lægge vægt på, hvad hun sagde.

Seth tog ikke fejl, da han troede, at Lisbeth ville mangle mod til at tale; og i de næste tre dage blev hun ikke fristet til det, for de øjeblikke, hvor hun havde lejlighed til at tale med Adam, var kun sjældne og korte. Men i sine lange, ensomme timer rugede hun så længe over sin sorg, at hendes tanker var meget nær ved at tage flugten ud af deres skjulte rede; og søndag morgen, da Seth var gået til prædiken i Treddleston, tilbød sig den farlige lejlighed.

Søndag morgen var for Lisbeth den lykkeligste tid i hele ugen; for da der i Hayslope ikke var gudstjeneste for om eftermiddagen, var Adam altid hjemme og bestilte ikke andet end at læse, en beskæftigelse, hun nok vovede at afbryde ham i. Desuden havde hun altid et bedre middagsmåltid end ellers at tilberede til sine sønner – ofte dog kun til Adam og hende selv, da Seth ikke sjældent var borte hele dagen, og stegelugten ved den klare lue i det rene køkken, stueurets højtidelige dikken og

hendes yndlingssøn Adam, som sad hos hende i sine bedste klæder og ikke tog sig noget af betydning til, så at hun, hvis hun ville, kunne lade sin hånd glide hen over hans pande og få et venligt blik og smil af ham, mens Gyp, som ikke var så lidt misundelig, stak snuden ind imellem dem – alt dette udgjorde stakkels Lisbeths jordiske paradis.

Den bog, Adam hyppigst læste i om søndagen, var hans store billedbibel, og i denne morgenstund lå den opslået foran ham på det runde, hvide fyrrebord i køkkenet; for trods ilden sad han der, fordi han vidste, at hans moder gerne ville have ham hos sig, og det var den eneste dag i ugen, at han på denne måde kunne fornøje hende. Det ville have glædet jer at se Adam læse i sin bibel; på en hverdag åbnede han den aldrig, men betragtede den som en bog, der kun tilhørte helligdagene, og som for ham indeholdt både historie, digtekunst og levnedsbeskrivelser. Den ene hånd havde han puttet ind imellem vesteknapperne, og den anden lå rede til at vende bladet; og i løbet af formiddagen ville I have iagttaget mangen forandring i hans ansigt. Undertiden læste han halvhøjt – det var, når han kom til en tale, som han kunne tænke sig selv at holde, såsom den døende Samuels tale til folket; en anden gang hævede han sine øjenbryn, og mundkrogene dirrede i sørgmodig deltagelse – noget, måske den gamle Isaaks møde med sønnen, rørte ham dybt; til andre tider, når han læste i det nye testamente, var der et meget højtideligt udtryk i hans ansigt, og han tilkendegav sit bifald ved et alvorligt nik, eller hævede sin hånd og lod den atter synke; og stundom, når han læste i de apokryfe bøger, som han holdt meget af, kunne Sirachs søns skarpe ord aftvinge ham et

fornøjet smil, skønt han også tog sig den frihed undertiden at være af en anden mening end en apokryf forfatter.

I de mellemrum, at Lisbeth ikke passede maden, sad hun altid lige overfor ham og betragtede ham, indtil hun ikke længere kunne lade være at gå hen til ham og kærtegne ham, for at tiltrække sig hans opmærksomhed. I denne morgenstund læste han Matthæusevangeliet, og Lisbeth havde stået ved siden af ham i nogle minutter og strøget hans hår, som i dag var glattere end ellers, og set ned på den store bog, i stille forundring over de hemmelighedsfulde bogstaver. Hun følte sig opfordret til at fortsætte disse kærtegn, for da hun kom hen til hum, kastede han sig tilbage i sin stol og så kærligt på hende, idet han sagde: "Du ser munter og vel tilpas ud i dag, moder. Se, Gyp vil, at jeg skal se på ham; han kan ikke tåle den tanke, at jeg holder mest af dig." Lisbeth sagde intet, fordi der var så meget, hun ville sige. Og nu vendte han igen et blad om, og der kom et billede – englen, som sad på den store sten, der var væltet bort fra graven. Synet af Dinah, da Lisbeth første gang så hende, havde mindet hende om dette billede, og aldrig så snart havde Adam vendt bladet om og drejet bogen, så at de kunne se på englen, før hun udbrød: "Det er hende – det er Dinah."

Adam smilede og sagde, idet han nøjere betragtede englens ansigt: "Det er hende en lille smule ligt; men Dinah er smukkere, synes mig."

"Ih nu, når du finder hende så smuk, hvorfor holder du da ikke af hende?"

Adam så forundret op. "Tror du, moder, at jeg ikke sætter pris på Dinah?"

"Ja," sagde Lisbeth, forfærdet over sit eget mod, men følende, at isen var brudt, og at det måtte gå, som det bedst kunne, "hvad kan det nytte at sætte pris på ting, som er tredive mile borte? Hvis du holdt rigtigt af hende, ville du ikke lade hende rejse bort."

"Men jeg har ingen ret til at afholde hende derfra, når hun selv ønsker det," sagde Adam og så ned på sin bog, som om han ville læse videre. Han forudså en mængde klager, som ikke ville føre til noget. Lisbeth satte sig atter på stolen lige overfor ham og sagde: "Men hun ville ikke selv ønske det, hvis du ikke var så genstridig." Lisbeth vovede endnu kun at udtrykke sig ubestemt.

"Genstridig, moder?" sagde Adam og betragtede hende uroligt. "Hvad har jeg gjort? Hvad mener du?"

"Ih, du vil aldrig se på andet, eller tænke på andet end dine tal og dit arbejde," sagde Lisbeth halvt grædende. "Og tror du, at du kan blive således ved dit hele liv igennem, som om du var skåret ud af træ? Og hvad vil du gøre, når din moder er borte, og der ingen er til at passe dig og se til, at du får en smule mad om morgenen?"

"Hvad er der i vejen, moder?" spurgte Adam, fortrydelig over denne klynken. "Jeg ved slet ikke, hvad du sigter til. Er der noget, jeg kunne gøre for dig, som jeg ikke gør?"

"Ja, vel er der det. Du kunne mage det således, at jeg havde nogen hos mig til at trøste mig en smule og pleje mig, når jeg er syg, og være god imod mig."

"Ja, hvis er skylden, moder, at her ikke er nogen i huset, der kan hjælpe dig? Det er ikke med min vilje, at du har mindste

smule arbejde at gøre. Vi har råd til det – det har jeg sagt dig tit nok. Det ville være meget bedre således."

"Å, hvad nytter det at tale om at have nogen til hjælp, når du mener ét af de kvindfolk fra landsbyen, eller nogen fra Treddleston, som jeg aldrig i mit liv har set? Hellere ville jeg selv lægge mig i min kiste, før jeg dør, end jeg ville have *dem* til at lægge mig i den."

Adam tav og forsøgte at læse videre. Det var den yderste strenghed, han en søndag morgen formåede at vise mod sin moder. Men Lisbeth var gået for vidt til nu at standse, og efter et øjebliks tavshed begyndte hun igen.

"Du ved sikkert meget vel, hvem det er, jeg kunne lide at have hos mig. Jeg mener, det er ikke ret mange mennesker, jeg sender bud efter. Og du har endda selv måttet hente hende."

"Ja, moder, du mener Dinah," sagde Adam. "Men det kan ikke nytte at sætte dig i hovedet, hvad der ikke kan blive noget af. Hvis Dinah ville blive i Hayslope, er det ikke rimeligt, at hun kunne komme bort fra sin tantes hus, hvor de betragter hende som en datter. Havde det truffet sig således, at hun kunne have ægtet Seth, det ville have været en stor velsignelse for os, men vi kan ikke altid få det, som vi vil have det her i livet. Du må se til at finde dig i at undvære hende."

"Nej, det kan jeg ikke finde mig i, når hun lige netop passer til dig; og ingen skal få mig til at tro, at Gud ikke har skabt hende og sendt hende hid for din skyld. Hvad siger det, at hun er metodist? Det kunne måske give sig, når hun blev gift."

Adam kastede sig tilbage i sin stol og så på sin moder. Nu forstod han, hvad hun havde sigtet til fra begyndelsen af. Det var det mest urimelige og uudførlige ønske, hun nogensinde

havde ytret, og dog blev han underlig til mode ved dette nye og uventede indfald. Hovedsagen var imidlertid at få hans moder til at slå det af tankerne så snart som muligt.

"Moder," sagde han alvorligt, "du taler over dig. Lad mig ikke oftere høre dig sige sådan noget. Det nytter ikke at tale om, hvad der aldrig kan ske. Dinah tænker ikke på at gifte sig; hendes hu står til et ganske andet slags liv."

"Det er rimeligt," sagde Lisbeth utålmodigt, "det er højst rimeligt, at hun ikke tænker på at gifte sig, når den, som hun gerne vil have,' ikke frier til hende. Jeg havde heller ikke giftet mig med din fader, hvis han ikke havde bejlet til mig; og hun holder lige så meget af dig, som jeg nogensinde har holdt af stakkels Thias."

Blodet steg Adam til hovedet, og i nogle øjeblikke vidste han ikke ret, hvor han var: hans moder og køkkenet var forsvundet, og han så intet, uden Dinah, der så på ham med sit milde åsyn. Det var som en opstandelse af hans svundne glæde. Men han vågnede hurtigt af denne drøm (det var en bedrøvelig opvågnen); for det ville have været meget tåbeligt af ham at fæste lid til sin moders ord – de måtte være aldeles ugrundede. Han forsikrede hende, at han meget stærkt betvivlede, hvad hun sagde – måske for at fremkalde beviser, hvis hun havde sådanne at anføre.

"Hvorfor siger du sådan noget, moder, når du slet ingen grund har til at antage det? Du ved intet, som berettiger dig dertil."

"Hun elsker ikke Seth, så vidt jeg ved, gør hun? Ham ønsker hun ikke til mand. Men jeg kan se, at hun ikke er imod dig, som hun er imod Seth. Hun bryder sig ikke mere om Seths

nærværelse end om Gyps, men hun skælver over hele legemet, når du sætter dig ved siden af hende ved frokostbordet og ser på hende. Du tror, din moder ved ikke noget, men hun var til, før du blev født."

"Men du kan ikke være vis på, at denne skælven betyder kærlighed?" sagde Adam uroligt.

"Ih, hvad skulle den vel ellers betyde? Had er det ikke, skulle jeg mene. Og hvor skulle hun kunne andet end elske dig? Du er skabt til at blive elsket – for hvor er der en kønnere og flinkere karl? Og hvad gør det, at hun er metodist? Det er kun persille på suppen."

Adam havde puttet hænderne i lommerne og så ned på bogen, uden at kunne skelne noget bogstav. Han skælvede som en guldgraver, der allerede i ånden ser guldet, men i samme øjeblik føler en lammende frygt for at blive skuffet. Han kunne ikke fæste lid til sin moders indsigt; hun havde set, hvad hun ønskede at se. Og dog – og dog, nu da man havde givet ham dette vink, erindrede han så mange ting, ganske ubetydelige ting, som syntes at bekræfte hans moders ord.

Lisbeth så, at han var rørt. Hun vedblev.

"Og du skal få at se, hvor du vil savne hende, når hun er borte. Du holder mere af hende, end du selv ved. Dine øjne følger hende allevegne, som Gyps øjne følger dig."

Adam kunne ikke længere blive siddende. Han rejste sig, tog sin hat og gik ud på marken.

Solen skinnede: denne tidlige efterårssol, som vi ville kunne skelne fra sommersolen, selv om ikke løvet på linde- og kastanjetræet faldt i det gule; denne søndagssol, som for den arbejdende mand bringer mere end efterårets ro; denne

morgensol, som endnu ikke har udtørret dugdråberne på de fine spindelvæv i de tætte hække.

Adam trængte til denne stilhed; han forbavsedes over det herredømme, som tanken om Dinahs kærlighed udøvede over ham, så at alle andre følelser veg tilbage for det heftige ønske at vide, om denne tanke var sand. Besynderligt, at muligheden af, at de kunne elske hinanden, indtil dette øjeblik aldrig var faldet ham ind, og nu på engang gik al hans længsel ud på denne mulighed; hvad hans egne ønsker angik, da tvivlede eller betænkte han sig ikke mere end fuglen, som flyver mod den åbning, gennem hvilken dagslyset sender sine stråler og himlen sin forfriskende ånde.

Efterårets søndagssol beroligede ham; men ikke ved at indgive ham hengivenhed i Guds vilje, hvis det viste sig, at hans moder – at han selv havde taget fejl af Dinah, men ved at opmuntre ham i hans forhåbninger. Hendes kærlighed lignede så meget dette stille solskin, at begge dele forekom ham at være ét, og han troede lige meget på dem begge. Og Dinah var så nøje forenet med hans første kærligheds bedrøvelige minder, at de, langt fra at blive forglemt, snarere ville blive forædlet derved, at han elskede hende. Ja, hans kærlighed til hende havde sit udspring i denne fortid: den var ligesom middagssolen efter hin tidlige morgendæmring.

Men Seth? Ville han blive bedrøvet? Næppe; for han havde i den senere tid ladet ret tilfreds, og han kendte ikke til egenkærlig skinsyge; han havde aldrig været misundelig over sin moders forkærlighed for Adam. Men havde *han* set noget af det, som moderen talte om? Adam længtes efter at få det at vide, for han mente, at han bedre kunne fæste lid til Seths

iagttagelser end til moderens. Han måtte tale med Seth, førend han opsøgte Dinah; og med denne beslutning vendte han tilbage til hytten og sagde til sin moder:

"Har Seth sagt noget om, hvornår han kom hjem? Kommer han hjem til middag?"

"Ja, mod sædvane kommer han hjem. Han er ikke gået til Treddleston. Han er gået et andet sted hen for at prædike og holde bøn."

"Har du noget begreb om, hvilken vej han er gået?" sagde Adam.

"Nej, men han går ofte til fælleden. Du kender bedre hans veje, end jeg."

Adam ville gerne gå Seth i møde, men han måtte nøjes med at gå omkring på de nærmeste marker, for at få øje på ham så snart som muligt. Det kunne vel vare en times tid, for Seth ville næppe være hjemme før henad deres middag, som var klokken tolv. Men Adam kunne ikke igen sætte sig til at læse, og han slentrede omkring langs med åen, eller stod og lænede sig op mod stenterne, mens der i hans øjne lå et udtryk, som om de så noget meget tydeligt; men det var hverken åen eller piletræerne, hverken himlen eller markerne. Atter og atter afbrød han sine drømmerier ved at forundre sig over sine egne følelsers styrke, over denne nye kærligheds styrke og sødhed. Hvoraf kommer det, at digterne har sagt så mange smukke ting om vor første kærlighed, så få om vor senere kærlighed? Er deres første digte de bedste? eller er ikke de de bedste, som fødes af deres modnere tanke, deres større erfarenhed, deres dybere rodfæstede følelser?

Omsider kom Seth til syne ved den fjerneste stente, og Adam ilede ham i møde. Seth blev forundret og tænkte, der måtte være hændet noget usædvanligt; men da Adam kom nærmere, var det tydeligt at se, at det ikke var noget foruroligende.

"Hvor har du været?" spurgte Adam, da de gik ved siden af hinanden.

"Jeg har været på fælleden," sagde Seth. "Dinah har forkyndt ordet for en lille forsamling af tilhørere hos Svovlstikken, som de kalder ham. Det er folk, som næsten aldrig går i kirke – men Dinah går de hen at høre. Hun har talt i formiddags om de ord: "Jeg er ikke kommet for at kalde de retfærdige, men synderne til omvendelse." Og der hændte noget, som var smukt at se. Konerne bringer for det meste deres børn med sig, men i dag var der en tyk, krølhåret krabat på tre eller fire år, som jeg aldrig før havde set. I begyndelsen, mens jeg holdt bøn, og vi sang, var han så uartig, som han vel kunne være, men da vi alle satte os ned, og Dinah begyndte at tale, stod drengen lige på engang så stille som en stok og begyndte at se på hende med opspilet mund, hvorpå han løb bort fra moderen og hen til Dinah, og nappede i hende som en lille hund, for at hun skulle lægge mærke til ham. Dinah løftede ham op og beholdt ham på skødet, mens hun vedblev at tale; og han var så god, som han vel kunne være, indtil han faldt i søvn – og moderen græd ved at se ham."

"Det var skade, om hun ikke selv skulle blive moder," sagde Adam, "da børn holder så meget af hende. Tror du, Seth, at hun er ganske bestemt på, ikke at gifte sig? Tror du, at intet kunne bevæge hende til det?"

Der var noget særegent i hans broders tone, som bragte Seth til at kaste et blik på hans ansigt, før han svarede.

"Det ville være uret af mig at sige, at intet kunne bevæge hende," svarede han. "Men hvis det er med hensyn til mig, at du siger det, da har jeg opgivet enhver tanke om, at hun nogensinde kan blive min kone. Hun kalder mig sin broder, og det er nok."

"Men tror du, at hun nogensinde kunne få en anden så kær, at hun kunne samtykke i at ægte ham?" spurgte Adam frygtsomt.

"Ja," sagde Seth efter nogen tøven, "det er undertiden faldet mig ind i den senere tid, at det kunne være muligt; men Dinah ville aldrig lade kærlighed til det enkelte menneske drage hende fra den vej, som hun troede, at Gud havde anvist hende. Hvis hun troede, at styrelsen ikke kom fra Ham, ville hun aldrig lade den få magt over hende. Og dette syntes altid at være hende klart – at hendes kald var at tage vare på andre og ikke skabe sig selv noget hjem i denne verden."

"Men sæt nu," sagde Adam alvorligt, "sæt nu, at der var en mand, som ville lade hende gøre, hvad hun ville, uden at blande sig i det, – da var der meget af, hvad hun nu gør, som hun lige så godt kunne gøre, når hun var gift, som når hun var ugift. Andre kvinder som hun har giftet sig – det vil sige, ikke ganske som hun, men kvinder, som har prædiket og passet de syge og de trængende. Der er for eksempel mrs. Fletcher, som hun taler om."

Der var gået et lys op for Seth. Han vendte sig om, lagde sin hånd på Adams skulder og sagde: "Ville du måske have hende, broder?"

Adam kastede et tvivlende blik på Seths spørgende sine og sagde:

"Ville det gøre dig ondt, om hun holdt mere af mig end af dig?"

"Nej," svarede Seth med inderlighed, "hvor kan du tro det? Har jeg taget så liden del i din sorg, at jeg ikke skulle tage del i din glæde?"

Der herskede nogle øjeblikkes tavshed, da sagde Seth: "Jeg vidste ikke, at du nogensinde havde tænkt på at ægte hende."

"Men er det til nogen nytte at tænke på hende?" spurgte Adam – "hvad mener du? Moder har bragt mig rent ud af mig selv, med hvad hun har sagt i formiddags. Hun siger, hun er vis på, at Dinah føler noget mere end almindeligt for mig, og at hun ville være tilbøjelig til at gifte sig med mig. Men jeg er bange, hun gør regning uden vært. Jeg ville gerne vide, om du har set noget som helst?"

"Det er en egen sag at tale om," sagde Seth, "og jeg er bange for at tage fejl; desuden har vi ingen ret til at blande os i andres følelser, når de ikke selv vil frem med sproget."

Seth tav.

"Men du kunne jo spørge hende om det," sagde han efter et øjebliks forløb. "Hun blev ikke vred på *mig*, fordi jeg spurgte hende, og du har mere ret, end jeg havde, med undtagelse af, at du ikke er i Samfundet. Men Dinah holder ikke med dem, som påstår at ville have Samfundet for sig alene. Hun bryder sig ikke om, at folk kommer ind i Samfundet, såfremt de er skikket til at komme ind i Guds rige. Nogle af brødrene i Treddleston er misfornøjede med hende for det."

"Hvor opholder hun sig resten af dagen?" sagde Adam.

"Hun sagde, at hun ikke tiere i dag ville gå bort fra forpagtergården," sagde Seth, "for det er hendes sidste sabbat der, og hun vil læse i den store bibel med børnene."

Adam tænkte – men sagde ikke – "Så vil jeg gå i eftermiddag; for hvis jeg går i kirke, vil mine tanker uafbrudt være hos hende. I dag må de synge uden mig."

52. Adam og Dinah

Klokken var omtrent tre, da Adam kom ind i forpagtergården og vækkede Alick og hundene af deres søndagsslummer. Alick sagde, at alle var i kirke, undtagen "den unge missis" – således kaldte han Dinah; men dette forbavsede ikke Adam, endskønt "alle" endog indbefattede mejersken Nancy, hvis nødvendige arbejde ikke sjældent var uforeneligt med kirkegang.

Der herskede en fuldkommen stilhed omkring huset: alle døre var lukkede, og selv sten og bøtter syntes at iagttage en dybere stilhed end ellers. Adam hørte vandet dryppe sagte fra posten – det var den eneste lyd; og sagte bankede han på døren, som det egnede sig i en sådan stilhed.

Døren åbnedes, og Dinah stod foran ham, dybt rødmende af forundring over at se Adam på denne tid af dagen, da hun vidste, at han altid plejede at være i kirken. I går ville han ganske uforbeholdent have sagt til hende: "Jeg kom for at se til dig, Dinah; jeg vidste, de andre var ikke hjemme." Men i dag var der noget, der afholdt ham fra at sige det, og tavs rakte han hende hånden. Ingen af dem talte, og dog ønskede de begge, at de kunne tale, da Adam trådte ind og de satte sig ned. Dinah tog den stol, hun nyligt havde forladt; den stod ved hjørnet af bordet nær ved vinduet, og der lå en bog på bordet, men den var ikke åben; hun havde siddet aldeles stille og set på den smule klare lue, som brændte i kaminen. Adam satte sig lige overfor hende i mr. Poysers lænestol.

"Din moder er da vel ikke syg igen, håber jeg," sagde Dinah og fattede sig. "Seth sagde, at hun havde det godt i morges."

"Nej, hun er meget vel til mode i dag," sagde Adam, lykkelig ved at se Dinahs bevægelse ved synet af ham, men undselig.

"Her er ingen hjemme, som du ser," sagde Dinah; "men du bliver vel, indtil de kommer hjem. Du er formodentlig blevet forhindret i at gå i kirke i dag?"

"Ja," sagde Adam og gjorde et ophold, førend han tilføjede: "Jeg tænkte på dig, det var grunden."

Adam følte, at denne tilståelse var meget plump og overilet; for han troede, at Dinah måtte forstå, hvad han mente. Men hun fortolkede straks hans ligefremme ord som en gentagelse af hans broderlige sorg over hendes bortrejse og svarede roligt:

"Vær ikke bekymret for mig, Adam; jeg har mere end nok af alting i Snowfield. Og jeg har fred i min sjæl, for jeg adlyder en højere vilje, idet jeg rejser bort."

"Men hvis noget var anderledes, Dinah," sagde Adam og betænkte sig – "hvis du vidste noget, som du måske ikke ved nu ..."

Dinah så spørgende på ham, men i stedet for at fortsætte, tog han en stol og satte den hen ved siden af hende. Hun blev forundret og bange – og i det næste øjeblik fløj hendes tanker tilbage til den svundne tid: var det noget om disse fjerne ulykkelige, som hun ikke vidste?

Adam så på hende: det var så sødt at se på hendes øjne, som nu havde et selvforglemmende, spørgende udtryk, – et øjeblik glemte han, at han ville sige noget, eller at det var nødvendigt at sige hende, hvad han mente.

"Dinah," udbrød han pludselig, idet han greb begge hendes hænder, "jeg elsker dig af mit ganske hjerte og af min ganske sjæl. Jeg elsker dig næstefter min Gud, som skabte mig."

Dinahs læber blegnede ligesom hendes kinder, og hun skælvede heftigt under følelsen af smerteblandet glæde. Hendes hænder var kolde som døden. Hun kunne ikke tage dem til sig, for han holdt dem fast.

"Svar mig ikke, at du ikke kan elske mig, Dinah. Svar mig ikke, at vi må skilles ad og tilbringe vort liv borte fra hinanden."

Dinahs sine fyldtes med tårer, og hun svarede med rolig, men sagte stemme:

"Jo, kære Adam, vi må underkaste os en højere vilje. Vi må skilles ad."

"Ikke hvis du elsker mig, Dinah – ikke hvis du elsker mig," sagde Adam heftigt. "Sig mig – sig mig, om du kan elske mig højere end en broder."

Dinah havde alt for megen tillid til den guddommeliges vilje, til at søge at opnå noget ved forstillelse. Hun var nu kommet sig af den første bevægelse og så på Adam med et åbent og oprigtigt blik, idet hun sagde:

"Ja, Adam, mit hjerte drages mægtigt til dig; og stod det til mig, og så jeg ikke en tydelig styrelse til det modsatte, da kunne jeg føle mig lykkelig ved at blive hos dig bestandig. Jeg frygter for, jeg ville glemme at dele andres fryd og smerte; ja, jeg frygter for, jeg ville glemme den guddommeliges nærværelse og ikke attrå anden kærlighed end din."

Adam svarede ikke straks. De så på hinanden i tavs henrykkelse, – for den første bevidsthed om gensidig kærlighed udelukker enhver anden følelse; den opfylder sjælen ganske.

"Men, Dinah," sagde Adam omsider, "hvor kan der være noget, som strider imod, at vi tilhører hinanden og tilbringer vort liv sammen? Hvem lagde denne dybe kærlighed i vore

hjerter? Gives der noget helligere end denne? For vi kunne bede Gud at være med os bestandig, og vi ville hjælpe hinanden i alt, hvad der er godt. Jeg ville aldrig tænke på at træde imellem dig og Gud, og sige, at du ikke skulle gøre dette og ikke gøre hint. Du skulle følge din samvittighed lige så meget som nu."

"Ja, Adam," sagde Dinah, "jeg ved, at ægtestanden er en hellig stand for dem, som virkelig er kaldet til det og ikke føler sig draget til noget andet; men fra min barndom af er jeg blevet ledet ad en anden vej; al min fryd og al min fred hidrører derfra, at jeg intet eget liv, ingen egne fornødenheder eller ønsker har haft, og at jeg kun har levet i Gud og sådanne af hans skabninger, hvis sorger og glæder han har forundt mig at kende. Salige har disse år været for mig, og jeg føler, at hvis jeg ville lytte til nogen stemme, som ville drage mig bort fra denne vej, da ville jeg vende ryggen til det lys, som har skinnet på mig, og tvivl og mørke ville bemægtige sig min sjæl. Vi kunne ikke være hinanden til velsignelse, Adam, hvis der var tvivl i min sjæl, og hvis jeg, når det var for sent, længtes efter hin bedre del, som engang var blevet mig given, men som jeg havde stødt fra mig."

"Men hvis en hidtil ukendt følelse har bemægtiget sig din sjæl, Dinah, og hvis du elsker mig højt nok til at ønske at være mig nærmere end andre, er det da ikke bevis på, at det er rigtigt at gøre en forandring? Kan ikke kærligheden berettige dig dertil, selv om intet andet kunne?"

"Adam, min sjæl er fuld af tvivl om dette; for nu, da du fortæller mig om din mægtige kærlighed til mig, er det, som før var mig klart, blevet dunkelt igen. Jeg følte, at mit hjerte blev draget til dig med alt for megen kraft, og at dit hjerte ikke var

som mit; og tanken om dig havde bemægtiget sig mig i den grad, at min sjæl havde mistet sin frihed og var i begreb med at blive en slave af jordisk kærlighed, hvilket gjorde mig ængstelig, med hensyn til hvad der skulle blive af mig. For i al min øvrige kærlighed havde jeg været tilfreds med liden eller slet ingen gengæld; men mit hjerte begyndte at hungre efter en kærlighed, der svarede til min. Og jeg tvivlede ikke om, at jeg jo måtte kæmpe imod det, som imod en stor fristelse; og det stod tydeligt for mig, at jeg måtte rejse herfra."

"Men nu, kære, bedste Dinah, nu da du ved, at jeg elsker dig højere, end du elsker mig ... nu er det en ganske anden sag. Nu vil du ikke tænke på at rejse bort; du vil blive og være min kære, lille kone, og jeg skal takke Gud, der gav mig livet, som jeg endnu aldrig tilforn har takket ham."

"Adam, det er hårdt for mig, ikke at kunne låne øren til din tale ... Du ved, det er hårdt, men en mægtig frygt er over mig. Det forekommer mig, som om du udstrakte dine arme efter mig og vinkede ad mig, at jeg skulle komme og gøre mig det mageligt og leve for min egen fornøjelse, og som om Jesus, denne sorgens mand, stod og så på mig og pegede på synderne og på de bedrøvede og sorrigfulde. Mangen gang, når jeg har siddet i stilhed og mørke, har jeg set dette syn, og en mægtig skræk har grebet mig, for at jeg skulle blive hård og egenkærlig, og at jeg ikke længere med ydmyghed skulle bære Forløserens kors."

Dinah havde lukket sine øjne, og en svag gysen gik igennem hende. "Adam," vedblev hun, "hvad vi kan opnå ved utroskab mod vort indre kald, vil du ikke anse for noget godt. Deri er vi af samme mening."

"Ja, Dinah," sagde Adam bedrøvet; "jeg skal aldrig opfordre dig til at handle mod din samvittighed; men jeg kan ikke opgive håbet om, at du må blive af en anden mening. Jeg tror ikke, at din kærlighed til mig kunne tillukke dit hjerte for andre; du ville snarere vinde end tabe ved det; for det forekommer mig, at det går med kærlighed og lykke som med sorg og bedrøvelse – jo mere, vi kender dertil, jo bedre kan vi sætte os ind i, hvorledes andres tilværelse er eller kunne være, og jo kærligere og hjælpsommere vil vi være imod dem. Jo flere kundskaber en mand har, jo bedre vil han udføre sin gerning; og følelser er en slags kundskaber."

Dinah tav; hendes øjne var fæstet på noget, som kun var synligt for hende selv. Adam blev ved at tale sin sag:

"Og du kan udrette næsten lige så meget som nu. Jeg vil ikke anmode dig om at gå i kirke med mig om søndagen; du kan gå, hvorhen du selv vil; for skønt jeg holder mest af kirken, mener jeg derfor ikke, at du skulle følge mine ord hellere end din egen samvittighed. Og du kan være lige så meget for de syge, og du vil have bedre råd til at hjælpe dem; og du vil være iblandt alle dine egne venner, som har dig kær, og vil kunne hjælpe dem og være en velsignelse for dem indtil deres dødedag. Visselig, Dinah, vil du være Gud lige så nær, som hvis du levede alene og borte fra mig."

Dinah tav endnu en stund. Adam holdt endnu hendes hænder og så på hende med ængstelig uro, da hun fæstede sine alvorlige, kærlige øjne på ham og sagde med sørgmodig stemme:

"Adam, der er sandhed i, hvad du siger, og der gives mange af Guds tjenere, der har større kraft end jeg, og hvis hjerter

udvides ved deres omsorg for husbond og slægtninge. Men jeg har ikke den tro, at det ville blive tilfældet med mig, for siden min kærlighed til dig har taget overhånd, har jeg haft mindre fred og glæde i Gud; der har været ligesom splid i mit hjerte. Og betænk, Adam, at det liv, jeg har ført, er som et velsignet land, jeg har betrådt siden min barndom; og når jeg et øjeblik higer efter at følge den stemme, der kalder mig til et land, jeg ikke kender, kan jeg dog ikke andet end frygte, at min sjæl herefter ville længes efter den velsignelse, jeg havde forsaget; og hvor der er tvivl, der er ikke fuldkommen kærlighed. Jeg må afvente en mere umiskendelig styrelse; jeg må forlade dig, og vi må ganske underkaste os den guddommeliges vilje. Det forlanges undertiden af os, at vi skal ofre vore naturlige og retmæssige følelser på Herrens alter."

Adam vovede ikke at gøre indvendinger, for Dinahs stemme vidnede om, at hendes ord var vel overvejede og ikke et øjeblikkets indfald. Men det var hårdt for ham; hans syn fordunkledes, idet han så på hende.

"Men måske kan du dog finde dig tilfreds ved tanken om, at du kan komme til mig igen, uden atter at skulle skilles fra mig, Dinah?"

"Vi må finde os i vor skæbne, Adam. Med tiden vil det blive os klart, hvad der er vor pligt. Måske, når jeg er vendt tilbage til mit tidligere liv, vil alle disse nye tanker og ønsker forsvinde, som om de aldrig havde været til. Da skal jeg vide, at ægtestanden ikke er min bestemmelse. Men vi må vente."

"Dinah," sagde Adam bedrøvet, "du kan ikke elske mig så højt, som jeg elsker dig, ellers ville du ikke kunne tvivle. Men det er ganske naturligt, at du ikke gør det, for jeg er ikke så god som

du. Jeg kan ikke tvivle om, at det jo er ret at elske det bedste, som Gud nogensinde har ladet mig lære at kende."

"Det forekommer mig, Adam, at min kærlighed til dig ikke er svag; for dine ord og miner er for mig næsten hvad den stærkeres hjælp og kærlighed er for det svage, afhængige barn. Hvis tanken om dig kun svagt havde bemægtiget sig mig, da skulle jeg ikke frygte for, at den ville blive en afgud i templet. Men du vil give mig kraft – du vil ikke hindre mig i mine bestræbelser for at adlyde til det yderste."

"Lad os gå udenfor, Dinah, og spadsere sammen i det herlige solskin. Jeg vil ikke sige et ord mere, som kan forstyrre dig."

De gik udenfor, ad marken til, hvor de ville møde familien, når de kom fra kirke. Adam sagde: "Tag mig under armen, Dinah," og hun gjorde det. Det var den eneste forandring i deres gensidige adfærd, siden de sidste gang spadserede sammen. Men ingen bedrøvelse over deres forestående skilsmisse – over sagens usikre udfald – kunne berøve Adam den søde bevidsthed, at Dinah elskede ham. Han besluttede at tilbringe hele denne aften i forpagtergården. Han ville blive i hendes nærhed så længe som muligt.

"Eja! der har vi Adam og Dinah," udbrød mr. Poyser, idet han åbnede leddet til indelukket. "Jeg kunne ikke begribe, hvorfor han ikke var i kirke. Men, ved du vel," tilføjede den gode Martin efter et øjebliks betænkning, "hvad der falder mig ind?"

"Noget, som just ikke har vanskeligt ved at falde en ind. Du mener, at Adam holder af Dinah."

"Ih, er det nogensinde før faldet dig ind?"

"Ja, det forstår sig," sagde mrs. Poyser, som altid meget nødigt vedgik, at hun var blevet overrasket. "Jeg hører ikke til

dem, som kan se katten i mælkestuen og ikke begriber, hvad den er kommet for."

"Du har aldrig talt et ord om det til mig."

"Ih nej, fordi jeg kan tie, når der ikke kommer noget ud af at tale."

"Men Dinah vil vist ikke have ham; tror du vel?"

"Nej," sagde mrs. Poyser, ikke tilstrækkeligt på sin post mod en mulig overraskelse; "hun gifter sig aldrig med nogen, som ikke er metodist og krøbling."

"Det havde dog været rart, om de to kunne have fået hinanden," sagde Martin og lagde veltilfreds hovedet på siden. "Det havde du også gerne set, ikke sandt?"

"Jo, det forstår sig. Så havde jeg været vis på, at hun ikke var rejst til Snowfield, tredive miles herfra, og ladet mig blive her alene, uden nogen menneskelig sjæl at bryde mig om, undtagen naboer, som ikke er beslægtede med mig, og hvoraf de fleste er kvindfolk, som jeg ville skamme mig for at vise mit ansigt for, hvis mit mejeri var ligesom deres. Det er intet under, at der kommer stribet smør til torvs. Og det skulle glæde mig at se det kære væsen bosat som et kristent menneske, med sit eget hus over hovedet; og vi skulle forsyne hende med godt linned og sengeklæder; for jeg holder af hende som af mine egne børn. Og man føler sig så tryg, når hun er i ens hus; man kan gerne synde for to, når man har hende ved sin side."

"Dinah," sagde Tommy, idet han løb hende i møde, "moder siger, at du aldrig vil gifte dig med nogen anden end en metodistisk krøbling. Du må være en god nar!" bemærkede han, idet han med begge hænder klyngede sig til Dinah og på en besværende måde dansede ved hendes side.

"Vi måtte undvære dig ved sangen i dag, Adam," sagde mr. Poyser; "hvad kom det af?"

"Jeg ville tale med Dinah; nu rejser hun jo snart," sagde Adam.

"Kan du ikke formå hende til at blive? Find hende en god mand her i sognet. Kan du det, så skal det være dig tilgivet, at du blev fra kirken i dag. Men i hvert tilfælde rejser hun ikke før efter høstgildet på onsdag, og det må du komme til. Bartle Massey kommer, og måske Craig. Det er altså en aftale, at du kommer klokken syv? Min kone vil ikke have det en smule senere."

"Tak," sagde Adam, "jeg skal komme, hvis jeg kan. Men det ved jeg ikke altid i forvejen; for det er ofte, at mit arbejde tager mig længere tid, end jeg havde ventet. Du bliver til slutningen af ugen, Dinah?"

"Ja vist!" sagde mr. Poyser, "vi vil intet Nej have."

"Hun har ikke noget at haste efter," bemærkede mrs. Poyser; "mangel på levnedsmidler vil der altid være nok af, for mangel er det, som der er størst forråd af i den egn."

Dinah smilede, men gav intet løfte om at blive, og de talte om andre ting på den øvrige del af vejen og standsede af og til i solen, for at betragte den store gåseflok, de nye kornstakke og den forbavsende mængde frugt på det gamle pæretræ; Nancy og Molly var ilet forud, hver af dem med en bønnebog i hånden, som var omhyggeligt indsvøbt lommetørklædet, og hvori de ikke kunne læse synderligt andet end de store bogstaver og Amen.

53. Høstgildet

Da Adam den næste onsdag aften klokken seks begav sig hjemad, så han i det fjerne det sidste læs byg køre ad forpagtergården til og hørte høstsangens bølgende toner. Svagere og svagere, men ikke mindre melodisk ved den tiltagende afstand, nåede de hendøende toner endnu hans øre, da han nærmede sig åen. Solen, som stod lavt i vesten, skinnede lige på Bintons høje bakker og forvandlede de sorgløse får til lysende punkter; skinnede også på hyttens vinduer, hvis ruder luede som de herligste ædelstene. Det var nok for Adam til at føle, at han befandt sig i et stort tempel, og at den fjerne sang var en hellig sang.

"Det er besynderligt," tænkte han, "at den lyd går én til hjertet, næsten ligesom gravklokkens klang, skønt den fortæller om den gladeste tid af året og den tid, da menneskene for det meste føler den største taknemmelighed. Det er formodentlig den tanke, at noget er forbi i vort liv, der stemmer os til vemod; og i noget vemodigt kan vi ofte søge kilden til vore glæder. Det er netop det, jeg føler med hensyn til Dinah: jeg ville aldrig have erfaret, at hendes kærlighed ville blive den største velsignelse for mig, hvis det, som jeg antog for lykke, ikke var blevet mig fravristet og havde ladet mig føle en højere trang til en større og bedre trøst."

Han ventede at få Dinah at se i denne aften og at få tilladelse til at ledsage hende til Oakbourne; og da ville han bede hende bestemme en tid, når han måtte komme til Snowfield for at erfare, om hans sidste og bedste håb skulle opgives ligesom de andre. Med hvad han havde at udrette i hjemmet, foruden at

tage sine bedste klæder på, blev klokken syv, før han atter var på vejen til forpagtergården, og det var et spørgsmål, om han, selv med sine længste og hurtigste skridt, ville kunne være der tidsnok til oksestegen, som kom efter plumbuddingen; for mrs. Poyser ville punktligt iagttage klokkeslættet.

En stærk klirren af knive og tintallerkener og kander hørtes, da Adam trådte ind i køkkenet, men ingen stemmer ledsagede den. Nydelsen af en fortræffelig oksesteg, som ikke havde kostet dem noget, var en alt for alvorlig beskæftigelse for vore gode høstfolk, til at de ikke skulle yde den en udelt opmærksomhed, selv om de havde haft noget at meddele hinanden, – hvilket de ikke havde; og mr. Poyser, som sad for enden af bordet, havde alt for travlt med at skære for, til at agte på Bartle Masseys og mr. Craigs tale.

"Her, Adam," sagde mrs. Poyser, som stod og så til, om Molly og Nancy passede opvartningen, "her er en plads mellem mr. Massey og drengene. Det var kedsommeligt, at I ikke kunne få buddingen at se, mens den var hel."

Adam så sig ængsteligt om efter en fjerde kvindeskikkelse; men Dinah var der ikke. Han vovede næsten ikke at spørge efter hende; desuden måtte han hilse på det forsamlede selskab, og han havde det håb, at Dinah var ét eller andet sted i huset, men måske ikke tilbøjelig til at deltage i festligheder aftenen før sin afrejse.

Det var et fornøjeligt syn – dette bord, hvor den tykke Martin Poyser med det runde, godmodige ansigt sad for enden og sørgede for sine folk, idet han udsendte den vellugtende oksesteg iblandt dem og glædede sig, når tallerkenerne kom tomme tilbage. Martin, som i reglen havde en velsignet appetit,

glemte i aften næsten ganske at spise – det morede ham, når han et øjeblik ikke skar for, at se de andre nyde dette måltid, for var det ikke mennesker, som hele året igennem, juledag og søndagene undtaget, spiste deres kolde middagsmad i skyggen af et træ eller en hæk, og drak deres øl af en bimpel – vistnok ikke uden nydelse, men med munden opadvendt, i en stilling, der bedre egnede sig for ænder end for menneskelige skabninger. Martin Poyser havde en svag anelse om, hvilken nydelse varm oksesteg og nytappet øl måtte være for sådanne mennesker. Med hovedet på den ene side nikkede han til Bartle Massey og betragtede den fjogede Tom Tholer, bekendt under navnet "Tom Saft", der fik sin anden portion oksesteg. Et henrykt grin udbredtes over Toms ansigt, da tallerkenen blev sat hen for ham imellem hans kniv og gaffel, som han holdt lige i vejret, som om det var hellige vokslys; men henrykkelsen var alt for mægtig til at hendø i et grin – det næste øjeblik gav han den luft i et lydeligt udbrud, hvorpå der fulgte en pludselig alvor, idet han med kniv og gaffel styrtede sig over sit bytte. Martin Poyser godtede sig over dette syn; han vendte sig om for at se, om også mrs. Poyser havde lagt mærke til Tom, og deres øjne mødtes i et blik, der udtrykte godmodig glæde.

"Tom Saft" var meget afholdt på gården, hvor han spillede bajads og ved sine undertiden meget træffende indfald bødede på sine ufuldkommenheder i praktisk henseende. Jeg formoder, at hans vittigheder traf som plejlen, der, idet den svinges i luften, dog af og til træffer et insekt og knuser det. De hørtes jævnligt ved fåreklipningen og ved høhøsten; men jeg vil ikke anføre dem her, af frygt for at de skulle vise sig at være af en

temmelig midlertidig natur, som så mangen anden spøgefugls, der dog i sin tid blev anset for at være et vittigt hoved.

Martin Poyser var stolt af sine høstfolk, med undtagelse af Tom, og anså dem for at være det bedste sæt på hele godset. Der var nu for eksempel Kester Bale, den gamle mand med skindhuen på og det rynkede, solbrændte ansigt. Var der nogen mand i Loamshire, der vidste bedre besked med alt, hvad der hørte til landbruget? Han var ét af disse uskattérlige mennesker, som man ikke alene kan bruge til alting, men som skiller sig fortræffeligt ved alt, hvad man bruger dem til. Vel sandt, Kesters knæ var for tiden meget udadbøjede, og når han gik, nejede han uafbrudt, som om han hørte til de mest ærbødige mennesker. Og det gjorde han også; men jeg nødes til at indrømme, at genstanden for hans ærbødighed var hans egen duelighed, som han viste en næsten rørende agtelse for. Han tækkede altid stakkene; for var der noget, han gjorde bedre end alt andet, da var det at tække; og når den sidste hånd var lagt på den sidste stak, da spadserede Kester, som boede i nogen afstand fra forpagtergården, en søndag morgen i sine bedste klæder hen til stakkegården og betragtede i tilbørlig afstand sit eget værk, – idet han gik omkring, for at se hver enkelt stak fra det rette synspunkt. Når man således så ham bevæge sig nejende fremad, med øjnene vendte opad mod stakkenes gyldne toppe, kunne man fristes til at tro, at han var i begreb med én eller anden hedensk tilbedelse. Kester var en gammel pebersvend, der havde ord for at have strømper fulde af penge, i hvilken anledning hans herre havde en spøg ved hånden, hver gang han betalte ham sin lønning; ikke en ny og utidig spøg, men en god, gammel én, der havde gjort tjeneste

mange gange i forvejen. "Den unge herre er en lystig fætter," hørte man ofte Kester sige; for da han havde begyndt sin løbebane med at skræmme krager under den foregående Martin Poyser, måtte han altid anse den nu herskende Martin for en ung herre. Jeg skammer mig ikke ved at ihukomme gamle Kester: vi alle er i gæld til sådanne mænds grove hænder – hænder, som for længe siden har blandet sig med den jord, de så troligt har dyrket, for at bringe det mest mulige ud af dens frugter, og for selv at høste den mindste andel deraf til løn.

Så var der Alick, fårehyrden; han var rødmosset og bredskuldret, sad for enden af bordet overfor sin herre og stod ikke på den bedste fod med gamle Kester; deres gensidige meddelelser indskrænkede sig til at snerre og knurre ad hinanden, når lejlighed gaves; for skønt de vistnok var temmelig enige med hensyn til hække og grøfter og fårenes behandling, herskede der en betydelig meningsforskellighed imellem dem med hensyn til deres respektive fortjenester. Alick havde i sandhed ikke noget honningsødt væsen; i hans tale var der i almindelighed noget bistert, og i hans bredskuldrede ydre noget af dette bulbider-udtryk: "Pas du dig, så passer jeg mig;" men han var så redelig, at han hellere havde delt et havrekorn, end han havde taget mere, end der tilkom ham, og så karrig med sin herres ejendom, som om det havde været hans egen, – han kastede således kun meget små håndfulde af beskadiget byg til kyllingerne, for med en stor håndfuld forbandt han den for ham pinlige tanke om ødselhed. Kusken, den godmodige Tim, som holdt af sine heste, kunne aldrig blive enig med Alick med hensyn til havren; de talte sjældent sammen og så aldrig på hinanden, ikke engang når de spiste deres kolde kartofler

sammen; men, da dette var deres væsen imod alle, ville det være urigtigt deraf at slutte, at deres anfald af uvenlighed var andet end forbigående. I ser, at hyrdelivet i Hayslope ikke så ganske bar dette muntre og livlige præg, som kunstnerne ved at fremstille; et smil hørte til sjældenhederne på en markarbejders ansigt, han kendte kun latter og streng alvorlighed. Heller ikke kunne enhver rose sig af at være så ærlig som vor ven Alick. Ved dette samme bord, iblandt mr. Poysers folk, sidder den store Ben Tholoway, en særdeles dygtig tærsker, men som mere end én gang er blevet grebet i at bære sin herres korn bort i sine lommer, hvilket, da Ben ikke var nogen filosof, næppe kunne tilskrives åndsfraværelse. Imidlertid havde hans herre tilgivet ham og beholdt ham i sin tjeneste; for Tholoways havde levet der i sognet i umindelige tider og havde altid arbejdet for Poysers. Og i det hele taget tør jeg nok sige, at samfundet ikke tabte noget ved, at Ben ikke kom seks måneder i trædemøllen; for hans indblik i fordærvelsen var kun indskrænket, og forbedringshuset kunne måske have udvidet det. Som det nu var, spiste Ben i aften sin oksesteg med den glade bevidsthed, at han siden det forrige høstgilde ikke havde stjålet andet end et par ærter og bønner til at så i sin have, og følte sig forvisset om, at Alicks mistænksomme øje, som altid hvilede på ham, var en fornærmelse imod hans uskyldighed.

Men nu var oksestegen spist og dugen taget af bordet; og skønt at skue var det smukke, store fyrrebord med de blanke kander og de skummende, brune krus og de skinnende messinglysestager. Nu skulle aftenens store højtidelighed begynde – høstsangen, hvori alle måtte tage del; han kunne

synge i takt, hvis han holdt af at udmærke sig, men han måtte ikke sidde med lukkede læber.

Den med sangen forbundne ceremoni var en drikkeceremoni. Mens de to første vers blev sunget, fyldtes intet krus.

"En skål for vor husbond kære,
som bød os til denne fest,
en skål til vor madmoders ære!
Hun også bød os til gæst.

Og gid det må gå ham vel,
i hvad han sig foretar,
ham følge lykke og held,
for han er vor kære far!"

Men nu, umiddelbart før det tredje vers, som blev sunget *fortissimo* og ledsaget af kraftige slag i bordet, så at det lød som bækkener og trommer tilsammen, blev Alicks krus fyldt, og han måtte tømme det, inden verset var ude.

"Så drik, kammerater, drik!
Men spild ej, for kom i hu,
at da er det gammel skik
at tømme et krus endnu."

Da Alick lykkeligt og vel havde bestået denne prøve på mandighed, kom turen til gamle Kester, som sad ved hans højre side, – og således gik det videre, indtil enhver, ledsaget af sangens toner, havde tømt et krus til at gøre begyndelsen med. Tom Saft – den skælm – lod, som om han kom til at spilde lidt;

men mrs. Poyser (efter Toms mening alt for tjenstagtigt) lagde et ord ind for ham, så at han undgik sin straf.

For enhver tilhører, der var udenfor, må det have været alt andet end klart, hvorfor dette "Drik, kammerater, drik!" skulle gentages så ofte, den ene gang umiddelbart efter den anden; men var han kommet indenfor, ville han snart have set, at alle for øjeblikket var ædru og de fleste ansigter ganske alvorlige, og at denne skik var for vore fortræffelige høstfolk det samme, som det er for elegante damer og herrer at drikke et glas med hinanden. Bartle Massey, hvis øren var en smule ømfindtlige, var under ceremonien gået udenfor for at se, hvad slags vejr det var, og han var ikke færdig med at anstille sine betragtninger, før en fem minutters tavshed havde tilkendegivet ham, at "Drik, kammerater, drik!" var forstummet, for ikke at lyde igen før efter et års forløb – til stor sorg for drengene og Totty; for dem var denne stilhed temmelig flov efter denne herlige dundren i bordet, hvortil Totty, som sad på sin faders knæ, bidrog hvad hun formåede med sine små hænder og ringe kræfter.

Da Bartle kom ind igen, syntes det at være et almindeligt ønske at høre en solo oven på dette kor. Nancy erklærede, at Tim kunne en sang, og at han "altid sang som en lærke, når han var nede i stalden"; hvorpå mr. Poyser opmuntrende sagde: "Nå, Tim, lad os høre den." Tim blev undselig og sagde, han kunne ikke synge, men husbondens opfordring istemtes af alle de tilstedeværende; det var en anledning til at samtale; enhver kunne sige: "Ja, Tom, syng," – undtagen Alick, som aldrig gav sig af med unødvendig snak. Til sidst begyndte Tim s nabo, Ben Tholoway, at nikke til ham, for at give sin tale mere eftertryk, hvilket Tim blev utålmodig over og sagde: "Lad mig have fred,

hører I? Ellers synger jeg jer en sang, som I ikke skøtter om at høre." Også for en godmodig kusk kan tålmodigheden forgå, og det kunne ikke nytte at plage Tim længere.

"Nu vel, David, så synger du," sagde Ben, for dog at vise, at han ikke havde ladet sig forskrække. "Syng den: "Min kærlighed en rose foruden torne er.""

David var en ung mand med en besynderlig, adspredt mine, som vistnok hidrørte fra en stærk skelen, snarere end fra nogen åndelig mangel; for han var ikke ligegyldig for Bens opfordring, men rødmede og lo og tørrede sig om munden med sit ærme, hvilket man anså for, at han samtykkede. Og i nogen tid lod det til at være selskabets alvor, at de ønskede at høre Davids sang. Men forgæves. Med sangen var det forbi for i aften.

Imidlertid havde samtalen øverst ved bordet taget en politisk vending; mr. Craig holdt sig ikke for god til nu og da at tale politik. "Jeg læser ikke selv aviserne," sagde han i aften, mens han stoppede sin pibe, "skønt jeg kunne få dem at læse i god tid, for miss Lydia holder dem, og hun er færdig med dem på et øjeblik; men der er nu Mills, han sidder i kakkelovnskrogen og læser aviser næsten fra morgen til aften, og når han er kommet til ende med dem, er han dummere, end da han begyndte. Nu er han opfyldt af denne fred, som man taler om; han har læst og læst og bilder sig ind at være kommet til bunds i det. "Gud velsigne jer, Mills," siger jeg, "I ser ikke dybere i den ting, end I kan se i en kartoffel. Nu skal jeg sige jer, hvordan det forholder sig: I mener, at det vil være godt for landet, og jeg har ikke noget imod det – læg vel mærke til mine ord – jeg har ikke noget imod det. Men jeg er af den mening, at der er dem i spidsen for dette land, som er os værre fjender end Bony og alle

de kavalerer, han har i sit følge; for hvad disse kavalerer angår, da kan man binde an med et halvt dusin ad gangen, som om det var frøer.""

"Ja vist," sagde mr. Poyser, som hørte på ham med megen opbyggelse, "de har ikke smagt en mundfuld oksekød i hele deres liv; ikke synderligt andet end salat, tænker jeg."

"Og, siger jeg til Mills," vedblev mr. Craig, " vil I få mig til at tro, at fremmede kunne gøre os halvt så megen skade, som disse ministre med deres slette regering? Hvis kong George ville jage dem alle bort og regere selv, da ville alt blive godt; for jeg kan rigtignok ikke indse, hvad vi skal med andet end konge og parlament. Det er denne rede fuld af ministre, som gør os så megen fortræd, skal jeg sige jer."

"Ja, den snak er god nok," indvendte mrs. Poyser, som nu sad ved siden af sin mand med Totty på skødet – "den snak er god nok. Det er ikke godt at vide, hvem der går med hestefod, når alle har støvler på."

"Hvad denne fred angår," sagde mr. Poyser, idet han med en tvivlende mine lagde hovedet på den ene side og efter hver sætning tog et drag af sin pibe, "da ved jeg ikke ret, hvad jeg skal sige. Krigen er velgørende for landet, og hvordan skulle man uden den kunne holde priserne i vejret? Og de franskmænd er slemme folk, efter hvad jeg kan forstå; hvad kan man da gøre bedre end at slås med dem?"

"I har for en del ret, Poyser," sagde mr. Craig, "men jeg har ikke noget imod freden – imod at gøre en lille standsning. Vi kan jo bryde den igen, hvis vi synes, og *jeg* er ikke bange for Bony, hvor meget de end taler om hans dygtighed. Det var det, jeg sagde til Mills i morges. Du min Gud, han kan ikke mere

gennemskue Bony end slet ikke! I tre minutter kan jeg bibringe ham mere, end han kan få ud af aviserne i et helt år. Så siger jeg til ham: "Er jeg en gartner, som forstår sin håndtering, eller er jeg det ikke, Mills? Svar mig på det." "Jo vel er I det, Craig," siger han – der er ikke noget ondt i Mills, er der ikke, af en butler at være, men enfoldig er han. "Nuvel," siger jeg, "I taler om Bonys dygtighed; var det nogen nytte til, om jeg var en gartner af første rang, hvis jeg ikke havde andet end en hængemose at dyrke?" "Nej," siger han. "Nuvel," siger jeg, "det samme er netop tilfældet med Bony. Jeg nægter ikke, at han jo kan være dygtig – han er ingen indfødt franskmand, så vidt jeg kan forstå; men hvad har han i ryggen andet end disse kavalerer?"

Mr. Craig tav et øjeblik, efter at have aflagt denne prøve på sokratisk bevisførelse, og så sig om med en triumferende mine, hvorpå han tilføjede, idet han slog i bordet:

"Ja, så meget er vist – og der er dem, som kan bevidne det – at engang, da der manglede én mand i ét af regimenterne, gav de en stor abe uniformen på, og den passede, som skallen passer til valnødden, og man kunne ikke kende aben fra kavalererne!"

"Nej, er det muligt!" sagde mr. Poyser.

"Nej, Craig," sagde Adam, "det er lidt for stift. Det tror I dog vel ikke? Det er ikke andet end snak, at de franske er sådanne usle karle. Mr. Irwine har set dem i deres eget land, og han siger, at der er mange kønne karle iblandt dem. Og med hensyn til kundskaber og opfindelser og manufakturer, da er der mange ting, vi står betydeligt tilbage i for dem. Det er tåbeligt at rive ned på sine fjender; og det ville være en dårlig hæder for

Nelson og alle de andre at have slået dem, hvis de var så usle, som folk påstår."

Mr. Poyser så på mr. Craig med et tvivlende blik, øjensynligt forvirret ved denne modsigelse. Mr. Irwines vidnesbyrd kunne ikke drages i tvivl; men på den anden side var Craig en erfaren mand, og Martin havde altid hørt sige, at franskmændene ikke duede til synderligt. Mr. Craig havde endnu ikke fundet andet svar end at tage sig en god slurk øl og derpå opmærksomt at betragte sit eget ben, som han til den ende drejede lidt udad, da Bartle Massey kom tilbage fra arnestedet, hvor han i stilhed havde røget sin første pibe, og brød tavsheden, idet han sagde:

"Nå, Adam, hvordan gik det til, at du ikke var i kirke i søndags? Svar mig på det, din slyngel. Sangen haltede, fordi du ikke var med. Vil du gøre din skolelærer skam på hans gamle dage?"

"Nej, mr. Massey," sagde Adam. "Mr. Poyser og hans hustru kan fortælle jer, hvor jeg var. Jeg var ikke i noget slet selskab."

"Hun er borte, Adam, rejst til Snowfield," sagde mr. Poyser, for første gang i denne aften erindret om Dinah. "Jeg troede, du havde bedre forstået at overtale hende. Der hjalp ingen snak, hun ville afsted i går formiddags. Min kone har næppe kunnet forvinde det. Jeg troede snart ikke, hun havde været oplagt til høstgildet."

Mrs. Poyser havde tænkt på Dinah mere end én gang, efter at Adam var kommet, men hun havde ikke nænnet at bringe ham denne sørgelige efterretning.

"Hvad!" udbrød Bartle utilfreds, "var der et kvindfolk med i spillet? Så opgiver jeg dig, Adam."

"Men det er et kvindfolk, som I har talt godt om, Bartle," sagde mr. Poyser. "Kan I nægte, at I engang har sagt, at kvindfolk ikke havde været så dårlig en opfindelse, hvis de alle havde været som Dinah? "

"Jeg mente hendes stemme, menneske – mente hendes stemme, det var det hele," sagde Bartle. "Jeg kan tåle at høre hende tale, uden at stoppe bomuld i ørene. I andre henseender er hun sikkert som alle andre kvindfolk – de mener, at to og to nok kan blive fem, når de bare gør dygtigt kvalm om det."

"Ej, ej!" sagde mrs. Poyser, "når man hører visse folk tale, skulle man tro, at mandfolkene var så snilde, at de kunne tælle kornene i en sæk hvede, bare ved at lugte til den. De kunne se igennem en ladedør, det kunne de. Måske det er grunden til, at de kan se så lidt på denne side af den."

Martin Poyser lo hjerteligt og gjorde tegn til Adam, som for at sige: "Mon skolelæreren nu kan rede sig ud af den?"

"Ja," sagde Bartle spotsk, "fruentimmerne er hurtige nok – de er hurtige nok. De ved, hvordan en historie hænger sammen, førend de hører den, og kan sige én, hvad man tænker på, førend man selv ved det."

"Det er nok troligt," sagde mrs. Poyser, "for mandfolkene er for det meste så sendrægtige, deres tanker løber dem forbi, og de kan kun gribe dem ved halen. Jeg kan tælle maskerne på en strømpe, førend et mandfolk har sat sin tunge i lave; og når han da omsider har sagt, hvad han vil, er der ikke meget at koge suppe på. Det er de døde kyllinger, det tager længst tid at udruge. Men jeg vil dog ikke fragå, at fruentimmerne er forkerte: den almægtige Gud skabte dem jo, så at de kunne passe til mandfolkene."

"Passe til!" sagde Bartle; "ja, som eddike passer til éns tænder. Når en mand siger et ord, vil hans kone straks komme med en modsigelse; har han lyst til varmt kød, vil hun komme med koldt flæsk; ler han, vil hun give sig til at klynke. Hun passer til manden, som hestefluen til hesten: hun har den rette brod at såre ham med – den rette brod at såre ham med."

"Ja," sagde mrs. Poyser, "jeg ved nok, hvad det er, mændene vil have – en stakkels tosse, som kan se mildt til dem, hvad enten de gør ret eller uret, og sige tak for et spark og bilde dem ind, at hun ikke ved, om hun har hovedet eller benene opad, førend hendes mand siger hende det. Det er det, en mand vil, når han tager sig en kone: han vil sikre sig en tosse, som kan fortælle ham, at han er klog. Men der gives mænd, som kan undvære dette – så høje tanker har de om sig selv; og deraf kommer det, at der gives gamle pebersvende."

"Nå, Craig," sagde mr. Poyser i en spøgende tone, "I må nok se til at gifte jer lidt snart, ellers bliver I stemplet som gammel pebersvend, og nu hører I, hvorledes fruentimmerne dømmer om *dem*."

"Ja," sagde mr. Craig, som gerne ville behage mrs. Poyser, og som satte stor pris på sine egne komplimenter, "jeg kan godt lide en snild kvinde – et kvindfolk, som har forstand – og som forstår at holde hus."

"Du er fejl på det, Craig," sagde Bartle tørt; "du er fejl på det. Du bedømmer dine havesager rigtigere end disse dele; du dyrker dem for det, som de duer til – det, som de duer til. Du sætter ikke pris på dine ærter for deres rødders skyld, eller på dine gulerødder for deres blomsters skyld. På samme måde skulle du nu bedømme fruentimmerne; med deres dygtighed

bliver det aldrig videre bevendt – aldrig videre bevendt; men udmærkede tossehoveder, det kan de blive."

"Hvad siger du til det?" sagde mr. Poyser, idet han kastede sig tilbage i sin stol og fornøjet så på sin kone.

"Hvad jeg siger!" svarede mrs. Poyser, mens en farlig ild luede i hendes øjne; "ih, jeg siger, at nogle menneskers tunger er som de ure, der bliver ved at slå, ikke for at tilkendegive, hvad tid på dagen det er, men fordi noget er galt inden i dem."

Mrs. Poyser ville rimeligvis have sagt mere, hvis ikke alles opmærksomhed i dette øjeblik var blevet henvendt til den anden bordende, hvor Davids udførelse af: "Min kærlighed en rose foruden torne er", efterhånden havde antaget en temmelig bedøvende karakter, idet Tim, som ikke havde høje tanker om Davids sang, følte sig opfordret til at overdøve denne svage surren ved kraftigt at istemme: "Tre lystige høstmænd"; men David lod sig ikke så let slå af marken, og et øjeblik var det tvivlsomt, om ikke rosen ville sejre over høstmændene, da gamle Kester, med en aldeles ubevægelig mine, pludseligt faldt i med skingrende stemme, – som om han havde været en stormklokke, og tiden nu var kommet, da den skulle lyde.

Selskabet ved Alicks bordende tog sig sagen meget let, for de var aldeles fri for musikalske fordomme; men Bartle Massey lagde piben fra sig og stoppede fingrene i ørene, og Adam, som havde længtes efter at gå, lige siden han havde hørt, at Dinah ikke var i huset, rejste sig og sagde, han måtte byde godnat.

"Jeg går med dig, min ven," sagde Bartle; "jeg går med dig, førend ørene går af mig."

"Jeg vil lægge vejen om ad fælleden og følge jer hjem, mr. Massey, hvis I skøtter om det," sagde Adam.

"Gør det," sagde Bartle, "så kan vi tale lidt sammen. Nu kan jeg aldrig få fat i dig."

"Å, det er skade, at I ikke vil blive længere," sagde Martin. "Nu går de snart alle; vor moder lader dem aldrig blive efter klokken ti."

Men Adam var bestemt; altså blev der sagt godnat, og de to venner begav sig på vandring i den stjerneklare nat.

"Stakkels Vixen græder for mig der hjemme," sagde Bartle. "Jeg kan aldrig tage hende med herhen, af frygt for at lynet fra mrs. Poysers øje skal ramme hende, og at hun skal blive halt for livstid."

"Jeg har aldrig nødig at jage Gyp tilbage," sagde Adam leende; "den vender altid om af sig selv, når den mærker, at jeg går herhen."

"Ja," sagde Bartle, "det er et forfærdeligt kvindfolk! – hun er sammensat af nåle – sammensat af nåle. Men jeg holder på Martin – jeg skal altid holde på Martin. Og han holder af nålene, Gud hjælpe ham! Han er en nålepude, skabt alene for dem."

"Men hun er en ligefrem, godmodig kone med alt det," sagde Adam, "og tro som guld. Hun bliver en smule vred på hundene, når de byder sig til at komme indenfor hendes døre, men hørte de hende til, ville hun passe dem og sørge for, at de fik godt at spise. Er hendes tunge skarp, er hendes hjerte ømt; det har jeg set i sorgens tid. Hun er én af disse kvinder, som er bedre, end de synes."

"Nå ja," sagde Bartle, "jeg siger ikke, at æblet ikke duer indeni, men mine tænder bliver ømme af det – mine tænder bliver ømme af det."

54. Mødet på bakken

Adam forstod, hvorfor Dinah havde skyndt sig bort, og det indgød ham håb snarere end frygt. Hun var bange for, at hendes kærlighed til ham skulle afholde hende fra med troskab at lytte til den indre, ledende stemme.

"Jeg ville ønske, at jeg havde bedt hende skrive mig til," tænkte han. "Dog, selv det kunne måske forstyrre hende. Hun ønsker at forblive en stund ganske uforstyrret i sin gamle levemåde. Og jeg har ingen ret til at være utålmodig og overhænge hende med mine ønsker. Hun har sagt mig sin mening, og hun er ikke den, der siger ét og mener et andet. Jeg vil vente tålmodigt."

Sådan var Adams vise beslutning, og i de to eller tre første uger trivedes den fortræffeligt ved den næring, den fik fra erindringen om Dinahs bekendelse hin søndag eftermiddag. Kærlighedens første ord er beundringsværdigt indholdsrige. Men imod midten af oktober begyndte beslutningen synligt at svækkes og viste farlige symptomer på afkræftelse. Ugerne var ualmindelig lange: Dinah måtte vistnok have haft mere end tid nok til at tage en bestemmelse. Lad en kvinde sige, hvad hun vil, efter at hun engang har sagt en mand, at hun elsker ham; han er alt for henrykt over den første drik, hun har rakt ham, til at han skulle bryde sig meget om smagen af den anden: med lette fjed svæver han hen over jorden, idet han begiver sig bort fra hende, og alle vanskeligheder agter han for intet. Men denne opblussende ild dør ud: erindringen svækkes med tiden og formår ikke længere at oplive vort mod. Adam var ikke længere så tillidsfuld, som han havde været; han begyndte at frygte, at

det liv, Dinah tidligere havde ført, havde alt for megen magt over hende, til at nogen ny følelse kunne sejre. Hvis hun ikke havde følt dette, ville hun sikkert have skrevet til ham for at trøste ham; men det lod til, at hun anså det for rigtigt at betage ham håbet. Med Adams tillid svandt også hans tålmodighed, og han besluttede at skrive selv; han måtte bede Dinah, ikke længere end nødvendigt at lade ham blive i denne pinefulde uvished. Han sad oppe en aften sent for at skrive hende til, men den næste morgen brændte han brevet, af frygt for hvad der kunne følge på. Et ugunstigt svar fra hende ville være værre at få skriftligt end mundtligt, for hendes nærværelse udsonede ham med hendes vilje.

I ser vistnok, hvorledes det stod til: Adam følte en uimodståelig længsel efter at se Dinah; og når denne slags længsel når et vist punkt, da er en elsker til sinds at stille den, selv om han skal sætte sin fremtids lykke i pant.

Men hvad fortræd kunne han vel gøre ved at gå til Snowfield? Dinah kunne ikke blive vred på ham for det; hun havde ikke forbudt ham at komme, hun måtte sikkert have ventet ham for længe siden. Den anden søndag i oktober var denne anskuelse af sagen blevet Adam så klar, at han allerede var på vej til Snowfield; denne gang til hest, for hans tid var nu kostbar, og han havde lånt Jonathan Burges kleppert til denne rejse.

Hvilke erindringer fulgte ham på hans vej! Han havde ofte været i Oakbourne og tilbage igen, siden han første gang rejste til Snowfield, men da han kom forbi Oakbourne, syntes de grå mure, den ujævne jordbund, de magre træer, alt at fortælle ham på ny historien om hin smertelige fortid, som han kunne helt udenad. Men ingen historie er den samme for os efter nogen

tids forløb; eller rettere, vi, som læser den, er ikke længere de samme fortolkere; og i denne morgenstund bragte Adam nye tanker med sig gennem denne øde egn – tanker, som gav dens historie om fortiden en helt anden betydning.

Det er en lav og egenkærlig, ja selv gudsbespottende sjæl, som kan glæde sig over den ulykke, der har sønderknust en anden, fordi den er blevet os selv en kilde til uforudset lykke: Adam kunne aldrig ophøre at sørge over den menneskelige elendighed, han var blevet bragt i så nær berørelse med, han kunne aldrig takke Gud for en andens ulykke. Og om jeg end var i stand til at føle denne snæverhjertede glæde på Adams vegne, så er jeg dog overbevist om, at han ikke var den mand, der kunne føle den for sig selv; han ville have rystet på hovedet ad sådanne tanker og sagt: "Ondt er ondt, og sorg er sorg, og man kan ikke forandre deres natur ved at give dem andre navne. Andre mennesker blev ikke skabt for min skyld, så at jeg skulle anse alt for klaret, når det blot faldt ud til min fordel."

Men det er ikke uværdigt at føle, at det rigere liv, som en sørgelig erfaring har bragt os, opvejer vor egen, personlige andel i smerten; det er vistnok ikke muligt at føle anderledes, lige så lidt som det ville være muligt for en mand, der har haft stær, at fortryde den smertelige operation, han har måttet underkaste sig, for at få sit dunkle syn, der viste ham mennesker som spadserende træer, ombyttet med tydelige omrids og klar dag. Det er som om vor opvågnen til mere ophøjede følelser tillige forøgede vore åndsevner, idet den besjæler os med fornyet kraft; og det ville være os lige så umuligt at ønske os tilbage til vor forrige snæverhjertethed, som for en maler eller musiker at ønske sig tilbage til sin

tidligere mangelfuldhed, eller for en filosof til sin første, mere mangelfulde anskuelse.

Noget lig følelsen af en sådan rigere tilværelse besjælede Adam hin søndag morgen, alt som han red videre og så levende tilbagekaldte sig fortiden. Hans kærlighed til Dinah, det håb at tilbringe sit liv med hende, havde været det fjerne, men usynlige mål, hin bedrøvelige rejse fra Snowfield for halvandet år siden havde ledet ham imod. Dyb og trofast som hans kærlighed til Hetty havde været – så dyb, at dens rødder aldrig ville kunne rykkes op – så var dog hans kærlighed til Dinah endnu ædlere og ham mere dyrebar; for den havde sit udspring i dette rigere liv, der var blevet ham til del ved hans kendskab til virkelig, dyb sorg. "Det er, som om jeg havde vundet ny styrke ved at elske hende og vide, at hun elsker mig," sagde han til sig selv. "Hun skal hjælpe mig at se tingene fra den rette side; for hun er bedre, end jeg er – der er mindre egenkærlighed og stolthed i hende. Og den følelse at have mere tillid til en anden end til sig selv, gør, at man ligesom kan bevæge sig mere frit og være mindre ængstelig. Jeg har altid troet, at jeg vidste bedre end alle de andre, men det er en dårlighed, når man ikke kan se op til sine nærmeste, så at de kunne bibringe én en smule bedre tanker, end man allerede har."

Klokken var over to om eftermiddagen, da Adam fik bakken med den skumle by i sigte og sendte spejdende blikke ned i den grønne dal, for at se det første glimt af det gamle stråtag ved siden af den hæslige, røde mølle. Hele egnen så mindre barsk ud i det milde oktobersolskin, end den havde gjort i det tidlige forår; og det ene store gode, som den havde tilfælles med alle vidtudstrakte, nøgne egne – at vi skuer klart den himmel, der

hvælver sig over os – havde på denne næsten skyfri dag en mere velgørende indflydelse end ellers. Påvirket af denne, forsvandt hos Adam både tvivl og frygt, ligesom de lette skyer opløste sig i det klare blå. Han syntes at se Dinahs milde ansigt forvisse ham om alt, hvad han længtes efter at vide.

Han ventede ikke at træffe Dinah hjemme på denne tid af dagen, men han steg af sin hest og bandt den ved lågen, for at erkyndige sig om, hvorhen hun var gået i dag. Han havde i sinde at følge efter hende og bringe hende hjem med sig. Hun var gået til Slomans End, en landsby omtrent tre miles borte, på den anden side af bakken, sagde den gamle kone; hun var gået derhen straks efter morgengudstjenesten, for også at prædike der, som hun var vant til. Enhver fra byen ville kunne vise ham vejen til Slomans End. Altså steg Adam atter til hest og red hen til byen, hvor han tog ind i det gamle gæstgiversted og nød et hastigt måltid i selskab med den alt for snaksomme vært, fra hvis venlige efterspørgsel han var glad ved at slippe så snart som muligt, for at begive sig til Slomans End. Trods al hans hast var klokken dog blevet næsten fire, inden han kunne ride videre, og da Dinah var gået så tidligt derhen, mente han, at hun måske allerede var i begreb med at vende tilbage. Han kunne se den lille, skumle, nøgne landsby, længe inden han nåede den; og da han kom den nær, kunne han høre stemmer, som sang en salme. "Måske er det den sidste salme, inden de skilles ad," tænkte Adam; "jeg vil gå lidt tilbage og vende om igen, for at møde hende lidt længere borte fra landsbyen." Han gik tilbage næsten til toppen af bakken og satte sig på en stor sten, for at passe på, når den lille, mørke skikkelse forlod landsbyen og begav sig op ad bakken. Han havde valgt dette

sted, fordi det var fjernt fra alles øjne – intet hus, intet dyr, ikke engang et uskyldigt får var i nærheden – intet var at se uden lys og skygge og den vidtudstrakte himmel.

Det varede meget længere, inden hun kom, end han havde ventet; i det mindste en time sad han der og så efter hende og tænkte på hende, mens eftermiddagsskyggerne blev længere og lyset svagere. Omsider så han den lille, sorte skikkelse komme frem imellem de grå bygninger og nærme sig foden af bakken. Langsomt, forekom det Adam; men Dinah gik sin sædvanlige gang med lette, sikre fjed. Nu begyndte hun at gå op ad bakken, men Adam ville ikke rejse sig endnu; han ville ikke møde hende alt for tidligt, han havde sat sig i hovedet at ville møde hende i denne stille ensomhed. Og nu begyndte han at frygte, at han skulle forskrække hende alt for meget; "dog," tænkte han, "hun er ikke så bange af sig; hun er altid så stille og rolig, som om hun var belavet på alt."

Hvad mon hun tænkte på, som hun der gik op ad bakken? Måske havde hun fundet fuldkommen ro uden ham og var ophørt at trænge til hans kærlighed. På afgørelsens rand skælver vi alle: håbet standser med flagrende vinger.

Men nu var hun kommet ham meget nær, og Adam rejste sig. Det traf sig netop således, at Dinah i det samme standsede og vendte sig om, for at se ud over landsbyen; hvem standser ikke og ser sig tilbage, når han bestiger en høj? Adam var glad over det; for med en elskers fine instinkt følte han, at det ville være bedst, om hun hørte hans stemme, før hun så ham. Han nærmede sig hende på tre skridt og sagde da: "Dinah!" Hun studsede, uden at se sig om, som om hun ikke satte lyden i forbindelse med noget bestemt sted. "Dinah!" gentog Adam.

Han vidste godt, hvad hun tænkte på. Hun var så vant til at udtyde sådant som rent åndelige indtryk, at hun slet ikke ventede at se nogen, som denne stemme tilhørte.

Men denne anden gang vendte hun sig dog om. Med hvilket udtryk af inderlig kærlighed hvilede hendes milde, grå øjne på ham! Hun studsede ikke ved synet af ham; hun sagde intet, men gik hen til ham, så at han kunne lægge sin arm om hendes liv.

Dg således gik de tavse videre, mens tårer trillede ned ad deres kinder. Adam var tilfreds og sagde intet. Dinah var den første, der talte.

"Adam," sagde hun, "det er den guddommeliges vilje. Min sjæl er således knyttet til din, at det kun er et halvt liv uden dig. Og nu, da du er hos mig, og jeg føler, at den samme kærlighed opfylder vore hjerter, har jeg en kraft og styrke til at gøre vor himmelske faders vilje, som før havde forladt mig."

Adam standsede og så hende ind i de trofaste, kærlige øjne. "Så vil vi da aldrig skilles ad, Dinah, før døden skiller os ad."

Og de kyssede hinanden med inderlig henrykkelse.

Og hvilken skønnere lod kan tænkes for to menneskelige sjæle, end at føle sig forenede for livet – for at styrke hinanden til al deres gerning, trøste hinanden i al deres sorg, hjælpe hinanden i nød og elendighed, og føle sig inderligt forenede ved mangen betydningsfuld erindring i adskillelsens sidste time?

55. Bryllupsklokken lyder

Lidt mere end en måned efter hint møde på bakken – en rimfuld morgenstund i slutningen af november, havde Adam og Dinah bryllup.

Det var en meget vigtig begivenhed i landsbyen. Det var en fridag for alle mr. Burges og alle mr. Poysers folk; og de fleste af dem mødte ved brylluppet i deres bedste klæder. Der var vistnok ikke en eneste af de her i bogen omtalte personer, som ikke på denne novemberdag enten var i kirken for at se Adam og Dinah blive viet, eller udenfor kirken for at hilse på dem, når de kom ud. Mrs. Irwine og hendes døtre holdt i deres vogn henne ved kirkegården (for nu havde de både hest og vogn), for at række bruden og brudgommen hånden og ønske dem til lykke; og i miss Lydia Donnithornes fraværelse anså mrs. Best, mr. Mills og mr. Craig det for deres pligt ved denne lejlighed at repræsentere "familien" på herregården. Kirkestien var helt besat med velbekendte ansigter, af hvilke mange havde set Dinah første gang, da hun prædikede på engen; og det var intet under, at hendes bryllup vakte en så almindelig deltagelse, for i mands minde havde man ikke i Hayslope kendt mage til Dinah eller til den begivenhed, der havde ført hende og Adam sammen.

Bessy Cranage, iført sin smukkeste hue og kjole, græd, skønt hun ikke ret vidste hvorfor; for, som hendes fætter Wiry Ben, der stod ved siden af hende, meget rigtigt bemærkede, Dinah rejste jo ikke bort, og hvis Bessy var i dårligt humør, så var det bedste, hun kunne gøre, at følge Dinahs eksempel og gifte sig med en skikkelig fyr, som gerne ville have hende. Ved siden af

Bessy, lige indenfor kirkedøren, stod Poysers børn og strakte hals, for at få lidt af den hemmelighedsfulde ceremoni at se, og Tottys ansigt røbede en ualmindelig uro ved tanken om, at Dinah skulle være blevet ældre, når hun kom tilbage, for efter den erfaring, Totty havde gjort, var ingen gifte folk unge.

Jeg misunder dem alle det syn, da vielsen var fuldbragt, og Adam førte Dinah ud af kirken. Hun var ikke sortklædt i dag; det ville hendes tante Poyser på ingen måde tillade, da man derved kunne pådrage sig selv ulykker, og havde derfor foræret hende brudedragten, som var helt grå, men ellers som en almindelig kvækerdragt, for i dette punkt ville Dinah ikke give efter. Og med yndig alvor kiggede det blege ansigt frem under den grå kvækerhue; hun hverken smilede eller rødmede, men hendes læber skælvede svagt ved de højtidelige følelser, der påtvang sig hende. Adam, idet han trykkede hendes arm op til sig, bevægede sig med sin sædvanlige holdning og hovedet kastet måske endnu lidt længere tilbage, som for desto bedre at kunne overses dem alle; men det var ikke, fordi han på denne dag følte sig mere stolt end ellers, som det i almindelighed er tilfældet med brudgommen, for hans lyksalighed var af den natur, at andres mening kun liden indflydelse havde på den. Der var i hans inderlige glæde et anstrøg af sørgmodighed: Dinah vidste det, men klagede ikke over det.

Der var tre par, som fulgte efter bruden og brudgommen: først kom Martin Poyser, der så så fornøjelig ud som en munter ild på en kold vinterdag, med den sindige Mary Burge, som var brudepige; derpå kom Seth, stille lyksalig, med mrs. Poyser under armen; og til sidst Bartle Massey med Lisbeth – Lisbeth i ny kjole og kappe, så stolt af sin søn og så henrykt over at

besidde den datter, hun havde ønsket sig, at hun ikke kunne udtænke en eneste grund til klage.

Bartle Massey, som havde erklæret sig imod giftermål i almindelighed og en fornuftig mands giftermål i særdeleshed, havde kun på Adams indstændige opfordring samtykket i at komme med til brylluppet; ikke desto mindre blev han efter bordet af mr. Poyser drillet med, at han i sakristiet havde givet bruden et kys mere end nødvendigt.

Efter dette sidste par fulgte mr. Irwine, ret inderlig glad over at have forenet Adam og Dinah. For han havde set Adam i sorgens værste øjeblikke; og kunne han efter en sådan udsæd have fået en bedre høst? Den kærlighed, som havde bragt håb og trøst i fortvivlelsens time, den kærlighed, som havde fundet vej til den mørke fængselscelle og til stakkels Hettys endnu mørkere sjæl – denne dybe, inderlige kærlighed skulle være Adams ledsager ind til døden.

Der veksledes mangt et håndtryk udenfor kirken og hørtes mangt et "Gud velsigne jer", og andre gode ønsker for de fire par, og mr. Poyser svarede for dem alle med ualmindelig tungefærdighed, for han havde fuldt op af spøg og skæmt ved hånden. Og fruentimmerne, sagde han, kunne aldrig gøre andet end tørre øjnene på en bryllupsdag. Selv mrs. Poyser havde ondt ved at sige noget, da naboerne rakte hende hånden, og Lisbeth brast straks i gråd, da man fortalte hende, at hun blev ung igen.

Da mr. Joshua Rann havde et let anfald af gigt, tog han ikke del i klokkeringningen i dag, men, mens han med nogen foragt betragtede disse uden al form fremførte lykønskninger, som ikke krævede nogen medvirkning fra degnens side, begyndte

han med sin velklingende bas at nynne: "O ægtestand, du højlyksalig est", for at give en lille forsmag på den virkning, han havde i sinde at frembringe ved bryllupssalmens afsyngelse den næste søndag.

"Det er engang en nyhed, som kan glæde Arthur," sagde mr. Irwine til sin moder, da de kørte hjem. "Jeg skal skrive til ham, så snart jeg kommer hjem."

Epilog

Det er mod slutningen af juni måned, i året 1807. Værkstederne på Adam Bedes tømmerplads, som tidligere tilhørte Jonathan Burge, har været lukket en halv time eller mere, og vi ser det venlige hus med de gule vægge og det grå stråtag omtrent i den samme milde aftenbelysning, som da vi for ni år siden så Adam bringe nøglerne derind.

En skikkelse, som vi kender meget godt, kommer netop ud af huset og holder hånden over øjnene, mens hun ser hen ad vejen, for solens stråler, som falder på hendes hvide kappe uden strimler, og hendes lyse, kastanjebrune hår, er meget blændende. Men nu vender hun sig bort fra solen og ser hen til døren. Nu kan vi meget godt se det yndige, blege ansigt: det er næsten slet ikke forandret – kun lidt fyldigere, for at passe bedre til den lidt fyldigere figur, der dog i den simple, sorte kjole ser let og rask nok ud endnu. "Jeg kan se ham, Seth," sagde Dinah, idet hun så ind i huset. "Lad os gå ham i møde. Kom, Lisbeth, kom og gå med moder."

Denne opfordring blev straks efterkommet af en lille, lidt over fire år gammel, yndig skabning med lyst, kastanjebrunt hår og grå øjne, som stiltiende kom løbende og tog sin moder ved hånden.

"Kom, onkel Seth," sagde Dinah.

"Ja, ja, nu kommer vi," svarede Seth derinde, og kort derpå så man ham bukke sig, for at komme igennem døren med en svær, sorthåret, toårs dreng på sin skulder.

"Tag ham hellere på din arm, Seth," sagde Dinah, idet hun kærligt betragtede den raske, sortøjede dreng. "Han er dig til

besvær."

"Nej, vist ikke; Addy vil gerne ride på min skulder. Jeg skal nok ride et lille stykke med ham." For at tilkendegive sin erkendtlighed, trommede lille Addy med meget lovende kræfter med sine hæle mod onkel Seths bryst. Men at gå ved siden af Dinah og være en slave af hendes og Adams børn, det var Seths jordiske lyksalighed.

"Hvor så du ham?" spurgte Seth, idet de gik ind på marken. "Jeg kan intetsteds få øje på ham."

"Imellem hækkene ved landevejen," sagde Dinah. "Jeg så hans hat og hans skulder. Der er han igen."

"Ja, du skal nok kunne opdage ham, så snart han er til at se," sagde Seth smilende. "Du er ligesom stakkels moder plejede at være. Hun stod altid på udkig efter Adam og kunne se ham førend andre mennesker, skønt hendes øjne kun var dårlige."

"Han er blevet længere borte, end han havde ventet," sagde Dinah, idet hun tog Arthurs ur op af en lille sidelomme og så på det; "klokken er ikke langt fra syv nu."

"Ja, de har vel haft meget at tale om," sagde Seth, "og denne sammenkomst må være gået dem begge til hjertet. Det er nok næsten otte år, siden de skiltes ad."

"Ja," sagde Dinah, "Adam var meget bevæget i morges ved tanken om den forandring, der ville være foregået med den unge mand, dels efter hans sygdom, dels efter de mange år, som har forandret os alle. Og at den stakkels vildfarne skulle dø, da hun skulle vende tilbage til os, det var atter en sorg."

"Se, Addy," sagde Seth, idet han satte den lille ned på armen, "der kommer fader – der, langt henne ved stenten."

Dinah fordoblede sine skridt, og lille Lisbeth løb så hurtigt, hun kunne, indtil hun slog sine arme om faderens ben. Adam klappede hendes hoved og løftede hende op for at kysse hende, men Dinah så på hans ansigt, at han var dybt bevæget, og tavs lagde han hendes arm i sin.

"Nå, dreng, skal jeg tage dig?" sagde han og forsøgte at smile, da Addy rakte armene ud efter ham – på børns sædvanlige vis slet nok til straks at forlade onkel Seth, så snart der var en bedre ved hånden.

"Det gik mig meget til hjertet," sagde Adam omsider, idet de gik videre.

"Fandt du ham meget forandret?" spurgte Dinah.

"Han er både forandret og ikke forandret. Jeg ville have kendt ham igen hvor som helst. Men han ser dårlig ud og sørgmodig. Lægerne siger imidlertid, at han snart vil komme sig i sin egen fødestavn. Han er hjertefrisk; det er kun feberen, der har holdt så ilde hus med ham. Men han taler som før, og hans smil er det samme, som da han var en dreng."

"Jeg har aldrig set ham smile, stakkels, unge mand," sagde Dinah.

"Men du skal få det at se i morgen," sagde Adam. "Du var den første, han spurgte efter, så snart han var kommet lidt til sig selv, og vi kunne tale med hinanden. "Jeg håber, hun er ikke forandret," sagde han, "jeg husker så godt hendes ansigt." Jeg sagde Nej," vedblev Adam, idet han ømt betragtede de øjne, der så op til ham, "kun en smule mere trind, som du har lov til at være efter syv års forløb. "Kan jeg besøge hende i morgen?" spurgte han; "jeg længes efter at fortælle hende, hvorledes jeg har tænkt på hende i alle disse år."

"Sagde du ham, at jeg altid havde brugt uret?" spurgte Dinah.

"Ja vist; og vi talte meget om dig, for han siger, han har aldrig set en pige som dig. 'Jeg bliver metodist med det første,' sagde han, 'og går hen at høre hende, når hun prædiker i det frie.' Og jeg sagde: 'Nej, sir, det kan I ikke, for det er blevet kvinderne forbudt at prædike, og hun har opgivet det, med undtagelse af, at hun taler lidt til folk i deres egne huse.'"

"Ja," sagde Seth, som ikke kunne undlade at gøre en bemærkning i denne anledning, "det er stor skade, at det blev forbudt; og havde Dinah villet som jeg, så havde vi forladt wesleyanerne og var gået over til et samfund, der ikke lægger bånd på den kristelige frihed."

"Nej, min ven, nej," sagde Adam, "hun havde ret, og du havde uret. Om en forordning er aldrig så viis, så er den dog til skade for en eller anden. De fleste kvinder gør mere skade end gavn med at prædike – de har hverken Dinahs gaver eller hendes forstand; og det har hun indset, og hun har fundet det rigtigt at foregå dem med et godt eksempel og adlyde. Og deri er jeg enig med hende."

Seth tav. Dette var et stadigt tvistens æble, og Dinah, som gerne ville give talen en anden vending, sagde:

"Huskede du, Adam, at sige til oberst Donnithorne, hvad onkel og tante pålagde dig?"

"Ja, og i overmorgen går han med mr. Irwine til forpagtergården. Mr. Irwine kom just, mens vi talte om det, og han vil ikke, at obersten må se andre end dig i morgen; han sagde – og deri havde han ret – at han ikke ville have godt af at se så mange mennesker efter hinanden. Vi må få dig sund og rask," sagde han, "det er det vigtigste, Arthur, så skal du få lov at

råde dig selv. Men indtil da skal du stå under din gamle hovmester." Mr. Irwine er glad og fornøjet over, at han har fået ham hjem igen."

Adam tav en stund, derpå sagde han:

"Vi var dybt rørte, da vi så hinanden. Han havde slet intet hørt om stakkels Hetty, før mr. Irwine traf ham i London, for brevene havde ikke truffet ham på hans rejse. Det første, han sagde til mig, da vi havde taget hinanden i hånden, var: "Jeg kunne slet intet gøre for hende, Adam – hun levede længe nok til al den kval – og jeg tænkte så meget på den tid, da jeg ville kunne gøre noget for hende. Men du sagde sandhed, dengang du sagde til mig. "Der er en vis slags skade, som aldrig kan erstattes."

"Se, der kommer mr. og mrs. Poyser ind i gården," sagde Seth.

"Ih, ja," sagde Dinah. "Løb, Lisbeth, løb tante Poyser i møde. Kom ind, Adam, og hvil dig; det har været en anstrengende dag for dig."

Om "Adam Bede"

Forfatter: George Eliot (1819-1880).
Første udgave: *Adam Bede*. William Blackwood and Sons, London 1859.
Denne udgave efter: *Adam Bede*, af George Eliot. Oversat fra engelsk ved J. K. Forlagt af F. H. Eibe. København 1859.
Oversætter: "J. K."
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter maleri af John Collier (1850-1934): *Hetty Sorrel*.

ISBN 978-87-7628-475-6
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-633-1 (Ølstykke 2019)

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Bony: Napoleon. *Red.anm.*